

שבוע פרשת ראה

(28 July – 3 August 13)

כ"א – כ"ז אב ה'תשע"ג

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבַיְתְּךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטַטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעֲרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ, בְּכָל
לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מָטָר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דֶגְגָּךְ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאִכְלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ. הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וּסְרַתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְתָרַה
אִף יְיָ בְּכֶם וְעֲצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהִאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶם אֶת דְּבַרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפַת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְפִמְדֹתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעֲרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לְתַת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל גְּפְנֵי בְגֵדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ
אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מִקְבַּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שְׁחָרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי
שְׂמִתְחַלֵּק לִימֵי הַחוּדוֹשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֲךָ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את
ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
כְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ
מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. כְּרוּךְ אַתָּה
יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְאָמָר: דַּבֵּר אֶל-אֶהֱרֹן וְאֶל-בְּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יְבַרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה וּפְנֵי אֱלֹהֵי וַיִּתְנֶךָ: יִשְׂאֵל
יְהוָה וּפְנֵי אֱלֹהֵי וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:
וְשָׂמוּ אֶת-שְׁמֵי עַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על
התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של
היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד
ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

כְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של-יד
לשל-ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש
כְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תַּפִּילִין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
כְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, הוֹמָשׁ - חמשה חומשי תורה (או
ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת-צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו
מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלוואה" (או בראש-תיבות
לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה
החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות וכשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אִישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמִצּוֹתָיו חֲפִיץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְץ יְהוּדָה זָרְעוּ דֹר וְדֹר יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עִמְדַת לְעַד: ד זָרַח בַּחֲשֵׁךְ אֹר לְיִשְׂרָאֵל חֲנוּן וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמְלוּה יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו פִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזָכַר עוֹלָם יְהוּדָה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִרְא נְכוֹן לְבוֹ בֵּיתָהּ בֵּית־הוֹה: ח סְמוּד לְבוֹ לֹא יִרְא עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאַבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עִמְדַת לְעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכַבּוֹד: י רָשַׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שִׁנּוּי יַחֲרֵק וְנַמְס תְּאוֹת רִשְׁעִים תֵּאבֵד:

קיג

בו יסופר נפלאות מוציאת מצרים:

א הַלְלוּיָהּ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יהוה שם יהוה מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם: ג מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבֹאוֹ מְהַלֵּל שֵׁם יְהוָה: ד רָם עַל־כָּל־גּוֹיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: ה מי כִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמּוֹנִיָּה לְשֶׁכֶת: ו הַמְשַׁפִּיל לְרֵאשִׁית בְּשָׁמַיִם וּבְאַרְץ: ז מְקִימֵי מַעְרָב דֶּל מְאֻשְׁפַת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עַם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֶקְרַת הַפִּית אִם־הַבְּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ:

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד מני"א, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ

מו"ה חיים ברוך שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיי"ט מני"א עם המצורף אליו בשוי"ט מאני"ש אשר שם.

ויהי רצון אשר תכה"י יבשר טוב בטוב הנראה והנגלה, בהנוגע לעצמו ובי"ב שי ובהנוגע לאני"ש בתכ"י, ויהי זה באופן דמוסיף והולך מוסיף ואור, ובה מובן ג"כ וג"ז עיקר - מההוספה בעבודתו בקדש להפיץ המעינות באופן הנ"ל עד לחוצה ודי"ל.

ואם בכללות עניני החסידות ידוע פס"ד בית דין של מעלה, אשר - בגלל המסירות נפש הלזו (של אדה"ז) פסקו בבית דין של מעלה, אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה, עאכו"כ בענין ההפצה בין בני תורה, וכידוע ההשתדלות של אדמו"ר הזקן בזה בראשית נשיאותו ועוד מקודם לזה, וכמסופר מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

המצפה לבשו"ט בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיב, קיג ג
- (ג) מאמר ד"ה אני לדודי ודודי לי
שבת פרשת ראה, מברכים החודש אלול, ה'תשכ"ו ה
- (ד) שיחת שבת פרשת ראה,
מבה"ח אלול, ה'תשכ"ו יז
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת ראה
(בלה"ק) כרך טו כג
- (ו) מתוך פניני לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל ל
- (ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה
ע"ה ז"ל שניאורסאהן חוברת לג, תרגום מאידיש לב
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ראה לג
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ראה לד
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ראה סג
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת ראה סד
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ראה עב
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם עד
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ראה עז
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ראה צח
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת ראה קה
- (יז) נביאים וכתובים
מלכים א פרק יח, תהלים פרק פט-צ קח
- (יח) משניות – מסכת סנהדרין/מכות
ביאור קהתי קי
- (יט) עין יעקב מסכת יומא קיט
- (כ) מסכת פסחים עם ביאורים
מדף לח עד דף מד קכ
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן קנג
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קנד
- (כג) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן קנה
- (כד) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קנח
- (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" קנח
- (כו) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קנט
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהר"ש"ב קנט
- (כח) ספר המאמרים ה'תרפ"ט
אדמו"ר מוהר"ש"צ קס
- (כט) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהר"ש"צ קסא
- (ל) יומן כ"ק אדמו"ר מוהר"ש"צ
אדמו"ר מוהר"ש"צ קסא
- (לא) אגרות קודש
אדמו"ר מוהר"ש"צ קסג
- (לב) ביאורים בפרקי אבות פרק ו קסה
- (לג) חומש לקריאה בציבור קסו
- (לד) לוח זמנים לשבוע פרשת ראה קעד
- (לה) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש קעה

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

נאמר בשיר השירים:

1 **אָנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי**¹ יחיס בין הקדוש-ברוך-הוא ובני ישראל נמשל
 2 ליחס בין חתן הנקרא "דוד" (לשון אהבה וחביבה) וכלה, ופירוש הכתוב הוא
 3 שכנסת ישראל אומרת – אני נמשכת להתקרב לקדוש ברוך הוא והוא נמשך
 4 להתקרב אלי, ומובא בספרים שפסוק
 5 זה "אני לדודי ודודי לי" הוא **רְאֵשִׁי-**
 6 **תְּבוֹת אֶלּוּל**², ומכאן שהתוכן
 7 הרוחני של עבודת ה' המיוחדת לחודש
 8 אלול נרמז בפסוק זה ו**מְבוֹאֵר**
 9 **בְּלִקְוֵי תוֹרָה**³ לאדמו"ר הזקן
 10 **בְּמֵאֵמֶר חֲסִידוֹת דְּבוּרֵי-הַמִּתְחִיל**
 11 הפותח בפסוק זה³ **הַשְּׂיִכּוֹת** הקשר
 12 הפנימי **דְּאֶלּוּל לְאָנִי לְדוֹדִי**
 13 **וְדוֹדִי לִי**⁴, **כִּי בְּאֶלּוּל הוּא**
 14 **אֲתַעְרוֹתָא-דְּלִתְמָא - אָנִי**
 15 **לְדוֹדִי**, התקרבות בין האדם ואלוקות
 16 באופן כזה שתחילתה היא בהתעוררות
 17 מצד האדם, הנקראת (בלשון זוהר)
 18 "אתערותא דלתתא", התעוררות
 19 מלמטה והיא נרמזת בדברי הפסוק
 20 "אני לדודי", היינו שתחילת
 21 ההתעוררות היא מהאדם, "אני",
 22 **וּבְרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים**
 23 **הִיא הַהֲמַשְׁכָּה** וההתגלות
 24 האלוקית אל האדם **מְלַמְעֵלָה**
 25 **לְמִטָּה (אֲתַעְרוֹתָא-דְּלַעֲלֵא,**
 26 התעוררות מלמעלה) שבאה בעקבות
 27 ההתעוררות של האדם מלמטה
 28 וכתגובה אליה - **וְדוֹדִי לִי** והיא
 29 הנרמזת במלים "דודי לי", המשכה
 30 והתגלות מ"דודי", הקדוש-ברוך-הוא,
 31 "לי", אל האדם. **וְהַהֲמַשְׁכָּה** שְׂבָאָה מלמעלה למטה **בְּרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה**
 32 **וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים הִיא עַל-יְדֵי הָאֲתַעְרוֹתָא-דְּלִתְמָא שְׂבָאֶלּוּל**
 33 כלשון זוהר "באתערותא דלתתא, אתערותא דלעילא", התעוררות של
 34 האדם מלמטה גורמת התעוררות והמשכה אלוקית מלמעלה.

ביאור בדרך אפשר

36 ולכאורה, נשאלת השאלה: אם ההתעוררות מלמעלה (בתגובה לאתערותא
 37 דלתתא) באה בראש השנה וביום הכיפורים, למה אם כן גם עניין זה נכלל
 38 ונרמז בפסוק "אני לדודי ודודי לי" שהוא ראשי-תיבות אלול, והרי לפי זה
 39 כל עניינו של אלול הוא רק "אתערותא דלתתא?"
 40 ועל כך בא המענה:

**בס"ד. שבת פרשת ראה,
 מברכים החודש אלול,
 ה'תשכ"ו***

41 **וְזֶהוּ שְׂאֶלּוּל הוּא רְאֵשִׁי-תְּבוֹת**
 42 **אָנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי [שְׂגָם**
 43 **וְדוֹדִי לִי** שרומז לאתערותא דלעילא
 44 שנמשכת בראש השנה וביום הכיפורים
 45 **נִכְלָל בְּרֵאשֵׁי-תְּבוֹת אֶלּוּל]**,
 46 וטעם הדבר הוא **כִּי הָאֲתַעְרוֹתָא-**
 47 **דְּלִתְמָא שְׂבָאֶלּוּל (אָנִי לְדוֹדִי)**
 48 **הִיא (גַּם) הַקְּדָמָה לְהַהֲמַשְׁכָּה**
 49 **(וְדוֹדִי לִי) שְׂבָרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה**
 50 **וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים**⁵ וכיוון
 51 שההתעוררות מצד האדם בחודש אלול
 52 היא ההכנה וההקדמה להתעוררות
 53 וההמשכה מלמעלה בחודש אלול,
 54 והיא הגורמת אותה, יש לה שייכות
 55 לעבודה הרוחנית של חודש אלול, ולכן
 56 גם "דודי לי" הוא חלק מראשי-תיבות
 57 "אלול".
 58 אמנם, ההסבר הזה עדיין אינו מספק,
 59 כפי שממשיך ושואל:
 60 **וְצִרִיךְ בִּיאור, כִּי מִזָּה**
 61 **שְׂהֵאֲוִיתוֹת ו' ל' מהמילה "אלול"**
 62 **(רְאֵשִׁי תְּבוֹת וְדוֹדִי לִי) הֵם**
 63 **מְתִיבֵת אֶלּוּל עֲצָמָה, מִשְׁמַע**
 64 **שְׂחֹדֶשׁ אֶלּוּל הוּא לֹא רַק**
 65 **הַקְּדָמָה** והכנה **לְדוֹדִי לִי**, ואילו
 66 העניין עצמו [=ההמשכה מלמעלה
 67 למטה] הוא רק בראש השנה ויום הכיפורים **אֲלֹא שְׂבָחֹדֶשׁ אֶלּוּל הוּא**
 68 **גַּם הַעֲנֵנָן דְּדוֹדִי לִי** עניין ההתעוררות וההמשכה מלמעלה כשלעצמו,
 69 יש לבאר איך זה מתאים עם הקביעה האמורה שעניינו של חודש אלול הוא
 70 "אתערותא דלתתא".

(* המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ויצא לאור בקונטרס ר"ח אלול - תש"נ. 1) שה"ש ו. ג. 2) אבודרהם סדר תפלת ר"ה ופירושה פ"א. פ"ע"ח שער כ"ד (שער ר"ה) פ"א. שעה"פ להאריז"ל עה"פ. ב"ח לטור או"ח הל' ר"ה סתקפ"א ד"ה והעבירו. הנסמן בתורת מנחם - ספר המאמרים אלול ע' רמה הערה 67. 3) פרשת ראה לב, א ואילך. וראה ד"ה אני לדודי תשמ"ו (תורת מנחם - ספר המאמרים אלול ע' רל ואילך) השייכות דמאמר זה (שבלקו"ת) לפרשת ראה והרמז לדף לב. 4) כמפורש בלקו"ת שם בהתחלת המאמר "והענין כי באלול כו", דזה שבאלול הוא אתערותא דלתתא כו' הוא ביאור הענין דאני לדודי ודודי לי ר"ת אלול. 5) ועפ"ז יומתק מ"ש בהמאמר שבכדי שיהי' ודודי לי בר"ה וביוהכ"פ צריך תחילה אתעדל"ת באלול - אף שמאמר זה מדבר בענין אלול, ולא בר"ה ויוהכ"פ - כי זהו ביאור על אני לדודי ודודי לי ר"ת אלול.

אני לדודי ודודי לי

ביאור בדרך אפשר

1 (ב) וממשיך בהמאמר הנוכח בלקוטי תורה' לרבנו הזקן, שפאלול
 2 הוא זמן י"ג מדות הרחמים⁶, ובלשון המאמר – "והנה נודע
 3 שבאלול הוא זמן התגלות י"ג מדות הרחמים". דהגם שפאלול הוא
 4 אני לדודי, אתערותא דלתתא ועיקר עבודת ה' בימים אלה לא
 5 תלויה בהתגלות מלמעלה, מפל-
 6 מקום האתערותא דלתתא
 7 של האדם, ובפרט כשהוא
 8 רחוק מאלקות, וכאשר הוא נמצא
 9 במצב רוחני ירוד, רחוק מאלקות,
 10 ההתעוררות מלמטה קשה יותר
 11 ודרושת תוספת מאמץ, ובמצב כזה
 12 מודגש עוד יותר שאמנם ההתעוררות
 13 היא מלמטה, אבל בכל זאת הוא
 14 על-ידי התעוררות ונתינת פח
 15 מלמעלה היינו שהאתערות
 16 דלתתא עצמה נגרמת מנתינת כוח
 17 והתעוררות מלמעלה. וגילוי י"ג
 18 מדות הרחמים שפאלול,
 19 הגילוי זה הוא לכל אחד
 20 ואחד מישראל, גם
 21 להרחוקים ביותר⁷, ובכלל זה מי
 22 שזקוקים לנתינת כוח מיוחדת כדי
 23 להתעורר מלמטה הוא ה'נתינת
 24 פח' מלמעלה על העבודה
 25 דאני לדודי שהיא אמנם
 26 באתערותא דלתתא אבל באה על ידי
 27 נתינת כוח מלמעלה. אלא
 28 שהגילוי שפאלול הוא
 29 (בעיקר) רק נתינת פח (ולא
 30 שהגילוי מעורר את האדם),
 31 והעבודה ההתעוררות להתקרב
 32 לאלקות עצמה באה מהאדם,
 33 בדרך מלמטה למעלה אני לדודי.
 34 וזוהי המעלה שפאלול זמן
 35 העבודה של "אני לדודי" לגבי
 36 עשרת ימי תשובה, זמן העבודה
 37 של "ודודי לי" דבעשרת ימי
 38 תשובה ובפרט בראש-השנה ויום הכפורים, שבהם יש התגלות
 39 מלמעלה ביתר שאת משאר הימים בעשרת ימי תשובה הגילוי האלוקי
 40 מלמעלה הוא באופן שהגילוי המאיר מלמעלה מעורר את
 41 האדם, ועבודת האדם היא כמו תוצאה מהגילוי מלמעלה
 42 ועם כל מעלתה וחשיבותה של ההתעוררות הזו, היא לא הרגה הגבוהה

ביאור בדרך אפשר

43 ביותר, כי כאשר ההתעוררות באה ונפעלת על ידי התגלות מלמעלה היא לא
 44 פועלת שינוי חזק ועמוק כל כך באדם ויתכן שהוא עצמו נמצא עדיין בדרגה
 45 נמוכה. ועיקר הענין והמעלה דעבודת האדם (עבודה בכת
 46 עצמו שפועלת בו שינוי חזק ועמוק) שהיא העבודה בדרך של מלמטה
 47 למעלה אני לדודי, הוא פאלול
 48 ולא בעשרת ימי תשובה.
 49 (ג) ובכדי לבאר שני ענינים
 50 הנ"ל בהגילוי דיי"ג מדות
 51 הרחמים שפאלול – שהם שני
 52 ענינים סותרים לכאורה, ולכן דורשים
 53 ביאור: האחד - שהגילוי דאלול
 54 הוא לכל אחד ואחד גם
 55 להרחוקים ביותר, ואם כן מדובר
 56 בגילוי גדול וחזק שמגיע אפילו למי
 57 שנמצא במצב רוחני ירוד ונחות מאד,
 58 - והשני שאף-על-פי-כן
 59 הגילוי אינו מעורר את האדם
 60 והוא רק נתינת פח וזוהי משמע
 61 שהגילוי חלש עד כדי כך שאין בכוחו
 62 לעורר את האדם - ממשיך רבנו
 63 הזקן בהמאמר, ומבאר שהגילוי
 64 דיי"ג מדות הרחמים פאלול
 65 הוא דוגמת מלך בשדה וזה
 66 לשון המאמר: .. שבאלול הוא זמן
 67 התגלות י"ג מדות הרחמים, ולהבין זה
 68 כי למה הם ימות החול ואינם יום-טוב
 69 כמו שבתות וימים טוב שבהם התגלות
 70 אלקות... אך הנה יובן על-פי משל
 71 למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי
 72 העיר ומקבלין פניו בשדה ואז רשאין
 73 כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו והוא
 74 מקבל את כולם בסדר פנים יפות
 75 ומראה פנים שוחקות לכולם... וכך
 76 הענין על-דרך-משל בחודש אלול
 77 יוצאין להקביל אור פניו יתברך בשדה
 78 כי הנה כתיב יאר ה' פניו אליך שהוא
 79 ענין הארת י"ג מדות...
 80 דמהחילוקים ההבדלים בין מלך בשדה מצב שהוא משל לחודש
 81 אלול כאשר י"ג מדות הרחמים מאירות בגלוי ומלך בהיכלו מצב שהוא
 82 משל לשאר ימות השנה שבהם אין הארה כזו הם שני ענינים⁸ דלהלן.
 83 בנוגע לדרגת הגילוי, האם הוא גילוי דרגה גבוהה באלקות או
 84 התגלות דרגה נמוכה עיקר הגילוי דמלך בפניו (תחזינה עיניך)⁹

(6 ראה מ"ח מס' אלול פ"א מ"ג. פע"ח שם. 7) סה"מ הי"ש"ע ע' 166. 8) בהבא לקמן ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1343 ואילך. תורת מנחם - ספר המאמרים אלול ע' רכג ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שהוא גילוי בדרגה גבוהה הוא **היכל מלכותו**, **כשהוא בלבושי**
 2 **מלכות ובכתר מלכות** וכשם שבגדי המלכות וכתר המלכות גורמים
 3 למלך להיראות יותר יפה, אותו דבר בנמשל, כאשר יש הארה אלוקית
 4 שנמשלה למצב שבו המלך נמצא בהיכלו הכוונה להארה בדרגה גבוהה,
 5 **מה-שאין-כן** **כשהוא**
 6 **בשדה**¹⁰ מצב שבו המלך נמצא
 7 בשדה, ללא בגדי מלכות וכתר מלכות,
 8 הוא משל להתגלות אלוקות בדרגה
 9 נמוכה יחסית. **אבל הגילוי עצמו**
 10 רמת ההתגלות, ועד כמה הגילוי אכן
 11 נראה וניכר ל'בני העם' הוא **בעיקר**
 12 **כשהוא בשדה**, ולכל אחד יש
 13 אפשרות לגשת אל המלך, להתקרב
 14 אליו ולהינות מאורו **דביותו**
 15 **היכל מלכותו** הרי המלך נעלם
 16 ונסתר מעיני העם ובמצב הזה **אין**
 17 **נכנסים אליו אלא ברשות**,
 18 **ורק המובחרים שבעם ויחידי**
 19 **סגולה** בעוד שרוב העם אכן לא
 20 מקבלים רשות, וכך גם בנמשל הגילוי
 21 נראה וניכר יותר בחודש אלול שאז
 22 ההתגלות נמשלה למלך בשדה.
 23 **וביותו בשדה**, **רשאים**
 24 **[ויכולים]**¹¹ **להקביל פניו כל**
 25 **מי שרוצה**, ואין צורך ברשות
 26 מיוחדת ואין צורך להיות נמנה על
 27 "המובחרים שבעם ויחידי סגולה"
 28 **והמלך מקבל את כולם בסבר**
 29 **פנים יפות ומראה פנים**
 30 **שוחקות לכולם** שכל זה הוא
 31 משל לגילוי הנראה וניכר.
 32 **ועל-דרך-זה** הוא **בהנמשל**,
 33 **שהגילוי דראש-השנה ויום**
 34 **הכפורים**, **ועל-דרך-זה**
 35 **בעשרת ימי תשובה ככלל**
 36 **שהוא בדרגמת התגלות** שהמשל
 37 אליה הוא מצב של **מלך בהיכלו**,
 38 הוא **באופן שהגילוי מעורר**
 39 **את האדם**, **בדרגמת מלך בהיכלו** **(בלבושי מלכות ובכתר**
 40 **מלכות)**, **שהוא מטיל אימה ופחד** בגלל שזו התגלות מדרגה
 41 גבוהה, כפי שהמלך הוא "ביופיו" ובהיכל המלכות עם כל כבודו ותפארתו.

ביאור בדרך אפשר
 42 **אבל בכדי שהאדם ירגיש הגילוי דראש-השנה ויום**
 43 **הכפורים** והדבר אכן ישפיע עליו, הוא **(בעיקר) לאחרי קדימת**
 44 **העבודה בחודש אלול**, שהוא אמנם גילוי מדרגה נמוכה, אבל כיוון
 45 שההתגלות נראית וניכרת לכל אחד ואחד מבני העם הרי היא משפיעה על
 46 כולם **שעל-ידי-זה** הודות
 47 להשפעה של ההתגלות האלוקית
 48 בחודש אלול הוא **נעשה**
 49 **מהמובחרים שבעם ויחידי**
 50 **סגולה שנכנסים להיכל**
 51 **המלך** בראש השנה ויום הכיפורים
 52 (ובלשון המאמר ב'לקוטי תורה' –
 53 "ובלכתו העירה הרי הם הולכים
 54 אחריו"). **והגילוי דאלול שהוא**
 55 **דרגמת מלך בשדה**, התגלות
 56 אלוקות בדרגה נמוכה הוא **באופן**
 57 **שהגילוי מפני שאינו כל-כך חזק**
 58 **אינו מעורר את האדם** להתקרב
 59 לאלוקות והוא רק **נתינת פח**
 60 **ל'עבודה'** ואילו העבודה עצמה
 61 נעשית על ידי האדם באתעוואת
 62 דלתתא. **אבל** מצד שני, כיוון
 63 שהאלוקות מאירה בגילוי רב הנראה
 64 וניכר לכל ה'נתינת פח' **ל'עבודה'**
 65 **שעל-ידי גילוי זה**, הוא **לכל**
 66 **אחד ואחד**, גם **להרחוקים**
 67 **ביותר** כי ההתגלות מגיעה ומאירה
 68 גם להם. **בדרגמת מלך בשדה**,
 69 **דכשהמלך הוא במצב זה** ללא
 70 בגדי מלכות וללא כתר מלכות **אינו**
 71 **מטיל אימה ופחד**. **ובפרט**
 72 **על אלו הנמצאים בשדה**,
 73 **שהם בדרגה נמוכה** ואינם נוטים
 74 להתפעל מהמלך בקלות. **ויתירה**
 75 **מזו**, **דכשהמלך הוא במצב**
 76 **זה**, לא "ביופיו" **אינו מעורר**
 77 **אפילו תשוקה להקביל את**
 78 **פניו**¹² לא זו בלבד שאינו מעורר
 79 אימה ופחד וממילא השפעתו מוגבלת
 80 ואורו משפיע פחות, אלא כיוון שההתגלות היא "בשדה" ולא בתור "מלך
 81 ביופיו" הוא אפילו לא מעורר תשוקה לקבל פניו ויתכן שיהיה מי שלא ינצל
 82 את ההזדמנות ולא יתקרב למלך. **וזהו שמדיק בהמאמר** שכאשר המלך

9) ישע"י לג, יז. וברמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ה "המלך כו' מתנאה במלבושין נאים ומפוארים שנאמר מלך ביפיו תחזינה עיניך". (10) להעיר מלקו"ת ראה כה, ג, דכשהמלך בשדה "הוא לבוש עד"מ לבוש החיצון". (11) הוספת כ"ק מו"ח אדמו"ר בסה"מ ה"ש"ת ע' 167. (12) משא"כ כשהוא בהיכל מלכותו, הרי "כמה וכמה מצפים ימים ושנים לראות עוזו וכבודו" (אגה"ק סכ"ד - תניא קלז, ב).

אני לדודי ודודי לי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 נמצא בשדה אזי רשאין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו, דזה
2 שהם יוצאים להקביל את פני המלך הוא מצד הרצון
3 שלהם¹³ ולא דבר שנפעל ממילא מעצם הופעתו של המלך בשדה. אלא
4 שהנתינת פת' להקביל את פני המלך הוא על-ידי שהמלך
5 בשדה וכמבואר לעיל שחודש אלול
6 הוא זמן של התקרבות לאלוקות
7 ב"אתעוררת דלחתא" אלא שהנתינת
8 כוח להתעוררות היא כתוצאה מכך
9 שהמלך הוא בשדה. שאז (בהיותו)
10 בשדה ישנו הרשות והיכולת
11 לכל אחד ואחד להקביל את
12 פני המלך והעובדה שהרשות
13 והיכולת קיימת היא, בנמשל, עניין
14 הנתינת כוח מלמעלה שבכוחה האדם
15 מתעורר מלמטה.
16 ד וצריך להבין, דלכאורה
17 בכדי לבאר שהגילוי דאלול
18 והנתינת פת' שעל-ידי
19 הגילוי הוא לכל אחד
20 ואחד, גם ל"רחוקים ביותר"
21 הנמצאים בשדה נוגע רק
22 שפשהמלך בשדה רשאים
23 ויכולים כל מי שרוצה
24 להקביל פניו, וכיוון שהרשות
25 נתונה לכל מי שרוצה, ללא יוצא מן
26 הכלל, מובן שההתגלות היא לכל אחד
27 ואחד, ללא יוצא מן הכלל, ולמה
28 מוסיף רבנו הזקן במאמר שהמלך
29 מקבל את פולם בסבך פנים
30 יפות ומראה פנים שוחקות
31 לכולם והרי עיקר הביאור במאמר
32 הוא שבחודש אלול יש הארה והתגלות
33 (של י"ג מידות הרחמים) לכולם?
34 ובפרט השאלה (מדוע חשוב
35 להרגיש שהמלך מקבל את כולם
36 ומראה פנים שוחקות לכולם) מתחזקת
37 יותר כיוון דזה שהמלך מקבל
38 את פולם בסבך פנים יפות
39 ומראה להם פנים שוחקות,
40 הוא לא חלק מההתגלות אלא זו
41 ההמשכה והגילוי מלמעלה

42 שלאחרי העבודה¹⁴, שבאה לאחר שהאדם כבר ניצל את ההתגלות ואת
43 הנתינת כח, והצליח להתעורר להתקרב לאלוקות ואינו מוכן, לפי זה
44 מתחזקת התמיהה מדוע הדבר בא כחלק מתיאור ההתגלות בחודש אלול כיוון
45 דההמשכה והגילוי שלאחרי העבודה (ודודי לי) היא
46 בעשרת ימי תשובה, והמשל
47 דמלך בשדה הוא ביאור על
48 הגילוי דאלול שהוא (נתינת
49 פת ו)לפני העבודה. ואם כן
50 מדוע עניין זה שבהיותו בשדה המלך
51 "מקבל את כולם בסבך פנים יפות
52 ומראה פנים שוחקות לכולם" מופיע
53 כחלק בלתי נפרד מעניין ההתגלות
54 (והנתינת כוח) של חודש אלול?
55 גם צריך להבין בתוספת עצמה
56 את ההבדל בין שני הענינים,
57 האחד - שהוא מקבלם בסבך
58 פנים יפות - והשני שמראה
59 להם פנים שוחקות שלכאורה
60 הם עניין אחד, ובכל זאת כאן הם
61 מחולקים לשני דברים שונים?
62 וגם, שבנוגע למקבלם האופן
63 שבו המלך מקבל את פני העם בשדה,
64 אומר בסבך פנים יפות.
65 ובנוגע למראה להם, האופן
66 שבו המלך מתייחס אליהם ומתגלה
67 אליהם אומר פנים שוחקות
68 וצריך להבין את המשמעות הפנימית
69 של כל אחד משני הביטויים [=יפות -
70 שוחקות] הללו?
71 ויש לומר הביאור בזה
72 בהקדים שהחידוש המעלה
73 והיתרון בהגילוי דיי"ג מדות
74 הרחמים באלול לגבי הגילוי
75 של י"ג מידות הרחמים עצמן
76 בראש-השנה ויום הכפורים
77 הוא בשני ענינים. האחד -
78 שבכדי לקבל הגילוי דראש-
79 השנה ויום הכפורים הוא
80 על-ידי עבודה נעלית
81 (מובחרים שבעם ויחיד
82 סגולה) ואילו הגילוי בחודש אלול

(13) להעיר מתו"א מג"א צח, ד ואילך בפירושו מרז"ל (שבת פח, א) כפה עליהם הר כגיגית כו' מודעא רבה לאורייתא, דכיון שהקדימו נעשה לנשמע מצד הגילוי מלמעלה ולא מצד עצמם - אין זה בבחירה ורצון, כפה. ודוקא בימי אשורוש, זמן של הסתר, קבלו ברצון גמור, רצון שמצד עצמם. (14) שהרי זה שהמלך מקבל את כולם כו' קאי (בפשטות) על אלה שמקבלים את פניו.

ביאור בדרך אפשר

41 וענינה העיקרי של התשובה הוא קבלת עול מלכות שמים מחדש דְּמִזְהָ
42 מוֹבָן, שְׁהַגִּילוּי דְּאֵלוֹל הוּא גַם לְאֵלָה שְׁהֵם בְּתַכְלִית
43 הָרִיחֻק וְעִלֵּיהֶם לְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה עַל פְּרִיקַת עוֹל.
44 וּמָה שְׁפָתוֹב בְּהַמְאָמֵר שְׁהַגִּילוּי דְּאֵלוֹל הוּא בְּשֻׁדָּה (וְלֹא
45 בְּמִדְבָּר) וְנִשְׁאַלֵת הַשְּׂאֵלָה: אִם
46 הַמַּעֲלָה וְהִיתְרוֹן הַגְּדוֹל שֶׁל הַגִּילוּי
47 בְּחֹדֶשׁ אֵלוֹל קָשׁוֹר בְּעִבּוּדֵת הַתְּשׁוּבָה
48 מְדוּעַ הַמֶּשֶׁל שֶׁנִּתְּן לָכֵן הוּא מִ"מֶלֶךְ
49 בְּשֹׁדָה" שֶׁם נִמְצָאִים אֲנָשִׁים בְּדִרְגָה
50 נְמוּכָה אֲבָל לֹא חוֹטָאִים (שְׁהָרִי שֹׁדָה
51 הוּא מְקוּם צְמִיחָה חַיּוּבִית וְלֹא מִ"מֶלֶךְ
52 בְּמִדְבָּר" שֶׁהוּא "אֵרֶץ לֹא זְרוּעָה" וְשֶׁם
53 נִמְצָאִים אֲנָשִׁים שֶׁפָּרְקוּ עוֹל מִלְּכוּת
54 שְׁמַיִם? עַל כֵּן בֶּךָ הַמַּעֲנָה שֶׁטַעַם הַדְּבַר
55 הוּא כִּי הַגִּילוּי דִּי"ג מְדוּת
56 הָרִחֻמִּים שֶׁבְּחֹדֶשׁ אֵלוֹל הוּא
57 (לֹא בְּ"מִדְבָּר" עֲצָמוֹ,
58 דְּבַעֲנִינִים שְׁהֵם הַפֶּךָ רִצּוֹן
59 ה'17, אֵינן שִׁיחָה בְּהֵם
60 עֲצָמָם גִּילוּי אֲלָקוֹת שְׁהָרִי כֵל
61 מֵהוּתָם הִיא הַתְּנַדּוּת לְרִצּוֹן ה',
62 אֲלֵא) הָאוֹר מֵאִיר בִּישְׁרָאֵל
63 הַנִּמְצָאִים בְּמִדְבָּר, וְהַגִּילוּי
64 בְּהֵם הוּא הַנְּתִינֵת כְּח' לְצֵאת
65 מִמִּדְבָּר וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְלַהֲגִיעַ
66 מִ"אֵרֶץ לֹא זְרוּעָה" לְשֻׁדָּה וְשֶׁם,
67 בְּשֹׁדָה לְקַבֵּל פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלַעֲבוֹר
68 מִמַּצֵּב שֶׁל פְּרִיקַת עוֹל לְקַבֵּל עוֹל,
69 וְלָכֵן הַמֶּשֶׁל הוּא מִ"מֶלֶךְ בְּשֹׁדָה" כִּי
70 אֲמָנָם הֵאָרָה מְגִיעָה אֲפִילוֹ לְבִנֵי
71 יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְצָאִים בְּמִדְבָּר, אֲבָל הַכוּוֹנָה
72 וְהַמְטָרָה הִיא שִׁיעָצוֹ מֵה"מִדְבָּר"

73 וְיִקְבְּלוּ אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ כְּפִי שֶׁהוּא נִמְצָא וּמֵאִיר וּמִתְגַּלָּה ב"שֹׁדָה".
74 וְלִפִּי הָאֵמֹר מוֹבָן גַּם הַתּוֹכֵן שֶׁל "מְקַבֵּל אֶת כּוֹלָם בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת" וְשֶׁל
75 "מֵרָאָה פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת לְכוֹלָם" (וּמוֹבָן גַּם מְדוּעַ זֶה לֹא כְּפִילוֹת אֲלֵא שְׁנֵי עֲנִינִים
76 שׁוֹנִים, כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמִבָּר:
77 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לּוֹמֵר, דְּמָה שְׁפָתוֹב בְּהַמְאָמֵר שְׁהַמֶּלֶךְ הַנִּמְצָא
78 בְּשֹׁדָה מְקַבֵּל אֶת כּוֹלָם בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת, הַכּוֹנֵה בְּזָה
79 שְׁמִדְגִישׁ אֶת כּוֹלָם הִיא, שְׁגַם אֵלָה שְׁהֵם רַק רּוֹצִים
80 לְהַקְבִּיל אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אֲלֵא שֶׁהִרְבּוּ נִשְׂאָר בְּגִדְרֵי רִצּוֹן וְלֹא יוֹצֵא מִן

1 הוּא לְכוֹל, וְכִפִּי שֶׁנִּתְּבָאָר לְעִיל, אֲמָנָם דְּרַגְתָּ הַגִּילוּי שֶׁל חֹדֶשׁ אֵלוֹל יוֹתֵר
2 נְמוּכָה, אֲבָל הַתְּתַגְלוֹת הִיא בְּאוֹפֵן יוֹתֵר נְרָאָה וְנִיכָר וְלָכֵן כּוֹלָם יְכוּלִים לִיהַנּוֹת
3 מִכֵּן. וּבְכַדֵּי לְקַבֵּל הַגִּילוּי דְּאֵלוֹל, צְרִיכָה לְהִיּוֹת רַק ה'קַבֵּל
4 פְּנֵי הַמֶּלֶךְ', כַּאֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ בְּשֹׁדָה וְהַנִּמְצָאִים בְּשֹׁדָה רּוֹצִים לְהַתְּקַרֵּב אֵלָיו,
5 לֹא נִרְדַּשׁ מֵהֶם הַפֶּךָ לְאֲנָשִׁים יוֹתֵר
6 נְעִלִים אֲלֵא הִיכּוֹלֵת וְהַרְשׁוּת נִתּוּנָה
7 לָהֶם גַּם כַּאֲשֶׁר הֵם בְּמַצֵּב הַנּוֹכַח
8 כַּאֲשֶׁר שֹׁדָה וְכֵל מָה שֶׁנִּרְדַּשׁ מֵהֶם הוּא
9 לְגִשְׁתָּ וּלְקַבֵּל אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ דְּבַנְמִשְׁל
10 הוּא הַתְּעוֹרְרוֹת ה'קַבֵּל עוֹל'
11 מְלָכוּת שְׁמַיִם15 וְגַם אָדָם פְּשׁוּט
12 שֶׁלֹּא שִׁיךְ לְעִבּוּדֵת ה' עַל יְדֵי רִגְשׁ הַלֵּב
13 וְהַתְּבַנּוּת בְּמוֹחַ אֲלֵא עוֹבֵד אֶת ה'
14 מִתּוֹךְ קַבֵּל עוֹל מִלְּכוּת שְׁמַיִם יְכוּל
15 לְנַצֵּל אֶת הַתְּתַגְלוֹת שֶׁל י"ג מִדּוּת
16 הַרְחָמִים בְּחֹדֶשׁ אֵלוֹל ("מֶלֶךְ בְּשֹׁדָה")
17 וְלַהֲתַקְרֵב לְאֵלוֹקוֹת. וְהַשְּׁנִי - וְעוֹד
18 חִידוּשׁ בְּהַגִּילוּי דְּאֵלוֹל,
19 שְׁהַגִּילוּי הוּא לֹא רַק לְאֵלָה
20 הַנִּמְצָאִים בְּשֹׁדָה אֲלֵא גַם אֲפִילוֹ
21 לְאֵלָה הַנִּמְצָאִים בְּדִרְגָה עוֹד יוֹתֵר
22 נְמוּכָה בְּמִדְבָּר16 דְּלְעוֹמֵת-
23 זֶה17 שֶׁל הִפְךָ הַקְּדוּשָׁה, כְּפִי
24 שֶׁמְבוֹאָר בְּהַמְשָׁךְ הַמֵּאִיר בְּלִקְוֵי
25 תוֹרָה שֶׁ"מִדְבָּר הִיא אֵרֶץ לֹא זְרוּעָה
26 שֶׁהֵם הַמַּעֲשִׂים וְהַדִּבּוּרִים וְהַמַּחֲשׁוֹת
27 אֲשֶׁר לֹא לֵה' הַמָּה" וְהִיא דְּרַגְתָּ יוֹתֵר
28 נְמוּכָה מִ"שֹׁדָה" שְׁבוּ יֵשׁ צְמִיחָה
29 חַיּוּבִית, הַגִּילוּי שֶׁל חֹדֶשׁ אֵלוֹל מְגִיעַ
30 גַּם לְשֶׁם וּפּוֹעֵל וּמִשְׁפִּיעַ גַּם עַל מִי
31 שֶׁמְצָבּוֹ הַרוּחַנִי נִמְשָׁל ל"מִדְבָּר".

32 וְכַמוֹכָן גַּם מְזָה שְׁעִיקָר
33 הַגִּילוּי דִּי"ג מְדוּת הָרִחֻמִּים שְׁבְּאֵלוֹל הוּא נְתִינֵת כְּח' עַל
34 תְּשׁוּבָה18, עֲנִיין זֶה שֶׁהַגִּילוּי שֶׁל חֹדֶשׁ אֵלוֹל מְגִיעַ וּמִשְׁפִּיעַ גַּם לְגַבֵּי מִי
35 שֶׁנִּמְצָא בְּדִרְגָה רְחוּתָה נְמוּכָה בְּיֹתֵר מוֹבָן וּמוֹכַח גַּם מִכֵּן שֶׁהַתְּתַגְלוֹת בְּחֹדֶשׁ
36 אֵלוֹל הִיא, בְּעִיקָר, נִתְּנָה כּוֹחַ לְעִבּוּדֵת הַתְּשׁוּבָה, כַּמְבוֹאָר בְּסִפְרֵים שְׁחֹדֶשׁ
37 אֵלוֹל הוּא חֹדֶשׁ שֶׁל תְּשׁוּבָה וְחִשְׁבוֹן נִפְשׁ עַל כֵּל הַשְּׁנָה הַמַּסְתֵּימָת
38 דְּתְשׁוּבָה כְּפִשׁוּטָה הִיא עַל עֲנִינִים בְּתֵי רִצּוֹנִים (בְּחִינֵת
39 מִדְבָּר שֶׁכַּאֲמֹר מִסְמַל "מַחֲשָׁבָה דְּבוֹר וּמַעֲשֵׂה אֲשֶׁר לֹא לֵה' הַמָּה" וְצִוִּיךְ
40 לְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה עִלְיָהם), וְעִיקָר הַתְּשׁוּבָה הוּא עַל פְּרִיקַת עוֹל19,

15) סה"מ ה'ש"ת ע' 167. 16) להעיר ממאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ד"ה ענין אלול (ס"ע תתכה) "ונק' שדה ומדבר כמו מלך הנוסע בדרך במדבר". וי"ל שהכוונה שם היא שבאלול הגילוי דיגמה"ר הוא לישראל הנמצאים במדבר, ככפנים. 17) ראה המאמר שבלקו"ת רפ"ב (לד, ב). ובכ"מ. 18) ראה לקו"ת ראה לג, סע"ג י"ג מכילין דרחמי המאירים ומתגלים בחודש אלול להיות עושים תשובה". ובאוה"ת פ' ראה ס"ע תתו י"ג מדות המאירים באלול הם הרחמים על חיי הנשמה לעוררה בתשובה". 19) להעיר מאגה"ת פ"א (תניא צא, רע"א) דענין התשובה הוא שיגמור בלבו שלא למרוד במלכותו ית' ולא יעבור עוד מצות המלך.

אני לדודי ודודי לי

ביאור בדרך אפשר

1 הכוח אל הפועל כיוון שְהם שְבוּיִים בְּיַד יִצְרָם הרע המושל ושוטל
 2 עליהם, וְגַם כְּשִׁמְתַעֲוֹרֵר אֲצֵלָם רְצוֹן לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּלְקַבֵּל
 3 עֲלֵיהֶם עוֹל מְלָכוּת שְׁמַיִם אֵין זֶה בָּא בְּפוּעֵל, ולמעשה הם לא
 4 עושים תשובה (בשלב זה) גַּם אוֹתָם הוּא מְקַבֵּל בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת,
 5 וְזֶה עֵצֶם הַעוֹבְדָה שֶׁלמֵרוֹת מִצְבֵּם
 6 הרוחני היורד כל־כך הם מתקבלים
 7 בסבר פנים יפות מְעוֹרֵר אֲצֵלָם
 8 רְצוֹן חֶזֶק וְתַקִּיף לְהַקְבִּיל אֶת
 9 פְּנֵי הַמְּלָךְ, כדי להתקבל על ידו
 10 "בסבר פנים יפות" וְעַל־יְדֵי רְצוֹן
 11 זֶה הֵם מִתְגַּבְּרִים עַל הַמְּנִיעוֹת
 12 וְהַעִיפוֹבִים שְׁנוֹבְעִים מֵהִיצֵר הרע
 13 ובסופו של דבר מצליחים להתגבר על
 14 היצר ולשוב בתשובה, וכדי להרגיש
 15 שההתגלות וההארה מגיעה גם
 16 לאנשים מסוג זה ומשפיעה עליהם,
 17 נאמר במשל שהמלך מקבל את כולם
 18 בסבר פנים יפות.
 19 (ה) וּמוֹסִיף בְּהַמְאָמֵר: וּמְרָאָה
 20 פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת לְכוֹלָם, שהוא
 21 ענין וחיידוש נוסף על "מקבל את כולם
 22 בסבר פנים יפות" דְּהַחִילוֹק הַהִבְדֵּל
 23 בֵּין מְקַבֵּל (בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת)
 24 לְמְרָאָה (פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת) הוּא,
 25 דְּלִשׁוֹן מְקַבֵּל נוֹפֵל עַל דְּבַר
 26 שְׂיִשְׁנוּ מְקוֹדֵם וכבר קיים (לְפָנָי
 27 שְׂקִיבֵל) וְהוּא מְקַבֵּל אֶת
 28 הַדְּבַר, וּמְרָאָה פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת
 29 הוּא שֶׁהַפְּנִים שׁוֹחֲקוֹת שְׁלוֹ
 30 (שְׂיִשְׁנָם אצל מי שמראה גם
 31 לְפָנָי שְׂמְרָאָה) וכעת הוא
 32 מְרָאָה וּמְגַלָּה אוֹתָם לְזוּלָתוֹ
 33 והזולת מקבל דבר חדש שמבחינתו
 34 עדיין לא היה קיים. וְזֶהוּ דְּלִאֲחֵרֵי
 35 שְׂאוֹמֵר שֶׁהַמְּלָךְ מְקַבֵּל אֶת
 36 כּוֹלָם בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת,
 37 מוֹסִיף שֶׁהוּא מְרָאָה פְּנִים
 38 שׁוֹחֲקוֹת לְכוֹלָם, כי אכן מדובר
 39 בשני דברים שונים זה למעלה מזה
 40 דְּזֶה שֶׁהוּא מְקַבֵּל בְּסִבָּר
 41 פְּנִים יְפוֹת הַעֲנִינִן הַרְאִשׁוֹן הוּא שֶׁהַרְצוֹן דְּהָעָם (לְהַקְבִּיל אֶת
 42 פְּנֵי הַמְּלָךְ) שהוא דבר שקיים אצל בני ישראל גם לפני כן מְתַקַּבֵּל

ביאור בדרך אפשר

43 אֲצֵל הַמְּלָךְ בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת, והעניין השני - וְהַהוֹסְפָה
 44 דְּמְרָאָה פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת הוּא דְּכְשִׁמְתַעֲוֹרֵר הָאֵדָם בְּרְצוֹן
 45 לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה אוי ה"אתעורתא דלתתא" מצד האדם גורמת ומעוררת
 46 "אתעורתא דלעילא" מלמעלה וכתוצאה מזה נִמְשָׁךְ לוֹ לָאֵדָם הַגִּילּוּי
 47 דְּפְנִים שׁוֹחֲקוֹת דְּלְמַעְלָה,
 48 שהוא הַתְּעַנּוּג (שְׁחוֹק) בְּמוֹבֵן של
 49 שמחה שנובעת מתחושה של עונג,
 50 כביכול) דְּהַמְּלָךְ עֲצָמוֹ וכמבואר
 51 בחסידות כשם שכוח התענוג בפנש
 52 הוא כוח נעלה ופנימי ביותר שנוגע
 53 בעצם הנפש, והוא נעלה מכוחות
 54 השכל והרגש, כך למעלה, כביכול,
 55 ענין התענוג שייך לאין־סוף בעצמו
 56 והוא למעלה ממוחין ומידות שבעשר
 57 הספירות והוא בבחינת 'כתר עליון'
 58 שלמעלה מהספירות.
 59 ומכאן יש להוסיף ביאור בהבדל בין
 60 "מקבל את כולם בסבר פנים יפות"
 61 ל"מראה פנים שוחקות לכולם", כיוון
 62 דְּתְעַנּוּג זֶה שְׁנוֹצֵר לְמַעְלָה
 63 מהתעוררות האדם ברצון לעשות
 64 תשובה הוּא לְמַעְלָה מֵהַתְּעַנּוּג
 65 (דְּבַחֲנִית פְּנִים יְפוֹת)
 66 שְׂמֵהֶתְעוֹרְרוֹת הַתְּשׁוּבָה,
 67 וְכַמְּבֹאֵר בְּמְקוֹם אַחֵר²⁰,
 68 בתורת החסידות דְּשׁוֹרֵשׁ הַשְּׁחוֹק
 69 לְמַעְלָה (פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת) הוּא
 70 בְּעֲצָמוֹת הַתְּעַנּוּג בְּעֲצָמוֹת
 71 וּפְנִימִיּוֹת כּוֹחַ הַתְּעַנּוּג הַעֲלִיּוֹן (שֶׁנִּקְרָא
 72 תְּעַנּוּג עֲצָמִי עונג של האין־סוף
 73 עֲצָמוֹ הַבְּלָתִי מוֹרְקָב שלא נוצר
 74 מגורם חיצוני כלשהו וממילא אינו
 75 מורכב מפרטים שונים) וְזֶהוּ תְעַנּוּג
 76 בְּרִגְהָ גְבוּהָ מֵאֵד שְׂלְמַעְלָה
 77 מֵתְעַנּוּג הַבָּא נִגְרָם וְנוֹצֵר עַל־יְדֵי
 78 דְּבַר אַחֵר חִיצוֹנִי (תְּעַנּוּג
 79 הַמוֹרְקָב מגורם כלשהו).
 80 וַיֵּשׁ לוֹמֵר, דְּעֲנִין פְּנִים
 81 שׁוֹחֲקוֹת בְּהַנְמָשֵׁל, באור
 82 שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְגַלָּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 83 בְּחֻדוֹשׁ אֵלּוּל הוּא הַתְּעַנּוּג דְּלְמַעְלָה שְׂבִישְׂרָאֵל עֲצָמָם²¹ הַעוֹנֵג
 84 שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְעַנֵּג וְנִהְיָ כְּכִיכּוֹל מְבִנֵי יִשְׂרָאֵל עֲצָמָם (שְׂלְמַעְלָה

כְּשִׁמְתַעֲוֹרֵר אֲצֵלָם רְצוֹן לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּלְקַבֵּל
 עֲלֵיהֶם עוֹל מְלָכוּת שְׁמַיִם אֵין זֶה בָּא בְּפוּעֵל, גַּם
 אוֹתָם הוּא מְקַבֵּל בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת, וְזֶה מְעוֹרֵר
 אֲצֵלָם רְצוֹן חֶזֶק וְתַקִּיף לְהַקְבִּיל אֶת פְּנֵי הַמְּלָךְ,
 וְעַל־יְדֵי רְצוֹן זֶה הֵם מִתְגַּבְּרִים עַל הַמְּנִיעוֹת
 וְהַעִיפוֹבִים.

(ה) וּמוֹסִיף בְּהַמְאָמֵר: וּמְרָאָה פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת
 לְכוֹלָם, דְּהַחִילוֹק בֵּין מְקַבֵּל
 (בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת) לְמְרָאָה (פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת) הוּא,
 דְּלִשׁוֹן מְקַבֵּל נוֹפֵל עַל דְּבַר שְׂיִשְׁנוּ מְקוֹדֵם (לְפָנָי
 שְׂקִיבֵל) וְהוּא מְקַבֵּל אֶת הַדְּבַר, וּמְרָאָה פְּנִים
 שׁוֹחֲקוֹת הוּא שֶׁהַפְּנִים שׁוֹחֲקוֹת שְׁלוֹ (שְׂיִשְׁנָם גַּם
 לְפָנָי שְׂמְרָאָה) הוּא מְרָאָה וּמְגַלָּה אוֹתָם לְזוּלָתוֹ.
 וְזֶהוּ דְּלִאֲחֵרֵי שְׂאוֹמֵר שֶׁהַמְּלָךְ מְקַבֵּל אֶת כּוֹלָם
 בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת, מוֹסִיף שֶׁהוּא מְרָאָה פְּנִים
 שׁוֹחֲקוֹת לְכוֹלָם, דְּזֶה שֶׁהוּא מְקַבֵּל בְּסִבָּר פְּנִים
 יְפוֹת הוּא שֶׁהַרְצוֹן דְּהָעָם (לְהַקְבִּיל אֶת פְּנֵי
 הַמְּלָךְ) מִתְקַבֵּל אֲצֵל הַמְּלָךְ בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת,
 וְהַהוֹסְפָה דְּמְרָאָה פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת הוּא
 דְּכְשִׁמְתַעֲוֹרֵר בְּרְצוֹן לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה נִמְשָׁךְ לוֹ
 דְּפְנִים שׁוֹחֲקוֹת דְּלְמַעְלָה, הַתְּעַנּוּג
 (שְׁחוֹק) דְּהַמְּלָךְ עֲצָמוֹ. דְּתְעַנּוּג זֶה הוּא לְמַעְלָה
 מֵהַתְּעַנּוּג (דְּבַחֲנִית פְּנִים יְפוֹת) שְׂמֵהֶתְעוֹרְרוֹת
 הַתְּשׁוּבָה, וְכַמְּבֹאֵר בְּמְקוֹם אַחֵר²⁰, דְּשׁוֹרֵשׁ
 הַשְּׁחוֹק (פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת) הוּא בְּעֲצָמוֹת הַתְּעַנּוּג
 (תְּעַנּוּג עֲצָמִי הַבְּלָתִי מוֹרְקָב) שְׂלְמַעְלָה מֵתְעַנּוּג
 הַבָּא עַל־יְדֵי דְבַר (תְּעַנּוּג הַמוֹרְקָב).
 וַיֵּשׁ לוֹמֵר, דְּעֲנִין פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת בְּהַנְמָשֵׁל, הוּא
 הַתְּעַנּוּג דְּלְמַעְלָה שְׂבִישְׂרָאֵל עֲצָמָם²¹

20 ראה בארוכה תו"ח תולדות ב, ג'ד. 21) מהטעמים על המעלה דבע"ת על צדיקים היא שתשובה באה מצד הנשמה, שלמעלה מתורה (סה"מ תש"ה ע' 125. ובכ"מ). ולכן, ע"י התשובה מתגלית (אח"כ) המעלה דישראל עצמם. אלא שאעפ"כ, ענין התשובה הוא רק הקדמה לגילוי התענוג שבישראל עצמם - כי הנשמה עצמה היא למעלה גם מענין התשובה (ראה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מהתענוג שמקיום התורה ומצות דישראל, ולמעלה גם
 2 מהתענוג שמעבודת התשובה) וזהו תענוג שאינו תלוי בשום גורם
 3 אלא נובע מעצם העובדה שבני ישראל הם עמו של הקדוש ברוך הוא
 4 דתענוג זה הוא בהעצמות כיוון שהוא תענוג מעצם קיומם ועצם
 5 מהותם של בני ישראל (ואינו תלוי
 6 בהנהגתם ומעשיהם ולא נגרם כתוצאה
 7 מהם) הוא בעצמותו ומהותו של
 8 הקדוש ברוך הוא בעצמו (ולא רק
 9 בדרגות נמוכות יותר).
 10 ועל-ידי שמראה להם פנים
 11 שוחקות, ובנמשל הכוונה
 12 שתענוג זה התענוג האלוקי העליון
 13 שישנו למעלה מבני ישראל מתגלה
 14 להאדם (המתעורר ברצון
 15 לתשובה), זה מעורר אצלו
 16 אצל האדם (פנים הפנים
 17 לפנים²² בהתאם לכלל שהתעוררות
 18 יחס מסוים מאדם אחד לחברו מעורר
 19 אצל חברו יחס זהו, וכך גם ביחס
 20 שבין האדם לאלוקות, כביכול)
 21 התעוררות עונג באלוקות על ידי האדם
 22 גורמת לאדם התענוג באלקות,
 23 ועד שהתענוג באלקות הוא
 24 עצם העומק והפנימיות של
 25 התענוג שלו, של האדם עצמו
 26 וזה נותן לו הפח עוד יותר
 27 להתגבר על המניעות
 28 ועיכובים ולשוב בתשובה
 29 שלימה.
 30 ו) וצריך להבין, נתבאר לעיל
 31 בהרחבה כי מאחר שהעבודה של
 32 חודש אלול היא בדרך אתערותא
 33 דלתתא מצד האדם, הרי הארת האור
 34 האלוקי (של י"ג מידות הרחמים)
 35 מלמעלה לא גורמת ויוצרת את
 36 ההתעוררות של האדם אלא מהווה
 37 נתינת כוח להתעוררות הו, ולפי
 38 שנתבאר כעת צריך להבין דמהנ"ל מהמבואר לעיל בעניין התוספת של
- 39 "מקבל את כולם בסבר פנים יפות" ויתר על כן "מראה פנים שוחקות לכולם"
 40 מובן שהגילוי שבאלול הוא לא רק נתינת פח לעבודה
 41 [דכשהמלך בשדה ישנו הרשות והיכולת לכל אחד
 42 להקביל את פניו ואילו ההתעוררות והתשובה תלויה באדם עצמו]
 43 אלא שהגילוי האמור גם מעורר
 44 את האדם [דעל-ידי שהמלך
 45 מקבל את כולם בסבר פנים
 46 יפות, ובפרט על-ידי שמראה
 47 פנים שוחקות לכולם, זה
 48 מעורר אותם לשוב בתשובה
 49 שלימה כפי שנתבאר לעיל
 50 בהרחבה], וף-על-פי-כן
 51 העבודה באלול היא אני
 52 לדודי, כך שההתחלה היא מ"אני"
 53 עבודת האדם. ולכאורה שני
 54 הביאורים סותרים זה לזה. ויש לבאר
 55 האם הגילוי אכן מעורר את האדם או
 56 רק מעניק לו נתינת כוח להתעורר
 57 בעצמו?
 58 ויש להוסיף, דענין זה
 59 שהגילוי דאלול הוא לא רק
 60 נתינת פח לאדם כך שהתעוררות
 61 תלויה באדם עצמו אלא גם
 62 מעורר²³ את האדם להתקרב
 63 לאלוקות ולעשות תשובה, מוכן גם
 64 מפללות הענין דמלך
 65 בשדה²⁴, דכשהמלך בשדה
 66 הרי נוסף שאז יש לכל אחד
 67 הרשות והיכולת להקביל את
 68 פני המלך, וכאמור פרט זה
 69 במשל מקביל לענין הנתינת-כוח אבל
 70 בנוסף לכך הגה הידיעה של
 71 העם שהמלך הוא בשדה,
 72 באותו המקום שהם נמצאים
 73 כך שהמלך התקרב אליהם, עצם
 74 הידיעה על כך מעורר אצלם
 75 את הרצון להקביל את פני
 76 המלך²⁵ ואם כן יציאת המלך לשדה 'מחייבת' את העם להתעורר.

בארוכה ד"ה שובה ישראל דשבת שובה ה'תשל"ז ס"ד (תורת מנחם - ספר המאמרים תשרי ע' צט ואילך) בענין עיצומו של יום מכפר. (ובכ"מ). (22) משלי כז, יט. וראה תניא פמ"ו. (23) להעיר גם מהלשון באוה"ת שבהערה 18 "לעוררה בתשובה". (24) ולהעיר דמהפרטים שמוסיף (שמקבל בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות) מובן רק שהגילוי מלמעלה גם שבאלול פועל שהרצון להקביל פני המלך יהי' בתוקף יותר; ומהענין דמלך בשדה מובן שהגילוי מלמעלה פועל גם התעוררות הרצון מלכתחילה, כדלקמן בפנים. (25) ובפרט ע"י ההתבוננות שכוונת המלך בירידתו לשדה היא בכדי שגם אנשי השדה יוכלו להקביל את פניו - ובשביל זה הוא מוותר על גילוי כתר מלכותו ולבושי מלכותו - שע"ז יתעורר עוד יותר (כמים הפנים לפנים) הרצון להקביל את פני המלך.

אני לדודי ודודי לי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וַיֵּשׁ לְדָוִד הַבִּיאֹר בְּזָה, כִּיצַד שְׁנֵי הַדְּבָרִים נִכּוּנִים וּמִצַּד אֶחָד הַגִּילוי
 2 מִלְּמַעְלָה בַּחֹדֶשׁ אֲלוּל אֲכַן מְעוּרֵר לְהִתְקַרֵּב לְאִלּוּקוֹת וּלְשׁוֹב בַּתְּשׁוּבָה וּמִצַּד
 3 שְׁנֵי אֵינֻ אֲלֵא נִתְּנָה כּוֹחַ וְהַתְּעוּרֹרֹת תְּלוּיָה בְּאֵדָם עֲצָמוֹ, וְהַחֶסֶבֶר הוּא
 4 שֶׁהֲרִצוֹן שֶׁל הָעַם לְהִקְבִּיל אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, הוּא לֹא כַּתּוּצָאָה
 5 מִהַתְּגַלּוּת מְסוּיֶמֶת מִלְּמַעְלָה אֲלֵא
 6 מִצַּד עֲצָם מְצִיאֹתָם וְעֲצָם
 7 הַמַּהוּת שֶׁל יְהוּדֵי 'מַחִיבֵת' שִׁיְהִי לּוֹ
 8 רִצּוֹן "לְהִקְבִּיל פְּנֵי הַמֶּלֶךְ", הֵינְנו לְקַבֵּל
 9 עַל עֲצָמוֹ עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. דְּכִיּוֹן
 10 שֶׁהַמֶּלֶךְ הוּא הַלֵּב שֶׁל כָּל
 11 הָעָם²⁶, כִּלְשׁוֹן הַרְמַב"ם לְגַבֵּי מֶלֶךְ
 12 יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה וְהַדְּבָר מְהוּוּה מִשָּׁל לְגַבֵּי
 13 הַשִּׁיבוּת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִם מֶלֶךְ מַלְכֵי
 14 הַמַּלְכִּים הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁהִיא
 15 בְּאֹפֶן שֶׁה' הוּא ה"לֵב", הַחַיּוּת
 16 וְהַפְּנִימִיּוּת, שֶׁל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל לְכֹן
 17 הַתְּקַשְׁרוּתָם לְמֶלֶךְ הוּא בְּעֲצָם
 18 מְצִיאֹתָם²⁷, דְּבַר שְׁקִיּוּם בְּהֵם
 19 בְּעֲצָם מְהוּוּת וְלֹא זִקּוּק הַתְּעוּרֹרֹת
 20 בְּאֲמִצְעוֹת גִּילוי מִיּוֹתֵד בִּינֵינוּ אֲלֵא
 21 שְׁמִפְּלִמְקוֹם, לְמִרּוֹת שֶׁהִשִּׁיבוּת
 22 הִיא פְּנִימִית וְעֲצָמִית וְקִיּוּמֵת תְּמִיד
 23 כְּאֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ וְהָעָם הֵם
 24 בְּרִיחוּק מְקוֹם, זֶה מוֹזֵה אֲפֶשֶׁר
 25 יִתְּכֵן שֶׁהַתְּקַשְׁרוּת שֶׁלָּהֶם
 26 לְמֶלֶךְ, וְ(כְּמִילָא גַם) הֲרִצוֹן
 27 שֶׁלָּהֶם לְהִקְבִּיל אֶת פְּנֵי יְהוּי
 28 בְּהָעֵלֶם וְלֹא יִבּוּאוּ לְיַדֵּי בִיטוּי,
 29 וְעַל-יְדֵי שֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹצֵא מִהִכָּל
 30 מַלְכוּתוֹ וּמִתְּגַלֵּה אֵלֵיהֶם, וְהַמֶּלֶךְ הוּא
 31 בְּשִׂדָּה, בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁהֵם
 32 נִמְצְאִים, הֲרִצוֹן הוּא בְּגִילוּי.
 33 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּהַנְמָשָׁל,
 34 בִּיחַס שְׁבַח בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
 35 הוּא שֶׁהַתְּעוּרֹרֹת לְתִשׁוּבָה
 36 הַבָּאָה עַל-יְדֵי גִילוּי י"ג
 37 מְדוּת הַרְחָמִים שְׁבֹאֲלוּל, הִיא אֲכַן לֹא הַתְּעוּרֹרֹת שֶׁהִגִּילוּ מִחֲדָשׁ
 38 וְיִצַּר אוֹתָהּ אֲלֵא הוּא שְׁעַל-יְדֵי הַגִּילוּי דִּי"ג מְדוּת הַרְחָמִים,
 39 מִתְּגַלֵּה הֲרִצוֹן הַפְּנִימִי דִּישְׂרָאֵל שְׁקִיּוּם בְּהֵם מִצַּד עֲצָמָם [כְּמִוּבָן
 40 גַם מִהַמְּבֹאֵר בְּהַמְשָׁךְ הַמְּאָמָר²⁸ בְּלִקוּטֵי תוֹרָה (לְאַחֲרֵי הַמְּשָׁל

41 דְּמֶלֶךְ בְּשִׂדָּה), דְּשֵׁם א-ל שבפסוק בו מנויות י"ג המידות (ה', ה'
 42 א-ל רחום וחנן" וכו') הוּא רֵאשִׁית כָּל הֵי"ג מְדוּת וּמְקוֹרָן
 43 וּכְלִלוּתָן הַתְּחִלָּה, הַמְקוֹר וְהַשֵּׁם (הַמִּידָה) שְׁבוּ כְּלוּלוֹת כָּל שְׂאֵר הַמִּידוֹת.
 44 וְעֵינָן שֵׁם א-ל הוּא הַשֵּׁם הַמְּתִיחַס אֵל אוֹר אֵין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא
 45 מְמַשׁ, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב²⁹ אֵל הַיְוִי
 46 וַיֵּאָר לְנוּי, הָרִי שֵׁשׁ א-ל קִשׁוֹר
 47 בְּמִיּוּחַד בְּעֵינֵי הָאוּר, "וַיֵּאָר לְנוּי",
 48 דְּאוֹר הוּא כְּמוֹ הָעֲצָם הָאוּר
 49 הַמְתַּפְּשֵׁט מִמְּאוּר, מְקוֹר הָאוּר, הוּא
 50 מְעִין הָעֲצָם וְהַמְקוֹר, וּבִלְשׁוֹן הַמְּוֹבָא
 51 רְבוּת בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת "אוֹר מְעִין
 52 הַמְּאוּר" וְיֵשׁ לוֹ תְּכוּנוֹת דּוּמוֹת לְאֵלָה
 53 שֶׁל הַמְּאוּר [וְכְּמִבּוּאֵר בְּכַמְּהָ
 54 מְקוּמוֹת³⁰ בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת
 55 הַחִילוּק הַהִבְדֵּל בֵּין אוֹר
 56 לְשִׁפְעַ, וְלִדְּוִגְמָה הַהִבְדֵּל בֵּין אוֹר
 57 הַשֶּׁמֶשׁ הַמְּאִיר מִהַשֶּׁמֶשׁ לְהַשְׁפֵּעַ שֶׁל
 58 שְׁכָל מְהַרְבֵּ אֵל הַתְּלַמִּיד דְּשִׁפְעַ הוּא
 59 שְׁהַמְשִׁפִּיעַ הַמְּוֹסֵר אֶת הַשִּׁפְעַ
 60 מְצַמְצָם וּמִתְּאִים אֶת עֲצָמוֹ לְפִי
 61 עֶרְףַּ בְּהַתְּאֵם לִיְכוּלַת הַקְּלִיטָה
 62 וְהַקְּבֵלָה שֶׁל הַמְּקַבֵּל, וְאוֹר הוּא
 63 מְעִין הַמְּאוּר הַמְּאִיר מְבַלֵּי הַתְּתִיחַס
 64 אֶת עֲצָמוֹ לְמִי שֶׁקֹּלֵט אֶת הָאוּר כְּאוֹר
 65 הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁמְּאִיר בְּאַרְמוֹן הַמֶּלֶךְ וּבְמְקוֹם
 66 הַאֲשַׁפָּה בְּאוֹתָהּ מִידָה] וְלְעֵינֵינוּ –
 67 הָאֵרֶת י"ג מִידוֹת הַרְחָמִים שֶׁתְּחִלַּתָּה
 68 וּכְלִלוּתָהּ הִיא בִּשְׁם "א-ל" שֶׁהוּא אוֹר
 69 וּמְמִילָא הוּא מְעִין הַמְּאוּר, הִיא הָאֵרֶת
 70 מְאוּר-אֵין סוּף עֲצָמוֹ.
 71 וּבְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מְאִיר
 72 בַּחֹדֶשׁ אֲלוּל גִּילוּי זָה, וְיִתִּירָה
 73 מְזוּ לֹא זוּ בְּלִבְדֵּ שֶׁהָאוּר מְאִיר בְּכָל
 74 אֶחָד (וְהָאֵרֶת יְכוּלָה לְהִיּוֹת גַּם בְּאֹפֶן
 75 כּוֹזֵה שֶׁאֵינוֹ נִרְגַּשׁ וְאֵינוֹ פּוֹעֵל) אֲלֵא
 76 שֶׁהַגִּילוּי דְּשֵׁם א-ל שְׁבֹבָל
 77 אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא הַשֶּׁר וְהַמּוֹשֵׁל שְׁבֹבָבוּ, דִּישְׂרָאֵל הוּא
 78 אוֹתִיּוֹת יו"ד³¹ שׁוֹר א-ל רְמוּ לְכֹן ש"א-ל", הַגִּילוּי שֶׁל י"ג מִידוֹת
 79 הַרְחָמִים מְאִיר בְּאֹפֶן כּוֹזֵה שֶׁהוּא הוֹפֵךְ לְהִיּוֹת "שׁוֹר", הַמּוֹשֵׁל וְשׁוֹלֵט עַל הָאֵדָם
 80 מְבַנֵּי "יִשְׂרָאֵל".

(26 ראה רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ו. 27) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1050. ח"ח ע' 25. ובכ"מ. 28) לקו"ת ראה לב, ב. 29) תהלים קיח, כז. 30) ראה ספר הערכים - חב"ד כרך ב' ע' תנח ואילך. וש"נ. 31) בלקו"ת שם שהיו"ד מורה על התמדת הפעולה. היינו, שהענין ד"שר א-ל" הוא תמידי. ושם בה"קיצור" (לב, ד) דישראל הוא "ישר א-ל".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְזֶהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי לִכְךָ שֶׁהַבֵּיטוּל לְאֵלֻקוֹת שְׂבָכָל אֶחָד
 2 מִיִּשְׂרָאֵל הוּא בֵּיטוּל שְׂלֹמְעֵלָה מִטַּעַם וְדַעַת, מַעַל וּמַעֲבֹר לְמַה
 3 שְׂמַתְחִיב עַל-פִּי הַשֶּׁכַל וְהַהִיגִינִן פִּי בִּישְׂרָאֵל הוּא גִילּוֹי אֹר
 4 אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא עֲצָמוּ מִמַּשׁ שְׂלֹמְעֵלָה מֵהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת
 5 וְכוּיִן שְׂמֻדוֹבֵר בְּהַבְּחִטּוֹת כֻּלְּפִי הָאוּר
 6 הָאֻלוֹקִי שְׂלֹמְעֵלָה מֵהָאוּר שְׂבָא בְּסוֹר
 7 וְהַדְּרָגָה ב'הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת' שֶׁל הַדְּרָגוֹת זו
 8 אַחֲרֵי זו, גַּם הַבֵּיטוּל הוּא לְמַעַל מִסוֹר
 9 וְהַדְּרָגָה לְמַעַל מִטַּעַם וְדַעַת. וְעַל-
 10 יְדֵי הַגִּילּוֹי דִּי"ג מִדּוֹת
 11 הֶרְחַמִּים (שְׂבָאָלוֹל)
 12 שְׂרַאשִׁתָּן וּמְקוֹרָן וּקְלוּתָן
 13 הוּא אֶל, מִתְּעוֹרֵר וּמִתְּגַלֶּה בְּחִינַת אֶל-
 14 בְּחִינַת אֶל-שְׂבָכָל אֶחָד
 15 מִיִּשְׂרָאֵל].
 16 וְזֶהוּ שֶׁהַעֲבֹדָה דְאֵלוֹל הִיא
 17 אֲנִי לְדוּדִי, אֶף שֶׁהַתְּעוֹרְרוֹת
 18 הִיא עַל-יְדֵי הַגִּילּוֹי
 19 מְלַמְעֵלָה, מַעַתָּה מִיּוֹשֶׁבֶת הַסְּתִירָה
 20 לְכַאוּרָה שְׁעֵלְתָה לְעִיל בֵּין הַבֵּיאוּר
 21 שֶׁהַגִּילּוֹי מִלְּמַעַלָּה כְּחוֹדֵשׁ אֵלוֹל מְעוֹרֵר
 22 אֶת הָאָדָם, לְבֵיאוּר שְׂאִינוֹ אֵלָא נְחִינַת
 23 כּוֹחַ וְאֵת הַהִתְעוֹרְרוֹת פּוֹעֵל הָאָדָם
 24 עֲצָמוּ. וְהַמַּעֲנָה הוּא שְׂאֵכֵן הַהִתְעוֹרְרוֹת
 25 הִיא בְּדֶרֶךְ "אֶתְעוֹרֹתָ דִלְתַּתָּא" מִצַּד
 26 הָאָדָם עֲצָמוּ וְהַעֲבֹדָה הִיא בְּדֶרֶךְ "אֲנִי
 27 לְדוּדִי", וְאֵין זו סְתִירָה לִכְךָ שְׂבָד בְּבֹד
 28 הַגִּילּוֹי מִלְּמַעַלָּה אֵכֵן פּוֹעֵל בְּאָדָם
 29 פּוֹעֵלָה גְּדוּלָה פִּי הַגִּילּוֹי
 30 שְׂמֻלְמַעֵלָה לֹא פּוֹעֵל בְּאוֹפֵן כּוֹחַ
 31 שֶׁהוּא יוֹצֵר בְּאָדָם דְּבַר חֲדָשׁ אֵלָא
 32 הוּא רַק סִיבָה שְׂעַל-יְדוֹ
 33 מִתְּגַלֶּה הֶרְצוֹן הַפְּנִימִי
 34 דְהָאָדָם שְׂקִיִּים בּוֹ (אִם כִּי בְּהַעֲלֵם)
 35 גַּם לְפָנֵי הַהִתְעוֹרְרוֹת מִלְּמַעַלָּה.
 36 ז) וַיֵּשׁ לֹזְמֵר, דְּעַל-יְדֵי
 37 שֶׁהַגִּילּוֹי דִּי"ג מִדּוֹת הֶרְחַמִּים הֵבֵא מִלְּמַעַלָּה מְעוֹרֵר וּמְגַלֶּה
 38 הֶרְצוֹן הַפְּנִימִי דִּישְׂרָאֵל לְמַטָּה, שְׂכַאמוֹר קִיִּים כֻּלָּ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
 39 בְּהַעֲלֵם, וְהַסִּיבָה לִכְךָ הִיא מִפְּנֵי שֶׁהֶרְצוֹן דִּישְׂרָאֵל בְּאֵלֻקוֹת הוּא
 40 לְפִי שֶׁהֵם מוֹשְׂרָשִׁים בְּהַעֲצָמוֹת, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 'מוֹשְׂרָשִׁים' בְּעֲצָמוֹתוֹ
 41 וּמְהוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הֵינּוּ נִמְצָאִים בּוֹ בְּעוֹמוֹק וּבְפָנִימִיּוֹת וְהוֹשֵׁר

42 וְהַמְקוֹר שֶׁלָּהֶם הוּא בְּעֲצָמוֹתוֹ וּמְהוֹתוֹ (וְלֹא בְּדְרָגוֹת יוֹתֵר נְמוּכוֹת) נַעֲשֶׂה
 43 עֵילּוֹי וְתוֹסַפַּת וּיְתָרוֹן בִּי"ג מִדּוֹת הֶרְחַמִּים, וּפְעוּלָתָם בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל
 44 לְעוֹרֵר וּלְגַלּוֹת בָּהֶם אֶת הֶרְצוֹן הַפְּנִימִי לְאֵלֻקוֹת מְבִיאָה עֵילּוֹי וְהוֹסַפָּה בְּהָאָרֶז
 45 הָאֻלוֹקִית עֲצָמָה, כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמְבַאֵר.
 46 וְהַעֲנִין הוּא, דִּזָּה שֶׁהַבְּרִיאָה
 47 הִיא בְּשָׂבִיל יִשְׂרָאֵל³², וּבְנֵי
 48 יִשְׂרָאֵל הֵם הַתְּכֵלִית וְהַמְטָרָה שֶׁל כָּל
 49 הַבְּרִיאָה הַפְּנוּנָה בְּזָה הִיא³³ לֹא
 50 רַק לְבְרִיאַת הָעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׂמִי
 51 אֲלָא לְכָל הַגִּילּוּיִים הָאֻלוֹקִיִּים
 52 מִלְּמַעַלָּה לְמַטָּה, גַּם לְגִילּוּיִים
 53 הֵכִי נַעֲלִים שֶׁהֵם הָאָרֶז שֶׁל הַדְּרָגוֹת
 54 הַגְּבוּהוֹת בְּיוֹתֵר בְּאֻלוֹקוֹת. שְׂעַל-יְדֵי
 55 הַיְרִידָה דִּי"ג מִדּוֹת הֶרְחַמִּים
 56 מִמְּקוֹמָם הַעֲלִינִן (הַיִּכָּל
 57 מְלָכוּתוֹ, בְּמַשֵּׁל הַמֶּלֶךְ יוֹצֵא מֵהִיכָל
 58 מְלָכוּתוֹ כּוֹ הוּא נִמְצָא תָמִיד וּבֹא
 59 לְשָׂדֶה, וּבְנִמְשֵׁל י"ג מִדּוֹת הֶרְחַמִּים
 60 יוֹרְדוֹת מְשׁוֹרְשֵׁן וּמְקוֹרֵן הַגְּבוּהָ
 61 בְּאֻלוֹקוֹת לְמַעַלָּה מֵהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת
 62 הַנִּקְרָא בְּמַשֵּׁל "הִיכָל מְלָכוּתוֹ" שֶׁהוּא
 63 נַעֲלָה מִהַדְּרָגוֹת שֶׁבֵּהֵן הָאוּר הָאֻלוֹקִי
 64 יוֹרֵד וּמְאִיר בִּסְדֵר הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת מְסוּדֵר
 65 (וְהַדְּרָגָתוֹ) לְשָׂדֶה שְׂעִינֵינוּ בְּנִמְשֵׁל
 66 הוּא אוֹתָם יְהוּדִים שְׂנִמְצָאִים בְּדְרָגָה
 67 רַחֲנִית נְחוּתָה וְהַרְצוֹן שֶׁלָּהֶם לְאֻלוֹקוֹת
 68 נִמְצָא בְּהַעֲלֵם וְהַסְתֵּר בְּכַדֵּי לְעוֹרֵר
 69 וּלְגַלּוֹת הֶרְצוֹן הַפְּנִימִי
 70 בִּישְׂרָאֵל, וְעַל יְדֵי הַיְרִידָה הַזֶּה
 71 מִתְּגַלֶּה בָּהֶם בִּי"ג הַמִּדּוֹת עֲצָמוֹן
 72 שֶׁהַפְּנוּנָה בָּהֶם הִיא בְּשָׂבִיל
 73 יִשְׂרָאֵל שְׂשָׂרְשָׁם הוּא
 74 בְּהַעֲצָמוֹת³⁴ וַיֵּשׁ כֹּאֵן, כְּכִיכּוֹל,
 75 תְּהִלֶּךְ דְּרִיכּוּיִנִי: הָאָרֶז וְיִרִידַת י"ג
 76 מִדּוֹת הֶרְחַמִּים מִלְּמַעַלָּה לְמַטָּה מְגַלֶּה
 77 אֶת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְמִקְבִּיל
 78 הַדְּבַר מְגַלֶּה בִּי"ג מִדּוֹת הֶרְחַמִּים עֲצָמָם אֶת הַכּוֹנוֹהַ וְהַמְטָרָה הַפְּנִימִית שֶׁלָּהֶם.
 79 וַיֵּשׁ לְקַשֵּׁר זֶה עִם מַה שְׂפָתוֹב³⁵ מְלָךְ לְשָׂדֶה נַעֲבָד, שְׂאֵפִילוֹ
 80 הַמְּלָךְ שְׂאֵין לְמַעַלָּה מִמֶּנּוּ, שֶׁהִיא הוּא נַעֲלָה מִכָּל הָעַם, וְכַדְּבָרֵי
 81 הַרְמַבְּ"ם שְׂאֵין לוֹ מַעֲלִיו אֵלָא ה' אֻלוֹקוֹי נַעֲבָד לְשָׂדֶה הוּא כְּעֵין עֶבֶד
 82 לְשָׂדֶה כִּי מִמֶּנּוּ מֵהַתְּבוּאָה הַגְּדוּלָה בְּשָׂדֶה מְחִיתוֹ³⁶, וְלְפִי מַה

(32) פירש"י ר"פ בראשית. (33) ראה גם תורת מנחם - ספר המאמרים אב ע' קצט ואילך. (34) וראה תו"מ שם כמה פרטים בזה. (35) קהלת ה, ת. (36) פירוש הראב"ע שם. וראה ביאור"ז (בהוספות) חיי שרה קכט, סע"א ואילך, דפירוש הפשוט בהכתוב הוא שגם המלך לשדה נעבד שצריך לקבל השפע מתבואותיו ופירותיו.

אני לדודי ודודי לי

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁכַתוֹב בְּזֵהָר³⁷ מָאן מְלֵךְ, דָּא מְלֵךְ עֵילְאָה דְאַתְחַבֵּר
 2 לְשָׂדָה, מִיְהוּ מֶלֶךְ, זֶה הַמֶּלֶךְ הַעֲלִיּוֹן שֶׁהַתְּחִבֵּר לְשָׂדָה, יֵשׁ לּוֹמֵר שְׁגָם
 3 מִחֵיתוֹ כְּבִיכּוֹל שֶׁל מְלֵךְ עֵילְאָה³⁸ הַמֶּלֶךְ הַעֲלִיּוֹן, הַקְדוּשׁ-בְּיוֹד-
 4 הוּא, הוּא עַל-יְדֵי שְׂיֹרֵד וְנִמְשָׁף לְשָׂדָה, וְכַאֲמֹר לְעִיל שִׁירֵדֵת יֵיג
 5 מִיְדוֹת הַרְחָמִים מִלְמַעְלָה לְהַאִיר לְמַטָּה
 6 מוֹסִיפָה עֵילוּי וְיִתְרוֹן בְּהֵם עֲצָמִם כִּי
 7 עַל-יְדֵי-זֶה מִתְגַּלָּה שְׁהַפְּנֹנָה
 8 בּוֹ בְּמֶלֶךְ הַעֲלִיּוֹן, כְּבִיכּוֹל, הִיא
 9 בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל שְׁשָׂרְשָׁם
 10 בְּהַעֲצָמוֹת, וְכַאֲשֶׁר הַכּוֹנֵה הוּזוּ בָאָה
 11 לְיָדֵי בִיטוּי וְגִילוּי הָרִי זֶה מוֹסִיף עֵילוּי
 12 וְיִתְרוֹן לְמַעְלָה.
 13 וְעַל-פִּי מַה שְׁכַתוֹב בְּזֵהָר³⁷
 14 אֵית שְׂדָה וְאֵית שְׂדָה, יֵשׁ שְׂדָה
 15 וְיֵשׁ שְׂדָה, הֵינְנוּ שֵׁשׁ סוּגִים שׁוּגִים שֶׁל
 16 שְׂדָה שְׂדָה דְקְדוּשָׁה וְשְׂדָה
 17 דְ'לְעוֹמֶת-זֵה', בְּהַתָּאם לְכַלל
 18 הַיְדוּעַ שֶׁלְכַל דְּבַר שְׁבַקְדוּשָׁה יֵשׁ כְּנַגְדוֹ
 19 דְּבַר בְּצַד הַסְטָרָא אַחֲרָא' (הַנְקָרָא
 20 "לְעוֹמֶת זֵה" בְּהַתָּאם לְכַתוּב בְּקַהֲלַת
 21 "אֵת זֶה לְעוֹמֶת זֶה עֲשֵׂה הָאֲלוֹקִים")
 22 יֵשׁ לּוֹמֵר³⁹, דְּעִנְיָן מְלֵךְ
 23 לְשָׂדָה נִעְבֵּד (שְׁעַל-יְדֵי
 24 הִיְרִידָה וְהַתְּשׁוּבָה לְמַטָּה
 25 לְשָׂדָה, נַעֲשֵׂה עֵילוּי תּוֹסַפֵּת
 26 וְיִתְרוֹן בְּמֶלֶךְ עֵילְאָה בְּמֶלֶךְ
 27 הַעֲלִיּוֹן, וְבַעֲנִינְנוּ הַכּוֹנֵה בְּמִיּוּחַד לִי"ג
 28 מִיְדוֹת הַרְחָמִים) הוּא בְּעֵינֵי עַל-
 29 יְדֵי שְׁהַגִּילוּי דִּי"ג מְדוֹת
 30 הַרְחָמִים שְׁלֹמְעֵלָה
 31 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת (דְּבִכְבְּלֹת הוּא
 32 מְלֵךְ עֵילְאָה⁴⁰ כִּי בְּכַלְלוֹת 'עֲלִיּוֹן'
 33 מִתִּיחַס לְבַחֲבִינוּת שֶׁלְמַעְלָה מ'סֹדֵר
 34 הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת' הַרְגִיל שֶׁל יְרִידַת הָאֲלוֹקִי מִלְמַעְלָה לְמַטָּה) הוּא גַם
 35 לְיִשְׂרָאֵל הַנִּמְצָאִים בְּמִדְבָּר (שְׂדָה⁴¹ דְ'לְעוֹמֶת-זֵה' שֶׁלְעוֹמֶת
 36 "שְׂדָה" שֶׁל קְדוּשָׁה שֶׁמְסַמֵּל עֵינֵי חַיּוּבֵי בְּדוּגְמַת שְׂדָה הַמְצַמִּיחַ תְּבוּאָה,
 37 "שְׂדָה" דְּלְעוֹמֶת זֶה נִמְשַׁל לְמַדְבַּר שֶׁהוּא "אַרְץ לֹא זֹרְעָה" וְכּוֹנֵן לְעִיל
 38 "מְדַבֵּר" הוּא מְשַׁל לְמַחֲשָׁבוֹת, דִּיבּוּרִים וְעֲשִׂים לֹא רְצוּיִים), וְעֵיקָר הַתּוֹסַפֵּת
 39 וְהַעֲלִיּוֹ בְּהַאֲרַת י"ג מִיְדוֹת הַרְחָמִים הִיא דוּקָא כְּתוּצָא מִכָּן שֶׁהָאוֹר נִמְשָׁךְ
 40 וְיוֹרֵד לְמַטָּה בְּיוֹתֵר, לֹא רַק לְ"שְׂדָה" אֲלָא אִפְּלוּ לְ"מְדַבֵּר". וְטַעַם הַרְבַּי הוּא

ביאור בדרך אפשר

כִּיּוֹן שְׁעַל-יְדֵי-זֶה מִתְגַּלָּה הַרְצוֹן פְּנִימִי שְׁלָהֶם, כְּתוּצָא מִהַאֲרָה
 42 זֶה הַרְצוֹן הַפְּנִימִי הַקָּיִים בְּבִנְיַי יִשְׂרָאֵל לְהִתְקַרֵּב לְאֲלוֹקוֹת בֹּא לְיָדֵי גִילוּי וּבִיטוּי
 43 וְיוֹצְאִים מִמִּדְבָּר (שְׂדָה דְ'לְעוֹמֶת-זֵה') לְשָׂדָה דְקְדוּשָׁה
 44 לְהַקְבִּיל אֶת פְּנֵי הַמְּלֵךְ וּבְנַמְשַׁל – מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם.
 45 וְלִיתֵר בִּיאוּר מְדוּעַ הַתּוֹסַפֵּת וְהַעֲלִיּוֹ
 46 בִי"ג מִיְדוֹת הַרְחָמִים הִיא דוּקָא עַל יְדֵי
 47 שֶׁהֵם יוֹרִידִים לְמַטָּה בְּיוֹתֵר וּמַעֲרִירִים
 48 גַם אֶת מִי שֶׁנִּמְצָא בְּדִרְגָה רּוּחֲנִית
 49 נַחוּתָה מֵאֵד, "מְדַבֵּר":
 50 כִּי עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה דִּישְׂרָאֵל
 51 שְׁהִיו תְּחִילָה בְּתַכְלִית
 52 הִרְיָחוּק, שֶׁהִיא תְּהִלַּךְ שֶׁל שִׁינוּי
 53 וּמִהַפְּךְ מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה מִתְכַּלֵּית
 54 הַרְיָחוּק לְהִתְקַרְבוֹת גְּדוּלָה, מִתְגַּלָּה
 55 עוֹד יוֹתֵר הַפְּנִימִיּוֹת דִּישְׂרָאֵל,
 56 כִּי אֲצַל מִי שֶׁלֹּא הָיָה רְחוּק מֵאֵד,
 57 וְהַהִתְקַרְבוֹת לֹא מִבְּטָאֵת שִׁינוּי גְּדוּל
 58 מֵאֵד, אֵינן תְּגַלּוֹת כֹּל כֵּךְ גְּדוּלָה שֶׁל
 59 פְּנִימִיּוֹתוֹ. אֲבָל כַּאֲשֶׁר מִתְקַרְבִים
 60 מ"תְּכַלֵּית הַרְיָחוּק" אוֹי הַפְּנִימִיּוֹת בָּאָה
 61 לְיָדֵי בִיטוּי חוּק מֵאֵד כִּי בְּכַךְ מִתְגַּלָּה
 62 שְׂרָצוֹנִים הָאֲמִיתִי (גַם בְּשַׁעַת
 63 הַחֻטָּא אִפְּלוּ בַעַת שֶׁהָאֵד חוֹטָא
 64 הָרִי זֶה מְשׁוּם שֶׁרְצוֹנוֹ הָאֲמִיתִי וְהַפְּנִימִי
 65 לְהִיּוֹת קְרוּב לְאֲלוֹקוֹת נַעֲלָם לְפִי שְׁעָה,
 66 אֲבָל בְּאֵמֶת וּבְפְנִימִיּוֹת שֶׁלּוֹ לֹא חָל
 67 שִׁינוּי וּבְכַל מִצַּב הַרְצוֹן הָאֲמִיתִי (שְׁלו)
 68 הוּא בְּאֲלֻקוֹת, רַק שְׂיַצְרָם
 69 הוּא שְׂתַקְפָּם⁴² כְּדַבְּרֵי הַרְמְב"ם
 70 הַיְדוּעִים שֶׁכַּאֲשֶׁר אֵדָם חַיִּיב לְתַת גֹּט
 71 לְאִשְׁתּוֹ עַל-פִּי הַתּוֹרָה, הָרִי גַם אִם
 72 לְמַעֲשֵׂה הוּא נִתֵּן אֶת הַגֵּט בְּגַלּל שְׁבִית
 73 הַדִּין כִּפְהַ עֵילוּי לְעִשׂוֹת זֹאת, הַגֵּט כִּשֵׁר
 74 וְנַחֲשָׁב כְּנִיתָן מְדַעְתּוֹ, כִּי לְאֲמִיתוֹ שֶׁל דְּבַר כֹּל יְהוּדִי רוּצָה לְקַיִם אֶת רְצוֹן ה'
 75 וְהַרְצוֹן הָאֲמִיתִי שֶׁלּוֹ הוּא לְהִתְנַהֵּג לְפִי הַתּוֹרָה רַק שֶׁלְפִי שְׁעָה הוּא נִתֵּן
 76 לְהַשְׁפִּיעַת יַצְרוּ [כְּפָרוּשׁ הַיְצָמַח צְדָק]⁴³ עַל הַפְּסוּק⁴⁴ כִּי בְּשָׂדָה
 77 מְצָאָה צְעָקָה הַנְּעָרָה וְאֵינן מוֹשִׁיעַ לָהּ, שְׁגָם כְּשֶׁהַנְּעָרָה
 78 (וּבְנַמְשַׁל הַנְּשָׁמָה) הִיא בְּשָׂדָה דְ'לְעוֹמֶת-זֵה', וְהַחֻקָּה מֵאֵד
 79 מְאֻלְקוֹת וְיִתְרִידָה מְזוֹ, שְׂדָה הַרְיָחוּק הַגְּדוּל גְּרָם שְׁעֵשׂוֹ אִישׁ שְׂדָה
 80 הַחֲזִיק בָּהּ וְשָׁכַב עִמָּה⁴⁵, הֵינְנוּ שֶׁהַהִתְרַחַקוֹת וְהִירִידָה שֶׁלָּהּ הִיא

(37 ח"א קכב, א. 38) בזהר שם מפרש שנעבד קאי על שדה ולא על מלך. אבל כיון שלפי פשוטו נעבד קאי על מלך, יש מקום לפירוש זה גם להפירוש שמלך הוא מלך עילאה. (39) וראה עד"ז תורת מנחם - ספר המאמרים אב ע' קעא ואילך. (40) בבאיאווה"ז שם שמלך עילאה הוא ז"א. אבל בד"ה נחמו עת"ר (סה"מ עת"ר ס"ע ריח; שם ס"ע רכג ואילך) שמלך עילאה הוא הכתר שלמעלה מהשתלשלות. (41) ראה אוה"ת תולדות קמג, סע"ב (בשם הרד"ק בשרשים ובמכלול) "לפעמים נאמר שדה והפירוש מדבר". (42) רמב"ם הל' גירושין ספ"ב. (43) אוה"ת שם קמד, א ואילך. (44) תצא כב, כז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 גדולה ביותר הנה גם אז למרות הירידה הגדולה הרצון דהנשמה
 2 הוא בקדושה, והיא צועקת במר נפשה על זה שעשו איש
 3 שדה מחזיק בה, כמו שנאמר צעקה הנערה, ועל-ידי-זה
 4 'אין' מצילה אותה ממצבה הנחות ומושיע לה, שנמשך לה ישועה
 5 ומסייעת לה להתעלות ולהתקרב
 6 לאלוקות, והישועה הזו נמשכת לה
 7 מבחינת אין, שלמעלה
 8 מהשתלשלות].
 9 ובין שגילוי רצון הפנימי
 10 דישראל להיות קרובים לאלוקות
 11 (שמצד שרשם בהעצמות קיים
 12 בהם תמיד, אפילו אם תרחקו מאד)
 13 הוא על-ידי התשובה
 14 דישראל שהיו תחילה בשדה
 15 ד'לעומת-זה' (מדבר), וכאמור
 16 שרצון זה מתגלה ובא לידי ביטוי חזק
 17 ובלוט דווקא כשהתקרבות היא מתוך
 18 ריחוק גדול לכן העילוי שנעשה
 19 בהי"ג מדות על-ידי ירידתם
 20 והמשכתם למטה לעורר את
 21 האדם, הוא בעיקר על-ידי
 22 שמעוררים את אלה שהיו
 23 תחילה בתכלית הריחוק כי
 24 דווקא בכך נפעלת התעוררות גדולה
 25 והתקרבות גדולה.
 26 וזהו אני לדודי ודודי לי
 27 ראשי-תבות אלול, דיש
 28 לומר⁴⁶ שדודי לי שבראשי-
 29 תבות אלול שמשמעותו התגלות
 30 מלמעלה (דודי) למטה (לי) קאי
 31 מכיון (בעיקר) על הגילוי
 32 די"ג מדות הרחמים
 33 שבאלול. וזה שנאמר ודודי
 34 לי לאחרי אני לדודי [אף
 35 שהגילוי די"ג מדות הרחמים
 36 שבאלול הוא ה'נתינת כח'
 37 על העבודה דאני לדודי ואם
 38 כן סדר הדברים היה צריך להיות הפוך
 39 שתחילה תהיה התגלות מלמעלה -
 40 'דודי לי', ואחר כך תבוא התעוררות
 41 מלמטה - 'אני לדודי' שהרי
 42 התעוררות מלמטה היא בכוח

1 עמה⁴⁵, הנה גם אז הרצון דהנשמה הוא
 2 בקדושה, והיא צועקת במר נפשה על זה שעשו
 3 איש שדה מחזיק בה, צעקה הנערה, ועל-ידי-זה
 4 'אין' מושיע לה, שנמשך לה ישועה מבחינת
 5 אין, שלמעלה מהשתלשלות]. וכיון שגילוי
 6 רצון הפנימי דישראל (שמצד שרשם בהעצמות)
 7 הוא על-ידי התשובה דישראל שהיו תחילה
 8 בשדה ד'לעומת-זה' (מדבר), לכן העילוי
 9 שנעשה בהי"ג מדות על-ידי ירידתם והמשכתם
 10 למטה לעורר את האדם, הוא בעיקר על-ידי
 11 שמעוררים את אלה שהיו תחילה בתכלית
 12 הריחוק.
 13 וזהו אני לדודי ודודי לי ראשי-תבות
 14 אלול, דיש לומר⁴⁶ שדודי לי
 15 שבראשי-תבות אלול קאי (בעיקר) על הגילוי
 16 די"ג מדות הרחמים שבאלול. וזה שנאמר ודודי
 17 לי לאחרי אני לדודי [אף שהגילוי די"ג מדות
 18 הרחמים שבאלול הוא ה'נתינת כח'
 19 דאני לדודי] הוא, פי בפנימיות הענינים - אני
 20 לדודי (עבודת האדם) הוא למעלה מודדי לי
 21 (גילוי מלמעלה), וכנ"ל (סעיף ו וסעיף ז)
 22 שהפונה בהגילוי די"ג מדות הרחמים היא
 23 בכדי לעורר עבודת האדם, ועל-ידי-זה נעשה
 24 עילוי בי"ג מדות הרחמים. ושני ענינים בזה.
 25 העילוי שנעשה בהגילוי מלמעלה על-ידי
 26 ירידתו למטה בכדי לעורר את האדם (כנ"ל
 27 סעיף ז), והעילוי שנעשה על-ידי התעוררות
 28 תשובה דהאדם בפועל. ובזה עצמו - שני
 29 ענינים. העילוי שמצד התענוג דלמעלה
 30 שבעבודת האדם, ובכפרט בעבודת התשובה -
 31 מקבל כו' בספר פנים נפות, ועל-ידי-זה מתגלה
 32 אחר-כך התענוג העצמי שבישראל עצמם

1 ההתגלות מלמעלה והטעם לכך סדר הדברים בפסוק הוא דווקא "אני
 2 לדודי" תחילה ואחר כך "דודי לי" הוא, פי בפנימיות הענינים -
 3 אני לדודי (עבודת האדם) הוא למעלה מודדי לי (גילוי
 4 מלמעלה), וכפי שנתבאר לעיל שהעיקר והתכלית של כל הבריאה וכן של
 5 הגילויים העליונים מלמעלה היא
 6 "בשביל ישראל", בשביל עבודת האדם
 7 למטה וכנ"ל (סעיף ו וסעיף
 8 ז) שהפונה בהגילוי די"ג
 9 מדות הרחמים היא בכדי
 10 לעורר עבודת האדם, ועל-
 11 ידי-זה נעשה עילוי בי"ג
 12 מדות הרחמים ולכן "אני לדודי"
 13 קודם ל"דודי לי", כי התחלה היא
 14 בעיקר, עבודת האדם, וההמשך הוא
 15 התוצאה - העילוי והתוספת שנעשה
 16 על ידי זה בי"ג מדות הרחמים עצמם.
 17 ושני ענינים בזה בדרך שנופעל
 18 בי"ג המדות עצמן. האחד - העילוי
 19 שנעשה בהגילוי מלמעלה
 20 על-ידי ירידתו למטה בכדי
 21 לעורר את האדם (כנ"ל
 22 סעיף ז), היינו העילוי שנופעל בגלל
 23 עצם הירידה, והשני - והעילוי
 24 שנעשה על-ידי התעוררות
 25 תשובה דהאדם בפועל. ובזה
 26 בעילוי שנופעל על ידי עבודת האדם
 27 עצמו - שני ענינים. האחד -
 28 העילוי שמצד התענוג
 29 דלמעלה שבבעבודת האדם,
 30 כמבואר לעיל באריכות כיצד עבודת
 31 האדם למטה מעוררת וגורמת תענוג
 32 למעלה ובכפרט בעבודת
 33 התשובה - מקבל כו' בספר
 34 פנים נפות, ענין התענוג - והשני
 35 על-ידי-זה - התעוררות התענוג
 36 למעלה מתגלה אחר-כך
 37 התענוג העצמי שבישראל
 38 עצמם כלומר, בתחילה מתגלה
 39 ומתעורר למעלה התענוג העליון
 40 שנגרם על ידי מעשיהם של בני ישראל
 41 ועבודת התשובה שלהם המקרבת
 42 אותם לאלוקות, ואחר כך מתגלה

ביאור בדרך אפשר

- 1 ומתבטא עניין נעלה יותר הוא התענוג העליון של הקדוש ברוך הוא בבני
2 ישראל מצד עצמם, לא בעקבות מעשיהם (דְּשׁוּרֵשׁ הַנְּשָׁמוֹת הוּא
3 לְמַעַלָּה מֵהַשׁוּרֵשׁ דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, גַּם מִמִּצְוֹת הַתְּשׁוּבָה וּלְכֵן
4 כאשר התענוג העליון הוא מהנשמות עצמן הוא עניין עוד יותר פנימי ועוד
5 יותר עמוק מאשר התעוררות התענוג
6 העליון בגלל קיום התורה ומצוות
7 ועבודת התשובה, ולכן מראה להם)
8 - פְּנִיִּים שׁוֹחֲקוֹת (פְּנִ"ל סְעִיף
9 ה ש"פנים שוחקות" הוא עניין
10 התענוג הגבוה יותר מ"סבר פנים
11 יפות").
12 וַיֵּשׁ לּוֹמֵר, דְּבִינֵן שֶׁהַתְּעוֹרְרוֹת
13 הַתְּשׁוּבָה דְּהָאָדָם (שְׁעַל-יָדָה
14 הוּא הַגִּילוי דְּפְנִיִּים יְפוֹת
15 וּפְנִיִּים שׁוֹחֲקוֹת כִּי שְׁנֵי הַעֲנִינִים
16 נִפְעָלִים עַל יְדֵי עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה אֵלָּא
17 שֶׁתְּחִילָה יֵשׁ לְמַעַלָּה עוֹנֵג בְּדִרְגַת "סִבֵּר
18 פְּנִים יְפוֹת" וְרַק בְּדִרְגָה יוֹתֵר נִעְלִית
19 מֵתְעוֹרֵר הַעוֹנֵג שֶׁל "פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת")
20 בָּאָה עַל-יְדֵי הַגִּילוי דְּדוּדֵי לֵי
21 (הַגִּילוי דִּי"ג מִדּוֹת הַרְחָמִים
22 שְׁבִּאֲלוּל), לְכֵן, הַפְּעוּלָה
23 דְּאֲנִי לְדוּדֵי בּוּדֵי לֵי הַהִשְׁפָּעָה
24 שֶׁל עֲבוֹדַת הָאָדָם בְּהַתְּגַלּוֹת הַעֲלִיוֹנָה,
25 כַּמְבוֹאֵר לְעֵיל בְּאֵרִיכוֹת הַהִתְעוֹרְרוֹת
26 וְהַהִתְקַרְבוֹת וְעֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁל
27 הָאָדָם מוֹסִיפָה יִתְרוֹן לְמַעַלָּה, וּמֵאֲחֵר
- ביאור בדרך אפשר
- 28 שעבודה זו גורמת התעוררות של התענוג העליון, יש לומר שגם היתרון
29 והעילוי שנגרם על ידה הוא באופן זה עצמו הוא שְׁגָם הַגִּילוי דְּדוּדֵי
30 לֵי מַתְעַלָּה לְהַתְּעוֹנֵג דְּפְנִיִּים יְפוֹת וּפְנִיִּים שׁוֹחֲקוֹת.
31 וַיְהִי-רְצוֹן, שְׁעַל-יְדֵי מַעְשֵׁינוּ וְעֲבוֹדַתְנוּ⁴⁷ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת כִּלְכַל,
32 וּבְפָרֵט עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה
33 הַמִּיּוֹחֶדֶת דְּחוֹדֵשׁ אֱלוּל, נִזְכָּה
34 בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ לְגֵאוּלָּה
35 הַעֲתִידָה, שְׂאֵז יִהְיֶה אֲמִתִּית
36 הַעֲנֵן דְּמִרְאָה פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת,
37 וְהַצְּחוּק' וְהַתְּעוֹנֵג הַעֲלִיוֹן עֲצֵמוּ יִגִיעַ
38 לְשִׁלְמוֹת, כְּכִיכּוֹל, וְכַמְבוֹאֵר
39 בְּכַמְּהָ מְקוֹמוֹת⁴⁸ בְּתוֹרַת
40 הַחֲסִידוֹת בְּעֲנֵן הַקְּנִיגָא מִשְׁחָק
41 שְׁעִתִּיד הַקְּב"ה לְעֵשׂוֹת
42 לְצַדִּיקִים לְעֲתִיד-לָבֵא⁴⁹, כְּדֶרֶךְ
43 הַמַּלְכִּים שְׁעוֹשִׂים לְפָנֵיהֶם מַלְחָמוֹת
44 (בֵּין בְּעַל־חַיִּים) לְשֵׁם מִשְׁחָק, כְּדִי
45 לְגַרוֹם לָהֶם צַחֲוֹק וְתַעֲנוּג (כְּדַבְּרֵי
46 חַכְמֵינוּ ז"ל בְּמִדְרַשׁ, וְהַמְשַׁמְעוֹת
47 הַפְּנִימִית שֶׁל הַדְּבָרִים מִבּוֹאֵרַת בְּתוֹרַת
48 הַחֲסִידוֹת), וְהַנִּמְשָׁל - שְׂיִרְאוּ
49 בְּגִילוי שְׁכָל הַמַּלְחָמָה דְּטוֹב
50 וְרַע (שְׁפָעוּלָם הִזָּה) הוּא רַק
51 בְּכַדֵּי שְׂיִהְיֶה שְׁחוֹק וְתַעֲנוּג,
52 בְּעַקְבוֹת נִיצְחוֹן הַטּוֹב, וְאֵז בְּגֵאוּלָּה
53 הַשְּׁלִימָה? מְלֵא שְׁחוֹק פִּינוּ⁵⁰,
54 וְכָל זֶה - בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ.

(47 תניא רפ"ז. 48) תו"ח תולדות יו"ד, סע"ד ואילך. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי ח"א כא, ד. ועוד. (49) ויק"ר פי"ג, ג. (50) תהלים קכו, ב.

המשך מעמוד לב

רשימת הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה ז"ל שניאורסאהן

*

לאחר־מכן החלה תקופת הליכתו אל ה"חדר", עד ששכרנו מלמדים שלימדוהו בביתנו. מה גדול היה העונג !!
היינו מתגאים בו שוב ושוב, בכל הזדמנות אפשרית: יש בו משהו מיוחד. לא משום שהוא חפץ בדבר; אדרבה – הוא תמיד התרחק מזה. אך יחס הדרך-ארץ כלפיו התבקש כמו מאליו.

בס"ד. שיחת ש"פ ראה, מבה"ח אלול, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

- 1 א.ב. הביאור במ"ש¹ ("ראה אנכי נותן . . ברכה) וקללה", ובת"י: "וחילופא" - שלאמיתתו של דבר,
- 2 גם הקללה היא ברכה², אלא שזהו "חילופא" (בלשון תרגום³) באופן המשכת הברכה, אבל הכוונה
- 3 והפנימיות היא טוב וברכה⁴ - חסדים המכוסים שלמעלה מחסדים הגלויים⁵ (ורק בפסוק⁶ "ונתתה את
- 4 גוי הקללה על הר עיבל"⁷, תרגם "מלטטיא", כדי לפעול על נה"ב ויצה"ר⁸);
- 5 השייכות להפטרות⁹ ד"שבע דנחמתא", שבהם מדובר אודות "רב טוב לבית ישראל"¹⁰ (שלא מצינו
- 6 בשאר הפטרות¹¹), כיון שאז מתגלים החסדים המכוסים;
- 7 והסדר¹² בזה, שבתחילה אומר הקב"ה לנביאים¹³ "נחמו¹⁴ נחמו עמי", ואעפ"כ, "ותאמר¹⁵ ציון

(1) ריש פרשתנו.

(2) ולא רק באופן ש"כל דעבד רחמנא לטב עביד" (ברכות ס, סע"ב), שמזה יבוא אחר"כ דבר טוב, אלא כדברי נחום איש גמזו: "גם זו לטובה" (תענית כא, א. ושי"ג), שדבר זה עצמו הוא טוב (ראה תורת מנחם — התוועדויות ח"ו ע' 126 ואילך. ושי"ג).

(3) ששייך לשבעים לשון של שבעים אומות העולם* (השייכים לשבעים השרים) — שנעשה ע"י דור הפלגה שאמרו "נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה" (פרשי" נח יא, א), ולכן "נבלה שם שפתם גוי" (שם, ז), וקשור עם ז' מלכין קדמאין דתהו (כפי שכלולים מעשר) שנפלו בשבה"כ (ראה לקו"ת פרשתנו לא, ב. סה"ע שם ע' שכד. ושי"ג).

(4) וע"ד המבואר בתניא אגה"ק (סכ"ב) המשל מ"מלך גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו מרוב אהבתו כו". וזהו המענה על שאלתו של יהודי, מדוע ישנם מניעות ועיכובים על קיום התומ"צ (ראה גם תורת מנחם — התוועדויות חמ"ד ריש ע' 208. ושי"ג) — דממה-נפשך: כיון שרצונו של הקב"ה שיקיים תומ"צ, והקב"ה הוא בעה"ב על העולם (כולל גם ד' אמות שלו), א"כ, היתכן שיש לו מכשולים כו'?! — שצריך לידע שהכל בא מהקב"ה (ולא באופן של שתי רשויות ח"ו), אלא שישנו טוב הגלוי, וישנם חסדים המכוסים שלמעלה מטוב הגלוי, וזוהי כוונת הירידה — החל מכללות הענין דירידת הנשמה בגוף, למרות שכל הדרכים בחזקת סכנה — ירידה צורך עלי, כדי להגיע להעילוי דחסדים המכוסים.

וסוכ"ס רואים שהענינים הלא-טובים אינם אלא באופן ש"מנסה ה' אלקיכם אתכם גוי" (פרשתנו יג, ד) — "מנסה" מלשון הרמה, כמו "נס על ההרים" (ראה סהמ"צ להצ"צ עג, א. ובכ"מ), שעל ידם מתעלים למדריגה שלמעלה מהשתלשלות כו', ועי"ז ניתוסף כח ללימוד התורה, נגלה וחסידות, וקיום המצוות בהידור, בהקדמת עבודת התפלה, ועד שנמשך גם בענינים גשמיים, כמ"ש (רי"פ בחוקות) "ונתתי גשמיתכם (הגשמיות שלכם) בעתם".

(6) שם, כט.

(7) להעיר מהשייכות ד"עיבל" לקליפות וסט"א (ראה אוה"ת פרשתנו ע' תרעט), שזהו ענינו של עוה"ל, שנקרא עולם הקליפות

והסט"א, והרשעים גוברים בו, כמבואר בתניא (פ"ו. פכ"ד).
(8) וע"ד מ"ש (משלי כו, ג) "שבט לגו כסילים", וכמארז"ל (שמור"ר פ"ט, ב) "דרכו של כלב ללקות במקל".

(9) והיינו, שענין זה נמשך גם ב"הפטרה", שהיא בבחינת "קינוח" ("פארבייסן") לקריאת התורה, וניתתקנה בגלל גזירת המלכות כו' (ראה אנציק' תלמודית בערכו (כרך י"ד בתחלתו). ושי"ג).

(10) ישעי' סג, ז.

(11) גם לא בהפטרות שאומרים בזמן שבני"ה הם במדריגת צדיקים, שזהו הזמן שבין פסח לשבועות, וגם לא בזמן שלאחרי שבועות, שאז ניתוסף אצלם העילוי דמ"ת כו'.

וזהו הבחינה והנסיון** בנוגע להנהגת הקב"ה עם בני"ה במעמד ומצב דת"ב כו', שבא מצד החטא כו', "רע ומר עזבך את ה'" (ירמי' ב, יט), שאעפ"כ נותן להם "רב טוב" כו' (ע"י התעוררות האהבה ממקום נעלה יותר כו').

(12) ולהעיר, שאף שכללות ענין הנחמה קשור עם ענין התשובה שהיא למעלה מ"טו", שהרי התשובה היא באופן שמתהפך מן הקצה אל הקצה, ובלשון הרמב"ם (הל' תשובה פ"ז ה"ו): "אמש הי' זה שנאו לפני המקום כו' והיום הוא אהוב ונחמד קרוב ויריד" — הנה לאח"ז נדרש בזה גם ט"ו, שזהו שלאחרי עזיבת החטא (שהיא עיקר מצות התשובה מן התורה), צ"ל גם וידוי דברים בכל פרטי אותיות הא"ב וכו'. וע"ד משנ"ת בדרושי חודש ניסן שגם בענין הנסים שלמעלה מן הטבע ישנו "סדר" (ראה ד"ה ויהי הענן דש"פ העת"ר (המשך תערו"ב ח"ב ע' תתקמא). וראה גם סה"מ תרנ"ז ע' רנב. תרע"ח ע' רכב. אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' רסו).

(13) נביאים של ישועה — החל מישעי' (וחבריו), ש"כולי נחמתא" (ב"ב יד, ב), ולכן נקרא בשם "ישעי'", מלשון ישועה (ולא כמו נביא החורבן, שנקרא ירמי', מלשון מר), ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר (סה"ש תש"ג ריש ע' 140) שישעי' הי' בזמן של גילויים כו'.

(14) שם מ, א.

(15) שם מט, יד.

(* כנגד שבעים נפש דבני"ה (ראה ספר הערכים חב"ד ערך אוה"ע ט"י"ב (כרך ב ע' שכה ואילך). ושי"ג).

(** ואע"פ שידוע הדבר מלכתחילה — הרי זהו כל ענין הבריאה להמשיך כל הענינים מן הכח אל הפועל, מההעלם אל הגילוי.

1 (שהנחמה שע"י הנביאים, ולא ע"י הקב"ה בעצמו, היא בבחי' עזבני ה"י¹⁶, שלכן "עני" 17 סוערה לא
2 נוחמה" (ורק אז אומר הקב"ה "אנכי¹⁸ אנכי¹⁹ הוא מנחמכם")²⁰, שמזה מוכח שנרגש אצל בני" שהירידה
3 והפורענות אינם אלא "חילופא", חסדים נעלים ביותר, שיכולים לבוא רק ע"י הקב"ה בעצמו - הוגה
4 ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חיי"ט ע' 133 ואילך.

* * *

5 ג. מאמר (כעין שיחה) ד"ה אני לדודי ודודי לי - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

* * *

6 ד. כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם, שבאם לא משלימים את התפילה ונשאר "שיריים", יש להשלים
7 תחילה את התפילה הקודמת, ורק לאחר"ז מתפללים התפילה הבאה²¹.
8 ובנוגע לענינו - יש להשלים תחילה את הביאור בפירוש רש"י של הפרשה הקודמת, ורק אח"כ
9 יתבאר פירוש רש"י בפרשת השבוע.
10 [המשך הביאור בפירוש רש"י בפ' עקב על הפסוק²² "בקרב כל ישראל" - נכלל בשיחת ש"פ עקב²³].

* * *

11 ה. בנוגע לפירוש רש"י בפרשתנו, ישנו דבר פלא (שלא מצינו בפרשיות אחרות אלא לעתים רחוקות),
12 ולעת עתה לא מצאתי שיעמדו על זה - ענין שנכפל בפרשה ב' פעמים, ובשני המקומות מפרש רש"י
13 פירושים שונים:
14 בחלק הפרשה דרביעי נאמר ב' פעמים "כי עם קדוש אתה לה' אלקיך": (א) "בנים אתם לה' אלקיכם
15 לא תגודדו וגו' כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' וגו'²⁴, (ב) "לא תאכלו כל נבלה וגו' כי
16 עם קדוש אתה לה' אלקיך"²⁵.

17 ובשני הפסוקים מפרש רש"י פירושים שונים:

18 בפסוק הא', בהמשך לציווי "לא תגודדו" - מפרש רש"י: "כי עם קדוש אתה", "קדושת עצמך
19 מאבותיך. ועוד, ובך בחר ה'".
20 ובפסוק הב', בהמשך לציווי "לא תאכלו כל נבלה" - מפרש רש"י: "כי עם קדוש אתה לה'", "קדש
21 את עצמך במותר לך, דברים המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור, אל תתירם בפניהם".

ולאח"ז מתחיל סדר העבודה בתפלה, הודו לה', פסוקי דזמרה וכו' (כל ד' שליבות סולם התפלה), בידעו, שהתכלית היא — להגיע למעמד ומצב (בתפלת שמו"ע) ד"כעבדא קמי מרי" (שבת יו"ד, א), להיות עם הקב"ה בעצמו.

17 שם נד, יא.

18 שם נא, יב.

19 ב"פ אנכי, באופן נעלה יותר ממ"ת שבו נאמר "אנכי" פעם א' (ראה לקו"ת דרושי ש"ש סה, ב ואילך. ובכ"מ). ומזה מובן, שגם הנחמה היא בכפלים, כמו "נחמו נחמו", אבל, לא ע"י הנביאים, אלא ע"י הקב"ה בעצמו.

20 אבודרהם בסדר הפרשיות וההפטרות. — בשם הפסיקתא שהובא בתוס' (ד"ה ר"ח אב — מגילה לא, ריש ע"ב).

21 ראה ספר המנהגים חב"ד ע' 47.

22 יא, ו.

23 סיי"ד ואילך (תורת מנחם — התוועדויות חמ"ז ע' 266 ואילך).

24 יד, א-ב.

25 שם, כא.

16 כי, אע"פ שזוהי נחמה אמיתית שבאה מהקב"ה ע"י עבדיו הנביאים, מ"מ, כיון ש"בנים אתם לה' אלקיכם" (פרשתנו יד, א), הנה התכלית המקווה שלהם היא — להיות יחד עם הקב"ה ולשמוע הנחמה ממנו בעצמו, ללא ממוצעים; גם כאשר בא משיח, והולך לירושלים ובונה את ביהמ"ק — טוען יהודי שאינו מסתפק בכך, אלא רצונו להיות יחד עם הקב"ה, "אנא ומלכא".

וע"ד תורת הבעש"ט (ראה תורת מנחם — התוועדויות ח"מ ע' 40. וש"ג) על הפסוק (תהלים קב, א) "תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו", שדוקא ה"עני" אינו מתפעם ונבלע כו' ("ער" ווערט ניט פאַרכאַפט און איינגעשלונגען") מהיקר והתפארת שבחצר המלך, בחצר הפנימית, ואפילו בהיכל המלך (כמו העשיר, שיש לו ריבוי כסף וזהב, הבנה והשגה כו', ובגלל זה יתכן שלא יגיע כלל אל המלך), אלא כל רצונו וחפצו לפגוש את המלך בעצמו.

ודוגמתו בעבודת כל יום: כאשר יהודי ניעור משנתו, ותופס ("ער כאַפט זיך") שיש לו גוף ונפש בהמית, ואילו הנשמה היא רק "באפו" (ראה לקו"ת פינחס עט, ד. ובכ"מ) — אזי אומר תיכף ומיד: "מודה אני לפניך", להקב"ה בעצמו, ללא ממוצעים;

וצריך להבין:

1
2 (א) "כי עם קדוש אתה לה' אלקיך" - נאמר כבר לפני²⁶, ורש"י לא מפרש מאומה, כיון
3 שמובן בפשטות, ללא צורך בפירוש וביאור כלל; ולמה בפרשתנו הוצרך רש"י לפרש זאת, ולא עוד אלא
4 שלאחרי שמפרש זאת בפעם הא', מוסיף לפרש גם בפעם הב', ובפירוש אחר!?

5 (ב) הפירוש בפסוק הב', "קדש עצמך במותר לך", הוא לא רק פירוש נוסף, אלא הוא בסתירה לפירוש
6 בפסוק הא', "קדושת עצמך מאבותיך". כי, לפי פירוש הא', מדובר אודות קדושה שישנה כבר אצל בני
7 (מאבותיהם), ללא צורך בפעולה נוספת מצדם, ואילו לפי פירוש הב', הרי זה ציווי על תוספת קדושה:
8 "קדש עצמך במותר לך"?

9 (ג) בפירוש בפסוק הב' גופא - הנה בתחילה מפרש רש"י "קדש עצמך במותר לך", ואילו אח"כ מפרש
10 "דברים המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור, אל תתירם בפניהם". ואינו מובן: (1) מנא לי' לרש"י
11 שמדובר אודות "אחרים" שנוהגים איסור?! (2) "אל תתירם בפניהם" משמעותו רק בנוגע לאחרים
12 שנוהגים איסור בדברים המותרים, אבל בנוגע לעצמו הרי זה יכול להשאר דבר המותר, והרי זה בסתירה
13 להתחלת הפירוש, שהוא בעצמו צריך לנהוג איסור ("קדש עצמך") בדבר המותר לו!?

14 (ד) דובר כמ"פ²⁷ שנוסף על הדיוק בפירושו, מדייק רש"י גם בתיבות שמעתיק מהפסוק. וצריך להבין
15 מהו הטעם שבפסוק הא' מעתיק רש"י רק את התיבות "כי עם קדוש אתה", ובפסוק השני מוסיף ומעתיק
16 גם תיבת "לה"?

17 וכל ענינים אלו - צריכים להיות מובנים ומוכרחים מפשטות הכתובים, שהרי ענינו של רש"י הוא
18 לפרש פשוטו של מקרא, ולכן, לא די בכך שפירושים אלו נאמרו בספרי, כי פירוש הספרי הוא ע"ד
19 הדרוש והרמז כו', ע"פ י"ג או ל"ב מדות שהתורה נדרשת בהם, ואילו רש"י אין ענינו להעתיק דרשות
20 חז"ל, אלא לפרש פשוטו של מקרא, כמדובר כמ"פ.

ו. ויש לומר הביאור בזה:

21 ובהקדים ביאור הפסוק "בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו וגו'" - שבהמשך לזה נאמר "כי עם
22 קדוש אתה גו'" - דלכאורה אינו מובן: בשביל הציווי "לא תתגודדו", אין צורך בהקדמה "בנים אתם
23 לה' אלקיכם", שלכן לא מצינו הקדמה זו בשאר ציוויי התורה, וכמובן בפשטות שצריכים אנו לקיים את
24 ציווי הקב"ה ללא נפק"מ אם אנו "בנים" או "עבדים", שהרי גם עבד צריך לקיים ציווי האדון, וכמו בני
25 נח, שאינם בנים, ואעפ"כ נצטוו על כמה מצוות, וחייבים לקיימם.
26

27 ועכצ"ל, שמ"ש "לא תתגודדו" בהמשך לכך ש"בנים אתם לה' אלקיכם" - אין זה ציווי ככל ציוויי
28 התורה, אלא ענין שקשור עם מעלתם העצמית של בניי (עוד לפני שנצטוו על קיום התומ"צ), וכפי שמפרש
29 רש"י: "לפי שאתם בניו של מקום, אתם ראויין להיות נאים, ולא גדודין ומקורחין".

30 וכיון שכן, הרי בהכרח לפרש כן גם בפסוק "כי עם קדוש אתה" - שאין זו הקדושה הקשורה עם
31 קיום התומ"צ (ככפ' ואתחנן), אלא קדושה עצמית הקשורה עם היותם "בנים" - "קדושת עצמך
32 מאבותיך", ומוסיף (לבאר המשך הכתוב): "ועוד (מלבד הקדושה מאבותיך) ובך בחר ה'"²⁸.

33 ז. ויש להוסיף בזה גם בנוגע לענינים המופלאים שישנם בפירוש רש"י - מלבד הביאור בפשטות
34 הכתובים:

35 מלבד האיסור ד"לא תתגודדו ולא תשימו קרחה גו'" שנאמר בנוגע לכל ישראל, יש איסור מיוחד
36 בנוגע לכהנים: "לא יקרחו וקרחו וגו'"²⁹, ומצינו במפרשים³⁰ שקו"ט בנוגע לפרטי החילוקים בין ב'
37 הציוויים והצורך בשניהם.

(28) ראה גם לקו"ש חכ"ח ע' 178 ואילך.

(29) אמור כא, ה.

(30) ראה רמב"ן, רא"ם וגו"א כאן.

(26) ז, ו.

(27) ראה תורת מנחם — התועודיות חמ"ד ע' 245. חמ"ה

ע' 30.

- 1 וע"פ משנת"ל בפירוש רש"י, מובן הדבר בפשטות - שאצל כהנים הרי זה ציווי ככל שאר ציוויי
2 התורה, שבא בהוספה על הענין ד"לא תתגודדו" כפי שהוא אצל כל בני"י, שלהיותם "בנים לה' אלקיכם",
3 ראויין להיות נאים.
- 4 ח. ועתה נבוא לבאר פירוש רש"י על "כי עם קדוש אתה לה'" שנאמר בהמשך לאיסור אכילת נבילה:
5 בפסוק זה אי אפשר לפרש שמדובר אודות הקדושה העצמית של בני"י שאינה קשורה עם קיום
6 התומ"צ (כמו בפסוק "כי עם קדוש אתה" שבא בהמשך ל"בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו גו'") -
7 כי הקדושה העצמית של בני"י שאינה קשורה עם קיום התומ"צ, אינה שייכת להחילוק "בין נשחט חציו
8 של קנה לנשחט רובו"³¹, סימן א' או שני סימנים, שהרי אין מעלה מיוחדת בשחיטה באופן מסויים
9 כשלעצמה, לולי ציווי הקב"ה (משא"כ בענין "לא תתגודדו", "לפי שאתם . . ראויין להיות נאים").
- 10 וכמו"כ אי אפשר לפרש שזהו נתינת טעם על האיסור דאכילת נבילה - כי בשביל קיום ציווי הקב"ה
11 אין צורך בנתינת טעם "כי עם קדוש אתה לה'", אלא יש לקיים זאת בגלל שכך צוה הקב"ה.
12 ועוד ועיקר:
- 13 אם נאמר ש"כי עם קדוש אתה" הוא נתינת טעם על האיסור דאכילת נבילה - הרי הכתוב צריך לומר
14 "לא תאכלו כל נבלה כי עם קדוש אתה", ולא להפסיק בין "לא תאכלו כל נבלה" ובין "כי עם קדוש
15 אתה" בענין הנתינה לגר ומכירה לנכרי ("לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי").
- 16 ט. ולכן מפרש רש"י ש"כי עם קדוש אתה" הוא ביאור והסבר (לא על "לא תאכלו כל נבלה", אלא)
17 על "לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי":
18 לכאורה אינו מובן: איך אומרת התורה "מכור לנכרי" - אולי לא ירצה הנכרי לקנות את הנבלה, מפני
19 שירצה להחמיר על עצמו שלא לאכול נבלות?!
- 20 ועל זה ממשיך הכתוב: "כי עם קדוש אתה", שלכן, רק אצלך שייך הענין ד"קדש עצמך במותר לך",
21 לאסור על עצמך גם דבר המותר לך, אבל הנכרי לא יאסור על עצמו דבר המותר לו, ובודאי יקנה הנבלה.
22 וכמו"כ בנוגע ל"גר אשר בשעריך" - שהוא "גר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד ע"ז, ואוכל נבלות"
23 (כפירוש רש"י) - הנה למרות שיהודי צריך להתנהג באופן של קדושה ("במותר") גם בנוגע לאחרים,
24 שכאשר ישנם "דברים המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור, אל תתירם בפניהם", מ"מ, "לגר אשר
25 בשעריך תתננה", מבלי לחשוש שמא קיבל עליו גם שלא לאכול נבלות, דכיון שאינו קדוש לה', בודאי
26 לא יקבל עליו שלא לאכול נבלות, אלא "ואכלה".
- 27 [אבל אין לפרש ש"ואכלה" הוא כמו תנאי, ש"תתננה" לו רק כאשר אתה יודע ש"ואכלה", משא"כ
28 אם קיבל עליו שלא לאכול נבלות, אסור ליתן לו (משום "לפני עור"³²) - כי, לפי פירוש זה, אין משמעות
29 להמשך הכתוב "כי עם קדוש אתה לה'"; ועכצ"ל, שכוונת הכתוב להתיר לחלוטין את נתינת הנבילה לגר,
30 שבודאי לא יאסרנה על עצמו, כיון שאינו קדוש לה', "כי עם קדוש אתה" בלבד].
- 31 וכדי להדגיש את החילוק בין בני"י ל"גר אשר בשעריך", מוסיף רש"י ומעתיק מהפסוק גם "כי
32 עם קדוש אתה) זה" - כי ענין הקדושה כשלעצמו ("קדוש" סתם) יכול להיות גם אצל ה"גר אשר
33 בשעריך", ש"קיבל עליו שלא לעבוד ע"ז", אבל "קדוש זה", הרי זה רק "אתה", כי הקדושה לה'
34 היא ע"י מתן-תורה, שאז נאמר³³ "ואתם תהיו יי . . גוי קדוש", ולכן, "עם קדוש . . לה'" הרי זה רק
35 "אתה".

1 י. ויש להוסיף, שמפירוש רש"י זה יש ללמוד גם ענינים בנוגע להלכה:
 2 א) בנוגע ל"דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור, אי אתה רשאי להתירן בפניהם"³⁴ - שזהו
 3 איסור מדאורייתא (ולא כהדעות שאין זה מדאורייתא, אלא מדרבנן³⁵).
 4 ב) יש חקירה אם הלאו ד"לפני עור" הוא גם ביחס לגוי³⁶. וענין זה תלוי בחקירה נוספת³⁷ - אם
 5 "לפני עור" הוא לאו בפני עצמו (א' מתרי"ג המצוות), והוא איסור כללי בנוגע לכל הענינים (שאסור
 6 להכשיל את חברו בדבר איסור), ובמילא אין זה שייך לגוי, או שזהו פרט נוסף בהאיסור שבו מכשיל
 7 את חברו, ובמילא הרי זה שייך גם אצל גוי, בנוגע לשבע מצוות דידי', שבכל א' מהם נכלל גם שאסור
 8 לו להכשיל את חברו בדבר זה.
 9 וע"פ משנ"ת בפירוש רש"י, שהסיבה לכך ש"לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה" היא בגלל שבודאי
 10 לא קיבל עליו שלא לאכול נבלות, אבל אילו ה' מקבל עליו שלא לאכול נבלות, ה' אסור ליתן לו,
 11 משום "לפני עור" - יש לפשוט שהלאו ד"לפני עור" הוא גם ביחס לגוי.
 12 יא. ויש לבאר גם ההוראה מזה בעבודת האדם לקונו:
 13 כשם שבנ"י נקראים "עם קדוש" ביחס לאומות העולם, הנה גם אצל בנ"י גופא ישנו החילוק בין
 14 נפש האלקית לנפש הבהמית, שנה"א שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"³⁸, היא "עם קדוש", ואילו
 15 נפש הבהמית, שעל"י נאמר³⁹ "רוח הבהמה היורדת היא למטה", שמושכת את האדם לענינים גשמיים,
 16 היא בבחי' "גר תושב".
 17 ולכן צריכה להיות הנהגתו של יהודי בהתאים לכך ש"עם קדוש אתה לה' אלקיך" - "קדש עצמך
 18 במותר לך", וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁰ אודות הפתגם שה' שגור אצל חסידים הראשונים: "וואָס
 19 מ'טאַר ניט - טאַר מען דאָך ניט, און וואָס מ'מעג - דאַרף מען אויך ניט"⁴¹.
 20 וכידוע גם סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴², שפעם בא אדמו"ר מהר"ש לקישינוב, וביקשו ממנו שיאמר
 21 מאמר חסידות, ואמר מאמר, שתוכנו, שהנהגתו של יהודי צריכה להיות מתוך התחשבות אם דבר פלוני
 22 "מתאים" או "לא מתאים" ("צי עס פאַסט, צי עס פאַסט ניט"), והיינו, לא רק בגלל שכך ציווה הקב"ה,
 23 אלא בגלל ש"לא מתאים" שיתנהג כמו כל העולם, מפני ש"עם קדוש אתה לה' אלקיך", ובלשון רש"י:
 24 "לפי שאתם בניו של מקום, אתם ראויין להיות כו".
 25 ולהעיר, שענין זה הוא גם מצד הגוף, שהרי גם הגוף של יהודי הוא קדוש⁴³, וכמ"ש רבינו הזקן⁴⁴
 26 שענין הבחירה שה' במתן תורה ("ובנו בחרת מכל עם ולשון")⁴⁵ קאי על הגוף, ולכן, גם מצד הגוף
 27 צריך להתנהג באופן המתאים לכך ש"עם קדוש אתה לה' אלקיך".
 28 יב. בסיום ההתוועדות דובר עוה"פ אודות הענין ד"ראה אנכי נותן .. ברכה וקללה", דכיון ש"אנכי
 29 נותן", ו"מפי עליון לא תצא הרעות"⁴⁶, בהכרח לומר שגם ה"קללה" היא "ברכה" - מחסדים המכוסים,
 30 וסוכ"ס נמשכת הברכה בגלוי גם לעיני בשר, באופן ד"ראה",

34 פסחים נ, סע"ב ואילך. וש"נ. טושו"ע יו"ד רסרי"ד.
 35 ראה ברכ"י שם.
 36 ראה מנ"ח מצוה רלב.
 37 ראה שו"ת צפנת פענח (ירושלים תשכ"ה) ס"ה. וראה גם
 תורת מנחם — התוועדויות חמ"ז ע' 98. וש"נ.
 38 תניא רפ"ב.
 39 קהלת ג, כא.
 40 ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 153. תש"ב ס"ע 126. תש"ה
 ע' 72. אג"ק שלו ח"ד ע' עד (נעתק ב"היום יום" כה אדר שני).
 ועוד.
 41 = מה שאסור — הרי אסור, ומה שמותר — גם לא
 צריך.
 42 ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 140. ע' 144. וראה גם תורת
 מנחם — התוועדויות ח"י ס"ע 58.
 43 ראה זח"ג ע, רע"ב. שו"ע אדה"ז או"ח מהדר"ב סוס"ד.
 44 תניא פמ"ט (סט, סע"ב ואילך).
 45 שו"ע אדה"ז שם ס"ס ס"ד. וש"נ.
 46 איכה ג, לח.

- 1 - וכמשנ"ת בהתוועדויות הקודמות⁴⁷ מעלת הראי' על שמיעה, כמובן מזה ש"אין עד נעשה דיי"ן⁴⁸,
 2 שכיון שראה הדבר בעיניו [אע"פ שראה זאת בהיותו עם-הארץ, ומאז למד הרבה כו', ועתה רוצה לדון
 3 בזה], "לא מצו חזו לי' זכותא"⁴⁸, ושוב לא יכול להתקיים "והצילו העדה"⁴⁹, משא"כ אם רק שמע הדבר,
 4 הרי אף ששמע מעדים נאמנים, וברור אצלו בוודאות שכך אירע המעשה, מ"מ, כיון שלא ראה זאת
 5 בעיניו, "מצו חזו לי' זכותא" ולהצילו כו' -
 6 ועד שזוכים לראות בעיני בשר את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו,
 7 - שיהי' אדם גשמי, בשר ודם, ובלשון הרמב"ם⁵⁰: "מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות וכו'
 8 ובנה מקדש במקומו", ביהמ"ק גשמי -
 9 יבוא ויגאלנו בקרוב ממש.

47) ראה שיחות יום ב' דחה"ש ס"כ ואילך; ש"פ נשא ס"ג
 48) מסעי לה, כה.
 49) ה' מלכים ספ"א.
 50) ה' מלכים ספ"א.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז מני"א, תשי"ט
 ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ הרב מו"ה יעקב שי

שלום וברכה!

בנועם וענג קראתי מכתבו מכ"ב מני"א, בו כותב עכ"פ ראשי פרקים משיבה הק' קרית גת
 סניף לישיבה הק' תומכי תמימים דלוד, מהתקדמות התלמידים שליט"א בלימודיהם וכו' וכן אשר
 יתחילו גם בתפלה בדירת הישיבה.

וכבר ידוע גודל המעלה בזה ע"פ מרז"ל עה"פ אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב.

ויהי רצון אשר יבשר טוב בהאמור ובאופן דמוסיף והולך מוסיף ואור מתאים לדרישת וגם
 הכרח השעה ובודאי שנותן התורה הנגלה והפנימית יוסיף בברכתו והצלחתו לכל אלו המשתדלים
 בביסוס והרחבת הישיבה הק' האמורה, שיוכלו עוד להוסיף בזה מתוך מנוחה ושמחה וטוב לבב.

ובעת רצון אזכירו ואת ב"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ
 זי"ע מתאים לתוכן כתבו, ובודאי שבעל הציון יעורר ר"ר על זה, שהרי זוהי היתה עבודתו בקדש בחיים
 חיותו בעלמא דין יסוד ישיבות ביראת שמים וחינוך על טהרת הקדש בכל מקום שידו מגעת.

ויהי רצון שכיון שמתקרבים אנו לחדש אלול הוא חדש הרחמים, וכמבואר בלקו"ת שאז
 מאירים י"ג מדות הרחמים, הנה יומשך זה בטוב הנראה והנגלה בענינים הכללים ובענינים הפרטים.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

לקוטי שיחות פרשת ראה כרך טו

30 (ב) לאידך גיסא: מזה שלא פרש"י ענינו של
 31 "ובו תדבק", וכן בפ' ואתחנן? שנאמר "ואתם
 32 הדבקים בה' אלקיכם גו'" ואין רש"י מפרש ענינה
 33 של דבקות בה' – משמע שענינה מובן בפשטות
 34 ועד כ"כ שאין צורך לפרשו – וא"כ קשה: פירושו
 35 של רש"י הנ"ל בס"פ עקב ובפרשתנו למה לן
 36 (באם הוא – כהפי' בפ' ואתחנן כו'), או מנ"ל
 37 (באם אינו כפי' הנ"ל)?

38 ב. גם צריך להבין בפרש"י שלפנינו: "גמול
 39 חסדים קבור מתים בקר חולים" מהו תוכנו של
 40 "גמול חסדים" כאן? ועוד: הרי גם "קבור מתים"
 41 ו"בקר חולים" בכלל גמילות חסדים הם?⁸
 42 אמנם בזה י"ל ש"גמול חסדים" כאן אינו ענין
 43 פרטי, כ"א "גמול (כל מיני) חסדים" וזהו תוכנו
 44 וענינו של "הדבק בדרכיו" בכלל, אשר פרטיו הן
 45 "קבור מתים בקר חולים".

46 אבל אינו מובן:
 47 (א) בפ' עקב עה"פ "ללכת בכל דרכיו" מפרש
 48 רש"י "מה הוא גומל חסדים אף אתה גמול
 49 חסדים", מבלי לפרט את הפרטים דקבורת מתים
 50 ובקור חולים – ומה נשתנה כאן בפרשתנו? ואם
 51 מן הצורך לפרש הפרטים ד"גמ"ח", הו"ל לפורטם
 52 לעיל בפ' עקב במקום שהענין (ד"גמילות חסדים")
 53 בא לראשונה?
 54 (ב) מדוע לא קחשיב רש"י בהפרטים של "גמול
 55 חסדים" הנ"ל, גם את הפרט של גמילות חסדים
 56 בממונו, היינו הלואת כסף לנצרכים?⁹ ואדרבה,
 57 לכל לראש הו"ל להביא סוג זה (העיקרי) דגמ"ח,

1 א. עה"פ¹ "אחרי ה"א גו' ובו תדבקון": "הדבק
 2 בדרכיו גמול חסדים קבור מתים בקר חולים כמו
 3 שעשה הקב"ה". כוונתו של רש"י, בפשטות, היא
 4 ליישב התמי' בזה: וכי אפשר להדבק בהוי'
 5 אלקיכם?² ומתרץ שפירוש הכתוב הוא "הדבק
 6 בדרכיו גמול חסדים וכו' כמו שעשה הקב"ה" –
 7 שעייז אתה דבוק בהקב"ה.
 8 וצלה"ב:

9 (א) ענין זה שעל האדם להדבק בהקב"ה כבר
 10 נאמר קודם לכן – בס"פ עקב³ "ולדבקה בו", ועוד
 11 לפניז – "ובו תדבק"⁴ – ובכ"ז אין רש"י מסביר
 12 שם, כבפרשתנו, שענינו דביקות בדרכיו:

13 עה"פ "ולדבקה בו" פירש רש"י: "אפשר לומר
 14 כן והלא אש אוכלה הוא אלא הדבק בתלמידים
 15 ובחכמים ומעלה אני עליכם כאלו נדבקת בו";
 16 ועה"פ "את ה"א תירא אותו תעבוד ובו תדבק
 17 ובשמו תשבע" מפרש רש"י "את ה"א תירא –
 18 ותעבוד לו ותדבק בו ולאחר שיהיו בך כל המדות
 19 הללו אז בשמו תשבע".

20 והנה מה שלא מפרש גבי "ולדבקה בו" כמו
 21 שפי' בפרשתנו – "הדבק בדרכיו" – י"ל⁵ הטעם כי
 22 זה נאמר בפירושו בפסוק זה (ולפני "ולדבקה בו")
 23 "ללכת בכל דרכיו" ובפרט ע"פ פרש"י "הוא רחום
 24 כו' הוא גומל חסדים ואתה גמול חסדים"; אבל
 25 בנוגע לאידך קרא ד"ובו תדבק" קשה: מאחר
 26 שדבקות בהקב"ה א"א לפרש כפשוטו, ולכן הוצרך
 27 רש"י לפרש ענינו (בס"פ עקב ובפרשתנו), א"כ
 28 הו"ל לפרש זה על "ובו תדבק" הנאמר לפני
 29 פסוקים אלו?⁶

ומ"ש בש"ך (כאן) דעל ובו תדבק לא הוצרך רש"י לפרש משום
 דבפשט"מ פירושו הדבק בדרכיו ומה שהוצרך לפרש כאן "דלא
 נטעה לומר ולפרש הקרא אחרי ה' תלכו וכו' ולאחרי שיהיו בך
 כל המדות הללו אז ובו תדבקן להיות כל השגחתו עליכם", א"מ
 בדרך הפשט: א) מנין הפשיטות בפשט"מ ד"בו (תדבק)" פירושו
 (הדבק) בדרכיו. ב) "ובו תדבקון" ובפרשתנו הוא ציווי שעל
 האדם לעשות בהמשך לשאר הציוויים שבהפסוק, ולא הבטחה
 שהקב"ה ישגיח עליהם.

(7) ד, ד.
 (8) דהרי בלשון תורה גמילות חסדים היא עשיית חסד הן
 בגופו הן בממונו וכו' (משא"כ בל' המדוברת עתה דהיא הלוואת
 ממון) וראה ב"מ (ל, ב). ביקור חולים היינו גמ"ח, קבורה היינו
 גמ"ח (ועיין סוכה מט, ב. ירושלמי פאה פ"א מ"א), וראה רע"ב
 פאה פ"א מ"א וגמ"ח וכו' כגון ביקור חולים ולקבור מתים.
 (9) וגם עזר בכלל לנצרכים שגם בזה ציווי מפורש "כי ימוך
 אחיך והחזקת בו" (בהר כה, לה).

(1) פרשתנו יג, ה.
 (2) וע"ד מה שמקשה בס"פ עקב עה"פ (יא, כב) ולדבקה בו
 "אפשר לומר כן והלא אש אוכלה הוא". וראה לקמן בפנים ובסוף
 ס"ד.
 (3) יא, כב.
 (4) עקב י, כ.
 (5) כמו שפירש בדברי דוד (להט"ז) ובש"ך (בס"פ עקב).
 (6) בדברי דוד שם: ד"שם אין שייך להקשות וכי אפשר לומר
 כן דה"נ קאמר הכי אם אפשר לך לדבוק בו אז ובשמו תשבע
 אלא שא"א לך לדבק בו לכן לא תשבע בשמו (משא"כ כאן
 בס"פ עקב) שמצוה עלינו שנדבק בו".
 אבל לאחרי שרש"י מפרש שם שכוונת הכתוב היא "ולאחרי
 שיהי' בך כל המדות הללו אז ובשמו תשבע" (ראה מפרשי רש"י
 בהפסוק "ובו תדבק"). ובדברי דוד (שם) כ' שהכתוב מוסיף
 "דמצוה להשבע" הו"ל לפרש מהו הפי' ד"ובו תדבק".

37 ג. והביאור בכ"ז:
 38 בפ' "ואתם הדבקים בה"א חיים כולכם היום"
 39 אין צורך לפרש "דבקים" כי כבר למדנו ענינו לעיל
 40 בפרשת וישלח¹⁶: "ותדבק נפשו בדינה וגו'",
 41 שהכתוב עצמו מפרשו מיד לאח"ז, שענינו של
 42 "ותדבק" הוא "ויאהב את הנערה". ועד"ז מובן
 43 בפשטות במש"כ "ואתם הדבקים בה"א", שבנ"י
 44 דבוקים הם בנפשם בה"א באהבה לה'¹⁷, ולכן לא
 45 הוצרך רש"י לפרש זה בפ' ואתחנן. ועד"ז במה
 46 שנא' בפ' עקב: "את ה"א תירא . . . ובו תדבק", ג"כ
 47 יש לפרשו שהוא ענין של דבקות בה' באהבה –
 48 והכתוב "ואתם הדבקים" דיבר בהוה, שהיום הם
 49 דבקים בהוי' בפועל, והכתוב בפ' עקב הזהיר על
 50 העתיד¹⁸, שכשיכנסו לארץ צ"ל דבקים בה': "ובו
 51 תדבק"¹⁹.

52 אבל "ולדבקה בו" (דסוף פ' עקב) א"א לפרש
 53 שענינו דביקות באהבה מאחר שזה בא בציווי
 54 בפ"ע, ובכתוב זה עצמו: "לאהבה את ה"א ללכת
 55 בכל דרכיו" (ומסיים) "ולדבקה בו" – והרי אין
 56 לומר שחזר הכתוב מיד לצוות עוה"פ על ענין
 57 האהבה וכו'; ועכצ"ל שהכוונה לדביקות (יותר
 58 כללית, דהיינו) לאחרי שבא "לאהבה את ה"א",
 59 וגם "ללכת בכל דרכיו", שיתעלה עוד ויגיע לבחי'
 60 "ולדבקה בו" ממש. ומכיון שכן, קשה (לרש"י):
 61 "אפשר לומר כן והלא אש אוכלה הוא", היינו איך
 62 אפשר "לדבקה בו" בדביקות, שהיא למעלה
 63 מדביקות שע"י האהבה לה' "והלא אש אוכלה

(16) לד, ג.

17 בתו"ת פ' ואתחנן (שם) כתב שהטעם מה שלא פירש
 הגמ' (כתובות קיא, ב) ואתם הדבקים, שהוא מלשון דבקות הנפש
 מאהבה וחיבה יתירה כו' – "משום דמדה זו היא היותר גדולה
 באהבת ה' ומסוגלת רק ליחידי סגולה כו' וא"א לומר כזה לכל
 המון העם כו'". אבל בפשט"מ אין זה קושי, כי, אף שדביקות
 זו מחמת אהבה וכו' אינה שווה בכל אחד, מ"מ אפ"ל בכאור"א
 לפי ערכו ומעלתו כו'. ולהעיר מהא דראו במוחש דאפילו קל
 שבקלים מסנ"פ על קדה"ש.

18 וגם אם הי' הכתוב בפ' ואתחנן ג"כ ציווי לא הי' קשה
 הכפלתו, כי בכו"כ ציוויים כללים מצינו (במשנה) תורה הכפלתם,
 וכמו שמירת המצות (ואתחנן ד, א. ו. מ. ה, א. ו. ב. יז, ז, יא.
 ובכ"מ בפ' עקב). ליראה את ה' (ראה שם ו, ב. יג. עקב י, יב.
 כ. ועוד) וגם באהבה עצמה (ו, ה. י, יב. יא, א. ועוד). ורק
 במקומות ספורים מהנ"ל מפרש רש"י הכוונה שבהכפלתם.

וגם בדרך ההלכה כן הוא, ראה (בענין זה עצמו) סהמ"צ
 להרמב"ם מ"ע ח' "וכבר נכפל זה הציווי . . . וכבר נכפל זה הענין
 כו'". ועד"ז בכ"מ.

19 נוסף לזה הרי רש"י בעצמו מפרש שהכוונה בהכתוב
 (בעיקר) הוא ש"לאחר שיהיו בן כל המצות הללו אז ובשמו
 תשבנע" (ראה מפרשי רש"י שם).

1 מכיון שהוא חיוב ומצוה מפורשת בתורה "אם כסף
 2 תלוה"¹⁰; ובפרט שהלואת כסף הוא חסד שאפשר
 3 לגמול עם כאו"א בכל מצב שהוא¹¹, והיא מצוה
 4 תדירה ומצויה הרבה יותר מקבורת מתים ובקור
 5 חולים?

6 (ג) המקור לפירושו של רש"י, הוא לכאורה מס'
 7 סוטה¹², אבל פרש"י הוא בשינוי והשמטות:

8 בגמרא נדרש זה על תחלת הפסוק "אחרי ה"א
 9 תלכו – להלך אחר מדותיו", ואילו בפרש"י מובא
 10 הענין על סיום הפסוק "ובו תדבקון".

11 בגמרא איתא ג"כ "מה הקב"ה מלביש ערומים,
 12 הקב"ה ניחם אבלים" – ואילו רש"י בפירושו אינו
 13 מביא ב' ענינים אלו. ביותר תמוה הדבר: כ"א מב'
 14 הענינים נלמד בגמרא (הנ"ל) מפשוטו של מקרא
 15 מפורש ושנאמרו לפני פרשתנו: "הקב"ה מלביש
 16 ערומים" ממ"ש¹³ "ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו
 17 כתנות עור וילבישם", "הקב"ה ניחם אבלים" מהא
 18 דכתיב¹⁴ "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את
 19 יצחק" – ורש"י השמיטם אף שהוא בעצמו מפרש
 20 עה"פ "ויברך אלקים את יצחק – נחמו תנחומי
 21 אבלים"?

22 (ד) כמו"כ את הראיות מקראי (שבגמרא)
 23 ש"קבור מתים ובקר חולים" הם "דרכיו" של
 24 הקב"ה לא הביאם רש"י – והא ניחא בנוגע ביקור
 25 חולים, משום שכבר פירש זה רש"י בר"פ וירא
 26 ש"וירא אליו ה'" – "לבקר את החולה"; אבל
 27 בענין "קבור מתים" הו"ל להביא הראי' שהקב"ה
 28 קבר מתים, והיינו הפסוק "ויקבור אותו בגי"¹⁵
 29 הנאמר בנוגע למשה, שהרי הפסוק הזה הוא לאחרי
 30 פרשתנו בסוף פ' ברכה?

31 (ה) מהו הטעם שרש"י נקט "קבור מתים" לפני
 32 "בקר חולים"? הרי סדרם הפוך הן מצד סדר
 33 מאורעות אלו בחיי האדם (בקור חולים קודם), והן
 34 מצד הסדר בקראי ש"עשה הקב"ה", שמתחלה
 35 "בקר חולים" (אברהם), ואח"כ "קבור מתים"
 36 (משה).

10 משפטים כב, כד. פרש"י שם.

11 הגם דכתוב נאמר את העני, הרי פרש"י שם ש"עני
 ועשיר עני קודם ולא לשלול עשירים.

12 ספ"א (יד, א). וכן משמע מהרא"ם כאן שהביא הגמ'.

13 בראשית ג, כא.

14 חיי שרה כה, יא.

15 ברכה לד, ו.

30 (ב) וכן קשה לפרש שהדביקות בפרשה זו
 31 פיירושה דביקות בתלמידים וחכמים (כדבסוף פ'
 32 עקב): מכיון שהפסוק כאן מונה והולך כמה ענינים
 33 ובסדר של מעלין בקודש בעילוי אחר עילוי:
 34 "אחרי . . . ואותו תעבודו", הרי מובן שהענין
 35 שבסיומם, "ובו תדבקון", הוא הכי נעלה שבכולם,
 36 היינו ש"ובו תדבקון" (מאחר שא"ל שהמכוון
 37 לדביקות נפשית באהבה, כנ"ל), היינו בתכלית
 38 הדביקות (למעלה מדביקות שבמצות ואהבת את
 39 ה"א), דביקות שאין למעלה הימנה – ולכן אין
 40 לומר שהכוונה לדביקות בתלמידים וחכמים; כי
 41 אף שעיי"ז מתדבקים בהקב"ה מטעם "עבד מלך
 42 מלך"²⁵, מ"מ כיון שהתלמיד והחכם ה"ה בו"ד,
 43 אין זו דביקות בהקב"ה אפילו לא כב"ואהבת גו'
 44 מאדך", כ"א (כפי' רש"י שם) "מעלה אני עליכם
 45 כאילו נדבקת בו"²⁶.
 46 וכיון שכן מהי דביקות הלזו? – לכן מפרש
 47 רש"י (ומיישב בזה גם את הקושיא איך אפשרית
 48 דביקות כזו? אלא שאין צורך לפרש כאן הקושיא
 49 עוד הפעם לאחר שהקשה כבר בפירושו בסוף
 50 פרשת עקב): "ובו תדבקון – הדבק בדרכיו, גמול
 51 חסדים כו' כמו שעשה הקב"ה", היינו שבזה
 52 שאתה דבוק בדרכיו הנך דבוק "בו" ממש²⁷.
 53 (משא"כ בס"פ עקב דלא מצי לפרש "הדבק
 54 בדרכיו", מאחר שכבר נאמר בפסוק הקודם "ללכת
 55 בכל דרכיו", כנ"ל, ומן ההכרח להעמיס בו ענין
 56 נוסף, והיינו דביקות בתלמידים וחכמים).
 57 ה. עפ"ז יובן מה שרש"י קחשיב ב"הדבק
 58 בדרכיו" רק "קבור מתים בקר חולים כמו שעשה
 59 הקב"ה":

1 הוא? ולכן צל"פ: "הדבק בתלמידים ובחכמים
 2 ומעלה אני עליכם כאלו נדבק בו"²⁰.
 3 ד. והנה הפסוק (בפרשתנו) "אחרי ה"א תלכו
 4 ואת מצותיו תשמרו גו' ובו תדבקון" נאמר באמצע
 5 הפרשה הדנה בנביא שקר מסית ומדיח: "כי יקום
 6 בקרבך נביא או חולם גו' ובה האות והמופת גו'
 7 לאמר נלכה אחרי אלקים אחרים גו' ונעבדם לא
 8 תשמע אל דברי הנביא ההוא גו' כי מנסה ה"א
 9 אתכם לדעת הישכם אוהבים את ה"א בכל לבבכם
 10 ובכל נפשכם".
 11 ולכן הפסוק "אחרי ה"א תלכו" הבא מיד
 12 לאחרי הפסוקים הנ"ל, מובן שתוכנו לשלול
 13 ולסתור את דברי נביא השקר, שהוא אמר "נלכה
 14 אחרי אלקים אחרים גו' ונעבדם", הנה לעומת זה
 15 הזהירה התורה כי "אחרי ה"א תלכו . . . ואותו
 16 תעבודו"²¹; אמנם מה שהוסיף הכתוב מסיום
 17 הדברים "ובו תדבקון" אי"מ מהו ענינה של
 18 דביקות זו? – כי הלא א"א לפרש כבכתובים
 19 הקודמים, כדלהלן:
 20 (א) אין לומר שהכוונה בזה לדביקות הנפש
 21 באהבה (ככפ' ואתחנן) – כי הרי הכוונה כללית
 22 בזה שהקב"ה נותן ממשלה²² לנביא השקר לעשות
 23 אות – מפורשת היא בפרשה (בפסוק שלפנ"ז):
 24 "לדעת הישכם אוהבים את ה"א גו'", ז.א. שאהבת
 25 ה' היא תכלית ועיקר של כל הענין המדובר כאן –
 26 ואיך יתכן שחזר הכתוב להזהיר עלי' בתור פרט
 27 אחר²³? ועוד: בפסוק זה עצמו באה האזהרה
 28 מפורשת "ואת מצותיו תשמרו", ובודאי בכללן של
 29 "מצותיו" היא מצות אהבת ה'²⁴.

20) ומה שאינו מפרש כבגמ' (כתובות קיא, ב) כל המשיא
 בתו לת"ח ועושה פרקמטיא לת"ח והמהנה ת"ח מנכסיו, כי
 בפשש"מ: נוסף ע"ז דמכיון שלדבקה בו נאמר כשישראל היו
 עדיין במדבר (ראה בפרש"י פסוק כג: עשיתם מה שעליכם) לא
 הי' שייך כ"כ הפרקמטיא וכו', הנה (גם בנוגע לשאר הדברים)
 הציווי ולדבקה בו הוא לכל ישראל לא רק לאלו שיש להם בנות
 ונכסים כו'.
 21) וזהו שפירש"י "ואותו תעבודו – במקדשו", היינו עבודת
 הקרבנות (רא"ם ושפ"ח), כי זהו לעומת "ונעבדם" (שאמר
 הנביא) שבזה נכלל להקריב קרבנות לע"ז.
 וע"פ מש"כ בפנים שהכוונה בהכתוב היא להזהר מלשמע
 ומלילך אחר נביא השקר כו', יובן גם מה שפירש"י "ואת מצותיו
 תשמרו – תורת משה" (ולא תורת נביא השקר) "ובקולו תשמעו
 – בקול הנביאים" (ולא הנביא ההוא).
 22) בפרש"י. וצ"ע כוונתו. ואכ"מ.
 23) ובפרט שכבר כתב (לא רק "הישכם אוהבים" סתם אלא
 גם) בכל לבבכם וכל נפשכם.
 24) שהרי רש"י מפרש ואת מצותיו תשמרו "תורת משה" ולא

"זו מצות לא תעשה" (כבספרי). ראה מפרשי רש"י (רא"ם
 ושפ"ח) שהכוונה בזה לתורת משה כולה שכל המצות נכללים בה.
 ואהבת ה' כבר נצטוו עלי' (ראה לעיל הערה 18).
 והטעם שאינו מפרש בהפסוק לאהבה את ה', כמו שמפרש
 ואותו תיראו, הוא כנ"ל בפנים שזהו תכלית ועיקר הענין המדובר
 כאן לדעת הישכם אוהבים כו'.
 25) פרש"י לך טו, יח. דברים א, ז.
 26) בדברי דוד בס"פ עקב: שמה שפרש"י כאן הדבק בדרכיו
 "לפי שהוא יותר פשוטו מלפרש הדבק בתלמידים" אבל אינו
 מפרש הטעם.
 27) ולא כמ"ש בש"ך דפשש"מ ובו תדבק פיורשו הדבק
 בדרכיו כו' עד שרש"י אינו צריך לפרשו (ראה לעיל הערה 6
 דמנין לנו בפשש"מ שבו (תדבק) פיורשו (הדבק) בדרכיו) אלא
 שרש"י בא לומר שכוונת הכתוב בזה שאומר "ובו תדבקון" הוא
 הדבק בדרכיו שעיי"ז אתה דבוק בו, כבפנים.

22 רק "וימת אהרן שם בראש ההר (ומיד) וירד משה
23 ואלעזר" (ולא נזכר שם כלום אודות קבורתו, כמו
24 במרים שנאמר³³ "ותקבר שם"³⁴) – אבל בפ' עקב
25 נאמר "ויקבר שם". וע"כ שהקב"ה התעסק
26 בקבורתו, אף שרבים מבנ"י היו בודאי מוכנים
27 להתעסק בזה.

28 ולא עוד אלא שמוכרח לומר – לפרש"י –
29 שהקב"ה התעסק בקבורתו – שהרי כל בנ"י לא
30 ידעו שמת עד שהראום מוטל במטה³⁵, אלעזר
31 בלבשו בגדי אהרן (בחייו) נעשה כה"ג – עליו
32 נאמר לאביו לא יטמא³⁶ וכן משה (שרק בניו יקראו
33 על שבט הלוי³⁷) ושמש בכה"ג בימי המילואים –
34 ולא מצינו שהורידוהו מגדולתו זו – אסור להטמא
35 לאהרן³⁸, ולא הי' בזה ענין דמת מצוה³⁹ שהרי
36 יכלו לקרוא לבנ"י להתעסק בזה.

37 ו. ועפ"ז מובן שאין מתאים כאן להביא הפרט
38 של גמ"ח בממונו, הלוואת ממון לאיש הישראלי.
39 כי, נוסף ע"ז שלא מצינו בזה "שעשה (כן)
40 הקב"ה", הלא הוא ציווי מפורש בתורה "אם כסף
41 תלוה" ובמילא נכלל כבר בהציווי "ואת מצותיו
42 תשמרו".

43 ועד"ז יש לבאר ג"כ למה השמיט רש"י
44 "מלביש ערומים" (שבש"ס), אעפ"י שאי"ז ציווי
45 מפורש בתורה, ומצינו שהקב"ה "הלביש ערומים"
46 שנאמר "ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור
47 וילבישם" – בכ"ז מובן שצ"ל כן גם לולא הציווי
48 הדהבק בדרכיו:

33 שם א.

34 וגם בפ' מסעי (לג, לח) נאמר בנוגע לאהרן רק "וימת
שם" ולא נזכרה קבורתו. משא"כ בפ' עקב (י, ו) שנאמר ויקבר
שם. וראה פרש"י שם.

35 פרש"י חקת שם, כט.

36 אמור כא, יא.

37 פרש"י שמות (ד, יד). וראה לקו"ש ח"ו ע' 175 הערה
28.

38 ואף שמהלשון בפרש"י חוקת (שם, כו) "מיד חמד משה
לאותה מיתתו" משמע שהיו בהמערה בעת המיתה (וא"כ נטמאו
בטומאות אוהל),

מ"ש "לאותה מיתתו" כאן – אין הפי' מיתה עצמה (שהייתה
בנשיקה) כ"א ההכנה אלי' – מטה מוצעת כו' כי: א) מיתה עצמה
– לא הוזכרה כלל בפרש"י כאן (משא"כ בהאזינו לב, נ. וצ"ע).
ב) מיתת נשיקה הי' גם במרים – כפרש"י (חוקת כ, א).

ועוד ועיקר: הנוגע בקבר (ופשיטא – המקבר) וכן הנמצא באוהל
– מפורש בקרא דטמא. משא"כ הנמצא במערה (שאינה בדוגמת
אוהל).

39 פרש"י אמור שם.

1 מכיון שאזהרת "ובו תדבקון" באה בסוף כל
2 הציוויים המנויים בהכתוב, וביניהם גם "ואת
3 מצותיו תשמרו", הרי מובן שהציווי על דביקות זו
4 (– הדבק בדרכיו) הוא בדבר שחיובו אינו מצוה
5 בין המצות, היינו שלולי הציווי "הדבק בדרכיו"
6 לא הי' עושהו מצד ציווי מפורש אחר,

7 ולכן מפרש רש"י "הדבק בדרכיו גמול חסדים
8 – קבור מתים בקר חולים כמו שעשה הקב"ה", רק
9 דברים ואופן שבדוגמתם גבי האדם לא הי' מחוייב
10 לגמול חסד זה מצד מצוה וחיוב (ורק משום הציווי
11 "הדבק בדרכיו" יעשנו):

12 בקור חולים – (גם) במצב שהקב"ה בא לבקר
13 את אברהם, וכמו שפרש"י "וירא אליו – לבקר את
14 החולה"²⁸, עם היות שבודאי כמה מאנשיו ורעיו
15 באו לבקרו²⁹.

16 ועד"ז ב"קבור מתים"³⁰ – שאין הכוונה לזה
17 שהקב"ה קבר את משה (שהתלמיד לא למד עדיין
18 עד"ז ואם לזה מתכוון הו"ל לרש"י להביא הכתוב
19 "ויקבור אותו בגי'"), כ"א לקבורת אהרן
20 (שהתלמיד למד כבר עד"ז) שהיתה ע"י הקב"ה;
21 שהרי הסתלקותו היתה במערה³¹ ובהפסוק נאמר³²

28 ראה ש"ח (ר"פ וירא) שמה שכ' רש"י "לבקר את החולה"
ולא כתב (בקיצור) "לבקרו" כדי להשמיענו שזהו מצד הענין
דביקור חולים (סתם) – אפילו באם הי' זה מישוהו אחר.
29 וכמו "ממרא" ש"הוא נתן לו עצה על המילה . . ונגלה
אליו בחלקו" (פרש"י ר"פ וירא).

ואף שפרש"י (שם) "הוציא הקב"ה חמה מנרתקה שלא
להטריחו באורחים ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים כו'".
הרי נוסף ע"ז שזה הי' ביום השלישי (ככפרש"י שם) משא"כ בשני
ימים הראשונים (ראה לקו"ש ח"ה פ' וירא ששייך ביקור חולים
גם בשני ימים הראשונים ושי"ל שהקב"ה בקר את אברהם גם
ביום א', ראה שם ס"א) הנה גם בנוגע ליום השלישי לא היו
אורחים (הקשורים בטרהה וכו') אבל איך אפ"ל שמכל ב"ב
דאברהם לא ביקרו אף אחד! וממרא הרי, כנ"ל, הי' זה בחלקו.
30 ראה ע"ז במפרשי סהמ"צ להרמב"ם שרש א"א* בישוב
דעת הרמב"ם שבסהמ"צ (מ"ע רלא. ועד"ז בר"פ י"ב מהל' אבל)
כ' שהקבורה היא מ"ע של תורה, וברפי"ד מהל' אבל כתב שהיא
מ"ע של דבריהם. וביארו דכשאינן מי שיתעסק בקבורתו וכן על
הקרובים היא מצוה מהתורה. אבל לשאר כל אדם (במקום שישנו
מי שיתעסק בקבורת המת) חייבים לסייע לקרובים כמצות בקור
חולים וזה בכלל גמ"ח מדרבנן.

31 פרש"י חקת ב, כו.

32 שם כח.

* לב שחמח (קרוב לסופו) ד"ה והנ"ל בוו. קנאת סופרים ד"ה איברא
דלגבי. וראה באו"א קצת במדגניתא טבא שם קרוב לסופו ד"ה ואין
להקשות (ואילך).

41 כפרט בפ"ע⁴¹, הרי מובן שאין המדובר כאן בכל
 42 עניני "גמ"ח" ולכן צריך רש"י לפרשן ולפרטן⁴².
 43 ה. והנה מכיון שענינם של "גמול חסדים",
 44 קבור מתים ובקר חולים כאן הנם באופן שאין על
 45 האדם לעשותם (מחמת מצוה וחיוב) אלא רק
 46 משום שהקב"ה עושה כך ועל האדם לידבק
 47 בדרכיו, לכן נקטם רש"י דוקא בסדר הזה: קבור
 48 מתים ואח"כ בקר חולים (אף שבכעשיית הקב"ה
 49 וגם בסדר המאורעות וחיי האדם הם בסדר הפוך
 50 כנ"ל):
 51 קבור מתים – ענין טרחא ויגיעה, אבל אין בזה
 52 חשש שהאדם יוזק ע"ז; משא"כ בקר חולים,
 53 טרחא ויגיעה אבל מועטת מהנ"ל אבל מקום
 54 לחשש שהמבקר יוזק ממחלתו של חבירו, ולכן
 55 מביאו בסדר ד"קבור מתים" ואח"כ "בקר חולים",
 56 מהקל אל הכבד. וכנ"ל שהכתוב מונה עליוי אחר
 57 עילוי.

58 ועפ"ז יובן מה שלא הובא ברש"י גם "נחם
 59 אבלים כמו שעשה הקב"ה כמ"ש ויהי אחרי מות
 60 אברהם ויברך אלקים את יצחק", כי
 61 [בנוסף ע"ז שרש"י הביא את פי' שני, שמזה

1 כשאדם מלביש ערומים במצב הדומה לזה
 2 דאדם ואשתו, שלא הי' מי שילביש אותם וזאת
 3 הקב"ה – הי' מצוה מפורשת ובפרט בנוגע ללבוש
 4 (ובמכש"כ וק"ו ממש"נ בכסות יום – אף שיש לו
 5 חלוק וכו') עד בא השמש תשיבנו לו⁴⁰.

6 [ועפ"ז גם יומתק הא דע"פ פשוטו ש"מ לא
 7 פרש"י (גם לא כדוגמא נוספת על קבורת אהרן)
 8 "קבור מתים, כמו שקבר הקב"ה (גם) את משה,
 9 כמ"ש ויקבור אותו בגי' (כבגמ'), כי [נוסף ע"ז
 10 שאין הכרח לומר שהקב"ה קברו, וכנראה מזה
 11 שרש"י הביא שם פי' השני ש"הוא קבר את עצמו",
 12 הנה גם לפי פי' הראשון "שהקב"ה בכבודו" קברו]
 13 מכיון שהדבר הי' צ"ל באופן ש"לא ידע איש את
 14 קבורתו" (מאיזה טעם שיהי') א"כ לא היתה
 15 אפשרות שבנ"י יתעסקו בקבורתו – ושוב אין לנו
 16 הוכחה מזה להנהגת "הדבק בדרכיו" גם במקום
 17 שיש מישהו אחר שיכול להתעסק בזה].

18 ז. ומעתה יתבאר גם טעמו של רש"י שדוקא
 19 בפרשתנו הוצרך לפרש הענינים ד"גמול חסדים".
 20 משא"כ בס"פ עקב בהפסוק "ללכת בכל דרכיו"
 21 שמפרש "הוא רחום ואתה תהא רחום הוא גומל
 22 חסדים ואתה גמול חסדים" מבלי לבאר פרטיו של
 23 "גמול חסדים":

24 "ללכת בכל דרכיו" (בס"פ עקב) נאמר בהמשך
 25 וכפי' להתחלת הענין "כי אם שמור תשמרון את
 26 כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה"
 27 – ומבאר ומפרש "לאהבה את ה"א" ללכת בכל
 28 דרכיו גו". וא"כ מובן שכוונת הכתוב להליכה
 29 בדרכיו ("הוא גומל חסדים ואתה גמול חסדים")
 30 הכוללת כל עניני גמ"ח – בין שיש עליהם ציווי
 31 מפורש בתורה, ואדרבא לכל לראש הן אלו
 32 הנכללים ב"כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה
 33 אתכם", ובין אלו שאין עליהם ציווי מפורש,
 34 שחיוכם הוא משום "שהוא גומל חסדים כן גם
 35 אתה".

36 משא"כ בפרשתנו, הרי אזהרה זו ד"ובו
 37 תדבקון" באה לאחרי שכבר נצטוו "ללכת בכל
 38 דרכיו" – הוא גומל חסדים ואתה גמול חסדים";
 39 ועוד: בפסוק זה כבר נאמר "ואת מצותיו תשמרו"
 40 (ולא כהקדמה לסיום הכתוב "ובו תדבקון", אלא

41 (ועפ"ז מובן גם מה שרש"י אינו מביא* פרנס עניים (ראה לעיל הערה 9), שהרי נוסף ע"ז שהאדם הי' עושהו בלא"ה ונכלל בללכת בכל דרכיו הוא רחום. . הוא גומל חסד כו', הנה הוא ציווי מפורש בתורה "וכי ימוך אחיך ומטה ידו והחזקת בו" כנ"ל, ונכלל ב"ואת מצותיו תשמרו".
 42) אבל אין לפרש שכוונת רש"י היא ג' דברים, גמ"ח בכללות בכל הדברים, וקבור מתים ובקר חולים אפילו במקרים שאין מחוייב מצד גמ"ח. [ע"ד מ"ש בגמ' (ב"מ ל, ב) את הדרך זו גמ"ח ילכו זה בקור חולים בה זה קבורה. ומקשה הגמ' היינו גמ"ח ומתריך בביקור חולים – "לא נצרכה אלא לכן גילו", ובקבורה – "לא נצרכה אלא לזקן ואינו לפי כבודו"], ולכאור' אז הי' מתאים גם "כמו שעשה הקב"ה" ששני הדברים הנ"ל מתאימים לגבי הקב"ה שהוא ע"ד "בן גילו" (ראה לקר"ש ח"ה ע' 84 הערה 46) ו"זקן ואינו לפי כבודו", כי [נוסף ע"ז שבפשש"מ לא מצינו ענין זה שכן גילו נוטל אחד מששים בחליו כו'] בפרש"י מסיים כמו שנעשה הקב"ה (ולא כמו שעושה) ואיפה מצינו "שעשה הקב"ה" "גמ"ח" בכללות (בכל הדברים)?
 ומה שרש"י לא האריך קבור מתים בקר חולים כי בגמ' שם או כבנדרים (לט, ב) בקר חולים אפי' גדול אצל קטן כי בפשש"מ נר"כ פרטים ישנם בהנ"ל (ולא רק גדול כו') – וכולם נכללו בלי קצרה שמעתיק "כמו שעשה (כנודע כבר המאורע בפרטיו) הקב"ה".

* בדפוס ראשון הובא (לאחר בקור חולים): "פרנס עניים". אבל בכל הדפוסים שראיתי אינו.

29 ילכו זה בקור חולים בה זה קבורה⁵⁰, כל מצוה
30 מלימוד מיוחד⁵¹, וגם לא מוהלכת בדרכיו⁵² (דרכיו
31 שהיא ל' רבים), כ"א) מ"ובו תדבקון" שאין מודגש
32 בזה רמז לענינים רבים, א"כ ע"כ שהמצוה הנלמדת
33 מזה (להדבק בדרכיו) הוא ענין אחד "גמול
34 חסדים", אלא שכלול מהפרטים ד"קבור מתים בקר
35 חולים"⁵³ – היינו לא כדעת הבה"ג (לפי פי'
36 הרמב"ם) שהן מצות מיוחדות במנין המצות. וגם
37 לא כדעת הרמב"ם עצמו שהן מצות פרטיות של
38 דבריהם, ומדאורייתא אינם אלא מ"ע אחת
39 ד"ואהבת לרעך כמוך", כ"א שהן מ"ע אחת
40 דגמ"ח⁵⁴ – ("ובו תדבקון"), המתחלקת לכמה⁵⁵ מ"ע
41 פרטיים: קבור מתים בקר חולים כו'.

42 י. מיינה של תורה שבפרש"י:
43 מכיון שציווי זה שעל האדם לידבק בדרכיו
44 לעשות כמו שעשה הקב"ה נאמר בהכתוב בל' "ובו
45 תדבקון", הרי מובן שתכלית הדביקות והיחוד
46 בהקב"ה נעשה דוקא עי"ז שהאדם הולך בדרכיו
47 של הקב"ה וגומל חסדים כמו שעשה הקב"ה וכו',
48 גם לא ע"י "ואת מצותיו תשמרו" הנאמר בהכתוב
49 לפניו. וצלה"ב: הלא מצוה היא (מל') צוותא
50 וחיבור⁵⁶, שע"י נעשה התקשרות והתאחדות

1 מוכח שע"פ פשוט"מ ישנו קושי בהפי' "נחמו
2 תנחומי אבלים"⁴³,

3 מובן הוא במכש"כ וק"ו משני הדברים "קבור
4 מתים ובקר חולים":

5 ומה בענינים הנ"ל הקשורים בטרחה רבה –
6 קבור מתים) או בחשש של סכנת חולי – בקר
7 חולים) על האדם לידבק בדרכיו ולגמול חסדים
8 אלו⁴⁴; כ"ש וק"ו בענין ד"נחם אבלים", שאין בזה
9 (וע"ד הרגיל), לא טרחא ולא חשש היזק להאדם.

10 ט. אבל עפ"ז צלה"ב לאידך גיסא: מכיון
11 שרש"י צריך לפרט "קבור מתים בקר חולים", א"כ
12 ל"ל לרש"י להקדים הכלל ("הדבק בדרכיו) גמול
13 חסדים" הול"ל "הדבק בדרכיו – קבור מתים בקר
14 חולים כמו שעשה הקב"ה"?

15 ויובן בהקדים מחלוקת מוני המצות בפרטי
16 גמ"ח הנ"ל: "ניחום אבלים, קבורת מתים, בקור
17 חולים והלבשת ערומים" שלפי שיטת הבה"ג⁴⁵
18 (לפי פי' הרמב"ם⁴⁶) נחשבות למצות מיוחדות כ"א
19 בפ"ע; ושיטת הרמב"ם⁴⁷ שכולן נכללות במצוה
20 אחת בתורה – "ואהבת לרעך כמוך" (ופרטי
21 המצות נחום אבלים וקבורת מתים⁴⁸ ובקור חולים
22 – בתור מצות מיוחדות הן מ"ע של דבריהם).

23 והנה בזה שרש"י מקדים ("הדבק בדרכיו) גמול
24 חסדים (ואח"כ מפרט) קבור מתים בקר חולים",
25 הרי הוא מלמדנו (דרך אגב) שיטתו שונה בענין
26 זה:

27 מכיון שזה שעל האדם להדבק בדרכיו למדין
28 (לא ממ"ש⁴⁹ "והודעת להם את הדרך ילכו בה –

43 ראה משכיל לדוד שם דלפי' הא' מה ענין הבונה עם
תנחומין (ולהעיר מפרש"י סוטה שם ד"ה ויברך אלקים . . וברנו
ברכת אבלים).

44 אבל אין לומר שזהו כל הטעם שרש"י מביא קבור מתים
בקר חולים – מחמת הקושי שעל האדם הגומל החסד (טרחא
והיזק כו') – (וע"ד לא נצרכה שהובא בגמ' ב"מ לעיל הערה 42),
ועפ"ז אין מקום להביא נחום אבלים כלל –

כי עיקר ההדגשה בפרש"י היא הדבק בדרכיו לעשות הדברים
שנעשה הקב"ה אף שמצ"ע לא הי' עושהו לפי שאין בזה חיוב כו'
(כבסעיף ה'). והמבואר בסעיף זה הוא פרט נוסף שאף שישנה
טרחא והיזק וכו' מ"מ עליו לעשותם כו'.

45 במצות קום ועשה.

46 בשהמ"צ שורש ב'.

47 ה'ל' אבל רפי"ד. ובשהמ"צ שם. וראה קרית ספר
(להמב"ט) ה'ל' אבל שם.

48 כשאינה המ"ע דקבור תקברנו. וראה לעיל הערה 30
ובהנסמן שם בשוה"ג.

49 יתרו יח, כ.

50 ב"מ שם. כן כתב הרמב"ם (בשהמ"צ שם) בדעת הבה"ג,
ומלכוש ערומים כתב הרמב"ם (סהמ"צ שרש א) שהבה"ג למד
מקרא דישע"י כי תראה ערום וכסיתו כו'.

51 ראה לב שמח שם.

52 תבוא כח, ט. והוא ביאור הרמב"ן בהשגות שם (שרש א)
בדעת הבה"ג*.

53 ולהעיר שבפרש"י כתב קבור מתים בקר כו' בלא וא"ו –
ראה מרגניתא טבא (שם) שגירסת הרמב"ם בדברי בה"ג היתה
"ללכת בדרכיו ולהלביש ערומים" (בוא"ו) ולכן לא הי' נראה לו
לפרש דלהלביש ערומים וכו' הוא פירוש דללכת בדרכיו, ולפי
ישוב הרמב"ן צריך לגרוס בלא וא"ו (ראה בלב שמח שם – ד"ה
אמר הצעיר).

54 אף שבנדוד"ד אינו מחוייב משום מ"ע דגמ"ח, כ"א משום
"בו תדבקון" – כנ"ל בפנים, פשוט שכשהוא גמ"ח במצב כהנ"ל,
ה"ה מקיים גם מצות גמ"ח.

55 אף שלצורך פי' הכתוב כאן – אינו מפרט אלא שתיים.

56 לקו"ת בחוקותי מה, ג**.* ד"ה רבי אומר ה'ש"ת ספ"א
ואילך. ד"ה ביהושמע"צ השי"ת בתחלתו. התמים ח"א ע' כה
ואילך. ועוד.

* אבל דעת הרמב"ם (עצמו) דוהלכת בדרכיו (ועד"ז ללכת בכל
דרכיו ואחרי ה"א תלכו) היא מ"ע שעל האדם להדמות בו בפעולותיו
הטובות וכו'. אבל לא מנה בזה פרטים הנ"ל (ראה סהמ"צ מ"ע ח. הל'
דעות פ"א ה"ז).

** להעיר שבלקו"ת שם כתב זה על "ואת מצותיו תשמרו" (שבתחלת
בחוקותי) כהל' שלפנינו "ואת מצותיו תשמרו"

26 ועפ"ז גם תתורץ הקושיא (גם ע"פ פשוטו
 27 ש"מ): כיון שהפי' הוא הדבק בדרכיו או בתו"ח
 28 וכו' הול"ל בקרא מפורש: ודבק בדרכיו וכיו"ב.
 29]להעיר מהמסופר⁶² אודות אדה"ז שכל
 30 הנהגותיו היו בדוגמא של מעלה ממש, ולכן
 31 בערש"ק לעת ערב, הי' מתנמנם מעצמו, לפי שאז
 32 הוא זמן שינה למעלה⁶³; משא"כ ר' הלל
 33 מפאריטש שלא הי' מתנמנם מעצמו, אלא ששכב
 34 לישון (ער האָט זיך געלייגט שלאָפן) משום שאז
 35 הוא זמן שינה למעלה]

36 וכמו שהענין הוא מלמטה למעלה, מישראל
 37 להקב"ה, שנאמר ע"ז "ה' צלך"⁶⁴ – ופי'
 38 הבעש"ט⁶⁵ שכמו בצל האדם למטה: כל עשיותיו
 39 ותנועותיו של האדם חוזרים "ונושעים" בהצל שלו
 40 בדרך ממילא, כן הוא כביכול למעלה בכחי' "ה'
 41 צלך" שכל פעולותיו ועשיותיו של האדם למטה,
 42 דוגמתו נעשה ונפעל למעלה;

43 עד"ז הוא לאידך גיסא מהקב"ה לבנ"י, שמה
 44 שעושה הקב"ה, עושים גם בני". ודוקא בהנהגה
 45 כזו, שהאדם מצד שהוא דבוק בו הרי הוא עושה
 46 בדרך ממילא מה ש"עושה הקב"ה", נראית ונגלית
 47 הדביקות הכי נעלית של נשמת ישראל והקב"ה.
 48 שהרי הנשמה היא חלק אלקה ממעל ממש⁶⁶,
 49 וכאשר האדם דבוק בדרכיו ועושה כאן למטה מה
 50 שהקב"ה עושה למעלה, הרי בזה באה לידי גילוי
 51 דביקות ישראל בהקב"ה – שישראל (ואורייתא)
 52 וקוב"ה הם כולא חד.

53 וענין זה נאמר בתורה – הוראה לכאו"א
 54 מישראל, וזה גופא היא הנתינת כח לכאו"א
 55 מישראל להגיע למדריגה זו, לידבק בו ע"י שדבק
 56 בדרכיו עד ש(סו"ס) עושה בדרך ממילא "כמו
 57 שעשה הקב"ה".

(משיחת ש"פ ראה תשל"א)

1 האדם בהקב"ה, ואיך אפ"ל שלאחרי "ואת מצותיו
 2 תשמרו" בא הכתוב להוסיף דביקות שאל"י מגיע רק
 3 ע"י ההליכה בדרכיו של הקב"ה – מהי הדביקות
 4 שלמעלה מהצוותא וחיבור שע"י קיום מצוותיו של
 5 הקב"ה?

6 והביאור בזה:

7 מכיון שהמצוות הן בדרך ציווי כו', היינו
 8 שהאדם מקיימן בפועל משום שהוא מצווה על
 9 עשייתו, הרי זה גופא מוכיח שהצוותא והחיבור של
 10 האדם בהקב"ה היא באופן שמורגש מציאות של
 11 ה"נצטווה" המקושר ב(הקב"ה) המצווה ע"י קיום
 12 הציווי; משא"כ בהענין ד"ובו תדבקון", אף שגם
 13 זה הוא בדרך ציווי, הרי אין הציווי (על ההליכה
 14 בדרכיו, גמ"ח) אלא על הדביקות, שמהותה הוא
 15 שהאדם דבוק בו בהקב"ה⁵⁷.

16 בסגנון אחר קצת: אף שמתחיל בזה (כו
 17 תדבקון) מפני הציווי מהמצוה להנצטווה – הקיום
 18 והשלימות הוא ע"י שהנצטווה נדבק בהמצווה. –
 19 דוגמא לדבר – שמו"ע: הכנה והתחלה הכון לקראת
 20 אלקיך ישראל⁵⁸; מהותה – כעומד לפני המלך⁵⁹ –
 21 שאא"פ אפילו מחוי במחוג⁶⁰ כעבדא קמי' מרי'⁵⁷
 22 שאינו מציאות כ"א רק מציאות האדון⁶¹. –
 23 ועפ"ז מובן ג"כ גודל העילוי ועד לאי-ערוך –
 24 בגמ"ח לקיים מצות "ובו תדבקון" על גמ"ח לקיים
 25 מצות "אם כסף תלוה" וכיו"ב.

(57) ולכן בזה דוקא נאמר הלשון וכו' תדבקון, הדבק בדרכיו,
 משא"כ מצות הם מלי' צוותא וחיבור, וי"ל שהוא ע"ד ההפרש
 שבין התקשרות ודביקות, שהתקשרות (נש"י עם הקב"ה ע"י
 תומ"צ) הוא "כמו שצוררין דבר בדבר וקושרין אותן יחד . . . וזהו
 הנק' קשר ויחוד שמחברין ומקשרין דבר נפרד" (ד"ה למען תזכרו
 תקס"ח – ריש ע' שלז). משא"כ דביקות מורה שאינו מציאות
 לעצמו והם דבר א', ולכן על הנשמה למעלה כותב בתניא (פל"ז
 מת, סע"א) הלי' דביקותו (ראה ד"ה והי' עקב תע"ג (תשי"א)
 נעתק בלקו"ש ח"ט ע' 73 בשוה"ג להערה 15).

ולהעיר שששה ענינים שבפסוק זה (אחרי ה"א גו') הם כנגד שש
 תיבות שביחוד שמע ישראל ואשר "ובו תדבקון" הוא כנגד ארבע
 "שכביכול שמתבלעים בו" (ש"ך עה"ת – הובא ונתבאר בלקו"א
 פרשתנו כב, ד. ובאה"ת פרשתנו ע' תרפ"ה. וראה גם סדור כו,
 א-ב (ואילך). ואוה"ת שם ע' תרצד ואילך – בהעילוי של "ובו
 תדבקון").

(58) שבת י, א.

(59) ברכות לג, רע"א.

(60) חגיגה ה, ב.

(61) המשך תרס"ו ע' שכו. ולהעיר מהבי' דמה שקנה עבד קנה
 רבו מצ"ע ולא ע"י קניית העבד (חי' הרשב"א קידושין כג, ב).

(62) תו"ש שמח"ת תרס"א (ע' 13).

(63) ראה שם הערה 10.

(64) תהלים קכא, ה.

(65) קדושת לוי פ' בשלח ד"ה או יבואר אז ישיר (מב, סע"ג
 ואילך). ד"ה והנה ידוע (מג, ג). פ' נשא (ושם: שהי' מוכיח תמיד
 את העולם בזה הפסוק). קדושה שני' קרוב לסופה (ט, סע"ג
 ואילך).

(66) תניא רפ"ב.

מתוך "פניני לוי יצחק על התורה"

כו'.

כי נר⁸ הוא הג' יחודים הוי' אהי' הוי' אלקים הוי' אד' כמ"ש⁹ בפרי עץ חיים בכוננת נר חנוכה, ובשער השבת פ"ד בד"ה הדלקת הנר ע"ש. ויחוד הוא הוא בחי' שלום דהיינו התחברות, השלום בין איש לאשתו, והוא בחינתו דר' מאי"ר¹⁰ שהוא גי' נ"ר ע"ה הג' בחי' יחודים הללו, ועיין במאורי אור¹¹ מע' מאיר.

הנה אז בבי שמי שצריך להיות שלום, עשה השטן מחלוקת ביניהם, היפך השלום.

איקלע ר' מאיר להתם, עכבינהו תלתא בי שמי, עד דעבד להו שלמא. כי ר"מ¹² שהוא בחי' יסוד ע"ד כמו יוסף¹³, הוא העושה ומשתדל בשלום¹⁴, כדאיתא

להדליק, ובמקום שאין נר אין שלום, שהולך ונכשל ואוכל באפילה]. ועיין גם דף כג: נר ביתו ונר חנוכה, נר ביתו עדיף משום שלום ביתו. (8 נ"ר (250), בגימטריא הוי' אהי' (47) + הוי' אלקים (112) + הוי' אדנ"י (91) = 250. (ראה הערה 8).

(9 וז"ל: ודע, כי יש בה ג' יחודים, א' נגד נה"י, כי עד שם מגיע קומתה לבר, ובוה היחוד הוא הוי"ה אדני. ולפעמים הוא נגד החזה, ואז הוא הוי"ה אלהים. ולפעמים הוא שוה עד הכתר שלו, ואז הוא הוי"ה אהי"ה, וג' יחודים אלו, גי' נר עכ"ל.

(וראה תורה אור פרשת מקץ לו, ד דיחוד "הוי' אהי"ה הוא ע"י מסירת נפש, יחוד "הוי' אלקים" הוא ע"י התורה, יחוד "הוי' אדנ"י" הוא בחי' המצוות ע"י"ש. ועיין גם המשך תער"ב חלק ג' עמוד א' רמט. לקוטי לוי יצחק הערות לזוהר בראשית עמוד יד).

(10 מבאר הטעם ד"איקלא רבי מאיר" דוקא להתם.

(11 וז"ל: מאי"ר גי' הוי"ה אהי"ה הוי"ה אלקים הוי"ה אדנ"י עם הכולל.

(12 בתורת לוי יצחק כאן מבאר הקשר דרבי מאיר לבחי' יוסף, בכמה אופנים: א) ביוסף כתוב (בראשית ל, כד) "יוסף ה' לי בן אחר", ור"מ נק' אחרים (הוריות יג:), שקיבל תורה מאחר (חגיגה טו.). ב) ביוסף כתיב (בראשית מא, מג) "יורכב אותו במרכבת המשנה אשר לו", וסתם מושגה רבי מאיר (עירובין צו: ג.) יוסף בחי' יסוד, הוא בחי' "אור", ובתורתו של ר"מ הוי' כתוב כתנות אור באלף (ב"ר פ"כ, יב).

(ד) ביוסף הוי' כתנת פסים, הוא בחי' כתנות אור הנ"ל. ועוד. (ראה בכל זה לקמן סימנים, ובתורת לוי יצחק חידושים וביאורים בש"ס סוף עמוד רלח-רלט. ספר הערכים חלק ג' עמוד תנז).

[ולמעשה מלקמן סימן, מ"ש בברכת יוסף דוקא (בראשית מט, כד) "משם רעה אבן ישראל" ר"ת מאיר ע"ש].

(13 יוסף בחי' יסוד. ראה בתורת לוי יצחק חידושים וביאורים בש"ס עמוד רנג, וז"ל: "יוסף – יסוד, הוי' לו נסיון עם פוטיפר, והנסיון הוי' בזנות שהוא באבר היסוד ע"ש. ובהערות על ספר בראשית עמוד רפד "שיוסף בחי' יסוד מספרו ו' פעמים הוי' כי הוא המדה השישית".

וראה בתורת מנחם התוועדות הוי' תש"נ ח"ד שיחות ש"פ בלק, ובהערה 21 וז"ל: "שיוסף הוא בחי' יסוד דאצילות, שענינו הוא להביא ולהמשיך בחי' אצילות (האבות) בכי"ע – ראה ביאורי זוהר ויחי כט, ד ואילך. אור התורה ויחי תתקצ"א א ואילך תתשכ"א א ואילך ועוד ע"ש". עיין לקמן סימן

[ובענין שיוסף משתדל בשלום ראה תניא סוף פרק יב].

(14 ראה זהר פרשת צו דף לא ע"א.

ביאור בגמ' (גיטין נב.) "הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטן כל בי שמי וכו' איקלע ר"מ להתם וכו'" הנהו¹ בי תרי דאיגרי בהו שטן, כל בי שמי הו קא מינצו בהדי הדדי, איקלע רבי מאיר להתם, עכבינהו תלתא בי שמי עד דעבד להו שלמא. גיטין נב.

הנהו ב"י תר"ו. כי תרי הוא מלשון בתר, דהיינו פירוד ומחלוקת, כמו הרי בְּתָר בזהר פ' ויצא² דף קנ"ח ע"א.

והנהו היפך מן ברי"תי שהוא בחי' יסוד,³ שלום, ברית שלום⁴ האמור בפנחס, ובריתו הוא ב"י תר"י וכו'.

ואימת הו מינצו, כל בי שמי דוקא, דהיינו בערב שבת בין השמשות, הוא כי אז נבראו המזיקין⁵ בערב שבת בין השמשות, הנה אז בכח המזיקין הוי' יכול השטן לעשות מחלוקת ביניהם.

ועוד זאת, עשה מחלוקת ביניהם אז דוקא, הוא, כי בי שמי שאז כניסת השבת הוא הזמן דכניסת השלום, כי שבת איהו שלום כמ"ש בזהו"ק פ' קרח דף קע"ו רע"ב עד דאתא ושריא עלייהו שלום ומאי הוא שבת דאיהו שלמא דעלאי ותתאי וע"ש בהגהות מהרח"ו או"ק ג' ע"ש. והיינו ג"כ מה שמדליקין נר לשבת, נר שבת הוא שלום בית, כדאיתא בפ' במה מדליקין⁷, ואומרים בליל שבת הפורס סוכת שלום

(1 [תרגום ללה"ק] היו שנים שהי' מתגרה בהם השטן, כל בין השמשות של ערב שבת היו מתקוטטים זה עם זה, הזדמן שם רבי מאיר לאותו מקום, עיכב אותם שלשה בין השמשות (של לילי שבת) עד שעשה שלום ביניהם.

(2 וז"ל: "אמר רבי חזקיה, כתיב (שיר השירים ב, יז) על הרי בתר וכו'", שמורה על פירוד מלשון ויבתר אותם בתוך. הרי בתר בסוד הפירוד, "דכתיב (בראשית ב, י) ומשם יפרד" יש פירוד, "והי' לארבעה ראשים הם טורי דפרודא" והם סוד הרי בתר.

(3 וכמ"ש (מלאכי ב, ה) "בריתי היתה אתו החיים והשלום" (לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר בראשית עמוד קיד).

(4 במדבר כה, יב. "הנני נותן לו את בריתי שלום".

(5 אבות פ"ה משנה ו'.

(6 וז"ל: תא חזי לית עלמא קאים אלא על השלום, (בא וראה, כי העולם אינו יכול לעמוד אלא על השלום, ומפרש), כד ברא קודשא בריך הוא עלמא (כשברא הקב"ה את העולם), לא יכול לאתקיימא (לא הוי' יכול להתקיים), עד דאתא ושרא עלייהו שלום (עד שבא ושרה עליהם שלום), ומאי הוא (ומה הוא השלום), שבת, דאיהו שלמא דעילאי ותתאי וכו' (שעל ידו יש שלום בעליונים ותחתונים).

(7 דף כה: מאי "ותזנח משלום נפשי" (איכה ג, יז), אמר ר' אבהו זו הדלקת נר שבת. [ופרשי: הדלקת נר בשבת, שלא הוי' לו ממה

כדכד דרוש הראשון ע"ש. לכן נתעכב ג' בי' שמשי לעשות הג' בחי' שלום. וי"ל עוד, הג'בי שמשי הוא הג' ערכי שבתות דג' שבועות שבין המצרים, מ"ז בתמוז עד ט' באב, שאז יותר עלול למריבה ומחלוקת, כי הרי אז הי' חורבן בית המקדש מצד מחלוקת¹⁹, כידוע. וכמ"ש²⁰ ותזנח משלום נפשי.

הנה ר"מ עכבינהו התלתא בי שמשי הללו שלא יריבו אז עכ"פ, וממילא אח"כ יהי' שלום ביניהם, והיינו עד דעבד להו שלמא.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד פ, פא

התקשרות המשפיע עם המקבל והם ג' פעמים שלום עליכם שאומרים בשעת קידוש לבנה. הא' הוא בחי' יוסף צדיק עליון שהוא המשים שלום ע"י שמקשר המשפיע אל המקבל מלמעלה למטה. והב' הוא בחי' בנימין הצדיק תחתון שגם הוא משים שלום ע"י שמקשר המקבל להמשפיע ומעלהו ממטה למעלה, וקישורו וחיבורו של שניהם הוא בחינה שלישית בשלום. והוא מארז"ל שלום בפמליא של מעלה ושלום בפמליא של מטה וקישורו וחיבורו פמליא של מעלה בשל מטה הוא ע"י בחי' שלישית.

19) ראה יומא ט': "מקדש שני מפני מה חרב מפני שהיתה בו שנאת חנם".

20) איכה ג, יז.

במד"ר¹⁵ פ' נשא ע"ש.

ותלתא בי שמשי. תלתא¹⁶ דוקא, כי בתלתא¹⁷ זמני הוי חזקה, שלא יריבו עוד וכו'.

גם יש ג' בחי' שלום, כמו שאומרים ג' פעמים שלום עליכם וכמ"ש בלקוטי תורה¹⁸ סוף ד"ה ושמתי

15) במדבר רבה פרשה יא, ז וז"ל: ר' מאיר אומר גדול הוא השלום שלא ברא הקב"ה מדה יפה מן השלום שניתנה לצדיקים, שבשעה שנפטר מן העולם שלש כתות של מלאכי השרת מקדימין אותו בשלום, הראשונה אומרת (ישעי' נז, ב) יבא שלום, שנייה אומרת (שם) ינוחו על משכבותם, והשלישית אומרת (שם) הולך נכוחו, ולא דיין לצדיקים שמיתתן בידי כבוד שנאמר (שם נח) כבוד ה' יאספך אלא שמקלסים לפניהם בשלום יבוא שלום.

[פירוש מהרז"ר: ג' כתות, כתובות ק"ד פסיקתא פרי' בי' סימן ג' ילקוט תהלים קמ"ט. יבא שלום, ישעי' נז, ב יבוא שלום ינוחו על משכבותם הלך נכוחו ופ' יבא שלום מי שבא מהעולם הזה לקבר בשלום ינוחו על משכבותם כאן בקבר, הולך נכוחו כמ"ש ילכו מחיל אל חיל שיהי' לו מהלכים בין המלאכים ובין נשמות הצדיקים, וכל זה ע"י מלאכים, אלו ממונים לקבל הנשמה בביאה, ואלו לשמור הגוף בקבר, ואלו להעלות הנשמה מעלה מעלה וכמ"ש כאן, כן הוא בגמרא כתובות שם ובפסיקתא וילקוט גי' אחרת].

16) ראה בפנים עוד ביאור עפ"י קבלה.

17) יבמות סד:

18) (לקוטי תורה פ' ראה כו, ב) וז"ל: יש ג' בחי' בשלום שהוא

אגרות קודש

ב"ה, ד' אלול, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ

מו"ה אליעזר ליפא שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"א מני"א עם המצורף אליו, בו כותב גם ע"ד ההתראות עם באי כח אני"ש שי' והתוצאות.

וכיון שבעניני קדושה נדרשנו להוסיף בקדש, בודאי שלמותר להאריך לדכוותי שגם בהנוגע תוכן שיחה עם הנ"ל הדרישה האמורה, והרי דרישת תורתנו חיים, הרי היא גם נתינת כח, וכמבואר בכ"מ שציווי תה"ק נאמרו בלשון שפירושו ג"כ הבטחה ואם בכל הענינים כן הוא עאכ"כ בעניני רבים שזכות הרבים מסייעתם.

ומגלגלין זכות ליומין זכאין ימי רצון כימים הראשונים ימי חדש אלול, שהובטחנו אני לדודי (שהאדם מתחיל בעבודתו לדודי) ודודי לי (ובפרט בהענינים) הרועה בשושנים (ששונים הלכות, עניני ישיבה וכו' וק"ל).

ברכה לבריאות הנכונה ולהוספה מתוך שמחה וטוב לבב בהנ"ל ובשאר פעולות בקדש ולבשו"ט בטוב הנראה והנגלה ולכוח"ט.

חוברת לג' י"ח ניסן תשי"א, ב' דחול המועד פסח, ברוקלין

סיפורים מילדותו של הרבי

עכשיו חול המועד, וייתכן שהעובדה שאני עוסקת עכשיו בכתיבה אינה הדבר הנכון לעשותו. אך מתאווה אני לרשום מעט זכרונות.

ובכן, דחיתי עד אחרי יום-טוב את כתיבתם של מכתבים שהיה בדעתי לכתוב, ועתה אכתוב את השורות הבאות.

יום 28 במרץ 1939, לפני חג הפסח – את התאריך היהודי שחל ביום זה¹⁴⁶ אינני זוכרת, שכן בכל הדברים שהיה עלי לעשות באותה תקופה השתמשתי בתאריך הרוסי – היה היום שבו נעצר בעלי ז"ל¹⁴⁷. הרבה תלאות עברנו במשך שנים אלה. ככל שהדברים שייכים לבעלי ז"ל – כתבתי מעט, ככל שכוחותי עמדו לי, וככל שנשאר בזכרוני. לא רציתי שהדברים יישכחו לחלוטין, ומלבדי לא היה איש עמו באותם ימים.

מאז עברו כבר שתי-עשרה שנה, וזה קרוב לארבע שנים שאני נמצאת כאן¹⁴⁸.

השבח וההודאה לה' ולבני מענדל שליט"א שהגעתי עד הלום.

לא לחינם השכר הניתן על כיבוד אב ואם הוא אריכות ימים¹⁴⁹. כמה מקל הוא עלי על-ידי יחסו כלפיי! יתן לו השי"ת אורך ימים ושנים טובות, מתוך בריאות והצלחה, ולעולם לא ידע כל רע. אמן. לא אגזם אם אומר כי הוא קדוש וטהור.

אני נזכרת בצמיחתו והתפתחותו הרוחנית, שהחלה עוד מילדותו¹⁵⁰:

*

כשהיה בן שנתיים ידע לשאול את ארבע הקושיות. הוא דיבר אז כפי שמדברים ילדים בגילו ("age", כפי שאומרים כאן).

*

כשמלאו לו שלוש שנים – לכל-לראש, בפשטות, הוא היה יפה-תואר עד מאוד. היו לו תלתלים בהירים ארוכים, שהחבאתי אותם כשעזבתי את הבית, בשנת 1940, ואבדו יחד עם כל רכושנו. כשהייתי הולכת עמו ברחוב, אנשים היו מבחינים בו, ועוצרים כדי להסתכל בו.

*

בשנת¹⁵⁰ 1905 התרחשו הפוגרומים ברוסיה. הסתתרנו – נשים וילדים – בבית-מרקחת. לו נודע על כך – היתה זו סכנה גדולה. ילדים גדולים ממנו, וגם ילדים בגילו, בכו והרעישו מעט, אולם הוא החזיק מעמד, כך שלא זו בלבד שלא סבלנו ייסורים בגללו, אלא הוא אף השפיע על שאר הילדים שיהיו שקטים אף הם.

האנשים שהיו שם, וכן הרוקח שנכנס מפעם לפעם כדי להשגיח עלינו, דיברו עליו בפליאה. הוא היה אז בן שלוש שנים.

לפני שהחל הפוגרום, היה מתהלך בבית ומכריז: "הקץ לשלטון היחיד!" הוא שמע את הדיבורים בעניין זה¹⁵¹, וכבר הבין במידת-מה שהשלטון גורם סבל ליהודים. אני זוכרת שאבי ז"ל¹⁵¹ פחד שהדברים יישמעו, וציווה עליו לשתוק.

המשך בעמוד 10

(146) ט' ניסן תרצ"ט.

(147) ראה לעיל ע' 000.

(148) הרבנית הגיעה לארה"ב ביום כ"ח סיון תש"ז.

(149) יתרו כ, יב. ואתחנן ה, טז.

(150) לכמה מהפרטים המתוארים לקמן – ראה גם לקמן ע' 000 בפרטיות יותר.

(151) כלומר: הדיבורים שקראו להפלת משטרו של הצאר, שעודד את הפוגרומים.

טז, יג – חג הסוכת תעשה לך שבועת ימים
באספך מזגנך ומזיקבך

א

ביאור מדרש ילקוט תמוה, כל מי שמקיים מצות
סוכה בעוה"ז הקב"ה מושיבו בסוכה של לוייתן
לע"ל וכו', אמר הקב"ה לבנ"י, היו עושים סוכה כדי
שתהיו נזכרים הניסים שעשיתי לכם, ומפלפל בזה
עפ"י הגמ' (סוכה ב.) ור' זירא אמר מהכא וסוכה
תהי' לצל יומם וגו', ההוא לימות המשיח וכו'

להקדים מדרש תמוה בילקוט, וגם איתא בשוחר טוב
בקצת שינוי לשון, כל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה
הקב"ה מושיבו בסוכה של לוייתן לעתיד שנאמר וסוכה
תהי' לצל יומם גו', א"ל הקב"ה לישראל, בניי, היו עושים
סוכה כדי לדור בתוכה ז' ימים כדי שתהיו נזכרים לפניכם
הניסים שעשיתי לכם במדבר, ואף על פי שאתם עושים
את הסוכה הוו יודעין שאין אתם גומלים אלא פורעים לי
שנאמר למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי כו', אמר
ר' אלעזר בר מרוס למה אנו עושים סוכה אחרי יום כפור,
אתה מוציא בראש השנה יושב הקב"ה בדין על באי עולם
וביום כפור הוא חותם הדין שמא יצא דינו של ישראל ח"ו
גלות לכך אנו עושין סוכה וגולים מבתיהם לסוכה והקב"ה
מעלה עליהם כאילו גלו גלות עכ"ל.

המדרש הזה הוא תמוה מאד, בפרט ר' אלעזר שמקשה
למה אנו עושים סוכה, זיל קרי ב' רב הוא שאנו עושין
סוכה אחר יום כפור משום שכך צווי ה', ואם קושייתו למה
ציוונו אלקינו כך, הגדיל הקושי' יותר ופליאה בעיני, למה
לא מקשה גם כן למה ציוה הקב"ה שיעשו שבועות אחר
הפסח, כי לשון למה אנו עושין אינו מדוקדק יפה, כך הוה
ל' למימור למה כתיב בתורה יעשו סוכה אחר יום כיפור.

ומצינו במסכת סוכה, סוכה שהיא למעלה מן ה' אמות
פסולה ור"י מכשיר ומביא רא"י ע"ש, וקאמר שם בגמרא
מנא הני מילי אמר רבה אמר קרא למען ידעו דורותיכם
וגו' עד עשרים אדם יודע שדר בסוכה למעלה מן' אין
אדם יודע שדר בסוכה, וקאמר התם כולהו כרבה לא
אמרי דיליף מלמען ידעו דורותיכם ההוא ידיעה לדורות,
ר"ל לאו בידיעת ישיבת סוכה קאמר אלא בידיעת דורות
הבאים הקיף סוכות ענני כבוד שנקף לאבותינו קאמר התם
בגמרא, ור' זירא אמר מהכא כתיב וסוכה תהי' לצל יומם
עד כ' אמה יושב בצל סוכה וכו', וקאמר התם כר' זירא נמי
לא אמרו ההוא לימות המשיח הוא דכתיב אותן סוכות יהי'
לצל עונג ולמסתור, אבל סוכות מצוה אינו לעונג ולצל, מה
לי כ' או מה לי כ"א או מה לי יותר מכ"א.

ותו מצינו בגמרא ת"ר סוכה גנב"ך כשרה וקשיא לי מאי
קאמר בית שמאי אומרים סוכה העשו' לצל אינו יוצא
ידי חובתו לשם מצות סוכה ובית הלל אומרים אף סוכה
העשו' לצל יוצא ידי חובתו גם כן. ובית שמאי במקום בית

הלל אינו משנה, ואם כן מאי קאמר סוכה גנב"ך העשו'
לצל כשירי', והלא הם דברי בית הלל, וכי להורות כדברי
בית הלל בא.

אלא ע"כ צרכינן לומר שהוא כבית שמאי הלכה,
שבסוכה לבצל העשו' אינו יוצא ידי חובתו, שמצינו
בגמרא כל האזרח בישראל כו' להוציא את הנשים. וכתב
האלשי"ך הטעם כדי שלא יטעו ויסברו שישבת סוכה היא
לצל ולעונג ואינו לשם מצוה רק הוא כדי להציל מן החום
ולשיבת בצילה לעונג.

אם כן אם יעשו הסוכה דווקא כ' אמה אז יטעו נמי
ויאמרו שישבת סוכה לצל ולעונג, דאם לא כן אלא לשם
מצוה קשה מה לי כ' אמה ומה לי למעלה מכ"א אמה,
אלא מאי עושה לשם עונג להנצל מן החום ע"כ עשו דוקא
עשרים אמה כי למעלה מן' אין אדם יושב בצל סוכה כנ"ל,
אבל אם היא עשו' למעלה מן' אז יאמרו לשם מצוה דאם
לא כן אלא לצל והלא למעלה מן' אין אדם יושב בצל
סוכה, ודו"ק.

אם כן הלכה כבית שמאי שסבר סוכך גנב"ך העשו' לצל
אינו יוצא ידי חובתו כי סוכה העשו' לצל היא רק עשרים
אמה כי אין יושב בצל סוכה כנ"ל, קמ"ל סוכת גנב"ך יוצא
ידי חובתו, כי מעיקרא דדינא פירכא דהלכה כתנא קמא
שסובר סוכה שהיא למעלה מן' אמה פסולה ודו"ק.

העולה מזה דטעמא דבית שמאי הוא שמצרך לעשות
סוכה לשם סוכה היא משום שסבר שיעשו סוכה למעלה
מן', כדי שלא יטעו שלא לשם מצוה עבדו כנ"ל ויזכרו
ישיבת סוכה דענני כבוד.

והמדרש שהותר לנו סובר כבית שמאי שאמר בני הי'
עושים סוכה כדי לדור בתוכה ז' ימים, ר"ל בשעת עשיית
הסוכה צריך לעשות לשם סוכה כדי לדור בתוכו, אבל אם
היו עושין סוכה משום צל ועונג אינו יוצא ידי חובתו.

וקשה לבעל המדרש והלא בית שמאי במקום בית הלל
אינו משנה, לזה אמר כדי שתהיו נזכרים לפניכם הניסים
שעשיתי לכם במדבר שצריכים לישב בסוכה כדי שתהי'
נזכרים וכו', ואם כן אם יעשו כ' אמה דווקא ויטעו כנ"ל ולא
יהי' נזכרים הניסים ודו"ק.

וקשה לבעל המדרש אם כן שצריכים לעשות סוכה
למעלה מן' אמה והא כתיב וסוכה תהי' לצל יומם כקושיית
הגמרא כנ"ל, ומשני כתירוץ הגמרא כל מי שמקיים מצות
סוכה וכו' ודו"ק היטיב, ואף על פי שאתם עושים עצמכם
את הסוכה ואינו יוצאים בסוכה של גוים אם כן ע"כ צריך
אתה לומר שיעשו הסוכה למעלה מן' אמה כנ"ל.

ואם כן קשה קושיית הגמרא והא כתיב למען ידעו וגו',
ומשני כתירוץ הגמרא הוי יודעין שאין אתם גומלין אלא
פורעים לא בידעי' בישבת הסוכה קאמר אלא בידיעה
שאין אתם גומלין וכו' שנאמר כי בסוכות הושבתי ודו"ק.

ולפי זה יהי' הקושיא של ר' אלעזר בר מרוס על נכון, אך
נקדים מה שכתוב הטוב בהלכות סוכה למה ציוה הקב"ה
לעשות סוכה בתשרי ולא בניסן, כי הנס הי' בניסן כשיצאו

♦ יום ראשון כ"א מנחם-אב ♦

יא (כו) רֵאָה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה: כו חזי די אנא זיהב קדמיכון יומא דין ברכון ולוטין:

כ"א רֵאָה אֲנֹכִי נֹתֵן • בְּרָכָה וּקְלָלָה. הַאֲמֹרוֹת בְּהַר גְּרִזִים וּבְהַר עֵיבָל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ ראה תשי"ג - תורת מנחם התוועדויות ט עמ' 143)

רֵאָה אֲנֹכִי נֹתֵן (יא, כו)

אני נותן לכם את ה'ראה', דרגת הראיה באלקות, שהיא למעלה מעלה מדרגת שמיעה והבנה, כמאמר אינו דומה שמיעה לראיה. משה רבנו פעל בישראל מעין של דרגה זו, ושלוותה תתגלה על ידי משיח צדקנו. (את גדל ההבדל בין ראיה לשמיעה נתן לראות במה שמספר על האריז"ל, שפעם בעת שנתו שמעו בישיבה של מעלה סודות נפלאים, שאם היה דורש שמונים שנה לא היה יכול למסר את כל מה שהשיג. הרי לנו, שמה שהשיג בבחינת ראיה בשעה אחת, היה צריך שמונים שנה כדי למסר בדרך שמיעה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטר שיחות חלק י"ט עמוד 133 - מתוך 'לקראת שבת')

משמעות היסורים לפי התרגום

רֵאָה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה: (יא, כו)

בתבות "ברכה וקללה" פרש בתרגום אונקלוס - "ברכן ולוטין", אף בתרגום יונתן בפרשתנו תרגם "וקללה" "וחילופא". וצריך להבין דלשון חילופא, פרוש חלוף של שני דברים שונים, אף שיש שיכות ביניהם, אבל איך אפשר להגיד שקללה היא 'חילופא' של ברכה?

יש לבאר בזה: דהנה כללות ענין תרגום התורה ללשון ארמית וכיוצא בזה, הוא מצד השעבוד והגלות של בני ישראל שהיה צריך לפרש התורה ללשונות אחרים של אמות העולם, ובענין השעבוד והגלות עצמו יש ב' אופנים: על-פי תרגום אונקלוס, התרגום של בבל - מקום שבו העלם והסתר הגלות היה בתקוף, שם ראו את יסורי הגלות כפי שהם נראים בפשטות: "לוטין" - קללה.

מה שאין-כן על-פי תרגום יונתן וירושלמי, שהיו תרגומים של ארץ ישראל - ששם לא היה העלם והסתר כל-כך כבבבל - ראו יותר הפנימיות של יסורי הגלות שהם באמת רק "חילופא" שפרושו חלוף של שני דברים שבאותו סוג, כי באמת היסורים בפנימיותם הם גם טוב כמו הברכות, רק שמתחלפים באפן המשקתם.

ועל-דרך מה שכתוב ונענה ונרעבך גו' כי פאשר יסר איש את בנו ה' אלקיך מנסרך - כדי שיהיה - ושמרת את מצות ה' אלקיך גו' מביאך אל ארץ טובה גו', היינו, שהתכלית של היסורים הוא כדי שבני ישראל יודפכו ויכלו לקבל את הגלויים הנעלים של הגאולה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ 'תורת מנחם - התוועדויות' תש"נ חלק ד עמוד 173 - מתוך 'לקראת שבת')

רֵאָה וּשְׁמִיעָה

רֵאָה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם (יא, כו)

יש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

איתא בגמרא (ראש השנה כו, א) "אין עד נעשה דין" ד"כין דחזיוהו כו' לא מצו חזי ליה זכותא". מה שאין-כן פשהדינים שומעים את הדבר מעדים - אף שברור להם שהעדים אומרים אמת - חזו ליה זכותא.

ונמצא שבראיה מתאמת הדבר הנראה אצל האדם לגמרי, עד שאי-אפשר שיפרך אצלו הדבר, מפנין שהוא עצמו ראה את זה.

מה שאין-כן כשאדם שומע דבר, אפילו אם שומעו ממקור נאמן ומסמך ביותר, יכולים להתעורר בלבו ספקות באמתות הדבר, ואין זה מחלט אצלו כבראיה.

וזהו שמשחזיר הפתוב: שלמוד התורה וקיום המצות "אשר אנכי נותן לפניכם היום" צריך להיות אצל האדם באפן של "ראה", שלא יהיו רק דבר ששומע או מאמין ספק הוא, אלא זה צריך להתאמת ולהתאחד בו כמו דבר שהוא רואה,

שהוא בטוח לגמרי באמתיות הדבר, ולא שיהיו בזה שנויים. **אבן עזרא**

כזת ברכו די תקבלון לפקודיא דיי
אלהכון די אנא מפקד יתכון יומא דין:

(כו) אַתְּ-הַבְרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל-מִצְוֹת יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם:

כז"י אַתְּ-הַבְרָכָה • עַל-מִנְת אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ. אבן עזרא

כח ויליטאיא אם לא תקבלון לפקודיא דיי
אלהכון ותפטון מן ארעה די אנא מפקד
יתכון יומא דין למיהו בטר טעות עממיא
די לא ידעתון:

(כח) וְהַקְלָלָה אִם-לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל-מִצְוֹת יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם וּסְרַתֶּם מִן-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
אֶתְכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר
לֹא-יַדְעֶתֶם: ׀

כז"י מן-הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת וגו' • הא למדת שכל העובד עבודת פוכבים, הרי
הוא סר מכל הדרך שנצטוו ישראל. מכאן אמרו: (ספרי) 'כל המודה בעבודת פוכבים, ככופר בכל התורה
בליה'.

כט ויהי ארי יעלנה יי אלהי לארעה די את
עלל פמן למיתה ותמן ית מברכיא על
טורא דגרוין וית מלטאיא על טורא
דעיבל:

(כט) וְהָיָה כִּי יבִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-
אָתָּה בֹא-שָׂמָה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת-הַבְּרָכָה עַל-
הַר גְּרִזִּים וְאֶת-הַקְּלָלָה עַל-הַר עֵיבָל:

כז"י ונתתה את-הברכה • פתגומו: 'ית מברכיא', את המברכים. על-הר גרזים • (סוטה לב) כלפי הר גרזים
הופכין פניהם, ופתחו בברכה: "ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו'". כל הארורים שבפרשה,
אמרו תחלה בלשון 'ברוך', ואחר כך הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה. אבן עזרא

ל הלא אנון בעברא דירדנא אחורי אר
מעלני שמשא פארעא פנענאה דיתב
במישרא לקבל גלגלא בסטר מישרי מרה:

(ל) הַלֹּא-הִמָּה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרֵי דֶרֶךְ מְבוֹא
הַשְּׁמֶשׁ בְּאֶרֶץ הַפְּנִיעֵי הַיּוֹשֵׁב בְּעֶרְבָה מוֹל הַגְּלָגַל
אֶצֶל אֱלוֹנֵי מִרְה:

כז"י הלא-המה • נתן בהם סימן. אחרי • אחרי העברת הירדן, הרבה והלאה למרחוק, וזהו לשון
"אחרי", כל מקום שנאמר "אחרי", מפלג הוא. דרך מבוא השמש • להלן מן הירדן לצד מערב. וטעם
המקרא מוכיח שהם שני דברים, שונקדו בשני טעמים, "אחרי" נקוד בפשטא, ו"דרך" נקוד במשפל והוא
דגוש. ואם היה 'אחרי דרך' דיבור אחד, היה נקוד "אחרי" במשורת בשופר הפוך, ו"דרך" בפשטא ורפה.
מול הגלגל • רחוק מן הגלגל. אלוני מרה • שקם הוא, שנאמר (בדאשית יב): "עד מקום שקם, עד אלון
מורה". אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

הגלגל. וההרים ארופים. והנה צוה באיזה
מקום מההרים. מול הגלגל. כמו וירדוף
עד דן. או דרך נבואה. או שני שמות: מול.
כמו נח: אלוני מורה. הוא הנזכר בימי
אברהם. והברכה והקללה עוד יפרשם:

אותם על ראש השעיר:
ל בעבר הירדן. כנגד המדבר: אחרי דרך
מבוא השמש. וטעם, שתלכו אחרי דרך
מערב ותמצאו: בארץ הפנעני היושב
בערבה. כי יש פנעני יושב בהר: מול

כז את הברכה אשר תשמעו. כי
בשמעכם, הנה אתם מבורכים. והברכה
תוספת טובה, והקללה מגרעת. והיא מגזרת
קלה:

כט ונתתה את הברכה. פה, כמו ונתן

לא ארי אתון עברין ות ינדנא למעל למירת
ות ארעא דיני אלהכון יחב לכון ותירתון
יתה ותיתבון בה :

(לא) פִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן לְבֹא לְרִשְׁתָּהּ
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם וַיִּרְשְׁתֶּם
אֹתָהּ וַיִּשְׁבַּתְּמֶנּוּ:

ה"י א פִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן וְגו' • נסים של ירדן יהיו סימן בידכם שתבואו ותירשו את הארץ. אבן עזרא

לב ותשרון למעבד ות כל קמניא ונת דיניא
די אנא יחב גדמיכון יומא דיני :

(לב) וַשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת אֶת פְּלִהֲחֻקֵּי וְאֶת־
הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם:

א אליו קמניא ודיניא די תשרון למעבד
בארעא דיהב יי אלהא ובכהתף לף
למירתה כל יומיא די אתון קמנין על
ארעא :

יב (א) אֵלֹהֵי הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן
לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיךָ לָךְ
לְרִשְׁתָּהּ כְּלִי־יָמִים אֲשֶׁר־אַתֶּם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה:

ב אבדא תאבדון ות כל אתריא די פלחו
תמן עממניא די אתון ירתין יתהון ות
טעותהון על טוריא רמיא ועל רמתא
ותחות כל אילן עבוף :

(ב) אַבְדֵּ תְּאֲבֹדוּן אֶת־כָּל־הַמְּקֹמֹת אֲשֶׁר עֲבַדְוּ־שָׁם
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אַתֶּם אֶת־אֱלֹהֵיהֶם
עַל־הַהָרִים הַרְמִים וְעַל־הַגְּבְעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ
רַעֲנָן:

ה"י א אבד תאבדון • "אבד", ואחר כך "תאבדון", (ע"ז מה) מפאן לעוקר עבודה זרה בארץ ישראל שצריך
לשרש אחריה. את-כל-המקמות אשר עבדו-שם וגו' • ומה תאבדון מהם? "את אלהיהם" "אשר על
ההרים". אבן עזרא

ג ותתבעון ות אגוריהון ותתברון ות
קמתהון ואשריהון תוקדון בנניא וצלמי
טעותהון תקוצצון ותוכדון ות שמהון מן
אתרא ההוא :

(ג) וְנִתְּצַתֶּם אֶת־מִזְבְּחֹתֶם וְשִׁבְרַתֶּם אֶת־מִצְבְּתֶם
וְאֲשֵׁרֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדַּעוּן
וְאִבַּדְתֶּם אֶת־שְׁמֵם מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא:

רש"י א מזבח • של אכנים הרבה. מצבה • של אבן אחת, והיא בימוס, (אלטאר) ששנוניה במשנה (ע"ז מה):
'אבן שחצבה מתחלתה לבימוס'. אשרה • אילן הנעבד. ואבדתם את-שמןם • (שם מה) לכנות להם שם
לגנאי: 'בית גלגל' קורין לה 'בית כרניא'. 'עין כל', 'עין קוזי'. אבן עזרא

(ד) לֹא־תַעֲשׂוּן כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ה"י א לֹא־תַעֲשׂוּן כֵּן • להקטיר לשמים בכל מקום, כי אם במקום אשר יבחר. דבר אחר: 'ונתצתם
את-מזבחתם ואבדתם את שמם, לא תעשוין כן', (ספרי) אזתרה למוחק את השם ולגותץ אבן מן המזבת,

אבן עזרא על התורה

לא פי אתם עובדים. הטעם, כן תחלו
לעשות, ותהיה הארץ לעולם לנתלה
לכם:
ב אבד תאבדון את כל המקומות. אמר
רבי יונה המדקדק, כי את אלהיהם חסר
וי"ו. והטעם, ואת אלהיהם. ולא אמר
כלום, רק הוא דבק עם מלת אשר עבדו
שם: כל עץ רענן. רענן ושאנן, לעולם

שיעור יומי ליום ראשון כ"א מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום - יב - פרשת ראה
לז או מן העזרה. אמר רבי ישמעאל: וכי תעלה על דעתך שישראל נוֹתְצִין אֶת המזבחות? אֵלָא שְׁלָא תַעֲשׂוּ
כְּמַעֲשֵׂיהֶם וַיִּגְרְמוּ עֲוֹנוֹתֵיכֶם לְמַקְדָּשׁ אֲבוֹתֵיכֶם שִׁחְרַב. אבן עזרא

ה אֵלֶיךָ לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי אֱלֹהֵיכֹן מְכַל
שְׁבִיכוֹן לְאַשְׂרָאָה שְׁכִנְתָּה תִּמְן לְבֵית
שְׁכִנְתָּה תִּתְּבַעֲוִן וְחִיתוּן לְתַמָּן:

(ה) כִּי אִם-אֱלֹהֵי-מִקְוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
מִכָּל-שְׁבִיטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת-שְׁמוֹ שָׁם לְשַׁכְּנוֹ תִּדְרָשׁוּ
וּבָאתָ שָׁמָּה:

הש"י • לְשַׁכְּנוֹ תִּדְרָשׁוּ • (ספרי) זֶה מִשְׁפָּן שִׁילָה. אבן עזרא

ו וְחִיתוּן לְתַמָּן עֲלֹתֵיכֹן וּנְכַסֵּת קוּדְשֵׁיכֹן
וְתָת מַעֲשֵׂרְתֵיכֹן וְתָת אִפְרָשׁוֹת יִדְכֹן
וְנִדְרֵיכֹן וְנִדְבְּתֵיכֹן וּבְכוּרֵי תוֹרְכֹן וְעֵנְכֹן:

(ו) וְהִבֵּאתֶם שָׁמָּה עֲלֵתֵיכֶם וּזְבָחֵיכֶם וְאֵת
מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יְדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם
וְנִדְבְּתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקִרְבְּכֶם וְצֹאנְכֶם:

הש"י • וְזְבָחֵיכֶם • שְׁלָמִים שֶׁל חוֹבָה. מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם • מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי לְאָכַל לִפְנֵים מִן הַחוּמָה.
תְּרוּמַת יְדְכֶם • אֵלוּ הַבְּכוּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (דברים כ): "וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטָּהוֹר אֶת הַטָּהוֹר מִיְדְּךָ". וּבְכֹרֹת בְּקִרְבְּכֶם • לְתַמָּן
לַכֹּהֵן, וַיִּקְרִיבֶם שָׁם.

ז וְחִתְּכֹן תִּמְן קָדָם יִי אֱלֹהֵיכֹן וְחִתְּדִין כָּל
אוֹשְׁטוֹת יִדְכֹן אֶתוֹן וְאַנְשׁ בְּתֵיכֹן דִּי בְּרִקָּךְ
יִי אֱלֹהֵיךָ:

(ז) וְאֶכְלְתֶם-שָׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּשְׂמַחְתֶּם
בְּכָל מַשְׁלַח יְדְכֶם אִתֶּם וּבְתֵיכֶם אֲשֶׁר בְּרִקְךָ יְהוָה
אֱלֹהֵיךָ:

הש"י • אֲשֶׁר בְּרִקְךָ ה' • (ספרי) לְפִי הַבְּרִכָּה, הִבָּא. אבן עזרא

ח לֹא תַעֲשׂוּן כָּל דִּי אֲנַחְנָא עֲבָדִין הִבָּא
יֻמָּא דִּין גְּבַר כָּל מִן דְּכָשֵׁר קְדָמוּהִי:

(ח) לֹא תַעֲשׂוּן כָּל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים פֶּה הַיּוֹם
אִישׁ כְּלִי-הַיֶּשֶׁר בְּעֵינָיו:

הש"י • לֹא תַעֲשׂוּן כָּל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים וְגו' • מוֹסָב לְמַעֲלָה, עַל "כִּי אַתֶּם עוֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן וְגו'",
כְּשֶׁתַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן, מִיַּד מִתְרִים אַתֶּם לְהַקְרִיב בְּכֶמָה כָּל י"ד שָׁנָה שֶׁל כְּבוֹשׁ וְחִלּוּק. וּבְכֶמָה לֹא תִקְרִיבוּ
כָּל מָה שֶׁאַתֶּם מִקְרִיבִים פֶּה הַיּוֹם בְּמִשְׁכַּן, שֶׁהוּא עִמָּכֶם וְנִמְשַׁח וְהוּא כְּשֶׁר לְהַקְרִיב בּוֹ חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת,
נְדָרִים וְנִדְבּוֹת. אֲבָל בְּכֶמָה, אֵין קָרַב אֵלָא הַנֶּדֶר וְהַנֶּדֶב, וְזֶהוּ: "אִישׁ כָּל הַיֶּשֶׁר בְּעֵינָיו", נְדָרִים וְנִדְבּוֹת
שֶׁאַתֶּם מִתְנַדְּבִים עַל יְדֵי שִׁישֵׁר בְּעֵינֵיכֶם לְהִבְיָאֵם, וְלֹא עַל יְדֵי חוֹבָה, אוֹתֶם תִּקְרִיבוּ בְּכֶמָה (ובחים קז). אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

ואין זאת דעתי, רק טעמו שלא היו כולם
יראי השם. ובעבור שאמר אנחנו, הנה שם
מצות רבות פעולות תלויות בארץ. כי כן
כתוב, אל המנוחה, שלא יסעו הם וכניהם.
וזה טעם נחלה. והאמת שפירוש מנוחה,
והניח להם. והנחלה, וישבתם בטח:

ז ואכלתם שם. הפהנים והלויים:
(ח) ואתם לא תעשו ככל אשר אנחנו
עושים פה. בעבור שהיו נוסעים ממסע אל
מסע, ויש מי שיקריב עולה במסע שירצה
אחר מות אהרן, ויש מי שיתן בכור צאנו,
ויש מי שלא יתן כי המצוה תלויה בארץ.

ד לא תעשו כן. הטעם, שלא תזבחו על
הגבעות וההרים, רק אל המקום שישום
שמו:
ה לשום את שמו. כמו אזכיר את שמי:
לשכנו תדרשו. והוא הארץ. והטעם, מקום
משכן כבודו:

(ט) **כִּי לֹא-בִאתֶם עַד-עֵתָה אֶל-הַמְּנוּחָה וְאֶל-הַנַּחֲלָה אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ:**

ט אָרִי לֹא אֲתִיתוּן עַד כְּעַן לְבֵית נַחֲמָא וְלֹא חֲסָנָא דִּי אֱלֹהֵךְ יְהִי לָךְ:

ט"ז • **כִּי לֹא-בִאתֶם** (ספרי) • כָּל אוֹתָן י"ד שָׁנָה. עַד-עֵתָה • כְּמוֹ עֲדִין. אֶל-הַמְּנוּחָה • (זכחים ק"ט) זו שִׁילָה. הַנַּחֲלָה • זו יְרוּשָׁלַיִם.

(י) **וְעַבְרַתֶּם אֶת-הַיַּרְדֵּן וְיִשְׁבַּתֶּם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִנְחִיל אֶתְכֶם וְהֵנִיחַ לָכֶם מִכָּל-אֵיבֹיכֶם מִסָּבִיב וְיִשְׁבַּתֶּם-בְּטוֹחַ:**

י וְתַעֲבְרוּן ית יַרְדְּנָא וְתִיתְבוּן בְּאַרְעָא דִּי אֱלֹהֵיכֶן מַחְסֵן יִתְכוּן וְיֵנִיחַ לָכוּן מִכָּל בְּעָלֵי דְכְּבִיכוּן מִסַּחֲוֹר סַחֲוֹר וְתִיתְבוּן לְדַחְצוֹן: מִסָּבִיב וְיִשְׁבַּתֶּם-בְּטוֹחַ:

ט"ח • **וְעַבְרַתֶּם אֶת-הַיַּרְדֵּן וְיִשְׁבַּתֶּם בְּאֶרֶץ** • שְׁתַּחֲלִקוּהָ, וְיֵהָא כָּל אַחַד מִכִּיר אֶת חֲלָקוֹ וְאֶת שְׁבָטוֹ. וְהֵנִיחַ לָכֶם • לְאַחַר כְּבוֹשׁ וְחֲלוּק וּמְנוּחָה (שופטים א) מִן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הֵנִיחַ ה', לְנַפְוֹת בָּם אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאִין זוֹ אֵלָא בִימֵי דְדוֹד. אָז.

♦ יום שני כ"ב מנחם-אב ♦

(יא) **וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשֵׁבֶן שְׁמוֹ שֵׁם שָׁמָּה תָּבִיאוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵצוּהָ אֶתְכֶם עוֹלְתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם מֵעֲשֻׂרְתֵיכֶם וְתִרְמַת יִדְּכֶם וְכֹל מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְּרוּ לַיהוָה:**

יא וְיֵהִי אֲתִרָא דִי יִתְרַעֲי יִי אֱלֹהֵיכֶן בַּהּ לְאַשְׁרָאָה שְׁכֵנְתָהּ תִּמְן לְתִמְן פִּיתוּן ית כָּל דִּי אָנָּא מִפְּקֵד יִתְכוּן עֲלוֹתֵיכֶן וְנִכְסַת קוּדְשֵׁיכֶן מֵעֲשֻׂרְתֵיכֶן וְאַפְרָשׁוּת יִדְכוּן וְכֹל שְׁפֵר נְדָרֵיכֶן דִּי תִדְּרוּן קָדָם יִי:

ט"ט • **וְהָיָה הַמָּקוֹם וְגו'** • בְּנוֹ לָכֶם בֵּית הַבְּחִירָה בִּירוּשָׁלַיִם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּדוֹד (ש"ב ט): 'וְהָיָה כִּי-יֵשֶׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וְהָיָה הֵנִיחַ-לוֹ מִכָּל-אֵיבָיו מִסָּבִיב, וְיֵאמֵר הַמֶּלֶךְ אֶל-נֶטְוִן הַנְּבִיא: רָאָה נָא אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אַרְזִים וְאַרְזוֹן הָאֱלֹהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיַּרְיעָה". שָׁמָּה תָּבִיאוּ וְגו' • לְמַעַלָּה אָמור לְעַנְיִן שִׁילָה, וְכָאן אָמור לְעַנְיִן יְרוּשָׁלַיִם, וְלָכֵן חֲלָקִים הַכְּתוּב, לִיתֵן הַתֵּר בֵּין זוֹ לְזוֹ: מִשְׁחָרְבָה שִׁילָה וּכְאֹו לְנוֹב, וְחָרְבָה נוֹב וּכְאֹו לְגִבְעוֹן, הֵיוּ הַכְּמוֹת מִתְרוֹת עַד שְׁבָאוּ לִירוּשָׁלַיִם. מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם • מְלַמֵּד שְׁכִיבָאוּ מִן הַמִּבְּחָר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ב עמ' 617)

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשֵׁבֶן שְׁמוֹ שֵׁם (יב, יא)

הַקְּשָׁה בְּסֵפֶר הַחִיִּים (לְאַחֵי הַמַּהֲר"ל), מִדּוּעַ לֹא נֵאמַר בְּשׁוּם מָקוֹם בְּתוֹרָה 'ירוּשָׁלַיִם' בְּפִרוּשׁ. וְתַרְזֵן, שְׁבָכֵל מָקוֹם שִׁיְהוּדִי מִתְפַּלֵּל לֵה', הֲרִי זֶה מָקוֹם שֶׁה' בּוֹחֵר בּוֹ. וְלָכֵן מִתְפַּלְלִים לְצַד יְרוּשָׁלַיִם, כִּי הִיא קִיְיָמַת בְּכָל מָקוֹם, גַּם בְּחוּץ לְאַרְצָה. וְלִפִּי זֶה מִבְּאֵר מַה שְׁאָמְרוּ כָּל הַדֵּר בְּחוּץ לְאַרְצָה כָּאֵלוֹ אִין לוֹ אֱלֹקָה, שֶׁהַכּוֹנֵה לְדִירַת קַבֵּעַ, כְּאֲשֶׁר הָאָדָם אֵינוֹ חוֹשֵׁב כָּלֵל עַל הַגְּאֻלָּה. אֲבָל מִי שֶׁגָּר שָׁם וְחוֹשֵׁב אוֹדוֹת מְשִׁיחַ וְאַרְצָה יִשְׂרָאֵל, וְכִמוֹ בְּעַת הַתְּפִלָּה שְׁפוּנָה לְצַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הֲרִי מְקוֹמוֹ הוּא הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה'. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

יא מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם. מִצְוַת הַנְּדָר, מִן הַמִּוִּבְחָר. וְהֵנָּה עוֹד תּוֹסֶפֶת, וְשִׁמְחָתָם. וְהַלּוֹי, תִּיבִיבִים אֲתֶם לְשִׁמְחוֹ, כִּי אִין לוֹ נַחֲלָה כְּאֲשֶׁר יֵשׁ לָךְ:

וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַתֶּם וּבְנֵיכֶם
וּבְנֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם וְאִמְהַתֵּיכֶם וְהַלְוֵי אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֵיכֶם כִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה אִתְּכֶם:

יב וּתְחַדְדוּן קָדָם יי אֱלֹהֵיכֶם אַתֶּם וּבְנֵיכֶם
וּבְנֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם וְאִמְהַתֵּיכֶם וְהַלְוֵי אֲשֶׁר
בְּקַרְוֵיכֶם אֲרִי לֵית לָהּ חֶלֶק וְאַחַסְנָא
עִמְכוּן:

הַשֹּׁמֵר לָךְ פֶּן־תַּעֲלֶה עֲלֵיךָ בְּכָל־מְקוֹם אֲשֶׁר
תִּרְאֶה:

יג אֲסַתְמַר לָךְ דִּילְמָא תַּסַּק עֲלוֹתְךָ בְּכָל
אַתְרָא דִּי תַחֲזִי:

ט"ז • הַשֹּׁמֵר לָךְ • (ספרי) לתן "לא תעשה" על הדבר. בכל-מקום אשר תראה • אשר יעלה בלבך, אבל אתה
מקריב על פי נביא, כגון אליהו בחר הפרמל. אבן עזרא

כִּי אִם־בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה בְּאַחַד שְׁבֻטֶיךָ
שָׁם תַּעֲלֶה עֲלֵיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה כֹּל אֲשֶׁר אֲנֹכִי
מִצַּוְּךָ:

יד אֱלֹהֵן בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲזִי יי בְּסַד מִן
שְׁבֻטֶיךָ תִּמְן תַּסַּק עֲלוֹתְךָ וְתִמְן תַּעֲבֹד כֹּל דִּי
אֲנָא מִפְּקֻדְךָ:

ט"ח • בְּאַחַד שְׁבֻטֶיךָ • בחלקו של בנימין. ולמעלה הוא אומר: "מכל שבטיכם", הא כיצד? כשקנה דוד את
הגרון מארונה היבויסי, גבה הזקב מכל השבטים, ומכל-מקום הגרון בחלקו של בנימין היה. אבן עזרא

יט) רַק בְּכָל־אוֹת נַפְשֶׁךָ תִּזְבַּח | וְאִכְלַת בִּשְׂרֶךָ
בְּבִרְבַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ בְּכָל־שַׁעְרֶיךָ
הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר וְאִכְלָנוּ כַּצְּבִי וְכַאֲיִל:

טו לַחֹדֶר בְּכָל רַעוֹת נַפְשֶׁךָ תִּכּוֹס וְתִיכּוֹל
בְּשַׂרָא בְּבִרְבַּת דִּי אֱלֹהֶיךָ דִּי יִהֵב לָךְ בְּכָל
קַרְוֵיךָ מִסְּאֵבָא וּדְכִינָא וְכִלְנָה כַּבְּשָׂר טְבִיא
וְאִילָא:

ט"י • רַק בְּכָל־אוֹת נַפְשֶׁךָ • במה הפתוב מדבר? אם בבשר תאנה, להתיירה להם בלא הקרבת אמורים,
הרי הוא אמור במקום אחר: "כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' ואמרת אכלה בשר וגו'", במה זה מדבר?
בקדשים שנפל בהם מום, שיפדו ויאכלו בכל מקום, יכל יפדו על מום עובר? תלמוד לומר: "רק". תזבח
ואכלת • (בכורות טו. יבמות עג) אין לך בהם הטר גיזה וחלב אלא אכילה על ידי זביחה. הטמא והטהור • לפי
שבאו מפת קדשים שנאמר בהם (ויקרא ז): "והבשר אשר יגע בכל-טמא לא יאכל", הוצרך להתיר בו שטמא
וטהור אוכלין בקערה אחת. כצבי וכאיל • שאין קרבן בא מהם. כצבי וכאיל • לפטרן מן הזרוע
והלחיים והקבה. אבן עזרא

יז) רַק הַדָּם לֹא תֹאכְלוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ בַּמַּיִם:

יז לַחֹדֶר דָּמָא לֹא תִיכְלוּן עַל אַרְעָא תִשְׁפְּכוּ
בַּמַּיָא:

ט"ב • רַק הַדָּם לֹא תֹאכְלוּ • אף-על-פי שאמרת שאין לך בו זריקת דם במזבח, לא תאכלנו. תשפכנו
במים • לומר לך שאין צריך פסוי. דבר אחר: הרי הוא במים, להכשיר את הזרעים • (ספרי. חולין עד).

אבן עזרא על התורה

טו כַּצְּבִי וְכַאֲיִל. שאינו קרב על המזבח.
וחלב הצבי, גם חלב האיל מותר. והנה
חזוק לדברי, רק סמכנו על קבלת
אבותינו:

יד אֲשֶׁר יִבְחַר ה' בְּאַחַד שְׁבֻטֶיךָ. פירוש,
שלא תלגלג לומר למה יהיה מקומו קבוע
אצל שבט אחד משבטיך, ותחשוב לקבוע
מקום זולתו, אלא אין לך אלא המקום
ההוא:

יג וְטַעַם לומר פעם שנית בכל מקום
אשר תראה. להוציא בשר מאנה. בעבור
שהשלימים הם קדש, ויש פרת על טמא
שאכל בשר קדש, אמר על בשר מאנה,
הטמא והטהור:

(יז) לֹא-תוֹכַל לֶאֱכֹל בְּשַׁעֲרֵיךָ מַעֲשֵׂר דִּגְגָךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ וּבְכֹרֶת בְּקֶרֶךָ וְצֹאנֶךָ וְכֹל-גִּדְרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדְרַךְ וּגְדֵבְתֶיךָ וְתִרְוַמַת יָדֶיךָ:

יז לית לך רשו למיכל בקרניך מעשר עבוך חמרך ומשחך ובכורי תורך וענך וכל גדרך די תדר וגדבתיך ואפרשות ידך:

כ"י < לא-תוכל • בא הפתוב לתן "לא תעשה" על הדבר. לא-תוכל • רבי יהושע בן-קרחא אומר: 'יכל אתה, אבל אינך רשאי'. פירצא בו: (יהושע טו) "ואת היבوسی יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להורישם", יכולים היו, אלא שאינן רשאי, לפי שפרת להם אברהם ברית כשלקח מהם מערת המכפלה. ולא יבוסים היו אלא חתיים היו, אלא על שם העיר ששמה יבוס, כך מפרש בפרקי דרבי אליעזר (פ ל), והוא שנאמר (שמואל ב ה): "כי אם-הסירך העורים והפסחים", צורות שכתבו עליהם את השבועה. ובכרת בקרך • אזרהה לכהנים. ותרומת ידך • אלו הבכורים. אבן עזרא

(יח) כִּי אִם-לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יבָחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אֶתְהָ וּבְגִדְךָ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַלְוֵי אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵיךָ וְשִׂמְחַת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַשְׁלַח יָדֶיךָ:

יח אלהן קדם ?? אלהך תיכלנה באתרא די יתרעי ?? אלהך בה את ובך ובתך ועבדך ואמתך ולואה די בקרניך ותחדי קדם ?? אלהך בכל אושטות ידך:

כ"י < לפני ה' • לפנים מן החומה. והלוי אשר בשעריך • אם אין לך לתת לו מחלקו, בגון מעשר ראשון, תן לו מעשר עני! אין לך מעשר עני, הזמינהו על שלמך.

(יט) הַשָּׂמֶר לְךָ פֶּן-תַּעֲזֹב אֶת-הַלְוִי כָל-יְמֹיךָ עַל-אֲדָמְתְּךָ: ׀

יט אסתמר לך דילמא תשובוק ית לואי כל יומיך על ארעך:

כ"י < השמר לך • לתן 'לא תעשה' על הדבר. על-אדמתך • אבל בגולה, אינך מזוהר עליו יותר מעניי ישראל.

(כ) כִּי-יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְךָ וְאָמַרְתָּ אֲכַלְהָ בֶשֶׂר כִּי-תֵאָוֶה נַפְשְׁךָ לֶאֱכֹל בֶּשֶׂר בְּכָל-אֹת נַפְשְׁךָ תֹאכַל בֶּשֶׂר:

כ ארי נפתי ?? אלהך ית תחומך קמא די מליל לך ותימר אכול בשרא ארי תתרעי נפשך למיכל בשרא בכל רעות נפשך תיכול בשרא:

כ"י < כִּי-יִרְחִיב וגו' • (חולין פד) למדה תורה דרך ארץ שלא יתאוה אדם לאכול בשר אלא מתוך רחבת ידים ועשר. בכל-אות נפשך וגו' • (שם ט"ו) אבל במדבר נאסר להם בשר חלין, אלא אם פן מקדישה ומקריבה שלמים.

אבן עזרא על התורה

והמעשר יאכלם הישראל, ואם היה במקום הנבחר, וזה הפך הכתוב, ואמר כי תאוה לאכול בשר, פירוש אם תאוה נפשך לאכול בשר. ובכר הזכיר זה, להוסיף כי ירחק ממך המקום. וגם זה הכתוב, על מקום שאיננו מארץ גנען. ומשפטו כמשפט שעריך:

ידבר. והשעם, מי שהוא חייב לפדות. וכן לאכול בשעריך לפני ה' אלהיך תאכלנו, מי שהוא חייב לאכול. והמכתשים אמרו, כי הם שנים בכורים. האחד בכור פטר רחם, והשני בכור עזר. ואין צורך להשיב על הדברים. גם אחרים אמרו, כי הכבור

יז לאכול בשעריך מעשר דגנך. עם הלויים ידבר, גם עם ישראל במעשר שני על דעת רבים. ובכורות בקרך וצאנך, עם הפתנים ידבר. כי הלויים גם הפתנים הם בכלל ישראל, כמו נאצו אתכם, שידבר עם שני שבתים וחיצי. וכן אף פדה תפדה, עם ישראל

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי-שיחות חלק ד עמוד 1108 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

הזְהִירוּת בְּאִכְלָה - שְׁתִּהְיֶה לְשֵׁם שְׁמַיִם

בְּכַל-אֹתוֹת נִפְשָׁן תֹּאכַל בֶּשֶׂר: . . רַק חֹזֵק לְבַלְתִּי אֶכֶל הַדָּם (יב, כ - כג)

אִתָּא בְּגִמְרָא (חלין טו, טז): "רבי ישמעאל אומר, לא בא הכתוב אלא להתיר להם בשר תאנה". שעד ששנכנסו לארץ נאסר להם בשר תאנה, ורק בשר קדשים היה מתיר להם. מה-שאין-כן ששנכנסו לארץ, התיר להם בשר תאנה. ויש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

כְּשֶׁהוּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר לֹא הִתְעַסְקוּ עִם עֲנִינִים גְּשָׁמִיִּים, וְכָל עֲסָקֵיהֶם הָיָה רַק בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְכִיּוּצָא בְּזֶה, וְאִף כְּשֶׁאָכְלוּ בֶּשֶׂר הָיָה זֶה רַק בֶּשֶׂר קִדְשִׁים. אִף כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ, הִתְחִילוּ לְהִתְעַסֵּק עִם עֲנִינִים גְּשָׁמִיִּים וְלְהַעֲלוֹתָם לְקִדְשָׁה עַל-יְדֵי הַעֲבוּדָה ד' כָּל מַעֲשֵׂיךָ יְהִיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם" ו"בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ".

וְעַל-זֶה מְזַהֵר הַכְּתוּב, שֶׁכְּשֶׁיִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ וְיִתֵּר לָהֶם - לֹא רַק בֶּשֶׂר קִדְשִׁים שֵׁישׁ בְּזֶה מִצְוָה, אֲלֵא גַם - "בֶּשֶׂר תֹּאנְהוּ", אֲכִילָה שְׂאִין בָּהּ מִצְוָה, וְשֶׁלְהִזְהֵר מֵאֵד "רַק חֹזֵק לְבַלְתִּי אֶכֶל הַדָּם", ש"רְתִיחַת הַדָּמִים" וְחִיּוֹת הָאָדָם לֹא תִהְיֶה ב'בֶּשֶׂר" וּבְעֲנִינִים גְּשָׁמִיִּים, אֲלֵא כָּל עֶסְקוֹ בָּהֶם יִהְיֶה רַק לְשֵׁם שְׁמַיִם לְהַעֲלוֹתָם לְקִדְשָׁה.

כא ארי יתרחק ממך אשר יבחר יהוה
אלהיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך
אשר נתן יהוה לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך
בכל אות נפשך:

(כא) פִּי-יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שֵׁם וְזִבְחָתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצְאֲנֶךָ
אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ וְאָכַלְתָּ בְּשַׁעְרֶיךָ
בְּכָל אוֹת נַפְשֶׁךָ:

כ"א < פִּי-יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם • וְלֹא תוּכַל לְבֹא וְלַעֲשׂוֹת שְׁלָמִים בְּכָל יוֹם, כְּמוֹ עַכְשָׁיו שֶׁהַמִּשְׁכָּן הוֹלֵךְ עִמָּכֶם. וְזִבְחָתָּ וְגו' כַּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ • (חלין כח) לְמַדְנֹו שֵׁישׁ צְוּיִי בְּזִבְחָתָּה הֵיאָךְ יִשְׁחַט, וְהֵן הַלְכוֹת שְׁחִיטָה שְׁנֵאָמְרוּ לְמֹשֶׁה מִסִּינִי.

כב ברם כמא די מתאכל בשר טבא ואילא
כן תיכלנה מסאבא ודכיא כחדא וכלנה:

(כב) אִף כַּאֲשֶׁר יֹאכַל אֶת-הַצְּבִי וְאֶת-הָאֵיל בֵּן
תֹּאכְלֵנוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יַחְדָּו יֹאכְלֵנוּ:

כ"ב < אִף כַּאֲשֶׁר יֹאכַל אֶת-הַצְּבִי וְגו' • אֵינְךָ מְזַהֵר לְאֲכָלֵן בְּטַהֲרָה; אִי מֵה צְבִי וְאֵיל חֲלָבָן מִתֵּר, אִף חֲלִין חֲלָבָן מִתֵּר? תְּלַמּוּד לֹמַר: "אף".

כג לחוד תקף גדיל דלא למיכל דמא ארי
דמא הוא נפשא ולא תיכול נפשא עם
בשרא:

(כג) רַק חֹזֵק לְבַלְתִּי אֶכֶל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ
וְלֹא-תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם-הַבֶּשֶׂר:

כ"ג < רַק חֹזֵק לְבַלְתִּי אֶכֶל הַדָּם • (ספרי) מִמֵּה שְׁנֵאָמַר "חֹזֵק", אִתָּה לְמַד שֶׁהִיוּ שְׁטוּפִים בְּדָם לְאֲכָלוֹ. לְפִיכֶךָ הִצְרַךְ לֹמַר "חֹזֵק", דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן עֲזַאי אָמַר: לֹא בָּא הַכְּתוּב אֲלֵא לְהַזְהִירָךְ וּלְלַמְּדָךְ עַד כִּמֵּה אִתָּה צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּמִצְוֹת. אִם הַדָּם, שֶׁהוּא קָל לְהַשְׁמֵר מִמֶּנּוּ, שְׂאִין אָדָם מִתְאַוֶּה לוֹ, הִצְרַךְ לְחַזְקָךָ בְּאִזְהָרְתוֹ, קָל וְחִמְרָ לְשַׁאֵר מִצְוֹת. וְלֹא-תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם-הַבֶּשֶׂר • (חלין קב, ספרי) אִזְהָרָה לְאָבֵר מִן הַחַי • אֲבָן עוֹרָה

כד לא תיכלנה על ארעא תשדנה כמא:

(כד) לֹא תֹאכְלֵנוּ עַל-הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֵנוּ כַּמָּיִם:
כ"ד < לֹא תֹאכְלֵנוּ • (כריתות ד) אִזְהָרָה לְדָם הַתְּמַצִּית.

(כה) לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶךָ אַחֲרֶיךָ כה לֹא תִיכְלְגָה בְדִיל דְּיֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶךָ בְּתַרְךָ אַרְי תַּעֲבֵד דְּכָשֵׁר קָדָם יי: בִּיתְעֵשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה:

כז"י < לא תאכלנו • (חולין קלב) אֲזַהְרָה לְדָם הָאֲבָרִים. לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּגְוִי • (מכות כג) צֵא וּלְמַד מִתֵּן שְׂכָרְךָ שֶׁל מִצְוֹת: אִם הָדָם, שֶׁנִּפְשׁוּ שֶׁל אָדָם קָצָה מִמֶּנּוּ, הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ זֹכָה לוֹ וּלְבִנְיָו אַחֲרָיו, קַל-וְחֹמֶר לְגִזְל וְעֲרִיזוֹת, שֶׁנִּפְשׁוּ שֶׁל אָדָם מִתְאַנֶּה לָהֶם. אבן עזרא

(כו) רַק קִדְשֵׁיךָ אֲשֶׁר-יְהִיוּ לָךְ וּנְדָרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאתָ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה: כו לַחֹד מַעֲשֵׂר קוּדְשֵׁיךָ דִּיהוֹן לָךְ וּנְדָרֶךָ תִּשׁוּל וְחִיתִי לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יי: תִּשָּׂא וּבָאתָ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה:

כז"י < רק קדשיך • אף-על-פי שאתה מתר לשחט חלין, לא התרתי לך לשחט את הקדשים ולאכלן בשעריך בלא הקרבה, אלא להביאם לבית הבחירה. אבן עזרא

(כז) וְעֵשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהַדָּם עַל-מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדָם-זִבְחֶיךָ יִשְׁפֹךְ עַל-מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכַל: כז וְתַעֲבֵד עֲלוֹתֶךָ בִּשְׂרָא וּדְמָא עַל מִדְבָּחָא דְיֵי אֱלֹהֶךָ וְדָם נְכִסַּת קוּדְשֵׁיךָ יִשְׁתַּפֵּךְ עַל מִדְבָּחָא דְיֵי אֱלֹהֶךָ וּבִשְׂרָא תִיכּוּל: וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכַל:

כז"י < ועשית עלתיך • אם עלות הן, תן הבשר והדם על גבי המזבח, ואם זבחי שלמים הם, דם זבחיך ישפך על המזבח תחלה, ואחר כך: "והבשר תאכל"; ועוד דרשו רבותינו (ספרי): "רק קדשיך", שבא ללמד על הקדשים שפחויץ לארץ, וללמד על התמורות ועל ולדות קדשים שיקריבו. אבן עזרא

(כח) שְׂמֹר וְשָׁמַעְתָּ אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְךָ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶךָ אַחֲרֶיךָ עַד-עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: כח כִּי טַר וְתִקְבַּל יְת פִּתְגָמֵיךָ הָאֵלֵּין דִּי אֲנָא מִפְּקֻדָּךְ בְּדִיל דְּיֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶךָ בְּתַרְךָ עַד עָלָם אַרְי תַּעֲבֵד דְּתִקֵּן וּדְכָשֵׁר קָדָם יי: אֱלֹהֶךָ: שְׂמֹר וְשָׁמַעְתָּ אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְךָ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶךָ אַחֲרֶיךָ עַד-עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ם

כז"י < שמר • (ספרי) זו משנה, שאתה צריך לשמרה בבטנה, שלא תשפח, כענין שנגמר (משלי כב): "כי נעים כי תשמרם בבטנה", ואם שנית, אפשר שתשמע ותקיים. הא כל שאינו בכלל משנה, אינו בכלל מצשה. את כל-הדברים • (שם) שתהא חביבה עליך מצוה קלה כמצוה חמורה. הטוב • בעיני השמים. והישר • בעיני אדם. אבן עזרא

♦ יום שלישי כ"ג מנחם-אב ♦

(כט) כִּי-יִבְרִיתָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתָּה בֹּא-שָׂמָה לְרִשְׁתָּ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ וִירַשְׁתָּ אֹתָם וַיִּשְׁבַּת בְּאַרְצָם: כט אַרְי יִשְׁעֵי יי אֱלֹהֶךָ יְת עֲמִמֵּיךָ דִּי אַתָּה עָלָל לְתַמָּן לְתַרְכָּא יְתִהוֹן מִקְדָּמְךָ וְחִיבַת יְתִהוֹן וְחִיבַת בְּאַרְעֵהוֹן: כִּי-יִבְרִיתָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתָּה בֹּא-שָׂמָה לְרִשְׁתָּ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ וִירַשְׁתָּ אֹתָם וַיִּשְׁבַּת בְּאַרְצָם:

אבן עזרא על התורה

כה לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ. שֶׁלֹּא יֵאָכַל נֶפֶשׁ בַּהֲמָה, שֶׁתִּשְׁבֵּשׁ נֶפֶשׁוֹ. גַּם הַנֶּפֶשׁ וְהַצּוּרָה בְּדַמּוֹת הָאֵב, עַל פֶּן לְבִנְיֶךָ אַחֲרֶיךָ: כו רַק קִדְשֵׁיךָ. עוֹלוֹת וְשִׁלְמִים וּנְדָרִים: תִּשָּׂא. וְהַטַּעַם, תְּבִיאָם אֶל הַמָּקוֹם הַנִּבְחָר: כז וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכַל. עַם הַכֹּהֵן יְדַבֵּר, אִם הוּא בְּכוֹר אוֹ חֲטָאֵת אוֹ אֶשֶׁם, וְהַשּׁוֹק וְהַחֲזָה. וְאִם שְׁלָמִים, יֵאָכַל רֹבֵם הַיִּשְׂרָאֵלִי. (כח) וְטַעַם שְׂמֹר וְשָׁמַעְתָּ. עַל הָדָם

ל אסתמר לך דילמא תתקל פתריהון בתר
דישתצון מקדמך ודילמא תתבע לטעותהון
למימר אכדין פלחין עממיא האלין ית
טעותהון ואעבד בן אף אנא :

ו) הַשְׁמֵר לְךָ פֶּן־תִּנְקֹשׁ אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵי הַשְׁמֵרָם
מִפְּנֵיךָ וּפֶן־תִּדְרֹשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָה יַעֲבֹדוּ
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת־אֱלֹהֵיהֶם וְאֵעֲשֶׂה־בָּן גַּם־אֲנִי :

כ"ג • פֶּן־תִּנְקֹשׁ • אוּנְקָלוֹס תַּרְגֵּם לְשׁוֹן מוֹקֵשׁ ; וְאֲנִי אוֹמֵר שֶׁלֹּא חָשׁ לְדַקְדֵּק בְּלִשׁוֹן, שֶׁלֹּא מְצִינּוּ נו"ן בְּלִשׁוֹן
יוֹקֵשׁ, וְאֶפְלוּ לִיסוּד הַנוֹפֵל מִמֶּנּוּ, אֲבָל בְּלִשׁוֹן טְרוּף וְקִשְׁקוּשׁ מְצִינּוּ נו"ן : (רניאל ה) "וְאֶרְכַּבְתָּהּ דָּא לְדָא
נִקְשִׁין", וְאֵף זֶה אֲנִי אוֹמֵר : "פֶּן־תִּנְקֹשׁ אַחֲרֵיהֶם", פֶּן תִּטְרַף אַחֲרֵיהֶם, לְהִיטֵב כְּרוּף אַחַר מַעֲשֵׂיהֶם. וְכֵן (תחלים
קט) : "יִנְקֹשׁ נוֹשָׂה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ", מְקַלֵּל אֶת הַרְשָׁע לְהִיטֵב עֲלֵיו נוֹשִׂים רַבִּים, וְיִהְיֶה מִחֲזִירִין וּמִתְנַקְשִׁין אַחַר
מִמּוֹנּוֹ. אַחֲרֵי הַשְׁמֵרָם מִפְּנֵיךָ • אַחַר שֶׁתִּרְאֶה שֶׁאֲשֻׁמְדִים מִפְּנֵיךָ, יֵשׁ לְךָ לְתַת לֵב, מִפְּנֵי מָה נִשְׁמְדוּ אֵלָיו?
מִפְּנֵי מַעֲשִׂים מְקַלְקָלִים שְׁבִידֵיהֶם. אֵף אִתָּה לֹא תַעֲשֶׂה כֵן, שֶׁלֹּא יִבְאוּ אַחֲרַיִם וְיִשְׁמִידוּךָ. אֵיכָה יַעֲבֹדוּ •
לְפִי שֶׁלֹּא עָנַשׁ עַל עֲבוּדַת־זָרָה, אֲלֹא עַל זְבוּחַ וְקִטּוֹר וְנִסּוּף וְהִשְׁתַּחֲוָּא, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (שמות כב) : "בְּלִתִּי לֵה'
לְבַדּוֹ", דְּבָרִים הַנַּעֲשִׂים לְגִבְתָּהּ, בָּא וְלִמְדָךָ כָּאֵן שֶׁאִם דְּרָכָה שֶׁל עֲבוּדַת־זָרָה לְעִבְדָּהּ בְּדַבָּר אַחַר, כְּגוֹן פּוֹעֵר
לְפָעוֹר, וְזוֹרֵק אֶבֶן לְמַרְקוּלִים, זֶה הִיא עֲבוּדָתוֹ, וְחִיב. אֲבָל זְבוּחַ וְקִטּוֹר וְנִסּוּף וְהִשְׁתַּחֲוָּא, אֶפְלוּ שֶׁלֹּא
בְּדַרְכָּה חִיב.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א א עמ' 368)

וּפֶן תִּדְרֹשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם (יב, ל)

שֶׁלֹּא תִשְׁאֵל עַל דְּרָךְ עֲבוּדָתָהּ הַיָּאָר הִיא (רמב"ם עבודה זרה ב, ב)

וְאֵף־עַל־פִּי־כֵן יֵשׁ חֵיבוֹב עַל בֵּית־דִּין לִידַע דְּרָכֵי הָעֲבוּדוֹת, שֶׁאֵין סוֹקְלִין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים עַד שֶׁיַּדְעוּ שֶׁזֶּה הִיא דְּרָךְ עֲבוּדָתוֹ
(שם ג, א). וְיֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁפֶּאֶשֶׁר בֵּית־דִּין קוֹרִין סִפְרֵי עֲבוּדַת־זָרָה כְּדִי לְבַעַר אֶת עוֹבְדֵיהָ מִן הָעוֹלָם, הִנֵּה בְקִרְיָאָה זֶה עֲצֻמָּה
מִבְּטָלִים וְשׁוֹלְלִים אוֹתָהּ, וְזֹאת בְּאִמְצָעוֹת דְּרָגָתָם הַנַּעֲלִית בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה. וְהֵינּוּ, שֶׁהַבְּטוּל אֵינּוּ רַק מִצַּד אֲמוּנָה, שֶׁמַּעַל
הַשִּׁכָּל, אֲלֹא גַם מִצַּד הַשִּׁכָּל עֲצֻמוֹ, הַבְּנֵת וְהַשִּׁגָּת הַתּוֹרָה בְּדַרְגָּה נַעֲלִית; וְכֵן מְדַנְּשֵׁת אַחֲדוֹת ה' (שְׁלִילַת עֲבוּדַת־זָרָה) גַּם
הֵיכָן שִׁישׁ נְתִינַת מְקוּם לְעֲבוּדַת־זָרָה. אבן עזרא

לא לא תעבד בן גודם יי אלהיך ארי כל
דמרסק גודם יי די סני עבדו לטעותהון ארי
אף ית בניהון וית בנתיהון יוקדין בנורא
לטעותהון :

יא) לֹא־תַעֲשֶׂה כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל־תּוֹעֲבַת
יְהוָה אֲשֶׁר שָׁנֵא עָשׂוּ לְאֱלֹהֵיהֶם כִּי גַם אֶת־בְּנֵיהֶם
וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם :

כ"ג • כִּי גַם אֶת־בְּנֵיהֶם • (ספרי) 'גַּם', לְרַבּוֹת אֶת אֲבוֹתֵיהֶם וְאִמּוֹתֵיהֶם. אֲמַר רַבִּי עֲקִיבָא : 'אֲנִי רְאִיתִי עוֹבְדֵי
כּוֹכָבִים שֶׁכָּפְתוּ לְאֲבִיו לְפָנָיו כְּלָבוֹ וְאָכְלוּ'.

א ית כל פתגמא די אנא מפקד יתכון יתה
תשרון למעבד לא תוספון עלוהי ולא
תמנעון מגה :

יג) אֵת כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם אֲתוֹ
תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לֹא־תִסַּף עָלָיו וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ : פ

כ"ג • אֵת כָּל־הַדָּבָר • קִלְהַ כְּבַחְמוּרָה. תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת • לִתֵּן 'לֹא תַעֲשֶׂה' עַל 'עֲשֵׂה', הָאֲמוּרִים בְּפִרְשָׁה,
שֶׁכָּל הַשְׁמֵר, לְשׁוֹן 'לֹא תַעֲשֶׂה' הוּא, אֲלֹא שֶׁאֵין לוֹקִין עַל הַשְׁמֵר' שֶׁל 'עֲשֵׂה'. לֹא־תִסַּף עָלָיו • (ספרי)
חֲמִשָּׁה טוֹטְפוֹת בְּתַפְלִין, חֲמִשָּׁה מִינֵין בְּלוּלָב, אַרְבַּע בְּרִכּוֹת בְּכַרְפַּת כְּהֻנִּים.

אבן עזרא על התורה

שישפך על גבי המזבח : וְאֵעֲשֶׂה בֵּן גַּם אֲנִי. לְעֲבוּדַת הַשֶּׁם. וְתַחֲשׁוּב יִתְעַב הַשֶּׁם. וְהַעֲד, כִּי גַם אֶת בְּנֵיהֶם. אֵת
ל מלת ופן. דרך קצרה, שתעשה כמעשיהם : כִּי תַעֲשֶׂה טוֹב, לֹא תַעֲשֶׂה כֵן, כִּי כָל מַעֲשֵׂיהֶם הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם אוֹתוֹ תִּשְׁמְרוּ :

(ב) פִּי-יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא אוֹ חֵלֶם חֵלֹם וְנָתַן אֵלֶיךָ
 אות או מופת:

כ"ג"א וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת • בְּשָׁמַיִם, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר בְּגִדְעוֹן (שופטים 1): "וְעָשִׂיתָ לִּי אוֹת", וְאוֹמֵר (שם): "יְהִי-נָא חֶרֶב אֶל-הַגִּזָּה וְגו'". או מופת • בְּאָרֶץ. [ספרים אחרים: וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת • בְּשָׁמַיִם, דְּכָתִיב (בראשית א): "וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים". או מופת • בְּאָרֶץ, דְּכָתִיב: "אִם טַל יִהְיֶה עַל-הַגִּזָּה לְבִדָּה וְעַל כָּל-הָאָרֶץ חֶרֶב], אֶף-עַל-פִּי-כֵן "לֹא תִשְׁמַע לוֹ", וְאִם תֹּאמַר: מִפְּנֵי-מָה נֹתֵן לוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשָׁלָה לְעֲשׂוֹת אוֹת? "כִּי מִנְסָה ה' אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם". אבן עזרא

(ג) וְנָא הָאוֹת וְהַמוֹפֵת אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֵלֶיךָ לְאָמֹר
 נִלְכָּה אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרִים אֲשֶׁר לֹא-יְדַעְתֶּם
 וְנַעֲבֹדֵם:

(ד) לֹא תִשְׁמַע אֶל-דִּבְרֵי הַנְּבִיא הַהוּא אוֹ אֶל-חֹלֶם
 הַחֵלֹם הַהוּא כִּי מִנְסָה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם
 לְדַעַת הַיִּשְׁכֵּם אֲהַבִּים אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל-
 לְבַבְכֶם וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם: אבן עזרא

(ה) אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאֵתוּ תִירָאוּ וְאֵת-
 מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֵתוּ תַעֲבֹדוּ וְבוֹ
 תִדְבְּקוּן:

כ"ג"ב וְאֵת-מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ • תּוֹרַת מֹשֶׁה. וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ • בְּקוֹל הַנְּבִיאִים. וְאֵתוּ תַעֲבֹדוּ • בְּמַקְדָּשׁוֹ.
 וְבוֹ תִדְבְּקוּן • (סוטה יד) הַדְּבֵק בְּדַרְכָיו: גְּמַל חֹסְדִים, קָבֵר מֵתִים, בְּקֵר חוֹלִים! כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטר-שיחות חלק י"ד עמוד 53 עיירשם)
 הדבקות בדרכיו של הקב"ה

אחרי יהוה אלהיכם גו' ובו תדבקון

הַדְּבֵק בְּדַרְכָיו, גְּמַל חֹסְדִים, קָבֵר מֵתִים, בְּקֵר חוֹלִים, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה הַקְּב"ה (יג, ה. ובפירוש רש"י)
 וְיֵשׁ לְבָאֵר הַטַּעַם שֶׁדוֹקָא ב"קָבֵר מֵתִים וּבְקֵר חוֹלִים" נַעֲשִׂית הַהִלִּיכָה בְּדַרְכָיו שֶׁל הַקְּב"ה,
 דְּהִנֵּה אֲזוֹהַר "וְבוֹ תִדְבְּקוּן" בָּאָה בְּסוּף כָּל הַצְּוִיִּים הַמְּנוּיִים בְּכַתּוּב, וּבִינֵיהֶם גַּם "וְאֵת מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ", שֶׁמִּזֶּה מוֹבֵן שֶׁהַצְּוִי
 עַל דְּבֻקָּתוֹ ז' הוּא בְּדָבָר שֶׁחַיִּבוֹ אֵינּוּ מִצְוָה בֵּין הַמִּצְוֹת, הֵינּוּ שְׁלוּלֵי הַצְּוִי "הַדְּבֵק בְּדַרְכָיו" לֹא הִיָּה עוֹשֶׂהוּ מִצַּד צְוִי
 מִפְּרָשׁ אַחֵר.

אבן עזרא על התורה

כִּי יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא. טַעַם בְּקִרְבְּךָ, כִּי אֵין נָבִיא כִּי אִם מִיִּשְׂרָאֵל. וְזֹאת הַפְּרָשָׁה דְּבַקָּה בְּעִבּוֹר עֲבוֹת, כִּי שֹׁרֶפֶת הַבָּנִים עֲבוּדַת גִּילּוּלִים. נָבִיא שִׁיאֵמַר כִּי בְּהַקִּיץ דְּבַר הַשֵּׁם אוֹ שְׁלוּחוֹ עִמּוֹ, אוֹ בְּחֵלֶם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, כִּי יִתְכּוֹן לְהִיּוֹת הַנְּבִיא מִמְּגֻבֵי דְבַר הַשֵּׁם. וּפִירְשׁוּ שֶׁאֵמַר נָבִיא הֶאֱמַת
 שִׁיְהִיָּה אוֹת כִּי לְהַזְדִּיקוֹ, וְשִׁמַּע הַשּׁוֹמַע וְהַגִּידוֹ לְהִיּוֹת אוֹת לְנַפְשׁוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, כִּי אֶפְּלִי כֹּא הָאוֹת וְהַמוֹפֵת, אֵין לְהַאֲמִין בוֹ. כִּי הוּא דְּבַר הַפֶּה שְׁקוּל הַדַּעַת. וְלִפִּי דַעֲתִי שֶׁיֵּשׁ אוֹת גַּם מוֹפֵת כְּמוֹ סִמְן. וְהַעֲד, דְּבָרֵי יִשְׁעִיהָ שֶׁאֵמַר הִנֵּה אֲנִי וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי ה' לְאוֹתוֹת וּלְמוֹפְתִים. וְאוֹת

הַנְּבִיא כְּאֲשֶׁר הִלֵּךְ עֲבָדֵי יִשְׁעִיהָ עֲרוֹם וְיָחַף וְאוֹתוֹת בְּנֵי שְׁמוֹתֶם עַל דְּבַר הַמַּקְרָה שִׁיְהִיָּה בִּימֵיהֶם. וְהֵם עֲמֻנָאֵל מֵהַר שְׁלַל חֵשׁ כְּזוֹ, וְשֶׁאֵר יָשׁוּב. וּבַמִּכּוֹת, וְהָיוּ לָךְ לְאוֹת וּלְמוֹפֵת. וְכֵן רַבִּים:
 (ד) וְטַעַם כִּי מִנְסָה. בְּעִבּוֹר שֶׁעֲזָבוּ וְלֹא הִמְטִיּוּ. וְנִסְיָן הַשֵּׁם לְהַרְאוֹת צְדָקַת הַמְּנוּסָה:

ולכן מפרש רש"י "קבר מתים בקר חולים כמו שעשה הקב"ה", כי רק בדברים אלו אנו מוצאים שהקב"ה עשאם באופן שבדגמתיים גבי האדם לא היה מתיב לגמל חסד זה מצד מצוה וחייב: בקור חולים - גם במצב שהקב"ה בא לבקר את אברהם, וכמו שפרש רש"י "וירא אליו - לבקר את החולה", עם היות שבדאי כמה מאנשיו ורעיו באו לבקרו, וכמו ממרא - שהקב"ה נגלה אליו בחלקו, ובני ביתו של אברהם. קבר מתים - הפנה בפשוט לקבורת אהרן שנאמר כבר בפתוב, שהיתה על-ידי הקב"ה, שהרי הסתלקותו היתה במערה, ובפסוק נאמר רק "וימת אהרן שם בראש ההר (וימיד) וירד משה ואלעזר" ולא נזכר שם כלום אודות קבורתו, כמו במרים שנאמר "ותקבר שם". אבל בפרשת עקב נאמר "ויקבר שם", ואם כן על-כרחי שהקב"ה התעסק בקבורתו, אף שרבים מגני ישראל היו בדאי מוכנים להתעסק בזה. **אבן עזרא**

ויבניא ההוא או חלם חלמא ההוא יתקטל ארי מליל סטיא על יי אלהכון די אפק יתכון מארעא דמצרים ודפרקד מביית עבדיה לאטעיייה מן ארמא די פקדו יי אלהיך למהיך בה ותפלי עבד דביש מבינה:

(ו) וְהִנְבִיא הָהוּא אֹו חִלֵּם הַחֲלוּם הָהוּא יוֹמֵת פִּי דְבַר-סֵרָה עַל-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדֵךְ מִבֵּית עַבְדִּים לְהַדְיָחָךְ מִן-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבְעֵרַת הָרַע מִקִּרְבְּךָ: ם

כ"ג - סרה • דבר המוסר מן העולם, שלא היה ולא נברא ולא צויתו לדבר כן, דישטורנור"א בלע"ז (אבווענדונג) • והפך מביית עבדים • (ספרי) אפלו אין לו עליך אלא שפדאך, דיו • **אבן עזרא**

זארי ימלכנד אהוד בר אמד או ברך או ברק או אפת קזמך או חכך די כנפשך בסתרא למימר נהי ונפלא לטעות עממיא די לא ידעת את ואכהתך:

(ז) כִּי יִסִּיתְךָ אֲחִיךָ בֶן-אִמֶּךָ או-בְנֵךְ או-בִתְךָ או אִשֶׁת חִיקְךָ או רַעַךְ אֲשֶׁר פָּנַפְשֶׁךָ בַּפֶּתַח לְאֹמֶר נִלְכָה וְנַעֲבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אֶתָּה וְאֶבְתִּיךָ:

כ"ג - כי יסיתך • אין הסתה אלא גרוי, שנאמר (ש"א כז): "אם ה' הסיתך ביי", אמטר"א בלע"ז (אן רייצען), שמשיאו לעשות כן. אחיך • מאב. בן-אמך • מאם (קידושין ט) • חיקך • השוכנת בחיקך ומחוקה כך, אפקיט"א בלע"ז (אנהאנגער, וכן (חוקאל מג): "ומחיק הארץ", מיסוד התקוע בארץ. אשר כנפשך • זה אביך, פרש לך הכתוב את החביבין לך, קל-וחמר לאחרים. פסתר • דבר הכתוב בהנה, שאין דברי מסית אלא בסתר, וכן שלמה הוא אומר (משלי ז): "בנפשך בעערב יום, באישון לילה ונאפלה". אשר לא ידעת אתה ואתיך • דבר זה, גנאי גדול הוא לך, שאף האומות אין מניחין מה שמסרו להם אבותיהם, וזה אומר לך: 'עזב מה שמסרו לך אבותיך'. **אבן עזרא**

ח מטעות עממיא די בסתריניכון דקריבין לך או דרחיקין מנך מספי ארעא ועד ספי ארעא:

(ח) מאלהי העמים אשר סביבתיכם הקרבים אליך או הרחקים ממך מקצה הארץ ועד קצה הארץ:

כ"ג - הקרבים אליך או הרחקים • (סנהדרין טא) למה פרט קרובים ורחוקים? אלא כן אמר הכתוב: מטיבין

<p>ה אחרי ה' אלהיכם תלכו. שתעשו על פי יכלתכם כמעשיו, ותדפו אחרי נתיבותיו: ואותו תיראו. מלשאל למה זה: ואת מצותיו תשמרו. שהם העיקר: וקולו תשמעו. מה שהם זכר לעיקר: ואתו תעבדו. כמעשה: ובו תדקדקו.</p>	<p>בלב, בראש ובסוף: ו כי דבר סרה. תחסר מלת דבר, כמו וברוב יוצאים מקום: וטעם סרה. שהשם צנה לסור מעבודת כוכבים. או הוא מגזרת סורר ומורה, והוא הנכון. והנה הרי"ש ראוי להדגש: המוציא אהכם</p>	<p>והפודך. כפול בטעם, לחזק: ובערת. פירשתיו: ז כי יסיתך אחיך. הטעם, אפילו אחיך: וטעם כן אמך. שהייתם כבטן אחת. והאם כגוף, והאב כצורה. והצורה לא יבינה כי אם מתי מעט:</p>
---	---	--

טו ותתפע ותבדוק ותשאל זאת והא קשטא
כז פתגמא אתעבידא תועבתא דזא בינך:

(טו) וְדַרְשֵׁת וְחִקְרַת וְשָׁאַלְתָּ הַיָּטִב וְהֵנָּה אִמַּת נְכוּן
הַדָּבָר נַעֲשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבְּךָ:

כ"י < וְדַרְשֵׁת וְחִקְרַת וְשָׁאַלְתָּ הַיָּטִב • (סנהדרין ט) מִכַּאֵן לְמַדּוֹ שְׁבַע חֲקִירוֹת, מֵרַבּוּי הַמִּקְרָא פֶּאֵן יֵשׁ ג':
דְּרִישָׁה, וְחִקְרִיה וְהַיָּטִב; וְשָׁאַלְתָּ, אֵינּוּ מִן הַמְּנִינִן, וּמִמְּנּוֹ לְמַדּוֹ בְּדִיקוֹת. וּבְמָקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר (דברים ט):
"וְדַרְשׁוּ הַשּׁוֹפְטִים הַיָּטִב", וְעוֹד בְּמָקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר (שם ט): "וְדַרְשֵׁת הַיָּטִב", וְלְמַדּוֹ: 'הַיָּטִב הַיָּטִב'
לְגַזְרָה שָׁוְה, לִיתֵן הָאֲמוּר שֶׁל זֶה בְּזֶה. אבן עזרא

טז ממקמא תמחי ית יתבי קרמא התיא
לפתגם דחרב גמר יתה וית כל די בה וית
בעיריה לפתגם דחרב:

(טז) הִנֵּה תִפָּה אֶת־יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהוּא לְפִי־חֶרֶב
הַחֶרֶם אֹתָהּ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּהּ וְאֶת־בְּהֵמָתָהּ לְפִי־
חֶרֶב:

כ"י < הִנֵּה תִפָּה • (כ"מ לא) אִם אֵינְךָ יָכֹל לְהַמִּיתָם בְּמִיתָה הַכְּתוּבָה בָּהֶם, הַמִּיתָם בְּאַחֲרָת.

יז וית כל עדאה תכנוש לגו פתיה ותוקד
כנורא ית קרמא וית כל עדאה גמיר קדם
יי אלהך ותחי תל חריב לעלם לא תתבני
עוד:

(יז) וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל־תּוֹךְ רַחֲבֶיהָ וְשִׂרְפַתָּ
בְּאֵשׁ אֶת־הָעִיר וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ כְּלָיִל לַיהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְהִיְתָה תֵל עוֹלָם לֹא תִבְנֶה עוֹד:

כ"י < לה' אלהיך • לשמו ובשבילו. אבן עזרא

יח ולא ידבק בידך מדעם מן חרמא בדיל
דיתוב יי מתקוף רגזה ויחב לך רחמין
וירחם עלך ויסגוף כמא די קיים לאצבתך:

(יח) וְלֹא־יִדְבַק בְּיָדְךָ מֵאוֹמֶה מִן־הַחֶרֶם לְמַעַן יֵשׁוּב
יְהוָה מִחֲרוֹן אָפוֹ וְנָתַן־לְךָ רַחֲמִים וְרַחֲמָנְךָ וְהִרְבֶּךָ
כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיךָ:

כ"י < לְמַעַן יֵשׁוּב ה' מִחֲרוֹן אָפוֹ • (ספרי) שֶׁכֵּל זְמַן שֶׁעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּעוֹלָם, חֲרוֹן אַף בְּעוֹלָם. אבן עזרא

יט ארי תקבל למימרא דיי אלהך למטר ית
כל פקודיהי די אנא מפקדך יומא דין
למעבד דקשר גדם יי אלהך:

(יט) כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמּוֹר אֶת־כָּל־
מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצַוְנֶךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ם אבן עזרא

♦ יום רביעי כ"ד מנחם-אב ♦

א בנין אתון גדם יי אלהכון לא תתחממו
ולא תשויון מרט בין עיניכון על מית:

יד (א) בָּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגַּדְּדוּ
וְלֹא־תִשְׂמוּ קַרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לְמַת:

כ"י < לֹא תִתְגַּדְּדוּ • לֹא תִתְנֶנּוּ גְדִידָה וְשָׂרֵט בְּכַשְׂרְכֶם עַל מַת, כְּדֶרֶךְ שֶׁהָאֲמֹרִיִּים עוֹשִׂין, לְפִי שְׂאֵתָם בְּנֵי

אבן עזרא על התורה.

אתם לה', בעבור המסיתים, אה או בן או
אב או אנשי עיר הנדחת. ואסור להתאבל
עליהם אף פי להתגודד, פי הגה אסור הוא
על כל מית:

יח לְמַעַן יֵשׁוּב ה' מִחֲרוֹן אָפוֹ. וְלֹא
לְשַׁחֲתֶךָ בְּעוֹן הָעִיר:
יט וְטַעַם כִּי תִשְׁמַע. בֵּן תַּעֲשֶׂה, אִם בְּקִשְׁתָּ
לַעֲשׂוֹת הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי. וְנִסְמְכָה פְּרִשְׁתָּ בָנִים

טו וְדַרְשֵׁת וְחִקְרַת וְשָׁאַלְתָּ. אֵלֶּה הַמְּלֹחֹת,
הַיָּטִב מְפֹרָשׁוֹת בְּדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל:
יז כְּלָיִל. כִּלְה לַה' אֱלֹהֶיךָ. בְּעֵבֹר כְּבוֹד הַשֵּׁם,
תִּשְׂרָפָנָה כְּאֵשׁ: תֵּל. מְגֻזְרָת, הֵר גְבוּתָה וְחֵלוּל:

שֶׁל מְקוֹם, וְאַתָּם רְאוּיִין לְהִיּוֹת נְאִים וְלֹא גְדוּדִים וּמְקַרְחִים. בֵּין עֵינֵיכֶם • אֶצֶל הַפְּדֻחַת, וּבְמִקוֹם אַחֵר
הוּא אֹמֵר (ויקרא כא): "לֹא יִקְרְחוּ קִרְחָה בְּרֹאשׁם", לַעֲשׂוֹת כָּל הָרֹאשׁ כְּבֵין הָעֵינַיִם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 295)

בְּנִים אַתֶּם לֵה' אֱלֹקֵיכֶם (יד, א)

ידועה תורת הבעל-שם טוב (כתר שם טוב - קה"ת - הוספות אות קלג), שֶׁכָּל יְהוּדֵי יִקְר בְּעֵינֵי ה' כְּבֵן יְחִיד שְׁנוּלָד לְהוֹרִיו לְעַת
זְקֻנָתוֹ, וְעוֹד יוֹתֵר מִכֶּה. מוֹבֵן אֲפוּא, שְׁגַם פֶּאֶשֶׁר הוּא עוֹסֵק בְּעֵינֵי חֲלִין, שְׂאִינִים לִפִּי כְּבוֹדוֹ שֶׁל בֶּן מִלֶּךְ, אֲסוּר לוֹ לִשְׂפֹחַ
שֶׁהוּא בְּנוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מְלִכֵי הַמְּלָכִים הַקְּבֵה. וְכַמּוֹבָר בַּחֲסִידוּת, שְׂאִינוֹ דוֹמֵה מְעַלַּת הַשָּׁר - אֲפִילוֹ בְּהִיּוֹתוֹ בַּשָּׁבִיה - לְמַעַלַּת
אִישׁ הַדְּיוּט. אבן עזרא

(ב) כִּי עִם קְדוֹשׁ אַתָּה לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבָךְ בָּחַר יְהוָה
לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי
הָאָרֶץ: ׀

כ"ט - **כִּי עִם קְדוֹשׁ אַתָּה • קְדַשְׁתָּ עַצְמְךָ מֵאֲבוֹתֶיךָ, וְעוֹד: "וּבָךְ בָּחַר ה'".**

(ג) לֹא תֹאכַל כָּל-תּוֹעֵבָה: ג לא תיכול כל דמַרְחֵק:

כ"ט - **כָּל-תּוֹעֵבָה •** (בכורות לה) **כָּל שֶׁתַּעֲבֹתִי לָךְ, כְּגוֹן: צָרֵם אֶזֶן כְּכֹר כְּדֵי לְשַׁחֵטוֹ בַּמְדִּינָה, הָרִי דָבָר שֶׁתַּעֲבֹתִי**
לָךְ: "כָּל מוֹם לֹא יִהְיֶה בּוֹ", וּבָא וְלָמַד כָּאֵן, שְׁלֵא יִשְׁחוּט וְיֹאכַל עַל אוֹתוֹ הַמוֹם. בְּשֵׁל בָּשָׂר בַּחֲלָב, הָרִי דָבָר
שֶׁתַּעֲבֹתִי לָךְ, וְהִזְהִיר כָּאֵן עַל אֲכִילָתוֹ. אבן עזרא

(ד) זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ שׁוֹר שֵׁה כְּשֻׁבִים
וְשֵׁה עֲזִים: אבן עזרא

(ה) אֵיל וְצִבִי וְיַחְמוֹר וְאֶקוֹ וְדִישָׁן וְתֹאוֹ וְזֹמֶר: ה אֵילָא וְטַבִּינָא וְיַחְמוֹרָא וְנַעֲלָא וְרִימָא
וְתוֹרְבִלָא וְדִישָׁן:

פירש"י וד-הו - **זֹאת הַבְּהֵמָה וְגו'.** אֵיל וְצִבִי וְיַחְמוֹר • לְמַדְנּוֹ (ספרי. חולין עא) שֶׁהַחֲתִיָּה בְּכָלֵל בַּהֶמָה, וְלְמַדְנּוֹ
(חולין סג) שֶׁהַבְּהֵמָה וְחִיָּה טְמֵאָה מְרַבָּה מִן הַטְּהוֹרָה, שֶׁבְּכָל מְקוֹם פּוֹרֵט אֶת הַמַּעַט. וְאֶקוֹ • מְתַרְגֵּם: 'נַעֲלָא',
(איוב ט) נַעֲלֵי סֶלַע, הוּא אֲשֶׁטַּנְבוּ"ק (ת"א וחולין פ). וְתֹאוֹ • תוֹרְבִל"א, (וכן פרש"י איוב ל"ט. ר"ה כו ב. וע"ע בורש"י חולין נט ב) תוֹר
הַיַּעַר. בַּאֲל"א, יַעַר בַּלְשׁוֹן אֲרָמִי. אבן עזרא

(ו) וְכַל-בְּהֵמָה מִפְּרִסְתָּ פְרִסָּה וְשִׁמְעַת לְשִׁמְעַל שְׂתִי
פְּרִסוֹת מְעַלַּת גִּרָה בַּבְּהֵמָה אַתָּה תֹאכְלוּ:

כ"ט - **מִפְּרִסְתָּ • סְדוּקָה, כְּתַרְגוּמוֹ. פְּרִסָּה • פְּלֹאנְט"ה (פוסטזאהע). וְשִׁמְעַת • חֲלוּקָה בְּשִׁתֵּי צִפְרָנִים, שְׁשִׁשׁ**

אבן עזרא על התורה

א תתגודדו. כְּטַעַם, וְשִׁרְט לְנַפְשׁ. מַגְזַרְהָ, מַעֲשֵׂה אֲבִיהֶם וְכִי יִסְמְכוּ עָלָיו, כֵּן תַּעֲשׂוּ
עַם אֲתֶם, כִּי עִם קְדוֹשׁ אַתָּה, וְאֵינְךָ
כְּשֶׁאֵר כָּל הַגּוֹיִם, עַל כֵּן לֹא תַעֲשֶׂה
כְּמַעֲשֵׂיהֶם. וְטַעַם הַסְּמִיךְ פְּרִשְׁתָּ לֹא תֹאכַל
כָּל תּוֹעֵבָה, כִּי אַתָּה עִם קְדוֹשׁ בְּלִב
וּבִפֶּה, וְתִהְיֶה מוֹבְדָלִים מִן הָעַמִּים. וְכָל
רוֹאֵיכֶם יִכִּירוּ אֶתְכֶם, כִּי לֹא תִקְרְחוּ עַל
מֵת, וְלֹא תֹאכְלוּ כָּל חַי. וְאִם אַתָּה עִם
קְדוֹשׁ, אֵין רְאִי שֶׁתֹּאכַל טְמֵא וְתִטְמֵא
הַנֶּפֶשׁ:
ג כָּל תּוֹעֵבָה. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא נִתְעַב לְנַפְשׁ
הַטְּהוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁרָץ הָאָרֶץ:
ד שׁוֹר שֵׁה כְּשֻׁבִים. חֶסֶר וְיָוִי, שֵׁה מִן
כְּבֶשֶׂת אוֹ עֹז:
ה אֵיל וְצִבִי. דוּעִים. וְהַחֲמִשָּׁה הָאֲחֵרִים,
צִרְיִכִים לְקַבְּלָהּ:

סְדוּקָה וְאֵינָהּ חֲלוּקָה בַּצְפּוּרִים, וְהִיא טְמֵאָה. בַּבְּהֵמָה • (חולין סט) מִשְׁמַע מָה שֶׁנִּמְצָא בַּבְּהֵמָה, אַכְל! מִכָּאן אָמְרוּ (שם ע"ד) שֶׁהַשְּׁלִיל נִתְּר בַּשְּׁחִיטָה אִמּוֹ.

ז פָּרִים יֵת דִּין לֹא תִיכְלוּן מִמִּסְקֵי פִשְׁרָא וּמִמִּסְדֵּיקֵי פִרְסָתָא מִטְּלָפֵי טְלָפִיָּא יֵת גַּמְלָא וְיֵת אֲרֻבָּא וְיֵת טַפְזָא אַרְי מִסְקֵי פִשְׁרָא אַנְיוּ וּפְרִסְתֵּהוּן לֹא סְדִיקָא מִסְאֲבִין אַנְיוּ לְכוּן:

(ו) אַךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעַלֵי הַגֵּרָה וּמִמִּפְרִיסֵי הַפִּרְסָה הַשְּׂסוּעָה אֶת־הַגְּמֹל וְאֶת־הָאֲרֻבָּת וְאֶת־הַשֶּׁפֶן בִּי־מַעְלָה גֵרָה הִמָּה וּפִרְסָהּ לֹא הַפְּרִיסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם:

ח ט"ז • (נה כד) בְּרִיָּה הִיא שֵׁשׁ לָהּ שְׁנַי גִּבִּין וּשְׁנַי שַׁדְרָאוֹת; אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: (חולין ס"ג) 'לָמָּה נִשְׁנוּ? בַּבְּהֵמוֹת, מִפְּנֵי הַשְּׂסוּעָה. וּבַעוֹפוֹת, מִפְּנֵי הַרְּאָה, שֶׁלֹּא נֶאֱמְרוּ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים'.

ח וְיֵת חֲזִירָא אַרְי מִסְדִּיק פִּרְסָתָא הוּא וְלֹא פִשְׁר מִסְאֲב הוּא לְכוּן מִבְּסָרְהוּן לֹא תִיכְלוּן וּבְנִבְלָתְהוּן לֹא תִקְרְבוּן:

(ח) וְאֶת־הַחֲזִיר בִּי־מִפְרִים פִּרְסָהּ הוּא וְלֹא גֵרָה טְמֵאָה הוּא לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ: ם

ט"ז • (ת"כ) רַבּוֹתֵינוּ פָּרְשׁוּ: בְּרַגְלֵי, שֶׁאֵדָם חַיֵּב לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ בְּרַגְלֵי. יֵכַל יִהְיֶה מְזַהְרִים בְּכָל הַשָּׁנָה? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר (ויקרא כא): "אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים וְגו'", וּמָה טְמֵאת הַמֵּת, חֲמוּרָה, כֹּהֲנִים מְזַהְרִים וְאִין יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִים; טְמֵאת נִבְלָה, קִלְיָה, לֹא כָּל שֶׁכֶּן?! • אבן עזרא

ט טַת דִּין תִּיכְלוּן מִכָּל דֵּי בְמִיָּא כָּל דֵּי לֵה צִינְיוּן וְקִלְפִין תִּיכְלוּן:

(ט) אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בְּמִים כָּל אֲשֶׁר־לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת תֹאכְלוּ: אבן עזרא

י וְכָל דֵּי לֵית לֵה צִינְיוּן וְקִלְפִין לֹא תִיכְלוּן מִסְאֲב הוּא לְכוּן:

(י) וְכָל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת לֹא תֹאכְלוּ טְמֵאָה הוּא לָכֶם: ם

יא כָּל צִפּוֹר דְּכִיָּא תִיכְלוּן:

(יא) כָּל־צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ:

ט"ז • (קידושין נז) לְהַתִּיר מִשְׁלַחַת שְׂבַמְצַרְע. • אבן עזרא

יב לֹא תִיכְלוּן מִנְהוּן נִשְׂרָא וְעָר וְעִזָּא:

(יב) וְזֶה אֲשֶׁר לֹא־תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהַעֲזוּנִיָּה: יב וְדִין דֵּי לֹא תִיכְלוּן מִנְהוּן נִשְׂרָא וְעָר וְעִזָּא:

ט"ז • וְזֶה אֲשֶׁר לֹא־תֹאכְלוּ מֵהֶם • לְאַסֵּר אֶת הַשְּׁחוּטָה.

יג וְכַת פִּנְפָּא וְטְרַפִּיתָא וְדִיָּתָא לִזְנָה:

(יג) וְהַרְּאָה וְאֶת־הָאֵיָּה וְהַדִּיקָה לְמִינָהּ:

ט"ז • וְהַרְּאָה וְאֶת־הָאֵיָּה וְגו' • הִיא רְאָה, הִיא אֵיָּה, הִיא דִּיקָה, וְלָמָּה נִקְרָא שְׂמָה 'רְאָה'? שְׂרוּאָה בִּיּוֹתֵר. וְלָמָּה הַזְּהִירָךְ בְּכָל שְׂמוּתֶיהָ? שֶׁלֹּא לִיתֵן פִּתְחוֹן פֶּה לְבַעַל דִּין לְחֻלְקֵי, שֶׁלֹּא יִהְיֶה הָאוֹסְרָה קוֹרָא אוֹתָהּ רְאָה, וְהִבָּא לְהַתִּיר, אוֹמֵר: 'זוֹ, דִּיקָה שְׂמָה, אוֹ אֵיָּה שְׂמָה, וְזוֹ לֹא אִסֵּר הַכְּתוּב'. וּבַעוֹפוֹת פִּרְט לָךְ הַטְּמֵאִים, לְלַמֵּד שֶׁהַעוֹפוֹת הַטְּהוֹרִים מְרַבִּים עַל הַטְּמֵאִים, לְפִיכּוֹף פִּרְט אֶת הַמַּעֲט.

ח וְלֹא גֵרָה. תַּחֲסֵר מֵלֵת יִגְר, דְּרַךְ קֶצְרָה. יא כָּל צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹאכְלוּ. הִנֵּה צִפּוֹר שֶׁם כָּלָל, וְתוֹר וְגוֹזֵל עַל הַשְּׁנַי מִינֵין שֶׁהֶם תַּחַת צִפּוֹר. וְכֵן דִּיקָה וְאֵיָּה, תַּחַת דְּאָה. כִּי אוֹ מֵלֵת לוֹ: עֵתָה הוֹסִיף לְבָאֵר: ט סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת. פִּירֻשְׁתּוֹ:

שיעור יומי ליום חמישי כ"ה מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום - יד - פרשת ראה

(יד) ואת פל-ערב למינו:

יד ונת כל ערבא לזנה:

(טו) ואת בת היענה ואת התחמם ואת השחר ואת הנץ למינהו:

טו ונת בת נעמיא וציצא וציפר שחפא ונצא לזנהי:

(טז) את הכוס ואת הינשוף והתנשמת:

טז וקניא וקפוא וכותא:

כ"י < התנשמת • קלב"א שורי"ץ (פלעדערוויז) •

(יז) והקאת ואת הרחמה ואת השלף:

יז וקתא וירקקא ושללי נונא:

כ"י < שלף • (חולין סג) השולה דגים מן הים.

(יח) והחסידה והאנפה למינה והדוכיפת והעטלף:

יח ותריתא ואבו לזנה ונגר טורא ונעטלפא:

כ"י < דוכיפת • הוא תרנגול הבר, ובלע"ז הרופ"א (וידעוהאפה), וכרבלתו כפולה.

(יט) וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו:

יט וכל רחשא דעופא מסאב הוא לכון לא יתאכלון:

כ"י < שרץ העוף • הם הנמוכים הרוחשים על הארץ, כגון: זבובין, וצרעים ונגבים טמאים, הם קרויים 'שרץ'.

(כ) כל-עוף טהור תאכלו:

כ כל עופא דכי תיכלון:

כ"י < כל-עוף טהור תאכלו • ולא את הטמא, בא ליתן 'עשה' על 'לא תעשה', וכן בבקמה: אותה תאכלו ולא בקמה טמאה, ולאו הבא מפלל 'עשה', 'עשה', לעבר עליהם ב'עשה' ו'לא תעשה'. אבן עזרא

(כא) לא-תאכלו כל-נבלה לגר אשר-בשעריך ותננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך לא-תבשל גדי בחלב אמו: פ

כא לא תיכלון כל נבילא לתותב ערל די בקרניך ותננה וייכלנה או תזננה לבר עממין ארי עם קדיש את קדם יי אלהיך לא תיכול בשר בחלב:

כ"י < לגר אשר-בשעריך • גר תושב, שקבל עליו שלא לעבד עבודה-זרה ואוכל נבלות. פי עם קדוש אתה לה' • (ספרי) קדש את עצמך במתור לך, דברים המותרים ואחרים נוהגים בהם אסור, אל תתירם בפניהם. לא-תבשל גדי • (חולין קיג) שלש פעמים, פרט לחיה, ולעופות ולבהמה טמאה. לא-תבשל גדי וגו'. אבן עזרא

♦ יום חמישי כ"ה מנחם-אב ♦

(כב) עשר תעשר את פל-תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה:

כב עשרא תעשר ית כל עללת זרעך דיפוק חקלא שתא בשתא:

וכו' < עשר תעשר • (תנחומא) מה ענין זה אצל זה? אמר להם הקדוש-ברוך-הוא, לישאל: 'לא תגרמו לי לבשל

אבן עזרא על התורה

כ כל עוף טהור. בארבה: ומהבהמה: לגר אשר בשעריך. דאינו כא לא תאכלו כל נבלה. מהעוף מתנהד, פאשר פרשתי. או מכור לנכרי גדי, פי הוא בשר. וכבר פירשתי:

גְּדִיִּים שֶׁל תְּבוּאָה, עַד שֶׁהֵן בְּמַעֲוֵי אֲמוֹתֵיהֶן, שָׂאֵם אֵין אַתָּם מַעֲשָׂרִים מַעֲשָׂרוֹת פְּרָאוּי, כְּשֶׁהוּא סוּמוֹף לְהַתְּבַשֵּׁל, אֲנִי מוֹצִיא רוּחַ קָדִים וְהִיא מְשַׁדְּפָתָן, שְׁנֹאֲמַר (מלכים ב' כו): "וְשִׁדְּפָה לְפָנַי קָמָה", וְכֵן לַעֲנִן בַּכּוֹרִים. שְׁנֵה שְׁנֵה • מְכַאֵן שְׂאִין מַעֲשָׂרִין מִן הַחֹדֶשׁ עַל הַיֶּשֶׁן. (ספרי)

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת י"ג תמוז תשי"ב - תורת מנחם התנועדות 1 עמ' 54)

עֶשֶׂר תַּעֲשֹׂר (יד, כב)

עֶשֶׂר בְּשִׁבְלֵי שְׁתַּתְעֲשֹׂר (תענית ט, א)

מְבַאֵר בְּגִמְרָא שָׁם, שֶׁבְּמִצְוֹת מַעֲשֵׂר מִתֵּר לְנִסּוֹת אֶת ה', אִף דְּכָתִיב (וּאֶתְחַנּוּ ו, טז) לֹא תִנְסוּ אֶת ה', וְכִמוֹ שְׁנֹאֲמַר (מלאכי ג, י): הִבִּיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצֵר . . . וּבְחַנּוּנֵי נָא בָזְאוּ . . . אִם לֹא אֶפְתַּח לְכֶם אֶת אַרְבוֹת הַשָּׁמַיִם. וְכֵן נִפְסַק לְהַלְכָה (טור י"ד הלכות צדקה סרמ"ז), שֶׁבְּכָל דְּבַר אֲסוּר לְנִסּוֹת אֶת ה', חוּץ מִדְּבַר זֶה. וְהֵנָּה, הֵרַמ"א שָׁם הִבִּיא דְעַה שֶׁהַדְּבַר אֲמוּר רַק בְּמַעֲשֵׂר. אֲבָל הַסְּכֻמַּת רַב הָאֲחֵרוּנִים, וְכֵן אֵיתָא בְּסֵפֶר חֲסִידִים (סקמ"ד), שֶׁמִּתֵּר לְנִסּוֹת אֶת ה' גַּם בְּשֹׂאֵר צְדָקָה. אבן עזרא

(כג) וְאֶכְלֹתָ לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר לְשִׁבְן שְׁמוֹ שָׁם מַעֲשֵׂר דְּגַנְךָ תִּירְשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ וּבְכֹרֶת בְּקֶרֶךָ וְצֹאנְךָ לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל־הַיָּמִים:

רש"י • וְאֶכְלֹתָ וְגו' • זֶה מַעֲשֵׂר שְׁנִי, שֶׁכָּבֵד לְמַדְנֵו לִיתֵן מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לְלוֹיִים, שְׁנֹאֲמַר (במדבר יח): "כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'", וְנִתֵן לָהֶם רְשׁוּת לְאֶכְלוּ בְּכָל מָקוֹם, שְׁנֹאֲמַר (שם): "וְאֶכְלֹתֶם אוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם"; עַל פְּרֻחָךְ זֶה מַעֲשֵׂר אַחֵר הוּא. אבן עזרא

(כד) וְכִי־יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדֹּרְךָ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאוֹתוֹ כִּי־יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׂוֹם שְׁמוֹ שָׁם כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

רש"י • כִּי יִבְרַכְךָ • שְׁתֵּהא הַתְּבוּאָה מְרַבָּה לְשֵׁאת.

(כה) וְנִתְתָהּ בַּפֶּסֶף וְצִרְתָּ הַפֶּסֶף בִּידְךָ וְהִלַּכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: אבן עזרא

כה וְנִתְתָהּ בַּפֶּסֶף וְצִרְתָּ הַפֶּסֶף בִּידְךָ וְהִלַּכְתָּ לְאֶתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ:

אבן עזרא על התורה

הַאֲרָבֵצָה. וּמֵהֶם אוֹתִיּוֹת הַשֶּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא: כג וּבְכוֹרוֹת בְּקֶרֶךָ. יֵאָכְלֶם מִי שֶׁהוּא רֵאוּי לְאֶכְלֶם, כְּאֲשֶׁר פִּירְשִׁיתִי: לְמַעַן תִּלְמַד. הַשֵּׁעַם, כִּי כְּאֲשֶׁר תִּלְךָ אֶל מָקוֹם הַכְּבוֹד, שָׁם לְמַדּוּךָ. וְשֵׁעַם שְׁנִית, לֵהִיּוֹת לְמַעַן תִּלְמַד, כְּשֵׁעַם עֲגָלָה מְלוּמְדָה. וְהַשֵּׁעַם, רְגִילוֹת. וְהוּא הַיֶּשֶׁר בְּעֵינֵי: כה וְנִתְתָהּ בַּפֶּסֶף. שָׁב אֶל הַמַּעֲשֵׂר: בְּיָדְךָ. שֶׁהוּא מוֹפְקֵד בְּיָדְךָ:

אֶלֶף. וְהַעֲד, תְּשִׂאִיר מֵאֵה. וְחֻכְמֵנו ז"ל אָמְרוּ שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר שְׁנִי. וְדַע, אִם תַּחַל מַמְעַל, הִנֵּה הָאֶחָד רֵאשׁ. וְאִם מִמְשָׁה, הִנֵּה הַעֲשִׂירִי. וְזֶה סוּד הַכְּבוֹד וְהַמַּעֲשֵׂר. וְדַע, כִּי הָאֶחָד אֵינְנוּ בְּחֻשְׁבוֹן, וְכֵן הַעֲשִׂירִי, כִּי הוּא כְּגַד הָאֶחָד, כִּי הוּא רֵאשׁ לְמַחְבֵּרֶת הַשְּׁנִית וְסוּף לְמַחְבֵּרֶת הָרֵאשׁוֹנָה. וְכָל שְׂרֵשׁ בְּחֻשְׁבוֹן, סוּמוֹף אֵלָיו מְפָנְיוּ וּמֵאֲחֵרָיו. וּבְעֵבֹר הַיּוֹת הָאֶחָד וְהַעֲשִׂרָה עֵינְקָרִיִּים, וְהָאֲמֻצְעִיִּים תְּמַשֶּׁה וְשִׁשָּׁה הֵם הַנִּקְרָאִים עֲגוּלִים, עַל כֵּן אוֹתִיּוֹת הַנֵּחַ הֵם אֵלֶּה

כב עֶשֶׂר תַּעֲשֹׂר. וְנִסְמְכָה זֹאת הַפְּרָשָׁה, כִּי אֲסוּר לְאֶכְלוּ כָּל עוֹף שָׁמַי וּבְהֵמָה טְמֵאָה וּנְבֵלָה. וְהִנֵּה בְּכֶשֶׁר וּבְגִנּוּן, אֲסוּר לְאֶכְלוּ הַהֶקְדָּשׁ כִּי אִם בְּמָקוֹם הַנִּבְחָר: הַיּוֹצֵא הַשְּׂדֵה שְׁנֵה שְׁנֵה. אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה הַלּוּי הַסְּפָרְדִי נ"ע כִּי הוּא דְבַק עִם וְרַעַף. וְהַשֵּׁעַם, הַזֶּרַע שֶׁהוּצֵאתָ אֶל הַשְּׂדֵה. וּלְפִי דְעַתִּי שֶׁהוּא כְּפִשְׁטוֹ. וְטַעְמוֹ, עַל הַתְּבוּאָה מֵהַשְּׂדֵה הַיּוֹצֵא, וְאִם יִטְעוֹן טוֹעֵן, כִּי הַכְּתוּב אָמַר הַיּוֹצֵא, וְהוּא מֵהַפְּעֻלִּים שְׂאִינָם יוֹצֵאִים לְאַחֲרֵים. הָרֵאשִׁי לֹו הַעִיר הַיּוֹצֵאת

(כו) וְנָתַתָּה הַפֶּסֶחַ בְּכֹל אֲשֶׁר-תֹּאֲוֶה נִפְשֶׁךָ בַּבֶּקֶר
 וּבַצֹּאן וּבַיּוֹן וּבַשֶּׂכֶר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נִפְשֶׁךָ
 וְאָכַלְתָּ שָׂם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשִׂמַּחְתָּ אֹתָהּ
 וּבֵיתְךָ:

כו ותתן פספא בכל די יתרעי נפשך בתורי
 ובצאן וביון ובשכר ובכל אשר תשאולך נפשך
 ותאכלת שם ותיכול תמן קדם יי אלהך
 ותחדי את ואנש ביתך:

כ"ה < בכל אשר-תאווה נפשך • כלל. בבקר ובצאן וביון ובשכר • פרט. ובכל אשר תשאולך נפשך •
 (ספרי. ב"ק סג) חזר וכלל: מה הפרט מפרש: ולד ולדות הארץ, וראוי למאכל אדם וכו'. אבן עזרא

(כז) וְהָלוּי אֲשֶׁר-בְּשַׁעְרֶיךָ לֹא תַעֲזֹבֵנּוּ כִּי אֵין לוֹ
 חֶלֶק וְנִחְלָה עִמָּךְ: ם

כז ולואה די בקרויף לא תרחקינה ארי לית
 לה חלק ונחלה עמך:

כ"ה < והלוי וגו' לא תעזבנו • מליטין לו מעשר ראשון. כי אין לו חלק ונחלה עמך • (ספרי) יצאו לקט,
 שכחה, ופאה והפקר, שאף הוא יש לו חלק עמך בהן כמוך, ואינן חבין במעשר. אבן עזרא

(כח) מִקְצֵה | שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת-כָּל-מַעֲשֶׂר
 תְּבוּאֹתֶיךָ בַשָּׁנָה הַהִוא וְהִנַּחְתָּ בְּשַׁעְרֶיךָ:

כח מסוף תלת שנין תפק ית כל מעשר
 עללתך בשמא ההיא ומצנע בקרויף:

כ"ה < מקצה שלש שנים • פא ולמד, שאם השקה מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה לשמטה, שיבצערם
 מן הבית בשלישית. אבן עזרא

(כט) וּבָא הַלְוִי כִּי אֵין-לוֹ חֶלֶק וְנִחְלָה עִמָּךְ וְהִגֵּר
 וְהִיתָוּם וְהֵאֱלַמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְאָכְלוּ וְשָׂבְעוּ
 לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-מַעֲשֵׂה יָדֶךָ אֲשֶׁר
 תַּעֲשֶׂה: ם

כט וייתי לואה ארי לית לה חלק ואחסנא
 עמך וגיורא ויתמא וארמלא די בקרויף
 וייכלון וישבעון גדיל די זכרונך יי אלהך
 בכל עובדי דך די תעבד:

כ"ה < ובא הלוי • ויטל מעשר ראשון. והגר והיתום • ויטלו מעשר שני, שהוא של עני של שנה זו,
 ולא תאכלנו אתה בירושלים בדרך שנוקקת לאכל מעשר שני של שתי שנים. ואכלו ושבועו • תן להם
 כדי שביעה, מכאן אמרו: 'אין פוחתין לעני בגרן וכו'. ואתה הולך לירושלים במעשר של שנה ראשונה
 ושניה שהשהית, ומתודה: (דברים כז) "בערתי הקדש מן הבית", כמו שמפרש (שם) ב"כי תכלה לעשר".

אבן עזרא על התורה

אומר, כי יוציא שלשתם. והמכחישים
 אָמרו, כי מצות עשר תעשר, הוא המעשר
 הראשון: וטעם וצרת הפסח בדרך. עם
 הלוי ידבר. וכן וזכורות בקרבך, עם הכהן
 ידבר. ואין שם מעשר שני, רק זה שהוא
 לשלש שנים: מקצה. תחלה. וזה של שלש
 שנים, יקרא מעשר עני. ואנחנו נסמוך על
 קבלת אבותינו:

על המעשר הראשון ידבר. בעבור שהזכיר
 מעשר שני, אמר: לא תחשוב כי תצא
 ידי חובה במעשר השני לבדו: וטעם
 אשר בשעריך. כי לאשר הוא בשערו,
 יתן המעשר הראשון. ולא יאמר, יהיה
 עמי ואני אוליכנו ללוי אחר. או כבר
 נחתיו:

כח מקצה שלש שנים. זה מעשר שלישי,
 ולא יוציא בשנה הזאת מעשר שני. ויש

כו ובשכר. העשוי מדבש ומתמרים, מחטה
 ושעורים: אשר תשאולך. פירות: אתה
 וביתך. אתה ובניך חייב, וביתך רשות. כי
 מצות שלש פעמים, על הזכרים. והאשה
 ההולכת למקום הנבחר, כנשי אלקנה, יש
 להן שכר:

כז והלוי אשר בשעריך. והטעם על
 בית הלוי, שאמה מקבל שכר שלא תעזבנו,
 רק תתן לו כפי מנת דך. והקרוי, כי

♦ יום שישי כ"ו מנחם-אב ♦

א מסוף שבע שנין תעבד שמשתא :

טו (א) מקין שבע-שנים תעשה שמשטה:

ט"ו < מקין שבע-שנים • יכל שבע שנים לכל מלֶוה ומלֶוה? תלמוד לומר: "קִרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁבַע", ואם אַתָּה אוֹמֵר שְׁבַע שָׁנִים לְכָל מַלְוָה וּמַלְוָה לְהַלְוֹאת כָּל אָחֵד וְאָחֵד, הֲיֵאָדָּה הִיא קִרְבָּה? הֲאֵל מְדַת שְׁבַע שָׁנִים לְמַנְיַן הַשְּׁמִטּוֹת. אבן עזרא

ב וְדִין פְּתוּגָם שְׁמִטָּתָא דְתַשְׁמֵט כָּל גְּבַר מְרִי רְשׁוּ דֵי יְרֻשֵׁי בְּחִבְרָה לֹא יִתְבַּע מִן חִבְרָה וּמִן אַחֵוּהִי אֲרִי קִרְיָא שְׁמִטָּתָא קְדָם יְיָ:

(ב) וְזֶה דְבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוּט כָּל-בַּעַל מִשְׁהָ יְדֹו אֲשֶׁר יִשָּׂה בְּרַעְוֵהוּ לֹא-יִגַּשׁ אֶת-רַעְוֵהוּ וְאֶת-אָחִיו בִּי-קִרְיָא שְׁמִטָּה לִיהוּהָ:

ט"ו < שְׁמוּט כָּל-בַּעַל מִשְׁהָ יְדֹו • שְׁמֵט אֶת יְדֹו שֶׁל כָּל בַּעַל מִשְׁהָ. אבן עזרא

ג מִן פֶּר עֲמֻמִּין תִּתְבַּע וְדֵי יְהִי לָךְ עִם אַחֵוּךָ תַשְׁמֵט יְדֶךָ:

(ג) אֶת-הַנְּכָרִי תִגַּשׁ וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ אֶת-אָחִיךָ תַשְׁמֵט יְדֶךָ: אבן עזרא

ד לְחֹדֶר אֲרִי לֹא יְהִי כֶּךָ מִסְּבָנָא אֲרִי בְּרַכָּא יְבַרְכְּךָ יְיָ בְּאַרְעָא דֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָךְ אַחְסָנָא לְמִירְתָּה:

(ד) אֶפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה-כֶּךָ אֲבִיוֹן בִּי-בְרַךְ יְבַרְכְּךָ יְהוָה בְּאַרְץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ:

ט"ו < אֶפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה-כֶּךָ אֲבִיוֹן • וְלִהְלֹךְ הוּא אוֹמֵר: "כִּי לֹא יִתְדַל אֲבִיוֹן"? אֵלָּא בְּזִמְנֵי שְׂאֲתֵם עוֹשִׂים רְצוֹנֵי שֶׁל מְקוֹם, אֲבִיוֹנִים בְּאַחֲרִים וְלֹא בְכֶם, וּכְשֵׁאִיִן אַתֶּם עוֹשִׂים רְצוֹנֵי שֶׁל מְקוֹם, אֲבִיוֹנִים בְּכֶם. אֲבִיוֹן, דֵּל מַעֲנִי, וְלִשׁוֹן 'אֲבִיוֹן' שֶׁהוּא תָּאֵב לְכָל דְּבַר. אבן עזרא

ה לְחֹדֶר אִם מְבָלָא תִקְבַּל לְמִימְרָא דֵי אֱלֹהֶיךָ לְמִטְרָא לְמַעַבְדַּד יֵת כָּל תְּפִקְדָּתָא הָדָא דֵי אֲנָא מְפַקְדֶךָ יוֹמָא דִּין:

(ה) רַק אִם-שְׁמוּעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַמִּצְוֹת הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם:

ט"ו < רַק אִם-שְׁמוּעַ תִּשְׁמַע • אִז לֹא יִהְיֶה כֶּךָ אֲבִיוֹן. שְׁמוּעַ תִּשְׁמַע • שְׁמַע קַמְעָא, מְשַׁמְעִין אוֹתוֹ הַרְבֵּה.

אבן עזרא על התורה

ד אֶפֶס. הַטַּעַם דַּע, כִּי זֶה שְׂצוּיְתִיךָ שְׁלֵא תִגַּשׁ אֶת אָחִיךָ, אִין צוֹרֶךְ. אִם הִיו כָּל יִשְׂרָאֵל או רִיבִים שׁוֹמְעִים בְּקוֹל הַשָּׁם, אִז לֹא יִהְיֶה כֶּךָ אֲבִיוֹן, שֶׁהוּא צְרִיף לְהִיּוֹתוֹ מַלְוָה אוֹתוֹ. רַק כָּלְכֶם תַּעֲבֹטוּ גוֹיִם רַבִּים. וְהַטַּעַם, תִּקְחוּ עֲבוֹטוֹ שֶׁהוּא מְשַׁכּוֹן, בְּעַבּוֹר מְמוֹן שְׂתַתֵּן לוֹ, שֶׁהוּא צְרִיף אֵלָיו לְסַחֵר בו:

כְּמוֹ וְהַחֲקִמָה תַחֲזִיחַ בְּעֵלֶיךָ. אֵת נִפְשׁ בְּעֵלֶיךָ יִקַּח. וְהַטַּעַם, מִי שֶׁהִדְבֵּר בְּרִשׁוּתוֹ: יִשָּׂה. פּוֹעֵל יוֹצֵא. וְהַלּוֹקֵת יִקְרָא, נוֹשֵׂה בו: יִגַּשׁ. יִלְחֹץ, כְּמוֹ וְכָל עַצְבֵיכֶם תִּגְשׁוּ. וְהַגָּה נִרְאָה הַנְּוִי' בְּפִעֲלֵי הַעֲתִיד מִבְּעֵלֵי הַנְּוִי': שְׁמִטָּה לֵה'. לְכַבּוֹד הַשָּׁם שְׂתַתֵּן לוֹ הַמְּמוֹן. וְהַטַּעַם הַסְּמִךְ הַמַּל' לַשָּׁם, בְּעַבּוֹר שְׂבַת הִיא לֵה': ג אֶת הַנְּכָרִי תִגַּשׁ. רִשׁוּת:

א וְהַטַּעַם מִקֵּץ שְׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה. בְּתַחֲלַת הַשָּׁנָה, כְּאֲשֶׁר פִּירְשֵׁתִי. וְהַעֲד, הַקְּהֵל אֵת הָעָם. וְנִדְבַקָה זֹאת הַפְּרִשָּׁה, בְּעַבּוֹר שְׂאֵמֵר כִּי מַעֲשֵׂר עֲנִי הוּא לְלוֹי וְלַגֵּר וְלִזְנוּתוֹם וְלֹאֲלֻמְנָה, אֲמַר וְכֵן דְּבַר הַשְּׁמִטָּה. וְהַטַּעַם, כְּמוֹ שְׁמִטָּה וְהַנִּיחֻהָ וְתַפּוּל: ב מִשְׁהָ. כְּמִשְׁקַל מִטָּה. וְהוּא שֵׁם לְפִי דַעֲתִי. וְלְפִי דַעֲת רַבִּים, הוּא פּוֹעֵל וּבַעַל.

(ו) כִּי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לְךָ וְהֵעֲבַטְתָּ גוֹיִם רַבִּים וְאֶתְהַלַּךְ לֹא תֵעָבֵט וּמִשְׁלַתְּ בְּגוֹיִם רַבִּים וּבְךָ לֹא יִמְשְׁלוּ: ם

וְאָרִי יִי אֱלֹהֶיךָ בְּרַכְךָ כְּמָא דִּי מְלִיל לְךָ וְתוֹזֵף לְעַמְמִין סְגִיאִין וְאֶתְ לֹא תוֹזֵף וְתִשְׁלוֹט בְּעַמְמִין סְגִיאִין וּבְךָ לֹא יִשְׁלֹטוּן:

ט"ו < בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לְךָ • וְהִיכֵן דִּבֶּר? (דברים כח) "בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר". וְהֵעֲבַטְתָּ • כָּל לְשׁוֹן הַלְוָאָה, כְּשֶׁנּוֹפֵל עַל הַמְלוּה נּוֹפֵל בְּלִשׁוֹן מִפְעִיל, כְּגוֹן: "וְהִלּוּיִת", "וְהֵעֲבַטְתָּ", וְאִם הִיָּה אֹמֵר "וְעֵבַטְתָּ", הִיָּה נּוֹפֵל עַל הַלְוָה, כְּמוֹ "וְלוּיִת". וְהֵעֲבַטְתָּ גוֹיִם • יָכַל שְׂתֵהֵא לְוָה מְזֵה וּמְלוּה לְוָה? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר: "וְאֶתְהַלַּךְ לֹא תֵעָבֵט". וּמִשְׁלַתְּ בְּגוֹיִם רַבִּים • יָכַל עוֹבְדֵי־כּוֹכְבִים אַחֲרֵים מוֹשְׁלִים עֲלֶיךָ? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר: "וּבְךָ לֹא יִמְשְׁלוּ". אבן עזרא

(ז) כִּי־יְהִיֶּה בְּךָ אֲבִיוֹן מֵאַחַד אַחֶיךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצֶךָ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לֹא תֵאֲמַן אֶת־לִבְּךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת־יְרֵךְ מֵאַחֶיךָ הָאֲבִיוֹן:

וְאָרִי יְהִי בְךָ מִסְכְּנָא חַד מֵאַחֶיךָ בְּחַדָּא מִקְרִיבֵי בְּאַרְעֵךָ וְיִי אֱלֹהֶיךָ יְהִי בְךָ לֹא תִתְקַף יָת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ יָת יְרֵךְ מֵאַחֶיךָ מִסְכְּנָא:

ט"ז < כִּי־יְהִיֶּה בְּךָ אֲבִיוֹן • הַתָּאב תָּאב, קוֹדֵם. מֵאַחַד אַחֶיךָ • אַחֶיךָ מֵאַבְיָךָ קוֹדֵם לְאַחֶיךָ מֵאַמְךָ. שְׁעָרֶיךָ • עֲנִי עִירֶךָ קוֹדֵמִים לְעֲנֵי עִיר אַחֲרָת. לֹא תֵאֲמַן • יֵשׁ לְךָ אָדָם שְׂמֻצְטַעַר אִם יִתֵּן אִם לֹא יִתֵּן, לְכָךְ נֹאמֵר: "לֹא תֵאֲמַן"; יֵשׁ לְךָ אָדָם שְׂפוּשֵׁט אֶת יָדוֹ וְקוֹפְצָה, לְכָךְ נֹאמֵר: "וְלֹא תִקְפֹּץ". מֵאַחֶיךָ הָאֲבִיוֹן • אִם לֹא תִתֵּן לוֹ, סוֹפֵךְ לְהִיּוֹת אַחֵיו שֶׁל אֲבִיוֹן. אבן עזרא

(ח) כִּי־פָתַח תִּפְתַּח אֶת־יְרֵךְ לּוֹ וְהֵעֲבַט תִּעְבִּטְנוּ דִּי מַחְסְרוֹ אֲשֶׁר יַחְסֵר לוֹ:

ח אֱלֹא מִפְתַּח תִּפְתַּח יָת יְרֵךְ לֵה וְאוֹזְפָא תוֹזְפְנָה כְּמִסַּת חֲסְרוּנָה דִּיחֲסִיר לֵה:

ט"ח < פָּתַח תִּפְתַּח • אִפְלוּ כְּמָה פְּעָמִים. כִּי־פָתַח תִּפְתַּח • הָרִי כִּי מִשְׁמֵשׁ בְּלִשׁוֹן 'אֱלֹא'. וְהֵעֲבַט תִּעְבִּטְנוּ • אִם לֹא רָצָה בְּמִתְנָה, תֵּן לוֹ בְּהַלְוָאָה. דִּי מַחְסְרוֹ • וְאִי אַתָּה מְצַנֶּה לְהַעֲשִׂירוֹ. אֲשֶׁר יַחְסֵר לוֹ • אִפְלוּ סוּס לְרַכֵּב עָלָיו וְעָבַד לְרוּץ לְפָנָיו. לוֹ • (כתובות טו) זֹו אִשָּׁה, וְכֵן הוּא אֹמֵר (בראשית ב): "אֲעֲשֶׂה לוֹ עֶזֶר כְּנֶגְדּוֹ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי-שיחות חלק ל"ד עמוד 82 ואילך)

נָתַן תִּתֵּן - אִפִּילוּ מֵאָה פְּעָמִים

כִּי־פָתַח תִּפְתַּח אֶת־יְרֵךְ לּוֹ . . נָתַן תִּתֵּן לוֹ

פָּתוּחַ תִּפְתַּח - אִפִּילוּ כְּמָה פְּעָמִים. נָתַן תִּתֵּן - אִפִּילוּ מֵאָה פְּעָמִים (טו, ח - י. רש"י) יֵשׁ לְעֵין מְדוּעַ עַל הַפְּסוּק הָא' פֶּרֶשׁ רַש"י דְּמִלְמַדְנוּ לְפָתַח אִפִּילוּ כְּמָה פְּעָמִים, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֶרֶשׁ "נָתַן תִּתֵּן" שֶׁהוּא אִפִּילוּ מֵאָה פְּעָמִים? וַיֵּשׁ לּוֹמֵר בְּפִשְׁטוּת:

הַפְּסוּק "פָּתוּחַ תִּפְתַּח" בָּא בְּהַמְשָׁךְ לְפְסוּק שֶׁלִּפְנֵי־זֶה "לֹא תֵאֲמַן אֶת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יְרֵךְ גוֹ" וְלֹא־חֲרִיזָה מִמְשִׁיךְ "כִּי פָתוּחַ תִּפְתַּח", דְּמַדְבֵּר עַל פְּתִיחַת הַלֵּב בְּנִתְיַנֵּת הַצְּדָקָה שֶׁתְּהִיָּה בְּסִבְרָ פָּנִים יְפוֹת וְכוֹיֵצָא בְּזָה. אַךְ בְּפְסוּק הַשְּׁנַי מְדַבֵּר עַל נִתְיַנֵּת הַצְּדָקָה בְּפִעֵל, שְׂאִם כִּשׁ"קֶרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁבַע . . וְרַעַה עֵינְךָ בְּאַחֶיךָ הָאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ" - "נָתַן תִּתֵּן לוֹ".

אבן עזרא על התורה

וּמִשְׁלַתְּ. וּבִהְיוֹתְכֶם יִשְׂרָאֵל, תִּהְיֶה עוֹד מוֹשְׁלִים עַל הַנְּכָרִים. וְכַּמְצוּהָ, כִּי יְהִיָּה בְךָ אֲבִיוֹן. עַל כֵּן אָמַר, כִּי לֹא יִחְדַּל אֲבִיוֹן. כִּי יוֹדַע כִּי יָבֵא דוֹר שֶׁלֹּא יְהִיָּה רוֹבּוֹ זְכָאִי: אִי לֹא תֵאֲמַן אֶת לְבָבְךָ. לְדַבֵּר עַל לְבוֹ דְּכָרִים טוֹבִים: תִּקְפֹּץ. תִּסְגּוֹר. וְכֵן קִפְצָה פִּיָּה. קִפֵּץ בָּאָף. יִקְפְּצוּ מְלָכִים פִּיָּהֶם. וְהוּא פִּעַל קָל: הָאֲבִיוֹן. יֵשׁ אֹמֵר שֶׁהוּא מְגוֹרַת וְלֹא אָבָה. כִּי הוּא בְּמִשְׁקַל עֲלִיוֹן וְחִבּוּן

ועל-פי־זה מובן טעם השנוי בפרוש רש"י, כי רק על נתינה בפעל אפשר לצוות שתהיה אפילו מאה פעמים, אבל על פתיחת הלב (שהיא רגש שבלב) קשה לצוות שיפתח את לבו מאה פעמים! וקל-להבין. **אבן עזרא**

ט אסתמר לך דילמא יהי פתגם עם לךך
ברשע למימר קריבא שתא שביעתא שתא
דשמשתא ומכאש עינך באחורף מסבנא ולא
תתן לה ויקרי עלך גדם יי ויהי כך חובא:

(ט) השמר לך פניהיה דבר עס-לכבך בליעל
לאמור קרבה שנתהשבע שנת השמטה ורעה
עינך באחורף האביון ולא תתן לו וקרא עליך
אל-יהוה והיה כך חטא:

רש"י וקרא עליך • (ספרי) • כל מצוה? תלמוד לומר (דברים נד): "ולא יקרא". והיה כך חטא • מפל מקום, אפילו לא יקרא. אם כן למה נאמר: "וקרא עליך"? ממחר אני ליפרע על ידי הקורא יותר ממי שאינו קורא. **אבן עזרא**

י מתן תתן לה ולא יבאש לךך במתנה לה
ארי גדיל פתגמא הדין יברכנך יי אלהך
בכל עובדך ובכל אושטות יךך:

(י) נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי
בגלל הדבר הזה יברכך יהוה אלהיך בכל-
מעשך ובכל משלח יךך:

רש"י נתון תתן לו • אפילו מאה פעמים. לו • בינו ובינך. כי בגלל הדבר • אפילו אמרת ליתן, אפה נוטל שכר האמירה עם שכר המעשה. **אבן עזרא**

יא ארי לא יפסוק מסבנא מגו ארעא על כן
אנא מפקדך למימר מפתח תפתח ית יךך
לאחורף לעניך ולמסבנך בארעך:

(יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על-כן אנכי
מצוה לאמור פתח תפתח את-ידך לאחורף לעניך
ולאביונך בארעך: ם

רש"י על-כן • (שם) מפני כן. לאמר • (ספרי) עצה לטובתך אני משיאך. לאחורף לעניך • לאיזה אף? לעני. לעניך • ביו"ד אחד, לשון עני אחד הוא, אבל עניך בשני יודי"ן, שני עניים. **אבן עזרא**

יב ארי ינדפן לך אחורף בר ישראל או בת
ישראל ויפלהך שית שנין ובשתא
שביעתא תפטרנה בר חורין מעמך:

(יב) פיימכר לך אחורף העברי או העבריה ועבדך
שש שנים ובשנה השביעת תשלחנו חפשי
מעמך:

רש"י פיימכר לך • (קידושין יד) על ידי אחרים, שמכרוהו בית-דין בגנבתו הכתוב מדבר, והרי כבר נאמר (שמות כא): "כי תקנה עבד עברי", ובמכרוהו בית-דין הכתוב מדבר? אלא מפני שני דברים שנתחדשו כאן: אחד, שכתוב "או העבריה", אף היא תצא בשש, ולא שמכרוהו בית-דין, שאין האשה נמכרת בגנבתה,

אבן עזרא על התורה

השם על מונך:
יא כי לא יחדל אביון מקרב הארץ.
כאשר פירשתי: לאחורף. הקרוב אליך,
בתחלה: ולעניך. לעניי משפחתך. ואביון
ארץך, קודם לאביון מקום אחר. וטעם
הדבר כי ימכר לך אחורף העברי, בעבור
העניק מעניק לו:

ט בליעל. שם. ויש אומר שהיא מלה
מורכבת, כגון תפלה שלא יעל ולא יגאל
ולא יחיה: ורעה עינך. כמו ושבה אל
בית אביה. והמלה, מהשנים הנראים:
י בגלל. כמו סבה, לבעבור סבב. כי הכל
הוא בתלקים בתלקי הכל שהוא הגוף:
נתון תתן. הטעם, כי אם תתן לו, יוסיף

והגיון, שהשרש עלה חכה הגה. והטעם
שהוא מתאנה לכל דבר, בעבור חסרונו:
ח פתח תפתח. שם הפעל. וכל מקום
שאיננו כתוב הוא דרך קצרה. גם הדרש
יפה: את יךך לו. לאשר אין לו פלום:
והעבט מעביטנו. תתן לו משלך על
עבוטו. והנה מעביטנו, תקח עבוטו:

שְׁנֵאמֶר: "בְּגִבְתוֹ", וְלֹא 'בְּגִבְתָּהּ', אֲלֵא בְקִטְנָה שְׁמֹכְרָה אָבִיָּה; וְלִמַּד כָּאֵן שְׁאֵם יֵצְאוּ שֵׁשׁ שָׁנִים קֹדֶם שֶׁתְּבִיא סִימְנִין, תִּצָּא. וְעוֹד חֲדָשׁ כָּאֵן: "הֵעֲנִיק תַּעֲנִיק". אבן עזרא

(ג) וְכִי־תִשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעַמְּךָ לֵאמֹר תִּשְׁלַחְנוּ רִיקָם: אבן עזרא
 יג וְאֵרִי תִפְטְרֶנָּה בְּר חוֹרִין מֵעַמְּךָ לֵאמֹר תִּפְטְרֶנָּה רִיקָנוֹן:

(יד) הֵעֲנִיק תַּעֲנִיק לֹא מִצְאֲנֶיךָ וּמִגְרֶנֶךָ וּמִיִּקְבֶּךָ אֲשֶׁר בְּרַכְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִתֶּן־לוֹ:
 יד אֲפָרָשָׂא תִפְרֹשׁ לָהּ מֵעַמְּךָ וּמֵאֲדָרְךָ וּמִמְעַצְרֹתֶיךָ דִּי יִכְרְכְּנָךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִתֶּן לָהּ:

יש"י - הֵעֲנִיק תַּעֲנִיק • לְשׁוֹן עֲדִי, בְּגִבְתָּהּ וּבְמִרְאֵיתָ הֵעִין. דְּבַר שְׁיֵהָא נִפְרָ שְׁהִיבְתָּ לֹא. וְיֵשׁ מִפְרָשִׁים לְשׁוֹן הַטְעָנָה עַל צְוֹארוֹ. מִצְאֲנֶיךָ וּמִגְרֶנֶךָ וּמִיִּקְבֶּךָ • כָּל אֵין לִי אֲלֵא אֵלוֹ בְּלִבְדָּ? תִלְמוּד לֹמַר: "אֲשֶׁר בְּרַכְּךָ", מִכָּל מַה שֶׁבְּרַכְּךָ בּוֹרְאֶךָ. וְלִמָּה נֵאמְרוּ אֵלוֹ? מַה אֵלוֹ מִיְחֻדִים שֶׁהֵם בְּכֻלָּל בְּרַכְּכָה, אִף כָּל שֶׁהוּא בְּכֻלָּל בְּרַכְּכָה. יֵצְאוּ פְרָדוֹת. וְלִמָּדוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּמַסְכֵּת קְדוּשִׁין בְּגִזְרֵה־שְׁוֵה כַּמָּה נִתֵּן לֹא מִכָּל מִין וּמִין.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטר-שיחות חלק כ"ד עמוד 87 ואילך)

העניקה - חלק משחרור העבד

העניק תעניק לו . . וזכרת פי עבד היות בארץ מצרים

העניקתי לך ושניתי לך, אף אתה העניק לו ושנה לו; מה במצרים נתתי לך ברחב יד, אף אתה תתן לו ברחב יד (טו, יד-טו. ובספרי)

יש לעיני: א. מצות העניקה היא על האדון, ומדוע לשון הספרי הוא "העניקתי ושניתי" דמורה שהקב"ה העניק (כלומר גרם שהמצרים יתנו כלי כסף כו'), ולא המצרים שהיו האדון. ב. עבד הנמכר לעובד כפוכים-ומזלות אינו בכלל העניקה, ואיך אפשר לומר על הרכוש שקבלו בני ישראל במצרים - גדר העניקה? ויש לבאר בזה:

במצות העניקה ישנם ב' חלקים (א) נתינת האדון - בתור הפרת הטוב לעבד עבור עבודתו. (ב) קבלת העבד - ההנאה והתועלת של העבד מהמתנה.

והחלוק ביניהם: נתינת האדון קשורה למצבו הקודם - הפרת הטוב עבור עבודתו לעבד; מה-שאין-כן קבלת העבד קשורה לחירותו והיא מהוה פרט וחלק משחרורו, אשר בד בבד עם יציאתו הוא מקבל מתנות, הפך הענין דעבודות, כי אם חרות ורחב יד.

והנה בפסוק "וזכרת פי עבד היות במצרים ויפדה ה' אלקיך, על פן אנכי מצוה גוי" מדגיש ענין השני בהעניקה, שלמות שחרור העבד, דכמו שבני ישראל היו עבדים והקב"ה שחררם לגמרי, פן מחיבים הם בשחרור עבדיהם. ובהיות שאין המדבר כאן על חיוב הנתינה שעל האדון אלא לגבי שלמות השחרור שבהעניקה, אינו נוגע אצל מי היה עבד לפני-זה, וכן אינו נוגע מי נתן המתנה, דגם בקבלת המתנה מאדם אחר מרגיש העבד במצב של חרות. אבן עזרא

(טו) וְזָכַרְתָּ פִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־פִּי אֲנֹכִי מִצְוֶךָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם:
 טו וְחִדְפֵּר אֵרִי עֲבָדָא הַיּוֹמָא בְּאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם וּפְרִקֶךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל כֵּן אֲנִי מִפְקֶדֶךָ יְת פִּתְגָמָא דְּדִין יוֹמָא דִּין:

יש"י - וְזָכַרְתָּ פִּי עֶבֶד הָיִיתָ • וְהֵעֲנִיקְתִּי וְשִׁנִּיתִי לְךָ מִבַּיְתַת מִצְרַיִם וּבֵינֵת הַיּוֹם, אִף אֶתְּהָ הֵעֲנִיק וּשְׁנָה לֹא.

אבן עזרא על התורה

יב אחיך העברי. פירשתי: או העברייה. יג ריקם. פירשתי: פירוש המלה, כפי המקום בלא אח: והוא, כי ימכר איש את בתו לאמה: יד העניק תעניק לו. הטעם, עשה לו פירוש המלה, כפי המקום בלא אח:

וְהָיָה כִּי־יֵאמֶר אֱלֹהֶיךָ לֹא אֵצֶא מֵעַמְּךָ כִּי אֶהְבֶּדְךָ וְאֶת־בֵּיתְךָ כִּי־טוֹב לֹא עָמְדָה: (טו) ויהי ארי יימר לך לא אפוק מעמך ארי רחמך וית אנש ביתך ארי טב לה עמך:

וְלָקַחְתָּ אֶת־הַמְרִצֵּעַ וְנִתְתַּהַּ בְּאֶזְנוֹ וּבִדְלֹתַי וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם וְאֵף לְאַמְתְּךָ תַּעֲשֶׂה־בּוֹ: (ז) ונתסב ית מרצעא ותתן באדנה ובדשא ויהי לך עבד פלח לעלם ואף לאמתך תעבד בן:

כ"ט < עבד עולם • יכל כמשמעו? תלמוד לומר (ויקרא כה): "ושבתם איש אל אחוזתו, ואיש אל משפחתו תשובו", הא למדת, שאין זה אלא עולמו של יובל (מכילתא). ואף לאמתך תעשה-בן • הענק לה, יכל אף לרציצה השנה הכתוב אותה? תלמוד לומר: (שמות כא) "ואם אמר יאמר העבד", עבד נרצע ואין אמה נרצעת. אבן עזרא

לֹא־יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיךָ בְּשִׁלְחֶךָ אֹתוֹ חֲפָשִׁי מֵעַמְּךָ כִּי מִשְׁנֵה שָׂכָר שָׁכִיר עֲבַדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִרְכָךָ יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: פ (יח) לא יקשה בעיניך בשלחך אתו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים וברכך יהיה אלהיך בכל אשר תעשה: פ

כ"ט < כי משנה שכר שכיר • מכאן אמרו: עבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה, וזהו כפלים שבעבודת שכירי יום, ומהו עבודתו בלילה? רבו מוסר לו שפחה כנענית, והולדות לאדון.

~ נקודות משיחות קודש ~ (היום יום כו סיון)

וּבִרְכָךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה (טו, יח)

על האדם רק לעשות כלי לפרנסתו, ולהשתדל בכל כחו שהכלי יהיה טהור מכל סיג ופסלת של אונאה וכדומה, היינו שיהיה הכל על פי דיני התורה. ואז יהיה כלי ראוי לברכת ה', ובשנים: א. תהיה לו פרנסה בריח. ב. הפרנסה תלך למקום הראוי. אבן עזרא

♦ שבת קודש כ"ז מנחם-אב ♦

כָּל־הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָךָ וּבְצֵאתְךָ הַיְוֹכֵר תִּקְדֹּשׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבִכּוֹר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגְזוּ בְּכוֹר צֹאנֶךָ: (יט) כל בוקרא די יתיליד בתוךך ובקנך דיוכרין תקדש קדם יי אלהך לא תפלח בבוקרא דתוךך ולא תגזו בוקרא דענך:

כ"ט < כל-הבכור וגו' תקדיש • ובמקום אחר הוא אומר "לא יקדיש איש אותו" (ויקרא כז), הא פיצד? אינו מקדישו לקרבן אחר, וכאן למד שמצוה לומר: 'הרי אתה קדוש לבכורה' (ערכין כט). דבר אחר: אי אפשר לומר 'תקדיש', שכבר נאמר: "לא יקדיש", ואי אפשר לומר: "לא יקדיש", שהרי כבר נאמר: "תקדיש", הא פיצד? מקדישו אתה הקדש עלוי, ונותן להקדש כפי טובת הנאה שבו. לא תעבד בבכור שורך ולא תגזו וגו' • אף החלוף למדו רבותינו (בכורות כה) שאסור, אלא שדבר הכתוב בהנה. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

יו באזנו ובדלת. פירשתי. וטעם להזכיר זה, כי אתה חייב לתת לו בצאתו חפשי, רק אם לא ירצה לצאת, תרצע אָזְנוֹ: ואף לאמתך תעשה בן. דבק עם העניק מעניק לו. ואם הוא רחוק, כמו שלם ישלם אם אין לו. ואם שלם אלה. ורבים בן, כי אין אשה נרצעת:

יח לא יקשה בעיניך. מצאנו פתוב שלש שנים, כימי שכיר. וזו ראיה כי אין רשות לאדם שישכיר עצמו יותר משלש שנים גם בן לשוכר אותו הנותן שכרו. וזה טעם משנה, כמו בפל. וכן, והנה משנה. הוא משנה למלך, שם משנה למלך. תאר השם גם הוא מגזרת שנים, פאשר פרשתי. והנה

זה הכתוב יפרש כי ובשביעית יצא לחפשי חנם, בתחלת השנה. גם יש ראיה משנת השמיטה, גם מיום השבת: וברכך. פועל עתיד, ולא עבר. כי אין הפרש ביניהם, רק מטעם המקום:

יט כל הבכור. הזכירו, בעבור לא תעבד בבכור שורך:

(ב) **לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שְׁנָה בְשָׁנָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֶתְּךָ וּבֵיתְךָ:**
 כ קדם יי אלהיך תיכלנה שמת בשמת
 באתרא די יתרעי יי את ונאנש ביתך:

השי"ב < לפני ה' אלהיך תאכלנו • לפהן הוא אומר, שפכר מצינו שהוא ממתנות פהנה, אחד תם ואחד בעל מום, שנאמר (במדבר יח): "ובשרם יהיה לך וגו'". שנה בשנה • מכאן, שאין משהין אותו יותר על שנתו, יכל יהא פסול משעברה שנתו? כבר הקש למעשר, שנאמר (לעיל יח): "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך, ובכורות בקרך וצאנך", מה מעשר שני אינו נפסל משנה לחברתה, אף בכור אינו נפסל, אלא שמצוה תוך שנתו. שנה בשנה • אם שחטו בסוף שנתו, אוכלו אותו היום, ויום אחד משנה אחרת; למד שנאכל לשני ימים ולילה אחד (ספרי) • **אבן עזרא**

(כא) **וכי־יהיה בו מום פסח או עזר כל מום רע לא תזבחנו ליהוה אלהיך:**
 כא וארי יהי בה מומא חגיר או עזיר כל
 מום ביש לא תפסגה קדם יי אלהיך:

השי"ב < מום • פסח או עזר • פרט. כל מום רע • חזר וכלל, מה הפרט מפרש: מום הגלוי ואינו חוזר, אף כל מום שפגלוי ואינו חוזר. **אבן עזרא**

(כב) **בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדו בצבי ובאיל:** **אבן עזרא**
 כב בקרניך תיכלנה מסאבא ודכיא פחדא
 פכסר טביא ואילא:

(כג) **רק את־דמו לא תאכל על־הארץ תשפכנו בכמים:** **פ**
 כג לחוד ית דמה לא תיכול על ארעא
 תשדנה פמיא:

השי"ב < רק את־דמו לא תאכל • שלא תאמר: הואיל וכלו החר הבא מפלל אסור הוא, שהרי קדוש ונשקט בחוץ בלא פדיון ונאכל, יכל יהא אף הדם מתר? תלמוד לומר: "רק את־דמו לא תאכל".

טז (א) **שמור את־חדש האביב ועשית פסח ליהוה אלהיך כי בחדש האביב הוציאך יהוה אלהיך ממצרים לילה:**
 א טר ית ירחא ודאביבא ומעבד פסחא קדם
 יי אלהיך ארי בירחא ודאביבא אפקך יי
 אלהיך ממצרים ועבד לך נסין בליליא:

השי"ב < שמור את־חדש האביב • מקדם בואו, שמור שיהא ראוי לאביב, להקריב בו את מנחת העמר, ואם לאו, עבר את השנה. ממצרים לילה • והלא ביום יצאו, שנאמר (במדבר לג): "ממחרת הפסח יצאו בני ישראל וגו'". אלא לפי שבלילה נתן להם פרעה רשות לצאת, שנאמר (שמות יב): "ויקרא למשה ולאהרן לילה וגו'". **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

כ תאכלנו. מי שהוא ראוי לאכול, פאשר פירשתי. והזכיר זה פעם שנית, לבאר משפט בעל מום: אתה וביתך. בית הכהן: **כא כל מום רע. הנזכרים:**
 כב בשעריך תאכלנו. יש אומר, הפהן יאכלנו חוץ למקדש. ויש אומר, אחר שיש בו מום, הוא לישראל. וזה רחוק בעיני: הטמא והטהור. שב אל תאכלנו. והטעם, כמו קריאה, אתה הטמא או הטהור. והטעם, בין שהיה טמא או טהור, הוא מותר לאוכלו. בעבור פי בשר קודש, אם אכלו טמא הוא בכרת. ובעבור שהזכיר שנה בשנה, הזכיר שלש פעמים. ועוד, בעבור הכבוד שיאכל במקדש, וכן הפסח יאכל במקדש ולא חוץ ממנו: **א את חדש האביב. נקרא פן, בעבור**

שהיה בו אביב בצאתם ממצרים. והמכתישים אמרו, כי לא נעשה פסח בלא אביב. וכבר השיבותי על הבליהם. גם אנתנו נודה כי בית דין היה מסתפל לאביב. ודע, כי אין לחדשים בלשון הקדש שמות, כי ניסן סיון גם פסליו גם טבת גם אדר שהם נזכרים במקרא, הם לשון פשדים. על פן אמר הוא חדש ניסן. רק מצאנו,

(ב) וּזְבַחַת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבֶקֶר בַּמָּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה לְשִׁבְן שְׁמוֹ שָׁם:

ט"ז « וּזְבַחַת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן • שְׁנָאֲמַר: "מִן הַבְּשָׂיִם וּמִן הָעֵצִים תִּקְחוּ". וּבֶקֶר • (ספרי) תִּזְבַּח לַחֲגִיגָה, שָׂאֵם נִמְנוּ עַל הַפֶּסַח חֲבוּרָה מְרֻבָּה, מְבִיאִים עִמּוֹ חֲגִיגָה כְּדֵי שִׁיחָא נֶאֱכַל עַל הַשֶּׁבַע, וְעוֹד לְמַדּוֹ רְבוּתֵינוּ דְּכָרִים הִרְבָּה מִפְּסוּק זֶה. אבן עזרא

(ג) לֹא-תֹאכַל עִלּוֹי חֲמִין שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל-עִלּוֹי
מִצֹּת לֶחֶם עֲנִי כִּי בַחֲפֹזִן יֵצְאֶת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יְוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי
חַיֶּיךָ:

ט"ח « לֶחֶם עֲנִי • לֶחֶם שְׁמֹזְכִיר אֶת הָעֲנִי שְׁנִתְעַנּוּ בְּמִצְרַיִם. כִּי בַחֲפֹזִן יֵצְאֶת • ולא הספיק בצק להחמיץ וְזֶה יִהְיֶה לָךְ לְזִכְרוֹן, וְחֲפֹזִן לֹא שֶׁלֶךְ הִיָּה אֶלָּא שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁכֵּן הוּא אוֹמֵר (שמות י"ב): "וַתִּתְחַזַּק מִצְרַיִם עַל הָעָם וְגו'". לְמַעַן תִּזְכֹּר • על יְדֵי אֲכִילַת הַפֶּסַח וְהַמִּצֵּה, "אֶת-יְוֹם צֵאתְךָ". אבן עזרא

(ד) וְלֹא-יִרְאֶה לָךְ שְׂאֵר בְּכָל-גְּבֻלְךָ שְׁבַעַת יָמִים
וְלֹא-יָלִין מִן-הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בַּעֲרֵב בַּיּוֹם
הַרְאִשׁוֹן לְבֶקֶר:

ט"ט « וְלֹא-יָלִין מִן-הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בַּעֲרֵב בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן לְבֶקֶר • אֲזַהְרָה לְמוֹתִיר בְּפֶסַח דּוֹרוֹת, לְפִי שֶׁלֹּא נֶאֱמַר אֶלָּא בְּפֶסַח מִצְרַיִם, וְיוֹם רִאשׁוֹן הָאֲמוֹר כָּאֵן הוּא י"ד בְּנִיסָן, כְּמָה דְאֵת אֲמַר: (שמות י"ב) "אֵף בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתִיכֶם", וְלְפִי שֶׁנִּסְתַּלַּק הַכֶּתוּב מֵעֲנִינּוֹ שֶׁל פֶּסַח וְהִתְחִיל לְדַבֵּר בַּחֲקוֹת שְׁבַעַת יָמִים, כְּגוֹן: "שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עִלּוֹי מִצֹּת, וְלֹא יִרְאֶה לָךְ שְׂאֵר בְּכָל גְּבוּלְךָ", הַצֵּרֶךְ לְפָרֵשׁ בְּאִיזוֹ זִבְיָחָה הוּא מְזַהֵר, שָׂאֵם כְּתוּב: "וְלֹא יָלִין מִן הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בַּעֲרֵב לְבֶקֶר", הֵייתִי אוֹמֵר: שְׁלָמִים הַנִּשְׁחָטִים כֹּל שְׁבַעַה, כֵּלֵן בְּבַל תּוֹתִירוּ, וְאִינֶן נֶאֱכָלִין אֶלָּא לְיוֹם וְלַיְלָה, לְכָף כְּתוּב: "בַּעֲרֵב בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן". דְּכָר אַחֵר: בַּחֲגִיגַת י"ד הַכֶּתוּב מְדַבֵּר, וְלִמַּד עֲלֶיהָ שֶׁנֶּאֱכַלְתָּ לְשָׁנֵי יָמִים, וְהִרְאִשׁוֹן הָאֲמוֹר כָּאֵן בַּיּוֹם טוֹב הַרְאִשׁוֹן הַכֶּתוּב מְדַבֵּר, וְכֵן מִשְׁמַעוֹת הַמִּקְרָא: בֶּשֶׂר חֲגִיגָה אֲשֶׁר תִּזְבַּח בַּעֲרֵב, לֹא יָלִין בַּיּוֹם טוֹב הַרְאִשׁוֹן עַד בִּקְרוֹ שֶׁל שְׁנֵי, אֲבָל נֶאֱכַלְתָּ הִיא בִּי"ד וּבִט"ו, וְכֵן שְׁנוּיָה הִיא בְּמִסְכַּת פְּסָחִים (א"ע) • אבן עזרא

(ה) לֹא תוֹכַל לְזַבַּח אֶת-הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ
אֲשֶׁר-יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ:

אבן עזרא על התורה

זוֹ וְאִיתֵינוּ וּבּוֹל. וְטַעַם רִאשׁוֹן, פֶּאֶשֶׁר יִמְצָא הָאָבִיב הֵנוּ חֲדָשׁ הַרְאִשׁוֹן, כִּי מִשָּׁם יִחַל לְסַפּוֹר הַחֲדָשִׁים, אִם הִיָּתָה שָׁנָה שְׁעָבְרָה שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ אוֹ שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר, לֹא נִחוּשׁ עַל זֶה. וְזֶה טַעַם רִאשׁוֹן. רַק כְּדַמּוֹנֵינוּ ז"ל הֶעֱתִיקוּ עִם הָאָבִיב, דְּכָרִים אַחֲרֵיהֶם. וְכָל דְּכָרֵיהֶם אָמַת: לְיָלְהָ. הוֹצִיאָךְ מִתַּחַת רְשׁוֹת פְּרַעַה. וְהִקְרוּב עוֹד אֲפָרְשֵׁנוּ: ב צֹאן. לְחִיּוּב הַפֶּסַח: וּבֶקֶר. לְשָׁלְמִים. וְהַעֲד, וּבֶקֶר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים. אַחֵר שְׂאֲמַר הַכֹּל לְפִסְחָיִם, עַל כְּשָׁבִים וּבְגֵי עוֹיִם, וְכֵן נִתְּנוּ לְפִסְחָיִם חֲמִשָּׁת אֲלָפִים, וּבֶקֶר חֲמֵשׁ מֵאוֹת. וְהִגֵּה זְכַר הַפֶּסַח קוֹדֵם הַבֶּקֶר. וְכֵן אַתָּה וּבִיתְךָ. וְיֵשׁ אוֹמֵר, כִּי בְּמִצְרַיִם אֲמַר כְּבֶשׂ אוֹ עוֹ, וְעַתָּה בֶּקֶר אִם יוֹכַל. וְהִרְאִשׁוֹן הוּא הַנִּכּוֹן: ג לֹא תֹאכַל עִלּוֹי חֲמִין. שֶׁלֹּא יִמְצָא חֲמִין בַּעַת שְׁחִיטַת הַפֶּסַח: לֶחֶם עוֹנֵי. לְזִכְרוֹן: כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. בְּכָל שָׁנָה: ד אֲשֶׁר תִּזְבַּח בַּעֲרֵב. שְׂאֵר בֶּשֶׂר הַפֶּסַח:

(ו) כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 לְשֵׁבֶן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת-הַפֶּסַח בְּעֶרְב כְּבוֹא
 הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם:

ה"י א בְּעֶרְב. כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ. מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם • (ספרי) הרי שלשה זמנים חלוקים: בְּעֶרְב מִשֶּׁשׁ שְׁעוֹת וְלִמְעַלָּה זְבַחְהוּ, וְכְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ תֹּאכְלֶהוּ, וּמוֹעֵד צֵאתְךָ אֶתָּה שׁוֹרְפֶהוּ; כְּלוֹמַר, נַעֲשֶׂה נוֹתֵר וְיֵצֵא לְבֵית הַשֶּׁרָפָה. אבן עזרא

(ז) וּבִשְׁלַת וְאֶכְלֹתָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 בּוֹ וּפְנִיתָ בַּבֶּקֶר וְהִלַּכְתָּ לְאֹהֲלֶיךָ:

ה"י א וּבִשְׁלַת • זהו צלי אש, שאף הוא קרוי בשול. וּפְנִיתָ בַּבֶּקֶר • (ספרי) לְבַקְרוֹ שֶׁל שְׁנֵי; מְלַמֵּד שֶׁשְּׁטוֹן לֵינָה לַלַּיְלָה שֶׁל מוֹצָאֵי יוֹם טוֹב (תרגום טז) • אבן עזרא

(ח) שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ
 לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלֶאכֶה: ם

ה"י א שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת • וּבַמָּקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר (שמות יב): "שְׁבַעַת יָמִים", שְׁבַעַת מִן הַיָּשֵׁן וְשֵׁשֶׁת מִן הַחֲדָשׁ. דְּבַר אַחֵר: לְמַד עַל אֲכִילַת מִצֵּה בַשְּׁבִיעִי, שְׁאִינָה חוֹבָה. וּמִכָּאֵן אֶתָּה לְמַד לְשֵׁשֶׁת הַיָּמִים, שֶׁהָרִי שְׁבִיעִי בְּכֹל הַיָּה, וְיֵצֵא מִן הַכֹּל לְלַמֵּד שְׁאִין אֲכִילַת מִצֵּה בּוֹ חוֹבָה אֶלָּא רְשׁוּת, וְלֹא לְלַמֵּד עַל עֲצֻמוֹ יֵצֵא, אֶלָּא לְלַמֵּד עַל הַכֹּל בְּלוֹ יֵצֵא: מֵה שְׁבִיעִי רְשׁוּת, אֵף בְּלֵם רְשׁוּת, חוּץ מִלִּילָה הַרְאֵשׁוֹן שֶׁהַכְּתוּב קָבַעוּ חוֹבָה, שְׁנַאֲמַר (שמות יב): "בְּעֶרְב תֹּאכְלוּ מִצֹּת". עֲצַרְתָּ לַה' אֱלֹהֶיךָ • עֲצַר עֲצַמְךָ מִן הַמְּלֶאכֶה. דְּבַר אַחֵר: כְּנוֹפֵאֵי שֶׁל מֶאֱכַל וּמִשְׁתֶּה, לְשׁוֹן (שופטים י): "נַעֲצֶרְהָ נָא אוֹתְךָ". אבן עזרא

(ט) שְׁבַעַת שְׁבַעַת תִּסְפְּרֶנּוּ לָךְ מֵהַחֵל חֲרַמְשׁ בַּקָּמָה
 תַּחֲלֵל לְסֹפֵר שְׁבַעַת שְׁבַעַת:

ה"י א מֵהַחֵל חֲרַמְשׁ בַּקָּמָה • (ספרי. מנחות עא) מִשְׁנַקְצֵר הַעֲמֵר, שֶׁהוּא רֵאשִׁית הַקִּצִּיר.

(י) וְעֲשִׂיתָ חֹג שְׁבַעַת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת נִדְבַת
 יְדֶךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן בְּאֶשֶׁר יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

ה"י א מִסֵּת נִדְבַת יְדֶךָ • דֵּי נִדְבַת יְדֶךָ, הַכֹּל לְפִי הַבְּרָכָה, הֵבֵא שְׁלָמֵי שְׁמִחָה וְקִדְשׁ קְרוֹאִים לְאַכֹּל. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

אמר כל מלאכה. והשעם, כל מלאכת עבודה. ובמקום שאמר כל מלאכה, שם כתוב אך. וכאשר הנפיר הפסח שהוא תיב לבא אל מקום הפסח, הנפיר החג השני, גם השלישי, ולא הנפיר יום תרועה ויום העשור, כי אין העשור מתחבר במקדש:
 י מסת. דגשות הסמ"ך, להתבלע הנו"ן. והפלה מגזרת גס, פטעם הרמת ד: נדבת ידך. לעולה ולשלמים:

שלח את העם, והוא יום קדש. וכתוב אחר, וביום עשרים ושלשה לחודש השביעי שלח את העם. יש אומרים, כי הפירוש לאהליהם, באשר הוא. וביום החול, לארצם. והלכת לאהליך, סביב לירושלים. ומשם לך אל ארצו בחול:
 ח ששת ימים. אמרו הקדמונים, מהחל חרמש. ויתכן להיות ביום השביעי דבק עם ששת ימים, והכידול מפאה אל פאה אחרת, להזהיר לא תעשה מלאכה, ולא

ו בערב כבוא השמש. פירשתי: מועד צאתך ממצרים. שב אל פסח, כי מועד חדש האביב יצאו ממצרים. ואינו דבק עם כבוא השמש:
 ז ובשלת. פירשתי, באש. וכן, ובשלו את הפסח באש. והנפיר ובשלת, שלא יאכלנו חי: ופנית בבקר. אמרו המכחישים, כי לך ביום קדש אל ביתו וארצו. ואנחנו לא נסמוך על דעתנו במצות, כי אם על מעתיקי התורה. והנה מצאנו ביום השמיני

יא ותחדי קדם יי אלהי את יברך וברכה ועבדך ואמתך ולואה די בקרויך וגיורא ויפמא וארמלא די בינך באתרא די יתרעי יי אלהיך לאשראה שכנתה תמן:

(יא) ושמחת לפני יהוה אלהיך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך במקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשכן שמו שם:

ט"ז < והלוי והגר והיתום והאלמנה • ארבעה שלי כנגד ארבעה שלך: "בנך ועבדך ואמתך", אם אפה משמח את שלי, אני משמח את שלך.

יב ותדבר ארי עבדא הוימא במצרים ותטר ותעבד ית קומיא האלין:

(יב) וזכרת פי-עבד היית במצרים ושמרת ועשית את-החקים האלה: פ

ט"ח < וזכרת פי-עבד היית וגו' • על-מנת פן פדיתך, שתשמר ותעשה את החקים האלה. אבן עזרא

יג חגא דמטליא תעבד לך שבועא יומין במקנשך מאדרך וממעצרתך:

(יג) חג הספכת תעשה לך שבועת ימים באספך מגרנך ומיקבך:

ט"ט < באספך • בזמן האסיף, שאתה מכניס לבית פרות הקיץ. דבר אחר: באספך מגרנך ומיקבך, למד שתמסכין את הספה בפסלת גרן ויקב (סוכה יב). אבן עזרא

יד ותחדי בתגא את יברך וברכה ועבדך ואמתך ולואה וגיורא ויפמא וארמלא די בקרויך:

(יד) ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך:

טו שבועא יומין תחוג קדם יי אלהיך באתרא די יתרעי יי ארי וברכנך יי אלהיך בכל עללתך ובכל עובדיך ויהי פרים חדי:

(טו) שבועת ימים תחוג ליהוה אלהיך במקום אשר-יבחר יהוה פי יברכך יהוה אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אף שמח:

ס"א < והיית אף שמח • לפי פשוטו, אין זה לשון צווי אלא לשון הבטחה. ולפי תלמודו: למדו מכאן לרבות ליל יום-טוב אחרון לשמחה (ס"א). אבן עזרא

טז תלת זמנין בשתא יתחזי כל דכורך קדם יי אלהיך באתרא די יתרעי יי ארמלא ויפמא ובתגא דשבועיא ובתגא דמטליא ולא יתחזי קדם יי ריקנין:

(טז) שלוש פעמים בשנה יראה כל-זכורך את-פני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ולא יראה את-פני יהוה ריקם:

ס"ב < ולא יראה את-פני ה' ריקם • אלא הבא עלות ראיה ושלמי תגיגה. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

שמח. מצוה לשמוח בחג הסוכות. ויש אומר, פי ברכך לעתיד, ותהיה לעולם שמח: וטעם אף. פי לא תהיה פי אם פן: טז ולא יראה. זהו מסת נדבת ידך: את פני ה'. פירשתי:

או טעם תחוג, ליחיד לעשות עולות ושלמים. והער, פי ברכך. והטעם, תעשה זה בעבור שברך אותך השם. והוסיף בכל תבואתך, לכאר על ברפת התבואה שהוציאה הארץ: מעשה ידיך. בסחורה ואומנות: והיית אף

יב וזכרת פי עבד היית. דבק עם עבדך ואמתך: יג באספך מגרנך ומיקבך. על פן נקרא חג האסיף: טו תחוג. תזבח תזבח. והטעם, על הצבור.

(יז) אִישׁ כְּמִתְנַת יָדוֹ כְּבִרְכַת יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר יִזְכָּר כְּמִתְנַת יְדֵה כְּבִרְכַתָּא דַּיְי אֱלֹהֵיךָ דִּי יְהִיב לְךָ : ס ס ס
נִתְּנָן לְךָ:

רש"י < אִישׁ כְּמִתְנַת יָדוֹ • מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אוֹכְלִין הֶרְבֵּה וְנִכְסִים מְרֻבִּין, יָבִיא עֲלוֹת מְרֻבּוֹת וְשָׁלְמִים מְרֻבִּים:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ט 288)

אִישׁ כְּמִתְנַת יָדוֹ (טז, יז)

כָּאֵן נֶקֶט לְשׁוֹן מִתְּנָה, וְאֵלּוֹ לְעִיל (פסוק י) נֶקֶט מִסַּת נִדְבַת יָדָךְ. וְיֵשׁ לְבָאָר, דְּהִנֵּה פְּסוּק זֶה מְדַבֵּר בְּעֵשִׂיר (פְּרוּשׁ רש"י), וְלִכְּן לֹא מִתְּאִים לְשׁוֹן נִדְבָה, שְׁהִרִי עֲשִׂירוֹת הֵיא בְּגִדְר פְּקֻדוֹן, וְנִתְּיַנַּת הַצְּדָקָה הֵיא בְּסִרְה־הַכֵּל מְלוֹי חוֹבָה וְתַפְקִיד - לְהַעֲבִיר לְעֵנִי אֵת הַכֶּסֶף שְׁלוֹ, שֶׁל הָעֵנִי. אֵךְ עֲלִיו לְתַת צְדָקָה זֹו בְּדָרְךָ נִתְּיַנָּה, בְּסִבְר פְּנִים יְפוֹת, כְּמִזְמֹר כֹּל הַנּוֹתָן בְּעֵינֵי יָפָה נּוֹתָן. וְאֵלּוֹ לְעִיל מְדַבֵּר בְּאֶדָם שְׁאִינוֹ עֲשִׂיר, וּבְאֶדָם כֶּזֶה יִתְּכֵן שְׁפִסְפוֹ נִתָּן לוֹ כְּדִי לְפָרְנֵס אֵת בְּנֵי בֵּיתוֹ, לֹא בְּשִׁבִיל עֵנִים; זֶה כֶּסֶף שְׁלוֹ. וּמְלֻמְדָנוּ הַתּוֹב, שְׁאֵף-עַל-פִּיכֹן עֲלִיו לְהִיּוֹת נְדִיב לֵב וְלְהַפְרִישׁ מִכֶּסֶפוֹ לְצְדָקָה. וְקֻדְמָה נִדְבָה לְמִתְּנָה, כִּי מִי שְׁנוֹתָן צְדָקָה בְּדָרְךָ נִדְבָה זֹוכֶה לְתַת בְּדָרְךָ מִתְּנָה.

קכ"ו פסוקים, פליא"ה סימן. חסלת פרשת ראה

הפטרה לפרשת ראה לקריאה בציבור ולשמו"ת נרפסה בעמוד קעב

אגרות קודש

ב"ה, א' אלול, תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצי"צ
מו"ה שניאור חיים שי הכהן

שלום וברכה!

במענה למכתבו, בו שואל האם כדאי להשקיע מרץ בבנין מקוה חדשה.

ולפלא גם הספק בזה, בה בשעה שידוע גודל הענין וחשיבותו, וכמו ששמעתי כ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"ג זי"ע עד כמה הקפידו רבותנו נשיאינו, שיהיו השיפורים במדה הכי גדולה [ופשיטא שאין המדובר בשיפורים הנוגעים ע"פ דין, דמאי קמ"ל, כ"א הכוונה לשיפורים חיצוניים אלו שמושכים את לב [...] דהאדם, ולא מכללא איתמר אלא בפירוש איתמר מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שלזה נתכווננו]. אלא שפשוט גם זה שצ"ל הבניי עם כל ההדורים גם ע"פ דין וכידוע דברי התשב"ץ שבמקוה צריכים לצאת ידי כל הדיעות בזה.

ויהי רצון שכיון שטהרה מביאה וכו' אלי הנביא מבשר ביאת משיח צדקנו יקרב הענין הנ"ל הגאולה מכל ענינים המבלבלים להפצת היהדות המסורתית כפי הדרוש וכאוי"א מאתנו בתכ"י יעשה בזה ככל התלוי בו, ובאופן דויגעת ובודאי תקוים ההבטחה דרז"ל ומצאת, וכמבואר באחת ההתועדות, הדיוק בתיבת ומצאת, שהתוצאות תהיינה שלא בערך יותר מאשר היגיעה עד שיכוננו בשם מצאאה, וק"ל.

נעם לי לקרות בסיום מכתבו אשר מסור בלוי"נ למוסדות חב"ד אשר במחנם הטי' ובודאי שגם בזה הרי יוסיף כהנה מתאים לחשיבות הענין וערכו, ויהי רצון שגם בהשתדלותו בזה יהי הענין דויגעת ומצאת וככל הפירוש דלעיל.

בברכה לבשו"ט בכל האמור ולכוח"ט בכלל ובפרט.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת ראה

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

בי"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום ראשון - כ"א מנחם אב מפרק קד עד סוף פרק קה</p>	<p>יום רביעי - כ"ד מנחם אב מפרק קיג עד סוף פרק קיח</p>
<p>יום שני - כ"ב מנחם אב מפרק קו עד סוף פרק קז</p>	<p>יום חמישי - כ"ה מנחם אב פרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו</p>
<p>יום שלישי - כ"ג מנחם אב מפרק קח עד סוף פרק קיב</p>	<p>יום שישי - כ"ו מנחם אב פרק קיט מפסוק קצז עד סוף הפרק</p>
<p>שבת קודש - כ"ז מנחם אב פרק כ מפרק קכ עד סוף פרק קלה</p>	

יום ראשון כ"א מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קיא, ז אשרינו מה טוב... עד עמ' 222, ועלול וכו'.

42 שם מזבח"ג מה החידוש בענין "אל אלקי ישראל". על כך
 43 מסביר רבנו הזקן, שה"פירוש" בפסוק הוא: **כִּי הִנֵּה בְּאֵמֶת**
 44 **הַקְדוּשָׁתְךָ הַקְדוּשָׁתְךָ הַקְדוּשָׁתְךָ הַקְדוּשָׁתְךָ הַקְדוּשָׁתְךָ**, הוא, שהוא "קדוש",
 45 מובדל ומרומם מהעולם, הוא "ברוך הוא" – הוא נמשך ומתגלה
 46 (ברכה מלשון המשכה)
 47 והתגלות), שמה שהיה
 48 לפני זה "הוא", נסתר
 49 ונעלם, ירד בהמשכה
 50 והתגלות, ובלשון רבנו
 51 הזקן: **כִּי אֵף דְּאִיהוּ**
 52 **מִמְלָא כָּל עֲלְיוֹנִים**
 53 **עֲלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים** –
 54 למרות שהוא ממלא כל
 55 העולמות, העליונים
 56 והתחתונים, **מְרוֹם**
 57 **הַמְעֻלּוֹת** – והמדריגות,
 58 **עַד מִתַּחַת לְאַרְצֵי הַלְוָי**
 59 **הַתְּמָרִית**, – ממלא
 60 הקב"ה את כולם ונמצא
 61 בכל מקום בשווה, שכן
 62 כאן אין הכוונה ב"ממלא
 63 כל עלמין" כפי שמוסבר
 64 בדרך כלל בהקשר
 65 למדריגה באלקות המצומצמת בכל עולם בהתאם למעלתו
 66 ולמדריגתו, אלא כאן הכוונה היא למה שהקב"ה ממלא ונמצא
 67 בכל העולמות, **כְּמוֹ שְׂבָתוֹבֵי: "הֲלֹא אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ**
 68 **אֲנִי מְלֵא"** – "אני" **מְמַשׂ, דְּהֵיִינוּ מְהוֹתוֹ וְעֲצֻמּוֹתוֹ בְּכִיבּוּל**
 69 **וְלֹא כְּבוֹדוֹ לְבַד,** – כפי שכתוב במקום אחר: "מלא כל הארץ
 70 כבודו", שם מדובר אודות ה"כבוד" שלו וההארה מאתו יתברך,
 71 ואילו כאן, שכתוב "אני מלא" – הכוונה לעצמותו ומהותו
 72 יתברך. הרי, למרות שהקב"ה במהותו ועצמותו ממלא ונמצא
 73 בכל העולמות, **אֵף עַל-פִּי-כֵן הוּא קְדוּשׁ וּמְבַדֵּל מֵעֲלְיוֹנִים**
 74 **וְתַחְתּוֹנִים,** – לא רק מהעולמות והנבראים התחתונים – אלא
 75 גם מהעולמות העליונים, **וְאֵינוּ נִתְפָּס כְּלָל בְּתוֹכָם חֶסֶד**
 76 **וְשָׁלוֹם** – שהעולמות יפעלו בו שיהיה מושפע מהם, **בְּתַפְסִית**
 77 **נְשִׁמַת הָאָדָם כְּגוֹפּוֹ עַל-דֶּרֶךְ-מִשְׁל,** – הנשמה הנתפסת בגוף,
 78 מושפעת מהשינויים שבגוף, ואילו הוא יתברך אינו נתפס
 79 בעולמות, שתהיה להם חסוֹשׁוֹלוֹם השפעה עליו, **כְּמוֹ**
 80 **שְׂמִבּוּאָה מְקוּם אַחַר בְּאֵרֵיכּוֹת.** **וְלֹא-אֵת** – ולכן, כיוון
 81 שהקב"ה קדוש ומובדל ולמעלה לגמרי מעולמות, **לֹא הָיוּ**
 82 **יְכוּלִים לְקַבֵּל חַיּוּתָם מְהוֹתוֹ וְעֲצֻמּוֹתוֹ לְבַדוֹ בְּכִיבּוּל,** רק

1 ז. "אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו כו". – דברים
 2 אלה אומרים בסדר התפלה שלפני "הודו" – בהקשר לקירוב
 3 ולקשר של הקב"ה ובני ישראל, אנו אומרים – אשרי לנו, מה
 4 טוב הוא חלקנו, ומה נעים הוא גורלנו (ומסיימים) ומה יפה
 5 ירושתנו. הביטויים "חלק"
 6 ו"גורל" מתייחסים
 7 להתגלות האלקית
 8 ליהודי, וכמו שכתוב: "ה'
 9 מִנֵּת חֶלְקִי וְכוּסֵי וְגו'".
 10 (ולאחר מכוֹ כְּתוּב):
 11 "חֶבְלִים נָפְלוּ לִי וְגו'". –
 12 חלקים בגורל: נפלו לי כו'
 13 (כפי שהוא מסיים
 14 "בנעימים", שהחלקים
 15 שנפלו לי בגורל, נעימים
 16 לי. שכן, לפני כן הוא הרי
 17 אמר "אתה תומיך גורלי",
 18 אתה, הקב"ה, תומך
 19 גורלי, שיהיה החלק
 20 הטוב). הרי שמוצאים אנו
 21 הלשון "חלק" על גורל,
 22 על האלקות המאירה
 23 בנשמתו של יהודי. לְהֵבִין
 24 לְשׁוֹן "חֶלְקֵנוּ" וְ"גוֹרְלֵנוּ" – מדוע נקראת האלקות, המאירה
 25 בנשמה של יהודי, בשם "חלק" ו"גורל", משמעותו של "חלק"
 26 יכולה להיות שחלק אחד שוה לשני, ואילו "גורל" משמעו חלק
 27 שהוא יוצא מן הכלל, ורק על פי גורל נקבע שחלק זה יהיה למי
 28 שזוכה בגורל, צָרִיף לְבָאֵר הַיִּטֵּב לְשׁוֹן הַשְּׂגוּרָה כְּמֵאֵמֶר
 29 רַבְתּוֹנֵינוּ וְרַבְנֵינוּ לְבִרְבָּה: "אֵין לוֹ חֶלֶק בְּאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל", כִּי
 30 הֵגַם דְּלִבְאֹרֶה לֹא שִׁיף לְשׁוֹן "חֶלֶק" כְּלָל בְּאֱלֹקוֹת יִתְבָּרָה,
 31 שְׂאִינוּ מִתְחַלֵּק חֶלְקִים חֶסֶד וְשָׁלוֹם. – הקב"ה הוא הרי פשוט
 32 בתכלית הפשיטות, ופשיטות היא היפך מחלקים – הרי שלא
 33 שייך באלקות הלשון "חלק", ובכל זאת משתמשים חכמינו ז"ל
 34 בביטוי "חלק" באלקות, מכאן עלינו להבין, שלמרות שאלקות
 35 היא ענין של פשיטות, אך באלקות המאירה ויורדת לנשמות
 36 ישראל – שייכת הלשון "חלק", שכן, היא יורדת בהתגלות של
 37 חלקים, כפי שיסביר להלן. **אֵף הַעֲנֵנּוּ,** – הוא, **כְּמוֹ שְׂבָתוֹב**
 38 **בְּעֵקֶב**: **"וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל", פְּרוּשׁ** – שכן,
 39 בפשטות ישנם בפסוק כמה דברים לא מובנים: א) עד לפסוק זה,
 40 משתמשים בפרשה זו בשם "יעקב", ואילו כאן נאמר "אל-
 41 אלקי ישראל". ב) מה היא השייכות למה שכתוב לפני זה "יעב

1. תהלים טז, ה. 2. שם, ו. 3. הרבי שליט"א מציין לתניא ח"א פי"ח. - שם מדובר, איך "אין סוף ב"ה" מלוכב בכחי" חכמה שבנפש האדם יהי' מי שיהי' מישראל", "שהיא למעלה מן הדעת והשכל המובן". 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לע"ע לא מצאתי אלא בתנחומא ס"פ תזריע, אבל בכ"כ מקומות אי' לכם (ב"ר פ"ב, ד. וש"ג. הובא בתו"א ל, רע"א) וכן "אין להם" (ברכות סג, ב). ו"ל שלא רצה להעתיק לי נוכח וגם לא לי רבים. וק"ל". 5. בראשית לג, כ. 6. ירמ' כג, כד. 7. ישעי' ו, ג. 8. בלק"א ח"א פמ"ב.

- 1 התפשטות החיות אשר תקדש-ברוך-הוא מחיה עליונים
 2 ותחתונים הוא, על דרך משל, כמו הארה מאירה משמו
 3 ותברך, – שהשם עצמו הוא גם כן הארה בלבד, ומהשם קורנת
 4 ומאירה הארה, שהיא ושמו אחד, – שלכן יש בכוח הארה
 5 משמו להחיות כל
 6 העולמות, וכמו שכתוב:
 7 "כי נשגב שמו לברו", –
 8 שגם השם הוא "לברו" –
 9 למעלה מהעולם, רק זיוו
 10 ו"הודו – של השם, על
 11 ארץ ושמים וגו'". –
 12 החיות של ארץ ושמים,
 13 היא הוד זיוו בלבד –
 14 הארה משמו, שכאמור,
 15 השם כשלעצמו הוא גם כן הארה בלבד, כך שלמעשה חיות
 16 העולמות והנבראים היא הארה מהארה. והארה – מהארה זו
 17 מתלבשת ממש בעליונים ותחתונים להחיותם, – כאן כבר
 18 מדובר על התלבשות ממש. לא רק שהיא נמצאת בהם, אלא
 19 התלבשות שהחיות מצומצמת ומתאמת בהתאם למדרגת
 20 העולם, ומתאחדת עם העולם, ונתפסת בתוכם על ידי
- ממזערים רבים, – מדריגות שהן כמו "ממוצעים" בין מדריגה
 עליונה ותחתונה. שכן, יש להן שייכות גם למדריגות העליונות
 וגם למדריגות התחתונות, ולכן משמשות הן "ממוצעים" לירידת
 השפעה והחיות מהמדרגה העליונה למדרגה התחתונה,
 וצמצומים רבים –
 צמצומים רבים בכמות,
 שעל ידי כל צמצום,
 מתקטנים האור והחיות,
 וצמצומים, – צמצומים
 שבאיכות הם חוקים
 ביותר, שהאור, לאחרי
 הצמצום, הוא לא רק קטן
 ומועט יותר, אלא הוא סוג
 אחר של אור מאשר האור
 שלפני הצמצום, בהשתלשלות המדרגות – של העולמות, דרך
 עלה ועלול וכו'. – שבעולם אחד עצמו יש סדר של "עילה" –
 סיבה – ו"עלול" – מסובב, מדריגה אחת היא עילה וסיבה
 למדרגה התחתונה שהיא "עלול" מה"עילה", הרי, אחרי כל
 הצמצומים והירידות של האור, בא האור בעולמות באופן שהוא
 נתפס בהם.
- רק התפשטות החיות אשר הקב"ה מחיה עליונים
 ותחתונים הוא עד"מ כמו הארה מאירה משמו יתברך
 שהוא ושמו אחד וכמ"ש כי נשגב שמו לברו רק זיוו
 והודו על ארץ ושמים וגו'. והארה זו מתלבשת ממש
 בעליונים ותחתונים להחיותם ונתפסת בתוכם על ידי
 ממוצעים רבים וצמצומים רבים וצמצומים בהשתלשלות
 המדרגות דרך עלה ועלול וכו'.

יום שני כ"ב מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 222, והנה הארה זו... עד עמ' 222, יספר מרוב.

- 41 והנה, הארה זו, אף שלמעלה – בעולמות העליונים ביותר
 42 שלמעלה מהגבלה וגבול, היא מאירה ומתפשטת בנחית
 43 בלי גבול ותכלית, – בלי גבול ובלי סוף, להחיות עולמות
 44 נעלמים לאין קץ ותכלית, – גם סוגי עולמות אלה הם בלי
 45 גבול, וגם כל עולם מהם
 46 הוא באופן של בלי גבול
 47 ותכלית, כמו שכתוב
 48 באדרא רבא¹⁰, –
 49 שישנם עולמות נעלמים
 50 לאין קץ ותכלית, אף –
 51 על-פי-כן בדרתה –
 52 בדרת ההארה – למטה
 53 על ידי צמצומים רבים
 54 להחיות הנבראים
 55 והנעשים, –
 56 הנבראים שבעולמות
 57 "בריאה", "יצירה"¹⁷
 58 ו"עשיה". מכך מובן
 59 שלפני זה מדובר אודות עולם ה"אצילות" ועולמות איך-סוף
 60 שלמעלה מעולם ה"אצילות", היא נחלקת דרך כלל למספר
 61 תרי"ג, – 613, כנגד תרי"ג מצות התורה, שהן הן תרי"ג
 62 מיני המשכות הארה זו מאור איך-סוף ברוך-הוא, להאיר
- לנשמת האדם הכלולה מרמ"ח – 248 אברים ושם"ה –
 365 גידים, – שביחד הם תרי"ג (613), אשר בעבורה –
 בשביל נשמתו של יהודי, הוא עקר תכלית ירידת והמשכת
 הארה זו למטה לכל הנבראים והנעשים, –
 הנקראים כולם "מטה",
 לעומת העולמות
 שלמעלה מהגבלה,
 שתכלית פלן – של כל
 הנבראים, הנוצרים
 והנעשים, הוא האדם,
 פנוע: – הרי, למרות
 שאלקות הוא פשוט
 בתכלית הפשיות, ולא
 שייך באלקות ענין של
 חלקים, אך, בהארה
 האלקית המאירה
 בעולמות למטה שיעקם
 ותכליתם היא נשמתו של
 יהודי – שייך הענין של חלקים. ובאופן כללי הם תרי"ג (613)
 חלקים בהם מתחלקת ההארה, ובפרטיות – יסביר רבנו הזקן
 להלן – מתחלק כל אחד מחלקים אלה, להרבה חלקים
 פרטיים.
- אגרת הקדש
 והנה הארה זו אף
 שלמעלה היא מאירה ומתפשטת בבחי' בלי גבול
 ותכלית להחיות עולמות נעלמים לאין קץ ותכלית
 כמ"ש באדרא רבא אעפ"כ בדרתה למטה ע"י צמצומים
 רבים להחיות הנבראים והנעשים היא נחלקת
 דרך כלל למספר תרי"ג כנגד תרי"ג מצות התורה שהן
 הן תרי"ג מיני המשכות הארה זו מאור א"ס ב"ה להאיר
 לנשמת האדם הכלולה מרמ"ח אברים ושם"ה גידים
 אשר בעבורה הוא עיקר תכלית ירידת והמשכת
 הארה זו למטה לכל הנבראים והנעשים והנעשים
 שתכלית כולן הוא האדם כנודע:

1 והנה, מספר זה – תרי"ג (613) – כנגד תרי"ג מצוות התורה,
 2 הוא פֶּרֶךְ כָּלֵל, – באופן כללי מתחלקת ההארה לתרי"ג
 3 (613) חלקים, אֲבָל פֶּרֶךְ פֶּרֶט – הנה כל מצוה ומצוה
 4 מתחלקת לפרטים רבים לאין קץ ותכלית, והן הן גופי
 5 הלכות פרטיות שגבול
 6 מצוה שאין להם מספר,

אגרת הקדש

7 – אין מספר לפרטי
 8 ההלכות שבכל אחת
 9 מהמצוות, כמו
 10 שפֶּתוּב¹¹: "ששים המה
 11 מְלָכוֹת" – דורשים
 12 חכמינו ז"ל¹²: הן ס'
 13 מְסֻבָּתוֹת – הש"ס, כו',
 14 וְעֵלְמוֹת אֵין מְסֻבָּר –
 15 דורשים חכמינו ז"ל: הן
 16 תְּהֵלְכוֹת כו', – שהן בלי
 17 מספר, שֶׁהֵן הַמְּשֻׁבָּת
 18 רְצוּן הַעֲלִיּוֹן כו', – וכיוון
 19 שהרצון העליון הוא הרי
 20 בלי גבול, כך גם פרטי
 21 ההלכות, שהם פרטי המשכות מהרצון העליון – הם בלי גבול.
 22 וכשם שלגבי תרי"ג החלקים הכלליים בהם מתחלקת ההארה,
 23 אמר לעיל, שבנשמה, הקולטת אותם, ישנם תרי"ג ענינים,
 24 רמ"ח אברים וש"ס גידים, כך גם לגבי פרטי המשכות
 25 שמההארה, שהם בלי גבול – יש לנשמות ישראל כלים פרטיים
 26 לקלוט הפרטים מההארה והמשכה זו. ובלשון רבנו הזקן: וְכֵן

והנה מספר זה הוא בדרך כלל. אבל בדרך פרט
 הנה כל מצוה ומצוה מתחלקת לפרטים רבים
 לאין קץ ותכלית והן הן גופי הלכות פרטיות שבכל
 מצוה שאין להם מספר כמו ש ששים המה מלכות
 הן ס' מסכתות כו' ועלמות אין מספר הן ההלכות
 כו' שהן המשכת רצון העליון כו' וכן הוא ממש
 בנשמת האדם כי הנה כל הנשמות שבעולם היו
 כלולות באדה"ר ודרך כלל היתה נשמתו נחלקת
 למספר תרי"ג רמ"ח אברים וש"ס גידים אך דרך
 פרט נחלקת לניצוצות אין מספר שהן נשמות כל
 ישראל מימות האבות והשבטים עד ביאת המשיח
 ועד בכלל שיקוים אז מ"ש והיה מספר בני כחול
 הים אשר לא ימד ולא יספר מרבי¹⁵.

27 הוא ממש בנשמת האדם. – שיש לנשמה כלים לקליטת
 28 הפרטים האיך-סופיים מהמשכה והארה זו. כי הנה, כל
 29 הנשמות שבעולם היו כלולות ב – נשמתו של אדם
 30 הראשון¹³, ודרך כלל היתה נשמתו – של אדם הראשון,
 31 נחלקת למספר תרי"ג:
 32 רמ"ח אברים וש"ס
 33 גידים, אך דרך פרט
 34 נחלקת לניצוצות אין
 35 מספר, שהן נשמות כל
 36 ישראל מימות האבות
 37 והשבטים עד ביאת
 38 המשיח ועד בכלל,
 39 שיקוים אז מה שנאמר¹⁴:
 40 "והיה מספר בני ישראל
 41 כחול הים, אשר לא
 42 ימד ולא יספר מרבי¹⁵.
 43 – מכל האמור מובן,
 44 שנשמת אדם הראשון
 45 (המתחלקת לניצוצות אין
 46 ספור של נשמות) היה
 47 בכוחה להכיל הפרטים האיך-סופיים מההמשכה וההארה של
 48 הרצון העליון, האור והחיות האלקי הנמשך לנשמות ישראל.
 49 להלן יסביר רבנו הזקן מה שהזכיר לעיל, שביעקב כתוב ויקרא
 50 לו א-ל אלקי ישראל, שגם ביעקב האירו בנשמתו כל הפרטים
 51 מההארה האלקית, כפי ועל-דרך שהיה הדבר באדם הראשון.
 52 ובלשון רבנו הזקן:

יום שלישי כ"ג מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 222, והנה שופרי' דיעקב... עד עמ' קיב, כמו"ש במ"א.

53 והנה, שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון¹⁶, – יופיו
 54 ושלמותו של יעקב בעין יופיו ושלמותו של אדם הראשון, שֶׁתָּקַן

אגרת הקדש

55 – יעקב, חטא אדם
 56 הראשון, והיתה נשמתו
 57 גם בן כלולה מכל
 58 הנשמות שבישראל,¹⁵ דיעקב מעין שופריה דאדה"ר
 59 מעולם ועד עולם, – והיתה נשמתו ג"כ כלולה מכל הנשמות שבישראל
 60 כלומר, גם הנשמות
 61 מ"עלמא דאתבטיא"¹⁸ בשם אדם כמו"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה
 62 (מהעולמות המכוסים),¹⁹ אדם וכו' וכמ"ש וזאת לפנים בישראל כו' אין זאת
 63 וגם הנשמות מ"עלמא דאתבטיא"²⁰ אלא תורה כו' שהיתה כלולה ומלוכשת בנשמת
 64 דאתגליא" (מהעולמות)²¹ ישראל סבא הכלולה מכל הנשמות וזהו ויקרא לו
 65 הגלויים) היו כולן כלולות
 66 בנשמתו של יעקב, והיה מרכבה לתורה שלמעלה, שנקראת
 67 בשם "אדם", – "זאת התורה אדם"¹⁷, כמו שפֶּתוּב¹⁸: "ועל

דמות הכסא דמות כמראה ל"תורה", כפי שמובא בתורת הקבלה¹⁹. וכמו שפֶּתוּב²⁰: "וזאת
 לפנים בישראל כו'" –
 וזאת בפנימיותם של
 ישראל, "אין זאת אלא
 תורה כו'", – ש"זאת",
 תורה, היה מקודם
 בישראל, שהיתה כלולה
 ומלכשת בנשמת
 "ישראל סבא", – המוטב
 על יעקב אבינו למטה
 הנקרא "ישראל סבא", וכן
 על שורשו למעלה שגם בן
 נקרא "ישראל סבא", תכלולה – נשמת "ישראל סבא" כלולה
 מכל הנשמות. – והוא היה כלי לאור התורה. וזהו "ויקרא לו

11. שה"ש ו, ח. 12. שהש"ר שם. ובכ"מ. 13. ראה ב"ר פ"מ, ב. ובכ"מ. 14. הושע ב, א. 15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "סיום מפסוק אחר" (שם טז, י). 16. ב"מ פד, א. ובכ"מ. 17. חוקת יט, יד. 18. יחזקאל א, כו. 19. ראה זח"א ע"א, ב ואילך. 20. רות ד, ז. 21. זח"ג פ"א, ב.

19 נקראת "חלקינו" (אשרינו מה טוב חלקינו), כלומר, ההארה
 20 האלקית הפרטית המאירה על ידי כל מצוה, שהיא חלק
 21 מההארה הכללית. וכפי שהוסבר לעיל, שהארה זו כשהיא יורדת
 22 למטה, היא באופן של התחלקות לתרי"ג (613) חלקים וכו' – הרי
 23 החלק שמהארה
 24 האלקית מאיר בנשמה של
 25 יהודי המקיים מצוה, ועל
 26 כך נאמר "אשרינו מה טוב
 27 חלקינו". וזמן גלוי זה
 28 פיתר שאת ויתר עז
 29 ההארה במחם ולבם הוא
 30 בשעת התפלה, כמו
 31 שכתוב: "אחר" 24.
 32 – שכן, על ידי סולם התפלה עולים מעשי המצוות של יהודי,
 33 ונמשך על ידי הסולם ההארה האלקית וההתגלות שבעקבותיה.
 34 עד כאן הסביר רבנו הזקן הלשון "חלקינו". להלן יסביר הלשון
 35 "מה נעים גורלינו", שגורל הרי מורה על חלק יוצא מן הכלל ורק
 36 על פי גורל זוכים בחלק היפה. ובלשון רבנו הזקן:

אגרת הקדש

אל אלקי ישראל. אל לשון המשכת ההארה מאור
 א"ם ב"ה מההעלם אל הגילוי להאיר בבחי' גילוי
 בנשמתו וכמ"ש אל ה' ויאר לנו ואחריו כל ישרי לב
 העוסקים בתורה ובמצות מאיר אור ה' א"ם ב"ה
 בבחינת גילוי בנשמתם וזמן גילוי זה ביתר שאת
 ויתר עז ההארה במוחם ולבם הוא בשעת התפלה
 כמ"ש כמ"א.

1 אל אלהי ישראל – "אל" לשון המשכת ההארה – שכן, השם
 2 אל רומז על מדת החסד, המשכה והשפעה, מאור אינסוף
 3 ברוך-הוא מההעלם אל הגילוי, – הכוונה לאור אינסוף
 4 המלוכב בתורה, להאיר בבחינת גילוי בנשמתו, וכמו
 5 שכתוב: "אל ה' ויאר
 6 לנו"; – הרי ש"אל" הוא
 7 לשון הארה, וזהו ויקרא
 8 לו אל אלקי ישראל, 2
 9 שיעקב קרא והמשיך
 10 ההתגלות מההארה
 11 הכללית של אור אין סוף, 5
 12 הכלל המכיל בתוכו כל
 13 הפרטים שבתורה ומצוות 7
 14 – שההתגלות תאיר בנשמתו. ואחריו כל ישרי לב, 23, – אלה
 15 שהאור האלקי המאיר במוחם בא בלבם ואשר יש להם
 16 התעוררות של אהבת ה' ויראת ה', המכניסה חיות בלימודם
 17 תורה ובקיומם מצוות, העוסקים בתורה ובמצות, מאיר אור
 18 ה' אינסוף ברוך-הוא בבחינת גילוי בנשמתם, – "הארה" זו

יום רביעי כ"ד מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קיב, והנה אף שגילוי... עד עמ' קיב, ממש:

58 וכמאמר רבותינו וזכרונם לברכה 25: "אבוך במאי הוי זהיר
 59 טפי, אמר ליה בציצית כו'". – "אביך במה היה זהיר יותר?"
 60 וענה לו: "במצות ציצית". הרי, שבמצות ציצית האירה לו
 61 התגלות אלקית מיוחדת, שלכן היה זהיר בקיומה יותר מאשר
 62 במצוות אחרות, וכפי
 63 הפירוש 26: "במאי הוי זהיר
 64 טפי" – במה האיר לו יותר
 65 האור האלקי. וכן אין כל
 66 הדרות 27 שוין. – לא זו
 67 בלבד שישנם שינויים בין
 68 נשמה אחת לשניה, אלא
 69 ישנם גם שינויים מצד
 70 הדורות, שהיו דורות
 71 שעבודתם העיקרית היתה
 72 ענין התורה, ודורות
 73 שעבודתם העיקרית היתה
 74 ענין הצדקה וכו' 28, שכן, לנשמות שבאותם דורות האירה
 75 התגלות מיוחדת בעינים אלה. כי כמו שאברי האדם, כל
 76 אבר יש לו פעולה פרטית ומיוחדת, העוז לראות והאזן
 77 לשמע, כך בכל מצוה – הנקראות "אברין דמלכא" 29 – "אברי
 78 המלך", מאיר אור פרטי ומיוחד מאור א"ם ב"ה ואף

37 והנה, אף שגילוי – אלקי, זה על ידי עסק התורה והמצות
 38 הוא שוה לכל נפש מישראל בדרך כלל, כי תורה אחת
 39 ומשפט אחד לכלנו – כל יהודי מחוייב בתורה ומצוות, ומצד
 40 ההארה שלמעלה הנמשכת על ידי התורה והמצוות, היא
 41 נמשכת לכל אחד
 42 מישראל בשוה, אף-על-
 43 פי' כן בדרך פרט אין 8
 44 כל הנפשות או – 9
 45 המדריגה שלמעלה 10
 46 ממנה, הרוחות ו' – או 11
 47 המדריגה שלמעלה 12
 48 ממנה, הנשמות שוות 13
 49 בענין זה – בהארה 14
 50 והתגלות האלקית 15
 51 המאירה להם על ידי 16
 52 תורה וקיום מצוה, לפי
 53 עת וזמן גלגולם ובואם בעולם הזה, – מרבית הנשמות של
 54 דורותינו אלה הן הרי נשמות שהיו כבר בעולם זה וירדו שוב
 55 לעולם הזה כדי לתקן ענין מסויים, הרי לפי הזמן והתקופה
 56 שהנשמה מתגלגלת ויורדת לעולם זה – באופן כזה מאירה לה
 57 מלמעלה ההארה וההתגלות האלקית שעל ידי מצוה זו או זו.

אגרת הקדש

והנה אף שגילוי זה ע"י עסק התורה
 והמצות הוא שוה לכל נפש מישראל בדרך כלל כי
 תורה אחת ומשפט א' לכלנו אעפ"כ בדרך פרט אין
 כל הנפשות או הרוחות והנשמות שוות בענין זה לפי
 עת וזמן גלגולם ובואם בעוה"ז וכמארו"ל אבוך במאי
 הוי זהיר טפי א"ל בציצית כו' וכן אין כל הדורות
 שוין כי כמו שאברי האדם כל אבר יש לו פעולה

22. תהלים קיח, כז. 23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דישראל אותיות ישר-אל" (ראה לקו"ת שלח מ, ג). 24. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מלקמן סכ"ד". 25. שבת קיח, ב. 26. ראה ספר השיחות תש"ב ע' 21. סה"מ תש"א ע' 240. 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה נכלל ב"עת וזמן" דלעיל. ויש לחפש בכת"י דאגה"ק אולי צ"ל 'המצוות'. 28. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה אגה"ק ס"ה, ס"ט". 29. תקו"ז ת"ל.

19 שבחן מאיר האור שמהמצוה ביתר התגלות, אינו בְּחִינַת
 20 טַעַם וְדַעַת מִשָּׁנָה, אֲלֵא לְמַעְלָה מְבַחֲנִית הַדַּעַת, – וההבנה,
 21 שֶׁכֵּף עֲלֶה בְּמַחְשְׁבָהּ לְפָנָיו יְתַבָּרֵךְ, – שבנשמה מסויימת יאיר
 22 האור של מצוה מסויימת בהארה והתגלות מיוחדות. וְדוּגְמָתוֹ
 23 לְמִטָּה הוּא בְחִינַת
 24 הַגּוֹרֵל מִמָּשׁ: – שגם הוא
 25 אינו על פי טעם ושכל,
 26 מדוע זוכה בגורל זה או
 27 אחר, אלא כך נקבע
 28 מלמעלה, כמו שכתוב³⁰:
 29 "בחיך יוטל את הגורל
 30 ומה' כל משפטו", שהגורל
 31 יפול בחלק של זה או זה,
 32 הרי זה הענין של "מה
 33 נעים גורלינו", שהחלק
 34 היפה מה שישנה התגלות
 35 אלקית מיוחדת מענין מסויים של תורה ומצוות, לנשמה
 36 מסויימת, הוא ענין של "גורל" שלמעלה מטעם ודעת.

1 וְאֵף שָׁכַל נַפֶּשׁ מִיִּשְׂרָאֵל צְרִיכָה לָבוֹא בְּגִלְגּוּל לְקִיָּם כָּל
 2 תַּרְי"ג מִצְוֹת, – כיצד מתאים, איפוא, לומר, שלנשמה של זמן
 3 זה ודורות אלה מאירה, באופן אחר, ההתגלות האלקית,
 4 ונדרשת והירות מיוחדת וחזקה יותר במצוות פרטיות מסויימות?
 5 מְבַלְמֶקֶם לֹא נַצְרְכָה
 6 – ההירות המיוחדת
 7 במצוה מסויימת, אֲלֵא
 8 לְהַעֲדָפָה וְהַיִּירוּת
 9 וְהַיִּירוּת יִתְרָה, בְּיֵתֵר
 10 שְׁאֵת וַיִּתֵּר עָו, כְּפֹלָה
 11 וּמְבַפְלָת, לְמַעְלָה מֵעֲלָה
 12 מוֹהִירוּת שְׁאֵר הַמִּצְוֹת.
 13 וְהוּ שְׁאֵמֵר בְּמָאֵי הָיִ
 14 זְהִיר טָפִי" – "טָפִי" –
 15 יִתְרָה, דִּיקָא. – דוקא.
 16 שכן, והירות צריכה
 17 להיות בכל המצוות, השאלה כאן היא: באיזו מצוה היה זהיר
 18 יותר. וְהֵנָּה, יִתְרוֹן הָאֹר הַהוּא הַפְּרָטִי לְנִשְׁמֹת פְּרָטִיּוֹת –

אגרת הקדש

שכל נפש מישראל צריכה לבוא בגלגול לקיים כל תרי"ג מצות מ"מ לא נצרכה אלא להעדפה וזהירות וזריזות יתירה ביתר שאת ויתר עז כפולה ומכופלת למעלה מעלה מזהירות שאר המצוות. וזהו שאמר במאי הוי זהיר טפי טפי דייקא. והנה יתרון האור הזה הפרטי לנשמות פרטיות אינו בבחינת טעם ודעת מושג אלא למעלה מבחינת הדעת שכך עלה במחשבה לפניו יתברך ודוגמתו למטה הוא בחינת הגורל ממש:

יום חמישי כ"ה מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קיב, ח זורע צדקות... עד עמ' 224, נמוך כו'.

61 אלקית על יראי השם, בְּלוֹמֵר, שְׁאוֹר ה' אֵינִי-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא
 62 הַמָּאִיר לְמַעְלָה בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים, בְּהֶאֱרָה רַבָּה בְּחִינַת
 63 גְּלוּי רַב – בכמות, וְעֶצּוֹם, – באיכות, עַד שֶׁבְּאֵמֵת – הנבראים
 64 שבעולמות העליונים, הֵן בְּטָלִין בְּמִצִּיאוֹת וּכְלֵא מִמָּשׁ חֲשִׁיבִי
 65 קָמִיָּה – שהם חשים
 66 בביטולם ואיך שאין הם
 67 נחשבים לכלום לגביי
 68 יתברך, וְנִכְלָלִין בְּאוֹרוֹ
 69 יְתַבָּרֵךְ, וְהֵן הֵן הַיִּיכָלוֹת
 70 עִם הַמַּלְאָכִים וְהַנִּשְׁמֹת
 71 שְׂפָתָן, הַמְּבַאֲרִים בְּזִהַר
 72 הַקָּדוֹשׁ בְּשִׂמְחָתָם
 73 לְמַקוֹמוֹתָם בְּסֻדְר
 74 הַתַּפְלָה שְׁפָדְרוּ לָנוּ
 75 אֲנָשִׁי בְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה, –
 76 בסדר התפלה מרומים
 77 ההיכלות והמלאכים
 78 והנשמות שבהם, הֵנָּה
 79 מִשָּׁם – מההתגלות
 80 האלקית המאירה בהם
 81 בעולמות העליונים. מֵאִיר
 82 הָאוֹר בִּי טוֹב לְעוֹלָם
 83 הַשָּׁפֵל הָיִה, עַל "יִרְאֵי ה'" וְחוֹשְׁבֵי – מתבוננים בִּי-שָׁמוֹ,
 84 הַחֲפָצִים לְעַבְדוֹ בְּ"עֲבֹדָה שְׂפֹלָה", – הנקראת

37 ח. "זורע צדקות, מצמיח ישועות". – מלשונות סדר התפלה.
 38 הנה מה שכתוב לשון "זריעה" בְּמִצְוֹת הַצְּדָקָה, וְכֵמוֹ
 39 שְׂבִיבוֹת בְּפִסּוּקִי: "זָרְעוּ לָכֶם לַצְּדָקָה כּוֹ", – ומסיים: "קצרו
 40 לפי חסד", שיקצרו את פרי הזריעה לפי מדת החסד, וְיִכְן עַל
 41 פִי מַה שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
 42 זְכוּרֵנוֹם-לְבִרְכָה: "רָבִי
 43 אֱלֶעָזָר יְהִיב פְּרוּטָה
 44 לְעֵנִי וְהָדָר מִצְּלִי, – ר'
 45 אלעזר נתן פרוטה (צדקה)
 46 לעני ולאחר מכן התפלל,
 47 דְּכִתִּיב: – שכן, כתוב:³¹
 48 אֲנִי בְּצֶדֶק אֲחִיזֶה פִּי".³²
 49 פְּרוּטָה, – מה שהוא קורא
 50 לתפלה "אחזה פיני",³³
 51 ומדוע זה דוקא על ידי
 52 ההכנה של צדקה, בִּי
 53 גְּלוּי אֲלֵקוּתוֹ יְתַבָּרֵךְ
 54 הַמְּתַנַּלָּה בְּמַחְשְׁבֹתָ שֶׁל
 55 אָדָם וּבִנְיַת בְּתִפְלָתוֹ,³⁴
 56 כָּל חַד לְפִיּוֹם שְׁעוֹרָא
 57 דִּילָיָה, – כל אחד לפי
 58 שיעורו, הוּא בְּתוֹרַת
 59 צְדָקָה וְ"חֲסֵד ה' מַעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יִרְאֵי כּוֹ".³⁵
 60 שמאירה ויורדת מהעולם העליון לעולם התחתון התגלות

אגרת הקדש

ח זורע צדקות מצמיח ישועות הנה מ"ש לשון זריעה במצות הצדקה וכמ"ש בפסוק זרעו לכם לצדקה כו'. יובן ע"פ מה שארז"ל ר"א יהיב פרוטה לעני והדר מצלי דכתיב אני בצדק אחזה פיני' כי גילוי אלקותו יתברך המתגלה כמחשבתו של אדם וכונתו בתפלתו כל חד לפום שיעורא דיליה הוא בתורת צדקה וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו כו' כלומר שאור ה' א"ס ב"ה המאיר למעלה בעולמות עליונים בהארה רבה בבחי' גילוי רב ועצום עד שבאמת הן בטלין במציאות וכלא ממש חשיבי קמיה ונכללין באורו ית' והן הן ההיכלות עם המלאכים והנשמות שבהן המבוארים בזה"ק בשמותם למקומותם בסדר התפלה שסדרו לנו אנשי כנה"ג הנה משם מאיר האור כי טוב לעולם השפל הזה על יראי ה' וחושבי שמו החפצים לעבדו

30. משלי טז, לג. 1. הושע י, יב. 2. ב"ב י, א. 3. תהלים י"ז, טו.

- 1 "עבודה שבלב"⁴, וְכִמּוֹ שְׁפָתוֹבֵ5: "וה' יגיה חֲשִׁבִי". —
 2 שבעולם השפל הזה שהוא עולם חשוך שאינו מאיר בו גילוי
 3 אלקות, "הוי' יגיה חשבי", יאיר האור של שם הוי' את החושך
 4 שלי. וְהִנֵּה, יְרִידַת הָאָרֶז זוּ לְמַטָּה לְעוֹלָם הַזֶּה, נִקְרָאת
 5 בְּשֵׁם "חֲסֵד ה'", — שכן,
 6 זה בא על ידי עבודתו של
 7 יהודי, אך העבודה עצמה
 8 אינה בערך כלל שתמשך
 9 המשכה זו, אלא זה ענין
 10 של "חסד ה'" המאיר
 11 ליהודי גילוי זה, הַמְּבַנֶה —
 12 "חסד ה'" מכונה, בְּשֵׁם "מִים", הַיּוֹרְדִים מִמָּקוֹם גְּבוּהַ לְמָקוֹם
 13 נְמוּךְ כּו': — כמו טבע המים לרדת ממקום גבוה לנמוך, כך
 14 יורד אור ה' מהעולמות העליונים אל העולם השפל, "חסד ה'"
 15 זה נמשך על ידי "אתערותא דלתתא" — ההתעוררות מלמטה —

אגרת הקדש

בעבודה שבלב זו תפלה וכמ"ש וה' יגיה חשבי והנה ירידת הארה זו למטה לעוה"ז נקראת בשם חסד ה' המכונה בשם מים היוורדים ממקום גבוה למקום נמוך כו':

- למעלה ישנה מדת הגבורה והצמצום, לצמצם ולכסות על אורו
 יתברך, לכן זקוקים לחסד וצדקה של האדם כ"אתערותא
 דלתתא" לחסד ה', כדי שמדת הגבורה והצמצום לא תימנע את
 ההתגלות האלקית ליהודי בשעת התפלה, ובלשון רבנו הזקן:

יום שישי כ"ו מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 224, והנה מודעת... עד עמ' קיג, והארה וכו':

- גשמיים — מעניקים לו, באותה מדה, גם השכר בענין של עולם,
 פרט לכך שזה בעולם נעלה יותר, עולם הבא, אֲכַל לֹא לְהַשְׁפִּיעַ
 לוֹ חַיֵּי הָאֵרֶת אוֹר ה' [נִפְחָ אֲחֵר: אֵינְסוֹף פְּרוּד־הוּא] מִמֶּשׁ,
 — ענין של "אין סוף", שלמעלה לגמרי מ"עולם", שְׂיֵאִיר וְיִגִּיהַ
 חֲשִׁבּוֹ — החושך שלו,
 כ"עבודה שבלב" זו
 תפלה, שְׂהִיא בְּחִינַת
 וּמְדִרְגַת תְּשׁוּבָה עֲלֵיָהָ
 — תשובה עליונה, כְּנֹדַע,⁸
 — הרי אין זה "מן המדה"
 להשפיע לו זאת, שְׁחֲרִי
 היא — ה"תשובה
 העילאית" היא לְמַעְלָה
 מְעַלָּה מִכָּל חַיֵּי עוֹלָם
 הַבָּא, כְּמֹו שְׂאֲמְרוּ
 רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹס'¹⁰
 לְכַרְבָּה? : "יִפָּה שְׁעָה
 אַחַת בְּתְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים
 מוֹבִיט כּו'", — בעולם
 הזה מכל חיי העולם
 הבא, וְכִמּוֹ שְׂנִתְבָּאָר
 בְּמָקוֹם אֲחֵר¹⁰ בְּאֵרִיכוֹת, דְּעוֹלָם הַבָּא אֵינּוּ אֵלָּא זֵי וְהָאֵרֶז
 וְכו': — הארה מ"אור ה'", הנקרא "זיו השכינה", ואילו על ידי
 תשובה "לוקחים" את הקב"ה עצמו, הרי שההתגלות שבשעת
 התפלה היא למעלה מעלה מזוי עולם הבא, והרי אין זה "מן
 המדה" שעל ידי צדקה וחסד תאיר לו התגלות אלקית זו?
- וְהִנֵּה, מוֹדַעַת זֹאת, — ידוע הדבר, שְׂיֵשׁ לְמַעְלָה גַם בֵּין מֵדַת
 הַגְּבוּרָה וְהַצְּמִצּוּם, לְצַמְצֵם וְלְהַסְתִּיר אוֹרוֹ וְלְתַכְרֵךְ לְכָל
 יְתִמְלָה לְתַחְתּוֹנִים. — לנבראים התחתונים. הרי, כיצד, איפוא,
 מאיר "חסד ה'", בשעה שקיימת מדת הגבורה והצמצום
 המפסיקה את ההתגלות?
 אֲךְ הַכֹּל תְּלוּי
 ב"אתערותא דלתתא",
 — בהתעוררות שמלמטה.⁵
 שְׂאֵם הָאָדָם מִתְנַהֵג
 בְּחִסְדוֹת — במדת החסד,
 לְהַשְׁפִּיעַ חַיִּים וְחֲסֵד כּו'⁸
 — שהוא נותן צדקה
 המקיימת את העני בחיים,¹⁰
 כְּדֵּי מְעוֹרֵר לְמַעְלָה, —
 שתומשך מדת החסד
 שלמעלה בהתגלות
 האלקית אליו, כְּמֹו
 שְׂאֲמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
 זְכוֹרֵנוֹס' לְכַרְבָּה? : "בְּמֵדָה
 שְׂאֲדָם מוֹרֵד — בָּהַ
 מוֹרְדִין לוֹ". — וכאשר
 הוא מתנהג במדת החסד — מתנהגים אתו כך גם מלמעלה,
 שנותנים לו חסד שלמעלה. אֵלָּא דְלִכְאוּרָה זוּ אֵינָה מִן הַמֵּדָה,
 — של אותו ענין, כִּי אִם לְהַשְׁפִּיעַ לוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא לְכָד
 כְּנֹדַע מַה שְׂהוּא מְשַׁפֵּיעַ חַיֵּי עוֹלָם הַזֶּה, — שזה שכר מתאים
 — שבשעה שהוא משפיע ענין של העולם שלו, ענין של חיים

4. תענית בתחילתה. 5. שמואל ב כב, כט. 6. ראה תענית ז, א. 7. סוטה ה, ב. 8. אגה"ת פרק י'. 9. אבות פ"ד מ"ז. 10. בלקו"א ח"א ספ"ד. ועוד.

יום שבת קודש כ"ז מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קיג, אך הענין הוא... עד עמ' קיג, האריז"ל:

1 אַךְ הָעֵינִן הוּא עַל-דִּרְדֵּר־מִשָּׁל, כְּמוֹ שְׁזוֹרְעִין וְרָעִים – שֶׁ
 2 תְּבוּאָה אוֹ חֹטֵה וּכְדוּמָה, אוֹ נוֹמְעִין וְרָעִין, – שֶׁל עֵץ פְּרִי
 3 שִׁי צִמַּח מִמֶּנּוּ אֵילָן, שֶׁהַשְּׂבִלָּת – שֶׁל הַתְּבוּאָה, הַצּוֹמַחַת
 4 מִתּוֹרֵעַ, וְהָאֵילָן וּפִירוֹתָיו – הַצּוֹמְחִים מִהַפְּרָעִין, אֵינָן מְהוּתָן
 5 וְעִצְמוֹתָן שֶׁל הַזֹּרֵעַ
 6 וְהַנְּרָעִין כָּלֵל, כִּי

אגרת הקדש

7 מְהוּתָם וְעִצְמוֹתָם – שֶׁל 1
 8 הַזֹּרֵעַ וְהַגֵּרֵעִין, כָּלֵה 2
 9 וְנִרְקַב בְּאָרְצוֹ, – הֵרִי 3
 10 שֶׁהַצְּמִיחָה אֵינָה בָּאָה 4
 11 מִהוֹרֵעַ אוֹ מִן הַגֵּרֵעִין אֲלָא 5
 12 – וְכֵן הַצּוֹמַח שֶׁבְּאָרְצוֹ 6
 13 עֲצֻמָּה – לֹא הַחֶלֶק שֶׁל 7
 14 כּוּחַ הַצּוֹמַח הַתְּגַלָּה בּוֹרֵעַ 8
 15 אוֹ בִּגְרָעִין, אֲלָא "כּוּחַ" 9
 16 הַצּוֹמַח" הַנִּמְצָא בְּאָרְץ 10
 17 עֲצֻמָּה, [נִפְּחָ אַחֵר: עֲצֻמָּו] 11
 18 – "כּוּחַ הַצּוֹמַח" שֶׁבְּאָרְץ, 12
 19 הוּא עֲצֻמָּו, הוּא הַמוֹצֵיא 13
 20 וְהַמְּגַדֵּל הַשְּׂבִלָּת – שֶׁלֹּא 14
 21 הֵיטָה כֹּלל בּוֹרֵעַ, וְהָאֵילָן 15
 22 וּפִירוֹתָיו. – שֶׁלֹּא הֵיוּ 16
 23 בִּגְרָעִין, "כּוּחַ הַצּוֹמַח" הוּא 17
 24 כּוּחַ אֶלְקִי הַמְּצַמֵּחַ 18
 25 דְּבָרִים, עֵינִן שֶׁל "יֵשׁ" 19
 26 מֵאֵין; מֵאֵין" נַעֲשֶׂה "יֵשׁ", 20

אך הענין הוא עד"מ כמו שזורעין זרעים או נוטעין גרעין שהשבולת הצומחת מהזרע והאילן ופירותיו מהגרעין אינן מהותן ועצמותן של הזרע והגרעין כלל כי מהותם ועצמותם כלה ונרקב בארץ וכה הצומח שבארץ עצמה [נ"א עצמו] הוא המוציא והמגדל השבולת והאילן ופירותיו רק שאינו מוציא ומגלה כחו לחוץ מהכח אל הפועל כי אם על ידי הזרע והגרעין שנרקבין בארץ וכלה כל כחם בכח הצומח שבארץ ונתאחדו והיו לאחדים וע"י זה מוציא כח הצומח את כחו אל הפועל ומשפיע חיות לגדל שבולת כעין הזרע אבל בריבוי הרבה מאד בשבולת אחת וכן פירות הרבה על אילן א' וגם מהותן ועצמותן של הפירות מעולה בעילוי רב ועצום למעלה מעלה ממהותן ועצמותן של הגרעין הנטוע וכן כה"ג בפירות הארץ הגדלים מזרעונן כעין גרעינן כמו קשואים וכה"ג והכל הוא מפני שעיקר ושרש חיות הפירות נשפע מכח הצומח שבארץ הכולל חיות כל הפירות והגרעינן הזרועים בארץ אינן אלא כעין אתערותא דלתתא הנקראת בשם העלאת מ"נ בכתבי האריז"ל:

27 דבר גשמי מכוח רוחני. ברם, אם כך הם פני הדברים, נשאלת
 28 השאלה: לשם מה זקוקים לזריעת הזרע או הגרעין – הרי בין
 29 כה אין הצמיחה באה מהם, אלא מ"כוח הצומח" שבארץ?
 30 והתשובה היא: רק שאינו – "כוח הצומח" שבארץ, אינו מוציא
 31 ומגלה כחו לחוץ מהכח אל הפועל, – מהיכולת להצמיח
 32 (בכוח), לצמיחה ממשית, כי אם על ידי הזרע והגרעין –
 33 הפועלים שכוח היכולת להצמיח הנמצא בארץ – יבוא בגילוי,
 34 להצמיח בפועל את התבואה או את האילן ופירותיו. כיצד אכן,
 35 הם פועלים דבר זה? שְׁנִרְקִיבִין בְּאָרְצוֹ וְכֵלֵה כָּל פְּתָם – שבא
 36 מ"כוח הצומח" שבארץ בשעה שהם צמחו מכוח הצומח, כְּכֵן
 37 הַצּוֹמַח שֶׁבְּאָרְצוֹ, וְנִתְאַחְדוּ וְהָיוּ לְאַחֵדִים, – הפרט של "כוח
 38 הצומח" שבא לידי ביטוי בזרע או בגרעין, עם הכלל של "כוח
 39 הצומח" שבארץ – נעשים לדבר אחד, וְעַל-יְדֵי זֶה מוֹצֵיא בְּחַ
 40 הַצּוֹמַח אֶת כּוּחוֹ אֶל הַפּוֹעֵל, וּמְשַׁפֵּיעַ חַיּוֹת לְגַדֵּל שְׂבִילָת
 41 כְּעֵין הַזֹּרֵעַ, – שְׁנוֹרֵעַ בְּאָרְץ, שְׁבִיאָם הַזֹּרֵעַ הוּא שֶׁל חֹטֵה –
 42 צוֹמַחַת שְׂבִילָת שֶׁל חֹטֵה, וּכְדוּמָה. אֲבָל בְּרִבּוּי הַרְּבִי מְאֹד
 43 בְּשְׂבִילָת אַחַת, – מִגְרָעִין חֹטֵה אֶחָד צוֹמְחִים הֵרְבֵּה גִרְעִינֵי חֹטֵה
 44 בְּשְׂבִילָת אַחַת, וְכֵן פְּרִיֹת הַרְּבִי עַל אֵילָן אַחַד, – וּבִאֲשֶׁר
 45 לְפִירוֹת הָאֵילָן מִיתוּסָף עוֹד עֵינִן, שֶׁלֹּא זֶה בִּלְבַד שֶׁהֵם הֵרְבִי
 46 יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הַגֵּרֵעִין שְׁנוֹרֵעַ, אֲלָא – וְגַם מְהוּתָן וְעִצְמוֹתָן שֶׁל

הצומח והמשפיע. כך גם בקשר לעניננו, כוח הצומח עצמו הוא כוח רוחני הכולל כל סוגי הפירות, וכן מצד רוחניותו הוא למעלה מאשר להצמיח פירות גשמיים. מי ומה, איפוא, פועל שכוח רוחני זה ירד ויצמיח בפועל אילן ופירות גשמיים, ומי זה שפועל שמהפרט של תפוח למשל – שביכולת "כוח הצומח" להצמיח – יצמח בגילוי תפוח ולא פרי אחר? – הרי זו פעולתה של "העלאת מ"נ" – "מיין נוקבין" של הגרעין, המעוררת את "כוח הצומח", שיתגלה בצמיחה בפועל, ומשפיעה שיצמח אותו מין פרטי שבדוגמת הגרעין שנורע. על כל פנים, הרי שענין הצמיחה הוא שמה שצומח מהזריעה הוא למעלה מעלה, עד למהות אחרת ונעלית מאשר הזרע שנורע.

- 1 בכך יסביר רבנו הזקן להלן, איך יש בכוח הצדקה והחסד
2 שאדם עושה להמשיך אליו ענין שהוא מסוג נעלה לגמרי
3 מסוג החסד שלו; שלא זו בלבד, כפי שהיה מתאים, שבגלל
4 הצדקה והחסד שהוא משפיע חיים של העולם הזה – יומשך
5 לו ענין של חיי העולם הבא, שבפרט זה, שהם שניהם עולמות,
6 על כל פנים, הם אותו מהות, אלא, כיוון ש"מרובה מדה
7 טובה", נותנים לו ענין של עולם הבא עבור מה שהוא השפיע
8 ענין של עולם הזה, בהתאם לכלל "במדה שאדם מודד בה
9 מודדין לו" – וזה נקרא ב"מדה", כלומר מאותו סוג מדה
10 ומהות.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג מני"א, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום השלישי שהוכפל בו כי טוב.

וכבקשתו יזכירו את בנו שליט"א עוד הפעם על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה
נבג"מ זי"ע מתאים לתוכן כתבו.

וכמו שכתבתי כמדומה לי גם בעבר, הרי גזע צור מחצבתו מסייעתו לבריאות הגוף והנפש גם
יחד, וכידוע פתגם הבעש"ט על הפסוק כי תראה חמור וגוי עזוב תעזוב עמו (נדפס בהיום יום כ"ח
שבט תשי"ג).

ומענין לענין ולפתיחת מכתבו, למלאות מאתים שנה להסתלקות הילולא של הבעש"ט.

מובן שנכון הדבר במאד מאד שתה"י התעוררות הכי גדולה להפצת מעינות תורתו ותורת
תלמידיו ותלמידי תלמידיו, אשר חד הוא, וכידוע האגה"ק של הבעש"ט, על שאלתו אימתי קאתי
מר, והמענה לכשיפוצו מעינותיך חוצה, אשר בזה הדיוק בכל: דוקא עד שיגיעו חוצה, ובאופן דהפצה
דוקא, ולא רק הסברות וביאורים אלא המעינות, ודלא כאותם הטועים, אשר בכדי לקיים ההפצה,
מוכרחים להעתיק תוכן המאמרים למושגים של חכמות חיצוניות להבדיל ולהלישם דוקא באותיות
וענינים של הטבע ולשלוף הנס ואפשרותו, ולשלוף הקישור שבין התורה והמצות מעשיות שבתוכן
וכו'.

ומובן גם בשכל דנפש הבהמית, אשר פשרות אפשר להיות בכ"כ אופנים ועאכו"כ ענין השקר,
משא"כ האמת היא כוללת רק אחת [אף שיכולים להשיגה ולבוא אלי בכמה דרכים; אם דרך חב"ד,
השכל שבנשמה, או דרך חג"ת (הרגש שבלב) או דרך נה"י (מעשה) שברגל וכללות האברים, אבל סו"ס
מוכרח] שהתורה והמצוה יחדרו כל כחות הנפש, האברים הרוחניים והאברים הגשמיים, למן חב"ד
עד נה"י, מקדקדו ועד כף רגלו, וגם כחות התענוג והרצון, אף שההליכה לקדושה ולטוב הוא כמצוה
בתורתנו, מעט מעט וגוי.

ותקותי, מתאים לכתבו, אשר ינצל השפעתו בהאמור ובאופן האמור, ז.א.
להדרכת האמת, אשר תורת החסידות תורה שלימה היא ולא רק ענין של לימוד והרצאות
פילוסופיות מופשטות, אלא גם בהנוגע להנהגה גם בימות החול, אלא שכיון שאין
דיעותיהם שוות, ישנו סוג שהתחלת הדבור עמו צ"ל בענינים של "רגלי", סוג שהתחלת
הדבור עמו בענינים של רגש, וסוג בענינים של שכל, ובודאי לדכוותי האריכות בזה אך
למותר.

בכבוד ובברכה לבשו"ט בכל האמור.

ה'תש"ג	כא מנחם אב	יום ראשון	יום ראשון
		שיעורים. חומש: ראה, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: קד-קה. תניא: ו. זורע . . . 220 ישענו כו'.	
		ההתעסקות בדרך היחסיות הוא, אשר גם בהלכו בשוק טרוד בעסקיו, יחשב מה הוא יכול לעשות בעד עניני היחסיות וטובת היסודים, וכשהוא פוגש מי שהוא מאנשי השוק ממכיריו - בעניני מסחר - ידבר על לבו, כי יבוא אל שעורי הלמודים בדא"ח [=יחסיות, דברי אלוקים חיים] או לאיזו התועדות.	
		וההתעסקות בדרך היחסיות הוא חובת גברא [=חובה אישית] מבלי הבל בין גדול וקטן בידיעת דא"ח.	

ה'תש"ג	כב מנחם אב	יום שני	יום שני
		שיעורים. חומש: ראה, שני עם פירש"י. תהלים: קר-קו. תניא: והנה מודעת . . . תכונני.	
		אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אומר: קדם רחיצת הפה שחרית, אין לברך - מלבד בימי התעניות - ברכות השחר.	

ה'תש"ג	כג מנחם אב	יום שלישי	יום שלישי
		שיעורים. חומש: ראה, שלישי עם פירש"י. תהלים: קח-קיב. תניא: ז. אשרנו . . . 222 ועלול כו'.	
		בדרך תרנ"ב, כאשר אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] למד עמי בספר התניא "ונפש השנית בישוראל היא חלק אלקה ממעל ממש", הסביר כי הנושאים בתבת "ממעל" ובתבת "ממש" הם הפכים. "ממעל" תארו רוחניות שברוחניות, ו"ממש" תארו גשמיות שבגשמיות. ויבאר, כי זהו מעלת נפש השנית [=האלקית], שעם היותה רוחניות שברוחניות, פועלת בגשמיות שבגשמיות.	

ה'תש"ג	כד מנחם אב	יום רביעי	יום רביעי
		שיעורים. חומש: ראה, רביעי עם פירש"י. תהלים: קיג-קיח. תניא: והנה הארה . . . 222 מרוב.	
		מקובל רבי מפי רבי: אין דער צייט פון מחלוקת הידועה, האבען חסידים דערציילט דעם אלטען רבי'ן די גרויסע יסורים וואס מ'האט פון די מתנגדישע פראסטע אידען. האט דער רבי געזאגט: דער זיידע - אזוי פלעגט דער רבי רופען דעם בעש"ט - האט זייער ליב געהאט די פראסטע אידען. אין די ערשטע טעג ווען איך בין געווען אין מעזריטש, האט דער רבי הה"מ געזאגט: מרגלא בפומי' פון רבי'ן - הבעש"ט - אהבת ישראל איז אהבת המקום, בנים אתם לה' אלקיכם, אז מען האט האלט דעם פאטער האט מען האלט די קינדער.	

מקבל רבי מפי רבי: בזמן המחלקת הידועה, ספרו החסידים לאדמו"ר הזקן את גדל היסורים שסובלים מפשוטי המתנגדים. ענה הרבי: הסבא - כך היה הרבי מכנה את הבעל שם טוב - אהב ביותר את היהודים הפשוטים. בימים הראשונים שהייתי במעזריטש, הרבי - הרב המגיד - אמר: מרגלא בפומיה [=שגור היה בפיו] של הרבי - הבעל שם טוב - אהבת ישראל היא אהבת המקום, "בנים אתם לה' אלקיכם" - האוהב את האב אוהב את הבנים.

יום חמישי

יום חמישי

כה מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ראה, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.
תניא: והנה שופרי' . . . קיב במ"א.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] כותב באחד ממכתביו: שמעתי בשם כבוד קדשת אבותינו הקדושים וצוקללה"ה נ"ע זי"ע [=זכר צדיקים וקדושים לברכה לחיי העולם הבא, נשמתם עדן, זכותם יגן עלינו] שגם על בת צריף לומר "לתורה (ולחפה ומעשים טובים)", על פי מה שאמר רז"ל (ברכות יז, א) "נשי במאי זכיין, באקרובי כו' ובאתנני כו' ונטרין כו'" [גם לנשים חלק בלמוד התורה - על ידי שמסיעות לבעליהן].

יום שישי

יום שישי

כו מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ראה, ששי עם פירש"י.
תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.
תניא: והנה . . . הגורל ממש.

משיחות אאמו"ר: אין דעם יציאת מצרים פון חסידות, איז פאראן די מצוה פון סיפור יצ"מ בדבור, דערציילען חסידישע ספורים און דערהערען דעם סיפור אין א פנימית דפנימית. מ'בעדארף וויסען אז יעדער סיפור איז א הוראה בחיים. יעדער ספור בעדארף בריינגען א מדה טובה און א חיות פנימי אין א הידור מצוה און דערהערען דעם דרכי נועם פון תורת החסידות.

משיחות אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: ב"יציאת מצרים" של חסידות קימת המצוה של ספור יציאת מצרים בדבור, לספר ספורי חסידים ו"לקלט" את הספור בפנימית של הפנימית. יש לדעת, שכל ספור הוא הוראה בחיים; כל ספור צריף להביא [=לגרום] מדה טובה וחיות פנימית בהדור מצוה, ולהפנים את דרכי הנעם של תורת החסידות.

שבת קודש

שבת

כז מנחם אב

ה'תש"ג

מברכים ראש חודש אלול, אמירת כל התהלים בהשכמה. יום התנועות.
שיעורים. חומש: ראה, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קכקלד.
תניא: ת. זורע . . . בחו"ל וד"ל.

חודש אלול הוא חודש החשבון. דכמו בגשמיות, הנה הבעל עסק.. בכדי שיהיה העסק כדבעי ויתן רוח רב, צריף מזמן לזמן לעשות חשבון ולתקן את כל החסרונות.. כן הוא גם בעבודה הרוחנית בעבודת ה' יתברך, דכל השנה הנה כל ישראל עוסקים בתורה ומצוות ובמדות טובות, בחדש אלול הוא חודש החשבון אשר כל אחד ואחד מישראל, כל חד וחד לפנים שעורא דיליה, הן היושב אהל והן הבעל עסק, צריכים לעשות חשבון צדק בנפשם מכל אשר עבר עליהם במשך השנה, ולידע המעלות בעבודתם ולחזקם, ואת החסרונות שבהם ובעבודתם לתקנם.. דעל ידי הכנה טובה זו.. זוכים לשנה טובה ומתוקה בגשמיות ורוחניות.

לאו הניתק לעשה

יום ראשון, כ"א מנחם-אב ה'תשע"ג

איסור חמץ ניתק לעשה של שריפה כמו נותר?
והביאור:

בתחילת הל' תמורה כותב הרמב"ם, שהכלל שאין לוקין על לאו הניתק לעשה אינו אמור כאשר קיימים שני לאוין או כאשר המצות-עשה אינה שווה בכל הפרטים למצות הלא-תעשה.

לפי זה ניתן להבין מדוע בחמץ פסק הרמב"ם שלוקים על האיסור למרות שמשוייכת לו גם מצות עשה: בחמץ יש הבדל בין העשה והלא-תעשה - נשים פטורות מהעשה ('תשבייתו') כי היא מצות-עשה שהזמן גרמא, אבל חייבות ב'לא תעשה' ('בל יראה'), ובכגון זה אין העשה 'מנתק' את הלא-תעשה.

(מעדני מלך א עמ' רצ)

הלכות פסולי המוקדשין פרק יח, הלכה ט: אסור להותיר מבשר הקדשים... והמותיר אינו לוקה, שהרי נתקו הפתוב לעשה, שנאמר: והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו. בגמרא (פסחים פד) נחלקו תנאים בדרשת הפסוק "לא תותירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו": לרבי יהודה כיון שבתחילה נאמר לא תעשה ("לא תותירו") ואחר כך עשה ("באש תשרפו") הכתוב מלמדנו שאין לוקים על לאו זה, ולרבי יעקב אין לוקים על איסור נותר בגלל שאין בו מעשה.

והנה, כאן פסק הרמב"ם כרבי יהודה שאין לוקים על נותר כי הוא לאו הניתק לעשה. וקשה: בהל' חמץ ומצה (יא, ג) פסק הרמב"ם שאם קנה חמץ בפסח ועשה בו מעשה, לוקה. ונשאלת השאלה, מה נשתנה לאו זה מנותר, והרי גם

השבעת הכהן הגדול

יום שני כ"ב מנחם-אב ה'תשע"ג

נקבע על ידי בית דין ונעשה שלוחם (ראה תוס' ד"ה כה"ג יומא יב, ב) ושלוחי ב"ד מתנים עימו בשבועה שאם ישנה מדבריהם יתבטל מינויו ככהן גדול ועבודתו תיפסל. ולכן השבועה כן חלה, כי מאחר שעבודתו פסולה אין זו שבועה לבטל המצוה, ולא ירצה לעבור על השבועה (בנוסף לביטול עבודת יוה"כ).

וה'שפת אמת' (יומא יח, ב) תירץ:

א. גם אם שבועה לבטל המצוה לא חלה כ'שבועת ביטוי', חייב עליה משום 'שבועת שוא'.

ב. אמנם הצדוקים חשודים לעבור על דברי חז"ל ולעשות כדעתם הכוזבת, אך גם לשיטתם, מותר להם לעשות כדברי חז"ל מצד הוראת בית דין הגדול, כנאמר "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" - "אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין" (רש"י דברים ז, יא). ואם כן, כאשר נשבעים לעשות כהוראת חז"ל אין כאן ביטול מצוה, והשבועה חלה גם לפי שיטתם.

הלכות יום הכיפורים פרק א, הלכה ז: ולפי שהיו חוששין פכות שני שפא ביהן גדול זה נופח לצד מינות, היו משפיעין אותו ערב יום הכפורים ואומרים לו: אישי ביהן גדול, אנו שלוחי בית דין, ואתה שלוחנו ושליח בית דין. משפיעין אנו עליה... שלא תשנה דבר שאמרנו לך. ויש להקשות:

אם יש חשש שמא הכהן הגדול הוא צדוקי, מה מועילה השבועה, הרי לדעתו מצוות התורה היא לנהוג כדעת הצדוקים, ומאחר ששבועה לבטל מצוה אינה חלה (שבועות כז, א) הרי זו שבועה חסרת תוקף?

ומבאר ה'חתם סופר' (שו"ת אורח סי' קע"ו): דין זה ש"אין נשבעין לבטל את המצוה" דרשוהו חז"ל, והצדוקים אינם מאמינים אף בדרשה זו. ולכן, השבועה מחייבת אף אם לדעת אותו כהן היא מבטלת את המצוה.

ועוד הסבר: מאריכות לשון השבועה "אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחינו ושליח בית דין", נראה שמינוי כהן גדול

טריפה יכולה לחיות?

יום שלישי כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ג

נשאלת השאלה: מדוע אין הגמרא לומדת הלכה זו מן הפסוק "יעמד חי" (משנה למלך)?

מיישב זאת הגר"ע איגר על יסוד חידוש הרשב"א בדיני טריפה:

ההלכה קובעת (הל' שחיטה פ"ו ה"כ) "כל יתר כנטול דמי"; אבר בבהמה שאילו היה חסר (נטול), היתה הבהמה נטרפת - גם אם נבראה בכפל איברים מאותו איבר ('יתר'), היא טריפה.

ואף שטריפה אינה חיה שנים עשר חודש, כתב הרשב"א (שו"ת ח"א סי' צ"ו), שטריפה זו מחמת 'יתר כנטול' יכולה לחיות יותר משנים עשר חודש, כי "כל יתר כנטול דמיו"

הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ה הלכה יח: היה (השעיר המשתלח) מרפה - פסול; שנאמר: יעמד חי.

הסיבה לכך, כי טריפה אינה חיה שנים עשר חודש (הל' שחיטה פ"א ה"א), ולכן אינה נחשבת 'חי'.

בגמרא (חולין יא, ב) מובא הסבר אחר לדין זה - ששעיר המשתלח טריפה, פסול: הגורל שהוטל על שני השעירים, קובע את השעיר שישלח לעזאזל רק אם הוא ראוי להקריבו לה', וטריפה הרי פסולה לקרבן.

ואכן, לפי הסבר זה אין לפסול את השעיר אלא אם הוא נטרף קודם ההגלה, אך אם הלימוד הוא מהפסוק "יעמד חי", יש לפוסלו גם אם ייטרף לאחר ההגלה, ואם כך

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ עה

ולא כנטול ממוש.

לפי זה, מובן מדוע אין הגמרא לומדת דין זה מהפסוק "יעמד חי", שהרי גיל השעיר המשתלח הוא מעל שנים עשר חודש, כך שאינו בחזקת טריפה. גם טריפה מחמת יתר כנטול, אין לפסול מלימוד זה שהרי הוא חי מעל שנים עשר חודש, והרי הוא בבחינת "יעמד חי". ואם כך, לימוד הגמרא פוסל רק טריפה שמחמת יתר כנטול, כי היות ואינו ראוי להקרבה הוא נפסל גם מלהישלח לעזאזל כי "אין

הגורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לה".

ואילו הרמב"ם בהלכה שלפנינו אינו עוסק בטריפה מחמת יתר כנטול. כי זאת למדנו כבר מדבריו הקודמים (בהלכה י"ד), "שני שעירי יום הכיפורים מצותן שיהיו שוין במראה וכו'", וכאשר שעיר אחד יש לו איבר כפול אין שוויון בין השעירים! ולכן הביא את הלימוד מ"יעמד חי", כדי לפסול גם אם נטרף השעיר לאחר ההגרה.

(חדושי רעק"א, חולין יא. ב)

האם אפשר למכור קרבן? יום רביעי כ"ד מנחם-אב ה'תשע"ג

עולתו להתכפר בה אחר לא עשה כלום, שאין העולה קריבה אלא לשם הבעלים הראשונים.

והנה, כתב הרמב"ם (הל' פסולי המוקדשין פ"ו ה"ד) שאם התערבו כמה קרבנות, "הרי אלו לא יקרבו עד שיתן האחד חלקו לחבירו", כי כל אחד מבעלי הקרבנות צריך לסמוך על ראש הקרבן שלו.

והקשה הגרע"א (משניות זכחים אות נ"ד): אם הבעלים אינם יכולים למכור את קרבנם, איך כל אחד יתן חלק בשלו לחבירו?

אך לפי הסברו של ה'קצות', הדבר מובן: משמעות הגמרא (זכחים ו, א) היא שסמיכת הקרבן יכולה להיעשות על ידי מי שבשר הקרבן שייך לו, אף שאין הקרבן מתייחס אליו וכל אחד נותן לחברו את חלק הבשר שיש לו, והרי לענין זה קדשים קלים הם ממון בעלים (חזון יחזקאל, תוספתא, פסחים פ"ז ה"ז).

הלכות מעילה פרק ד, הלכה ח: המזכר עולתו ושלמיו - לא עשה בלום.

והקשה ה'משנה למלך':

בהלכות נזקי ממון (פ"ח ה"ב) כתב הרמב"ם "שלמים שהזיקו גובה מבשרם... וכן תורה שהזיקה גובה מבשרה", כדעת ר' יוסי הגלילי "שקדשים קלים ממון בעלים הוא" (ב"ק יב, ב. ותוס' ד"ה אמר שם יג, ב). ואם ממון בעלים הוא מדוע אינו יכול למכור את שלמיו?

ומבאר ה'קצות החושן' (סי' ת"ז ס"ק א):

קדשים קלים הם ממון בעלים רק לענין זה שהבעלים יוכלו למכור את הבשר בחיים והקונה יוכל לאכלו. ומה שכתב הרמב"ם כאן שהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום, כוונתו שמקריבים אותו על שם בעליו הראשונים ולא על שם הקונה, כי אין הזבח נזבח אלא על שם הבעלים שהקדישו אותו, כדברי רש"י (ד"ה המוכר, פסחים פט, ב) "המוכר

שליחות לדבר עבירה במעילה יום חמישי כ"ה מנחם-אב ה'תשע"ג

במעילה לברדה, ותמהו רבים: הלוא בגמרא מבואר כי בשלושה מקומות יש שליח לדבר עבירה – מעילה, טביחה ושליחות יד בפיקדון, וכן פסק הרמב"ם עצמו (הל' גניבה פ"ב ה"ג)!

אלא מכאן שבשאר איסורי התורה לא זו בלבד שמעשה השליח אינו מתייחס למשלח, אלא אף המעשה בטל, ולגבי טביחה ושליחות יד אין הנידון כלל לגבי קיום המעשה, כי אפילו אם נאמר שאין שליח לדבר עבירה הרי הפעולה נעשתה - השור שחוט והפקדון נלקח. ונמצא כי החידוש שיש שליח לדבר עבירה באלו, הוא רק לגבי התייחסות המעשה למשלח ולא לגבי קיום המעשה. אך במעילה הנידון הוא גם לגבי תוקף המעשה, שהרי אם המעשה בטל אין ההקדש יוצא לחולין והנהנה ממנו אחר כך חוזר ומועל. וזו כוונת הרמב"ם שרק לגבי מעילה יש שליחות לדבר עבירה – לגבי קיום המעשה.

הלכות מעילה פרק ז, הלכה ב: ובכל התורה בלה אין שליח לדבר עבירה, אלא במעילה לבדה.

מעשה באדם ששלח שליח לגרש את אשתו בעל כורחה ופסק ה'נודע ביהודה' (אבהע"ז קמא ס"י עה) כי אינה מגורשת, ואף שמן הדין האיש יכול לגרש את אשתו בעל כורחה, כיון שעובר על 'חרם דרבינו גרשום' הרי זה איסור, והשליחות בטלה כי 'אין שליח לדבר עבירה'.

כמה מגאונים דורו נחלקו עליו ואמרו כי בשליחות לדבר עבירה אין השליחות בטלה, והכלל ש'אין שליח לדבר עבירה' נאמר רק לגבי התייחסות המעשה למשלח, שאין המשלח נענש על מעשה השליח (בשונה משליחות לדבר מצוה שעשיית המצוה מתייחסת למשלח).

אך ה'נודע ביהודה' האריך להוכיח כי בשליחות לדבר עבירה אף המעשה בטל, ואחת הראיות היא מדברי הרמב"ם כאן: "ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה אלא

מצוות אכילת הפסח יום שישי כ"ו מנחם-אב ה'תשע"ג

יש מקשים: מה נשתנה קרבן פסח משאר קרבנות, שאין בהם מצוה מיוחדת באכילתם, אלא היא נכללת במצוה הכללית של אכילת קדשים ("שציוה הכהנים לאכול בשר

הלכות קרבן פסח (בהקדמה): יש בכללן שש עשרה מצוות... א) לשחט את הפסח בזמנו... ה) לאכל בשר הפסח על מצה ומרור בליל המשה עשר.

ביאור העניין:

לא הרי אכילת קדשים כאכילת הפסח - באכילת קדשים המצוה היא כללית ואחידה בכל הקרבנות, ואילו באכילת הפסח קבעה התורה גדרים וסייגים, וכפי שכתב הרמב"ם: "ציוונו לאכול בשר הפסח בליל חמישה עשר בניסן בתנאי הנזכרים, והוא שיהיה צלי, ושיאכל בבית אחד, ושיאכל על מצות ומרורים (סהמ"צ עשה ג"ז). ויתירה מזו, גם זמנו אינו חופף לזמן שחיטתו - השחיטה ביום הארבעה עשר והאכילה בליל חמישה עשר. בכך נקבעו שחיטת הפסח ואכילתו בתכנים וגדרים שונים, ומסיבה זו נמנו כשתי מצוות נפרדות.

(לקסי שיחות סז, עמ' 102)

קדשים" - ספהמ"צ עשה פט), ואילו בקרבן פסח מונה הרמב"ם את אכילתו כמצוה בפני עצמה, ולא כחלק ממצות אכילת קדשים (מעין החכמה ג, א) ?

ה'בית הלוי' (ח"א ס"ב, ב, ד) חידש וחילק כך: בכל הקרבנות מצות האכילה אינה מוטלת על אדם מסוים ('גברא'), אלא המצוה היא שהקרבן ייאל ('חפצא'), ולכן אין כאן מצוה נפרדת על האכילה, אלא היא חלק מפרטי הקרבת הקרבן. מה שאין כן אכילת הפסח היא מצוה החלה על האדם ואינה חלק מעשיית הקרבן, ולכן נמנו השחיטה והאכילה לשתי מצוות.

אלא שהדברים צריכים עיון: הרי מדברי הרמב"ם ב'ספר המצוות' (ס) מפורש שאכילת קדשים היא מצוה נפרדת, ואינה חלק ממעשה הקרבן?

מדוע הכבש הפסול אינו מתבטל? שבת קודש כ"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

חסרון אך לא להוסיף מעלה. ולכן, באיסור שנתערב בהיתר הרוב מועיל להוריד מהמיעוט את החיסרון שבו (האיסור) והוא נהפך להיתר, אך מצה שנאפתה שלא לשם מצות מצוה שנתערבה ברוב מצות שנאפו לשמן לא תיהפך למצה כשרה, כי הביטול אינו מחיל על המיעוט מעלה שאין בו. והוא הדין כאן: מאחר והקרבן פסול לא נעשה בו כל הכשר להתירו באכילה כשאר קדשים, שהרי השחיטה והזריקה אינן מועילות בו להתירו באכילה, וביטול ברוב אינו מחיל על המיעוט את מעלת הרוב שהוכשר בשחיטה וזריקה (עונג יו"ט ס"ד).

ויש מתרצים עוד: בנידון זה אין כלל רוב של היתר כי כל קרבן מותר רק לבעליו, והאחרים אסורים עליו בלא-הכי כי הפסח אינו נאכל אלא למנויו, ואם הקרבן שלו הוא הפסול, אין כנגדו רוב היתר ועל כן "כולם יצאו לבית השריפה" (תורת חסד אר"ח ס"ז מז).

הלכות קרבן פסח פרק ג, הלכה ט: חֲמִשָּׁה שְׁנֵי תֵּקְרָבוּ עֹזְרוֹת פֶּסְחֵיהֶן וְנִמְצְאוּ יִבְלֵת בְּעֹר אַחַד מֵהֶן - בְּלִם יֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרֵפָה.

ויש להקשות: מדין תורה איסור שנתערב ברוב היתר בטל, ומדוע לא יתבטל הקרבן הפסול ברוב הכשרים וייאכלו כולם?

יש מתרצים כי הדבר דומה ל'חתיכה הראויה להתכבד' שאינה בטילה מפני חשיבותה (שו"ע יו"ד ס"י קא, ס"א). אמנם הפוסקים נחלקו בדינו של כבש שלם: יש אומרים כי אינו נחשב לחתיכה הראויה להתכבד כי אין הדרך להגיש כבש שלם, ויש אומרים שאין חסרון בחשיבותו מאחר ואינו מחוסר אלא חיתוך (שם ס"א). וכתב ה'חות דעת' (שם סק"ה) כי מכאן יש להוכיח כדעה השניה ולכן הקרבן הפסול אינו בטל ברוב מטעם 'חתיכה הראויה להתכבד' אף שהוא שלם. ויש מתרצים באופן אחר: דין ביטול מועיל להוריד

המשך מעמוד לג

למעלה מן' אמה כדי שידעו שהוא לשם מצוה שהרי יותר מן' אינו לצל ע"כ יעשו סוכות כדי בזמנו אחר פסח.

ומשני בראש השנה יושב בדין וכו' ושמו יתחייבו גלות וקשה קושית שהקשו בגמרא במסכת שבת בפ' ר"ע אהא דאמרינן מכאן מודעה רבה לאוריינתא שכפה עליהם הר כגגית והוקשה התוספת אם כן למה גלו ישראל מארצם לבבל, ותי' נתתי להם ארצות גוים בעבור ישמרו תורתי ע"ש...

נמצא כשהם חוטאים אזי חייבים גלות כתירוץ התוספות כנ"ל ע"כ צריכין לעשות סוכה אחר יום כיפור כנ"ל.

עיר דוד אות תעו, תעו

מוצרים וכו' שלא ידעו שישבו לשם מצוה כי אז דרך טבע לישב בסוכה לצל יומם בימי קציר, אך בהיות בזמן האסיף הכל מאספים תבואתם לביתם מפני הגשמים והם יעשו הסוכה אז יודעים כי במצות ית' הם עושין.

ולפי זה הקשה ר' אלעזר למה אנו עושין סוכה, ר"ל למה אנו צריכין לעשות ואין אנו יוצאים בסוכה של גוים העשויים לצל, אלא ודאי שצריכין לעשות למעלה מן' אמות כדי שידעו שבמצות הש"י אנו עושין הסוכה ולא לצל יומם כנ"ל, אם כן למה אנו עושין סוכה אחרי יום כיפור ולא בניסן.

בשלמא בלא זה הייתי סובר כדעת הטור אם יעשו בניסן אז לא ידעו מה שאנו יושבים הוא על פי ציווי השם שהוא לצל יומם, אבל עכשיו תירוץ הטור אינו שהרי עשות

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - כ"א-כ"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

42 למחר - הלחם לבדו פגול, והתודה או הכבשים אינן
43 פגול.
44 ט. המקטיר שני בזיכי לבונה שעם לחם הפנים, וחשב
45 בשעת הקטרתן שיאכל לחם הפנים למחר - הרי הלחם
46 פגול.
47 י. השוחט שני כבשי עצרת, וחשב לאכל אחת משתי
48 החלות למחר - שתיהן פגול.
49 יא. הקטיר שני הבזיכין, והוא מחשב לאכל אחד משני
50 הסדרים [של לחם הפנים] למחר - שני הסדרים פגול.
51 יב. וכן אם חשב מחשבת הזמן באחת מחלות התודה,
52 או באחת מחלות מנחת מאפה התנור - הרי כל החלות
53 פגול.
54 יג. אבל אם נטמאת אחת משתי החלות, או אחד משני
55 הסדרים, או אחת מן חלות התודה - בין לפני זריקה בין
56 לאחר זריקה - אותה החלה ואותו הסדר אסור, והטהור
57 בטוהרתו ויאכל.
58 יד. חשב בעבודת אחד משני הכבשים שיאכל פזית
59 משתי הלחם למחר, וכן אם חשב בהקטרת אחד משני
60 הבזיכין שיאכל פזית מלחם הפנים למחר - הרי הלחם
61 פסול ואינו פגול; עד שיתחשב בכל המתיר [- כל מרכיבי
62 הקרבן והמנחה שבאמצעותם מותרת אכילתם] - שהוא
63 עבודת שני הכבשים והקטרת שני הבזיכין.
64 טו. שחט אחד וחשב לאכל חצי זית מחלה זו למחר,
65 ושחט השני וחשב לאכל חצי זית מחלה שניה למחר -
66 הרי אלו מצטרפין לפגול; והוא הדין בשני הבזיכין עם
67 שני הסדרים.
68 טז. חשב באחד משני הכבשים מחשבת הזמן, ועשה
69 השני במחשבה נכונה - זה שעשהו במחשבת הזמן,
70 פגול; והשני כשר.
71 יז. שחט אחד מהן וחשב בשעת שחיטתו שיאכל מבשר
72 השני למחר - שניהם כשרים; שאין מחשבתו מזה על זה.
73 יח. שני כבשי עצרת, אין מקדשין את הלחם [הבא עמו]
74 אלא בשחיטה. כיצד? שחטן וזרק דמן במחשבת שני
75 השם, לא קדש הלחם; שחטן לשמן, וזרק דמן שלא
76 לשמן - הלחם קדוש ואינו קדוש; שחטן שלא לשמן -
77 אף על פי שזרק לשמן, לא קדש הלחם.
78 יט. שתי הלחם שניצאו [מהעזרה] בין שחיטה לזריקה,
79 וזרק דם הכבשים במחשבת הזמן - נתפגלו שתי הלחם,
80 אף על פי שהן בחוץ; שהזריקה מועלת ליוצא, אף על
81 פי שצדין הוא בחוץ.
82 כ. כבשי עצרת ששחטן לשמן ואבד הלחם - אם זרק
83 דמן לשמן, הרי אלו פסולין; זרק דמן במחשבת הזמן
84 אחר שאבד הלחם - הרי אלו ספק אם התרו באכילה או
85 לא התרו.

1 יום ראשון כ"א מנחם-אב ה'תשע"ג
2 הלכות פסולי המקדשין
3 פרק יז
4 א. כל הדמים הנתנין על מזבח החיצון, שנתן מהן מתנה
5 ראשונה במחשבה נכונה, ונתן ממתנה שניה ואילך
6 במחשבת שנוי השם [- שלא לשם מין הקרבן או בעלין]
7 או במחשבת המקום או מחשבת הזמן [- שלא לאכלו
8 במקומו או בזמנו] - הרי זה כפר, והרצה [התקבל] הקרבן;
9 ואם נתן את הראשונה במחשבת הזמן והשלים המתנות
10 במחשבת המקום - הרי זה פגול; שמתנה ראשונה היא
11 העקר. אבל כל הדמים הנתנין על המזבח הפנימי - הואיל
12 וכלן מצדדין זה את זה כמו שבארנו, אם נתן אחת מהן
13 שלא כתקנה אלא הפסיד בה המחשבה, אף על פי שנתן
14 כל השאר כתקנו - הניבח פסול.
15 ב. חשב בראשונה מחשבת הזמן ושחט בשאר, או שנתן
16 פלן כתקנו חוץ מן האחרונה שנתנה במחשבת הזמן -
17 הרי זה פסול ואינו פגול, עד שיזהר פלן במחשבת הזמן,
18 שהרי פלן במתנה אחת הן.
19 ג. וטבילת אצבע בדם בחטאות הפנימיות [- שחזין דמם
20 בהיכל] מפגלת. כיצד? חשב בשעת טבילת אצבע בדם
21 מחשבת הזמן - הרי זה כמחשב בשעת הזיה.
22 ד. היה עומד בעזרה, וחשב מחשבת זמן בחטאות
23 הנעשות בפנים בדרך הנעשה בפנים - אינו פגול; חשב
24 בדרך הנעשה בחוץ - הרי זה פגול.
25 ה. כיצד? היה עומד בעזרה, ואמר: 'הריני שוחט להזות
26 דמו למחר' - אינו פגול; שההזיה לפנים בהיכל.
27 ו. היה עומד בהיכל, ואמר: 'הריני מזה לשפף שירים
28 למחר' - אינו פגול, שהרי חשב בפנים בדרך הנעשה
29 בחוץ. אבל אם היה עומד בעזרה ושחט, והוא מחשב
30 לשפף שירים למחר, או להקטיר אמורין למחר - הרי זה
31 פגול, שהרי חשב בחוץ בדרך הנעשה בחוץ.
32 ז. התודה מפגלת את הלחם [שבא עמה], והלחם אינו
33 מפגל את התודה. כיצד? השוחט את התודה, והוא מחשב
34 שיאכל מבשרה או יזרק דמה או יקטיר אמוריה למחר -
35 הניבח עם הלחם פגול; אבל אם חשב לאכל מן הלחם
36 למחר - הלחם לבדו פגול, וניבח התודה אינו פגול.
37 ח. וכן הדין בשני כבשי עצרת [- שבועות] עם שתי
38 הלחם הבאות עמהן - שאם חשב מחשבת זמן בכבשים,
39 נתפגלו שתי הלחם; חשב שיאכל משתי הלחם למחר -
40 שתי הלחם פגול, והכבשים אינן פגול. חשב באחת
41 מארבע העבודות לאכל פזית מבשר הניבח עם הלחם

פֶּרֶק יח

47 האֲשֶׁם מִתִּירוֹ? אִינוּ תְלוּי בוּ; שֶׁהָרִי אָדָם מִבֵּיא אֲשֶׁמוּ
 48 הַיּוֹם וְלָגוּ אַחַר כַּמָּה יָמִים, כִּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִקּוּמוֹ.
 49 ט. אֲסוּר לְהוֹתִיר מִבְּשֵׁר הַקֹּדְשִׁים לְאַחַר זְמַן אֲכִילָתוֹ,
 50 שְׁנֵאמַר בְּקִרְבָּן תּוֹדָה: "לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בִּקְר"; וְהוּא
 51 הַדִּין לְשֶׁאֵר הַקֹּדְשִׁים כָּלָן. וְהַמּוֹתִיר אִינוֹ לוֹקֵה - שֶׁהָרִי
 52 הַכְּתוּב נִתְקוּ [כַּתְּבוּ בַסּוּמָן] - לַעֲשֶׂה, שְׁנֵאמַר: "וְהִנְתֵּר
 53 מִמֶּנּוּ עַד בִּקְר, בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ".
 54 י. הָאוֹכֵל פְּזִית מִבְּשֵׁר קֹדְשִׁים שְׁנוֹתֵר - בְּמוֹזֵד, חֵיב כֶּרֶת;
 55 וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג, מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה, שְׁנֵאמַר: "וְאֲכָלוּ
 56 עֹנוּי יִשָּׂא, כִּי אֵת קֹדֶשׁ ה' חָלַל, וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא".
 57 וּמֵאֵימָתִי יִתְחַיֵּב כֶּרֶת עַל אֲכִילַת הַנוֹתֵר? אִם קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים
 58 הֵן - חֵיב עֲלֵיהֶן מֵאַחַר שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד הַשֶּׁחֵר; וְאִם קֹדְשִׁים
 59 קְלִיִּים הֵן - חֵיב עֲלֵיהֶן מִשְׁקִיעַת הַחֶמֶה שֶׁל יוֹם שְׁנֵי
 60 [לְהִקְרַבְתוּ], שֶׁהוּא תַּחֲלַת הַלַּיְלָה שֶׁל יוֹם שְׁלִישִׁי. וְהֵיכָן
 61 הַזְּהִיר הַכְּתוּב עַל הַפְּגוּל וְעַל הַנוֹתֵר? בְּמֵלֹאִים [- קְרֹבֹנוֹת
 62 תְּנוּכַת הַמִּשְׁכָּן]; שֶׁהָרִי נֵאמַר שָׁם: "לֹא יֵאָכֵל כִּי קֹדֶשׁ הִם"
 63 - לְתַזְהִיר עַל כָּל שֶׁפְּסוּלוֹ בְּקֹדֶשׁ, שֶׁהוּא בְּלֹא תַעֲשֶׂה עַל
 64 אֲכִילָתוֹ.
 65 יא. וְהַפְּגוּל וְהַנוֹתֵר מִצְטַרְפִּין זֶה עִם זֶה לְכַזְּבִית, וְכָל
 66 הַפְּגוּלִין וְהַנוֹתֵרִין מִצְטַרְפִּין.
 67 יב. אֲסוּר לְטַמֵּא אֵת הַקֹּדְשִׁים אוֹ לְסַבֵּב [לְגַרוֹם] לְהֵן
 68 טְמֵאָה, שֶׁהָרִי פּוֹסֵל אוֹתוֹ; וְהַמְטַמֵּא אֵת הַקֹּדְשִׁים אִינוֹ
 69 לוֹקֵה. אֲבָל אָדָם טְהוֹר שֶׁאֲכַל פְּזִית מִקֹּדְשִׁים שֶׁנִּטְמָאוּ -
 70 לוֹקֵה, שְׁנֵאמַר: "וְהַבְּשֵׁר אֲשֶׁר יִגַע בְּכָל טְמֵא, לֹא יֵאָכֵל";
 71 וְהוּא הַדִּין לְשֶׁאֵר הַקֹּרְבָּנוֹת, שֶׁאִם אֲכַל פְּזִית מִלְּבוֹנַת
 72 הַמִּנְחָה שֶׁנִּטְמָאת אַחַר שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה בְּכָלִי, לוֹקֵה. אֶחָד
 73 קֹדְשִׁים שֶׁנִּטְמָאוּ לְפָנָי כַּפָּרָה אוֹ לְאַחַר כַּפָּרָה, בֵּין שֶׁנִּטְמָאוּ
 74 בְּאֵב הַטְּמֵאָה אוֹ בְּיֹלֵד הַטְּמֵאָה שֶׁל דְּבָרֵי תּוֹדָה. אֲבָל אִם
 75 נִטְמָאוּ בְּטֵמְאוֹת שֶׁל דְּבָרֵיהֶן [- מִדְּבָרֵי חַכְמִים] - אִינוֹ לוֹקֵה
 76 עַל אֲכִילָתוֹ, אֲבָל מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרִידוֹת. וְאִינוֹ לוֹקֵה אֲלֵא
 77 הָאוֹכֵל אַחַר זְרִיקַת דָּמִים; אֲבָל אִם אֲכַל קֶדֶם זְרִיקָה -
 78 אִינוֹ לוֹקֵה מִשּׁוּם אוֹכֵל קֹדֶשׁ טְמֵא, אֲבָל מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת
 79 מְרִידוֹת.
 80 יג. כָּל אָדָם שֶׁנִּטְמָא טְמֵאָה שֶׁחֵיבִין עֲלֶיהָ כֶּרֶת עַל בִּיאַת
 81 הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁאֲכַל פְּזִית מִן הַקֹּדְשִׁים, בֵּין קֹדֶשׁ טְהוֹר בֵּין
 82 קֹדֶשׁ טְמֵא - בְּמוֹזֵד, הָרִי זֶה חֵיב כֶּרֶת, שְׁנֵאמַר: "וְהִנְפֹּשׁ
 83 אֲשֶׁר תֹּאכַל בְּשֵׁר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְטִמְאַתּוֹ עֲלֵיו
 84 - וְנִכְרְתָה". וְאִם אֲכַל בְּשִׁגְגָה, מִבֵּיא קִרְבָּן עוֹלָה וְיֹוֹרֵר.
 85 וּמִנֵּין שְׁאִינוֹ מְדַבֵּר אֲלֵא בְּטֵמְאַת הַגּוֹף? שְׁנֵאמַר: "וְנִפְשׁ
 86 כִּי תִגַע בְּכָל טְמֵא, בְּטֵמְאַת אָדָם אוֹ בְּכַהֲמָה טְמֵאָה אוֹ
 87 בְּכָל שֶׁקָּץ טְמֵא, וְאֲכַל מִבְּשֵׁר זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' -
 88 וְנִכְרְתָה"; וְהוּא הַדִּין לְשֶׁאֵר קֹדְשֵׁי מִזְבֵּחַ. וְהֵיכָן הַזְּהִיר עַל
 89 עוֹן זֶה? בְּיֹלְדוֹת, שֶׁהָרִי נֵאמַר בָּהּ: "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַע";
 90 יד. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה [מִסּוֹרַת מִמֹּשֶׁה רַבִּינוּ] לְמַדּוּ, שֶׁאוּ
 91 אֲזַהֲרָה לְטַמֵּא שְׂלֵא יֵאָכֵל קֹדֶשׁ קֹדֶשׁ שֶׁיִּטְבַּל. וְהָאוֹכֵל קֹדֶשׁ
 92 אַחַר שֶׁטְּבַל קֹדֶשׁ שֶׁיַּעֲרִיב [שֶׁתִּשְׁקַע] שְׁמֵשׁוּ אוֹ קֶדֶם שֶׁיִּבְיֵא

1 א. כָּל הַמְחַשֵּׁב מִחֲשֵׁבָה שְׂאִינָה נְכוּנָה בְּקֹדְשִׁים - הָרִי זֶה
 2 עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁהָרִי הוּא אוֹמֵר: "לֹא יִחֲשַׁב";
 3 ב. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה [מִסּוֹרַת מִמֹּשֶׁה רַבִּינוּ] לְמַדּוּ, שֶׁבְּכָלֵל דִּין
 4 זֶה, שְׂלֵא יִפְסִיד הַקֹּדְשִׁים בְּמִחֲשֵׁבָה - שֶׁהָרִי זֶה דוֹמֵה
 5 לְמִטִּיל מוּם בְּקֹדְשִׁים; וְאִף עַל פִּי כֵן אִינוֹ לוֹקֵה, שְׂאִין
 6 הַמִּחֲשֵׁבָה מַעֲשֶׂה [- וְלוֹקִין רַק עַל מַעֲשֵׂה].
 7 ג. כָּל קִרְבָּן שְׁנֵאמַר בוּ שֶׁהוּא פְּסוּל - בֵּין שֶׁנִּפְסַל
 8 בְּמִחֲשֵׁבָה, בֵּין בְּמַעֲשֶׂה, בֵּין שֶׁאַרַע בוּ דְבַר שֶׁפְּסָלוּ - כָּל
 9 הָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ פְּזִית בְּמוֹזֵד, לוֹקֵה, שְׁנֵאמַר: "לֹא תֹאכַל כָּל
 10 תּוֹעֵבָה";
 11 ד. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוּ, שְׂאִין הַכְּתוּב מְזַהֵר אֲלֵא עַל
 12 פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין.
 13 ה. וְכֵן קֹדְשִׁים שֶׁהִטֵּל בָּהֶן מוּם - הָאוֹכֵל מִהֵן פְּזִית,
 14 לוֹקֵה; הָרִי הֵן בְּכָלֵל "כָּל תּוֹעֵבָה" - עַד שֶׁיּוֹלֵד [- שִׁיחִיה]
 15 לָהֶן מוּם אַחַר, וְיֵאָכְלוּ בְּמוֹמָן כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. וְכָל שֶׁפְּסוּלוֹ
 16 מִסַּפֵּק, אִין לוֹקֵין עֲלָיו.
 17 ו. כָּל קִרְבָּן שֶׁנִּתְפַּגֵּל בְּמִחֲשֵׁבָת הַזְּמַן כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ - כָּל
 18 הָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ פְּזִית בְּמוֹזֵד, חֵיב כֶּרֶת, שְׁנֵאמַר: "וְהִנְפֹּשׁ
 19 הָאֲכֵלֶת מִמֶּנּוּ, עֹנֶה תִשָּׂא". וְאִם אֲכַל בְּשִׁגְגָה, מִבֵּיא
 20 חֲטָאת קְבוּעָה [וְרִגְלָה].
 21 ז. אִין חֵיבִין כֶּרֶת אֲלֵא עַל אֲכִילַת דְּבָרִים שֶׁהִתְרוּ בֵּין
 22 לְאָדָם בֵּין לְמִזְבֵּחַ; אֲבָל אִם אֲכַל מִן הַמִּתִּיר עֲצָמוּ - אִינוֹ
 23 חֵיב כֶּרֶת אֲלֵא לוֹקֵה, כְּאוֹכְלֵי פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין שְׂאִין בָּהֶן
 24 פְּגוּל. כִּיצַד? מִנְחָה שֶׁנִּתְפַּגְּלָה - הָאוֹכֵל פְּזִית מִשְׂרִיָּה
 25 בְּמוֹזֵד, חֵיב כֶּרֶת; אֲבָל אִם אֲכַל מִן הַקֶּמֶץ שְׂלֵה אוֹ מִן
 26 הַלְּבוֹנָה - אִינוֹ חֵיב כֶּרֶת, לְפִי שֶׁהֵן הֵן הַמִּתִּירִין אֵת
 27 הַשְּׂרִירִים לְאָדָם. וְכֵן זֶבַח שֶׁנִּתְפַּגֵּל - הָאוֹכֵל פְּזִית מִבְּשֵׁרוֹ
 28 אוֹ מֵאֲמוּרָיו [- הַאֲבָרִים הַקְּרִיבִים] אוֹ מִבְּשֵׁר הָעוֹלָה, חֵיב
 29 כֶּרֶת. אֲבָל אִם אֲכַל פְּזִית מִן הַדָּם - אִינוֹ חֵיב עֲלָיו מִשּׁוּם
 30 פְּגוּל, שֶׁהַדָּם מִתִּיר אֵת הָאֲמוּרִין לְקִרְבַּ לְמִזְבֵּחַ, וְהָאֲמוּרִין
 31 מִתִּירִין אֵת הַבְּשֵׁר לְאָדָם; וְדָם הָעוֹלָה מִתִּיר בְּשֵׁרָה
 32 לְמִזְבֵּחַ, וְדָם חֲטָאת הָעוֹף מִתִּיר בְּשֵׁרָה לְכַהֲנִים, וְדָם
 33 עוֹלַת הָעוֹף מִתִּיר בְּשֵׁרָה לְמִזְבֵּחַ. וְדָם חֲטָאת הַנְּשָׂרֹפֹת
 34 מִתִּיר אֲמוּרֵיהֶן לְמִזְבֵּחַ, לְפִיכֵף חֵיבִין עַל אֲמוּרֵיהֶן מִשּׁוּם
 35 פְּגוּל. [בַּמִּנְחָה:] הַקֶּמֶץ וְהַלְּבוֹנָה מִתִּירִין הַשְּׂרִירִים לְכַהֲנִים;
 36 שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֲצֻרַת מִתִּירִין שְׁתֵּי הַלֶּחֶם לְכַהֲנִים; וְכֵן שְׁנֵי
 37 כִזְיֵי לְבוֹנָה מִתִּירִין לְחֶם הַפָּנִים לְכַהֲנִים. אֲבָל דְּבָרִים
 38 שְׂאִין לָהֶן מִתִּירִין, כְּגוֹן בְּשֵׁר חֲטָאת הַנְּשָׂרֹפֹת וּמִנְחֹת
 39 הַנְּשָׂרֹפֹת - אִינָן מִתְּפַגְּלִין לְעוֹלָם.
 40 ח. וְאֵלוּ דְּבָרִים שְׂאִין חֵיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פְּגוּל לְעוֹלָם:
 41 הַקֶּמֶץ, וְהַלְּבוֹנָה, וְהַקְּטֹרֶת, וְהַדָּם; וְהַיֵּין, בֵּין יֵין הַבָּא עִם
 42 הַנְּסֻכִים [שֶׁל קְרָבוֹ] בֵּין יֵין הַבָּא בְּפָנָי עֲצָמוּ [- נִדְּבַת יֵין
 43 בַלְבַּד]; וּמִנְחֹת הַנְּשָׂרֹפֹת כָּלָן, שֶׁהָרִי אִין לָהֶן קְמִיצָה
 44 לְהַתִּירָן, כְּגוֹן מִנְחַת כַּהֲנִים, וּמִנְחַת נְסֻכִים; וּבְשֵׁר חֲטָאת
 45 הַנְּשָׂרֹפֹת, וְלֵג שֶׁמֶן שֶׁל מִצְרַע. וְאִם תִּאמַר: וְהֵלֵא דָם

48 **כד.** קדשי גויים, אין חביין עליהן משום פגול ונותר וטמא.
 49 וכן דם הקדשים, כמו שבארנו; וכן הלבונה, והקטרת,
 50 והעצים - אין חביין עליהן כרת, לא משום פגול, ולא משום
 51 נותר, ולא משום טמאת הגוף.

פרק יט

52 **א.** מצות עשה לשרף כל הקדשים שנטמאו, שנגמרו:
 53 "והבשר אשר יגע בכל טמא, לא יאכל - באש ישרף."
 54 וכן הנותר - מצות עשה לשרפו, שנגמרו: "והנותר מבשר
 55 הזבח, ביום השלישי באש ישרף." ובכלל הנותר, הפגול
 56 וכל פסולי המוקדשין - הכל נשרפין.

57 **ב.** קרפן שנתפגל או נפסל - ישרף במקדש מיד; וכל
 58 שפסולו מספק - תעבר צורתו [יפסל בלינת לילה], ואחר
 59 כך ישרף במקדש.

60 **ג.** פרים ושעירים הנשרפין - יש בהן ספק אם הלינה
 61 והציצה קדם שגיגע זמנן לצאת [- לפני ודיקת הדם],
 62 פוסלת בשרן באמורייהן, או אינה פוסלת בשרן; לפיכך
 63 פוסלין אותן להחמיר, וישרפו בעזרה. וכן אם יצא חצי
 64 הבהמה ברב האבר - אם מחזיקין אותן ביוצא, הואיל
 65 ויצא רב האבר, או עדין אינן יוצאין, שהרי לא יצא רב
 66 הבהמה; לפיכך נפסלו מספק, וישרפו בעזרה. וכן אם
 67 נשאם תמשה להוציאן, ויצאו שלשה ונשארו שנים,
 68 והוציאו השלשה חצי הבהמה - הרי אלו נפסלו מספק,
 69 וישרפו בעזרה. ויראה לי, שאין אלו צריכין להמתין עד
 70 שתעבר צורתן, הואיל והן עומדין לשפפה לעולם, אפלו
 71 לא נפסלו.

72 **ד.** בשר הנמצא בעזרה, אברים - עולות, וחתוכות -
 73 חטאות; והנמצא בירושלים - שלמים. והכל - תעבר
 74 צורתן, ויצאו לבית השרפה, שמא נותר [- בשר הנותר
 75 לאחר זמן אכילתו] הוא. אם כן, מה הועיל שתהיה חזקתו
 76 עולה או חטאת או שלמים? למי שעבר ואכל. אין שורפין
 77 את הנותר אלא ביום, שנגמרו: "ביום השלישי באש
 78 ישרף".

79 **ה.** אף על פי שהשלמים אסורין באכילה מתחלת ליל
 80 שלישי [להקרבתו] - אין שורפין אותן אלא ביום, בין
 81 בזמנו [בבוקרו של שלישי] בין שלא בזמנו [אח"כ]. וכן
 82 הפגול אינו נשרף אלא ביום. ואין שרפת טמא ונותר
 83 ופגול דוחה את יום טוב, ואין צריך לומר שבת. ומת
 84 לשרף טמא ונותר ופגול כאחד.

85 **ו.** בשר קדשי קדשים שנטמא בפנים [העזרה], שורפין
 86 אותו בפנים; נטמא בחוץ, שורפין אותו בחוץ; בין
 87 שנטמא באב הטמאה, בין שנטמא בולד הטמאה.
 88 ומימיהם של פהנים לא נמנעו מלשרף את הבשר שנטמא
 89 באב הטמאה, שהרי הוא ראשון לטמאה, עם הבשר
 90 שנטמא בולד ולד הטמאה, שהרי הוא שלישי - אף על
 91 פי שמוסיפין לו טמאה על טמאתו; שהשלישי שנגע
 92 בראשון יחזר שני, כמו שיתבאר במקומו.

1 כפרתו - לוקה, ואינו חיב כרת, שנגמרו: "וטמאתו עליו"
 2 - עד שתהיה כל טמאתו עליו.

3 **טו.** היה טמא בטמאות של דבריהם - אינו לוקה, ואין
 4 צריך לומר שאינו חיב כרת; אבל מפין אותו מפת מרדות.

5 **טז.** אינו חיב כרת על אכילת קדש שיש לו [- לקרבן]
 6 מתירין [- עבודה המתירה את אכילתו], עד שיאכל ממנו

7 אחר שקרבו מתיריו; אבל אם אכל את הבשר קדם זריקת
 8 הדם, אינו לוקה משום טמא שאכל את הקדש. זה הפלל:

9 כל שיש לו מתירין - אין חביין עליו משום פגול או
 10 משום נותר או משום טמא, עד שיקרבו מתיריו כהלכתן.

11 וכל שאין לו מתירין - בין שקדש בכלי, חביין עליו
 12 משום טמאה; אפלו נטמא הבשר קדם שיטמא האוכל -

13 הואיל וקרבו המתירין ואחר כך אכל, חיב כרת. וכן אם
 14 אכל מבשר חטאות הנשרפות והוא טמא, אחר שנוק

15 דמן - הרי זה חיב כרת.

16 **יז.** כבר נתבאר לה, שאף דברים שאין חביין עליהן
 17 משום פגול, חביין עליהן משום נותר [- בשר הנותר לאחר

18 זמן אכילתו] וטמא. כיצד? דברים שאין להן מתירין -

19 אין חביין עליהן משום פגול, וחביין עליהן משום נותר
 20 וטמא. וכן המתירין עצמן - אף על פי שאין חביין עליהן

21 משום פגול כמו שבארנו, חביין עליהן משום נותר
 22 וטמא; חוץ מן הדם - שאין חביין עליו לעולם אלא

23 משום דם בלבד.

24 **יח.** טמא שאכל אמורין [- אברים להקרבנה], חיב כרת.
 25 **יט.** אבל פסח שלא נצלה, ולחמי [קרבן] תודה שלא

26 הורמה [הופרשה] חלתן - הרי זה חיב כרת משום טמאת
 27 הגוף, אף על פי שאינן ראויין למה שהם. אי אפשר

28 שיתחייב אדם על אכילה אחת משום פגול ומשום נותר;
 29 שהפגול - הוא הקרפן שנפסל במחשבת הזמן, ואינו

30 עולה לשם קרפן ולא נרצה [התקבל] כלל; והנותר - הוא
 31 הנשאר מקרפן שקרב כמצותו, לאחר זמן אכילתו.

32 **כ.** הפגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן - חיב;
 33 אף על פי שרבה מין על חברו, אינו מבטלו - שאין

34 האסורין מבטלין זה את זה.

35 **כא.** ופגול או נותר או טמא שהעלו לראש המזבח -
 36 משמשה האור ברבן, פקע אסורן מהן. האמורין

37 מצטרפין עם הבשר לכוזית, בין בעולה בין בשאר קדשים,
 38 לחיב עליו משום פגול או נותר או טמא.

39 **כב.** זבח שנתפגל, או שנוותר לאחר זמנו, ואכל ממנו מן
 40 העזר, או מן הפרק, או מן התבלין, או מן האלל [- מעט

41 בשר הנדבק לעזר בהפטש], או מן המורא[ה], מן הגידים,
 42 מן הקרניים, מן השלפים, מן הצפרנים, מן החרטום

43 [מקורו], מביצי העוף, מן הנוצה - אינו חיב כרת; וכן
 44 טמא הגוף שאכל דברים אלו מקרפן פשר - אינו חיב

45 כרת, אבל מפין אותו מפת מרדות.
 46 **כג.** אבל מן השליל [עובר שלא יצא] או מן השליה -
 47 חיב משום פגול ונותר וטמא, כאוכל משאר בשר הזבח.

מתוך מהדורת חזק

48 נֶאֱמַן לוֹ, סוּמָךְ עַל דְּבָרָיו; וְאִם לֹאוּ, שׁוֹרֵת הַדִּין שְׂאִינוּ
49 נֶאֱמַן; וְהַרְצָה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ, הֲרֵי זֶה מְשַׁבַּח.
50 בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעֵן

51 יום שני כ"ב מנחם-אב ה'תשע"ג

52 הלכות עבודת יום הכפורים

53 מְצוֹת עֲשֵׂה אַחַת - וְהִיא שְׂעִישָׁה מְעֻשָׂה יוֹם הַכְּפוּרִים
54 כְּלוּ עַל הַסֹּדֵר כְּמוֹ שְׂכַתוֹב בְּפָרְשַׁת אַחֲרֵי מוֹת, הַקְּרִבְנוֹת
55 וְהוֹדוּיִן וְשְׁלוֹחַ הַשְּׁעִיר וְשֶׁאֵר הָעֲבוֹדוֹת. וְבִאֹר מִצְוָה
56 זו בְּפָרְקִים אֲלוֹ.

57 פָּרָק א

58 א. מְצוֹת הַצּוּם - מִקְרִיבִין תָּמִיד בְּשַׁחַר וְתָמִיד בֵּין
59 הָעֲרֹבִים, כְּסֹדֵר כָּל יוֹם וְיוֹם; וּמִקְרִיבִין מוֹסֵף הַיּוֹם פֶּר
60 וְאֵיל וְשִׁבְעָה כִּבְשִׁים, כְּלֵן עוֹלוֹת, וְשְׁעִיר חֲטָאת נְעֻשָׂה
61 בַּחוּץ [- בַּמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן], וְהוּא נֶאֱכָל לְעֶרֶב. וְעוֹד מִקְרִיבִין
62 יָתֵר עַל מוֹסֵף זֶה, פֶּר כֵּן בְּקֹר לְחֲטָאת וְהוּא נִשְׂרָף, וְאֵיל
63 לְעוֹלָה - וְשִׁנְיָהּ מִשָּׁל כֶּהֵן גְּדוֹל; וְאֵיל הַבָּא מִשָּׁל צִבּוֹר
64 הָאֲמוֹר בְּפָרְשַׁת 'אַחֲרֵי מוֹת', הוּא הָאֵיל הָאֲמוֹר בְּחַמֵּשׁ
65 הַפָּקוּדִים [- בַּמִּדְבָּר] בְּכֻלָּל הַמוֹסֵף - וְהוּא הַנֶּקְרָא 'אֵיל
66 הָעֵם'. וְעוֹד מְבִיאִין מִשָּׁל צִבּוֹר שְׁנֵי שְׁעִירֵי עִזִּים - אֶחָד
67 קֹרְבַן חֲטָאת וְהוּא נִשְׂרָף, וְהַשְּׁנֵי שְׁעִירֵי הַמִּשְׁתַּלַּח
68 [לְעוֹזָלוֹ]. נִמְצְאוּ כָּל הַבְּהֵמוֹת הַקְּרֹבוֹת בְּיוֹם זֶה חֲמֻשָּׁה
69 עֶשֶׂר: שְׁנֵי תְּמִידִין וּפֶר וְשְׁנֵי אֵילִים וְשִׁבְעָה כִּבְשִׁים, כְּלֵן
70 עוֹלוֹת; וְשְׁנֵי שְׁעִירֵים חֲטָאת - אֶחָד נְעֻשָׂה בַּחוּץ וְנֶאֱכָל
71 לְעֶרֶב, וְהַשְּׁנֵי נְעֻשָׂה בְּפָנִים וְנִשְׂרָף; וּפֶר כֶּהֵן גְּדוֹל לְחֲטָאת,
72 וְהוּא נִשְׂרָף.

73 ב. עֲבוֹדַת כָּל חֲמֻשָּׁה עֶשֶׂר בְּהֵמוֹת אֵלוֹ הַקְּרִיבִין בְּיוֹם זֶה,
74 אֵינָה אֶלָּא בְּכֶהֵן גְּדוֹל בְּלֶבֶד - אֶחָד כֶּהֵן הַמְּשׁוּחַ [- וְנִתְמַנָּה
75 [- בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, אוּ הַמְּרֻבָּה בְּבָגְדִים [- שְׁנֵי מִתְּמַנָּה ע"י
76 לְבִישַׁת ח' בְּגָדִים]. וְאִם הִיָּתָה שִׁבְתָּ - אִם מוֹסֵף שִׁבְתָּ אֵין
77 מִקְרִיב אֹתוֹ אֶלָּא כֶּהֵן גְּדוֹל. וְכֵן שֶׁאֵר הָעֲבוֹדוֹת שֶׁל יוֹם
78 זֶה - כְּגוֹן הַקְּטֹרֶת הַקְּטֹרֶת שֶׁל כָּל יוֹם וְהִטְבַּח [הַזְּדִקָּת] וְהַפֶּטֶר
79 הַנִּירוֹת - הֵכֵל כֶּהֵן גְּדוֹל נְשׁוּי, שְׁנֵי אֲמָר: "וְכִפֶּר בְּעֹדוֹ וּבְעֹד
80 בֵּיתוֹ", בֵּיתוֹ זֶה אֲשֶׁתוֹ.

81 ג. שְׁבַעַת יָמִים קִדְּם לְיוֹם הַכְּפוּרִים, מִפְּרִישֵׁין כֶּהֵן גְּדוֹל
82 מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁכַּתוֹ שְׁבַעַת יָמִים; וְדָבָר זֶה, קִבְּלָה מִמֶּשֶׁה רַבְּנוּ.
83 וּמִפְּרִישֵׁין אֹתוֹ מֵאֲשֶׁתוֹ כָּל שְׁבַעַת יָמִים אֲלוֹ - שְׁמָא
84 תִּמְצָא נְדָה, וְנִמְצָא טָמֵא שְׁבַעַת יָמִים וְאֵינוֹ יָכוֹל לְעֶבֶד;
85 וּמִתְקַיֵּין לוֹ כֶּהֵן גְּדוֹל אַחֵר - שְׁאִם יֵאָרֵעַ כְּזֶה פְּסוּל, יֵעֲבֵד
86 הָאֲחֵר תַּחְתּוּי. בֵּין שְׁאֵרֵם בּוֹ פְּסוּל קִדְּם תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר,
87 בֵּין שְׁאֵרֵם בּוֹ אַחֵר שֶׁהִקְרִיב קֹרְבָנוֹת - [קֹרְבָנוֹ זֶה] זֶה
88 שְׁנֵי חֲמֻשָּׁה תַּחְתּוּי, אֵינוֹ צָרִיךְ חֲנוּף [- לְחַנוּךְ אֶת מִינוּיוֹ], אֶלָּא
89 עֲבוֹדָתוֹ מִחֻבְתּוֹ, וּמִתְחִיל מִעֲבוֹדָה שְׁפִסֵּק בָּהּ הָרִאשׁוֹן.
90 עֶבֶר יוֹם הַכְּפוּרִים - הֲרֵי הָרִאשׁוֹן חוֹזֵר לְעֲבוֹדָתוֹ, וְהַשְּׁנֵי
91 עוֹבֵר. וְכָל מְצוֹת כֶּהֵן גְּדוֹלָה [כְּגוֹן: אִיסוּר לְשֵׂאת אֶלְמָנָה]

1 ז. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֶפְלוֹ שְׁמֹן שְׁנִפְסַל בְּטָבוֹל יוֹם [- שְׁמָא
2 שְׁטַבַּל וְטַרַם שְׁקַעַה הַשְּׁמֵן], שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי - מִתֵּר לְהַדְּלִיקוּ
3 בְּנֵר שֶׁל מִתְכַּת שְׁנֵי בָּהּ טָמֵא מֵת, שֶׁהֵנָּר אֲב, אִם עַל פִּי
4 שְׂוָה הַשְּׁמֹן נְעֻשָׂה רִאשׁוֹן [לְטוֹמָא] כְּשִׁינֵי בְּנֵר; הוּאֵיל
5 וְיֵשׁ שֵׁם שׁוּם טָמֵא, אֵין מִקְפִּידִין עַל תּוֹסַפְתָּה, וְאֵין נִזְהָרִין
6 אֶלָּא מִן הַטְּהוֹר שְׁלֵא יִפְסַל. נוֹתֵר שֶׁל קִדְּשִׁים קְלִים, שׁוֹרְפִין
7 אוֹתוֹ בְּעֻלְיוֹ בְּכַתִּיבָן.
8 ח. מִי שְׂעִיץ מִירוּשְׁלִים, וְנִזְכֵּר שִׁישׁ בִּירוֹ בְּשֵׁר קִדְּשׁ - אִם
9 עֶבֶר [הֵר] הַצּוּפִים, שׁוֹרְפוֹ בְּמִקְוָמוֹ. וְאִם לֹאוֹ - אִם יֵשׁ בּוֹ
10 כְּזֵית, חוֹזֵר וְשׁוֹרְפוֹ בִירוּשְׁלִים; וְאִם אֹרַח הוּא, שְׂאִין לוֹ
11 בֵּית - שׁוֹרְפוֹ לְפָנֵי הַבֵּיָרָה [- הַמְּקוֹדֵשׁ] מִצְעֵי הַמְּעֻרְכָה [שֶׁל
12 הַמִּזְבֵּחַ].

13 ט. כָּל עֲצָמוֹת הַקְּדָשִׁים שְׂאִין בְּהֵן מַח - אֵינֵן טְעוּנִין
14 שְׂרָפָה, חוּץ מִעֲצָמוֹת הַפֶּסַח. כְּבֵר בְּאֲרָנוֹ, שֶׁהִקְרִיב שְׁנִפְסַל
15 אַחֵר שֶׁהִפְשֵׁט - הַעוֹר לְכַהֲנִים, אוּ לְבַעֲלֵי בְּקָדְשִׁים קְלִים;
16 אֶבֶל אִם נִפְסַל קִדְּם הַפֶּשֶׁט - הֲרֵי הַעוֹר כְּבִשֵׁר, וְיִשְׂרָף הַכָּל.
17 וְכֵן זָבַח שֶׁהִפְשֵׁט וְנִמְצָא טְרָפָה, אוּ שְׁנִפְסַל בְּמִחְשַׁבְתָּ הַזְּמַן,
18 אוּ בְּמִחְשַׁבְתָּ הַמָּקוֹם [- שְׁלֵא לְאוּכְלוֹ בּוֹמֵנוֹ אוּ בַּמְּקוֹמוֹ] -
19 הוּאֵיל וְלֹא נִרְצָה [הַתְּקַבֵּל] הַזָּבַח, יִשְׂרָף הַעוֹר, בֵּין בְּקִדְּשֵׁי
20 קְדָשִׁים בֵּין בְּקִדְּשִׁים קְלִים; אֶבֶל אִם נְעֻשָׂה בְּמִחְשַׁבְתָּ שְׁנֵי
21 הַשָּׁם [- שְׁלֵא לְשֵׁם מִין הַקְּרֹבָן אוּ בַעֲלִין] - אִם עַל פִּי שְׁלֵא
22 עָלָה לְבַעֲלִים, הוּאֵיל וְנִרְצָה, הֲרֵי הַעוֹר לְכַהֲנִים אוּ לְבַעֲלֵי
23 כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוֹ. וְזָבַח שֶׁהִפְשֵׁט קִדְּם זְרִיקָה, אֵינוֹ פְּסוּל.
24 י. אֲלוֹ הֵם הַנִּשְׂרָפִין: בְּשֵׁר קִדְּשׁ שְׁנִטְמָא, אוּ נוֹתֵר, אוּ
25 נִפְסַל; וְכֵן הַמְּנַחֵה שְׁנִטְמָא, אוּ נִפְסַלָה, אוּ נוֹתֵרָה; וְאֶשֶׁם
26 תְּלוּי [- מְסוּפֵק אִם חֲטָא] שְׁנוֹדַע לוֹ שְׁלֵא חֲטָא, קִדְּם שְׁנִזְרַק
27 דְּמוֹ; וְחֲטָאת הַעוֹף הַבָּאָה עַל הַסֶּפֶק; וְשֶׁעַר נְזִיר טְהוֹר,
28 וְהַעֲרָלָה, וְכֻלָּי [- חֲטָה הַגְּדוּלָה בַּחוּץ] הַפָּרִים. וְדָבָר שְׂאִין
29 דְּרַכּוֹ לְהַשְׂרֵף, כְּגוֹן מִשְׁקִין שֶׁל עָרְלָה וְכֻלָּי הַפָּרִים - הֲרֵי
30 אֲלוֹ יִקְרְבוּ.

31 יא. וְאֵלוֹ הֵם הַנִּקְרָבִין: קְדָשִׁים שְׁמֵתוֹ, בֵּין קְדָשִׁים מִזְבַּח בֵּין
32 קְדָשִׁי [- תְּרוּמוֹת לְתַחֲזוֹק] בְּדָק הַבֵּית; וְקְדָשִׁים שֶׁהִפְלִיּוֹ,
33 יִקְרָב הַנֶּפֶל; אֶפְלוֹ שְׁלֵיָה, תְּקַבֵּר; וְשׁוֹר הַנִּסְקָל [- שֶׁהִרְג
34 אֶדָם], וְעִגְלָה עֲרוּפָה, וְצִפְרֵי מִצְרַע, וְשֶׁעַר נְזִיר טָמֵא, וְפֶטֶר
35 חֲמוֹר, וּבְשֵׁר בְּחֻלָּב, וְחֵלִין שְׁנִשְׁחָטוּ בְּעוֹרָה.
36 יב. הָאוֹרֵג מֵלָא הַפִּיט [- מִידַת אֲרִיגָה] מִשְׁעַר נְזִיר וּמִפֶּטֶר
37 חֲמוֹר בְּשֵׁק - יִדְּלַק.

38 יג. כָּל הַנִּקְרָבִין - אֶפְרֵן אֶסוּר; וְכָל הַנִּשְׂרָפִין שֶׁל הַקְּדָשׁ -
39 אֶפְרֵן מִתֵּר, חוּץ מִדְּשָׁן [אֶפְרֵן] הַמְּזֻבַּח הַחִיצוֹן וְהַפְּנִימִי
40 וְדִשׁוֹן הַמְּנוֹרָה.
41 יד. כָּל הַנִּשְׂרָפִין לֹא יִקְרְבוּ. וְכֵן כָּל הַנִּקְרָבִין לֹא יִשְׂרָפוּ;
42 אִם עַל פִּי שֶׁהוּא מִחְמִיר בְּשִׂרְפָתוֹ, הֲרֵי הֵקֵל בְּאֶפְרֵן - שְׁאֵפֶר
43 הַנִּקְרָבִין אֶסוּר.

44 טו. הִיָּה מִקְרִיב עִמּוֹ בְּזִבְחִים, וְאָמַר לוֹ: 'נִתְפָּגְלוּ', עוֹשָׂה
45 עִמּוֹ בְּטְהוֹרוֹת, וְאָמַר לוֹ: 'נְטִמָּאוּ' - נֶאֱמַן; לֹא יִחְשְׁדוּ
46 יִשְׂרָאֵל עַל כֶּף. אֶבֶל אִם אָמַר לוֹ: 'זִבְחִים שֶׁהִקְרַבְתִּי לָךְ
47 בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם נִתְפָּגְלוּ, וְאוֹתָן הִטְהַרְתִּי נְטִמָּאוּ' - אִם הִיָּה

פָּרָק ב

א. כל מעשה התמידין והמוספין של יום זה - עושה
 אותן כהן גדול, והוא לבוש בבגדי זהב; ועבודות
 המיטות ליום זה - בבגדי לבן. ועבודה המיטות ליום
 זה - הוא מעשה הפר של כהן גדול, ושני השעירים
 שאחד מהן שעיר המשלח [לעזאזל], והקטרת הקטרת
 בקדש הקדשים: כל אלו בבגדי לבן הן נעשין.
 ב. כל עת שישנה הבגדים, ויפשט בגדים וילבש בגדים
 אחרים - טעון טבילה, שצאמר: "ופשט את בגדי הכהן.
 ורחץ את בשרו במים במקום קדוש, ולבש את בגדיו";
 וקמש טבילות ועשרה קדושין [- רחיצת ידים ורגלים]
 טובל כהן גדול ומקדש בו ביום. כיצד? בתחלה פושט
 בגדי חל שעליו, וטובל; ועולה, ומסתפג [מתנגב], ולובש
 בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט את התמיד,
 ומקטיר קטרת של שחר של כל יום, ומטיב את הנרות;
 ומקטיר אברי התמיד עם [מנחת] התבתיך והנסכים,
 ומקריב הפר ושבעה כבשים של מוסף היום. ואחר כף
 מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי הזהב, וטובל; ועולה,
 ומסתפג, ולובש בגדי לבן, ומקדש ידיו ורגליו. ועובד
 עבודת היום כלו - הודוים, עם ההגלה [על שני
 השעירים], וזריקת הדמים בפנים, והקטרת הקטרת בקדש
 הקדשים; ומוסר השעיר למשלח אותו לעזאזל, ומוציא
 אמורי הפר והשעיר הנשרפין, ומוסר שארן לשרפה. ואחר
 כף מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי לבן, וטובל; ועולה,
 ומסתפג, ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ומקריב
 שעיר החטאת של מוסף היום, ואילו ואיל העם, והם
 עולות; ומקטיר אמורי [אברין] פר ושעיר הנשרפין,
 ומקריב תמיד של בין הערפים. ואחר כף מקדש ידיו
 ורגליו, ופושט בגדי זהב וטובל; ועולה, ומסתפג, ולובש
 בגדי לבן, ומקדש ידיו ורגליו. ונכנס לקדש הקדשים,
 ומוציא משם את הפך ואת המחתה. ואחר כף מקדש ידיו
 ורגליו, ופושט בגדי לבן, וטובל; ועולה, ומסתפג, ולובש
 בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ומקטיר קטרת של בין
 הערפים של כל יום, ומטיב את הנרות בין הערפים.
 ומקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב, ולובש בגדי חל
 יוצא.
 ג. כל הטבילות האלו והקדושין - כלן במקדש, שצאמר:
 "ורחץ את בשרו במים במקום קדוש"; חוץ מטבילה
 ראשונה, שהוא רשאי לטבל אותה בחל, שאינה אלא
 להוסיף פונתו - שאם יזכר טמאה ישנה שבידו, ופרש
 ממנה בטבילה זו לשמה. וכל כהן שלא טבל בין בגדים
 לבגדים, או שלא קדש בין בגד לבגד ובין עבודה
 לעבודה, ועבד - עבודתו לשנה.
 ד. היה כהן גדול זקן או חולה - מלבנין [מחממים]
 עששיות [גושים] של ברזל באש מבצרב [יום כיפור],
 ולמחר מטילין אותן למים [- במקוה], כדי להפיג צנתן;

1 עליו [- על השני], אלא שאינו עובד ככהן גדול; ואם עבד,
 2 עבודתו לשנה. ואם מת הראשון, זה השני מתמנה תחתיו.
 3 ד. בשבעת ימים אלו, מוזן עליו מאפר הפרה [האדומה],
 4 בשלישי להפרשתו, ובשביעי שהוא ערב יום הכפורים;
 5 שמה נטמא במת ולא ידע. ואם חל יום שבת בשלישי או
 6 בשביעי שלו - דוחין את ההנה.
 7 ה. כל שבעת הימים מרגילין אותו בעבודות - זורק את
 8 הדם, ומקטיר את הקטרת, ומטיב את הנרות, ומקטיר
 9 אברי תמיד על המזבח, כדי שיהיה רגיל בעבודה ביום
 10 הכפורים. ומוסרין לו זקנים [- חכמים] מזקני בית דין,
 11 וקוראין לפניו ומלמדין אותו עבודת היום וסודות;
 12 ואומרין לו: 'אישי [אדוני] כהן גדול, קרא אתה בפיד,
 13 שמה שכחת או שמה לא למדת דבר זה'. וערב יום
 14 הכפורים בשחרית, היו מעמידין אותו בשער המזרח,
 15 ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים, כדי שיהיה מפיר
 16 ורגיל בעבודה.
 17 ו. כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשקה.
 18 ערב יום הכפורים עם חשכה, לא היו מניחין אותו לאכל
 19 הרבה - שהמאכל מביא את השנה; ולא היו מניחין אותו
 20 לישן, שמה ראה קרי [ויטמא]; ולא היו מאכילין אותו
 21 דברים המרגילין לשכבת זרע, כגון ביצים וחלב חם
 22 וכיוצא בהן.
 23 ז. בימי בית שני, צץ המינות בישראל, ויצאו הצדוקין -
 24 מהרה יאבדו - שאינן מאמינים בתורה שבעל-פה. והיו
 25 אומרין, שקטרת של יום הכפורים, מניחין אותה על האש
 26 בהיכל חוץ לפרכת, וכשיעלה עשנה, מכניס אותה לפנים
 27 לקדש הקדשים; הטעם, זה שכתוב בתורה: "כי בענן
 28 אראה על הכפרת", אמרו שהוא ענן הקטרת. מפי
 29 השמועה [מסורת משה רבינו] למדו חכמים, שאין נוטן
 30 הקטרת אלא בקדש הקדשים לפני הארון - שצאמר: "ונתן
 31 את הקטרת על האש לפני ה'". ולפי שהיו חוששין בכית
 32 שני שמה כהן גדול זה נוטה לצד מינות, היו משביעין
 33 אותו ערב יום הכפורים, ואומרין לו: 'אישי [אדוני] כהן
 34 גדול, אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושלוח בית דין;
 35 משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה, שלא
 36 תשנה דבר מכל שאמרנו לך'. והוא פורש ובוכה על
 37 שחשדוהו במינות, והם פורשין ובוכין לפי שחשדו מי
 38 שמשעשיו סתומין, שמה אין בלבם כלום.
 39 ח. כל ליל יום הכפורים - כהן גדול יושב ודורש אם
 40 היה חכם; ואם היה תלמיד, דורשין לפניו. אם היה רגיל
 41 לקרות - קורא, ואם לאו - קוראין לפניו, כדי שלא יישן.
 42 ובמה קוראין לפניו? בכתבי הקדש. בקש להתנמנם -
 43 פרחי לזיה מפין לפניו באצבע צרנדה [- אגודל, ומשמיעה
 44 קול], ואומרין לו: 'אישי כהן גדול, עמד והצטנן מעט על
 45 הרצפה! כדי שלא יישן. ומתעסקין עמו עד שמגיע זמן
 46 שחיטה; ולא היו שוחטין עד שמכירין שעלה השחר
 47 בנדיא, שמה ישחטו בליה.

מתוך מהדורת חזק

47 היי; ובכית שני עשו אותן של זהב. ומניחין שני הגורלות
 48 בכלי אחד המחזיק שתי ידיים [בלבד], כדי שיכניסו שתי
 49 ידיו ולא יתפנו (וימשש להוציא את ה' בימיו). וכלי זה חל
 50 הוא, ושל עץ ה'ה; ו'קלפי' שמו.
 51 ב. היכן מגריל? במזרח העזרה בצפון המזבח. מניחין
 52 שם הקלפי, ומצמידין שני השעירים, פניהן למערב
 53 ואחריהן למזרח, וכהן גדול בא לשם, והסגן [של כהן
 54 גדול] מימינו וראש בית אב משמאלו, ושני השעירים
 55 לפניו, אחד לימינו ואחד לשמאלו.
 56 ג. טרף [- חטט] בקלפי והעלה שני הגורלות בשתי ידיו
 57 לשם שני השעירים, ופותח ידיו. אם של שם עלה בימינו
 58 - הסגן אומר לו: 'אישי כהן גדול, הגבה ימיןך! ואם
 59 בשמאלו עלה - ראש בית אב אומר לו: 'אישי כהן גדול,
 60 הגבה שמאלך'. ונותן שני הגורלות על שניהן - של ימין
 61 על של ימין, ושל שמאל על של שמאל. ואם לא נתן -
 62 לא עכב, אכל חסר מצוה; שההנחה, מצוה שאינה
 63 מעפכת; וההגרה מעפכת, אף על פי שאינה עבודה.
 64 לפיכך הנחה כשרה בור [-אינו כהן], והעלית הגורלות מן
 65 הקלפי פסולה בור.
 66 ד. וקושר לשון של זהורית [- צמר אדום] משקל שתי
 67 סלעים בראש שעיר המשתלח, ומצמידו כנגד בית שלוחו.
 68 ולנשחט, כנגד בית שחיטתו. ושוחט את פר החטאת, ואת
 69 השעיר שעלה עליו הגורל לשם.
 70 ה. ומכניס דמן להיכל, ומזה מדם שניהן ביום זה שלש
 71 וארבעים הזיה; ואלו הן: מזה תחלה מדם הפר, שמונה
 72 הזיות בקדש הקדשים, בין בדי [מוטות] הארון, קרוב
 73 לפפרת [כיסוי הארון] בטפח - שנגמר: 'ולפני הכפרת
 74 יזה'; ומזה שם אחת למעלה ושבע למטה; מפי השמועה
 75 [חסורת ממש רבינו] למדו, שזה שנגמר "שבע פעמים",
 76 יתר [- בנוסף] על הזיה ראשונה. וכן היה מונה: אחת,
 77 אחת ואחת, אחת ושתיים, אחת ושלש, אחת וארבע, אחת
 78 וחמש, אחת ושש, אחת ושבע; ולמה מונה ככה? שמה
 79 ישפח וימנה הזיה ראשונה מכלל השבע. ואחר כך מזה
 80 מדם השעיר בין בדי הארון, שמונה - אחת למעלה ושבע
 81 למטה; ומונה כדרך שמנה בדם הפר. וחוזר ומזה בהיכל
 82 על הפרכת מדם הפר, שמונה - אחת למעלה ושבע
 83 למטה; שכן נאמר בדם הפר: "על הכפרת ולפני
 84 הכפרת". ומונה כדרך שמנה בפנים. וחוזר ומזה מדם
 85 השעיר כך על הפרכת שמונה הזיות - אחת למעלה ושבע
 86 למטה; שכן נאמר בדם השעיר: "ועשה את דמו כאשר
 87 עשה לדם הפר". ומונה כדרך שמנה בפנים. וכל אלו
 88 ההזיות - אינו מתפנו בהן להזות לא למעלה ולא למטה,
 89 אלא פמצליף. ואחר כך מערב שני הדמים, דם הפר ודם
 90 השעיר, ומזה משניהם ארבע הזיות על ארבע קרנות
 91 מזבח הזהב שבהיכל, ושבע הזיות על אמצעו של מזבח
 92 זה.
 93 ו. וכל אלו השלש וארבעים הזיות - טובל אצבעו בדם,

1 שאין שבות [- גזירת חכמים] במקדש; או מערבין מים
 2 חמין במי המקנה, עד שתפוג צנתן.
 3 ה. בכל יום כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הכיור לפאר
 4 הפהנים, והיום מקדש מקיתון של זהב - משום כבודו.
 5 בכל יום הפהנים עולין במזרחו של כבש ויורדין במערבו,
 6 והיום עולין באמצע ויורדין באמצע לפני כהן גדול - כדי
 7 להדרו. בכל יום, מי שזכה במחטה [לחתות גחלים
 8 לקטורת], חותה במחטה של פסף, ומערה האש למחטה
 9 של זהב; והיום, חותה כהן גדול במחטה של זהב, ובה
 10 נכנס להיכל - שלא ליגעו בתוספת עבודה. וכן מחטה של
 11 כל יום מחזקת ארבעת קבין, ושל יום, שלשת קבין. ובכל
 12 יום היתה כבדה, והיום קלה. ובכל יום היתה ידה קצרה,
 13 והיום ארכה - כדי להקל על כהן גדול, שלא ייגע
 14 [ויתעייף]. בכל יום היו על המזבח שלש מערכות של אש,
 15 והיום היו שם ארבע - מוסיפין מערכה, כדי להדר המזבח
 16 ולעטרו.
 17 ו. זה שנגמר בתורה: 'וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל
 18 קהל ישראל' - מפי השמועה למדו, שזה ודוי דברים.
 19 נמצאת למד, שהוא מתודה ביום זה שלשה ודויין: אחד
 20 על ידי עצמו תחלה, והשני על ידי עצמו עם שאר הפהנים
 21 - ושניהם על פר החטאת אשר לו; והדוי השלישי על
 22 ידי כל ישראל, על שעיר המשתלח. ומזכיר את השם בכל
 23 ודוי מהן שלשה פעמים. כיצד הוא אומר? 'אנא ה'
 24 חטאתי, צויתי, פשעתי לפניך; אנא ה'! כפר נא לחטאים
 25 ולעוונות ולפשעים, שחטאתי ושעויתי ושפשעתי,
 26 שנגמר: פי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, מכל
 27 חטאתיכם לפני ה' תטהרו'. הרי שלשה פעמים הזכיר את
 28 השם; וכן בכל ודוי מהן. וכשהוא נותן על שעיר החטאת
 29 את הגורל, אומר: 'לה' חטאת! נמצא מזכיר את השם
 30 ביום זה עשרה פעמים. ובכלן הוא מזכיר ככתבו, שהוא
 31 השם המפורש. בראשונה היה מגביה קולו בשם; בין
 32 שרבו פרוצין [שקראו שם המפורש], חזרו לאמרו בקול
 33 נמוך, ומבליעו בנעימות [במנגינה], עד שלא יפירו בו
 34 אפלו חבירו הפהנים.
 35 ז. כל הפהנים והעם העומדין בעזרה, כשהן שומעין את
 36 השם המפורש יוצא מפי כהן גדול בקדשה ובטהרה, היו
 37 כורעין ומשתחוין ונופלין על פניהן, ואומרים: 'ברוך שם
 38 כבוד מלכותו לעולם ועד' - שנגמר: "פי שם ה' אקרא,
 39 הבו גדל לאלהינו". ובשלשת הודויין היה מתפנו לגמר
 40 את השם כנגד המברכין, ואומר להן: 'תטהרו'; וכל היום
 41 כשר ודוי יום הכפורים ולדוי הפרים הנשרפים.

פרק ג

42
 43 א. שני הגורלות - אחד פתוב עליו 'לה', ואחד פתוב
 44 עליו 'לעזאזל'. והם פשרים מכל דבר, בין מן העץ בין
 45 מן האבן בין מן המתכת; אבל לא יהיה אחד גדול ואחד
 46 קטן, אחד פסף ואחד זהב - אלא שניהן שוין. ושל עץ

48 וְחֹתֶם בָּהּ: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה', מִוֹחַל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל
 49 בְּרַחֲמִים; 'הֲרִי שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת כְּתֻבּוֹת. וּמִבְּרֹךְ עַל הַמִּקְדָּשׁ
 50 בְּרָכָה בְּפָנָי עֲצֻמָּה - הִיְהִי עֲנִינָה שְׂעִמְדֵי הַמִּקְדָּשׁ וְשִׁכְנָה
 51 בְּתוֹכּוֹ, וְחֹתֶם בָּהּ: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַשּׁוֹכֵן בְּצִיּוֹן. וּמִבְּרֹךְ
 52 יִשְׂרָאֵל בְּרָכָה בְּפָנָי עֲצֻמָּה - עֲנִינָה שְׂעִי שִׁישִׁיעַ ה' אֶת יִשְׂרָאֵל
 53 וְלֹא יִסּוּר מִמֶּן מְלֶךְ, וְחֹתֶם בָּהּ: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַבּוֹחֵר
 54 בְּיִשְׂרָאֵל. וּמִבְּרֹךְ הַכְּהֻנִּים בְּרָכָה בְּפָנָי עֲצֻמָּה - עֲנִינָה
 55 שְׂעִי רֵצָה הַמְּקוֹם מַעֲשֵׂיהֶם וְעֹבְדוֹתָם וּיְבָרְכֵם, וְחֹתֶם בָּהּ:
 56 'בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְקַדֵּשׁ הַכְּהֻנִּים. וְאַחַר כֵּן אֹמֵר תְּפִלָּה
 57 וְתַחֲנֶנֶה וְרַנֵּה וּבִקְשָׁה, כְּפִי מֵה שֶׁהוּא רָגִיל. וְחֹתֶם: 'הוֹשַׁע
 58 ה' אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, שְׁעַמְךָ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְהוֹשַׁע; בְּרוּךְ
 59 אַתָּה ה', שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

יום שלישי כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ג

פָּרָק ד

61 א. סֵדֶר כָּל הַמַּעֲשִׂים שְׂבִיּוֹם זֶה, כֵּן הוּא: בְּחֻצוֹת הַלֵּילָה
 62 מְפִיסִין [מגרילים] לְתַרוּמַת הַדָּשָׁן [- נְטִילַת מַעַט אֶפֶס
 63 מִהַמִּזְבֵּחַ], וּמִסְדְּרִין אֶת הַמַּעֲרָכָה וּמִדְּשָׁנִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ
 64 כְּדֶרֶךְ שְׂעוֹשִׁין בְּכָל יוֹם עַל הַסֵּדֶר שְׂבִיבָרְנוּ - עַד שְׂבִיגֵיעוּ
 65 לְשִׁחִיטַת הַתְּמִיד. כְּשִׁיגִיעוּ לְשַׁחַט אֶת הַתְּמִיד, פּוֹרְשִׁין
 66 סְדִין שֶׁל בּוּץ [פשתן] בֵּין כְּהֵן גָּדוֹל וּבֵין הַעֵם; וְלֵמָּה שֶׁל
 67 בּוּץ? כְּדֵי שְׂיִפִּיר שְׂעֵבֹדֶת הַיּוֹם בְּבִגְדֵי בּוּץ. וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי
 68 חַל, וְטוֹבֵל, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי זָהָב, וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו. וְשׁוֹחֵט
 69 בְּתְמִיד רַב שָׁנִים [- קֹנֵה וּוְשֵׁט], וּמַנִּיחַ אַחַר לְגִמְרוּ
 70 הַשְּׂחִיטָה; וּמְקַבֵּל הַדָּם, וְזוֹרְקוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּמַצּוֹתוֹ. וְאַחַר
 71 כֵּן נִכְנָס לְהִכָּל, וּמְקַטֵּיר קְטֹרֶת שֶׁל שֶׁחַר, וּמְטִיב אֶת
 72 הַנְּרוֹת, וּמְקַטֵּיר אֶבְרֵי הַתְּמִיד וְהַנְּסֻכִּים כְּכָל סֵדֶר
 73 הַתְּמִיד שֶׁל כָּל יוֹם שְׂבִיבָרְנוּ, וְאַחַר הַתְּמִיד מְקַרֵּב הַפָּר
 74 וְשׁוֹבֵעַת הַכֶּבֶשׂים שֶׁל מוֹסֵף הַיּוֹם. וְאַחַר כֵּן מְקַדֵּשׁ יָדָיו
 75 וְרַגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי זָהָב, וְטוֹבֵל, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי לָבָן;
 76 וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, וְכֹא לֹא אֵצֶל פָּרוֹ. וּפְרוֹ הִיָּה עוֹמֵד בֵּין
 77 הָאוֹלָם לְמִזְבֵּחַ, רֹאשׁוֹ לְדָרוֹם וּפְנָיו לְמַעְרָב; וְהִפְתֵּחַ עוֹמֵד
 78 בְּמִזְרָח, וּפְנָיו לְמַעְרָב, וְסוּמְךָ שְׂמֵי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַפָּר,
 79 וּמְתַנְּדֵה. וְכֵן הִיָּה אֹמֵר: 'אֲנָה ה'! חֲטָאֵי וְעִוְיֹתַי
 80 וּפְשָׁעֵי לִפְנֶיךָ אָנִי וּבֵיתִי; אֲנָה ה'! כִּפּוּר נָא לְחַטָּאִים
 81 וְלַעֲוֹנוֹת וּלְפִשְׁעִים, שְׁחַטָּאֵי וְשְׁעִוְיֹתַי וְשְׁפִשְׁעֵי לִפְנֶיךָ
 82 אָנִי וּבֵיתִי, כִּפְתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר
 83 עֲלֵיכֶם לְטַהַר אֶתְכֶם, מִכָּל חַטָּאֵיכֶם לִפְנֵי ה' תְּטַהַרוּ.
 84 וְאַחַר כֵּן מְגַרֵּל עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים, וְקוֹשֵׁר לְשׁוֹן שֶׁל
 85 זְהוּרִית בְּרֹאשׁ שְׂעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח [לעזאזל], וּמַעֲמִידוֹ כְּנִגְדַּ
 86 בֵּית שְׁלוּחֹ, וְלֹנֶשֶׁחַט כְּנִגְדַּ בֵּית שְׂחִיטָתוֹ. וְכֹא לֹא אֵצֶל פָּרוֹ
 87 שְׂנִיָּה; וְסוּמְךָ שְׂמֵי יָדָיו עַל רֹאשׁוֹ, וּמְתַנְּדֵה וְדוּי שְׂנִי. וְכֵן
 88 הוּא אֹמֵר: 'אֲנָה ה'! חֲטָאֵי וְעִוְיֹתַי פְּשָׁעֵי לִפְנֶיךָ, אָנִי
 89 וּבֵיתִי וּבְנֵי אֹהֶרֶן עִם קְדוֹשֵׁיךָ; אֲנָה ה'! כִּפּוּר נָא לְחַטָּאִים
 90 וְלַעֲוֹנוֹת וּלְפִשְׁעִים, שְׁחַטָּאֵי וְשְׁעִוְיֹתַי וְשְׁפִשְׁעֵי לִפְנֶיךָ,
 91 אָנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אֹהֶרֶן עִם קְדוֹשֵׁיךָ, כִּפְתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה

1 טְבִילָה עַל כָּל הַיְּהִיָּה; לֹא שְׂנִיָּה שְׂמֵי הַיְּהִיָּה מְטִבִילָה אַחַת.
 2 וְשְׂנִיָּה הַדָּם שׁוֹפֵף עַל יְסוּד מַעְרָבֵי שֶׁל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן.
 3 ז. וְאַחַר כֵּן מְשַׁלַּח אֶת הַשְּׂעִיר הַחַי בְּיַד אִישׁ הַמּוֹיָכָן
 4 לְהוֹלִיכּוֹ לְמִדְבָּר; וְהַכֹּל כְּשֵׁרִים לְהוֹלִיכּוֹ, אֲלֵא שְׂעִשׂוּ
 5 כְּהַנִּים גְּדוֹלִים קָבַע, וְלֹא הָיוּ מַנִּיחִים אֶת יִשְׂרָאֵל לְהוֹלִיכּוֹ.
 6 וְסָכוֹת הָיוּ עוֹשִׂין מִירוּשָׁלַיִם וְעַד תְּחִלַּת הַמִּדְבָּר, וְשׁוֹבֵת
 7 אִישׁ אַחַד אוֹ אֲנָשִׁים הִרְבָּה בְּכָל סָפָה וְסָפָה מִמֶּן - כְּדֵי
 8 שְׂעִי הַמּוֹיָן אוֹתוֹ מִסָּפָה לְסָפָה. עַל כָּל סָפָה וְסָפָה אוֹמְרִין
 9 לוֹ: 'הֲרִי מִזּוֹן וְהָרִי מִיָּם. אִם כִּשְׁל כַחוֹ וְצָרְךָ לְאָכֹל -
 10 אוֹכֵל; וּמַעוֹלָם לֹא צָרְךָ אָדָם לְכַף. וְאַנְשֵׁי סָפָה הַאֲחֵרוֹנָה
 11 עוֹמְדִין בְּסוֹף הַתְּחֻמוֹם [- הַמִּרְחֵק שְׁמוֹתוֹ לְהֵלֵךְ בְּשַׁבַּת],
 12 וְרוֹאִין אֶת מַעֲשֵׂי מַרְחֹק. כִּיצַד הִיָּה עוֹשֶׂה? חוֹלֵק לְשׁוֹן
 13 שֶׁל זְהוּרִית שְׂבִיבָרְנוּ, חִצְיוֹ קוֹשֵׁר בְּסָלַע, וְחִצְיוֹ קוֹשֵׁר בֵּין
 14 שְׂמֵי קְרָנָיו; וְדוֹחֵפוֹ לְאַחֲרָיו, וְהוּא מִתְגַּלְגֵּל וְיוֹרֵד. לֹא
 15 הִיָּה מַגִּיעַ לְחִצֵי הַקֵּר, עַד שֶׁהוּא נֶעֱשֶׂה אֶבְרֵים אֶבְרֵים. וְכֹא
 16 יוֹשֵׁב לוֹ תַּחַת סָפָה אֲחֵרוֹנָה עַד שְׁתַּחֲשֵׁף. וְדִידִיבִיּוֹת [-
 17 אֲנָשִׁים הַעוֹמְדִים לְאוּרֵךְ הַדָּרוֹךְ] הָיוּ עוֹשִׂין, וּמַנִּיפִין בְּסוּדְרִין
 18 [- בְּדַגְלִים, אַחַד לְחַבְרוֹן] - כְּדֵי שְׂיַדְעוּ שֶׁהִגִּיעַ שְׂעִיר
 19 לְמִדְבָּר. וְאַחַר שֶׁמְשַׁלַּח אֶת הַשְּׂעִיר בְּיַד מוֹלִיכּוֹ, חוֹזֵר אֵצֶל
 20 הַפָּר וְהַשְּׂעִיר שֶׁהָיָה דָּמָן לְפָנָים, וְקוֹרְעֵן, וּמוֹצִיא אֶת
 21 אַמּוּרִיקָהּ, וְנוֹתֵנָה בְּכָלִי, וּמְקַטֵּירָן עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ; וּמְחַתֵּף
 22 שְׂאָר בְּשָׂרָן חֲתִיכוֹת גְּדוֹלוֹת מְעוֹרוֹת זוּ בְּזוֹ כְּמִין קְלִיעָה,
 23 וְאֵינּוּ מְפָרֵק אוֹתָן; וּמְשַׁלַּחֵן בְּיַד אַחֲרֵים לְהוֹצִיאֵן לְבֵית
 24 הַשְּׂרָפָה; וּמַנְתִּחִין אוֹתָן שָׁם בְּעוֹרָן, כְּמוֹ שְׂבִיבָרְנוּ.
 25 ח. בֵּינָן שֶׁהִגִּיעַ שְׂעִיר לְמִדְבָּר, יֵצֵא כְּהֵן גָּדוֹל לְעֹזְרוֹת
 26 הַנְּשִׂים לְקָרוֹת בְּתוֹרָה; וּבְזִמְנָן קְרִיאָתוֹ, שׁוֹרְפִין הַפָּר
 27 וְהַשְּׂעִיר בְּבֵית הַדָּשָׁן. לְפִיכֵן, הַרֹאֵה כְּהֵן גָּדוֹל כִּשֶׁהוּא
 28 קוֹרָא, אֵינּוּ רֹאֵה פֶר וְשְׂעִיר הַנְּשָׂרְפִין; וּשְׂרַפְתָּן כְּשֶׁרָה
 29 בְּזֶר, כְּמוֹ שְׂבִיבָרְנוּ.
 30 ט. קְרִיאָה זוֹ אֵינָה עֲבוּדָה, לְפִיכֵן אִם רָצָה לְקָרוֹת בְּבִגְדֵי
 31 חַל לְבָנִים מְשֻׁלוֹ, קוֹרָא; וְאִם רָצָה לְקָרוֹת בְּבִגְדֵי לָבָן,
 32 קוֹרָא; שְׂבִיבָרְנוּ כְּהֵנָּה נִתְּנָה לְהַנּוֹת כְּהֵן שְׁלֵא בְּשַׁעַת עֲבוּדָה,
 33 כְּמוֹ שְׂבִיבָרְנוּ.
 34 י. כִּיצַד הוּא קוֹרָא? יוֹשֵׁב בְּעֹזְרוֹת הַנְּשִׂים, וְכָל הַעֵם
 35 עוֹמְדִין לְפָנָיו; וְחִזָּן [שִׁמְשֵׁן] הַכְּנֶסֶת נוֹטֵל סֵפֶר תּוֹרָה וְנוֹתְנוֹ
 36 לְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת, וְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת נוֹתְנוֹ לְסִגָּן, וְהַסִּגָּן נוֹתְנוֹ
 37 לְכֵהֵן גָּדוֹל. וְכֵהֵן גָּדוֹל עוֹמֵד וּמְקַבֵּל, וְקוֹרָא עוֹמֵד "אַחֲרֵי
 38 מוֹת", וְ"אֵף בְּעִשׂוֹר" שְׂבִיבָרְנוּ מוֹעֲדוֹת, עַד סוֹף הַעֲנָן.
 39 וְגוֹלָל אֶת הַתּוֹרָה, וּמַנִּיחָה בְּחִיקוֹ. וְאוֹמֵר: 'יֹתֵר מִמֶּה
 40 שְׂקָרָאֵי לְפָנֶיכֶם כְּתוּב'. "וּבְעִשׂוֹר" שְׂבִיבָרְנוּ מוֹעֲדֵים [-
 41 בְּמִדְבָר] עַד סוֹף הַעֲנָן - קוֹרָא אוֹתוֹ עַל פֶּה; וְלֵמָּה קוֹרָא
 42 עַל פֶּה? לְפִי שְׂאִין גּוֹלְלִין סֵפֶר תּוֹרָה בְּצַבּוּר; וְלֵמָּה לֹא
 43 יִקְרָא בְּסִפֵּר אַחַר? לְפִי שְׂאִין אַחַד קוֹרָא עֲנָן אַחַד בְּשִׁנֵי
 44 סְפָרִים, מְשׁוּם [שְׁלֵא יֵאמְרוּ שִׁישׁ] פָּגַם [בְּרִיאָשׁוֹן].
 45 יא. בַּעַת שְׂקוֹרָא, מְבָרֵךְ לְפָנָיו וְלֹאֲחֵרִיָּה כְּדֶרֶךְ שְׂבִיבָרְנוּ
 46 בְּבֵית הַכְּנֶסֶת; וּמוֹסִיף לְאַחֲרֵיָּה שְׁבַע בְּרָכוֹת, וְאֵלּוֹ הֵן:
 47 'רָצָה ה' אֱלֹהֵינוּ, מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ, 'סָלַח לָנוּ אֲבִינוּ,

48 המזבח והמנוחה, ומתחיל להזות מדם התערכת על קרנות
 49 מזבח הזהב, והוא מסבב והולך ומזה על הקרנות מבחוץ.
 50 ומתחיל מקרן מזרחית צפונית, לצפונית מערבית,
 51 למערבית דרומית, לדרומית מזרחית; ועל פלן הוא נוטן
 52 מלמטן למעלן, חוץ מן האחרונה שהיתה לפניו, שהוא
 53 נוטן מלמעלן למטן, כדי שלא יתלכלכו פליו [בגדיו].
 54 וחותה הנחלים והאפר שבמזבח הזהב הילף והילף עד
 55 שמגלה זהבו, ומזה מדם התערכת על טהרו של מזבח
 56 שבע פעמים, בצד הדרום במקום ששלמו מתנות קרנותיו;
 57 ויוצא, ושופך שגרי הדם על יסוד מערכי של מזבח
 58 החיצון. ואחר כך בא אצל שעיר המשתלח, וסומך שתי
 59 ידיו על ראשו ומתודה. וכן הוא אומר: 'אנא ה'! חטאו
 60 ויעו ופשעו לפניך עמך בית ישראל; אנא ה'! כפר נא
 61 לחטאים ולעוונות ולפשעים, שחטאו וישעו וישפשו
 62 לפניך עמך בית ישראל, ככתוב בתורת משה עבדך: כי
 63 ביום הזה יכפר עליכם וגו'.' ואחר כך משלח השעיר
 64 למדבר; ומוציא אמורי פר ושעיר שהכניס דמן לפניו,
 65 ונותן בפליו, ומשלח השאר לבית הדשן לשרפה. ויוצא
 66 לעזרת נשים, וקורא שם - אחר שביצע שעיר למדבר.
 67 ואחר כך מקדש, ופושט בגדי לבן, וטובל, ולובש בגדי
 68 זהב, ומקדש ידיו ורגליו; ועושה השעיר הנעשה בחוץ,
 69 שהוא מפלל קרבנות מוסף היום. ומקריב אילו ואיל העם,
 70 שנגמר: 'ויצא, ועשה את עלתו ואת עלת העם'; ומקטיר
 71 האמורין של פר ושעיר הנשפין, ומקריב תמיד של בין
 72 הערבים. ואחר כך מקדש, ופושט בגדי זהב, וטובל,
 73 ולובש בגדי לבן, ומקדש; ונכנס לקדש הקדשים, ומוציא
 74 הפך והמתה. ואחר כך מקדש, ופושט בגדי לבן, וטובל,
 75 ולובש בגדי זהב, ומקדש; ומקטיר קטרת של בין
 76 הערבים, ומטיב את הנרות של בין הערבים לשאר הימים.
 77 ואחר כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב, ולובש
 78 בגדי עצמו, ויוצא לביתו; וכל העם מליין אותו עד ביתו.
 79 ויום טוב היה עושה, על שצא בשלום מן הקדש.

פָּרָק ה'

80
 81 א. כל עבודות שעובד בבגדי לבן בפנים בהיכל, צריך
 82 לעשותן על הסדר שבארנו; ואם הקדים בהן מעשה
 83 לחברו - לא עשה כלום.
 84 ב. קטרת שתפנה [לקח] קדם שחיטת הפר - לא עשה
 85 כלום; אף על פי שהתפנה בעזרה - צריך פנים בעבודת
 86 פנים היא. וכן שעיר השחטו קדם מתן דמו של פר - לא
 87 עשה כלום; אף על פי שהשחיטה בעזרה, הרי דמו נכנס
 88 לפנים.
 89 ג. איל ושעיר המוספין שעשה אותן קדם עבודת היום,
 90 אינן כלום.
 91 ד. הקדים דם השעיר לדם הפר בקדש הקדשים - יזה
 92 מדם הפר כמצותו; ואחר כך יביא שעיר אחר, וישחט
 93 אותו, ויזה מדמו בקדש הקדשים כמצותו, ויפסל הראשון.

1 עבדך: כי ביום הזה וגו'. ואחר כך שוחט את הפר,
 2 ומקבל את דמו, ונותנו למי שהוא מנדנדו שלא יקנש, על
 3 הרבד [מרצפת] הרביעי של היכל מבחוץ. ונוטל את
 4 המתה, וחותה בה אש מעל המזבח, מן הסמוך למערב,
 5 שנגמר: "מעל המזבח מלפני ה'"; ויורד, ומניחה על
 6 הרבד שבעזרה. ומוציאין לו את הפך, וכלי מלא קטרת
 7 דקה מן הדקה, וחופן ממנה מלא חפניו, לא מחוקות ולא
 8 גדושות אלא טפופות [- אצבעותיו רחוקות מעט מכף ידו]
 9 - הגדול לפי גדלו, והקטן לפי קטנו; ונותן לתוך הפך.
 10 כבר בארנו, שהולכה בשמאל פוסלת בדם הקדשים
 11 ובשאר העבודות; לפיכך היה מן הדין שיוליך המתה
 12 בשמאלו וכף הקטרת בימינו. אבל מפני כבוד המתה,
 13 ועוד שהיא חמה - אינו יכול לסגלה בשמאלו עד הארון;
 14 לפיכך נוטל המתה בימינו וכף הקטרת בשמאלו. ומהלך
 15 בהיכל עד שהוא מגיע לקדש הקדשים; מוצא הפרכת
 16 פרופה [מקופלת מעט], נכנס לקדש הקדשים עד שהוא
 17 מגיע לארון. הגיע לארון, נוטן את המתה בין שני
 18 הידים [- מוטות הארון]; ובבית שני שלא היה ארון, היה
 19 מניחה על אגן השתיה. ואוחז שפת הפך בראשי
 20 אצבעותיו או בשניו, ומערה הקטרת בגודלו לתוך חפניו,
 21 עד שמתזירה למלא חפניו כשהיתה; וזו היא עבודה קשה
 22 שבמקדש. וצובר את הקטרת על גבי הנחלים בידו לפניו
 23 במתה, כדי שתהיה הקטרת קרובה לארון, רחוקה מפניו
 24 - שלא יפנה; וממתין שם עד שיתמלא הבית עשן. ויוצא,
 25 והוא מהלך אחרונת מעט מעט, פניו לקדש ואחריו
 26 להיכל, עד שיצא מן הפרכת. ומתפלל שם בהיכל אחר
 27 שיצא תפלה קצרה, שלא להביע את העם, שמא יאמרו:
 28 'מת בהיכל'. וכן היה מתפלל: 'יהי רצון מלפניך ה'
 29 אלהי, שאם היתה שנה זו שחונה, תהיה גשומה; ולא
 30 יסור שבט מיהודה; ולא יהיו עמך בית ישראל צריכין
 31 לפרנסה, ואל תפגס לפניך תפלת עובדי דרכים'.
 32 ב. בשעת הקטרת הקטרת בקדש הקדשים - כל העם
 33 פורשין מן ההיכל בלבד, ואינן פורשין מבין האולם
 34 ולמזבח; שאין פורשין מבין האולם ולמזבח אלא בשעת
 35 הקטרה בהיכל בכל יום, ובשעת מתן דמים בהיכל, כמו
 36 שבארנו בהלכות תמידין. ואחר כך נוטל דם הפר מזה
 37 שהוא מנדנדו, ונכנס בו לקדש הקדשים, ומזה ממנו שם
 38 שמונה הזיות בין בדי הארון, ויוצא, ומניחו בהיכל על פן
 39 [- חצובה] הזהב שהיה שם. ואחר כך יוצא מן ההיכל,
 40 ושוחט את השעיר, ומקבל דמו, ונכנס בו לקדש הקדשים,
 41 ומזה ממנו שם שמונה הזיות בין בדי הארון, ויוצא,
 42 ומניחו על פן שני בהיכל. ואחר כך נוטל דם הפר מעל
 43 הפך, ומזה ממנו על הפרכת כנגד הארון שמונה הזיות;
 44 ומניח דם הפר, ונוטל דם השעיר, ומזה ממנו על הפרכת
 45 כנגד הארון שמונה הזיות. ואחר כך מערה דם הפר לתוך
 46 דם השעיר, ומחזיר הכל למזרק שהיה בו דם הפר - כדי
 47 שיתערבו יפה יפה; ועומד לפניו ממזבח הזהב, בין

47 שְׂאִינָן שְׁוִין, כְּשָׂרִים; לְקַח אֶחָד מֵהֶן הַיּוֹם וְאֶחָד לְמָחָר -
 48 כְּשָׂרִים.
 49 טו. מֵת אֶחָד מֵהֶן - אִם עַד שֶׁלֹּא הִגְרִיל מֵת, יִקַּח זֶוּג
 50 לְשֵׁנִי. וְאִם מִשֶּׁהִגְרִיל מֵת - יָבִיא שְׁנַיִם וַיְגַרִיל עֲלֵיהֶן
 51 פִּתְחֵלָה, וְרוֹאֶה אֵיזָה הוּא שְׂמֵת: אִם הִיָּה שֶׁל שָׁם, אֹמֵר: 'זֶה
 52 שְׂעֵלָה עֲלָיו הַגּוֹרֵל לְשֵׁם יִתְקַיֵּם תַּחְתּוֹ; וְאִם הִיָּה
 53 הַמֵּת שֶׁל עֲזָאוֹל, יֹאמֵר: 'זֶה שְׂעֵלָה עֲלָיו הַגּוֹרֵל לְעֲזָאוֹל
 54 יִתְקַיֵּם תַּחְתּוֹ'. וְהַשְּׁנַיִם מִן הַשְּׁנַיִם שֶׁהִגְרִיל עֲלֵיהֶן בְּסוּף -
 55 יִרְעֶה עַד שִׁפְלָבּוּ מוֹם, וַיִּמְכְּרֵם וַיְפַלּוּ דָמָיו לְנִדְבָה; שְׂאִין
 56 חֲטָאת הַצְּבוּר מִתָּה.
 57 טז. פֶּר וְשִׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים שְׂאֵבְדוֹ, וְהַפְּרִישׁ אַחֲרֵים
 58 תַּחְתּוֹתֵיהֶן וְקָרְבוֹ, וְנִמְצְאוּ הָרָאוּשׁוּנִים - יִרְעוּ עַד שִׁיִּסְתַּאֲבּוּ
 59 [וַיִּפְסְלוּ בַּמוֹם], וַיִּמְכְּרוּ, וַיְפַלּוּ דָמֵיהֶן לְנִדְבָה; וְכֵן אִם
 60 נִמְצְאוּ הָרָאוּשׁוּנִים קֹדֶם שִׁיִּקְרְבוּ אֵלָיו - יִקְרְבוּ הָרָאוּשׁוּנִים,
 61 וַיִּרְעוּ הַשְּׁנַיִים עַד שִׁפְלָבּוּ מוֹם, וַיְפַלּוּ דָמֵיהֶן לְנִדְבָה;
 62 שְׂאִין חֲטָאת הַצְּבוּר מִתָּה.
 63 יז. הַמוֹם פּוֹסֵל בְּשִׁעִיר הַמִּשְׁלַח, אֲפֹלוּ מוֹם עוֹבֵר; וְכֵן
 64 אִם נֶעְשֶׂה מַחֲסֵר זָמַן, נִפְסֵל - כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁחַטָּה אִמּוֹ לְחֹלָה
 65 בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים [וּמִפְנֵי זֶה אֲסוּר לְשׁוֹחֲטוֹ הַיּוֹם]; שִׁדְחִיתּוּ
 66 לְעֲזָאוֹל הִיא שְׁחִיטָתוֹ.
 67 יח. הִיָּה טְרֵפָה - פְּסוּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "עֲצֵמֹד חֵי".
 68 יט. חֵלָה הַשִּׁעִיר, וְאִינוּ יָכוֹל לְהֵלֵךְ - מִכְּרִיבּוֹ עַל כְּתָפוֹ,
 69 וְאֲפֹלוּ בְּשִׁבְתּוֹ;
 70 כ. חֵלָה הַמִּשְׁלַח - הִרִי זֶה מִשְׁלָחוֹ בְּיַד אַחֵר.
 71 כא. נִטְמָא הַמִּשְׁלַח - הִרִי זֶה נִכְנָס לְמַקְדָּשׁ, וְנוֹטְלוֹ וַיּוֹצֵא,
 72 שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּיַד אִישׁ עֲתִי" - בְּיַד זֶה שֶׁהוֹכֵחַ, אֲפֹלוּ נִטְמָא.
 73 כב. דָּחָפוּ, וְנִפְלַ הַשִּׁעִיר וְלֹא מֵת - יִרַד אַחֲרָיו וַיִּמְתְּנוֹ
 74 בְּכָל דָּבָר שֶׁמִּיתוֹ. וְאֶבְרִי שִׁעִיר זֶה מִתְרִין בְּהִנְיָה.
 75 כג. נִפְתְּחָה [נִפְלָה] תִּקְרָה שֶׁל הַיֵּכָל - לֹא הִיָּה מִזָּה,
 76 שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּאֵהֵל מוֹעֵד".
 77 כד. מִזְבֵּחַ שֶׁלֹּא נִתְחַנֵּף [- נִחְנַף] בְּקִטְרֵת - לֹא יִזָּה עֲלָיו,
 78 שֶׁנֶּאֱמַר: "מִזְבֵּחַ קִטְרֵת הַסַּמִּים".
 79 כה. חֲסַר מִן הַקִּטְרֵת אֶחָד מִסַּמְנֵיהָ אוּ מַעֲלָה עֶשֶׂן [- מִין
 80 עֵשֶׂב לַעֲשׂוֹן] - חֲטִיב מִיתָה עֲלֶיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יָמוּת, כִּי
 81 בְּעֵגֶן אֲרָאָה". וְכֵן חֲטִיב מִיתָה עַל בִּיאָתוֹ [לְקוֹדֵשׁ הַקֹּדֶשׁ] -
 82 בְּלֹא מִצְוָה. לְפִיכָף, אִם שָׁגַג בְּבִיאָה [- שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁאֲסוּר
 83 לְהִיכַנּוּס סַתֵּם לְקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ] וְהִזִּיד בְּקִטְרֵת, אוּ שֶׁנִּכְנָס
 84 בְּקִטְרֵת שֶׁלְמָה עִם הַחֲסֵרָה - חֲטִיב מִיתָה.
 85 כו. הַקִּטְרֵר מִן הַקִּטְרֵת שֶׁל קֹדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים פְּנִיַת בְּהֵיכָל -
 86 חֲטִיב מִיתָה.
 87 כז. חֲפִינַת הַקִּטְרֵת - עֲבוּדָה, וְהַמְחִשְׁבָה [הַפּוֹסְלָה]
 88 פּוֹסְלָתָהּ; וְכֵן חֲתִיב הַגְּחָלִים לְקִטְרֵת נִפְסְלָתָהּ בְּמִחְשְׁבָה;
 89 שֶׁמִּכְשִׁירֵי קָרְבָן קָרְבָן קָרְבָן.
 90 כח. חֶפֶן בְּרָאשֵׁי אֲצִבְעוֹתָיו, אוּ מִן הַצְּדִינִן, אוּ מִמִּטָּה
 91 לְמַעֲלָן, אוּ שֶׁחֶפֶן בְּיָדוֹ זֶה וּבְיָדוֹ זֶה וְקָרְבָן זֶה לְזוֹ, אוּ
 92 שֶׁנִּתְפָּרְגָה קִטְרֵת מִיָּדוֹ עַל הָאֶרֶץ וְאֶסְפָּה, אוּ שֶׁחֶפֶן חֲבָרוּ

1 הַקִּדְּשִׁים דָּם הַשִּׁעִיר לְדָם הַפֶּר בַּמִּתְנֹת [- הַזֵּיוֹת הַדָּם]
 2 שֶׁבִּהֵיכָל עַל הַפְּרֻכָּת, יִחְזֹר וַיִּזָּה מִדָּם הַשִּׁעִיר פַּעַם שְׁנִיָּה
 3 לְאַחַר דָּם הַפֶּר.
 4 ה. וְשִׁפֵּף הַדָּם עַד שֶׁלֹּא גָמַר מִתְנֹת שֶׁבְּקֹדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים -
 5 יָבִיא דָּם אַחֵר, וַיִּחְזֹר וַיִּזָּה פִּתְחֵלָה בְּקֹדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים;
 6 ו. גָּמַר מִתְנֹת שֶׁבְּקֹדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים, וְהִתְחִיל בַּמִּתְנֹת
 7 שֶׁבִּהֵיכָל, וְנִשְׁפֵּף הַדָּם עַד שֶׁלֹּא גָמַר - יָבִיא דָּם אַחֵר,
 8 וּמִתְחִיל מִתְחִלַת הַזֵּיוֹת שֶׁבִּהֵיכָל;
 9 ז. גָּמַר מִתְנֹת שֶׁבִּהֵיכָל, וְהִתְחִיל לְתֵן עַל מִזְבֵּחַ הַזֵּהָב,
 10 וְנִשְׁפֵּף הַדָּם עַד שֶׁלֹּא גָמַר - יָבִיא דָּם אַחֵר, וּמִתְחִיל
 11 מִתְחִלַת מִתְנֹת הַמִּזְבֵּחַ; שֶׁפָּלַן כְּפָרָה בְּפָנָי עֶצְמֵן הֵן.
 12 ח. גָּמַר מִתְנֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאַחֵר כִּף נִשְׁפֵּף הַדָּם - אֵינוֹ צָרִיךְ
 13 לְהִבִּיא דָּם אַחֵר; שֶׁשְּׁפִיכַת הַשְּׂרִירִים עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אֵינָה
 14 מְעַכָּבֶת. וְאִם דָּם הַפֶּר הוּא שֶׁנִּשְׁפֵּף קֹדֶם שֶׁיִּגְמַר כָּל
 15 הַמִּתְנֹת - הִרִי זֶה מִבִּיא פֶּר אַחֵר, וַיִּחְפֵּן הַקִּטְרֵת פַּעַם
 16 שְׁנִיָּה קֹדֶם שֶׁחִטֵּת הַפֶּר, וַיִּקְטִיר הַקִּטְרֵת, וְאַחֵר כִּף יָבִיא
 17 דָּמוֹ וַיִּזָּה מִמֶּנּוּ.
 18 ט. וְאִין מִטְמֵא בְּגֵדִים וְאִין נִשְׂרַף בְּבֵית הַדִּישָׁן - אֲלֵא הַפֶּר
 19 הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן, שֶׁבּוּ נִגְמְרָה הַכְּפָרָה.
 20 י. נִתְעַרַב לוֹ דָּם הַפֶּר בְּדָם הַשִּׁעִיר קֹדֶם שֶׁיִּגְמַר הַזֵּיוֹת -
 21 נוֹתֵן אַחַת לְמַעֲלָה וְשִׁבְעַת לְמַטָּה לְשֵׁם פֶּר, וְחֹזֵר וְנוֹתֵן
 22 אַחַת לְמַעֲלָה וְשִׁבְעַת לְמַטָּה לְשֵׁם שִׁעִיר. נִתְעַרְבוּ בְּמִתְנֵה
 23 אַחֲרוֹנָה - נוֹתֵן אַחַת לְמַטָּה לְשֵׁם פֶּר, וְחֹזֵר וְנוֹתֵן אַחַת
 24 לְמַעֲלָה וְשִׁבְעַת לְמַטָּה לְשֵׁם שִׁעִיר.
 25 יא. נִתְחַלְפוּ הַכּוֹסוֹת, וְלֹא יָדַע אֵיזָה הוּא כּוֹס דָּם הַפֶּר
 26 וְאֵיזָה הוּא כּוֹס דָּם הַשִּׁעִיר - נוֹתֵן מֵאֶחָד מֵהֶן אַחַת לְמַעֲלָה
 27 וְשִׁבְעַת לְמַטָּה, וְנוֹתֵן מִן הַשְּׁנַיִם אַחַת לְמַעֲלָה וְשִׁבְעַת לְמַטָּה,
 28 וְחֹזֵר וְנוֹתֵן מִן הָרָאוּשׁוֹן אַחַת לְמַעֲלָה וְשִׁבְעַת לְמַטָּה; נִמְצָא
 29 מִכָּל מְקוֹם, שֶׁנִּתְּנָן מִדָּם הַפֶּר, וְאַחֲרָיו מִדָּם הַשִּׁעִיר.
 30 יב. קָבַל מִדָּם הַפֶּר בְּשִׁתֵּי כּוֹסוֹת, וְקָבַל דָּם הַשִּׁעִיר בְּשִׁתֵּי
 31 כּוֹסוֹת, וְנִתְעַרְבוּ מִקְצַת הַכּוֹסוֹת, וְלֹא נִודַע כּוֹס דָּם הַפֶּר
 32 מִכּוֹס דָּם הַשִּׁעִיר - הִרִי זֶה מִזָּה כָּל הַזֵּיוֹת כְּמִצְוֹתָן מִן
 33 הַכּוֹסוֹת שֶׁלֹּא נִתְעַרְבוּ, וְשׁוּפָף שְׁנֵי אֵלּוּ שֶׁהִזָּה מֵהֶן עַל
 34 הַיִּסוּד כְּמִצְוָה; וְאוֹתָן הַכּוֹסוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ, יִשְׁפְּכוּ לְאַמָּה [-
 35 תַּעֲלַת הָעוֹרָה].
 36 יג. פֶּר יוֹם הַכַּפּוּרִים - אֵף עַל פִּי שֶׁכֵּהֶן גְּדוֹל קוֹנֵה אוֹתוֹ
 37 מִשְׁלוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ" - הַמְּקוֹם הַפְּקִיר
 38 מִמוֹנוּ בּוֹ לְכָל אֲחָיו הַכֹּהֲנִים; שֶׁאֵלוּ לֹא הִיָּה לָהֶן בּוֹ
 39 שְׁתַּפּוֹת, לֹא הִיוּ מִתְּכַפְּרִין בּוֹ. לְפִיכָף, אִם מֵת כֵּהֵן גְּדוֹל
 40 קֹדֶם שֶׁיִּשְׁחַט הַפֶּר - הִכְהֵן שְׁעוֹמֵד תַּחְתּוֹ אֵינוֹ מִבִּיא פֶּר
 41 אַחֵר, אֲלֵא שׁוֹחֵט אֶת שֶׁל רֹאשׁוֹ; וְאִינוֹ חֲטָאת שְׂמֵתוֹ
 42 בְּעֲלִיָּה שְׂתַּמּוֹת, שְׂאִין חֲטָאת הַרְבִּים מִתָּה. שֶׁחֵט אֶת הַפֶּר,
 43 וּמֵת קֹדֶם שֶׁיִּכְפֹּר בְּדָמוֹ - הִכְהֵן הָאֲחֵר נִכְנָס בְּדָם זֶה
 44 וּמִכְפֹּר בּוֹ.
 45 יד. שְׁנֵי שִׁעִירֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים - מִצְוֹתָן שִׁיְהִיו שְׁוִין בְּמִרְאָה
 46 וּבְקוֹמָה וּבְדָמִים [- בַּמְחִירִים], וְלִקְרִיחָתָן כְּאַחַת; אֵף עַל פִּי

מתוך מהדורת חזק

44 בָּהֶן, מְשַׁלֵּם קָרָן בְּלִבָּד, וְאֵינוֹ מוֹסִיף חֲמִשׁ, וְאֵינוֹ מְבִיא
45 אָשֶׁם.

46 ז. כָּל קֹדֶשׁ מִזְבַּח, בֵּין קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים בֵּין קֹדְשִׁים קְלִים -
47 אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה, שְׁנֹאמַר: "לֹא תַעֲבֹד בְּכֹכּוֹר שׁוֹרָה,
48 וְלֹא תִגְזֹר בְּכֹכּוֹר צֹאנֶיךָ"; וְהוּא הַדִּין לְשֹׂאֵר קֹדְשִׁים. וְהַגּוֹזֵז
49 אֶת הַשּׁוֹר אוֹ הַעֹבֵד בְּצֹאן - לוֹקֵה מִן הַתּוֹרָה; וְתוֹלֵשׁ אֵינוֹ
50 כְּגֹזֵז. וַיִּרְאֶה לִי שְׂאֵינוֹ לוֹקֵה עַד שְׂיִגְזֹז כְּדִי רַחֵב הַסֵּיט
51 כְּפוּל [- מִידַת טוּוּיָה] - לֹא יִהְיֶה זֶה חֲמוּר מִן הַשְּׁבֵת.

52 ח. סֶפֶק קֹדְשִׁים, בְּגֹזֵז בְּהֵמָה שֶׁהִיא סֶפֶק בְּכֹכּוֹר וְכִיּוֹצֵא בָּהּ
53 - הָרִי הֵן אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה; וְהַגּוֹזֵז אוֹ הַעֹבֵד בָּהֶן,
54 אֵינוֹ לוֹקֵה.

55 ט. בְּהֵמַת הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְלָ בָּהּ מוּם וְנִפְדָּת כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ -
56 אֵינָה מִתְּרַת בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה, וְהָרִי הִיא בְּאֲסוּרָה עַד
57 שֶׁתִּשְׁחַט; נִשְׁחַטָּה אַחַר פְּדִינָהּ - הַתְּרָה בְּאֲכִילָה. בְּמָה
58 דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁקְדָם הַקֹּדֶשׁ אֶת מוּמָן, אוֹ קֶדֶם מוּם
59 עוֹבֵר לְהַקְדִּישׁ; אֲבָל הַמַּקְדִּישׁ בְּעֵלֶת מוּם קְבוּעַ לְמִזְבֵּחַ -
60 אֵינָה אֲסוּרָה בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה אֲלֵא מַדְבְּרֵיהֶם [של חכמים].
61 נִפְדָּת - הָרִי זֶה כְּחֵלִין לְכָל דְּבָר, וְתִצָּא לְחֵלִין לְהַגּוֹז וְלַהֲעָבֵד;
62 חוּץ מִן הַבְּכֹר וְהַמְעַשֵּׂר, שֶׁהַקֹּדֶשׁ חָלָה עַל גּוֹפֵן אֶף עַל פִּי
63 שֶׁהֵן בְּעֵלֵי מוּמִין קְבוּעִין מִתְּחִלָּתָן, וְאֵינָן יוֹצְאִין לְחֵלִין לְהַגּוֹז
64 וְלַהֲעָבֵד לְעוֹלָם. וְאֲסוּר לְהַרְבִּיעַ [לזווג] בְּבֹכּוֹר וּבְכַסּוּלֵי
65 הַמַּקְדִּישִׁין.

66 י. מִתֵּר לְתֹלֵשׁ הַשֶּׁעַר לְכַתְּחֵלָה מִן הַקֹּדְשִׁים כְּדִי לְהִרְאוֹת
67 הַמוּם לְמַמְחָה; וְאוֹתוֹ הַשֶּׁעַר שֶׁתִּלֵּשׁ אוֹ שֶׁנִּשְׂרַח מִן הַבְּהֵמָה
68 אוֹ מִן הַבְּכֹר וְהַמְעַשֵּׂר - הָרִי זֶה אֲסוּר בְּהִנְיָה אֲפֹלוֹ לְאַחַר
69 שִׁישְׁחָטוּ מִפְּנֵי מוּמָן; גִּזְרָה שֶׁמָּא יִשְׁקָה אוֹתָן [בְּחַיִּים],
70 שִׁישׁוּר צִמְרָם], הוֹאִיל וְאֵינָן בְּאֵין לְכַפְּרָה [אֵינוֹ מִזְדַּר
71 לְשׁוֹחֲטִין]. אֲבָל צִמְרָ הַנּוֹשֵׂר מִן הַחֲטָאֹת וְהָאֲשָׁם - מִתֵּר
72 בְּהִנְיָה לְאַחַר שִׁחִיטָתָן מִפְּנֵי מוּמָן; הוֹאִיל וְלְכַפְּרָה הֵן
73 בְּאֵין, אֵינוֹ מִשְׁקָה אוֹתָן. וְאִם נִתְּלַשׁ מִן הַעוֹלָה - הָרִי זֶה
74 סֶפֶק, וְכָל שִׁיתְּלַשׁ מִן הַקֹּדְשִׁים אַחַר שֶׁנִּפְלָ בָּהֶן מוּם - הָרִי
75 הוּא מִתֵּר בְּהִנְיָה, שֶׁהָרִי לֹא תִלֵּשׁ בִּידוֹ; חוּץ מִן הַבְּכֹר
76 וְהַמְעַשֵּׂר - שֶׁאֶף הַנִּתְּלַשׁ מִמֶּנּוּ אַחַר שֶׁנִּפְלָ בוֹ מוּם, אֲסוּר
77 בְּהִנְיָה.

78 יא. הַשּׁוֹחֵט בְּכֹכּוֹר אוֹ שֹׂאֵר מַקְדִּישִׁין, תוֹלֵשׁ הַשֶּׁעַר מִכָּאֵן
79 וּמִכָּאֵן לְעִשׂוֹת מְקוּם לְסַכֵּין - וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִזְיָנוּ [- הַשְּׁעַר]
80 מִמְּקוֹמוֹ.

81 יב. קֹדֶשׁ בְּדֵק הַבַּיִת אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה מִדְּבָרֵי
82 סוֹפְרִים [- חכמים]; אֲבָל מִן הַתּוֹרָה אֵינָן אֲסוּרִין. לְפִיכָּךְ,
83 הַגּוֹזֵז אוֹתָן אוֹ הַעֹבֵד בָּהֶן - אֵינוֹ לוֹקֵה, אֲבָל מְכִין אוֹתוֹ
84 מִכַּת מְרִדוֹת.

85 יג. הַמַּקְדִּישׁ עֶבֶר לְמִזְבֵּחַ - אִמּוֹ אֲסוּרָה בְּעִבּוּדָה מִדְּבָרֵי
86 סוֹפְרִים; מִפְּנֵי שֶׁעִבּוּדָתָהּ מְכַחֶשֶׁת אֶת הָעֶבֶר, גְּזָרוּ בָּהּ.
87 וְהָרִי הִיא מִתְּרַת בְּגִזָּה, שֶׁאֵין בָּהּ הַפֶּסֶד לְגִלְדָּה. הַקֹּדֶשׁ
88 אֲבָר אֶחָד מִן הַבְּהֵמָה, בֵּין לְבֵדֵק הַבַּיִת בֵּין לְמִזְבֵּחַ - הָרִי

1 וְנִמְן לְחַפְּנֵיו, אוֹ שֶׁחִפֵּן וְנִמְן וְנִכְנַס שְׁנֵי בְּמָה שֶׁחִפֵּן רִאשׁוֹן
2 - כָּל אֵלוֹ סֶפֶק, וְלֹא יִקְטִיר; וְאִם הִקְטִיר, הִרְצָה.

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעֵזַן

הַלְכוֹת מְעִילָה

5 יֵשׁ בְּכָלֵלָן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת - אַחַת מִצְוַת עֲשֵׂה, וּשְׁתַּיִם
6 מִצְוֹת לֹא תַעֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לְשַׁלֵּם הַמוֹעֵל
7 אֲשֶׁר חָטָא בְּתוֹסֶפֶת חֲמִשׁ וְקָרְבָּן, וְזֶה הוּא דִין הַמוֹעֵל;
8 (ב) שֶׁלֹּא לְעַבֵּד בְּקֹדְשִׁים; (ג) שֶׁלֹּא לְגַזֵּז קֹדְשִׁים. וּבִאֲוִיר
9 מִצְוֹת אֵלוֹ בְּפָרָקִים אֵלוֹ.

פָּרָק א

11 א. אֲסוּר לְהִדְיוּט לְהִנּוֹת מַקְדְּשֵׁי ה', בֵּין מִדְּבָרִים הַקְּרִיבִין
12 עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ, בֵּין מַקְדְּשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת [- הַמִּקְדָּשׁ]; וְכָל
13 הַנְּהַנֶּה בְּשׂוּה פְּרוּטָה מַקְדְּשֵׁי ה', מַעַל.
14 ב. דְּבָרִים שֶׁהִתְרוּ בְּאֲכִילָה מִן הַקְּרִבָּנוֹת - בְּגֹזֵז בְּשֹׂר
15 חֲטָאֹת וְאָשָׁם אַחַר זְרִיקַת דָּמָן, אוֹ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם [של
16 שְׁבוּעוֹת] אַחַר זְרִיקַת דֵם שְׁנֵי הַכֹּבֵשִׁים - אֵין בָּהֶן מְעִילָה.
17 אֲפֹלוֹ אֲבָל הָרִי מְאֹלוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - הוֹאִיל וְהֵן מִתְּרִין
18 לְמַקְצֵת בְּגֵי אֲדָם לְהִנּוֹת בָּהֶן, כָּל הַנְּהַנֶּה מֵהֶן לֹא מַעַל.
19 וְאֲפֹלוֹ נִפְסְלוֹ וְנִאָּסְרוֹ בְּאֲכִילָה - הוֹאִיל וְהִיתָה לָהֶן שְׁעַת
20 הַתֵּר, אֵין חֲיָבִין עֲלֵיהֶן מְעִילָה.

21 ג. הַמוֹעֵל בְּזֵדוֹן - לוֹקֵה, וּמְשַׁלֵּם מַה שֶּׁפָּגַם מִן הַקֹּדֶשׁ
22 בְּרִאשׁוֹ [- קָרָן]. וְאֲזַנְהָרָה שֶׁל מְעִילָה, מִזָּה שְׁנֹאמַר: "לֹא
23 תּוֹכַל לְאַכֵּל בְּשַׁעֲרֵיךָ, מַעַשֵׂר דָּגָנְךָ . . . וְיִגְדְּרִיךָ" - מִפִּי
24 הַשְּׂמוּעָה [מִסּוֹרַת מִמְשֵׁה רַבִּינוּ] לְמַדּוּ, שֶׁזֶה אֲזַנְהָרָה לְאוּכַל
25 מִבְּשֹׂר עוֹלָה, הוֹאִיל וְכָלָה לְשֵׁם; וְהוּא הַדִּין לְשֹׂאֵר כָּל
26 קֹדֶשׁ שֶׁהוּא לְה' לְבִדּוֹ - בֵּין מַקְדְּשֵׁי מִזְבֵּחַ, בֵּין מַקְדְּשֵׁי
27 בְּדֵק הַבַּיִת - אִם נְהַנֶּה מֵהֶן בְּשׂוּה פְּרוּטָה, לוֹקֵה. מַעַל
28 בְּשִׁגְגָה - מְשַׁלֵּם מַה שֶׁנְּהַנֶּה, וְתוֹסֶפֶת חֲמִשׁ, וּמְבִיא אֵיל
29 בְּשִׁנֵּי סְלָעִים וּמְקָרִיבוֹ אָשָׁם, וּמִתְּכַפֵּר לוֹ; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא
30 'אָשָׁם מְעִילוֹת', שְׁנֹאמַר: "וְחִטָּאָה בְּשִׁגְגָה מַקְדְּשֵׁי ה',
31 וְהִבִּיא אֶת אָשָׁמוֹ . . . וְאֶת אֲשֶׁר חָטָא מִן הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלַם, וְאֶת
32 חַמִּישׁוֹ וְגו'". וְשִׁלּוּם הַקָּרָן בְּתוֹסֶפֶת חֲמִשׁ, עִם הַכָּאֹת
33 הַקָּרָן - מִצְוַת עֲשֵׂה.

34 ד. תְּשִׁלוּם הַקָּרָן וְהַכָּאֹת הָאֲשָׁם מַעֲבָדִין הַכַּפְּרָה; וְאֵין
35 הַחֲמִשׁ מַעֲכָב, שְׁנֹאמַר: "בְּאֵיל הָאָשָׁם" - אֵיל וְאָשָׁם
36 מַעֲכָבִין, וְאֵין הַחֲמִשׁ מַעֲכָב.

37 ה. הִבִּיא מְעִילָתוֹ עַד שֶׁלֹּא הִבִּיא אָשָׁמוֹ - לֹא יִצָּא. נִסְתַּפַּק
38 לוֹ אִם מַעַל אוֹ לֹא מַעַל - פְּטוּר מִן הַתְּשִׁלוּמִין וּמִן הַקָּרָן
39 וְהַחֲמִשׁ. וְהָרִי הוּא כַתְּחִלַּת הַקֹּדֶשׁ; וְאִם נְהַנֶּה בוֹ, מוֹסִיף
40 חֲמִשׁ עַל הַחֲמִשׁ. וְכִכָּר בִּאֲרָנוּ כְּמָה פְּעֻמִּים, שֶׁהַחֲמִשׁ -
41 אֶחָד מֵאֲרֻבָּעָה מִן הַקָּרָן, עַד שֶׁיִּהְיֶה הוּא וְחֲמִשׁוֹ חֲמִשָּׁה.
42 ו. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁאֵין חֲיָבִין עֲלֵיהֶן מִשׁוּם מְעִילָה מִדְּבָרֵי
43 תּוֹרָה, אֲבָל אֲסוּר לְהִנּוֹת בָּהֶן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים; וְהַנְּהַנֶּה

46 באכילה. וכן שתי הלחם - מועלין בהן משהקדשו, קדם
47 שיאפו, עד שינרק דם הפכשים; נזרק דם הפכשים - התרו
48 באכילה.

49 ט. הנסכים - מועלין בהן משהקדשו; ירדו לשיתין
[תעלות תחת המזבח], אין מועלין בהן. מים שמנסכין בהן;
50 הספות - כל זמן שהן בפד של זֶהב, אין נהנין בהן;
51 והנהנה, לא מעל. נתנו אותן בצלוחית - מועלין בכלן,
52 שהרי הן מפלל הנסכים.

53 י. לוג שמן של מצרע - מועלין בו משהקדש בכלי, עד
54 שינרק דם האשם; נזרק דם האשם - לא נהנין ולא
55 מועלין, עד שיתנו ממנו מתנותיו [- שתעשה עבודתו];
56 נתנו ממנו המתנות - התרו השירים באכילה, כבשר
57 חטאת ואשם.

58 יא. כל דמי שחיתת הקדשים - אין מועלין בו, בין לפני
59 כפרה בין לאחר כפרה, עד שיצא לנחל קדרון; יצא לנחל
60 קדרון - מועלין בו, מפני שהיה נמכר לגנות, ודמיו
61 הקדש. אבל המקיז דם לבהמת קדשים - הרי הוא אסור
62 בהנהגה, ומועלין בו; הואיל ואינה יכולה לחיות בלא דם,
63 הרי הוא כגופה.

64 יב. העצמות והגידים והקרנים והטלפים שפרשו מקדשי
65 קדשים לפני זריקת דמים - מועלין בהן; פרושו לאחר
66 זריקת דמים - אין מועלין בהן. עצמות העולה שפרשו
67 לפני זריקה - אין מועלין בהן לאחר זריקה; שהזריקה
68 מתרת אותן. ואם פרושו אחר זריקה - מועלין בהן לעולם.
69 עצמות העולה שפקעו [קפצו] מעל המזבח - קדם חצות
70 הלילה, מועלין בהן; לאחר חצות, אין מועלין בהן; אף
71 על פי שפקעו קדם חצות - כיון שהגיע חצי הלילה, נעשו
72 כל האברים כמי שנתאלפו ונעשו אפר.

73 יג. גחלת שפקעה מעל המזבח, בין לפני חצות בין לאחר
74 חצות - לא נהנין ולא מועלין; אבל גחלת של קדשי בֶדֶק
75 הבית - מועלין בה. והשלהבת - לא נהנין ולא מועלין.
76 יד. דָשֵׁן [אפר] המזבח החיצון, בין קדם הרמת הדָשֵׁן
77 בין אחר הרמה - מועלין בו.

78 טו. דשון המזבח הפנימי ודשון המנורה - לא נהנין ולא
79 מועלין.

80 טז. כל בהמת קדשי קדשים שהיא בעלת מום - בין
81 שקדם מום קבוע להקדשה, בין שקדם הקדשה למום
82 קבוע, ואפלו היתה מחסר זמן [כגון: פוחות מח' יום
83 ללידתו - שאסור להקריבו] - מועלין בהן משהקדשו, עד
84 שיפדו. אבל תורין [קטנים] שלא הגיע זמן, ובגני יונה
85 שעבר זמן, והן קדשי מזבח - אף על פי שאסור להנות
86 בהן, הנהנה לא מעל; הואיל ואינן ראויין לפדיון, הרי הן
87 כחטאות המתות; לפיכך אין מועלין בהן.

פרק ג

88
89
90 א. קדשי מזבח שמתו - יצאו ידי מעילה דבר תורה, אבל
91 מועלין בהן מדברי סופרים [חכמים]. וכן אם נפסלו

1 הדבֶר ספק אם אסורה בלה בגזה ועבודה או אינה
2 אסורה; לפיכך אין לוקין עליה.

יום רביעי כ"ד מנחם-אב ה'תשע"ג

פרק ב

3 א. קדשים קלים - אין מועלין בהן עד שינרק הדם. נזרק
4 הדם - מועלין באמורייהן [אבריים וחלקים חשובים
5 המוקטרים] עד שיצאו לבית הדָשֵׁן [- עד פיניו אפרם];
6 שהרי הן לאשים, ואין מועלין בהן הנאכל, כמו
7 שבארנו. אפלו העלה האמורין שלהן למזבח קדם זריקה
8 - אין מועלין בהן עד שינרק הדם. הוציא אמורייהן לחוץ
9 [- חוץ לעזרה] קדם זריקה - אין מועלין בהן עד שינרק
10 הדם. נזרק הדם - אף על פי שעדין הן בחוץ ולא התזרזו,
11 מועלין בהן; שהזריקה מועלת ליצא בין להקל בין
12 להחמיר.

13 ב. כל קדשי קדשים - מועלין בהן משהקדשו עד שינרק
14 הדם. נזרק הדם - מועלין בהן בדבֶר שפלו לאשים, עד
15 שישרף ויצא לבית הדָשֵׁן; ואין מועלין בדבֶר הנאכל, כמו
16 שבארנו.

17 ג. ביצד? העולה, אחד עולת העוף ואחד עולת בהמה,
18 והקמץ [הקרב מן המנחה], והלבונה [מין עשב למנחות],
19 ומנחת כהנים, והתבתינן [מנחת חביתין], ומנחת נסכים
20 [הבאה עם הקרבנות] - מועלין בהן משעת הקדשן, עד
21 שיצאו אחר שרפתן על המזבח לבית הדָשֵׁן.

22 ד. וכן פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין - מועלין בהן
23 משעת הקדשן, עד שישרפו ותגמר שרפתן בבית הדָשֵׁן
24 ויתוף הבשר; אבל קדם שיתוף - מועלין בו והוא בבית
25 הדָשֵׁן.

26 ה. וכן פרה אדמה מועלין בה משהקדשה עד שתעשה
27 אפר; אף על פי שהיא קדשי בֶדֶק הבית, הרי נאמר בה:
28 "חטאת היא". ותנאי בית דין הוא, שלא ימעל אדם באפר
29 פרה.

30 ו. חטאת בהמה, ואשם, וזבחי שלמי צבור - מועלין בכלן
31 משהקדשו עד שינרק הדם. נזרק הדם - מועלין באמורייהן
32 עד שיצאו לבית הדָשֵׁן; ואין מועלין בבשר. וכן חטאת
33 העוף - מועלין בה משהקדשה עד שינרק דמה. הנה דמה
34 - אין בה מעילה, אבל אסור להנות במראתה [מצבור
35 הפטולת] ונצתה; והנהנה בהן אחר הנהגה, לא מעל.

36 ז. המנחות - מועלין בהן משהקדשו, אף על פי שעדין
37 לא נתקדשו בכלי שרת, עד שיקטיר הקמץ; קרב הקמץ
38 - התרו השירים באכילה. ואם נפסלו השירים או חסרו
39 ואחר כך הקטיר הקמץ - הואיל והקטרה זו אינה מתרת
40 השירים באכילה, הרי הדבֶר ספק אם יצאו ידי מעילה או
41 לא יצאו.

42 ח. לחם הפנים - מועלין בו משהקדש, אף על פי שעדין
43 לא נאפה, עד שיקטיר הבזיכין; הקטיר הבזיכין - התר

מתוך מהדורת חזק

47 וְאָפְלוּ לְאַחַר זְרִיקָה; שֶׁהָרִי לֹא הִיָּתָה לָהּ שְׁעָה הָרְאוּיָה
48 לְהִתַּר בְּשָׂרָה.
49 ז. כֹּל חֲטָאת הַעוֹף אוֹ עוֹלַת הָעוֹף שֶׁנִּפְסְלָה בְּשָׁנוּי עֲשִׂיתָהּ
50 אוֹ בְּשָׁנוּי מְקוֹם עֲשִׂיתָהּ - מוֹעֲלִין בָּהּ, חוּץ מֵעוֹלַת הָעוֹף
51 שֶׁנִּמְלָקָה לַמִּטָּה כַּמְלִיקַת חֲטָאת לְשֵׁם חֲטָאת; שֶׁאֵף עַל פִּי
52 שְׂלֵא עֲלַת לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוּבָה [- חוּבַת קַרְבָּנִים], אֵין
53 מוֹעֲלִין בָּהּ - הוֹאִיל וְשָׁנָה שְׂמָה וּמְקוֹם עֲשִׂיתָהּ, וְשָׁנָה
54 מֵעֲשִׂיָּה לְשֵׁם דְּבַר שְׂאִין בּוֹ מְעִילָה.
55 ח. מִנְחָה שֶׁנִּתְפַּגְּלָה [ונפסלה] אוֹ שֶׁנֶּעְשִׂיתָ בְּמִחְשַׁבְתָּ
56 הַמְּקוֹם [- שחשב לאכלה לא במקומה], וְכֵן שְׂמֵי הַלְחָם
57 [של שבועות] וְלֶחֶם הַפָּנִים שֶׁנִּתְפַּגְּלוּ אוֹ שֶׁנִּפְסְלוּ
58 בְּמִחְשַׁבְתָּ הַמְּקוֹם - מוֹעֲלִין בָּהֶן, שֶׁהָרִי לֹא הִיָּתָה לָהֶן
59 שְׁעַת הַתֵּר.
60 ט. וְכֵן קִמְץ [ממנחה] שֶׁיִּצָּא לַחוּץ [- חוץ לעורה] אוֹ לָן,
61 וְחִזְרוּ וְהִקְטִירוּ - מוֹעֲלִין בְּשָׂרִים, שֶׁהָרִי לֹא הִיָּתָה שָׁם
62 שְׁעַת הַתֵּר; אֲבָל אִם נִטְמָא הַקִּמְץ וְהִקְטִירוּ - אֵין מוֹעֲלִין
63 בְּשָׂרִים; שֶׁחֲצִיץ [של הכהן הגדול] מֵרָצָה [מכפר] עַל
64 הַטְּמֵא, וְאֵינוֹ מֵרָצָה לֹא עַל הַלֵּן וְלֹא עַל הַיּוֹצֵא. יָצֵאוּ
65 הַשָּׂרִים אוֹ נִטְמָאוּ, וְאַחַר כֵּן הִקְטִיר הַקִּמְץ - אֵף עַל פִּי
66 שֶׁהָרִי אֲסוּרִין בְּאֲכִילָה - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן, שֶׁהָרִי קָרַב הַקִּמְץ
67 כְּמִצְוֹתוֹ.
68 י. הִנְהַנְּהוּ מִקִּדְשֵׁי קִדְשִׁים בְּלֵן לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמֶן, אוֹ
69 מֵאֲמוּרֵי [אבריו] קִדְשִׁים קְלִים לְאַחַר זְרִיקָה, אוֹ שֶׁנִּהְנְהוּ מִן
70 הָעוֹלָה בְּלָהּ, אוֹ מִן הַקִּמְץ וְהַלְבוּנָה וּמִנְחַת כֹּהֲנִים
71 וְהַחֲבִיתִין [- מנחת חביתין] - יֵפֵל מֵה שֶׁנִּהְנְהוּ לְנִדְבָה; מְעַל
72 בְּקַרְבָּנֹת הַצְּבוּר - יֵפֵל מֵה שֶׁנִּהְנְהוּ לְלִשְׁכָּה [לבדק הבית].
73 יא. נִהְנְהוּ קִדְשֵׁי זְרִיקָה מִבְּשָׂר קִדְשֵׁי קִדְשִׁים שֶׁנִּטְמָאוּ, אוֹ
74 שֶׁנִּהְנְהוּ מֵאֲמוּרֵי קִדְשִׁים קְלִים, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵעֵלָן לְרֹאשׁ
75 הַמִּזְבֵּחַ - הָרִי זֶה פְטוּר.
76 יב. קִדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ - תִּלְכָּן וּבִיציִיהֶן אֲסוּר לְהִנּוֹת בָּהֶן;
77 וְהִנְהַנְּהוּ לֹא מְעַל. לְפִיכֵף וְלֵד הַקִּדְשִׁים, וְכֵן וְלֵד הַמְעַשֵּׂר -
78 לֹא יִינַק מֵאֲמוּ, אֲלֵא מִבְּהֵמָה אַחֲרַת חַל. וְיֵשׁ לְאָדָם
79 לְהִתְנַדֵּב וְלוֹמַר: 'חֲלַב בְּהֵמָה זוֹ הַחֲלִין, יְהִיָּה קִדְשׁ לְוִלְדוֹת
80 הַקִּדְשִׁים שֶׁיִּנְקוּהוּ, כְּדִי שְׂלֵא יִמּוּתוּ'.
81 יג. הַקִּדְשֵׁי בְּהֵמָה וְעוֹף לְמִזְבֵּחַ קִדְשֵׁי דָמִים, כְּגוֹן שְׂאֵמֶר:
82 'דָּמִי בְּהֵמָה זוֹ לְנִסְכִּים, וְדָמִי בֶן יוֹנָה זֶה לְשִׁלְמִים' - הָרִי
83 הֵן קִדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת, וּמוֹעֲלִין בְּחִלְכָּן וּבִבְיַצִּיהֶן כְּמוֹ
84 שִׁיתְבָּאוּ.

פָּרָק ד

85
86 א. הַמְּפָרִישׁ מְעוֹת לְחֲטָאתוֹ לְעוֹלָתוֹ וְלֹאֲשָׁמוּ, לְתוֹרִים
87 וּבְנֵי יוֹנָה - מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁעָה שֶׁהִפְרִישׁ; הַפְּרִישׁ לְשִׁלְמִים
88 - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן.
89 ב. הַקִּדְשֵׁי אֲבָר אֲחָד לְדָמָיו [- את שוויין] לְמִזְבֵּחַ - הָרִי
90 זֶה סֶפֶק אִם פִּשְׁטָה קִדְשָׁה בְּכֹלוֹ אוֹ לֹא פִּשְׁטָה. לְפִיכֵף
91 תִּקְרַב, וְלֹא יִפְדֶּה; וְאִם נִפְדֶּה, אֵין מוֹעֲלִין בְּפִדְיוֹנוֹ.

1 בְּדָבָרִים שֶׁיִּפְסְלוּ בָּהֶן הַקְּרָבָנוֹת, שֶׁכָּבַר בְּאַרְנוֹם - מוֹעֲלִין
2 בָּהֶן מִדְּבָרֵי סוּפְרִים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֵׂלֵא הִיָּה
3 לָהֶן שְׁעַת הַתֵּר לְאֲכִילַת כֹּהֲנִים; אֲבָל אִם הִיָּה לְקִדְשֵׁי
4 קִדְשִׁים הַנֶּאֱכָלִין שְׁעַת הַתֵּר, וְאַחַר כֵּן נִפְסְלוּ וְנִאֲסְרוּ
5 בְּאֲכִילָה - הוֹאִיל וְהִתְרוּ שְׁעָה אַחַת, אֵין מוֹעֲלִין בְּאוֹתוֹ
6 דְּבַר שֶׁהִיָּה רְאוּי לְאֲכִילָה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. בִּיצֵד? קִדְשֵׁי
7 קִדְשִׁים שֶׁנִּפְסְלוּ קִדְשֵׁי שִׁיגִיעַ הַדָּם לְמִזְבֵּחַ כֶּהֱלַכְתּוֹ - כְּגוֹן
8 שֶׁשִּׁחַטְן בְּדָרוֹם, אֵף עַל פִּי שֶׁקָּבַל בְּצַפּוֹן, אוֹ שֶׁשִּׁחַטְן
9 בְּצַפּוֹן וְקָבַל בְּדָרוֹם, אוֹ שֶׁשִּׁחַט בַּיּוֹם וְזָרַק בַּלַּיְלָה, אוֹ
10 שֶׁשִּׁחַט בַּלַּיְלָה וְזָרַק בַּיּוֹם, אוֹ שֶׁעֲשָׂאָן בְּמִחְשַׁבְתָּ הַזְּמַן אוֹ
11 בְּמִחְשַׁבְתָּ הַמְּקוֹם [- שחשב שלא לאכלה בזמנה או
12 במקומה], אוֹ שֶׁקָּבְלוּ הַפְּסוּלִין [לעבודה] אֶת דָּמֶן אֵף עַל
13 פִּי שֶׁנִּקְרָהוּ בְּשָׂרִים, אוֹ שֶׁנִּקְרָהוּ פְּסוּלִין אֵף עַל פִּי
14 שֶׁקָּבְלוּהוּ בְּשָׂרִים, אוֹ שֶׁיִּצָּא הַבְּשָׂר אוֹ הַדָּם בְּלוֹ [חוץ
15 לעורה] קִדְשֵׁי זְרִיקַת הַדָּם, אוֹ שֶׁלֵּן הַדָּם - בְּכָל אֵלוֹ מוֹעֲלִין
16 בְּכֵלָן לְעוֹלָם, שֶׁהָרִי לֹא הִיָּה לָהֶן שְׁעַת הַתֵּר. אֲבָל אִם הִגִּיעַ
17 הַדָּם לְמִזְבֵּחַ כְּמִצְוֹתוֹ, וְאַחַר כֵּן לָן הַבְּשָׂר אוֹ הָאֲמוּרִין, אוֹ
18 שֶׁנִּטְמָא הַבְּשָׂר אוֹ הָאֲמוּרִין [חלקים המוקטרים], אוֹ שֶׁיִּצָּא
19 הַבְּשָׂר אוֹ הָאֲמוּרִין לַחוּץ, אוֹ שֶׁיִּצָּא מִקֶּצֶת הַבְּשָׂר קִדְשֵׁי
20 זְרִיקַת דָּמִים - בְּכָל אֵלוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, אֵין מוֹעֲלִין בְּשָׂאָר
21 בְּשָׂרָן; שֶׁהָרִי הִיָּה לוֹ שְׁעַת הַתֵּר לְאֲכִילָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.
22 ב. קָבְלוּ הַפְּסוּלִין אֶת הַדָּם וְזָרְקוּהוּ, וְחִזְרוּ הַפְּשָׂרִים
23 לְעִבּוּדָה, וְקָבְלוּ שְׂאָר דָּם [שיצא בו] הַנֶּפֶשׁ וְזָרְקוּהוּ - אֵין
24 מוֹעֲלִין בְּבִשְׂרָן; שְׂאִין הַפְּסוּלִין עוֹשִׂין שְׂאָר דָּם הַנֶּפֶשׁ
25 שְׂרִים [- שפסולין לזריקה], חוּץ מִן הַטְּמֵא - הוֹאִיל וְרְאוּי
26 לְעִבּוּדַת צְבוּר, עוֹשֶׂה שְׂאָר הַדָּם שְׂרִים.
27 ג. בִּיצֵד? קָבַל הַטְּמֵא וְזָרַק - אֵף עַל פִּי שֶׁחִזְרוּ הַפְּשָׂר
28 וְקָבַל שְׂאָר דָּם הַנֶּפֶשׁ וְזָרְקוּ, הָרִי אֵלוֹ לֹא הִיָּתָה לָהֶן שְׁעַת
29 הַתֵּר, וּמוֹעֲלִין בְּכֵלָן; שְׁנֵי הַדָּם שְׂרִים הוּא, וְאֵין זְרִיקַת
30 הַשָּׂרִים מוֹעֲלָת. כְּבַר בְּאַרְנוֹ, שְׂאִין בְּקִדְשִׁים קְלִים מְעִילָה
31 לְעוֹלָם, חוּץ מֵאֲמוּרֵיהֶן אַחַר זְרִיקַת הַדָּם - וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה
32 זְרִיקָה הַמוֹעֲלָת. אֲבָל קִדְשִׁים קְלִים שֶׁנִּתְפַּגְּלוּ [ונפסלו] -
33 אֵף עַל פִּי שֶׁנִּזְרַק הַדָּם, אֵין מוֹעֲלִין בְּאֲמוּרֵיהֶן; וְכֵן אִם
34 יָצֵא הַדָּם - אֵף עַל פִּי שֶׁחִזְרוּ וְזָרְקוּ, אֵין מוֹעֲלִין
35 בְּאֲמוּרֵין.
36 ד. כֹּל חֲטָאוֹת הַמִּתּוֹת, כְּגוֹן וְלֵד חֲטָאת וְתַמְרוּתָהּ [-
37 החליף קרבן בבהמה אחרת - ונתקדשו שניהם] וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן
38 - אֲסוּר לְהִנּוֹת בָּהֶן; וְאִם נִהְנְהוּ, לֹא מְעַל.
39 ה. וְכָל חֲטָאת [שדינה] שֶׁתִּרְעָה עַד שִׁיִּפֵּל בָּהּ מוֹם -
40 מוֹעֲלִין בָּהּ עַד שֶׁתִּפְדֶּה.
41 ו. הַמְּפָרִישׁ חֲטָאתוֹ וְאֲבָדָהּ וְהִפְרִישׁ אַחֲרַת תַּחְתִּיָּהּ, וְאַחַר
42 כֵּן נִמְצָאת הָרְאוּשׁוֹנָה, וְהָרִי שֶׁתִּיָּהֵן עוֹמְדוֹת, וְשִׁחַט שֶׁתִּיָּהֵן
43 כְּאַחַת, וְזָרַק דָּם אַחַת מֵהֶן - אֵין מוֹעֲלִין לֹא בְּבִשְׂרוֹ זֶה
44 שֶׁנִּזְרַק דָּמָה וְלֹא בְּבִשְׂרַתָּהּ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רְאוּי
45 לְאֲכִילָה, הוֹאִיל וְאִם רָצָה מִזָּה זֶרַק וְאִם רָצָה מִזָּה זֶרַק.
46 אֲבָל אִם שִׁחַט זֶה אַחַר זֶה - אֵין דָּמָה מוֹעִיל לְבִשְׂרַתָּהּ,

47 [שאינו יכול לצרפם כבר לקרבן]. וביין כף וביין כף, וביא
 48 אשם מעילתו. ובאשם, בין שנודע לו שמעל קדם שקרב
 49 אשמו או אחר שקרבו - תפל מעילתו וחקמשה לנדבה,
 50 מפני שהיא כמות אשם; וביא אשם מעילתו.
 51 ח. המוכר עולתו ושלמיו - לא עשה כלום. ודין תורה,
 52 שיחזרו המעות חלין כמות שהיו; וקנסו אותו חכמים,
 53 שיפלו המעות לנדבה; אפלו היתה בהמה שהו ארבעה
 54 ומכרה בחמשה - החמשה כולן יפלו לנדבה. ואין פאן
 55 מעילה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים.
 56 ט. יש מעילה בנדורים. כיצד? האומר: 'כפר זו עלי
 57 קרבן', או 'הקדש', ואכלה - מעל, אף על פי שהיא מתרת
 58 לאחרים; לפיכך אין לה פדיון [אי אפשר לפדותה],
 59 שהרי אינה קדש אלא לזה בלבד. אמר: 'כפר זו קדש',
 60 או 'קרבן', ואכלה בין הוא בין אחר - מעל; לפיכך יש
 61 לה פדיון. היתה לפניו כפר של הפקר, ואמר: 'כפר זו
 62 הקדש' - נטלה על מנת לאכלה, מעל לפי פלה; על מנת
 63 להוריש, מעל לפי טובת הנהי שבה.
 64 י. האומר לחברו: 'כפרי עליך הקדש', וחזר ונתנה לו -
 65 המקבל מתנה זו מעל לכשיוציא [כשיהנה בה], שהרי
 66 הנותן אינה אסורה עליו. וכן כל פיוצא בזה משאר
 67 הקונמות [נדרים באמצעות התפסת קדושת קרבן], יש בהן
 68 מעילה לנאסר בהן. וכל דברים הנאסרין עליו בנדר פנה,
 69 מצטרפין; ואם נהנה מפלו בשנה פרוטה, מעל.
 70 יא. האומר: 'הרי הנטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות
 71 היום, וטלית זו קרבן אם לא תשרף היום', ועבר היום
 72 ולא נקצצו הנטיעות ולא נשרפה הטלית - הרי הן הקדש;
 73 ויפדו כשאר ההקדשות, ואחר כך ינהה בהן. אבל אם
 74 אמר: 'הרי הנטיעות האלו קרבן עד שינקצצו' - אינו יכול
 75 לפדותן; שבכל עת שיפדו - יחזרו הקדש עד שינקצצו;
 76 וכיון שנקצצו - אינן צריכין פדיון, אלא נהנין בהן מיד.
 77 במה דברים אמורים? בשפדון המקדיש. אבל אם פדון
 78 אחר - הרי אלו יוצאין לחלין אף על פי שעדין לא נקצצו,
 79 ויהיו מתרין אף למקדיש.

יום חמישי כ"ה מנחם-אב ה'תשע"ג

פרק ה

81 א. אהד המקדיש לבדק הבית [הוצאות המקדש] דבר
 82 הראוי לבדק הבית, כגון אבן או קורה, או המקדיש לבדק
 83 הבית דבר הראוי למזבח, כגון כבשים ותורים, או
 84 המקדיש למזבח דבר הראוי לבדק הבית, כגון אבן או
 85 קורה, או המקדיש לזה ולזה דברים שאינן ראויין לא לזה
 86 ולא לזה, כגון המקדיש תרנגולין וחמץ וציר או קרקע,
 87 אפלו הקדיש אשפה מלאה וכל או עפר או אפר - מועלין
 88 בכלן משעה שהקדשו, עד שיפדו דברים הראויין
 89 להפדות.

1 ג. המפריש מעות לזירותו [לקרבנותיו], אסור להנות
 2 בהן; ואם נהנה, לא מעל - מפני שהן ראויין לבוא כולן
 3 שלמים, ואין בשלמים מעילה אלא באמוריין [החלקים
 4 שמקטירים על המזבח] אחר זריקת דמים. מת, יפלו
 5 לנדבה: היו מפרשין [פירש כל מטבע לקרבן מטוים] -
 6 דמי חטאת ילכו לים המלח [שלא יהנו בהם], ולא נהנין
 7 ולא מועלין; דמי עולה - וביאו עולה, ומועלין בהן. אמר:
 8 'אלו לחטאתי, והשאר לזירותי' - אם נהנה בכל השאר,
 9 מעל; נהנה במקצתו, לא מעל. וכן אם אמר: 'אלו
 10 לעולתי, והשאר לזירותי', ונהנה בכלן - מעל; נהנה
 11 במקצתן - לא מעל, שאין בדמי שלמים מעילה. הפריש
 12 מעות ואמר: 'אלו לעולתי ואלו לחטאתי ואלו לשלמי',
 13 ונתערבו - מועלין בכלן, ומועלין במקצתן. וכיצד יעשה?
 14 יקח שלש בהמות, ומחלל [פודה] דמי חטאת בכל מקום
 15 שהוא על החטאת, ודמי עולה על העולה, ודמי שלמים
 16 על שלמים.
 17 ד. אהד ממחייב קנין [קני עופות] שהפריש מעות
 18 ואמר: 'אלו לחובתי' - מועלין בכלן, ומועלין במקצתן.
 19 ואם מת - יפלו לנדבה כמו שבארנו בזירות, ומועלין
 20 בהן.
 21 ה. המפריש חטאת על אכילת חלב, והביאה על אכילת
 22 דם - הרי זה לא כפר, לפיכך לא מעל. הפריש מעות
 23 לחטאת חלב, וקנה בהן חטאת לדם בשוגג - כפר, לפיכך
 24 מעל; במזיד - לא כפר, לפיכך לא מעל.
 25 ו. המפריש שתי סלעים לאשם, ולקח בהן שני אילים
 26 לחלין - הואיל וקנה חלין בדמי אשם, מעל, וחיב לשלם
 27 עשרה דינרים שהן שני סלעים וחקמשן, וביא בהן אשם;
 28 וביא אשם על מעילתו. לפיכך, אם היה אהד משני
 29 האילים שקנה יפה שתי סלעים והשני יפה עשרה דינרין
 30 - ביא השוה עשרה אשם תחת המעילה עם החמש,
 31 וביא השוה שני סלעים אשם על מעילתו. לקח אהד
 32 לאשם ואהד לחלין - אם היה של אשם יפה שתי סלעים,
 33 וביא אותו לאשמו הראשון. וכן אם היה זה החלין יפה
 34 שתיים - וביא אותו אשם מעילתו, שהרי מעל בסלע אחת
 35 מדמי האשם; וישלם חמשה דינרין, ויפלו לנדבה.
 36 ז. נהנה מדמי חטאת עד שלא קרבה חטאתו - יוסיף
 37 חמש על מה שנהנה, וביא בדמים חטאתו [בהמה יתור
 38 יפה], וביא קרבן אשם על מעילתו; וכן אם נהנה מדמי
 39 אשם עד שלא קרב אשמו - יוסיף חמש, וביא בדמים
 40 אשמו, וביא אשם אחר למעילתו; שקרבנות המזבח,
 41 [דמין] מעילתן לקרבנות המזבח [לרכישת קרבן], וקדשי
 42 בדק הבית, מעילתן לבדק הבית. נודע לו שמעל, ואחר
 43 כך קרבה חטאתו ועדין לא הפריש מעילתו, או שהפרישה
 44 ולא פללה בדמי חטאתו - יוליד המעילה וחקמשה לים
 45 המלח; נודע לו שמעל אחר שקרבה חטאתו - יפלו מעות
 46 המעילה וחקמשה לנדבה; שאין מפרשין פתחה לאבוד

מתוך מהדורת חזק

48 מועלין באותן העצים הקטנים שחתכו בעת שקצצו; אבל
 49 אין מועלין לא בשפוי, ולא בנסרת, ולא בנביה של עצים,
 50 והוא הגוף הקשה העגל שבתוף העץ הדומה לביבלת, שלא
 51 יצלח למלאכה.
 52 י. המקדיש עבדו - אין מועלין בו, ולא בשערו, אף על
 53 פי שהוא עומד להגזו, מפני שהוא מחבר לו; וכל זמן
 54 שהוא מחבר, הולף ומשביח.
 55 יא. הזורע פרות הקדש, פודה אותן בשעת זרען; ואף
 56 על פי שלא פדה - הרי הגדולים חלין, ואין מועלין בהן,
 57 ואין משלמין מהן קרן וחמש, ויחביבין בחלה.
 58 יב. שמרים של הקדש שנמתו עליהן מים - ראשון ושני
 59 ושלישי, אסור להנות בו; והנהנה לא מעל. רביעי, מתר.
 60 במה דברים אמורים? בקדשי בדיק הבית; אבל קדשי
 61 מזבח - אף מרביעי ואילף, לעולם אסור.
 62 יג. המקדיש תרנגולת למזבח - מועלין בה ויבדצתה;
 63 הקדיש חמור למזבח - מועלין בה ויבדלכה. הקדיש
 64 תורים לבדיק הבית - מועלין בהן ויבדצתה, כמו שבארנו.
 65 יד. פתנות בהנה שבלו - מועלין בהן לשאר קדשים;
 66 והקדשים - הואיל ונתנו להנות בהן, אין מועלין בהן.
 67 טו. קדשי גויים - אם לבדיק הבית הקדושו, מועלין בהן.
 68 ואם קדשי מזבח הן - אין בהן מעילה מן התורה, שנאמר
 69 בקרבנות: "דבר אל בני ישראל"; אבל אסור להנות בהן
 70 מדברי סופרים.
 71 טז. קול ומראה וריח של הקדש - לא נהנין ולא מועלין.
 72 במה דברים אמורים? בשחרית הקטרת אחר שעלת
 73 התימרת; אבל אם הריח בקטרת ששתעלה תימרתה, מעל.
 74
פרק ו
 75 א. יש דברים שהאדם נהנה בהן ולא יפגמו - כגון
 76 המשפמש בכלי זהב טהור; ויש דברים שיפגמו - כגון
 77 בגדים, וכלי כסף ונחשת וברזל, וכיוצא בהן. והנהנה
 78 בשנה פרוטה מן ההקדש שאינו מחבר בקרקע - אם נהנה
 79 בדבר שאין בו פגם, כגון שנשפמש בכלי זהב של הקדש
 80 - מעל. נהנה בדבר שיפגם - כגון שלבש בגדי הקדש, או
 81 בקע בקרדס - לא מעל, עד שיפגם בהקדש בשנה פרוטה
 82 באותו דבר עצמו שנהנה בו, ויתפנו להנות, ויפגם ונהנה
 83 כאחת. נהנה בכחצי פרוטה ופגם בכחצי פרוטה, או
 84 שנהנה בשנה פרוטה ופגם בשנה פרוטה בדבר אחר, ולא
 85 נהנה במה שפגם ולא פגם במה שנהנה - הרי זה לא
 86 מעל; עד שיהנה בשנה פרוטה, ויפגם באותה הנה בשנה
 87 פרוטה בדבר עצמו. כיצד? הרי שהתיר מטלית מבגד
 88 הקדש, ותפרה בבגדו ולבשה ונהנה בה בשנה פרוטה,
 89 והפסיד בבגד שהתירה ממנו בשנה פרוטה, ולא הפסיד
 90 במטלית כלום - הרי זה לא מעל; מפני שנהנה בדבר, ופגם
 91 בדבר אחר. וכבר בארנו שנהנה ומנהנה חברו - מצטרף,
 92 ואפלו לזמן מרבה.
 93 ב. קדשי קדשים התמימים שפולש מצמרן, כיון שנהנה

1 ב. כל קדשי בדיק הבית, עם דברים שמועלין בהם מקדשי
 2 מזבח - מצטרפין זה עם זה למעילה; ואם נהנה בשנה
 3 פרוטה מכלן, מעל.
 4 ג. אכל והאכיל חברו, או נהנה ומנהנה חברו - אכילתו
 5 ונהנת חברו, או אכילת חברו ונהנתו - כלן מצטרפין
 6 למעילה; ואם נעשה מן הכל הננה בפרוטה, מעל.
 7 ד. המעילה מצטרפת לזמן מרבה. כיצד? נהנה היום מן
 8 ההקדש, ונהנה לאחר כמה ימים בהעלם אחד - [שלא
 9 נודע לו בנתיים על מעילתו הראשונה] - הרי אלו
 10 מצטרפין לפרוטה, ומעל.
 11 ה. אין מעילה אלא בתלוש מן הקרקע; אבל הנהנה
 12 בקרקע עצמה או במחבר לה - לא מעל, אפלו פגם.
 13 כיצד? החורש שדה הקדש, או הזורע בה - פטור; ונטל
 14 מאבקה ונהנה בו, ופגמה - מעל. הדש בשדה הקדש -
 15 מעל; שהאבק שלה מועיל לשדה, והרי נהנה באבק ופגם
 16 השדה. וכן אם תרש שדה הקדש פדי העלות אבק לעשב
 17 שנמתו בה, ונטל העשב - מעל. הדר במערת הקדש, או
 18 בצל אילן, או שובך של הקדש - אף על פי שנהנה, לא
 19 מעל; וכן המקדיש בית בנוי - הדר בו לא מעל. אבל
 20 המקדיש עצים ואבנים ובהן בהן בית - הדר שם מעל,
 21 כמו שיתבאר.
 22 ו. גדולי הקדש מועלין בהן. כיצד? הקדיש שדה
 23 והוציאה עשבים, אילן ועשה פרות - מועלין בהן; אבל
 24 המקדיש את הבור ריקן ואחר כך נתמלא מים, הקדיש
 25 אשפה ואחר כך נתמלא זבל, שובך ונתמלא יונים -
 26 הואיל ואינן גדולי הקדש, אין מועלין בהן. וכך הנהנה
 27 והפרש שבתצר הקדש - לא נהנין ולא מועלין; ומה
 28 יעשה בהן? ימכרו, ויפלו דמיהן ללשפה - [לקרבנות].
 29 מעין שהוא יוצא מתוף שדה הקדש - אסור להנות במים
 30 שיוצאין ממנו בתוף השדה; והנהנה לא מעל. יצאו המים
 31 חוץ לשדה - מתר להנות בהן. צרכה הגדלה בשדה הקדש
 32 - לא נהנין ולא מועלין. אילן של הדיוט הסמוך לשדה
 33 הקדש, ושרשיו יוצאין בתוף השדה - אם בינו לבין
 34 השדה עד שש עשרה אמה - הרי אותן השרשין שבתוף
 35 השדה אסורין, והנהנה בהן לא מעל; הנה האילן רחוק
 36 יתר על שש עשרה אמה - הנהנה בהן מעל. אילן של
 37 הקדש הסמוך לשדה הדיוט, ושרשיו יוצאין בתוף השדה
 38 - אם הנה בתוף שש עשרה אמה, מועלין בהן; הנה רחוק
 39 יתר על שש עשרה אמה - אותן השרשין שבתוף שדה
 40 הדיוט, לא נהנין ולא מועלין.
 41 ז. קן שבראש האילן של הקדש, שבנה אותו העוף
 42 מצעים ועשבים וכיוצא בהן - כל הקן, עם הביצים שבו,
 43 עם האפוחים הצריכין לאמן - אין נהנין בהן; והנהנה
 44 לא מעל.
 45 ח. המקדיש את היער - מועלין בכלו, בין באילנות, בין
 46 בכל קן שבראש האילנות או שביניהם.
 47 ט. גזברים ששפזו [שייפו] עצי הקדש וקצצו אותן -

מתוך מהדורת חזק

48 חלון שבתקרה ולא חברה - לא מעל, עד שידור תחתיה
 49 בשנה פרוטה; שאין זו הנגה הנכרת.
 50 ט. נטל פרוטה של הקדש ונתנה לבלן - אף על פי שלא
 51 רחץ - מעל, שהרי נהנה בהיותו רוחץ בכל עת שירצה. וכן
 52 אם נתנה לאחד מבעלי אמניות - מעל, אף על פי שעדין
 53 לא עשו מלאכתו.
 54 י. קנה בה חפץ ולא משף - אם מן הגוי, מעל - שמעות
 55 קונות בגוי; ואם מישראל, לא מעל [שקנין ישראל
 56 במשיכה].
 57 יא. המוציא מעות הקדש בצרכיו על דעת שהן חלין - אף
 58 על פי שלא הוציאן בדברי חל, מעל. כיצד? המביא
 59 חטאתו ואשמו ופסחו מן ההקדש, וכן מחסר פפרה
 60 שהביא פפרתו מן ההקדש - מעל; וכלן אין מועלין עד
 61 שיגרוק הדם. לפיכך, המביא מנחות ונסכים ולחם תודה מן
 62 ההקדש - אף על פי שעבר עברה - לא מעל, שאין כאן
 63 וריקת דם לכפר עליו.
 64 יב. נתן שקלו ממעות הקדש - לשיתרמו התרומה, ויקנו
 65 ממנה אפלו בהמה אחת ויגרוק דמה - ימעל השוקל, שהרי
 66 חלקו באותה בהמה שנגרוק דמה.
 67 יג. הפריש שקלו והוציאו בשאר צרכיו, בין הוא בין חברו
 68 - מעל. נתנו לחברו לשקלו על ידו, הלף ושקלו על ידי
 69 עצמו - אם נתרמה התרומה, מעל השוקל; שהתורם תורם
 70 על העתיד להגבות, כמו שבארנו בשקלים, וכאלו הגיע
 71 שקל זה ללשפה; ולפיכך מעל. ואם עדין לא נתרמה
 72 תרומה, לא מעל. ולעולם אין מועלין בשגרי הלשפה.

פרק ז

73 א. מי ששגג ולקח הקדש או מעות הקדש, ונתנו לשליח
 74 להוציאו בתורת חלין - אם עשה השליח שליחותו,
 75 המשלח הוא שמעל; ואם לא עשה שליחותו, אלא עשה
 76 השליח מדעת עצמו - השליח הוא שמעל. כיצד? בעל
 77 הבית שאמר לשלוחו: 'תן לי מאותו בשר לאורחין', הלף
 78 ונתן להם כפר, או שאמר לו: 'תן להם כפר', ונתן להם
 79 בשר, אמר לשלוחו: 'הבא לי מן החלון', והביא לו מן
 80 המגדל, או שאמר לו: 'הבא מן המגדל', והביא מן החלון
 81 - השליח מעל; וכן כל פיוצא בזה. הלף השליח והביא
 82 מן החלון, כמו שאמר לו - אף על פי שאמר השולח:
 83 'לא יהיה כלבי שיביא אלא מן המגדל' - בעל הבית מעל,
 84 שהרי עשה שליחות מאמרו, ודברים שבלב אינן דברים.
 85 ואפלו היה השליח חרש או שוטה או קטן, שאין להן
 86 שליחות - אם עשו כמאמרו, בעל הבית מעל; ואם לא
 87 עשו שליחותו, בעל הבית פטור. אמר לשלוחו: 'תן
 88 לאורחי חתיכה של בשר', הלף השליח ואמר להן: 'טלו
 89 שמים שמים', בעל הבית מעל, שהרי נעשה דברו;
 90 והשליח פטור, מפני שהוא מוסיף על שליחות בעל הבית,
 91 ולא עקר את השליחות. אבל אם אמר להן השליח: 'טלו
 92 שמים שמים מדעתי' - שניהן מעלו. ונטלו האורחים שלש
 93

1 בפרוטה - מעל, אף על פי שלא פגם; שהרי הן דומין לכוס
 2 של זהב, שאינו נפגם - שאין תלישת הצמר פוסלת אותם
 3 מלקרב. אבל אם נפל בהן מום - הואיל ולמכירה עומדין,
 4 והנה פוגמת דמיהן - לא מעל, עד שהנה ויפגם בפרוטה.
 5 תלש מהן אחר שמתו - כיון שנהנה, מעל; שאין פגם
 6 למתה. ומעילה זו מדבריהם [של חכמים], כמו שבארנו.
 7 ג. המועל בקדשי בדיק הבית - כיון שמעל בשגגה - נתחלל
 8 הקדש, וזה שהנה אחריו פטור. מעל בנדון - הואיל ואינו
 9 חיב בקרבן מעילה - לא נתחלל הקדש, אלא הרי הוא
 10 בהיותו, ואם בא אחר ונהנה בו בשגגה, מעל. במה דברים
 11 אמורים? בשמעל בקדש, והוציאו בתורת חלין, והקנהו
 12 לאחר; אבל אם נהנה בו ופגמו, ולא הקנהו לאחר - יש בו
 13 מועל אחר מועל.
 14 ד. ואין מועל אחר מועל במקדשין, אלא בבמה וכלי
 15 תשמיש בלבד. כיצד? בקע בקרדס של הקדש, ונהנה
 16 בפרוטה ופגם, ובא חברו ובקע בו, ונהנה ופגם, ובא חברו
 17 ובקע בו, ונהנה ופגם - כלן מעלו; נטל הקרדס ונתנו
 18 לחברו - הוא מעל, אבל חברו לא מעל. שטה בכוס של זהב
 19 ונהנה בפרוטה, ובא חברו ושתה ונהנה, ובא חברו ושתה
 20 ונהנה - כלן מעלו; נטל הכוס ונתנו לחברו מתנה או מכרו
 21 - הוא מעל, וחברו לא מעל. רכב על גבי החמור, ונהנה
 22 בפרוטה ופגם, ובא חברו ורכב עליו, ונהנה ופגם, ובא
 23 חברו ורכב עליו, ונהנה ופגם - כלן מעלו; נתן החמור
 24 לחברו מתנה, או מכרו, או שכרו - הוא מעל, וחברו לא
 25 מעל. וכן המשאיל קרדס של הקדש - הוא מעל לפי טובת
 26 הננה שבו, וחברו מתר לבקע בו בכתחלה; והוא הדין
 27 לבהמה.
 28 ה. בהמת קדשי מזבח אינה בן, אלא יש בה מועל אחר
 29 מועל על כל פנים. כיצד? תלש מן החטאת, ובא חברו
 30 ותלש, ובא חברו ותלש - כלן מעלו; וכן אם נתנה לחברו,
 31 וחברו לחברו - כלן מעלו. ויראה לי שדין המנחות,
 32 והעופות, והנסכים, וכלי שרת - כדין הבהמה; שכלן קדשת
 33 הגוף הן.
 34 ו. בהמת קדשי קדשים שנפל בה מום - הואיל והיא
 35 עומדת לפדיון, הרי היא קדשי בדיק הבית, שהוא קדשת
 36 דמים; ואם נתנה לחברו, וחברו לחברו - הראשון בלבד
 37 מעל.
 38 ז. אמרו חכמים, שהנוטל אבן או קורה של הקדש, ונתנה
 39 לחברו - שניהן מעלו; ואם נתנה לזה הגזבר שהיתה תחת
 40 ידו - הוא מעל, והגזבר לא מעל. ויראה לי, שאין אלו
 41 הדברים אמורים, אלא במועל בנדון - שהרי לא נתחלל
 42 הקדש. הנוטל פרוטה של הקדש על דעת שהיא שלו - לא
 43 מעל עד שיוציא אותה בחפציו, או עד שיתן אותה במתנה.
 44 נתנה לחברו - הוא מעל, וחברו לא מעל; שאין מועל אחר
 45 מועל בשאר הקדשות, כמו שבארנו. וכן כל פיוצא בזה.
 46 ח. נטל אבן או קורה של הקדש - לא מעל, שהרי לא
 47 נהנה עדין. בנה אותה בתוך ביתו - מעל; נתנה על גבי

מתוך מהדורת חזק

46 ואם לאו, ההקדש בכל מקום שהוא מחלל על זה; ויהנה
47 בכטון.

48 ח. המועל בפחות משנה פרוטה, בין בזדון בין בשגגה
49 - משלם את הקרן, ואינו חייב חמש ולא קרבן. ויראה לי
50 שאינו לוקה על פחות משנה פרוטה, אם היה מזיד.

51 ט. המפקיד מעות הקדש אצל בעל הבית, ונשתמש בהן
52 והוציאן - בעל הבית מעל; שהרי אין לו רשות להשתמש
53 בהן, ובעל הפקדון לא הרשהו.

54 י. הפקידן אצל שלחני או חנוני, ולא היו חתומין ולא
55 קשורין קשר משנה - הואיל ויש לו רשות מן הדין
56 להשתמש בהן - אם הוציאן, שניהן פטורין; בעל הפקדון
57 פטור - שהרי לא אמר לו 'השתמש בהן'; והחנוני פטור
58 - מפני שאינו קשורין קשר משנה ולא חתומין, וכאלו
59 השתמש ברשות.

60 יא. האשה שהכניסה [בנישואיה] מעות של הקדש
61 לבעלה, או שהקדיש מורישתה ומת ונפלו לה הקדשות
62 בירשה - לכשיציא הבעל המעות בחפציו, זמל.

יום שישי כ"ו מנחם-אב ה'תשע"ג

פרק ח

64 א. הפועלין שהיו עושין בהקדש - אף על פי שפסקו
65 עמקן מזונות, לא יאכלו מגרוגרות של הקדש; ואם אכלו,
66 מעלו; אלא ההקדש נתן להן דמי מזונות.

67 ב. הדש בכרשיגי [- מאכל בהמה] הקדש - הרי זה חוסם
68 את הפרה, שנאמר: "לא תחסם שור בדישו", ויש הראוי
69 לו.

70 ג. אין מחללין את ההקדש על המלאכה, אלא על
71 המעות. כיצד? אמן שעשה מלאכה בהקדש במנה - אין
72 נותנין לו בהמת הקדש או טלית הקדש בשכרו, עד
73 שמחללין אותן על המעות; ואחר שיעשו חלין, נותנין
74 אותן לאמן בשכרו - אם רצו, וחוזרין ולוקחין ממנו
75 הבהמה מתרומת הלשכה.

76 ד. כשבונים במקדש, אין לוקחין עצים ואבנים מן
77 ההקדש, ולא בונים את הבנין על דעת שהוא קדש, אלא
78 בונים הכל מן החל; וגזרה שמה יהנה בצל הבנין, או ישען
79 על אבן או קורה בשעת מלאכה. ואחר שישלם הבנין,
80 מחללין מעות ההקדש על הבנין. ואם צרכו הגזברין
81 לעצים לקדש לאותו היום בלבד - לוקחין אותן ממעות
82 הקדש, שהרי אינן מתאחרין ימים, כדי שנחוש להן שמה
83 ישען אדם עליהן וימעל.

84 ה. כשפוסקין עם האמנים לבנות במקדש ובעזרות -
85 פוסקין עמהן כף וכף אמה בכף וכף סלע, באמה בת
86 עשרים אצבע; וכשמושחין [כשמודיים] להן מה שבנו,
87 מושחין ומחשבין להן באמה גדולה בת עשרים וארבע
88

1 שלש - אף האורחין מעלו, מפני שכל אחד מהן עשה
2 שליחות חברו והוסיף מדעתו; נמצא חברו חייב לפי
3 שנעשו דבריו ולא נעקרה השליחות, והוא חייב על זה
4 שהוסיף מדעתו.

5 ב. במה דברים אמורים? בשהיו התתיכות מקדשי בדיק
6 הבית [- רכוש המקדש]. אבל אם היו בשר עולה וכיוצא
7 בו, לא מעל אלא האוכל בלבד; שהרי הוא חייב באסור
8 אחת [- אכילת עולה], תר [בנוסף] על המעילה; ובכל
9 התורה בלה אין שלים לרבר עברה, אלא במעילה לבדה
10 שלא יתערב עמה אסור אחר.

11 ג. הנותן פרוטת הקדש לשלוחו, ואמר לו: 'הבא לי
12 בחצי גרות ובחצי פתילות', הלך והביא לו בכלה גרות,
13 או בכלה פתילות, או שאמר לו: 'הבא לי בכלה גרות',
14 או 'בכלה פתילות', הלך והביא בחצי גרות ובחצי
15 פתילות - שניהם פטורין; בעל הבית לא מעל, שהרי לא
16 נעשית שליחותו בפרוטה; והשליח לא מעל, שהרי לא
17 עקר שליחותו בפרוטה. אבל אם אמר לו: 'הבא לי
18 בחצי גרות ממקום פלוני, ובחצי פתילות ממקום
19 פלוני', והלך והביא גרות ממקום פתילות, ופתילות
20 ממקום גרות - השליח מעל.

21 ד. נתן לו שתי פרוטות ואמר לו: 'הבא לי אתרוג', והלך
22 והביא לו בפרוטה אתרוג ובפרוטה רמון - השליח מעל,
23 ובעל הבית פטור; שהרי שלחו לקנות לו אתרוג ושנה
24 שתי פרוטות; לפיכך אם היה האתרוג שהביא לו בפרוטה
25 שנה שתי פרוטות - שניהן מעלו.

26 ה. השולח פרוטה ביד שלוחו לקנות לו כה חפץ, ונזכר
27 בעל הבית שהיא הקדש קדם שתגיע ליד החנוני - השליח
28 מעל, שהוא שוגג, ובעל הבית כבר נזכר, ואין המזיד חייב
29 בקרבן מעילה, כמו שבארנו. נזכר אף השליח וידע שהיא
30 הקדש קדם שתגיע לחנוני - שניהן פטורין מקרבן מעילה,
31 והחנוני חייב כשיציא [כשיתמם ב:]; אותה פרוטה
32 שנתעברה במעותיו - שהרי הוא שוגג. הודיעו לחנוני
33 שפרוטה שנתן לו הקדש - שלשמן פטורין, ונתפס המקח
34 להקדש.

35 ו. וכיצד יעשה כדי להציל החנוני מן החטא, עד שיהיה
36 מתר להשתמש בכל המעות? נוטל פרוטה של חלין או
37 פלי פל שהוא ואומר: 'פרוטה של הקדש בכל מקום
38 שהיא מחללת על זה'; ותעשה אותה פרוטה או הפלי
39 הקדש, ויתר החנוני להשתמש בכל המעות. וכן פרוטה
40 של הקדש שנתעברה בכל הכיס, או שאמר: 'פרוטה בכיס
41 זה הקדש' - מחלל אותה, ואחר כך ישתמש בכיס; ואם
42 הוציא ולא חלל - לא מעל, עד שיציא את כל הכיס.

43 ז. אמר: 'כיס מפיסי הקדש', וישור משורי הקדש' -
44 מועלין בכלן, ומועלין במקצתן. כיצד עושה? מביא את
45 הגדול שבהם ואומר: 'אם הקדש הוא, הרי זה הקדש';

47 ומוספין, עֲשֶׂרָה פְּרָקִים; הַלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין,
48 תְּשֻׁעָה עֶשֶׂר פְּרָקִים; הַלְכוֹת עֲבוֹדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים,
49 חֲמִשָּׁה פְּרָקִים; הַלְכוֹת מְעִילָה, שְׁמוֹנֶה פְּרָקִים.

50 בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם.

51 תִּכּוֹן תְּפִלְתֵי קְטָרֶת לִפְנֵיהֶן, מִשָּׂאת כְּפֵי מִנְחַת עֶרֶב.

סֵפֶר תְּשֻׁעֵי וְהוּא סֵפֶר הַקְּרָבָנוֹת

54 הַלְכוֹתָיו שֵׁשׁ, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת קְרָבָן פֶּסַח,
55 הַלְכוֹת חֲגִיגָה, הַלְכוֹת כְּבוֹרוֹת, הַלְכוֹת שְׁנֵגוֹת, הַלְכוֹת
56 מַחֲסְרֵי כִפָּרָה, הַלְכוֹת תְּמוּרָה.

הַלְכוֹת קְרָבָן פֶּסַח

57 יֵשׁ בְּכֻלָּן שֵׁשׁ עֲשָׂרָה מִצְוֹת - אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה,
58 וּשְׁתַּיִם עֲשֵׂרָה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֶן:
59 (א) לְשַׁחַט הַפֶּסַח בְּזִמְנוֹ; (ב) שְׁלֹא לְזַבַּח אוֹתוֹ עַל
60 הַחֲמִץ; (ג) שְׁלֹא תֵלִין אִמּוּרָיו; (ד) לְשַׁחַט פֶּסַח שְׁנֵי;
61 (ה) לֶאֱכֹל בֶּשֶׂר הַפֶּסַח עַל מִצֵּה וּמְרוֹר בְּלִיל חֲמִשָּׁה
62 עֶשֶׂר; (ו) לֶאֱכֹל בֶּשֶׂר פֶּסַח שְׁנֵי עַל מִצֵּה וּמְרוֹר בְּלִיל
63 חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר לַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי; (ז) שְׁלֹא יֵאָכֵל נֶאֱוָם וּמִבְּשֵׁל;
64 (ח) שְׁלֹא יוֹצִיא מִבֶּשֶׂר הַפֶּסַח חוּץ לַחֲבוּרָה; (ט) שְׁלֹא
65 יֵאָכֵל מִמֶּנּוּ מִשְׁמֵד; (י) שְׁלֹא יֵאָכֵל מִמֶּנּוּ לְתוֹשֵׁב אוֹ
66 שְׂכִיר; (יא) שְׁלֹא יֵאָכֵל מִמֶּנּוּ עֶרֶל; (יב) שְׁלֹא יִשְׁבֵּר בוֹ
67 עֶצֶם; (יג) שְׁלֹא יִשְׁבֵּר עֶצֶם בְּפֶסַח שְׁנֵי; (יד) שְׁלֹא יִשְׁאִיר
68 מִמֶּנּוּ לְבַקָּר; (טו) שְׁלֹא יִשְׁאִיר מִפֶּסַח שְׁנֵי לְבַקָּר;
69 (טז) שְׁלֹא יִשְׁאִיר מִבֶּשֶׂר חֲגִיגַת יוֹם אַרְבָּעָה עֶשֶׂר עַד יוֹם
70 שְׁלִישִׁי. וּבְאוֹר מִצְוֹת אֵלוֹ - בְּפְרָקִים אֵלוֹ.
71

פְּרָק א

72 א. מִצְוֹת עֲשֵׂה לְשַׁחַט הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עֶשֶׂר לַחֲדָשׁ נִסָּן,
73 אַחַר חֲצוֹת; וְאִין שׁוֹחֲטִין אֵלָּא מִן הַכֹּבְשִׁים אוֹ מִן הָעֹזִים
74 בְּלֶבֶד, זָכַר בֶּן שְׁנָה. וְאַחַד הָאִישׁ וְאַחַד הָאִשָּׁה חִיבִין
75 בְּמִצְוָה זוֹ.
76

77 ב. וּמִי שֶׁבִטֵּל מִצְוָה זוֹ בְּזוֹדוֹן, וְעֵבֵר יוֹם אַרְבָּעָה עֶשֶׂר וְלֹא
78 הִקְרִיב, וְהוּא לֹא טָמֵא, וְלֹא בְּדֶרֶךְ רְחוּקָה [מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ]
79 - הִרִיז זֶה חֵיב כִּרְת; וְאִם בְּטֵלָה בְּשִׁנְיָה, פְּטוּר.
80

81 ג. אִין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח אֵלָּא בְּעִזְרָה, כִּשְׁאֵר הַקְּדָשִׁים;
82 אִף בְּשַׁעַת הַתֵּר הַבְּמוֹת - כִּשְׁהִיָּה מוֹתֵר לַהֲקָרִיב בְּכֹל
83 מְקוֹם, לֹא הִיּוּ מְקָרְבִין אֶת הַפֶּסַח בְּכִמְת [מִזְבַּח] יְחִיד אֵלָּא
84 בְּכִמְת צְבוּר. וּמִי שֶׁהִיָּה מְקָרְבֵוּ בְּכִמְת יְחִיד - לוֹקָה, כְּאֵלוֹ
85 הַקְּרִיבֵוּ בְּשׁוּק, שְׁנֵאֲמַר: "לֹא תוּכַל לְזַבַּח אֶת הַפֶּסַח בְּאַחַד
86 שְׁעָרֶיךָ" - מִפִּי הַשְּׁמוּעָה [מִסּוּרַת מִמֶּנּוּ רַבִּינַן] לְמַדּוּ, שְׁזוֹ
87 אֲזַהֲרָה לְשׁוֹחֲטֵי בְּכִמְת יְחִיד, אֲפִלּוּ בְּשַׁעַת הַתֵּר הַבְּמוֹת.

1 אֲצַבְעוֹת - כְּדִי שְׁלֹא יָבֹאוּ לְיַדִּי מְעִילָה, מִפְּנֵי שְׁאִין
2 מְדַקְדְּקִין בְּמִשְׁחָה.

3 ו. תְּנַאי בֵּית דִּין, שִׁיְהִי הַכֹּהֲנִים גְּאוּתִין [מִשְׁתַּמְשִׁים]
4 בְּמִלַּח וּבְעֵצִים, בְּאַכִּילַת קְרָבָנוֹת שְׁאוּכְלִין בְּחֶלְקֵן; אֲבָל
5 לֹא יִתְנוּ מִלַּח הַמִּקְדָּשׁ בְּחֵלִין שְׁלֵהֵן.

6 ז. מִלַּח שְׁעַל גְּבֵי הָאֶבֶר - מוֹעֲלִין בוֹ; שְׁעַל גְּבֵי הַכֶּבֶשׂ
7 וְשְׁעַל רֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - אִין מוֹעֲלִין בוֹ.

8 ח. רְאוּי לְאָדָם לְהַתְּבוּנָן בְּמִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְלִידַע
9 סוּף עֲנִינָה כְּפִי כַחוֹ. וְדָבָר שְׁלֹא יִמָּצֵא לוֹ טַעַם וְלֹא יִדַע
10 לוֹ עֲלָה - אֵל יְהִי קַל בְּעֵינָיו; וְאֵל יִהְרַס לְעֵלוֹת אֵל ה',
11 פֶּן יִפְרֹץ בוֹ. וְלֹא תִהְיֶה מַחֲשַׁבְתּוֹ בוֹ כְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּשֵׁאֵר דְּבָרֵי

12 הַחַל. בּוֹא וְרֵא, כִּמָּה הִחְמִירָה תּוֹרָה בְּמְעִילָה: וְזֶה אִם
13 עֲצִים וְאֲבָנִים וְעֶפֶר וְאֶפֶר, בִּיּוֹן שְׁנֵקְרָא שֵׁם אֲדוֹן הָעוֹלָם
14 עֲלֵיהֶם בְּדָבָרִים בְּלֶבֶד - נִתְקַדְּשׁוּ, וְכֹל הַנוֹהֵג בְּהֵן מִנְהַג
15 חַל - מַעַל בְּה', וְאֲפִלוּ הִיָּה שׁוֹגֵג צְרִיף כְּפָרָה, קַל וְחֶמֶר

16 לְמִצְוֹת שֶׁחֻקָּן לָנוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא - אֵל יִבְעֹט אֲדָם
17 בְּהֵן מִפְּנֵי שְׁלֹא יִדַע טַעַמָּן, וְלֹא יַחֲפֶה דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא בֵן
18 עַל ה', וְלֹא יִחְשַׁב בְּהֵן מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּדָבָרֵי הַחַל. הִרִי גְּאֵמֵר

19 בַּתּוֹרָה: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת כָּל חֻקֹּתַי וְאֶת כָּל מִשְׁפָּטֵי וְעֲשִׂיתֶם
20 אֹתָם", וְאָמְרוּ חֻכְמִים לְתַן שְׁמִירָה וְעֲשִׂיהָ לְחֻקִּים
21 כְּמִשְׁפָּטִים: וְהָעֲשִׂיהָ יְדוּעָה, וְהִיא שִׁיעֲשֶׂה הַחֻקִּים;
22 וְהַשְּׁמִירָה, שִׁיְזַהֵר בְּהֵן וְלֹא יִדְמָה שֶׁהֵן פְּחוּתִין מִן

23 הַמִּשְׁפָּטִים. וְהַמִּשְׁפָּטִים, הֵן הַמִּצְוֹת שֶׁטַעַמָּן גְּלוּי, וְטוֹבַת
24 עֲשִׂיתָן בְּעוֹלָם הַזֶּה יְדוּעָה, כְּגוֹן אֲסוּר גְּזֵל וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים
25 וְכַבּוּד אָב וְאָם; וְהַחֻקִּים, הֵן הַמִּצְוֹת שְׁאִין טַעַמָּן גְּלוּי.

26 אָמְרוּ חֻכְמִים: חֻקִּים שֶׁחֻקִּיתִי לָךְ, וְאִין לָךְ רְשׁוּת לְהַרְהֵר
27 בְּהֵן. וְיִצְרוּ שֶׁל אֲדָם נוֹקְפוּ בְּהֵן, וְאִמּוֹת הָעוֹלָם מְשִׁיבִין
28 עֲלֵיהֶן - כְּגוֹן אֲסוּר בֶּשֶׂר חַזִּיר, וּבֶשֶׂר בְּחֶלֶב, וְעִגְלָה
29 עֲרוּפָה, וּפְרָה אֲדָמָה, וְשִׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ. וְכִמָּה הִיָּה דָּוִד

30 הַמֶּלֶךְ מִצְטַעֵר מִן הַמִּינִים [אֶפִּיקוֹרְסִים] וְהַגּוֹיִים שֶׁהִיּוּ
31 מְשִׁיבִין עַל הַחֻקִּים; וְכֹל זְמַן שֶׁהִיּוּ רוֹדְפִין אוֹתוֹ בַּתְּשׁוּבוֹת
32 הַשֶּׁקֶר שֶׁעוֹרְכִין לְפִי קֶצֶר דַּעַת הָאָדָם, הִיָּה מוֹסִיף דְּבִקָּה
33 בַּתּוֹרָה, שְׁנֵאֲמַר: "טַפְלוּ עֲלֵי שֶׁקֶר, זִידִים; אֲנִי - בְּכֹל לֵב
34 אֲצַר פְּקוּדֵיךָ", וְנֵאֲמַר שֵׁם בְּעִנְיָן: "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֲמוּנָה;

35 שֶׁקֶר רְדַפוּנִי, עֲזַרְנִי". וְכֹל הַקְּרָבָנוֹת בְּלֵן מִכֹּל הַחֻקִּים הֵן.
36 לְפִיכָף אָמְרוּ חֻכְמִים, שְׁאִף עַל עֲבוֹדַת הַקְּרָבָנוֹת הָעוֹלָם
37 עוֹמֵד - שֶׁבְּעֲשִׂית הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים זוֹכִין הַיְשָׁרִים לְחַיֵּי
38 הָעוֹלָם הַבָּא; וְהַקְּדִימָה תּוֹרָה צְוִינָה עַל הַחֻקִּים, שְׁנֵאֲמַר:

39 "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי, אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם
40 הָאָדָם וְחַי בְּהֵם".

41 בְּרִיף רַחֲמָנָא דְּסִיעֵן. נִגְמַר סֵפֶר שְׁמִינִי, בְּעִזְרַת שְׁדִי.
42 וּמִנְיָן פְּרָקִים שֶׁל סֵפֶר זֶה, חֲמִשָּׁה וְתִשְׁעִים פְּרָקִים:
43 הַלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה, שְׁמוֹנֶה פְּרָקִים; הַלְכוֹת קְלֵי
44 הַמִּקְדָּשׁ, עֲשָׂרָה פְּרָקִים; הַלְכוֹת בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ, תְּשֻׁעָה
45 פְּרָקִים; הַלְכוֹת אִסּוּרֵי מִזְבֵּחַ, שְׁבַעֶה פְּרָקִים; הַלְכוֹת
46 מְעֵשֶׂה הַקְּרָבָנוֹת, תְּשֻׁעָה עֶשֶׂר פְּרָקִים; הַלְכוֹת תְּמִידִין

מתוך מהדורת חזק

48 - וְהָבִי; וְלֹא הָיוּ מְעַרְבִין, כְּדִי שִׁיְהִי לָהֶם נוֹאֵי. וְלֹא הָיוּ
 49 לְמַזְרְקִין שׁוֹלִים (ישראל), כְּדִי שֶׁלֹּא יִנְיָחוּם וְיִקְרַשׁ הַדָּם.
 50 יד. שְׁחַט הַשׁוֹחֵט, וְקָבַל הַכֹּהֵן - נוֹתְנוּ לַחֲבֵרוֹ, וְחִבְרוּ
 51 לַחֲבֵרוֹ, כְּדִי שִׁיִּתְעַסְקוּ רַבִּים בַּמִּצְוָה, עַד שִׁיִּגִיעַ הַדָּם אֶצֶל
 52 כֹּהֵן הַקְּרוֹב לְמִזְבֵּחַ; שׁוֹפְכוֹ שֶׁפִּיכָה אַחַת כְּנֶגֶד הַיְסוּד,
 53 וּמְקַבֵּל מִזְרָק אֶחָד מֵלֹא, וְאַחַר כֵּן מַחֲזִיר אֶת הַרִיקָן. וְתוֹלִין
 54 וּמִפְשִׁיטִין אֶת בְּלוֹ, וְקוֹרְעוֹ [- אֶת בִּטְנוֹ], וּמְמַחֶה (מִנְקָה) אֶת
 55 קְרָבָיו (מַעֲרִי), עַד שֶׁמִּסִּיר מִקֵּן הַצֹּאֵה וְהַפָּרֶשׁ (זוֹהַמָּה);
 56 וּמוֹצִיא אֶת הָאֵמורִין, וְנוֹתֵן בְּכָלִי, וּמוֹלַחֵן, וּמְקַטְרֵן הַכֹּהֵן
 57 עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ. וְכִיצַד תוֹלִין וּמִפְשִׁיטִין? מִסְמְרוֹת שֶׁל בְּרוֹזַל
 58 הָיוּ קְבוּעִין בְּפְתָלִים וּבַעֲמוּדִים, שֶׁבָּהֶם תוֹלִין וּמִפְשִׁיטִין;
 59 וְכָל מִי שֶׁלֹּא מִצָּא מְקוֹם לְתוֹת, מְקַלֵּין דְּקִין תְּלָקִין הָיוּ
 60 שָׂם, מֵנִיחַ עַל כַּתְפוֹ וְעַל כַּתְף חֲבֵרוֹ, וְתוֹלֶה וּמִפְשִׁיט.
 61 טו. שְׁלֹמוֹ (סִימוֹ) מִלְּהַקְרִיב, פּוֹתְחִין דְּלִתוֹת הָעֶזְרָה,
 62 וְיוֹצֵאת פֶּת הָרֵאשׁוֹנָה, וְנִכְנְסָה שְׁנִיָּה; יֹצֵאת שְׁנִיָּה, וְנִכְנְסָה
 63 שְׁלִישִׁית. כְּמַעֲשֵׂה רֵאשׁוֹנָה, כֵּן מַעֲשֵׂה שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית.
 64 שְׁלֹמָה פֶּת שְׁלִישִׁית וְיֹצֵאת, רוֹחֲצִין אֶת הָעֶזְרָה.
 65 טז. חָל אַרְבָּעָה עֶשֶׂר לְהִיּוֹת בְּשֶׁבֶת - כְּמַעֲשֵׂהוּ בְּחַל, כֵּן
 66 מַעֲשֵׂהוּ בְּשֶׁבֶת. וְרוֹחֲצִין אֶת הָעֶזְרָה בְּשֶׁבֶת; שָׂאִין אֶסוּר
 67 שְׁבוּת [- אִיסוּר מִדְּרַבּוֹן] בְּמִקְדָּשׁ, אֶפְלוֹ בְּדָבָר שָׂאִינוֹ צְרָף
 68 עֲבוּדָה. אֶסוּר שְׁבוּת - בְּמִקְדָּשׁ, הֵתֵר הוּא.
 69 יז. אֵין כָּל אֶחָד וְאֶחָד מוֹלִיף אֶת פְּסָחוֹ לְבִיתוֹ בְּשֶׁבֶת;
 70 אֲלֹא פֶת הָרֵאשׁוֹנָה - יוֹצֵאִין בְּפִסְחֵיהֶן, וְיוֹשְׁבֵין בְּהַר
 71 הַבַּיִת; וְהַשְּׁנִיָּה - יוֹצֵאִין בְּפִסְחֵיהֶן, וְיוֹשְׁבֵין בְּחֵיל [- בֵּין
 72 הָעוֹרָה לְהַר הַבַּיִת]; וְהַשְּׁלִישִׁית - עוֹמְדִין בְּמִקְוֵן בְּעֶזְרָה.
 73 וְשׁוֹהֵין הַפֶּל עַד מוֹצָאֵי שְׁבֶת, וְהוֹלֵף כָּל אֶחָד בְּפִסְחוֹ
 74 לְבִיתוֹ.
 75 יח. שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, וְרִיקַת דָּמוֹ, וּמַחֲזִי קְרָבָיו, וְהַקְטֵר
 76 תְּלָבָיו - דוֹחִין אֶת הַשְּׁבֶת; שָׂאִי אֶפְשֵׁר לְעִשׂוֹתָן קֹדֶם
 77 הַשְּׁבֶת - שְׁהָרִי קְבוּעַ לוֹ זְמַן, שְׁנֹאֲמַר: "בְּמוֹעֲדוֹ". אֲבָל
 78 הַרְבֵּכָתוֹ (בְּרֵשׁוֹת הַרְבִּים), וְהַבָּאָתוֹ מִחוּץ לַתְּחוּם [- אֶלֶפִּיִּים
 79 אִמָּה מִחוּץ לְעִיר], וְחִתִּיכַת יְבִלְתוֹ (שֶׁהִיא מוֹס) בְּכָלִי - אֵינֶן
 80 דוֹחִין אֶת הַשְּׁבֶת, שְׁהָרִי אֶפְשֵׁר לְעִשׂוֹתָן קֹדֶם הַשְּׁבֶת. וְאִם
 81 יָכוֹל לְחַתֵּף יְבִלְתוֹ בְּיָדוֹ בְּשֶׁבֶת, חוֹתֵף; וְאִם הִיָּתָה יְבִשָּׁה,
 82 חוֹתֵף אֶפְלוֹ בְּכָלִי - שָׂאִין שְׁבוּת בְּמִקְדָּשׁ כָּלֵל. וְכֵן צְלִיתוֹ,
 83 וְהִדְחַת קְרָבָיו - אֵינֶן דוֹחִין אֶת הַשְּׁבֶת, שְׁהָרִי אֶפְשֵׁר
 84 לְעִשׂוֹתָן לְאַחַר הַשְּׁבֶת.
 85 יט. שָׁכַח וְלֹא הִבִּיא סִפְיָן, לֹא יְבִיאָנָה בְּשֶׁבֶת; אֲלֹא נוֹתְנָה
 86 בֵּין קְרָנֵי הַכְּבֹשׁ, אוֹ בְּצִמְרוֹ, וּמִפְּשִׁי עַד שֶׁמְבִיאֻ לוֹ לְעֶזְרָה,
 87 וּמְקַדִּישׁוֹ שָׂם [- אֶת הַקְּרָבוֹן]. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְחַמֵּר [-
 88 מְנַהֵג בַּחֲמָה עִם מַשָּׂא] בְּשֶׁבֶת - מְחַמֵּר כִּלְאֲחֵר יָד הוּא [-
 89 לֹא בְּדֶרֶךְ הַרְגִּילָה]; וּמִפְּנֵי הַמִּצְוָה, מֵתֵר. בְּמָה דְּבָרִים
 90 אֲמורִים? בְּשֵׁלֹא הַקְדִּישׁ פְּסָחוֹ עֲדוֹן, וְלֹא אֲמַר 'זֶה פְּסָח';
 91 אֲבָל אִם הַקְדִּישׁוֹ - לֹא יְבִיא סִפְיָן עֲלָיו, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹבֵד
 92 בְּקִדְשִׁים. וּמִפְּנֵי מָה הִתִּירוֹ לְהַקְדִּישׁ פְּסָחוֹ בְּשֶׁבֶת? הוּאִיל
 93 וְקְבוּעַ לוֹ זְמַן, מֵתֵר לְהַקְדִּישׁוֹ בְּשֶׁבֶת; וְכֵן מְקַדֵּשׁ אֶדָם
 94 [קְרָבוֹן] תְּגִיגָתוֹ בְּיוֹם טוֹב, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

1 ד. שְׁחִיטַת הַפֶּסַח - אַחַר חֲצוֹת; וְאִם שֶׁחֲטוּ קֹדֶם חֲצוֹת,
 2 פְּסוּל. וְאֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ אֲלֹא מֵאַחַר [קְרָבוֹן] תְּמִיד שֶׁל בֵּין
 3 הָעַרְבִים; אַחַר שֶׁמְקַטְרִין קִטְרֵת שֶׁל בֵּין הָעַרְבִים, וְאַחַר
 4 שֶׁמְטִיבִין אֶת הַנְּרוֹת, מִתְחִילִין לְשַׁחֵט אֶת הַפְּסָחִים, עַד סוֹף
 5 הַיּוֹם. וְאִם שֶׁחֲטוּ אַחַר חֲצוֹת, קֹדֶם תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבִים
 6 - כְּשֵׁר; וְיִהְיֶה אֶחָד מִמֶּרֶס [מַעֲרַבֵּב שְׁלֵא יִקְרוּשׁ] בְּדָם
 7 הַפֶּסַח, עַד שִׁיִּזְרַק דָּם הַתְּמִיד, וְאַחַר כֵּן יִזְרַק דָּם הַפֶּסַח
 8 אַחֲרָיו; וְאִם נִזְרַק דָּם הַפֶּסַח קֹדֶם דָּם הַתְּמִיד, כְּשֵׁר.
 9 ה. הַשׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח בְּזִמְנוֹ, וְהָיָה לוֹ כְּפִיֵּית חֶמֶץ בְּרֵשׁוֹתוֹ
 10 - לוֹקָה, שְׁנֹאֲמַר: "לֹא תִזְבַּח עַל חֶמֶץ דָּם זְבָחִי" - שֶׁלֹּא
 11 יִזְבַּח הַפֶּסַח, וְהֶחֱמֵץ קָיָם. אֶחָד הַשׁוֹחֵט, וְאֶחָד הַזּוֹרֵק אֶת
 12 הַדָּם, וְאֶחָד הַמְקַטֵּיר אֶת הָאֵמורִין [אֶבְרִים] - אִם הָיָה
 13 בְּרֵשׁוֹת אֶחָד מֵהֶן, אוֹ בְּרֵשׁוֹת אֶחָד מִגְּבֵי חֲבוּרָה שְׁאוּכְלִין
 14 פְּסָח זֶה, כְּפִיֵּית חֶמֶץ בְּשַׁעַת הַקְּרָבוֹתוֹ - הָרִי זֶה לוֹקָה, וְהַפֶּסַח
 15 כְּשֵׁר.
 16 ו. דָּם הַפֶּסַח, טְעוֹן שֶׁפִּיכָה [- וְלֹא זְרִיקָה] כְּנֶגֶד הַיְסוּד
 17 [בְּסִיט הַמִּזְבֵּחַ]. וְאַחַר שֶׁשׁוֹפְכִין דָּמוֹ - מִפְּשִׁיטִין אוֹתוֹ,
 18 וְקוֹרְעִין אֶת בִּטְנוֹ, וּמוֹצִיאִין אֶת אֵמורִיו, וּמְקַטְרִין אוֹתָן
 19 תְּלָבִין, כָּל זְבַח וְזְבַח לְבָדוֹ. וְעַל הַזְּבַח נוֹטֵל פְּסָחוֹ עִם
 20 הָעוֹר שְׁלוֹ, וְיוֹצֵא לְבִיתוֹ לִירוּשָׁלַיִם, וְצוֹלְהוֹ, וְאֹכְלוֹ לְעַרְב.
 21 ז. הַמְנִיחַ אֵמורִין, וְלֹא הַקְטֵרֵן עַד שֶׁלְּנֻגוֹ [עַד הַבוֹקֵר]
 22 וְנִפְסְלוֹ בְּלִינָה - הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֹאֲמַר: "וְלֹא
 23 יִלִּין חֶלֶב חֲגִי עַד בִּקְרִי". וְאֵף עַל פִּי שֶׁעֵבֶר - אֵינוֹ לוֹקָה;
 24 לְפִי שָׂאִין בוֹ מַעֲשֵׂה.
 25 ח. מְקַטְרִין תְּלָבֵי פְּסָחִים כָּל הַלַּיְלָה, עַד שִׁיעֲלָה עֲמוּד
 26 הַשַּׁחַר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמורִים? כְּשֶׁחָל אַרְבָּעָה עֶשֶׂר לְהִיּוֹת
 27 בְּשֶׁבֶת - שְׁהָרִי תְּלָבֵי שְׁבֶת קְרָבִין בְּיוֹם טוֹב; אֲבָל אִם חָל
 28 אַרְבָּעָה עֶשֶׂר לְהִיּוֹת בְּחַל, אֵין מְקַטְרִין תְּלָבֵי חַל בְּיוֹם טוֹב.
 29 ט. הַפֶּסַח נִשְׁחַט בְּשֵׁלֶשׁ כְּתוֹת, שְׁנֹאֲמַר: "וְשַׁחֲטוּ אוֹתוֹ כֹּל
 30 קֵהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל" - קֵהַל, וְעֲדָה, וְיִשְׂרָאֵל. וְאֵין פּוֹתְחִין
 31 מְשֻׁלְשִׁים בְּנֵי אֶדָם כְּכֹל פֶּת וְכֹת.
 32 י. הָיוּ הַכָּל חֲמָשִׁים - נִכְנְסִין בְּתַחֲלָה שְׁלִשִׁים, וְשׁוֹחֲטִין;
 33 וְיוֹצֵאִין עֲשָׂרָה, וְנִכְנְסִין עֲשָׂרָה; וְחוֹזְרִין וְיוֹצֵאִין עֲשָׂרָה,
 34 וְנִכְנְסִין עֲשָׂרָה.
 35 יא. הָיוּ פָחוֹת מִחֲמָשִׁים - אֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח,
 36 לְכַתְחָלָה. וְאִם שֶׁחֲטוּ כִּלְזֶן בְּכַת אַחַת, כְּשֵׁר. כִּיצַד נִשְׁחַט?
 37 נִכְנְסָה הַפֶּת הָרֵאשׁוֹנָה עַד שֶׁתַּתְּמַלֵּא הָעֶזְרָה, וְנוֹעֲלִין דְּלִתוֹת
 38 הָעֶזְרָה, וּמִתְחִילִין לְשַׁחֵט אֶת פְּסָחֵיהֶם. וְכָל זְמַן שֶׁהֶם
 39 שׁוֹחֲטִין וּמְקַרְבִּין, קוֹרְאִין הַלְּוִים אֶת הַהֵלֵל. אִם גָּמְרוּ אֶת
 40 הַהֵלֵל, וְעֲדוֹן לֹא שְׁלָמָה הַפֶּת מִלְּהַקְרִיב - שׁוֹנֵין [קוֹרְאִים
 41 שׁוֹב]; וְאִם שָׁנוּ, וְלֹא שְׁלָמוֹ לְהַקְרִיב - מְשֻׁלְשִׁין. וּמַעֲוֹלִם
 42 לֹא שְׁלֹשׁוֹ.
 43 יב. עַל כָּל קְרִיאָה וְקְרִיאָה, תוֹקְעִין שְׁלֹשׁ תְּקִיעוֹת
 44 בְּחֻצּוֹצְרוֹת - תְּקִיעָה וְתוֹרְעָה וְתִקְיעָה; הוּאִיל וְאֵין לוֹ [-
 45 לְפִסָּח] נִסְכִּים לְתַקְעַ בְּשַׁעַת נְסוּף, תוֹקְעִין בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה.
 46 יג. הַכְּהֵנִים עוֹמְדִים שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת, וּבִידֵיהֶם מִזְרָקֵי כֶּסֶף
 47 וּמִזְרָקֵי זָהָב, שׁוֹרָה שְׁפָלָה כֶּסֶף - כֶּסֶף, וְשׁוֹרָה שְׁפָלָה זָהָב

47 ח. שוחט אדם על ידי [- עבוד] בנו ובתו הקטנים, ועל
48 ידי עבדו ושפחתו הפגועים, בין מדעתו, בין שלא
49 מדעתו. אבל אינו שוחט על ידי בנו ובתו הגדולים, ולא
50 על ידי עבדו ושפחתו העבריים, ולא על ידי אשתו - אלא
51 מדעתו; ואם שתקו ולא מחו, הרי זה מדעתו.

52 ט. שחט על ידי בנו ובתו הקטנים, ועל ידי עבדו ושפחתו
53 הפגועים, והלכו ושחטו הן לעצמן - יוצאין בשל רבם
54 [אזונו].

55 י. שחט על ידי אשתו ובנו ובתו הגדולים, ועבדו ושפחתו
56 העבריים, ושחטו הם לעצמן - אין לה מחוי גדול מזה,
57 ואינן יוצאין אלא בשל עצמן.

58 יא. האשה שהיא בבית בעלה, שחט עליה אביה ושחט
59 עליה בעלה - תאכל משל בעלה. היתה נחפזת לילך לבית
60 אביה ברגל הראשון הסמוך לנשואיה כדרך כל הבנות,
61 ושחט עליה אביה ושחט עליה בעלה - תאכל משל
62 אביה; מכאן ואילך, תאכל ממקום שהיא רוצה - והוא,
63 שתברר לה מקום שתמצא בשעת שחיטה. וכן תום
64 ששחטו עליו אפטרופין [- האחראי עליו], יאכל ממקום
65 שהוא רוצה. במה דברים אמורים? ביתום קטן; אבל גדול
66 - נעשה כממנה עצמו על שני פסחים, והממנה עצמו על
67 שני פסחים, אינו אוכל אלא מן הנשחט ראשון.

68 יב. עבד של שני שתפין [ושניהם שחטו עליו] - בזמן
69 שמקפידין זה על זה, לא יאכל משל שניהם; ואם אינן
70 מקפידין, ממקום שירצה יאכל.

71 יג. מי שחציו עבד וחציו בן חורין - לא יאכל לא משל
72 רבו ולא משל עצמו, עד שיעשה פלו בן חורין.

73 יד. עד כמה נמנין על הפסח? עד שיהיה בו פזית לכל
74 אחד ואחד. ונמנין עליו ומושכין את ידיהן ממנו [-
75 יוצאים מהשופות], עד שישחט; כיון שנשחט - אינו
76 יכול למשך את ידו, שהרי נשחט עליו. נמנו עליו, וחרורו
77 אחרים ונמנו עליו - ראשונים שיש להם פזית - אוכלים,
78 ופטרונים מלעשות פסח שני; ואחרונים שרבו [שנסו] עד
79 שלא נמצא בו פזית לכל אחד - אינן אוכלין, וחיבין
80 לעשות פסח שני.

81 טו. הממנה אחרים עמו על חלקו, ולא ידעו בהם בני
82 החבורה - הרי בני החבורה רשאים לתן לו חלקו אחר
83 שיצלה בעת האכילה, ובני החבורה אוכלין משלהם, והוא
84 אוכל חלקו עם האחרים שמנה עליו, חבורה שניה. וכן
85 בני חבורה שהיה אחד מהן גרגרן [זולל] - רשאים
86 להוציא מהם, ונותנין לו חלקו, ויאכלהו בחבורתו; ואם
87 אינו זולל, אינן רשאים לחלק.

יום שבת קודש כ"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

פרק ג

89 א. האומר לעבדו: 'צא ושחט עלי את הפסח' - אף על
90 פי שדרך רבו לשחט טלה בכל שנה, והלך ושחט עליו

1 כ. השוחט את הפסח, ונמצא בעל מום, או טרפה - הרי
2 זה שוחט אחר, בין בחל בין בשבת; אפלו מאה זה אחר
3 זה - שוחט והולך, עד שיכשר אחד, או עד שתחשף
4 וידחה לשני - שהרי אנוס הוא.

פרק ב

5 א. אין שוחטין את הפסח אלא למנויו [- החבורה
6 שהשתתפה בו], שגאמר: 'תכסו על השה' - מלמד, שהן
7 מתמנין עליו כשהוא חי. ואלו המתמנין, הן הנקראין 'בני
8 חבורה'.
9 ב. ויחיד ששחט את הפסח לעצמו - כשר; והוא, שיהיה
10 ראוי לאכל את פלו. ומשתדלין שלא ישחט לכתחלה על
11 יחיד, שגאמר: 'עשו אתו'.

12 ג. אין שוחטין את הפסח אלא על מי שראוי לאכל. היה
13 אחד מבני חבורה קטן, או זקן, או חולה - אם יכול לאכל
14 פזית, שוחטין עליו; ואם לאו, אין שוחטין עליו, שגאמר:
15 "איש לפי אכלו", עד שיהיה ראוי לאכל. אפלו חבורה
16 של מאה, ואין כל אחד מהן יכול לאכל פזית - אין
17 שוחטין עליהם.

18 ד. אין עושין חבורה נשים ועבדים, או קטנים ועבדים -
19 מפני קלות שתהיה ביניהן; אבל עושין חבורה פלה נשים,
20 אפלו בפסח שני, או פלה עבדים. ושוחטין על הקטנים,
21 שיהיו מקלל בני חבורה - לא שתהיה חבורה פלה קטנים,
22 שאינן בני דעת [ויוותרו ממנו]. וכן אין עושין חבורה פלה
23 חולים או זקנים או אוננים [ביום שמת קרובו שחיב
24 להתאבל עליו, וטרם נקבר], אף על פי שפלן יכולין לאכל
25 - הואיל ואכילתן מעוטה; שמה ושאירו הפסח, וביאווהו
26 לידי פסול. ואם עברו ושחטו על חבורה זו, כשר. וכן אין
27 עושין חבורה פלה גרים - שמה ודקדקו [יחמירו] בו,
28 וביאווהו לידי פסול; ואם שחטו עליהם, כשר.

29 ה. שחטו [וכיון] - שלא למנויו, או למי שאין כל אחד
30 מהן יכול לאכל פזית, או ששחטו לערלים [יהודים שלא
31 נימולו] או לטמאים - פסול. שחטו [בשיתוף] למי שיכול
32 לאכל ולמי שאינו יכול לאכל פזית, למנויו ושלא למנויו,
33 למולים [נימולים] ולערלים, לטהורים ולטמאים - כשר;
34 שאלו הראויין לו, אוכלין כהלכה; והאחרים, כאלו לא
35 חשב עליהם.

36 ו. שחטו למולים, וזרק דמו לשם מולים וערלים - פסול;
37 שהזריקה חמורה, שהוא עקר הקרבן. שחטו למולים,
38 שיתפפרו בו ערלים - פסול, שהרי יש מחשבת ערלים
39 בזריקה. שחטו לאוכליו, לזרק דמו שלא לאוכליו - הפסח
40 כשר; ואין אדם יוצא בו ידי חובתו, לפי שאין מחשבת
41 אוכלין בזריקה.

42 ז. מי שהוא בריא בשעת שחיטה, וחולה בשעת זריקה,
43 או חולה בשעת שחיטה, ובריא בשעת זריקה - אין
44 שוחטין וזורקין עליו; עד שיהיה בריא משעת שחיטה,
45 עד שעת זריקה.

מתוך מהדורת חזק

- 1 גְּדִי, או שְׁהִיָּה דְרַכּוּ לְשַׁחַט גְּדִי, וְהֵלֵךְ וְשַׁחַט עָלָיו טֹלָה -
 2 הָרִי זֶה יֵאָכֵל מִמֶּנּוּ; שֶׁהָרִי לֹא פָּרַשׁ וְאָמַר לוֹ: 'שַׁחַט לִי
 3 מִמֵּיין פְּלוֹנִי'. הֵלֵךְ וְשַׁחַט גְּדִי וְטֹלָה - אֵינּוּ אוֹכֵל מִשְׁנֵיהֶן,
 4 אֲלֵא יֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה; שֶׁאֵין נִמְנָיִן עַל שְׁנֵי פְּסָחִים. וְאִם
 5 הָיָה מֵלֶךְ או מִלְּפָה, וְאָמַר לְעַבְדּוֹ לְשַׁחַט עָלָיו, וְשַׁחַט גְּדִי
 6 וְטֹלָה - יֵאָכֵל מִן הָרֵאשׁוֹן, מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת.
 7 ב. הָאוֹמֵר לְשְׁלוּחֹ: 'צֵא וְשַׁחַט עָלַי אֶת הַפֶּסַח', וְקָבַע לוֹ
 8 גְּדִי או טֹלָה, וְשִׁכַח מָה אָמַר לוֹ - הָרִי זֶה שׁוֹחַט גְּדִי וְטֹלָה
 9 וְאוֹמֵר: 'אִם גְּדִי אָמַר לִי, גְּדִי שְׁלוֹ וְטֹלָה שְׁלִי; וְאִם טֹלָה
 10 אָמַר לִי, טֹלָה שְׁלוֹ וְגִדִי שְׁלִי'; שִׁכַח הַשּׁוֹלַח מָה אָמַר לוֹ,
 11 שְׁנֵיהֶם יֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה. וְאִם שִׁכַח הַשּׁוֹלַח קֹדֶם שֶׁיִּזְרַק
 12 הַדָּם, חִזְקִינן לְעִשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי; שִׁכַח אַחַר שֶׁנִּזְרַק הַדָּם,
 13 פְּטוּרִין מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי. וְכֵן הֵדִין בְּאוֹמֵר לְעַבְדּוֹ: 'צֵא
 14 וְשַׁחַט עָלַי', וְקָבַע לוֹ, וְשִׁכַח הָעַבֵּד מָה שֶׁאָמַר לוֹ רְבוּ;
 15 וְהוּא [בַּתְנַאי], שִׁיתֵּן לוֹ רוּעָה שֶׁל רְבוּ גְּדִי וְטֹלָה, וְיֹאמַר
 16 לוֹ: 'שַׁחַט שְׁנֵיהֶם כְּדִי שֶׁתִּשְׁחַט כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְךָ רְבִי, וְהָרִי
 17 אֶחָד מֵהֶן שֶׁלֶךְ עַל מִנַּת שְׁלֵא יִהְיֶה לְרִבְךָ בּו כְּלוּם; אִם
 18 עָשָׂה הַרוּעָה כֵּן, אַחַר כֵּן יִהְיֶה אֲפָשֶׁר לְעַבֵּד לְהַתְנוּת כְּמוֹ
 19 שֶׁבְּאַרְנוּ.
 20 ג. בְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁאָמְרוּ לְאֶחָד: 'לֵךְ וְשַׁחַט עָלֵינוּ אֶת
 21 הַפֶּסַח', וְאָמַר הוּא לְהֵם: 'אַתֶּם שַׁחְטוּ עָלַי', וְשַׁחַט הוּא
 22 וְשַׁחְטוּ הֵם - כֵּלָּן אוֹכְלִין מִזֶּה שֶׁנִּשְׁחַט רֵאשׁוֹן, וְהֵאֲחֵרוֹן
 23 יֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה.
 24 ד. חֲבוּרָה שֶׁאָבַד פֶּסַחָהּ, אָמְרוּ לְאֶחָד: 'צֵא וּבְקַשׁ [חֲפֵשׂ
 25 הַפֶּסַח] וְשַׁחַט עָלֵינוּ', הֵלֵךְ וּמִצָּא פֶּסַח שֶׁאָבַד וְשַׁחְטוּ, וְהֵם
 26 לְקַחוּ פֶּסַח אַחַר וְשַׁחְטוּהוּ - אִם שְׁלוֹ נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן - הוּא
 27 אוֹכֵל מִשְׁלוֹ, וְהֵן אוֹכְלִין עִמּוֹ, וְהַשְּׁנֵי יִשְׂרָף; אִם שֶׁלֶּהֶן
 28 נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן - הֵן אוֹכְלִין מִשְׁלֵהֶן, וְהוּא אוֹכֵל מִשְׁלוֹ; אֵין
 29 יָדוּעַ אֵיזָה מֵהֶן נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן, או שֶׁשַׁחְטוּ שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת -
 30 הוּא אוֹכֵל מִשְׁלוֹ, וְהֵן אֵינָן אוֹכְלִין עִמּוֹ, וְשֶׁלֶּהֶן יֵצֵא לְבֵית
 31 הַשְּׂרָפָה, וּפְטוּרִין מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי.
 32 ה. אָמַר לְהֵם זֶה שֶׁשְׁלַחְתֶּם לְבַקֵּשׁ פֶּסַח שֶׁאָבַד וְלִשְׁחַטוֹ:
 33 'אִם אַחֲרָתִי - שַׁחְטוּ אִתְּם עָלַי', הֵלֵךְ וּמִצָּא וְשַׁחַט, וְהֵם
 34 לְקַחוּ וְשַׁחְטוּ - אִם שֶׁלֶּהֶם נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן - הֵם אוֹכְלִין
 35 מִשְׁלֵהֶם, וְהוּא אוֹכֵל עִמָּהֶם, וְהַשְּׁנֵי יִשְׂרָף; וְאִם שְׁלוֹ נִשְׁחַט
 36 רֵאשׁוֹן - הוּא אוֹכֵל מִשְׁלוֹ, וְהֵם אוֹכְלִים מִשְׁלֵהֶם; אֵין יָדוּעַ
 37 אֵיזָה מֵהֶם נִשְׁחַט רֵאשׁוֹן, או שֶׁשַׁחְטוּ שְׁנֵיהֶם כְּאַחַד - הֵם
 38 אוֹכְלִין מִשְׁלֵהֶם, וְהוּא אֵינוֹ אוֹכֵל עִמָּהֶם, וְשְׁלוֹ יֵצֵא לְבֵית
 39 הַשְּׂרָפָה, וּפְטוּר מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי.
 40 ו. אָבַד לְהֵם פֶּסַח, וְאָבַד לוֹ פֶּסַח, וְאָמַר לְהֵם: 'צֵאוּ
 41 וּבְקַשׁוּ וְשַׁחְטוּ עָלַי', וְאָמְרוּ לוֹ: 'צֵא וּבְקַשׁ וְשַׁחַט עָלֵינוּ',
 42 וְהֵלֵךְ וּמִצָּא וְשַׁחַט, וּמִצָּאוּ הֵם וְשַׁחְטוּ - אוֹכְלִין כֵּלָּן מִן
 43 הָרֵאשׁוֹן, וְהַשְּׁנֵי יִשְׂרָף; וְאִם אֵין יָדוּעַ אֵיזָה מֵהֶן נִשְׁחַט
 44 רֵאשׁוֹן, או שֶׁשַׁחְטוּ שְׁנֵיהֶם כְּאַחַת - שְׁנֵיהֶם יִשְׂרָפוּ,
 45 וּפְטוּרִין מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי. הֵלֵךְ הוּא לְבַקֵּשׁ, וְהֵלְכוּ הֵם
 46 לְבַקֵּשׁ, וְלֹא אָמְרוּ זֶה לְזֶה כְּלוּם - אֵף עַל פִּי שְׁהִיָּה לְבַלְבֵּם
 47 שֶׁיִּשְׁחַט כֹּל אֶחָד מֵהֶם עַל חֲבֵרוֹ, או שְׁהִיָּה שֵׁם רְמִיזוֹת
- 48 וְדַבָּרִים שֶׁאֵמְדֵן הַדַּעַת בְּהֵם שֶׁכֵּל אֶחָד שֶׁיִּמְצָא וְשַׁחַט עַל
 49 חֲבֵרוֹ - הוּאֵיל וְלֹא פָּרַשׁוּ וְלֹא אָמְרוּ זֶה לְזֶה כְּלוּם, אֵינָם
 50 אַחֲרָאִין זֶה לְזֶה.
 51 ז. שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ פְּסָחֵיהֶם קֹדֶם שֶׁיִּשְׁחַטוּ -
 52 חֲבוּרָה זוֹ לּוֹקְחִין כְּבֶשֶׂת אֶחָד מִן הַתְּעַרְבָת, וְהַשְּׁנִיָּה לּוֹקְחִין
 53 הַשְּׁנִי, וְאֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה זוֹ בָּא אֲצֵל אֵלוֹ, וְאֶחָד מִבְּנֵי
 54 חֲבוּרָה הַשְּׁנִיָּה בָּא אֲצֵל הָרֵאשׁוֹנָה; וְכֹל חֲבוּרָה מֵהֶן
 55 אוֹמְרַת לְזֶה הָאֶחָד שֶׁבָּא אֲצֵלָם: 'אִם שְׁלָנוּ הוּא הַפֶּסַח
 56 הַזֶּה, יָדִיךָ מִשׁוֹכּוֹת מִשְׁלֶךְ, וְנִמְנִיַת עַל שְׁלָנוּ; וְאִם שְׁלֶךְ
 57 הוּא הַפֶּסַח הַזֶּה, יָדִינוּ מִשׁוֹכּוֹת מִשְׁלָנוּ, וְנִמְנִינּוּ עַל שְׁלֶךְ'.
 58 וְכֵן חִמַּשׁ חֲבוּרוֹת שֶׁל חִמְשָׁה חִמְשָׁה בְּנֵי אָדָם, או עֶשֶׂר
 59 חֲבוּרוֹת שֶׁל עֶשְׂרֵה עֶשְׂרֵה - מוֹשְׁכִין לְהֵם אֶחָד מִכֹּל
 60 חֲבוּרָה לְחֲבוּרָה הַאֲחֵרוֹת, וְכֵף הֵם מִתְּנִים וְאוֹמְרִים; וְאַחַר
 61 כֵּף שׁוֹחְטִין.
 62 ח. שְׁנַיִם שֶׁנִּתְעַרְבוּ פְּסָחֵיהֶם - זֶה לּוֹקֵחַ לוֹ פֶּסַח אֶחָד מִן
 63 הַתְּעַרְבָת, וְזֶה לּוֹקֵחַ לוֹ אֶחָד, וְזֶה מִמֶּנָּה עִמּוֹ עַל פְּסָחוֹ
 64 אֶחָד מִן הַשּׁוֹק, וְהָאֲחֵר מִמֶּנָּה עִמּוֹ אֶחָד מִן הַשּׁוֹק, כְּדִי
 65 שִׁיְהִי שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת; וְאַחַר כֵּף יָבוֹא אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם אֲצֵל
 66 אֵלוֹ, וְיָבוֹא אֶחָד מֵאֵלוֹ אֲצֵל הָאֲחֵר, וּמִתְּנֵהוּ כֹל אֶחָד מֵהֶן
 67 עִם חֲבֵרוֹ שֶׁבָּא אֲצֵלוֹ מִחֲבוּרָה שְׁנִיָּה וְאוֹמֵר: 'אִם שְׁלִי הוּא
 68 פֶּסַח זֶה, יָדִיךָ מִשׁוֹכּוֹת מִשְׁלֶךְ, וְנִמְנִיַת עַל שְׁלִי; וְאִם שְׁלֶךְ
 69 הוּא, יָדִי מִשׁוֹכָה מִפֶּסַח שְׁלִי, וְנִמְנִיַתִּי עַל שְׁלֶךְ'. וְנִמְצָא
 70 שְׁלֵא הַפְּסִידוֹ כְּלוּם.
 71 ט. חִמְשָׁה [חֲבוּרוֹת] שֶׁנִּתְעַרְבוּ עוֹרוֹת פְּסָחֵיהֶם, וְנִמְצָא
 72 יְבֻלַּת [שְׁהִיא מוּס] בְּעוֹר אֶחָד מֵהֶם - כֹּלָם יֵצְאוּ לְבֵית
 73 הַשְּׂרָפָה; וְאִם נִתְעַרְבוּ קֹדֶם זְרִיקַת דָּמִים, חִזְקִינן בְּפֶסַח
 74 שְׁנֵי. נִתְעַרְבוּ אַחַר זְרִיקָה, פְּטוּרִין מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי;
 75 שֶׁאִם הִקְרִיבוּ פֶּסַח שְׁנֵי, נִמְצָא זֶה שֶׁקָּרַב בְּרֵאשׁוֹן [- בַּפֶּסַח
 76 רֵאשׁוֹן] קָרְבָן כְּשֶׁר [- שְׁלֵא בּו הִיתָה הִיבֵלַת] מִבֵּיא חֵלִין
 77 לְעוֹרָה [- שֶׁהַפֶּסַח שְׁנֵי שְׁלוֹ - חוּל הוּא]; וְאִם נִמְנוּ כֹּלָם עַל
 78 פֶּסַח אֶחָד [- בַּפֶּסַח שְׁנֵי], נִמְצָא נִשְׁחַט שְׁלֵא לְמַחֲיָב, וְזֶה
 79 כְּמִי שֶׁנִּשְׁחַט שְׁלֵא לְמִנְיָנוּ; וְאִם הִתְנַה כֹּל אֶחָד מֵהֶם
 80 וְאָמַר: 'אִם אֵינּוּ פֶּסַח יִהְיֶה שְׁלָמִים', דָּם הַפֶּסַח [דִּינוֹ]
 81 בְּשִׁפְיָה וְדָם הַשְּׁלָמִים בְּזִרְיקָה, וְהַתְּנִין בְּזִרְיקָה לֹא יִתֵּן
 82 אוֹתָן בְּשִׁפְיָה לְכַתְּחֵלָה. לְפִיכָף פְּטוּרִין מִפֶּסַח שְׁנֵי.
 83
פָּרָק ד
 84 א. כְּבֵר נִתְבָּאָר בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, שֶׁהַפֶּסַח אֵינוֹ
 85 נִשְׁחַט אֲלֵא לְשֵׁם פֶּסַח וְלִשֵׁם בְּעָלִי, וְאִם שַׁחְטוּ בְּמִחְשַׁבְתָּ
 86 שְׁנֵי הַשֵּׁם [שְׁלֵא לְשֵׁם הַפֶּסַח או בְּעִלְיִן], פְּסוּל. הַשּׁוֹחֵט
 87 אֶת הַפֶּסַח עַל בְּנֵי חֲבוּרָה, וְאָמַר לְהֵם לְאַחַר זְמַן: 'אוֹתוֹ
 88 הַפֶּסַח שֶׁשַׁחְטִיתִי עֲלֵיכֶם, שְׁלֵא לְשִׁמוֹ שַׁחְטִיתוּ' - אִם הָיָה
 89 גִּאָמַן לְהֵם, סוּמְכִין עַל דְּבָרָיו; וְאִם לֹאוּ, שׁוֹרֵת [- מוּ] הֵדִין
 90 שֶׁאֵינוֹ גִּאָמַן, וְהוֹרֹעָה לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ, הָרִי זֶה מִשְׁבַּח,
 91 וְיָבִיא פֶּסַח בְּשֵׁנִי.
 92 ב. בֶּשֶׂר הַפֶּסַח שֶׁנִּשְׁטָמָא, וְנִדְוַע לוֹ קֹדֶם זְרִיקָה - אֵף עַל
 93 פִּי שֶׁהָאִמּוּרִין [הַאֲבָרִים הַנִּקְרָבִים] טְהוּרִין, לֹא יִזְרַק אֶת

48 והשני יקרב שלמים; מצאו אחר ששחט פסחו, הרי זה
49 יקרב שלמים. וכן אם המיר (החליף בהמה אחרת) בזה
50 הנמצא אחר שחיטה, הרי תמורה זו [- הבהמה שהחליפה
51 - ג"כ] תקרב שלמים. אבל אם מצאו קדם שחיטת זה
52 שהפריש, הואיל וזה הנמצא ראוי להקריבו פסח וראוי
53 להקריבו שלמים כמו שבארנו, אם המיר בזה הנמצא, בין
54 קדם שחיטת המפרש תחתיו בין אחר שחיטה - אין
55 תמורתו קרבה; אלא תרעה עד שיפיל בה מום, ויביא
56 בדמיה שלמים.

57 ז. פסח [- דינו שיקרב בן שנה -] שעברה שנתו [אחר
58 שהפרישו], והשלמים הבאים מחמת הפסח [כגון: פסח
59 שאבד והקריב בעליו אחר, ונמצא] - הרי הם פשלמים לכל
60 דבר: טעונין סמיכה [סמיכת ידים] ונסכים [יין], ותנופת
61 [הנפת] תזה ושוק - מה שאין בן הפסח.

62 ח. פסח שנתערב בשלמים, יקריבו בלם שלמים; נתערב
63 בזבחים אחרים - ירעו עד שיפיל בהם מום, ויביא בדמי
64 [כשווין] היפה שבהם ממין זה [- כגון עולה], ובדמי היפה
65 שבהם שלמים, ויפסיד המותר [- הכסף שהוסיף על כל
66 אדח], כמו שבארנו בפסולי המקדשין. נתערב בכורות -
67 ירעו הכל עד שיפיל בהם מום, ויאכלו פכור בעל מום.
68 ויביא בהמה שהיא יפה פיפה שפתערבת, ויאמר: 'פל'
69 מקום שהוא הפסח, קדשתו תחול על זו'; ויקריבנה
70 שלמים.

71 ט. הפריש פסחו עד שלא נתגיר, ונתגיר, עד שלא
72 נשפתרר [- שהיה חצי עבד וחצי בן חורין], ונשפתרר, עד
73 שלא הביא שתי שערות, והביא [- קטן שגדל] - הרי זה
74 מקריבו לשם פסח; שאין בעלי חיים נדחין [מקדושתם],
75 כמו שבארנו בפסולי המקדשין.

76 י. המפריש מעות לפסחו, והותירו [עוד] - המותר יביא
77 שלמים. המקנה [משתן] אחרים על פסחו ועל חגיגתו -
78 הרי המעות [שלהם שהקדישו לקניית פסח] שיקח מהן
79 בחלקן [תמורת השותפות], חלין; אף על פי שזה הפריש
80 טלה לפסחו, וזה הפריש מעות לפסחו, ולקח ממנו
81 המעות, ומנהו על פסחו - הרי המעות חלין; שעל מנת
82 כן [שבתנאי זה] הקדישו ישראל את פסחיהם ואת חגיגתם
83 ואת מעות פסחיהם וחגיגתם.

84 יא. עצים של צליית הפסח, בפסח; וכן מצה ומרור;
85 הואיל והם מכשירי הפסח, הרי הם בפסח. ואם לקח
86 ממעות הפסח ממי שמונה אותם עמו, כדי למנותם עמו
87 במצה ומרור, או להיות לו חלק בעצים שצולה בהם -
88 הרי המעות חלין.

פָּרָק ה'

89
90 א. מי שהיה טמא בפשע שחיטת הפסח, שאין שוחטין
91 עליו, או שהיה בדרך רחוקה [מהמקדש], או נאנס באנס
92 אחר, או ששגג, ולא הקריב בראשון - הרי זה שוחט פסח
93 בארבעה עשר של חדש השני בין הערבים. ושחיטת פסח

1 הדם; שאין הפסח בא אלא לאכילה. ואם זרק [הדס], לא
2 הרצה [לא התקבל]. ואם לא נודע לו עד שזרק הדם -
3 הרצה; שהציץ [של הכהן הגדול] מרצה על שגגת הבשר
4 שנשטמא, ואינו מרצה על הנידון. נטמאו מקצת האברים -
5 שזרף את הטמאים, ואוכל את הטהורים. נטמאו
6 האמורים, והבשר קדם - זורק את הדם, והבשר נאכל
7 לערב. נטמאו הבצלים אחר שנשחט, לא יזרק את הדם;
8 ואם זרק, לא הרצה. לפיכך תביין בפסח שני, שאין הציץ
9 מרצה על טמאת הגוף [- האדס], אלא אם נטמא בטמאת
10 התהום [- טומאה שקיומה אינה ידועה לאיש], כמו
11 שבארנו בהלכות ביאת המקדש.

12 ג. הפסח שיצא מירושלים, או שנשטמא בארבעה עשר
13 [בניסן] - ישרף מיד; נטמאו הבצלים או מתו או משכו
14 את ידיהם [מהשותפות, לפני השחיטה], אפלו נטמאו או
15 מתו קדם זריקת הדם - מניחין אותו עד שתעבר צורתו
16 [ייפסל בלינה], ואחר כך ישרף. זה הפלל: כל שפסולו
17 בגופו [כגון שנשטמא הברש], ישרף מיד; בדם או בבצלים
18 [- שנשטמאו] - תעבר צורתו, ואחר כך ישרף. לפיכך, אם
19 שחטו אחר שנודע שמשכו הבצלים את ידיהם או מתו,
20 או נטמאו ונדחו לפסח שני - הרי זה ישרף מיד. במה
21 דברים אמורים שישרף אם נטמאו הבצלים? כשנשטמאו
22 כל בני תבורה; אבל אם נטמאו מקצתם, זכו טהורים
23 בחלקם של טמאים. אף על פי שנשטמאו מקצתם אחר
24 שהתחילו לאכל, זכו הטהורים שעדיין לא התחילו; אבל
25 אם התחילו בלם, ונטמאו מקצתם - לא זכו הטהורים
26 בחלקם של טמאים, אלא הטהורים אוכלין חלקם, וחלק
27 הטמאים ישרף. והוא הדין, אם מתו מקצתם. נטמא שלם
28 [כולו] או רבו - שורפין אותו לפני הבירה [המקדש] בפני
29 הכל כדי לבישן, כדי שיזקרו בו. ושורפין אותו מעצי
30 המערבה, כדי שלא יחשדו אותם [- אם היו שורפים
31 בעצים שלהם] ויאמרו [אם ייקח עצים הנותרים]: 'מעצי
32 המערבה גבוי'; לפיכך, אם שרפוהו בקנים ובקש [שאינם
33 ראויים למבחן], ורצו לשרף משל עצמם - שורפין. נטמא
34 מעוט, וכן הנותר [מן הקרבן] - שורפין אותו בחצרותיהם
35 מעצי עצמם, אבל לא מעצי המערבה; שלא ישאירו מהם
36 אצלים, וימעלו בהם.

37 ד. המפריש נקבה לפסחו, או זכר בן שתי שנים - ירעה
38 עד שיפיל בו מום וימכר, ויביא בדמיו פסח; ואם לא נפל
39 בה מום עד שהקריב פסחו, יביא בדמיו שלמים.
40 ה. הפריש פסחו ומת - לא יביאנו בנו אחריו לשם הפסח,
41 אלא לשם שלמים; ואם היה ממנה עם אביו עליו, יביאנו
42 לשם פסח. במה דברים אמורים? בשמת אביו אחר חצות
43 ארבעה עשר; אבל אם מת אביו קדם חצות - הרי זה
44 נדחה לפסח שני מפני שהוא אוגן, כמו שיתבאר, ויביא
45 פסח זה בשני.

46 ו. מי שאבד פסחו, ומצאו אחר שהפריש פסח אחר, והרי
47 שניהן עומדין - יקריב איזה מהם שירצה לשם פסח,

מתוך מהדורת חזק

29 ז. גר שנתגיר בין פסח ראשון לפסח שני, וכן קטן
 30 שהגדיל בין שני פסחים - תביין לעשות פסח שני; ואם
 31 שחטו עליו בראשון, פטור.
 32 ח. נשים שנדחו לשני - בין מפני האנס והשגגה, בין
 33 מפני הטמאה ודרבך רחוקה - גרי פסח שני להם רשות:
 34 רצו, שוחטין; רצו, אין שוחטין. לפיכך, אין שוחטין
 35 עליהן בפני עצמן בשבת בפסח שני [- שחל בשבת];
 36 אבל אם היתה האשה אחת מבני חבורה, מתר. איו
 37 היא דרבך רחוקה? תמשה עשר מיל חוץ לחומת
 38 ירושלים.
 39 ט. מי שהיה בינו ובין ירושלים [ב] יום ארבעה עשר עם
 40 עליית השמש, תמשה עשר מיל או יתר - גרי זה בדרבך
 41 רחוקה; הנה בינו ובניה פחות מנה - אינו בדרבך רחוקה,
 42 מפני שיכול להגיע לירושלים אחר תצות כשיהלך ברגליו
 43 בנחת. הלך ולא הגיע, מפני שעכבוהו הבהמות בדרבך [-
 44 עומט בדרכים], או שהיה בירושלים, והיה חולה ברגליו
 45 ולא הגיע לעזרה עד שעבר זמן הקרבן - גרי זה אנוס,
 46 ואינו בדרבך רחוקה. מי שהיה חבוש [אסור] חוץ לחומת
 47 ירושלים, והבטיחוהו לצאת לערב - שוחטין עליו,
 48 וכשיצא לערב יאכל. במה דברים אמורים? בשהיה חבוש
 49 ביד ושאל; אבל אם היה חבוש ביד גוים, אין שוחטין
 50 עליו עד שיצא [שמא לא יצא]. ואם שחטו עליו,
 51 ויצא - גרי זה אוכל; ואם לא יצא - פטור מלעשות פסח
 52 שני, שהרי נשחט עליו. וכן האונן [-מת קרובו שחייב
 53 להתאבל עליו, וטרם נקבר] והחולה ותקן שאינו יכולין
 54 לאכל ששחטו עליהם, ואחר שנוקד הדם נטמאו במת,
 55 והרי אינם יכולין לאכל - גרי אלו פטורין מלעשות פסח
 56 שני.

1 ז. - מצות עשה בפני עצמה, ודוחה את השבת; שאין
 2 השני תשלומין לראשון, אלא רגל בפני עצמו; לפיכך
 3 תביין עליו כרת.
 4 ב. כיצד? מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון - אם
 5 הזיד ולא הקריב בשני, חייב כרת; ואם שגג או נאנס אף
 6 בשני, פטור. הזיד ולא הקריב בראשון, גרי זה מקריב
 7 בשני; ואם לא הקריב בשני - אף על פי ששגג, גרי זה
 8 חייב כרת, שהרי לא הקריב קרבן ה' במועדו, והיה מזיד.
 9 אבל מי שהיה טמא או בדרבך רחוקה, ולא עשה את
 10 הראשון - אף על פי שהזיד בשני, אינו חייב כרת; שפכר
 11 נפטר בפסח ראשון מן הכרת.
 12 ג. ומי שהיה בדרבך רחוקה, ושחטו ונקו [שלוחין] עליו
 13 [- עבודת] - אף על פי שבא לערב - לא הרצה, וחייב בפסח
 14 שני.
 15 ד. טמא שיכול לטהר בפסח ראשון, שלא טבל אלא ישב
 16 בטמאתו עד שעבר זמן הקרבן, וכן ערל שלא מל עד
 17 שעבר זמן הקרבן - גרי זה מזיד בראשון; לפיכך, אם לא
 18 עשה את השני, אפלו בשגגה - חייב כרת.
 19 ה. כשם שמילת עצמו מעכבת אותו מלעשות פסח - כך
 20 מילת בניו הקטנים ומילת כל עבדיו בין גדולים בין
 21 קטנים מעכבת אותו, שגאמר: "המול לו כל זכר, ואז
 22 יקרב לעשותו"; ואם שחט קדם שימול אותם, הפסח
 23 פסול. וכן טבילת אמהותיו [שפוחותיו] לשם עבודת
 24 מעכבת אותו; ודבר זה - מפי הקבלה [ממשה רבינו],
 25 שהטבילה לשפחות כמילה לעבדים.
 26 ו. הקטן, אין מילת עבדיו וטבילת שפחותיו מעכבת אותו
 27 מלהמנות [להשתנות] על הפסח - שגאמר: "וכל עבד
 28 איש", להוציא את הקטן.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"א כ"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

67 פרידה אחת, ונקריבנה למעלה. במה דברים אמורים?
 68 בשהביאה הארבעה ממין אחד, שהיו בלן תורין או בלן
 69 בני יונה; אבל אם היו שתי תורין עם שני בני יונה, ועשה
 70 שתיים למעלה ושתיים למטה - צריכה להביא עוד תור וכן
 71 יונה, ויעשה שתייהן למעלה כדי לצאת ידי חובתה. שאם
 72 עשה בתחלה שתי תורין למטה, צריכה תור למעלה
 73 להשלים חובתה; ואם עשה שני בני היונה למטה, צריכה
 74 בן יונה למעלה להשלים חובתה; שאין אדם מביא חובתו
 75 גזל אחד תור ואחד בן יונה, אלא או שניהן תורין או
 76 שניהן בני יונה.
 77 ב. פרושה נדרה ואמרה לכהן: 'אלו לנדרין ואלו לחובתי',
 78 ועשה אותן הכהן שתיים למעלה ושתיים למטה, ולא ידע

57 יום ראשון כ"א מנחם-אב ה'תשע"ג
 58 הלכות פסולי המוקדשין
 59 פרק י
 60 א. האשה שאמרה: 'הרי עלי קן כשאלד זכר' - ילדה
 61 זכר, מביאה ארבעה עופות: שנים לנדרה, והן עולה כמו
 62 שבארנו, ושנים לחובתה [ככל יולדת] - משום לדה, והן
 63 אחד עולה ואחד חטאת. נמצאת למד, שהכהן צריך
 64 לעשות שלש פרידן [עופות] למעלה, ופרידה אחת למטה.
 65 טעה ועשה שתיים למעלה ושתיים למטה ולא נמלך [- לא
 66 שאל האשה: איזו חטאת ואיזו עולה] - צריכה להביא עוד

46 ו. היתה המנחה שלא בכלי שרת - [כלי קודש], או שהיה
 47 קמצה שלא בכלי שרת, או שהעלהו למזבח שלא בכלי
 48 שרת, או שבילה בשמן שלה חוץ לעזרה - פסולה, עד
 49 שתהיה בלילה בפנים.
 50 ז. כל המנחות שיצק השמן עליהן הפסול לעבודה, כגון
 51 הזר וכיוצא בו, או שבילן, או פתמן [לפתייתם], או מלחן
 52 - פשרות. הגישן [למזבח] או הגיפן - חוזר הפהן ומגיש
 53 או מגיף; ואם לא הגיש ולא הגיף הפהן - פשרות,
 54 שנגמר: "והביאה אל בני אהרן, וקמץ" - מקמיצה ואילף
 55 מצות פהנה; למד על יציקה [של השמן] ובילה שפשרה
 56 בזר.
 57 ח. מנחה שנפל לתוכה שמן מנחה אחרת, או שמן חלין
 58 פל שהוא - נפסלה; חסר שמנה, פסולה. חסר לבונה,
 59 פשרה; והוא שיהיו עליה שני קרטי - [כמות קטנה]
 60 לבונה; אבל קרט אחד, פסולה - שנגמר: "את כל
 61 לבונתה".
 62 ט. רבה שמנה ולבונתה, עד שני לגין לכל עשרון ושני
 63 קמצי לבונה לכל מנחה - פשרה; שני לגין או שני קמציין
 64 או יתר על זה - פסולה.
 65 י. מנחת חוטא [שארין לשים בה שמן ולבונה] שנתן שמן
 66 עליה או על הקמץ שלה - נפסלה. נתן עליה לבונה,
 67 ולקטנה; היתה שחוקה - הרי זו פסולה מספק, שהרי אי
 68 אפשר ללקט.
 69 יא. נתן שמן על שריה אחר שקמץ - אינו לוקה ולא
 70 פסולה, שהרי הקמץ פשר.
 71 יב. נתן משהו שמן על גבי פזית מן המנחה, פסלה
 72 מספק; אבל אם נתן השמן על פחות מפזית, לא פסלה.
 73 ואינו פוסל בלבונה עד שימתן פזית לבונה.
 74 יג. אפלו נתן הלבונה על כל שהוא מן המנחה - פסל
 75 עד שילקט.
 76 יד. גבלה במים וקמץ - פשרה; לא נאמר "תרכה" -
 77 שתהיה יבישה] אלא משמן.
 78 טו. מנחה שקמצה פעמים - פשרה, אפלו פעמים רבות;
 79 והוא שיקטיר פזית בבת אחת, שאין הקטרה פחותה
 80 מפזית.
 81 טז. הקריב הקמץ בלא מלח - פסולה; שהמלח מעכב
 82 במנחה, כמו שבארנו. מנחה שחסרה קדם קמיצה - יביא
 83 מתוך ביתו וימלאנה; שהקמיצה היא הקובעת, לא
 84 נתינתה בכלי שרת.
 85 יז. התנדב קמץ לבונה בפני עצמו - [בלי מנחה] - אם
 86 חסר כל שהוא, פסול. וכן שני בזיכי לבונה שעם הלחם
 87 - [לחם הפנים] - אם חסר אחד מהן כל שהוא, פסולין;
 88 עד שיהיו שני קמציין מתחלה ועד סוף.
 89 יח. הפריש שני קמציין [של לבונה] למנחה אחת, ואבד
 90 אחד מהן - קדם קמיצה, לא הקבע [והשתייר למנחה -
 91 וכשרה]; לאחר קמיצה, הקבע, ופסולה, מפני שרבה
 92 [הוסיף ל:] לבונתה. וכן אם הפריש ארבעה קמציין לשני

1 איזה מהן עשה למעלה - צריכה להביא שלשה עופות,
 2 שנים לנדרה ואחד להשלים חובתה, ויעשו השנים
 3 למעלה; שהרי פרשה נדרה, ושמן שנים של נדר נעשו
 4 למטה, שהם פסולות. במה דברים אמורים? בשביאה
 5 הארבעה שפרשה נדרה בשנים מהן ממין אחד; אבל אם
 6 היו שני מינין, תביא ארבעה אחרים - שנים ממין שפרשה
 7 בו נדרה יעשו לנדרה, ושנים מאיזה מין שתפרשה יהיו
 8 לחובתה, ויעשו אחד למעלה ואחד למטה.
 9 ג. קבעה [מין] נדרה ואמרה: 'אם אלו זכר, הרי עלי שתי
 10 תורים', וילדה, והביאה ארבעה עופות, שנים לנדרה
 11 ושנים לחובתה, ויעשו שנים למעלה ושנים למטה, ולא
 12 ידע איזה נעשה למעלה ולא איזה נעשה למטה, וגם היא
 13 שכתה ולא ידעה באיזה מין קבעה נדרה, אם בתורים אם
 14 בכני יונה - הרי זו צריכה להביא שתי תורים עם שני בני
 15 יונה לנדרה, ויעשו ארבעתן למעלה, ותביא גזל אחד
 16 [מאיזה מין שתוצה] להשלים חובתה, ויעשו למעלה;
 17 שכבר עשה שנים למטה שהם חטאת. במה דברים
 18 אמורים? בשביאה הארבעה תחלה ממין אחד; אבל אם
 19 היו שני מינין, צריכה להביא ששה עופות - שתי תורים
 20 עם שני בני יונה לנדרה, ותביא לחובתה שתי תורים או
 21 שני בני יונה להעשות אחד למעלה ואחד למטה. וכן אם
 22 נתנתם לכהן, ושכתה מה נתנה לו, והלף הכהן ויעשה,
 23 ואינו יודע היכן עשה, אם הפל למעלה אם הפל למטה,
 24 או מחצה למעלה ומחצה למטה - הרי זו תביא שתי
 25 תורים עם שני בני יונה לנדרה, ותביא שתי תורים או שני
 26 בני יונה לחובתה.
 27 ד. קבעה חובתה וקבעה נדרה, ושכתה במה קבעה,
 28 ואפשר שחובתה כפש לעולה ופרידה אחת תור או בן
 29 יונה לחטאת - לפיכך תביא שש פרידין, ארבעה לנדרה
 30 ושנים לחובתה, ועוד תביא חטאת אחת בן יונה או תור
 31 עם הכבש; נמצאת שביאה שבועה עופות.
 32 ה. וכל החטאות האלו אינן נאכלות, מפני שהן ספק.

יום שני כ"ב מנחם-אב ה'תשע"ג

פרק יא

34
 35 א. כל המנחות שקמץן - [שנטל קומץ להקריבה] אחד מן
 36 הפסולין לעבודה, הרי הן פסולות; וכן אם לקט הלבונה
 37 [מהמנחה, והקטירה] - פסל, אף על פי שלא קמץ.
 38 ב. קמץ הפשר ונתן לפסול, קמץ בימינו ונתן לשמאלו
 39 ואחר כך נתנו לכלי, קמץ מפלי קדש ונתן לכלי חל -
 40 פסול.
 41 ג. קמץ ועלה בידו צורר, או גרגר מלח, או קרט לבונה
 42 - פסל.
 43 ד. קמץ עד שהוא בחוץ [לעזרה], ונכנס לפנים - יחזר
 44 ויקמץ בפנים, ויפטר.
 45 ה. נתפזר הקמץ על גבי הרצפה - יחזר ויאספנו.

48 שְׁגִיחַת פְּאֵתוֹ, וְהָן כְּשֵׁרוֹת; וְכֵן אִם נִתְעַרַב הַקֶּמֶץ בְּמִנְחַת
49 כֹּהֲנִים, אוּ בְּמִנְחַת הַנְּסֻכִּים, אוּ בְּחֻבְתִּי (מִנְחַת) כֹּהֵן גְּדוֹל
50 - הָרִי אֵלוֹ כְּשֵׁרוֹת, וְנִקְטֵיר הַכֹּל פְּאֵתוֹ, שֶׁהַכֹּל לְאֲשִׁים.
51 **כט.** שְׁתֵּי מִנְחוֹת שְׁלֵא נִקְמְצוּ, שֶׁנִּתְעַרְבוּ זוּ בְּזוּ - אִם יָכוֹל
52 לְקַמֵּץ מִזוּ בְּפָנָי עֲצֻמָּה וּמִזוּ בְּפָנָי עֲצֻמָּה, כְּשֵׁרוֹת; וְאִם
53 לְאוֹ, פְּסוּלוֹת.
54 **ל.** קֶמֶץ שֶׁנִּתְעַרַב בְּמִנְחָה שְׁלֵא נִקְמְצָה - לֹא יִקְטֵיר; וְאִם
55 הַקְטֵיר הַכֹּל - זֶה שֶׁנִּקְמְצָה, עֲלַת לְבַעֲלִים, וְזוֹ שְׁלֵא נִקְמְצָה,
56 לֹא עֲלַת לְבַעֲלִים.
57 **לא.** נִתְעַרַב קֶמֶץ בְּשִׁירֵיהֶּ, אוּ שֶׁנִּתְעַרְבוּ שִׁירֵיהֶּ בְּשִׁירֵי
58 חֲבֵרְתָּהּ - לֹא יִקְטֵיר; וְאִם הַקְטֵיר, עֲלַת לְבַעֲלִים.

יום שלישי כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ג

פֶּרֶק יב

60 **א.** שְׁתֵּי הַלֶּחֶם (שֶׁמֶקְרִיבִים בַּשְּׁבֻעוֹת) וְלֶחֶם הַפָּנִים וְעֹמֶר
61 הַתְּנוּפָה [- קֶרֶבֶן הַעוֹמֵר], שֶׁהוֹסִיף בְּמִדְתָּן כֹּל שֶׁהוּא אוּ
62 חֶסֶר כֹּל שֶׁהוּא - פְּסוּלוֹת.
63 **ב.** חֲלוֹת [שֶׁל קֶרֶבֶן] תּוֹדָה וְרִקְיָי [- חֲלוֹת] נִזִּיר שֶׁחֶסְרוֹ
64 - עַד שְׁלֵא נִזְרַק דָּם הַזֹּבַח, פְּסוּלִין; מִשְׁנֹרֶק דָּם הַזֹּבַח,
65 כְּשֵׁרִים.
66 **ג.** וְכֵן שְׁתֵּי הַלֶּחֶם [- הַקֶּרְבִּים בַּשְּׁבֻעוֹת] שֶׁחֶסְרוֹ - עַד
67 שְׁלֵא נִזְרַק דָּמָן שֶׁל כְּבָשִׂים, פְּסוּלִין; מִשְׁנֹרֶק דָּמָן,
68 כְּשֵׁרִים.
69 **ד.** וְכֵן שְׁנֵי סְדָרִים [שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים] שֶׁחֶסְרוֹ - עַד שְׁלֵא
70 הַקְטֵירוֹ הַזֵּיכִין [שֶׁל לְבוֹנָה], פְּסוּלִין; מִשְׁהַקְטֵירוֹ, כְּשֵׁרִים.
71 **ה.** אֲבָל נְסֻכִים [- יֵין וּמִנְחָה שְׁבָאִים עִם הַקֶּרֶבֶן] שֶׁחֶסְרוֹ -
72 בֵּין מִשְׁקֶרֶב הַזֹּבַח, בֵּין עַד שְׁלֵא קָרַב - כְּשֵׁרִים, וְיָבִיא
73 נְסֻכִים אַחֲרֵים לְמִלְאֲתָן.
74 **ו.** נְסֻכִים שֶׁקָּדְשׁוּ בְּכֹלֵי שְׁרָת, וְנִפְסַל הַזֹּבַח - אִם נִפְסַל
75 בְּשַׁחֲטָה, לֹא קָדְשׁוּ הַנְּסֻכִים לְקָרֵב; נִפְסַל מִקְבֻלָּה [שֶׁל
76 הַדָּם] וְאֵילָף, קָדְשׁוֹ הַנְּסֻכִים לְקָרֵב; שְׂאִין הַנְּסֻכִים
77 מִתְקַדְּשִׁין לְקָרֵב אֲלָא בְּשַׁחֲטָת הַזֹּבַח. וּמָה יַעֲשֶׂה בְּהֵן?
78 אִם הָיָה שֵׁם זָבַח אַחֵר זָבוּחַ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה - יִקְרָבוּ עִמּוֹ;
79 וְאִם לֹא הָיָה שֵׁם זָבַח זָבוּחַ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה - נַעֲשׂוּ כְּמִי
80 שֶׁנִּפְסְלוּ בְּלִינָה, וְיִשְׂרְפוּ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּקָרְבָן
81 צְבוּר, מִפְּנֵי שֶׁלֵב בֵּית דִּין מִתְנַהֵג עֲלֵיהֶן [- שֶׁאִם יִפְסַל,
82 יִקְרָב עִם זָבַח אַחֵר]. אֲבָל כְּקָרְבָן יָחִיד - הָרִי אֵלוֹ לֹא
83 יִקְרָבוּ עִם זָבַח אַחֵר, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא זָבוּחַ בְּאוֹתָהּ
84 שְׁעָה; אֲלָא מִנִּיחָן עַד שֶׁיִּפְסְלוּ בְּלִינָה, וְיִשְׂרְפוּ.
85 **ז.** וְכֹל הַזֹּבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שְׁלֵא לְשֵׁמֶן, יִקְרָבוּ נִסְבִּיחָן.
86 **ח.** וְלֵד [מִקֶּרֶבֶן] תּוֹדָה וְתִמְוֹרְתָּהּ [- רִצָּה לְהַחֲלִיפָה בַּבַּהֲמָה
87 אַחֵרָה - וְנִתְקַדְּשָׁה ג"כ], וְהַמְּפָרִישׁ תּוֹדָתוֹ וְאֲבָדָהּ וְהַפְּרִישׁ
88 אַחֲרָת תַּחֲתֶיהָ - אִם הִבִּיאָהּ לְאַחַר שֶׁכֶּפֶר בַּתּוֹדָה רִאשׁוֹנָה,
89 אֵינָן טְעוּנִין לֶחֶם; וְאִם עֲדִין לֹא כִּפֵּר בָּהּ, וְהָרִי הִיא
90 וְחֲלִיפָתָהּ אוּ הִיא וְחֲלִיפָתָהּ אוּ הִיא וְתִמְוֹרְתָּהּ עוֹמְדוֹת - הָרִי
91 שְׁתֵּיהֶן צְרִיכוֹת לֶחֶם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּנוֹדֵר תּוֹדָה.
92

1 זֵיכִי לֶחֶם, וְאֲבָדוּ שְׁנַיִם מֵהֶם - קָדֶם סְלוּק הַזֵּיכִין
2 [מִהַשּׁוֹלְחַן לְשֵׁם הַקֶּרְבָּתוֹ], לֹא הִקְבְּעוּ וּכְשֵׁרִים; לְאַחַר
3 סְלוּק הַזֵּיכִין, הִקְבְּעוּ, וּפְסוּלִין, מִפְּנֵי הָרַבּוּי.
4 **יט.** קֶמֶץ מִנְחָה שֶׁנִּשְׁטָמָא, וְהַקְטֵירוֹ - הַצֵּיץ [שֶׁל הַכַּהֵן
5 הַגְּדוֹל] מִרְצָה [מִכְפָּר], שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנִשָּׂא אֶתְּרֵן אֶת עֹן
6 הַקְּדָשִׁים"; יֵצֵא הַקֶּמֶץ חוּץ לְעֹנֶה וְהַכֵּיסוּ וְהַקְטֵירוֹ - אֵין
7 הַצֵּיץ מִרְצָה; שֶׁהַצֵּיץ מִרְצָה עַל הַטָּמֵא, וְאֵינוֹ מִרְצָה עַל
8 הַיּוֹצֵא.
9 **כ.** קֶמֶץ אֶת הַמִּנְחָה, וְאַחַר כֵּן נִטְמָאוּ שִׁירֵיהֶּ בְּלֵן, אוּ
10 נִשְׂרְפוּ, אוּ יֵצְאוּ חוּץ לְעֹנֶה, אוּ אֲבָדוּ - לֹא יִקְטֵיר הַקֶּמֶץ;
11 וְאִם הַקְטֵיר, הִרְצָה. נִשְׂאָר מַעֲט מִן הַשְּׂרִים בְּכִשְׁרוּתָן -
12 יִקְטֵיר הַקֶּמֶץ, וְאוֹתָן הַשְּׂרִים שֶׁנִּשְׂאָרוּ אֲסוּרִין בְּאַכִּילָה.
13 **כא.** הִיָּתָה מַחֲיֵצָה מִלְּמַטָּה בְּכֹלֵי שְׂיֵשׁ בּוֹ עֲשָׂרוֹן שֶׁל
14 מִנְחָה - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְעַרַב מִלְּמַעְלָה, לֹא יִקְמָץ; וְאִם
15 קֶמֶץ, פְּסוּלָה.
16 **כב.** הָיָה הַכֹּלֵי חֲלוּק בְּמַחֲיֵצָה מִלְּמַעְלָה וּמְעַרַב מִלְּמַטָּה
17 - קוֹמֵץ מִמֶּנּוּ.
18 **כג.** חֶלֶק הַעֲשָׂרוֹן בְּכֹלֵי אֶחָד, וְאֵין חֲלָקוֹ נּוֹגְעִין זֶה בְּזֶה,
19 וְאֵין בִּיגְוִיָּה מַחֲיֵצָה - הָרִי זֶה סִפֵּק אִם מִצָּרֶף הַכֹּלֵי
20 לְקַמֵּצָה אוּ אֵינוֹ מִצָּרֶף. לְפִיכֵף לֹא יִקְמָץ; וְאִם קֶמֶץ, לֹא
21 יִקְטֵיר. וְאִם הַקְטֵיר, הִרְצָה [- הַתְּקַבֵּל]; וְלֹא יֵאָכְלוּ
22 הַשְּׂרִירִים.
23 **כד.** קֶמֶץ וְנִמֵּן הַקֶּמֶץ לְמַעְלָה עַל הַשְּׁלַחַן כְּנֹגֵד גְּבַה
24 מְעַרְכַּת לֶחֶם הַפָּנִים - קָדְשׁוֹ הַשְּׁלַחַן לְהַפְסֵל [- אִם יִלוּן אוּ
25 יֵצֵא חוּץ לְעוֹרָה], אֲבָל אֵינוֹ מִקְדָּשׁוֹ לְקָרֵב; וְאֵינוֹ קָרֵב עַד
26 שֶׁיִּתְקַדְּשׁ בְּכֹלֵי שְׁרָת הָרִאשִׁי לְקֶמֶץ.
27 **כה.** הַדְּבִיק הַקֶּמֶץ לְדָפֵן הַכֹּלֵי וְקֶמֶץ, אוּ שֶׁהַפֶּף הַכֹּלֵי עַל
28 גְּדוֹ וְקֶמֶץ מִתּוֹכוֹ וּפִיו לְמַטָּה - לֹא יִקְטֵיר; וְאִם הַקְטֵיר,
29 הִרְצָה.
30 **כו.** עֲשָׂרוֹן שֶׁחֲלָקוֹ וְאֲבָד אֶחָד מִחֲלָקוֹ, וְהַפְּרִישׁ חֶלֶק אַחֵר
31 תַּחֲתָיו, וְנִמְצָא הָאֲבָד, וְהָרִי שֶׁלִּשְׁתֵּן מִנְחִין בְּכֹלֵי אֶחָד וְאֵין
32 נּוֹגְעִין זֶה בְּזֶה - נִטְמָא זֶה שְׂאֵבֶד - הָרִי הוּא מִצְטָרֶף עִם
33 חֶלֶק רִאשׁוֹן, וְנִפְסְלוֹ; וְזֶה שֶׁהַפְּרִישׁ אֵינוֹ מִצְטָרֶף, אֲלָא
34 יִשְׂלִים [- יוֹסִיף] עֲלָיו [וּכְשׁוֹר]. נִטְמָא הַמְּפָרֵשׁ - מְפָרֵשׁ
35 וְרִאשׁוֹן מִצְטָרֶפִין וְנִפְסְלוֹ, וְזֶה שֶׁנִּמְצָא אֵינוֹ מִצְטָרֶף עִמָּהֶן.
36 נִטְמָא הַחֶלֶק הָרִאשׁוֹן - הָרִי הָאֲבָד וְהַמְּפָרֵשׁ תַּחֲתָיו
37 מִצְטָרֶפִין.
38 **כז.** וְכֵן לְעֹנֵן קַמֵּיצָה: קֶמֶץ מִן הַנִּמְצָא - שִׁירֵיו עִם הַחֶלֶק
39 הָרִאשׁוֹן נִאָּכְלִין, וְהַמְּפָרֵשׁ אֵינוֹ נִאָּכֵל. קֶמֶץ מִן הַמְּפָרֵשׁ -
40 שִׁירֵיו וְרִאשׁוֹן נִאָּכְלִין, וְהַנִּמְצָא אֵינוֹ נִאָּכֵל. קֶמֶץ מִן
41 הָרִאשׁוֹן - שִׁגְוִיָּה אֵין נִאָּכְלִין; לְפִי שֶׁשִּׁגְוִיָּה שְׂרִים וְתִרִים,
42 שֶׁהָרִי הֵן עֲשָׂרוֹן שֶׁלֵם, וְדוֹמִין לְמִנְחָה שְׁלֵא נִקְמְצָה שֶׁהִיא
43 אֲסוּרָה. וְהִיאֵף קָרֵב הַקֶּמֶץ הָיָה, וְהָרִי לְפָנָיו עֲשָׂרוֹן
44 וּמַחֲצָה? מִפְּנֵי שֶׁהַקֶּמֶץ תְּלוּיָהּ בְּדַעַת הַכַּהֵן, וּבְדַעַת
45 שְׁקוֹמֵץ אֵין דַּעַתוֹ אֲלָא עַל הַעֲשָׂרוֹן בְּלִבָּהּ, וְהָרִי הַחֲלָקִים
46 אֵינָן נּוֹגְעִין זֶה בְּזֶה.
47 **כח.** קֶמֶץ מִנְחָה שֶׁנִּתְעַרַב בְּקֶמֶץ מִנְחָה אַחֲרָת - מִקְטֵיר

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי כ"ד מנחם-אב - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קא

מתוך מהדורת חזק

46 יז. שְׁחִטָה עַד שֶׁלֹא קָרְמוּ פְּנֵי הַלֶּחֶם בַּתְּנוּרָה, וְאִפְלוּ קָרְמוּ
47 בְּלֶן חוּץ מֵאַחַת מֵהֵן - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם.
48 יח. שְׁחִטָה וְנִפְסְלָה בְּשִׁחִטָּתָהּ בְּמִשְׁשֶׁבֶת זְמַן אוֹ
49 בְּמִשְׁשֶׁבֶת מְקוֹם [- שֶׁלֹא לֹאכְלָה בְּזִמְנָה אוֹ בְּמִקְוֵהָ] -
50 קָדַשׁ הַלֶּחֶם; נִמְצְאָת בְּעֵלֶת מוֹם, אוֹ טְרֵפָה, אוֹ שֶׁשְׁחִטָה
51 שֶׁלֹא לְשִׁמָּה - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם. וְכֵן הֵדִין בְּאֵיל גְּזִיר עִם
52 הַלֶּחֶם שְׁלוֹ.

יום רביעי כ"ד מנחם-אב ה'תשע"ג

פְּרָק יג

55 א. שֶׁלֹשׁ מִחֻשְׁבוֹת הֵן שְׁפוֹסְלוֹת אֶת הַקָּרְבָן, וְאֵלוּ הֵן:
56 מִחֻשְׁבֵי שְׁנוֵי הַשָּׁם, וּמִחֻשְׁבֵי שְׁנוֵי הַמְּקוֹם, וּמִחֻשְׁבֵי
57 הַזְּמַן. מִחֻשְׁבֵי שְׁנוֵי הַשָּׁם בִּיצֵד? זֶה הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבֶח
58 שֶׁלֹא לְשִׁמּוֹ - כְּגוֹן שֶׁהָיָה עוֹלָה וַיִּחְשַׁב שֶׁהוּא שְׁלָמִים, אוֹ
59 יִשְׁחַטְנוּ לְשֵׁם עוֹלָה וּשְׁלָמִים, אוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים וּלְשֵׁם
60 עוֹלָה, אוֹ שֶׁשְׁחַט הַזֶּבֶח שֶׁלֹא לְשֵׁם בְּעֵלְיוֹ, זֶה הִיא מִחֻשְׁבֵי
61 שְׁנוֵי הַשָּׁם. מִחֻשְׁבֵי הַמְּקוֹם בִּיצֵד? כְּגוֹן שֶׁשְׁחַט אֶת הַזֶּבֶח
62 לְשִׁמּוֹ עַל מִנְתַּ לְזֶרֶק דָּמוֹ, אוֹ לְהִקְטִיר מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי
63 לְהִקְטִירָה, חוּץ לְעוֹרָה, אוֹ לְאָכַל מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לְאָכִילָה
64 חוּץ לְמִקְוֵה אֲכִילָתוֹ, זֶה הִיא מִחֻשְׁבֵי שְׁנוֵי הַמְּקוֹם. וְזִבְחִים
65 שֶׁחֻשַׁב בְּהֵן מִחֻשְׁבָּה זֶה, הֵן הַנִּקְרָאִין 'זִבְחִים שְׁנֻשְׁחָטוּ חוּץ
66 לְמִקְוֵה'. מִחֻשְׁבֵי הַזְּמַן בִּיצֵד? כְּגוֹן שֶׁשְׁחַט אֶת הַזֶּבֶח
67 לְשִׁמּוֹ עַל מִנְתַּ לְזֶרֶק דָּמוֹ מֵאַחַר שֶׁתִּשְׁקַע הַחֶמֶה, שְׂאִינוּ
68 זְמַן זְרִיקָתוֹ; אוֹ לְהִקְטִיר מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לְהִקְטִירָה לְמַחַר
69 מֵאַחַר שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד הַשַּׁחַר, שְׂאִינוּ זְמַן הַקְטִירָתוֹ; אוֹ לְאָכַל
70 מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לְאָכִילָה לְאַחַר זְמַן הָרָאוּי לְאָכִילָתוֹ, זֶה
71 הִיא מִחֻשְׁבֵי הַזְּמַן. וְזִבְחִים שֶׁחֻשַׁב בְּהֵן מִחֻשְׁבָּה זֶה - הֵן
72 הַנִּקְרָאִין 'זִבְחִים שְׁנֻשְׁחָטוּ חוּץ לְזְמַנָּן', וְהֵן הַנִּקְרָאִין
73 'פְּגוּל' בְּכָל מְקוֹם; וְזֶה הוּא "פְּגוּל" הָאֵמוּר בַּתּוֹרָה.

74 ב. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה [מסורת ממששה רבינו] לְמַדוּ, שֶׁזֶה
75 שְׁנַאֲמַר בַּתּוֹרָה: "וְאִם הָאָכַל יֹאכַל מִבְּשַׂר זֶבֶח שְׁלָמִים
76 בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי" - אֵינוֹ מְדַבֵּר אֲלֵא בְּמִחֻשַׁב בְּשַׁעַת הַקְּרִיבָה
77 שִׂיאֲכַל מִמֶּנּוּ בְּשִׁלְשִׁי; וְהוּא הֵדִין לְכָל קָרְבָן שֶׁחֻשַׁב עֲלָיו
78 בְּשַׁעַת מַעֲשָׂיו שִׂיאֲכַל מִמֶּנּוּ לְאַחַר זְמַן הָרָאוּי לְאָכִילָת
79 אוֹתוֹ קָרְבָן. וְכֵן אִם חָשַׁב לְהִקְטִיר מִמֶּנּוּ בְּמִזְבֵּחַ דָּבָר
80 הָרָאוּי לְהִקְטִירָה, לְאַחַר זְמַן הָרָאוּי לְהִקְטִירָה; כְּפִי לְמַדוּ
81 מִפִּי הַשְּׂמוּעָה: אֶחָד אֲכִילָת אָדָם וְאֶחָד אֲכִילָת מִזְבֵּחַ -
82 אִם חָשַׁב עֲלֵיהֶן לְאַחַר זְמַנָּן, הֵרִי הַקָּרְבָן פְּגוּל.

83 ג. אֲבָל קָרְבָן שֶׁלֹא נִפְסְדָה [נפסל ע"י] מִחֻשְׁבֵי בּוֹ, אֲלֵא
84 נִזְרַק דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּהִלְכָתוֹ, וְנִשְׂאָר מִמֶּנּוּ לְאַחַר זְמַן
85 אֲכִילָתוֹ - אוֹתוֹ הַנִּשְׂאָר נִקְרָא 'נֹתֵר', וְאִסוּר לְאָכְלוֹ;
86 וְהַקָּרְבָן כְּבֵר נִרְצָה [התקבל], וְכִפּוּר; הֵרִי הוּא אוֹמֵר בְּדָם:
87 "וְאִנִּי נִתְּתִיו לְכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכִפּוּר" - כִּיִּזְוֹן שֶׁהִגִּיעַ דָּם
88 לְמִזְבֵּחַ בְּהִלְכָתוֹ, נִתְּפָרוּ הַבְּעָלִים וְנִרְצָה הַקָּרְבָן. לְפִיכֵף

1 אֲבָל תּוֹדַת נְדָבָה - חִלְּפָתָהּ וְהַמּוֹרְתָה טְעוּנִין לָחֶם; וְהִלְדָּה
2 אֵינוֹ טְעוּן לָחֶם, בֵּין לְפָנֵי כִפְרָה בֵּין לְאַחַר כִּפְרָה.
3 ט. הַפְּרִישׁ תּוֹדָתוֹ וְאֲבָדָה, וְהַפְּרִישׁ אַחֲרָת תַּחֲתֶיהָ וְאֲבָדָה,
4 וְהַפְּרִישׁ אַחֲרָת תַּחֲתֶיהָ, וְנִמְצְאוּ הָרֵאוּנוֹת וְהָרִי שֶׁלִּשְׁתָּן
5 עוֹמְדוֹת - נִתְּפָרוּ בְּרֵאוּנוֹהָ - שְׁנֵיהֶן אֵין טְעוּנוֹהָ לָחֶם,
6 שְׁלִישִׁית טְעוּנוֹהָ לָחֶם; נִתְּפָרוּ בְּשִׁלְשִׁית - שְׁנֵיהֶן אֵין
7 טְעוּנוֹהָ לָחֶם, רֵאוּנוֹהָ טְעוּנוֹהָ לָחֶם; נִתְּפָרוּ בְּאִמְצָעִית -
8 שְׁתֵּיהֶן אֵין טְעוּנוֹת לָחֶם.

9 י. הַמְּפָרִישׁ מַעוֹת לְתוֹדָתוֹ וְאֲבָדוֹ, וְהַפְּרִישׁ מַעוֹת תַּחֲתֶיהָ,
10 וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בְּהֵן תּוֹדָה עַד שֶׁנִּמְצְאוּ מַעוֹת הָרֵאוּנוֹת
11 - יָבִיא מֵאֵלוֹ וְאֵלוֹ תּוֹדָה בְּלַחְמָה, וְהִשְׁאָר - יָבִיא בְּהֵן
12 תּוֹדָה, וְאֵינָה טְעוּנוֹהָ לָחֶם; אֲבָל טְעוּנוֹם נְסָכִים. וְכֵן
13 הַמְּפָרִישׁ תּוֹדָתוֹ וְאֲבָדָה, וְהַפְּרִישׁ מַעוֹת תַּחֲתֶיהָ, וְאַחַר כֵּן
14 נִמְצְאָת - יָבִיא בְּמַעוֹת תּוֹדָה בְּלֹא לָחֶם; וְכֵן הַמְּפָרִישׁ
15 מַעוֹת לְתוֹדָתוֹ וְאֲבָדוֹ, וְהַפְּרִישׁ תּוֹדָה תַּחֲתֶיהָ, וְאַחַר כֵּן
16 נִמְצְאוּ הַמַּעוֹת - יָבִיא מִן הַמַּעוֹת תּוֹדָה בְּלַחְמָה, וְזוֹ
17 הַתּוֹדָה הָאֶחָרוֹנָה תִּקְרָב בְּלֹא לָחֶם.

18 יא. הָאוֹמֵר: 'הֵרִי זֶה תּוֹדָה, וְהֵרִי זֶה לַחְמָה' - אֲבָד
19 הַלֶּחֶם, מִבִּיא לָחֶם אַחַר; אֲבָדָה הַתּוֹדָה, אֵינוֹ מִבִּיא תּוֹדָה
20 אַחֲרָת; מִפְּנֵי שֶׁהִלְחֵם בָּא בְּגִלְלַת הַתּוֹדָה, וְאֵין הַתּוֹדָה בָּאָה
21 בְּגִלְלַת הַלֶּחֶם.

22 יב. הַפְּרִישׁ מַעוֹת לְתוֹדָתוֹ וְנוֹתְרוֹ - מִבִּיא בְּהֵן לָחֶם;
23 הַפְּרִישׁ לְלָחֶם וְהוֹתִיר - אֵינוֹ מִבִּיא בְּהֵן תּוֹדָה.

24 יג. הָאוֹמֵר: 'הֵרִי זֶה תּוֹדָה', וְנִתְּעַרְבָה בְּתַמּוּרְתָהּ, וּמִתָּה
25 אַחַת מֵהֵן וְאֵין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא - הֵרִי זֶה הַנִּשְׂאָרָת אֵין לָהּ
26 תִּקְנָה; שְׂאִם יָבִיא עִמָּה לָחֶם, שְׂמָא הַתַּמּוּרָה הִיא וְאֵינָה
27 צְרִיכָה לַחֹם; וְאִם הִבִּיאָה בְּלֹא לָחֶם, שְׂמָא הַתּוֹדָה הִיא.
28 לְפִיכֵף לֹא תִקְרָב זֶה לְעוֹלָם, אֲלֵא תִרְצָה עַד שֶׁיִּפְלֹ בָּהּ
29 מוֹם.

30 יד. תּוֹדָה שֶׁנִּפְרָסָה חֲלָה מִחֻלּוֹתֶיהָ - בְּלֶן פְּסוּלוֹת; יִצְאָת
31 הַחֲלָה אוֹ נִטְמָאָת - שְׂאָר הַחֻלוֹת כְּשֵׁרוֹת. נִפְרַס לַחְמָה,
32 אוֹ נִטְמָא, אוֹ יִצָּא - עַד שֶׁלֹא נִשְׁחַטָה הַתּוֹדָה, מִבִּיא לָחֶם
33 אַחַר וְשׁוֹחֵט; וְאִם אַחַר שֶׁנִּשְׁחַטָה נִפְרַס אוֹ נִטְמָא אוֹ יִצָּא,
34 הֵדָם יִזְרַק וְהַבְּשָׂר יֹאכַל, וְהַלֶּחֶם בְּלוֹ פְּסוּל, וְיָדִי נִדְרוֹ לֹא
35 יִצָּא. וְזֶרֶק הֵדָם, וְאַחַר כֵּן נִפְרַס מִקְצַת הַלֶּחֶם, אוֹ נִטְמָא,
36 אוֹ יִצָּא - תּוֹרֵם מִן הַשְּׁלֵם עַל הַפְּרוּס, וּמִן הַטְּהוּר עַל
37 הַטְּמֵא, וּמִמָּה שֶׁכִּפְּנִים עַל שֶׁבַחֻץ.

38 טו. תּוֹדָה שֶׁשְׁחַטָה עַל שְׂמוּנִים חֻלוֹת - לֹא קָדְשׁוֹ
39 אֲרָבָעִים מִתּוֹךְ שְׂמוּנִים; וְאִם אָמַר: 'יִקְדְּשׁוּ אֲרָבָעִים מִתּוֹךְ
40 שְׂמוּנִים' - מוֹשֵׁף אֲרָבָעִים מִן הַשְּׂמוּנִים, וּמְרִים מֵהֶם אֶחָד
41 מִכָּל קָרְבָן [- מִכָּל מִין חֻלָּה - טה"כ ארבע], וְהָאֲרָבָעִים
42 הַשְּׂנוּיֹת יִפְדוּ וְיִצְאוּ לְחֵלִין.

43 טז. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַתּוֹדָה וְהָיָה לַחְמָה חוּץ לְחֹמַת בַּיִת
44 פְּנֵי [- הַר הַבַּיִת] - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם; אֲבָל אִם הָיָה חוּץ
45 לְעוֹרָה - קָדַשׁ הַלֶּחֶם, אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ לְפָנִים.

47 יום חמישי כ"ה מנחם-אב ה'תשע"ג

48 פֶּרֶק יֵד

49 א. אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד; אבל מחשבת
 50 בעל הקרבן אינה מועלת כלום; אפלו שמענו הבעלים
 51 שפגלו, והיתה מחשבת העובד נכונה - הרי זה פֶּשֶׁר.
 52 ב. ואין המחשבה מועלת אלא ממי שהוא ראוי לעבודה,
 53 ובדבר הראוי לעבודה, ובמקום הראוי לעבודה. ממי
 54 שהוא ראוי לעבודה ביצד? אחד מן הפסולין לעבודה
 55 שקבל הדם, או הוליד, או זרק, וחשב בשעת העבודה
 56 מחשבת מקום או מחשבת הזמן - לא פסל במחשבתו,
 57 לפי שאינו ראוי לעבודה. ואותו הדם שקבל או שזרק
 58 מקצתו ישפף לאמה [תעלת העזרה], ואם נשאר דם
 59 [שיוצאת בו] הנפש - יחזר הראוי לעבודה ויקבל [הדם]
 60 במחשבה נכונה. אבל אם חשב הפסול בשעת שחיטה -
 61 פסל במחשבתו, שהשחיטה פשרה בפסולין, כמו שבארנו.
 62 יש קרבנות שאם נעשו שלא לשמן, פשרים כמו שיתבאר;
 63 לפיכך, אם קבל הדם בהן זה שאינו ראוי לעבודה, או
 64 הולידו, או זרקו - פסל הזבח באלו עשהו לשמו, שהוא
 65 פסול. ואף על פי שיש בו דם הנפש, וחזר הפֶּשֶׁר וקבל
 66 וזרק - כָּבֵר נפסל הזבח; ולא מפני מחשבת שנוי השם
 67 פסל אותם, אלא מפני שהוא פסול לעבודה כמו שבארנו.
 68 ג. בדבר הראוי לעבודה ביצד? מנחת העמר שקמצה -
 69 נטל קומץ ממנה להקריבה] שלא לשמה - הרי זו כמי
 70 שנעשית לשמה, ושיריה נאכלין, מפני שהיא מן
 71 השעורים, ואין השעורים דבר הראוי לשאר קרבנות. וכן
 72 המחשב במנחת קנאות [- של סוטה] והלבונה עליה, קדם
 73 שילקט הלבונה [מעליה] - אין מחשבתו מועלת, שְׁהִירי
 74 אינה דבר הראוי לעבודה [- שאינה קריבה עם לבונה]. וכן
 75 כל פיוצא בזה.
 76 ד. במקום הראוי לעבודה ביצד? מזבח שנפגם, וחשב
 77 מחשבת זמן או מחשבת מקום - לא פסל הזבח במחשבה
 78 זו, שהרי אין המקום עתה ראוי לעבודה. קמץ מן המנחה
 79 בחוץ [- חוץ לעזרה], וחשב בשעת קמיצה מחשבת זמן
 80 או מחשבת מקום - אין מחשבה זו כלום.
 81 ה. אלו דברים שאינם ראויין לאכילה מן הקרבנות,
 82 וראויין להקטרה: הדם, והאמורין [- אברים הקרבים],
 83 ובשר העולה, והקמץ והלבונה מן המנחות הנקמצות.
 84 ו. ואלו ראויין לאכילה, ואינן ראויין להקטרה: הבֶּשֶׂר
 85 הנאכל מכל הזבחים, בין הנאכל לפניהם בין הנאכל לכל
 86 אדם, ושירי המנחות, ושתי הלחם, ולחם הפנים.
 87 ז. ואלו דברים שאינן ראויין לא לאכילה ולא להקטרה:
 88 בשר חטאות הנשרפות, והעור של בהמה פלו, חוץ מעור
 89 האליה [- מהחלק האחורי של הבהמה] שהוא ראוי
 90 לאכילה. אבל המוראנה, והוא הקרום הדק הדבוק בעור
 91 ומבדיל בין העור והבֶּשֶׂר - אינו ראוי לאכילה; וכן

1 לעולם אין מתפגל אלא דבר שיש לו מתירין, בין לאדם
 2 בין למזבח, כמו שיתבאר. אחד זבח שחשב בו אחת
 3 משלש מחשבות אלו בשעת שחיטה, או שחשב בשעת
 4 קבלת הדם, או בשעת הולכתו למזבח, או בעת זריקתו
 5 על המזבח.
 6 ד. נמצאת למד, שבארבע עבודות הזבח נפסל במחשבה:
 7 בשחיטה, ובקבלה, ובהולכת הדם, ובזריקתו על המזבח.
 8 ה. והעוף, בשני דברים: במליקה [- שחיטה מיוחדת
 9 בעוף], ובמציוי הדם [- שחיטת הדם על המזבח].
 10 ו. והמנחות הנקמצות, בארבעה: בקמיצה [- נטילת
 11 הקומץ מהמנחה], ובנתינת הקמץ בכלי שרת, ובהולכת
 12 הקמץ למזבח, ובזריקתו על האש.
 13 ז. אבל אם חשב בדברים אחרים חוץ מאלו, כגון שחשב
 14 בשעת הפשט, או בשעת נתיח, או בשעת הולכת אמורין
 15 [אברים] למזבח, או בשעת בלילת המנחה, או בשעת
 16 הגשתה [למזבח], וכיוצא בדברים אלו - אין אותה
 17 המחשבה מועלת כלום, בין שהיתה מחשבת שנוי השם,
 18 בין מחשבת המקום, בין מחשבת הזמן.
 19 ח. וכן המחשב באתחול מארבע עבודות אלו או בכלן,
 20 מחשבה אחרת חוץ משלש מחשבות אלו - אין אותה
 21 המחשבה מפסדת כלום. ביצד? המחשב בשעת שחיטה
 22 וקבלה והולכה וזריקה, להניח דם הזבח או אמוריו
 23 למחר, או להוציאן חוץ לעזרה, או חשב לזרק הדם על
 24 הפֶּשֶׁר שלא כנגד היסוד [בטיס המזבח], או לתן את
 25 [הדמים] הנתנין למטן [- בחלקו התחתון של המזבח]
 26 למעלן, ואת הנתנין למעלן למטן, או לתן דמים הנתנין
 27 במזבח החיצון במזבח הפנימי, או את הנתנין בפנימי
 28 בחיצון, או להקניס דם החטאת לפנים [- להיכל], או
 29 שחשב שיאכלו הזבח טמאים או שאר הפסולין לאכילה,
 30 או שיקריבוהו טמאים או שאר הפסולין לעבודה, או
 31 לערב דם הזבח בדם הפסולין, או שחשב לשבר עצמות
 32 הפסח ולאכל ממנו נא [מבושל חלקית], או שחשב לשרף
 33 חטאות הנשרפות חוץ לזמן או חוץ למקומן - בכל אלו
 34 המחשבות וכיוצא בהן, הזבח פֶּשֶׁר. וכן אם חשב בשעת
 35 קמיצת המנחה, ובשעת נתינתו לכלי, ובשעת הולכתו,
 36 ובשעת זריקתו על האש, להניח קמצה או לבונה למחר
 37 או להוציאו לחוץ - הרי זו כִּשְׂרָה.
 38 ט. כָּבֵר בארנו, שהולכה שלא ברגל אינה הולכה; לפיכך
 39 אין המחשבה פוסלת בה. והמהלף במקום שאינו צריך -
 40 הרי זו הולכה, והמחשבה פוסלת בה. ביצד? קבל הדם
 41 והוא עומד במקומו, ופשט ידו בו לזרקו על המזבח [ולא
 42 הוליכו ברגליו], וחשב [מחשבה פסולה] בעת שפשט ידו
 43 בדם - אין המחשבה פוסלת; אבל אם קבל הדם בפנים,
 44 ולא הלף בו לגבי המזבח אלא הלף בו להוציאו לחוץ,
 45 וחשב בשעת הלוכו לחוץ במחשבת הזמן וכיוצא בה -
 46 הרי זו פוסלת.

48 אם חשב על פזית בשעת קבלה ועל פזית בשעת הולכה ;
 49 שארבע העבודות מצטרפות, והרי הן בעבודה אחת. חשב
 50 להקטיר פחצי זית מן הקמץ וכחצי זית מן הלבונה - הרי
 51 אלו מצטרפין; שהלבונה עם הקמץ למנחה, באמורין
 52 לזבח. לפיכך אם חשב להקטיר פזית מן הלבונה חוץ
 53 לזמנו, הרי זה פגול כמו שיתבאר. אחד המחשב לזרק דם
 54 הזבח בלוי בחוץ או למחר, או שחשב לזרק מקצת דמו
 55 בחוץ או למחר - בין שחשב על פדי הזיה מן הדם, פסל.

יום שישי כ"ו מנחם-אב ה'תשע"ג

פָּרָק טו

57 א. כל הזבחים שנשחטו במחשבת שנוי השם, בין
 58 בקרבנות יחיד בין בקרבנות צבור - כשרים, אלא שלא
 59 עלו לבצלים לשם חובה [- כקרבן]; חוץ מן החטאת
 60 והפסח - שאם נעשו במחשבת שנוי השם, פסולין. ואחד
 61 המשנה שם הזבח בשעת שחיטה, או בשעת קבלה, או
 62 בשעת הולכה, או בזריקה, כמו שבארנו. כיצד לא עלו
 63 לבצלים לשם חובה? כגון ששחט עולה לשם שלמים, לא
 64 עלת לבצלים - לא משום עולה שהם חביבין בה ולא משום
 65 שלמים, אלא חביבין להביא זבח אחר. וכן אם שחט עולת
 66 ראובן לשם שמעון - לא עלת לא לראובן ולא לשמעון.
 67 במה דברים אמורים? בשעקר שם הזבח בזדון; אבל אם
 68 טעה ודמה שזו העולה שלמים היא, ועשה כל עבודותיה
 69 לשם שלמים - עלת לבצלים לשם חובה. וכן החטאת
 70 והפסח שעשה אותה במחשבת שנוי השם בטעות -
 71 כשרים, שעקרה בטעות אינה עקרה. וכן עולת העוף
 72 שמלקה [- שחיטה מיוחדת בעוף] או שמצה [סחט] דמה
 73 [על המזבח] במחשבת שנוי השם [שלא לשם מין הקרבן
 74 או בעליו] - כשרה, ולא עלת לבצלים; וחטאת העוף,
 75 פסולה.
 76 ב. וכן כל המנחות שנעשו במחשבת שנוי השם -
 77 כשרות, ולא עלו לבצלים; חוץ ממנחת חוטא ומנחת
 78 קנאות [של סוטה], שאם חשב באחת מארבע עבודות
 79 שלהן מחשבת שנוי השם, פסולות. שנוי השם במנחה
 80 כיצד? כגון שקמץ מנחת נדבה לשם מנחת חוטא, או
 81 [במיני מנחות:] מרחשת לשם מחבת, או מחבת לשם
 82 מרחשת, וכן כל פיוצא בזה.
 83 ג. אסור לחשב בקדשים מחשבה שאינה נכונה, כמו
 84 שיתבאר; לפיכך, זבח ששחטו שלא לשמו, או מנחה
 85 שקמצה שלא לשמה, בין בזדון בין בשגגה - חביב
 86 להשלים שאר עבודות לשמן; אפלו שחט וקבל והוליד
 87 במחשבת שנוי השם, חביב לזרק במחשבה נכונה. ומפני
 88 מה נשתנה דין החטאת והפסח מכל הזבחים, ודין מנחת
 89 חוטא ומנחת קנאות מכל המנחות? מפני שעין [- הזהיר]
 90 עליהם הכתוב: הרי הוא אומר בחטאת: "ושחט אתה
 91 לחטאת", שתהיה שחיטה לשם חטאת; וכן שאר

1 העצמות, והגידים, והקרניים, והטלפים, והנוצה של עוף,
 2 והצפרניים, והחרטום [מקור] שלו, וראשי אגפים, וראש
 3 הזנב - אפלו מקומות הרפים מכל אלו הדבוקים בבשר,
 4 שאלו יחתכו מן החי יבצבץ הדם ויצא, הואיל ואינן
 5 חשובין, נקראין 'דבר שאינו ראוי לאכילה' לענין
 6 הקרבנות. וכן המרק, והמבלין, והשליל [עובר שלא יצא],
 7 והשללה, וביצי העוף, והבשר שפלטתו הספין בשעת
 8 הפשט וישאר מדבק בעור, והוא הנקרא 'אלל' - כל אלו
 9 אינן חשובין לענין מחשבת הקרבנות, והרי הן כדבר
 10 שאינו ראוי לאכילה.

11 ח. ומחשבין על דבר העומד [- וסוטה] לאבוד, או על
 12 דבר העומד לשרפה. המחשב באחת מאותן ארבע
 13 העבודות או בקלן, לאכל דבר שאין דרכו לאכילה או
 14 להקטיר דבר שאין דרכו להקטרה, בין במחשבת המקום
 15 בין במחשבת הזמן - הזבח פשר. כיצד? חשב לשנות
 16 מדם הזבח, או לאכל מאמוריו, או לאכל מן הקמץ ומן
 17 הלבונה, בחוץ או למחר, או שחשב להקטיר מבשר
 18 הזבח, או משרי המנחה, בחוץ או למחר - הרי הזבח
 19 פשר. וכן אם חשב לאכל או להקטיר מן העור, ומן
 20 העצמות, והגידים, והמרק, או האלל, וכיוצא בהן - בין
 21 מחשבת זמן בין מחשבת מקום - הזבח פשר; וכן אם
 22 חשב לאכל מפרים ושעירים הנשרפין בחוץ או למחר -
 23 הרי הן כשרים. וכן כל פיוצא בזה.

24 ט. חשב שיאכלו הטמאין או הפסולין מדבר הראוי
 25 לאכילה, או שיקטירו הטמאין או הפסולין דבר הראוי
 26 להקטרה, חוץ לזמן אכילה והקטרה - הזבח פגול, כמו
 27 שבארנו; וחוץ למקום אכילה והקטרה - הרי זה פסול,
 28 ואינו פגול.

29 י. אין [נחשבת] אכילה פחותה מפזית, ולא הקטרה
 30 פחותה מפזית; לפיכך, המחשב לאכל מדבר הראוי
 31 לאכילה פחות מפזית, או שחשב להקטיר מדבר הראוי
 32 להקטרה פחות מפזית, בין במחשבת זמן בין במחשבת
 33 מקום - הזבח פשר. חשב לאכל פחצי זית בחוץ ולהקטיר
 34 פחצי זית בחוץ, או שחשב לאכל פחצי זית אחר זמן
 35 אכילה ולהקטיר פחצי זית אחר זמן הקטרה - הזבח פשר;
 36 שאין אכילה והקטרה מצטרפין. ואם הוציא בלשון
 37 אכילה, ואמר שיאכל פחצי זית ותאכל האש חצי זית -
 38 הרי אלו מצטרפין; לשון אכילה אחד הוא. חשב לאכל
 39 או להקטיר פחצי זית, וחסר וחשב על חצי זית אחר
 40 באותה המחשבה - הרי אלו מצטרפין. חשב לאכל פחצי
 41 זית ושתאכל בהמה או חיה פחצי זית, בין במחשבת
 42 מקום בין במחשבת זמן - הרי אלו מצטרפין; לשון
 43 אכילה אחד הוא. חשב על פזית שיאכלוהו שנים, הרי
 44 אלו מצטרפין; חשב לאכל פזית ביתר מדדי אכילת פרס
 45 [- שיעור זמן], הרי זה מצטרף. חשב בשעת זביחה לאכל
 46 פחצי זית, ובשעת זריקה לאכל פחצי זית - הרי אלו
 47 מצטרפין, בין במחשבת המקום בין במחשבת הזמן. וכן

48 אֶפְשָׁר שְׁלֵא יְהִיָּה חֵיב כְּפָרָה לְשָׁמַיִם; שְׂאִין לָךְ אָדָם
49 מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֵא עָבַר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה.
50 טו. עוֹלָה הַבָּאָה לְאַחַר מִיתָה (שֶׁל בְּנֵיהָ עַ"י הַיּוֹרְשִׁים),
51 שְׁעֲשִׂיָּה שְׁלֵא לְשֵׁם בְּעֲלִיָּה - עֲלַת לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה;
52 שְׂאִין בְּעֲלִים לְאַחַר מִיתָה.
53 טז. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֲצָרַת [- שְׁבוּעוֹת] שְׁשֻׁחָטִין לְשֵׁם אֵילִים -
54 לֹא עֵלוּ לְצַבּוֹר לְשֵׁם חוֹבָה; וְאִם דְּמָה שֶׁהֵם אֵילִים וְשֻׁחָטִין
55 לְשֵׁם אֵילִים - עֵלוּ לָהֶם, מִפְּנֵי שֶׁהֵיא עֲקִירָה בְּטֻעוֹת.
56 יז. אֲשֶׁם מְצָרַע שְׁשֻׁחָטוֹ שְׁלֵא לְשִׁמוֹ, אוֹ שְׁלֵא נָתַן מִדְּמוֹ
57 עַל גְּבֵי כְּהוֹנוֹת [הַמְצוּרָע] - טְעוּן נִסְכִּים; שְׂאִם יִקְרַב בְּלֹא
58 נִסְכִּים, נִמְצָא בְּמִקְרָבֵי נְדָבָה, וְאִין הָאֲשֶׁם בָּא נְדָבָה.
59 יח. כְּכֹשׁ הַבָּא עִם [קָרְבוֹן] הַעֲמֵר שְׁשֻׁחָטוֹ שְׁלֵא לְשִׁמוֹ -
60 לֹא יָבִיא מִנְחַת נִסְכִּים שְׁלוֹ שְׁנֵי עֲשָׂרוֹנִים, אֲלֵא עֲשָׂרוֹן
61 אֶחָד כְּשֶׁאֵר הַנְּדָבוֹת; שְׁהָרִי לֹא עֲלָה לְשֵׁם חוֹבָתוֹ. וְכֵן
62 תְּמִיד שְׁשֻׁחָטוֹ שְׁלֵא לְשִׁמוֹ - לֹא יַעֲלֶה עִמּוֹ שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים
63 כְּשֶׁאֵר הַתְּמִידִין; שְׁהָרִי לֹא עֲלָה לְחֹבַת הַתְּמִיד, אֲלֵא הָרִי
64 הוּא כָּל הַנְּדָבוֹת.
65 יט. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֲצָרַת שְׁשֻׁחָטִין שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ, אוֹ שְׁשֻׁחָטִין
66 בֵּין לְפָנֵי זְמַנּוֹ בֵּין לְאַחַר זְמַנּוֹ - הֵדָם יִזְרַק וְהַבֶּשֶׂר יִאָּכַל,
67 אִף עַל פִּי שְׁלֵא עֵלוּ לְצַבּוֹר לְשֵׁם חוֹבָה. וְאִם הִיָּתָה שְׁבֵת,
68 לֹא יִזְרַק [הַדָּם]; וְאִם יִזְרַק, הִרְצָה [הַתְּקַבֵּל, וַיְכַוֵּן] לְהִקְטִיר
69 אֲמוריִין לְעָרֵב.
70 כ. וְכֵן שְׁלָמֵי נִזִּיר שְׁשֻׁחָטִין שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ - אִף עַל פִּי שְׁלֵא
71 עֵלוּ לְבַעֲלִים, הָרִי הֵן גָּאֲכָלִין לְיוֹם וְלַיְלָה; וְאִין טְעוּנֵין
72 לְחֵם. וְכֵן אֲשֶׁם נִזִּיר וְאֲשֶׁם מְצָרַע שְׁשֻׁחָטִין שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ -
73 אִף עַל פִּי שְׁלֵא עֵלוּ לְבַעֲלִים, הָרִי הֵן גָּאֲכָלִין.

יום ש"ק כ"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

פֶּרֶק טז

76 א. כְּכֹר בְּאֵרֵינוּ, שֶׁהִמְחַשֵּׁב בְּאַחַת מֵאַרְבַּע הַעֲבוֹדוֹת
77 מִחֻשְׁבֵּת הַמְּקוֹם [- שְׁלֵא לֵאכֹלּוּ בַּמְּקוֹמוֹ] - הַקָּרְבָּן פְּסוּל,
78 וְאִינוּ פְּגוּל; וְאִם חִשֵּׁב מִחֻשְׁבֵּת הַזְּמַן [- שְׁלֵא לֵאכֹלּוּ
79 בַּזְּמַן] - הַקָּרְבָּן פְּגוּל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוריִים? בְּשֵׁלֵא עָרַב
80 עִם מִחֻשְׁבֵּת הַזְּמַן מִחֻשְׁבֵּת אַחֶרֶת; אֲכָל אִם עָרַב מִחֻשְׁבֵּת
81 הַמְּקוֹם אוֹ מִחֻשְׁבֵּת שְׁנֵי הַשָּׁם [- שְׁלֵא לִשֵּׁם מִין הַקָּרְבָּן אוֹ
82 בְּעִלְיוֹן] בְּפֶסַח וּבְחֻשְׁבֵּת עִם מִחֻשְׁבֵּת הַזְּמַן - הַקָּרְבָּן פְּסוּל,
83 וְאִינוּ פְּגוּל. כִּיִּצַד? שְׁחַט וְקָבַל וְהוֹלִיף וְזָרַק, וַיִּמְחַשְׁבֵּתוּ
84 בְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת אֵלוֹ מִחֻשְׁבֵּת הַזְּמַן, אוֹ שֶׁהִיָּתָה מִחֻשְׁבֵּתוֹ
85 בְּאַחַת מֵאַרְבַּעַתֵּן מִחֻשְׁבֵּת הַזְּמַן, וּבִשְׂאֵר הַעֲבוֹדוֹת הִיָּתָה
86 מִחֻשְׁבֵּתוֹ נְכוּנָה, אוֹ לֹא הִיָּתָה שֵׁם מִחֻשְׁבֵּתוֹ כָּלֵל בְּשֶׂאֵר
87 הַעֲבוֹדוֹת - הָרִי זֶה פְּגוּל. אֲכָל אִם שְׁחַט בְּמִחֻשְׁבֵּת הַזְּמַן,
88 וְקָבַל [הַדָּם] אוֹ הוֹלִיף אוֹ זָרַק בְּמִחֻשְׁבֵּת הַמְּקוֹם, אוֹ
89 שְׁשֻׁחַט בְּמִחֻשְׁבֵּת הַמְּקוֹם, וְקָבַל אוֹ הוֹלִיף אוֹ זָרַק
90 בְּמִחֻשְׁבֵּת הַזְּמַן - אִין זֶה פְּגוּל אֲלֵא פְּסוּל בְּלִבְדוֹ. וְכֵן
91 הַפֶּסַח וְהַחֻשְׁבֵּת שְׁשֻׁחָטִין בְּמִחֻשְׁבֵּת שְׁנֵי הַשָּׁם, וְקָבַל
92 וְהוֹלִיף וְזָרַק בְּמִחֻשְׁבֵּת הַזְּמַן, אוֹ שְׁשֻׁחַט בְּמִחֻשְׁבֵּת הַזְּמַן,

1 עֲבוֹדוֹתֶיהָ לְשִׁמָּה. וְנֹאמַר: "עַל חֻטְאָתוֹ", שְׁתַּעֲשֶׂה לְשֵׁם
2 אוֹתוֹ הַחֻטָּא. וְנֹאמַר: "וְכַפֵּר עֲלֵינוּ", שְׁתַּהֲיֶה לְשֵׁם בְּעֲלִיָּה.
3 וְנֹאמַר בְּפֶסַח: "וְעֲשִׂיתָ פֶּסַח לַה'", שְׁתַּהֲיֶה כָּל עֲשִׂיתוֹ
4 לְשֵׁם פֶּסַח. וְנֹאמַר: "וְאַמְרַתֶּם זִבַּח פֶּסַח הוּא לַה'",
5 שְׁתַּהֲיֶה זְבִיחָתוֹ לְשֵׁם פֶּסַח; הֵא אִם שְׁנָה שְׁמוֹ אוֹ שֵׁם
6 בְּעֲלֵיו - פְּסוּל. וּבְמִנְחַת חוֹטָא הוּא אוֹמַר: "כִּי מִנְחָה
7 הִיא", וּבְמִנְחַת שׁוֹטָה נֹאמַר: "כִּי מִנְחַת קָנָאת הִיא" -
8 שִׁיְהִי כָּל מַעֲשִׂיהֶן לְשִׁמּוֹ.
9 ד. חֻטָּאת שְׁשֻׁחָטָה לְשֵׁם זִבַּח אַחֶר - כְּגוֹן שְׁשֻׁחָטָה לְשֵׁם
10 עוֹלָה, אוֹ לְשֵׁם אֲשֶׁם, אוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים - פְּסוּלָה, כְּמוֹ
11 שְׂבָאֲרֵנוּ; אֲכָל אִם שְׁחָטָה לְשֵׁם חֵלִין - הָרִי זֶה כְּשֶׂרָה, וְלֹא
12 עֲלַת לְבַעֲלִים.
13 ה. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה [מִסוּרוֹת מִמֹּשֶׁה רַבִּינוֹ] לְמַדוּ, שֶׁהַקָּדוּשִׁים
14 מִחֻלְלִין קָדוּשִׁים, וְאִין חֵלִין מִחֻלְלִין קָדוּשִׁים.
15 ו. שְׁחָטָה לְשֵׁם חֻטָּא אַחֶר - כְּגוֹן שְׂבָאָה עַל אֲכִילַת חֶלֶב,
16 וְשֻׁחָטָה עַל אֲכִילַת דָּם - פְּסוּלָה.
17 ז. שְׁחָטָה לְשֵׁם אָדָם אַחֶר שֶׁהוּא מְחֵיב חֻטָּאת, אֶפְלוּ
18 חֻטָּאת שְׂאִינָה קְבוּעָה [רַגִּילָה] - הָרִי זֶה פְּסוּלָה.
19 ח. אֲכָל אִם שְׁחָטָה לְשֵׁם אַחֶר שֶׁהוּא מְחֵיב עוֹלָה - הָרִי
20 זֶה כְּשֶׂרָה, וְלֹא עֲלַת לְבַעֲלִים, שְׁנֹאמַר: "וְכַפֵּר עֲלֵינוּ" -
21 עֲלֵינוּ, וְלֹא עַל חֻבְרוֹ שֶׁהוּא מְחֵיב חֻטָּאת כְּמוֹתוֹ.
22 ט. שְׁחָטָה לְשֵׁם מַת - כְּשֶׂרָה, וְלֹא עֲלַת לְבַעֲלִים; שְׂאִין
23 כְּפָרָה לְמַתִּים. שְׁחָטָה לְשֵׁם מִי שְׂאִינוֹ מְחֵיב קָרְבָּן כָּלֵל -
24 לֹא חֻטָּאת, וְלֹא עוֹלָה, וְלֹא שְׂאֵר קָרְבָּנוֹת - הָרִי זֶה פְּסוּלָה;
25 שְׂמָא מְחֵיב הוּא, וְאִינוּ יוֹדֵעַ.
26 י. שְׁחָטָה לְשִׁמָּה, וְחֻשֵׁב בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה לְזָרַק דְּמָה שְׁלֵא
27 לְשִׁמָּה - הָרִי זֶה פְּסוּלָה, לְפִי שֶׁמְחַשְׁבִּין מִעֲבוּדָה לְעֲבוּדָה;
28 וְזֹאת הַמְּחַשְׁבָּה שְׁחֻשֵׁב בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה, כְּאֵלוֹ חֻשְׁבָּה
29 בְּשַׁעַת זְרִיקָה - וְלִפְיָכָּה פְּסוּלָה.
30 יא. הַפֶּסַח שְׁשֻׁחָטוֹ בְּמִחֻשְׁבֵּת שְׁנֵי הַשָּׁם, בֵּין שְׁשִׁנָּה שְׁמוֹ
31 לְשֵׁם זִבַּח אַחֶר, בֵּין שְׁשִׁנָּהוּ לְשֵׁם חֵלִין - פְּסוּל, שְׁנֹאמַר:
32 "וְאַמְרַתֶּם זִבַּח פֶּסַח הוּא לַה'". בְּמָה דְּבָרִים אֲמוריִים?
33 שְׁשֻׁחָטוֹ בְּזִמְנוֹ שֶׁהוּא יוֹם אַרְבַּעָה עֶשֶׂר בְּנִיסָן - אֶפְלוּ
34 שְׁחָטוֹ בְּשַׁחֲרִית בְּמִחֻשְׁבֵּת שְׁנֵי הַשָּׁם, פְּסוּל. אֲכָל אִם
35 שְׁחָטוֹ בְּלֹא זְמַן - בְּמִחֻשְׁבֵּת שְׁלֵא לְשִׁמוֹ, כְּשֶׁר; שְׁלֵא
36 לְשֵׁם בְּעֲלֵיו - נַעֲשֶׂה כְּמִי שְׂאִין לוֹ בְּעֲלִים בְּזִמְנוֹ, וּפְסוּל.
37 יב. פֶּסַח שְׁשֻׁחָטוֹ לְשִׁמוֹ בְּאַרְבַּעָה עֶשֶׂר קָדָם חֻצוֹת -
38 פְּסוּל, לְפִי שְׂאִינוֹ זְמַנוֹ. עֲבָרָה שְׁנָתוֹ [- וּפְסוּל לְקָרְבוֹן פֶּסַח],
39 וְשֻׁחָטוֹ בְּזִמְנוֹ לְשֵׁם פֶּסַח, וְכֵן הַשׁוֹחֵט שְׂאֵר זְבָחִים לְשֵׁם
40 פֶּסַח, אֶפְלוּ שְׁחָטִין אַחֶר חֻצוֹת - הָרִי אֵלוֹ כְּשָׂרִים, וְלֹא עֵלוּ
41 לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה.
42 יג. תוֹדָה שְׁשֻׁחָטָה לְשֵׁם שְׁלָמִים, עֲלַת לְבַעֲלִים; וְשְׁלָמִים
43 שְׁשֻׁחָטִין לְשֵׁם תוֹדָה, לֹא עֵלוּ לְבַעֲלִים; לְפִי שֶׁהַתּוֹדָה
44 נְקֻרָאת 'שְׁלָמִים', וְשְׁלָמִים לֹא נְקֻרָאוּ 'תּוֹדָה'.
45 יד. עוֹלָה שְׁשֻׁחָטָה עַל מִי שְׂאִינוֹ מְחֵיב קָרְבָּן כָּלֵל, לֹא
46 עֲלַת לְבַעֲלִים; שְׁהָרִי שְׁחָטָה שְׁלֵא לְשֵׁם בְּעֲלִיָּה. וְאִף עַל
47 פִּי שְׁנָה שְׁשֻׁחָטָה לְשִׁמוֹ אִינוּ מְחֵיב כְּלוּם בְּעֲנִינּוֹ - אִי

מתוך מהדורת חזק

38 הַדָּם שֶׁלֹּא בַמִּקְוָמוֹ לְמַחֵר? מִפְּנֵי שֶׁהַדָּם הַנֶּתֶן שֶׁלֹּא
39 בַמִּקְוָמוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁהִזְבַּח כְּשֶׁר, אֵינּוּ מִתִּיר הַבֶּשֶׂר
40 בְּאֲכִילָהּ, כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ; וְכָל זְרִיקָה שֶׁאֵינָה מִתַּרְתּוֹ הַבֶּשֶׂר
41 בְּאֲכִילָהּ - אִם חָשַׁב לַתֵּן אוֹתָהּ חוּץ לְזִמְנָהּ, לֹא פָּגַל.
42 לְפִיכֵף אִם חִזַּר וְחָשַׁב בְּזִבְחָהּ זֶה מִחֲשַׁבַּת הַזְּמַן - הֲרִי זֶה
43 פְּסוּל, וְאֵינּוּ פָּגוּל.
44 ז. חָשַׁב מִחֲשַׁבַּת זְמַן בְּשַׁעַת קְמִיצָהּ [מִן הַמִּנְחָה], אָבַל לֹא
45 בְּשַׁעַת לְקוּט הַלְּבוּנָה, אוֹ שֶׁחָשַׁב מִחֲשַׁבַּת הַזְּמַן בְּשַׁעַת
46 לְקוּט הַלְּבוּנָה, אָבַל לֹא בְּשַׁעַת קְמִיצָהּ - הֲרִי זֶה פְּסוּלָהּ,
47 וְאֵינָה פָּגוּל; עַד שֶׁיִּחְשַׁב מִחֲשַׁבַּת הַזְּמַן בְּכָל הַמִּתִּיר [כֹּל-
48 הַמְרִיבִים שֶׁהַקֹּטֵר מִתִּירָה אֶת הַמִּנְחָה -], שֶׁהוּא הַקֶּמֶץ
49 עִם הַלְּבוּנָה - בְּשַׁעַת קְמִיצַת הַקֶּמֶץ וְלְקוּט הַלְּבוּנָה, אוֹ
50 בְּשַׁעַת נְתִינַת שְׁנֵיהֶן בְּפִלִי, אוֹ בְּשַׁעַת הוֹלְכָתָן, אוֹ בְּשַׁעַת
51 זְרִיקָתָן.
52 ח. חָשַׁב בְּשַׁעַת הַקֹּטֵר הַקֶּמֶץ שֶׁיִּקְטִיר הַלְּבוּנָה לְמַחֵר -
53 אֵינָה פָּגוּל; שְׂאִין הַקֹּטֵר מִפְּגֵלַת הַקֹּטֵר. וְכֵן אִם הַקֹּטֵר
54 הַלְּבוּנָה לְבִדּוֹ, אוֹ הַקֶּמֶץ לְבִדּוֹ, וְהוּא מִחֲשַׁב לְאָכַל שְׂרִירִים
55 לְמַחֵר - הֲרִי זֶה פְּסוּלָהּ וְאֵינָה פָּגוּל; שְׂאִין מִפְּגֵלִין בְּחִצֵי
56 [דָּבָר שׁ:] מִתִּיר. אָבַל אִם הַקֹּטֵר אֶת הַקֶּמֶץ לְבִדּוֹ, וְחָשַׁב
57 שֶׁיִּקְטִיר לְבוּנָה לְמַחֵר, וְאַחַר כֵּן הַקֹּטֵר הַלְּבוּנָה, וְחָשַׁב
58 שֶׁיֵּאָכַל הַשְּׂרִירִים לְמַחֵר - הֲרִי זֶה פָּגוּל; שֶׁהֲרִי פְּשֻׁטָה
59 מִחֲשַׁבַּת זְמַן בְּכָל הַמִּנְחָה.
60 ט. הַקֹּטֵר כְּדֵי שֶׁמִּשֵּׁם מִן הַקֶּמֶץ עִם הַלְּבוּנָה, וְהוּא
61 מִחֲשַׁב שֶׁיֵּאָכַל כְּדֵי שֶׁמִּשֵּׁם מִן הַשְּׂרִירִים לְמַחֵר, עַד
62 שֶׁהִשְׁלִים [בְּאוֹפֵן זֶה אֶת הַקִּרְבַּת כֹּל הַמִּנְחָה - מַעֲט מַעֲט -]
63 כָּל הַקֶּמֶץ עִם הַלְּבוּנָה מִחֲשַׁבַּת הַזְּמַן - הֲרִי זֶה פְּסוּלָהּ,
64 וְאֵינָה פָּגוּל; שְׂאִין עַל פִּי שֶׁדָּרָךְ אֲכִילָהּ בְּכֵף מְעַט מְעַט,
65 אֵין דָּרָךְ הַקֹּטֵר בְּכֵף, אֲלֹא הֲרִי זֶה כְּמִנְחָה שֶׁלֹּא הַקֹּטֵר
66 קִמְצָהּ.
67 י. מִנְחַת חוּטָא אוֹ מִנְחַת קְנָאוֹת [שֶׁל סוּטָה, שֶׁאִסוּר שִׁיחִיהָ
68 בְּהוֹלְבוּנָה] שֶׁהִיא עֲלֵיהָ לְבוּנָה, וְחָשַׁב בָּהּ מִחֲשַׁבַּת הַזְּמַן
69 קֹדֶם שֶׁיִּלְקַט הַלְּבוּנָה - הֲרִי זֶה פְּסוּלָהּ, וְאֵינָה פָּגוּל; וְאִם
70 אַחַר שֶׁלְקַט הַלְּבוּנָה חָשַׁב עֲלֵיהָ מִחֲשַׁבַּת הַזְּמַן - הֲרִי זֶה
71 פָּגוּל.
72 יא. שְׂרִירִים שֶׁחִסְרוּ בֵּין קְמִיצָהּ לְהַקְטֵרָהּ, וְהַקֹּטֵר הַקֶּמֶץ
73 בְּמִחֲשַׁבַּת הַזְּמַן - הֲרִי זֶה סֶפֶק אִם נִקְבְּעוּ לְפָגוּל, וְהֲרִי הֵן
74 פָּגוּל, אוֹ לֹא נִקְבְּעוּ, וְאֵינָה פָּגוּל.

1 וְקָבַל אוֹ הוֹלִיף אוֹ זָרַק בְּמִחֲשַׁבַּת שְׁנוֵי הַשָּׁם - אֵין זֶה
2 פָּגוּל אֲלֹא פְּסוּל. וְהוּא הַדִּין בְּעוֹפוֹת וּבְמִנְחוֹת. אֵין שָׁם
3 פָּגוּל, אֲלֹא קֶרֶבן שֶׁנִּפְסַל בְּמִחֲשַׁבַּת הַזְּמַן, וְלֹא עֲרַב עִמָּה
4 מִחֲשַׁבַּת מְקוֹם לֹא בַתְּחִלָּה וְלֹא בְּסוּף, וְלֹא עֲרַב עִמָּה
5 מִחֲשַׁבַּת שְׁנוֵי הַשָּׁם, בְּקִרְבָּנוֹת שֶׁנִּפְסְלוּ בְּמִחֲשַׁבַּת שְׁנוֵי
6 הַשָּׁם.
7 ב. הַמִּחְשָׁב בְּאַחַת מֵאַרְבַּע הַעֲבוּדוֹת, אוֹ בְּכֻלָּן, לְאָכַל
8 פְּזִית מִדָּבָר הָרְאוּי לְאֲכִילָהּ בַּחוּץ [- חוּץ לְמִקְוָם אֲכִילָתוֹ]
9 וְכִזְבִּית לְמַחֵר, אוֹ פְּזִית לְמַחֵר וְכִזְבִּית בַּחוּץ, אוֹ פְּחִצֵי זִית
10 בַּחוּץ וְכִחֲצֵי זִית לְמַחֵר, אוֹ פְּחִצֵי זִית לְמַחֵר וְכִחֲצֵי זִית
11 בַּחוּץ - הֲרִי הַקֶּרֶבן פְּסוּל, וְאֵינּוּ פָּגוּל; וְכֵן אִם עֲרַב
12 הַמִּחְשָׁבוֹת בַּהַקְטֵרָה [כַּגּוֹן: לְהַקְטִיר חֵלֶק שֶׁלֹּא בַמִּקְוָמוֹ
13 וְחֵלֶק שֶׁלֹּא בְּזִמְנוֹ] - הֲרִי זֶה פְּסוּל, וְאֵינּוּ פָּגוּל.
14 ג. חָשַׁב לְאָכַל אוֹ לְהַקְטִיר בְּחִצֵי זִית בְּמִחֲשַׁבַּת הַמְקוֹם,
15 וְלְאָכַל אוֹ לְהַקְטִיר פְּזִית בְּמִחֲשַׁבַּת הַזְּמַן - הֲרִי זֶה פָּגוּל,
16 בֵּין שֶׁהַקְדִּים מִחֲשַׁבַּת פְּזִית בֵּין שֶׁאַחַר אוֹתָהּ; שְׂאִין חֲצֵי
17 זִית חָשׁוּב אֲצֵל פְּזִית.
18 ד. חָשַׁב עַל חֲצֵי זִית בְּמִחֲשַׁבַּת הַזְּמַן, וְעַל חֲצֵי זִית
19 בְּמִחֲשַׁבַּת הַמְקוֹם, וְחִזַּר וְחָשַׁב עַל חֲצֵי זִית אַחַר בְּמִחֲשַׁבַּת
20 הַזְּמַן - הֲרִי זֶה פָּגוּל; וְכֵן אִם חָשַׁב עַל חֲצֵי זִית בְּמִחֲשַׁבַּת
21 הַזְּמַן, וְחִזַּר וְחָשַׁב עַל פְּזִית, חֲצִיו בְּמִחֲשַׁבַּת הַזְּמַן וְחֲצִיו
22 בְּמִחֲשַׁבַּת הַמְקוֹם - הֲרִי זֶה פָּגוּל.
23 ה. חָשַׁב עַל הַדָּמִים הַנֶּתֶנִין לְמִטָּה [- בְּחִלְקוֹ הַתַּחֲתוֹן שֶׁל
24 הַמִּזְבֵּחַ] לַתֵּן אוֹתָן לְמַעְלָה, אוֹ עַל הַנֶּתֶנִין לְמַעְלָה לַתֵּן
25 אוֹתָן לְמִטָּה, וְכִיּוֹצֵא בְּמִחְשָׁבוֹת אֵלוֹ שֶׁאֵינָן פּוֹסְלִין כִּמוֹ
26 שֶׁבְּאַרְנוֹ, וְעֲרַב עִמָּהּ מִחֲשַׁבַּת הַזְּמַן - הֲרִי זֶה פָּגוּל; וְאִם
27 חָשַׁב עִמָּהּ מִחֲשַׁבַּת הַמְקוֹם לְבִדּוֹ - הֲרִי זֶה פְּסוּל, וְאֵינּוּ
28 פָּגוּל.
29 ו. חָשַׁב עַל הַדָּם הַנֶּתֶן לְמַעְלָה לַתֵּן אוֹתוֹ לְמַחֵר לְמִטָּה,
30 אוֹ עַל הַדָּם הַנֶּתֶן לְמִטָּה לַתֵּן אוֹתוֹ לְמַחֵר לְמַעְלָה, אוֹ
31 שֶׁחָשַׁב עַל הַדָּם הַנֶּתֶן בְּפָנִים בְּהִיכָל לַתֵּן אוֹתוֹ לְמַחֵר
32 בְּמִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, אוֹ שֶׁחָשַׁב עַל הַדָּם הַנֶּתֶן בְּמִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן
33 לַתֵּן אוֹתוֹ לְמַחֵר בְּפָנִים בְּהִיכָל - אֵינּוּ פָּגוּל, אִף עַל פִּי
34 שֶׁחָשַׁב מִחֲשַׁבַּת הַזְּמַן; הוֹאִיל וְשֵׁנָה מְקוֹם נְתִינַת הַדָּם
35 בְּמִחְשָׁבוֹ - הֲרִי זֶה פְּסוּל, וְאֵינּוּ פָּגוּל. וּמֵאַחַר שֶׁבְּאַרְנוֹ
36 בְּהִלְכוֹת אֵלוֹ שֶׁהַדָּם שֶׁנֶּתֶן שֶׁלֹּא בַמִּקְוָמוֹ כְּאֵלוֹ נֶתֶן
37 בַמִּקְוָמוֹ, לְמָה לֹא יִהְיֶה זֶה פָּגוּל, בְּמִחְשָׁבָהּ זֶה שֶׁחָשַׁב לַתֵּן

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"א-כ"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

78 קְדָשִׁים שֶׁנִּטְמְאוּ, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִגַע
79 בְּכָל-טָמֵא לֹא יֵאָכַל בְּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל" (ויקרא ז, יט), וּבְגִמְרָא
80 שְׁבַת (כר:): בְּאוֹר-לְבָאָר, מֵה-טַעַם אֲסוּר לְהַדְלִיק שְׁמֵן

75 יום ראשון כ"א מנחם-אב ה'תשע"ג
76 מצות עשה צ.
77 המצוה המשלימה תשעים — הצווי שנצטוינו לשרוף

מתוך מהדורת חזק

42 מן-הבכור שיהיו כלם אסורים בעבודה. וכבר נתבאר
43 בסוף מסכת מכות (כא:), שהעובד באחד מן-הקדשים
44 — לוקה.

יום חמישי כ"ה מנחם-אב ה'תשע"ג

45 **מצות לא תעשה קיד.**
46 **המצוה הקי"ד** — האזהרה שהזרנו מלגז (לגזוז) צמר
47 הקדשים והוא אמרו: "ולא תגזו בכור צאנך" (דברים טו,
48 ט), ולמדנו שאר קדשים מן-הבכור שיהיו כלם אסורים
49 בעבודה וגזיה. וכבר נתבאר דיני שתי המצוות האלה
50 כלומר: גזיה ועבודה, במסכת בכורות. וגם הגזוז דבר
51 (כמות קטנה ביותר) מן-הקדשים — לוקה.
52

יום שישי כ"ו מנחם-אב ה'תשע"ג

53 **מצות לא תעשה קיד.** מצות עשה נה.
54 **מצות לא תעשה קטו.** קטז.
55 **המצוה הקי"ד נדפסה ביום הקודם.**
56

57 **המצוה הנ"ה** — הצווי שנוצטוינו לשחוט כבש הפסח
58 ביום י"ד בניסן, והוא אמרו תעלה: "וישחטו אתו כל
59 קהל עדת ישראל בין הערבים" (שמות יב, ו). וכל-העובר
60 על מצוה זו ונמנע מלהקריבו בזמנו במזיד — הרי זה
61 חייב פרת, בין שהוא איש או אשה. לפי שכבר נתבאר
62 בגמרא פסחים (צא:), שפסח ראשון חובה לנשים ודוחה
63 את-השבת. כלומר, הקרבתו בארבעה עשר שקל להיות
64 בשבת, כמו פל-איש ואיש מישראל. ומאמר התורה בו
65 הוא פרת, והוא אמרו: "והאיש אשר-הוא טהור וברך
66 לא-היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה" (במדבר ט, ג).
67 וברייתא מסכת פרות (פרק א משנה א), פאשר מנו את
68 המצות שהעובר עליהן חייב פרת — והן בלן מצות
69 לא-תעשה — אמרו: "והפסח והמילה במצות עשה".
70 וכבר הקדמנו הקדמה זו (בי"הקדמה" שבסוף הכללים).
71 וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת פסחים.

72 **המצוה הקט"ו** — האזהרה שהזרנו מלשחוט כבש
73 הפסח על חמץ והוא אמרו: "לא-תזבח על-חמץ דם-
74 זבחי" (שמות כג, יח), וכבר נכפל לאו זה בלשון זה עצמו
75 (".. על חמץ דם זבחי"): "לא-תשחט וכו'" (שם לד, כה),
76 וענינו: שמזמן שחיטת הפסח, והוא בין הערבים, לא יהא
77 ברשותו חמץ, לא ברשות השוחט ולא ברשות הזורק ולא
78 ברשות המקטיר ולא ברשות אחד מבני חבורה (על
79 ה"פסח" היו נמנים "חבורות"; כמה משתתפים על קרבן אחד);
80 וכל-אחד מאלו שיש ברשותו חמץ באותה העת —
81 לוקה. ובמכלתא (פרשת משפטים שם): "לא-תשחט על-
82 חמץ דם-זבחי" — לא תשחט הפסח ועדין החמץ קיים.
83 וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ה' מפסחים (סג.).

1 תרומה שנטמא ואמרו: "שבתון" (מצות השביתה ממלאכה
2 ביום-טוב) עשה הוא, והוי יום טוב עשה ולא-תעשה,
3 ואין עשה (של שריפת קדשים שנטמאו) דוחה את לא-
4 תעשה ועשה". ענין הדברים האלה הוא: שעשית
5 מלאכה ביום טוב אסורה, והעושה עובר על מצות עשה,
6 שכן בטל מצות עשה, והוא אמרו ביום טוב: "יהיה לכם
7 שבתון" (שם כג, כד); ועובר על מצות לא-תעשה, לפי
8 שעבר על לאו, והוא אמרו: "כל-מלאכה לא-יעשה
9 בהם" (שמות יב, טז), כלומר: ביום טוב. אבל שרפת
10 קדשים טמאים אינה אלא מצות עשה, ולפיכך אסור
11 לשרפם ביום טוב מחמת הכלל שהזכיר: "אין עשה
12 דוחה את לא-תעשה ועשה". ואמרו שם (שבת כה). עוד
13 דבר, וזו לשונו: "כשם שמצוה לשרוף קדשים שנטמאו,
14 כך מצוה לשרוף שמן (לאו דוקא) תרומה שנטמא". וכבר
15 נתבאר דיני מצוה זו בפסחים (פב). ובסוף תמורה (ג).

יום שני כ"ב מנחם-אב ה'תשע"ג

16 **מצות עשה מט.**
17 **המצוה המ"ט** — הצווי שנוצטוינו בעבודת היום,
18 כלומר: כל-הקרנות והודוין שהן חובה ביום צום פפור
19 לכפר בהם כל-העונות, כמו שאמר הכתוב. והיא כל-
20 החקה האמורה באחרי מות' (ויקרא טו, א). והראיה
21 שהכל מצוה אחת, אמרם בסוף פרק ה' מקפורים (ס):
22 "כל-מעשה יום הפפורים האמור על הסדר, הקדים
23 מעשה לחברו — לא עשה כלום". וכבר נתבאר כל-דיני
24 מצוה זו במסכת המיחדת לה, והיא מסכת יומא.

יום שלישי כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ג

25 **מצות עשה מט.** קיח.
26 **המצוה המ"ט נדפסה ביום הקודם.**
27 **המצוה הקי"ח** — הצווי שנוצטוינו שכל-הנהנה מן-
28 ההקדש או אוכל קדש, כלומר: תרומה בשגגה —
29 יחזיר מה שאכל או פדי מה-שנהנה עם תוספת חמש,
30 והוא אמרו תעלה: "ואת אשר חטא מן-הקדש ישלם
31 ואת-חמישתו יוסף עליו" (ויקרא ה, טז), ואמר עוד:
32 "והאיש כייאכל קדש בשגגה וגו'" (שם כב, יד). וכבר
33 נתבאר דיני מצוה זו במסכת מעילה (טו). וגם במסכת
34 תרומות (פרק ז).

יום רביעי כ"ד מנחם-אב ה'תשע"ג

35 **מצות לא תעשה קיג.**
36 **המצוה הקי"ג** — האזהרה שהזרנו מלעבוד בקדשים
37 (כגון: לחרוש בבהמת קדשים) והוא אמרו תעלה: "לא
38 תעבד בכור שורך" (דברים טו, ט), ולמדנו שאר קדשים

מקִּשָּׁה וַיֹּאמֶר: מְדוּעַ אֲתָה מוֹנֶה אֲכִילַת פֶּסַח וּמִצְוָה
 וּמְרוּר בְּמִצְוָה אַחַת, וְאֵינְךָ מוֹנֶה אוֹתָן כְּשֶׁלֶשׁ, מֵאַחַר
 שֶׁאֲכִילַת מִצְוָה מִצְוָה וְאֲכִילַת מְרוּר מִצְוָה וְאֲכִילַת בֶּשֶׂר
 הַפֶּסַח מִצְוָה? אָז אָמַר: זֶה שֶׁאֲכִילַת מִצְוָה מִצְוָה בְּפָנַי
 עֲצָמָה — הִרְיֵהוּ נִכּוֹן כְּמוֹ שֶׁנִּבְּאָר (מִצּוֹת עֲשֵׂה קִנּוּ); וְכֵן
 נִכּוֹן שֶׁאֲכִילַת בֶּשֶׂר הַפֶּסַח מִצְוָה כְּמוֹ שֶׁהִזְכַּרְנוּ; אָבָל
 הַמְרוּר הִרִי הוּא טָפֵל לְאֲכִילַת הַפֶּסַח וְאֵין לְמִנּוּתוֹ מִצְוָה
 בְּפָנַי עֲצָמָה. הִרְאֵה לְךָ: שֶׁבֶשֶׂר הַפֶּסַח נֶאֱכָל לְקִיּוּם
 הַמִּצְוָה, בֵּין שֵׁשׁ מְרוּר וּבֵין שְׁאֵין מְרוּר; אָבָל הַמְרוּר
 אֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא עִם בֶּשֶׂר הַפֶּסַח, שֶׁכֵּן הוּא אוֹמֵר יִתְעַלֶּה:
 "עַל-מִצּוֹת וּמְרוּרִים יֵאָכְלֵהוּ" (במדבר ט, יא). וְאֵלּוּ אָבָל
 מְרוּר בְּלִי בֶּשֶׂר — לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם בְּהַחֲלִט, וְלֹא נֹאמַר
 שְׂקִיָּם מִצְוָה אַחַת, הִיא אֲכִילַת מְרוּר. וְלִשׁוֹן הַמִּכְלָתָא
 (פֵּרָשׁת בֵּא): "צְלִי-אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל-מְרוּרִים יֵאָכְלֵהוּ" —
 מְגִיד הַכְּתוּב, שֶׁמִּצּוֹת פֶּסַח צְלִי, מִצְוָה וּמְרוּר. כְּלוּמַר:
 שֶׁהַמִּצְוָה הִיא כְּלִיָּתָם. וְשֵׁם נֶאֱמַר: "מִנֵּינן אֲתָה אוֹמֵר,
 שְׂאֵם אֵין לְהֵם מִצְוָה וּמְרוּר הֵם יוֹצְאֵין יְדֵי חוֹבְתָם בְּפֶסַח?
 תִּלְמוּד לומר יֵאָכְלֵהוּ", כְּלוּמַר הַבֶּשֶׂר לְבָדוּ. "יְכוּל כְּשֵׁם
 שְׂאֵם אֵין לְהֵם מִצְוָה וּמְרוּר הֵם יוֹצְאֵין יְדֵי חוֹבְתָן בְּפֶסַח,
 כִּף אִם אֵין לְהֵם פֶּסַח, יוֹצְאֵין יְדֵי חוֹבְתָם בְּמִצְוָה וּמְרוּר?
 הִרִי אֲתָה דָן: הוֹאִיל וְהַפֶּסַח מִצְוֹת עֲשֵׂה וּמִצְוָה וּמְרוּר
 מִצְוֹת עֲשֵׂה, אִם לְמִדַּת שְׂאֵם אֵין לְהֵם מִצְוָה וּמְרוּר הֵם
 יוֹצְאֵין יְדֵי חוֹבְתָם בְּפֶסַח, כִּף אִם אֵין לְהֵם פֶּסַח יוֹצְאֵין
 יְדֵי חוֹבְתָם בְּמִצְוָה וּמְרוּר? תִּלְמוּד לומר: "יֵאָכְלֵהוּ". וְשֵׁם
 נֶאֱמַר: "יֵאָכְלֵהוּ — מִכָּאֵן אָמְרוּ: הַפֶּסַח נֶאֱכָל אֲכִילַת
 שִׁבְעַ (שִׁישְׁבַע מִמֶּנּוּ, וְאִם אֵינוֹ מִסְפִּיק לְכַדֵי שְׁבִיעֵה יֵאָבֵל לְפָנַי
 זֶה מִבְּשֵׁר הַחֲגִיגָה), וְאֵין מִצְוָה וּמְרוּר נֶאֱכָלִים אֲכִילַת
 שִׁבְעַ", (וּמְדוּעַ דוּקָא עַל בֶּשֶׂר הַפֶּסַח צָרִיךְ לֵהוּיֹת עַל הַשּׁוֹבַע
 —) לְפִי שֶׁעַקֵר הַמִּצְוָה אֲכִילַת הַבֶּשֶׂר, כְּמוֹ שֶׁאָמַר:
 "וְאֲכָלוּ אֶת-הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֹּאת"; וְהַמְרוּר מִטְּפִלֵי בֶּשֶׂר
 הַפֶּסַח וְחוֹבוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁמִּתְבָּאֵר מֵאֲמָרוֹת אֵלּוּ לְמִי
 שֶׁהִבִּינֵן וְהִרְאֵה הַבְּרוּרָה בְּזֶה הוּא הַיְסוּד שֶׁאָמַר
 הַתִּלְמוּד, וְהוּא אָמְרָם (פִּסְחִים כב): "מְרוּר בְּזִמְנֵן הַזֶּה
 דְּרַבְּנָנֵן", לְפִי שֶׁמִּן-הַתּוֹרָה אֵין חוֹבָה לְאֲכָלוֹ בְּפָנַי עֲצָמוֹ
 אֶלָּא נֶאֱכָל עִם בֶּשֶׂר הַפֶּסַח. וְזוֹ רְאֵה בְּרוּרָה וּמִפְרָשָׁת,
 שֶׁהוּא מִטְּפִלֵי הַמִּצְוָה, לֹא שֶׁאֲכִילָתוֹ מִצְוָה בְּפָנַי עֲצָמָה.
 וְגַם דִּינֵי מִצְוָה זֹו מִבְּאָרִים בְּמִסְכַּת פִּסְחִים.
 הַמִּצְוָה הַנִּזְכָּר — הַצּוּי שֶׁנִּצְטַיְנוּ לְאֲכָלוֹ בֶּשֶׂר פֶּסַח
 שְׁנֵי בְּלִיל ט"ו בְּאֵיֶר עַל מִצְוָה וּמְרוּר, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה
 גַּם עַל זֶה: "עַל-מִצּוֹת וּמְרוּרִים יֵאָכְלֵהוּ" (שם). וְגַם דִּינֵי
 מִצְוָה זֹו נִתְבָּאֵרוּ בְּפִסְחִים (צה). וְכַרוּר, שְׂאֵינוֹ חוֹבָה
 לְנִשְׂחִים, כִּי כְּשֵׁם שֶׁשְׁחִיטָתוֹ אֵינָה חוֹבָה לְהֵן — כְּמוֹ
 שֶׁבְּאֲרָנוּ (מִצּוֹת עֲשֵׂה נו) — כִּף [גַּם לֹא] אֲכִילָתוֹ בְּלִי
 סְפִיק.

1 הַמִּצְוָה הַנִּזְכָּר — הַצּוּי שֶׁנִּצְטַיְנוּ מִלְּהַשְׂאִיר אֲמוּרֵי
 2 הַפֶּסַח בְּלִי הַקְּרֵבָה עַד שֶׁיִּפְסְלוּ וְיַעֲשׂוּ נוֹתֵר, וְהוּא אָמְרוֹ:
 3 "וְלֹא-יִלִּין חֲלָב-חֲגִי עַד-בֶּקָר" (שם כג, יח). וְלִשׁוֹן
 4 הַמִּכְלָתָא (פֵּרָשׁת מִשְׁפָּטִים שם): "לֹא-יִלִּין" כֹּא הַכְּתוּב
 5 לְלַמֵּד עַל הַחֲלָבִים שֶׁהֵם נִפְסְלִים בְּלִינָה עַל גְּבֵי הַרְצָפָה
 6 (לְמַעַט אִם לָנוּ עַל הַמּוֹבַח גַּם לֹא הַקְּטָרָה). וְיִכְבֵּר נִכְפֵּל
 7 הֵלָא בְּעִנְיָן זֶה בְּלִשׁוֹן אַחֵר, וְהוּא אָמְרוֹ: "וְלֹא-יִלִּין
 8 לְבֶקָר זִבַח חַג הַפֶּסַח" (שם לד, כה).

יום שבת קודש כ"ז מנחם-אב ה'תשע"ג

מצות עשה נז. נו. נח.

11 הַמִּצְוָה הַנִּזְכָּר — הוּא הַצּוּי שֶׁנִּצְטַיְנוּ עַל שְׁחִיטַת פֶּסַח
 12 שְׁנֵי (ב"ד אִיר) לְמִי שֶׁנִּמְנַע מִמֶּנּוּ פֶּסַח רֵאשׁוֹן, וְהוּא
 13 אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּאֶרְבַּעַת עֶשֶׂר יוֹם בֵּין
 14 הָעַרְבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ" (במדבר ט, יא). גַּם כָּאֵן רֵאשׁוֹן לְמִקְשָׁה
 15 שֶׁיִּקְשָׁה בְּדַבְרֵי וַיֹּאמֶר לִי: מְדוּעַ תִּמְנָה פֶּסַח שְׁנֵי וְזֶה
 16 סוֹתֵר מֵהַשְּׁהִקְדָּמָת בְּכָלֵל הַשְּׁבִיעִי בְּאֶרְבַּת, שֶׁהַלְכוֹת
 17 הַמִּצְוָה אֵינֵן נִמְנֹת בְּפָנַי עֲצָמוֹ? יַדַע הַמִּקְשָׁה קִשְׂיָא זֹו,
 18 שֶׁכְּבָר נִחְלְקוּ חֲכָמִים בְּפֶסַח שְׁנֵי, אִם הוּא הַמִּשְׁפָּךְ דִּינֵי
 19 הִרְאשׁוֹן אוֹ שֶׁהוּא צּוּי מִיְחָד בְּעֲצָמוֹ. וְיִפְסַק הַהֲלָכָה,
 20 שֶׁהוּא צּוּי מִיְחָד בְּעֲצָמוֹ — וְלִפְיֶכֶף רֵאשׁוֹן לְמִנּוּתוֹ בְּפָנַי
 21 עֲצָמוֹ. וּבְגִמְרָא פִּסְחִים (צג). אָמְרוּ: "חֲזִיב כְּרַת עַל
 22 הִרְאשׁוֹן וְחִיב כְּרַת עַל הַשְּׁנֵי — דְּבָרֵי רַבִּי; רַבִּי נֶתָן
 23 אוֹמֵר: חִיב כְּרַת עַל הִרְאשׁוֹן וּפְטוּר עַל הַשְּׁנֵי; רַבִּי חֲנַנְיָה
 24 בְּן-עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵף עַל הִרְאשׁוֹן אֵינוֹ חִיב כְּרַת אֶלָּא-
 25 אִם-כֵּן לֹא עֲשֵׂה שְׁנֵי". אַחֲרֵי-כֵן שְׂאֵל הַתִּלְמוּד וַאֲמַר:
 26 "בְּמֵאֵי קָא מִפְּלִגִי? רַבִּי סָבַר: שְׁנֵי רְגָל בְּפָנַי עֲצָמוֹ הוּא,
 27 וְרַבִּי נֶתָן סָבַר: שְׁנֵי תְשְׁלוּמֵין לְרֵאשׁוֹן הוּא". הִגֵּה נִתְבָּאֵר
 28 מֵהַשְּׁתַּלְמוּדוֹ עֲלֵיו. וְשֵׁם נֶאֱמַר: "הַלְכָהּ הַזֵּיד בְּזֶה וּבְזֶה —
 29 כְּלוּמַר לֹא הַקְּרִיב פֶּסַח רֵאשׁוֹן וְלֹא פֶּסַח שְׁנֵי בְּזִדוֹן —
 30 דְּבָרֵי הַפֵּל חִיב; שְׂגַג בְּזֶה וּבְזֶה — דְּבָרֵי הַכֹּל פְּטוּר;
 31 הַזֵּיד בְּרֵאשׁוֹן וְשְׂגַג בְּשְׁנֵי — לְרַבִּי וְרַבִּי נֶתָן חִיב, וְלְרַבִּי
 32 חֲנַנְיָה בְּן-עֲקִיבָא פְּטוּר". וְכִף גַּם כֵּן אִם הַזֵּיד בְּרֵאשׁוֹן
 33 וְהַקְּרִיב בְּשְׁנֵי — הוּא חִיב לְדַעַת רַבִּי, לְפִי שְׂאֵין אֲצָלוֹ
 34 הַשְּׁנֵי תְשְׁלוּמֵין לְרֵאשׁוֹן; וְהַחֲלָכָה בְּכָל-זֶה כְּרַבִּי. וּמִצְוָה
 35 זֹו אֵין הַנְּשִׂים חִיבוֹת בָּהּ, לְפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר שֵׁם (פִּסְחִים צא):
 36 שֶׁאֲשֵׁה בְּשְׁנֵי רֵשׁוֹת. וְיִכְבֵּר נִתְבָּאֵרוֹ גַּם דִּינֵי מִצְוָה זֹו
 37 בְּגִמְרָא פִּסְחִים (צב).

38 הַמִּצְוָה הַנִּזְכָּר — הַצּוּי שֶׁנִּצְטַיְנוּ לְאֲכָלוֹ כְּבֶשׂ הַפֶּסַח
 39 בְּלִיל ט"ו בְּנִיסָן כְּפִי תִנְאִיו הַנּוֹפְרִים, וְהֵם: שְׂיֵהָא צְלִי,
 40 וְשִׂאָכַל בְּכִית אַחַד, וְשִׂאָכַל עִם מִצְוָה וּמְרוּר, וְהוּא אָמְרוֹ
 41 יִתְעַלֶּה: "וְאֲכָלוּ אֶת-הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֹּאת צְלִי-אֵשׁ וּמִצּוֹת
 42 עַל-מְרוּרִים יֵאָכְלֵהוּ" (שְׁמוֹת יב, ח). וְאוּלַי יִקְשָׁה עֲלֵי

מלכים א יח לג-מג

לג וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הַעֲצִים וַיִּנְתַּח אֶת־הַפֶּר וַיִּשֶׁם עַל־הַעֲצִים: לד וַיֹּאמֶר מְלֹאוּ אַרְבַּעָה כַּדִּים מַיִם וַיִּצְקוּ עַל־הָעֵלָה וְעַל־הַעֲצִים וַיֹּאמֶר שְׁנוּ וַיִּשְׁנוּ וַיֹּאמֶר שְׁלֹשׁוּ וַיִּשְׁלֹשׁוּ: לה וַיִּלְכוּ הַמַּיִם סָבִיב לְמוֹצָחַ וְגַם אֶת־הַתְּעֵלָה מְלֹא־מַיִם: לו וַיְהִי | בַּעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגַּשׁ אֵלֵיהֶו הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל הַיּוֹם יוֹדַע פִּי־אַתָּה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וְאֲנִי עַבְדְּךָ (וּבְדַבְרֶיךָ) וּבְדַבְרְךָ עֲשִׂיתִי אֶת פְּלִי־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: לו עֲנֵנִי יְהוָה עֲנֵנִי וַיִּדְעוּ הָעָם הַזֶּה פִּי־אַתָּה יְהוָה הָאֱלֹהִים וְאַתָּה הַסַּכַּת אֶת־לִבָּם אַחֲרֵי־נִית: לה וַתִּפֹּל אֲשֵׁי־יְהוָה וַתֹּאכַל אֶת־הָעֵלָה וְאֶת־הַעֲצִים וְאֶת־הָאֲבָנִים וְאֶת־הָעֶפְר וְאֶת־הַחֲמִים אֲשֶׁר־בַּתְּעֵלָה לַחֲכָה: לט וַיֵּרָא פְּלִי־הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים: מ וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶו לָהֶם תַּפְּשׂוּ | אֶת־נְבִיאֵי הַפֶּעַל אִישׁ אֶל־יְמַלְט מֵהֶם וַיִּתְּפְּשׂוּם וַיּוֹרְדוּם אֵלֵיהֶו אֶל־נַחַל קִישׁוֹן וַיִּשְׁחָטוּם שָׁם: מא וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶו לֹאֲחָאָב עֲלָה אִכָּל וְשִׁתָּה פִּי־קוֹל הַמּוֹן הַגָּשָׁם: מב וַיַּעֲלָה אַחָאָב לְאִכָּל וּלְשִׁתּוֹת וְאֵלֵיהֶו עֲלָה אֶל־רֹאשׁ הַכְּרָמֹל וַיִּגְהַר אֶרְצָה וַיִּשֶׁם פָּנָיו בֵּין (בְּרַכּוֹ) בְּרַפְּיוֹ: מג וַיֹּאמֶר אֶל־נַעֲרֹ עֲלֵה־נָא הַבֵּט דְּרֹךְ־יָם וַיַּעַל וַיִּבֵּט וַיֹּאמֶר אֵין מְאֻמָּה וַיֹּאמֶר שָׁב שִׁבַע פְּעָמִים:

רש"י

את לבם. נתת להם מקום לסור מאחריך, ובידך היה להכין לבכם אליך (שם לא ב). ומדרש אגדה (במדבר רבה יח יב): אם לא תענני, אף אני אהיה כופר ואומר, אתה הסבות את לבם, וכך אמר משה (במדבר טו כט): אם כמות כל האדם ימותון אלה, אף אני כופר ואומר, לא ה' שלחני לדבר את התורה והמצוות, וכך אמר מיכיהו (לקמן כב כח): אם שוב תשוב בשלום, לא דבר ה' בי: (לט) ה' הוא האלהים. ולא הבעל האלהים: (מב) ויגהר ארצה. (תרגום): וגחין לארעא, להתפלל על הגשמים: (מג) דרך ים. אם תראה ענן עולה מן הים:

מצודת ציון

(לג) ויערוך. ענין סדור: (לח) לחכה. ענין לקיחה, כמו (שם מט כג) ועפר רגליך ילחכו, ורוצה לומר: שרפה הכל, כהלוקק בלשון: (מ) תפשו. אחזו לבל יברחו: (מב) ויגהר. ענין השתטחות, כמו (מלכים ב ד לד) ויגהר עליו: (מג) אין מאומה. אין כלום:

העלאת מנחת הערב, הוא התמיד של בין הערבים: ויגש. אל ה' להתפלל: היום יודע. רצה לומר: כאשר תרד האש, יודע היום וכו': בישראל. רצה לומר: משרה שכניתך בישראל: ואני עבדך. ובהיות הנס הזה על ידי, ידעו הכל שאני עבדך נביא נאמן לה', ויאמינו כי לעולם בהנבאי להם: ובדברך וכו'. רצה לומר: מהראוי שתעשה לי הנס הזה, כי הלא כל הדברים האלה שעשיתי להגדיל הנס, הלא כל מחשבותי בעבור ישמרו דברך, ולא למעני עשיתים: (לז) ענני ה'. בהורדת האש: ואתה הסבות וכו'. עבר במקום עתיד, ורצה לומר: בהנס הזה תסבב אליך את לבם, אשר היה עד הנה אחורנית, להפנות ממך: (לט) ויפלו על פניהם. להשתחות לה': ה' הוא האלהים וכו'. הכפל בא לחזק: (מא) עלה אכול ושתה. כאומר הואיל ושבו כולם ואמרו ה' הוא האלהים, לזה עלה מעתה ואכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך, כי הנה ישמע קול המיית הגשם: (מב) ראש הכרמל. ראש הר הכרמל: ויגהר ארצה. נשתטח לארץ ואחרי זה קם ושם פניו בין ברכיו להתפלל על המטר, ואף שה' אמר לו ואתנה מטר וכו', מכל מקום התפלל למהר לתתו בעוד אחאב שם, ועל כי היה בטוח שיקובל תפלתו, אמר לאחאב מתחילה כי קול המון הגשם: (מג) עלה נא. עמי מתחילה אל ראש ההר: הבט דרך ים. ראה לפאת המערב, אם נראה עבים עולים, ובעצמו לא רצה להפנות אנה ואנה, עד עת תקובל תפלתו: שוב שבע פעמים. רוצה לומר: שבעת פעמים אמר לו לשוב ולהביט:

מצודת דוד

(לד) ויצקו. וישפכו, וכן עשו ושפכו, ועם כי לא נזכר, כי מעצמו יובן: שנו. שפכו פעם שנית, ושפכו פעם שנית: שלשו. שפכו פעם שלישית וכו': (לה) סביב למזבח. כי בהשפך המים על העולה שעל המזבח, נשפך המים למטה על כל המזבח, סביב מקום המערכה: מלא. או אליהו בעצמו, או על ידי מצותו מלאו גם התעלה: (לו) בעלות המנחה. בעת

תהלים פט מאנג.

מֵא פִּרְצֵתָ כָּל־גְּדֵרֹתָיו שְׁמֹת מִבְּצֻרָיו מִחֲתָה: מִכ שְׁפָהוּ פִלְעֲבָרֵי דֶרֶךְ הָיָה חֲרָפָה לְשִׁכְנוֹ: מִג הַרִימוֹת יְמִין צִרְיוֹ הַשְּׁמֹחֶת פִּלְאֹיִבָיו: מִד אֶף־תִּשׁוּב צוּר חֲרָפוֹ וְלֹא הִקְיִמְתּוּ בַּמְלַחְמָה: מֵה הַשְּׁפֵת מִטְהַרְוֹ וְכִסְאוֹ לְאָרֶץ מִגְרָתָה: מו הַקְצֵרְתָ יְמֵי עֲלוֹמָיו הַעֲטִיֵת עָלָיו בּוֹשָׁה סֶלָה: מז עֲדִמָּה יִהְיֶה תִפְתָּר לְנֶצַח תִּבְעַר כְּמוֹ־אֵשׁ חֲמָתְךָ: מח זְכַר־אֲנִי מִה־חֶלֶד עַל־מַה־שָּׁוָא בְּרֵאתָ כָּל־בְּנֵי־אָדָם: מט מִי גִבֹר יִחִיהַ וְלֹא יִרְאֶה־מוֹת יִמְלֹט נַפְשׁוֹ מִיַּד־שָׂאוֹל סֶלָה: נ אִיֶּה | חֲסִדֶיךָ הָרֵאשֻׁנִים | אֲדַנִּי נִשְׁבַּעְתָּ לְדוֹד כַּאֲמוֹנְתְךָ: נא זְכַר אֲדַנִּי חֲרַפְתָּ עֲבָדֶיךָ שְׁאֵתִי בְּחִיקֵי פְלִדְרָבִים עַמִּים: נב אֲשֶׁר חֲרָפוּ אוֹיְבֶיךָ | יִהְיֶה אֲשֶׁר חֲרָפוּ עַקְבוֹת מוֹשִׁיחֶךָ: נג בְּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

תהלים צ א.

א תִּפְלָה לְמוֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדַנִּי מַעֲזֵן אֶתָּה הֵייתָ לָנוּ בְּדֶר וָדֶר:

רש"י

(מא) כל גדרותיו. שבנה בירושלים: מבצוריו. הר הבית ומצודת ציון: (מד) אף תשיב צור חרבו. השבות אחור והפכת את חידוד חרבו כמו (יהושע ה) חרבות צורים, וכן (ישעיה נד) כל כלי יוצר עליך: ולא הקמותו. ולא העמדתו מלפול: (מה) השבת מטהרו. זריחתו כמו צהרים דמתרגמין טיהרא וכמו (שמות כד) וכעצם השמים לטוהר: לארץ מגרתה. השפלת והשחת, כל לשון שחייה בתרגום יונתן מגר: (מח) זכר אני מה חלד. מה זקנה יש לי הלא מעט ימי ודי לך שאתה נפרע ממני במותי קצר ימים: על מה

שוא. לחנם ולהבל בראת כל בני אדם: (נא) שאתי בחקי כל רבים עמים. בגולה אני נושא סבלם ומשאם: (נב) עקבות משיחך. סופי מלך המשיח ולשון משנה הוא בעקבות המשיח חוצפא יסגא: (נג) ברוך ה' לעולם. על כל אשר עשה לנו: (א) תפלה למשה. אחד עשר מזמורים מכאן עד לדוד מזמור כלם משה אמרם כנגדם ברוך אחד עשר ברכות לאחד עשר שבטים בזאת הברכה: מעזן אתה היית לנו. מעזן מדור ומנוס לבא שם היית לנו. בדר ודר. מעולם כי אתה מקדם הכל היית:

מצודת ציון

(מא) גדרותיו. ענין כותל ומחיצה: מחתה. מושבר כמו חתתה קשתותם (ירמיה נא): (מב) שסוהו. ענין רמיסה כמו מי נתן למסיסה (ישעיה מב): (מד) צור. ענין חידוד כמו חרבות צורים (יהושע ה): (מה) השבת. ענין בטול כמו שבת נוגש (ישעיה יד): מטהרו. ענין זוהר כמו וכעצם השמים לטוהר (שמות כד): מגרתה. ענין הפלה כי ויפל רוכבו אחור (בראשית מ"ט) תרגומו וימגר: (מו) עלומיו. נעוריו כמו בן מי זה העלם (ש"א ז): העטית. ענין עטוף ולבישה כמו ועל שפם יעטה (ויקרא יג): (מח) חלד. ענין זמן כמו האזינו כל יושבי חלד (לעיל מט): שוא. על חנם וכן שוא שקד שומר (לקמן קכז): (נא) כל רבים עמים. כמו כל עמים רבים: (נב) עקבות. ענין התאחרות וכן לא יעקבם (איוב לו) ע"ש שהעקב הוא אחזית הרגל וסופו: (א) מעזן. מדור כמו השקיפה ממעון קדשך (דברים כז):

מצודת דוד

(מא) פרצת וגו'. וכל הרוצה בא בו ר"ל נתת אותו להפקר: מחתה. להיות מושבר והרוס: (מב) כל עוברי דרך. כדבר ההפקר אשר כל מוצאה רומסה ודורכה: (מד) אף תשיב וגו'. עם כי חרבו היתה לטושה וחדודה להכות בו את האויב הנה השבת החדוד לאחוריו לבל יוכל להכות בו את האויב וגם לא הקמת אותו במלחמה להנצל הוא מיד האויב ר"ל אף אם היה לפי הטבע מקום להתגבר הוא על האויב נלחמו עמו ממרום ולא נתגבר וגם נפל עוד: (מה) השבת. בטלת אותו מזוהר הצלחתו והפלת כסאו לארץ: (מו) ימי עלומיו. ימי הנערות ר"ל ימיו הטובים הקצרת והעטפת עליו בוששה לעולם ר"ל זמן רב: (מז) עד מה. אמנם עשית בדין מ"מ עד מתי וכי תסתיר פניך ממני לנצח בתמיה: תבער. וכי תבער חמתך כהאש הזה השורף הכל: (מח) זכר אני. בכל עת אני זוכר וחושב מה הוא הזמן שיש לי בזה העולם הלא הוא המעט

ופן אמות ולא אראה הישועה: על מה שוא. למה בחנם בראת כל בני אדם אם ימות ולא יראה הישועה: (מט) מי גבר יחיה. מי הוא האדם אשר ישאר חי ולא יראה המיתה וימלט נפשו לעולם מן השאול: (נ) איה חסדיך. ר"ל הואיל וכלנו עומדים למיתה איה הם חסדיך שהבטחת לנו בימים הראשונים אשר נשבעת לדוד באמונה להשיב המלוכה לזרעו: (נא) שאתי. מה שאני נושא בחיקי וסובל: (נב) אשר חרפו וגו'. וחוזר ומפרש אשר חרפו התאחרות משיחך שמתאחר לבוא: (נג) ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ר"ל אמת הוא שהמקום הוא ברוך ומהולל וכפל המלה לחזוק: (א) תפלה למשה. י"א מזמורים שמכאן עד לדוד מזמור משה אמרם ודוד יסדם בספרו. איש האלהים. ר"ל שהיה נביא: אדי מעזן. אתה לנו למחסה בכל דור ודור כמו המדור המגין מזרם וממטר:

ב שלשה מלכים וארבעה הדייטות אין להם חלק לעולם הבא. שלשה מלכים: ירבעם, אחאב ומנשה. רבי יהודה אומר: מנשה יש לו חלק לעולם הבא, שנאמר (דברי הימים ב לג, יג): "ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו, וישיבהו ירושלים למלכותו". אמרו לו: למלכותו השיבו, ולא לחיי העולם הבא השיבו. ארבעה הדייטות: בלעם, ודואג, ואחיתפל, וגחזי.

ג דור המבול אין להם חלק לעולם הבא, ואין עומדין בדין, שנאמר (בראשית ו, ג): "לא ידון רוחי באדם לעולם" – לא דין ולא רוח. דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (שם יא, ח): "ויפץ ה' אתם משם על-פני כל-הארץ"; "ויפץ ה' אתם" – בעולם הזה, "ומשם הפיצם ה'" (שם שם, ט) – לעולם הבא. אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (שם יג, ג): "ואנשי סדם רעים וחטאים, לה' מאד"; "רעים" – בעולם הזה, "וחטאים" – לעולם הבא. אבל עומדין בדין. רבי נחמיה אומר: אלו ואלו אין עומדין בדין, שנאמר (תהלים א, ה): "על בן לא יקמו רשעים במושפט, וחסאים בעדת צדיקים"; "על-בן לא יקמו רשעים במושפט" – זה דור המבול; "וחטאים בעדת צדיקים" – אלו אנשי סדום. אמרו לו: אינם עומדים בעדת צדיקים, אבל עומדין

פירוש ברטנורא

ב שלשה מלכים וארבעה הדייטות. אע"פ שגדולים וחכמים היו. אין להם חלק לעוה"ב: שלא היתה אמונתם שלימה. ואע"ג דבלעם מאומות העולם הוה, ואנן כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא תנו, משום דקיימא לן חסידי אומות העולם יש להם חלק לעוה"ב, אשמעונו דבלעם לאו מחסידי אומות העולם הוא:

ג שנאמר לא ידון רוחי באדם לא דין ולא רוח. שאין עומדים בדין ואין להם רוח לחיות עם הצדיקים שיש להם חלק: בורתי בריתי עלי זבת. שכרתו ברית עם המקום עלי ובחים ושלמים, דכתיב (שמות כ"ד) ויבחו ובחים שלמים, וכתיב (שם) ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית: אין עתוייפ לחזור. ממקום שגלו. והא דאמרין שירמיה החזיר וישיבהו בן אמן מלך עליהם, לא כולן חזרו אלא מקצתן:

משניות מבוארות – קהתי

מארץ חיים: וְאֶחֱתִפֶּל – שיעץ לאבשלום רעה נגד אביו דוד, וכתוב עליו (שמואל ב יז, ג): "ויחנק וימות" (עיי' "תוספות יום טוב"); וְגַחְזִי – נערו של אלישע הנביא (עיי' מלכים ב ה, כ-כז); ומובא בגמרא, שביזה תלמידי חכמים, ואף היה חוטא ומחטיא את הרבים (עיי' סנהדרין קז, ב).

ב א ו ר מ ש נ ה ג

דור המבול אין להם חלק לעולם הבא – בשכר הרוחני הנצחי, כמבואר במשנה א בפרקנו, וְאִין עוֹמְדִין בְּדִין – לאחר תחיית המתים, להיות נידונים על מעשיהם, שְׁנֹאֲמַר: "לא ידון רוחי באדם לעולם" – דורשים "לא דין רוחי", לא דין ולא רוח – לא יעמדו לדין, ולא יאה להם רוח לחיות עם הצדיקים שיש להם חלק לעולם הבא, (דש"י). דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא, שְׁנֹאֲמַר: "ויפץ ה' אתם משם על-פני כל-הארץ"; "ויפץ ה' אתם", בעולם הזה, "וימשם הפיצם ה'", לעולם הבא – בגמרא אמרו, שחטא דור הפלגה היה, שרצו למרוד בה', אלא שיראו לנפשם שלא יביא עליהם מבול, לכן אמרו: "הבה נבנה לנו עיר ומגדל", ונעלה לרקיע ונכה הרקיע בקרדומות עד שיוזבו כל מימיו, ולא יהיו לו עוד מים להביא מבול עלינו (סנהדרין קט, א); ונקרא דור הפלגה, לפי שנפלגה הארץ בימיהם. אֲנָשֵׁי סְדוֹם אִין לָהֶם חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֹאֲמַר: "ואנשי סדם רעים וחטאים, לה' מאד"; "רעים" בעולם הזה, "וחטאים" לעולם הבא – בגמרא דרשו: "רעים" בגופם, "וחטאים" בממונם; ברם, משנתנו דורשת "רעים וחטאים" במוכן עונש. אֲבָל עוֹמְדִין בְּדִין – אחר תחיית המתים. רַבִּי נְחֻמְיָה אֹמֵר: אֵלֹהֵי וְאֵלֹהֵי בֵּין דוֹר הַמְּבֹוֹל וּבֵין אֲנָשֵׁי סְדוֹם, אִין עוֹמְדִין בְּדִין, שְׁנֹאֲמַר: "על בן לא יקמו רשעים במושפט, וחסאים בעדת צדיקים"; "על-בן לא יקמו רשעים במושפט", זה דור המבול – שכתוב בו (בראשית ו, ח): "כי רבה רעת האדם", "וחטאים בעדת צדיקים", אֵלֹהֵי אֲנָשֵׁי סְדוֹם – שכתוב בהם: "ואנשי סדם רעים וחטאים". אֲמָרוּ לוֹ – חכמים לרבי נחמיה: אִינָם עוֹמְדִים בְּעֵדַת צְדִיקִים – אנשי סדם לא יעמדו בעדת צדיקים, אֲבָל עוֹמְדִין בְּעֵדַת רְשָׁעִים

ב א ו ר מ ש נ ה ב

לאחר שפירטה המשנה הקודמת אלו שאין להם חלק לעולם הבא, מוסיפה משנתנו למנות אנשים חשובים וחכמים, שהואיל ולא היתה אמונתם שלמה, אין להם חלק לעולם הבא.

שְׁלִשָּׁה מַלְכִים וְאַרְבָּעָה הַדֵּיּוֹטוֹת – אנשים פשוטים, לא מלכים, אִין לָהֶם חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא – לפי שקלקלו ביסודות האמונה. שְׁלִשָּׁה מַלְכִים – הם: יִרְבְּעָם – שכתוב (מלכים א יג, לד): "ויהי בדבר הזה לחטאת בית ירבעם ולהכחיד ולהשמיד מעל פני האדמה"; "להכחיד" – בעולם הזה, "ולהשמיד" – לעולם הבא (גמרא), אֲחָאָב – שכתוב בו (מלכים א כא, נא): "היכרתי לאחאב משתי בקיר ועצור ועזוב בישראל"; "נצור" – בעולם הזה, "ועזוב" – בעולם הבא. ובגמרא אמרו: "קלות שעשה אחאב כחמורות שעשה ירבעם, ומפני מה תלה הכתוב ביבעם (שנאמר בכמה מקומות: "לא טר מכל חטאת ירבעם")? מפני שהוא תחילה לקלקלה" (סנהדרין קב, ב). וּמְנַשֶּׁה – שכתוב בו (מלכים ב כא, ג): "ויעש הרע בעיני ה'... כאשר עשה אחאב מלך ישראל" – מה אחאב אין לו חלק לעולם הבא, אף מנשה אין לו חלק לעולם הבא (גמרא שם). רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: מְנַשֶּׁה יֵשׁ לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא – לפי שעשה תשובה, שְׁנֹאֲמַר: "ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו, וישיבהו ירושלים למלכותו" – מכאן שנחל לו על חטאיו, ויש לו חלק לעולם הבא. אֲמָרוּ לוֹ – חכמים לרבי יהודה: לְמַלְכוּתוֹ הַשִּׁיבוּ, וְלֹא לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא הַשִּׁיבוּ – שתשובתו לא היתה שלימה אלא מחמת יראה בלבד ("תפאות ישראל"). אֲרַבְּעָה הַדֵּיּוֹטוֹת – הם: בְּלַעַם – בגמרא מבואר, שבלעם נתן סימן בעצמו, ואמר: "תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו" (במדבר כג, י) – אם "תמות נפשי מות ישרים" (אם ימות מיתת עצמו – דש"י), "תהי אחריתי כמוהו" – שיהא לי חלק עמהם, ואם לאו – שלא ימות אלא ייהרג, "הנני הולך לעמי" – לגיהנם (סנהדרין קה, א). מכאן שאף חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא, אלא שבלעם לא היה מחסידי אומות העולם; וְדוּאָג – שסיפר לשאול לשון הרע על דוד וגרם למותם של כוהני נוב (עיי' שמואל א כב, ט-כב), וכתוב (תהלים נב, ב; ז) "כבוא דואג האדומי ויגד לשאול ויאמר לו, בא דוד אל בית אחימלך.. גם אזל יתצד לנצח... ושרשך

בעדת רשעים. מרגלים אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (במדבר יד, לו): "וימתו האנשים מוצאי דבת־הארץ רעה, במגפה לפני ה'"; "וימתו" – בעולם הזה, "במגפה" – בעולם הבא. דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין, שנאמר (במדבר יד, לה): "במדבר הזה יתמו ושם ימתו"; דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר: עליהם הוא אומר (תהלים ג, ה): "אספול־י חסדי פרת־י בריתי עלי־נבח". עדת קרח אינה עתידה לעלות, שנאמר (במדבר טו, לג): "ותכס עליהם הארץ" – בעולם הזה, "ויאבדו מתוך הקהל" – לעולם הבא; דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר: עליהם הוא אומר (שמואל א ב, ו): "ה' ממית ומחיה מוריד שאול ועל". עשרת השבטים אינן עתידין לחזור, שנאמר (דברים כט, כו): "וישלכם אל־ארץ אחרת פיוֹם הַזֶּה" – מה היום הזה הולך ואינו חוזר, אף הם הולכים ואינם חוזרים; דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר: מה היום מאפיל ומאיר, אף עשרת השבטים שאפל להן, כך עתיד להאיר להן.

ד אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (דברים יג, יד): "יצאו אנשים בני־בליעל מקרבך וידיחו את־יְשֻׁבֵי עִירָם". ואינן נהרגים עד שיהיו מדיחה מאותה העיר ומאותו השבט, ועד שידיח רבה ועד שידיחוֹם אנשים. הדיחה נשים וקטנים, או שהדח מעוטה, או שהיו מדיחה חוצה לה – הרי אלו ביחידים. וצריכין שני עדים והתראה לכל אחד ואחד. זה חמור ביחידים מבמרביתם, שהיחידים בסקילה, לפיכך ממונם פלט;

פירוש ברטנורא

ד יצאו אנשים בני בליעל. בנים שאינם עולים בתחיית המתים, ונרחק כמדריחין: עד שיהיו מדיחה מאותה העיר. דכתיב וידיחו את יושבי עירם, ולא יושבי עיר אחרת: ומאותו השבט. דכתיב מקרבך, מקרב השבט עצמו: ועד שיוחה רובה. של עיר. דכתיב יושבי עירם, דמשמע ישובה של עיר דהיינו

משניות מבוארות – קהתי

כך עתיד להאיר להן – שעתידין לחזור ויהיה להם חלק לעולם הבא.

באור משנה ד

משנתנו חזרת לבאר ענין עיר הנדחת, שנשתנה בפרק הקודם (משנה א), שדינה בסיף.

אנשי עיר הנדחת – שנהרגים בסיף, אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר: "יצאו אנשים בני־בליעל מקרבך וידיחו את־יְשֻׁבֵי עִירָם" – ודרשו: "יצאו... בני בליעל מקרבך" – שאין להם חלק לעולם הבא, כלומר שדורשים כן מתיבת "בליעל" – שאינם עולים בתחיית המתים, והנידחים כמדיחים (ברטנורא; ועיין "תפארת ישראל"); ויש דורשים ממה שכתוב: "יצאו... מקרבך" – יצאו מכלל ישראל (רמ"ח). במה דברים אמורים? כשמתו כדרכם, אבל אם דנו אותם והתוודו קודם שנהרגו, יש להם חלק לעולם הבא (תוספות). כמו ששנינו בחייבי סקילה (לעיל ו, ב): "שכן דרך המומתים מתוודים, שכל המתוודה יש לו חלק לעולם הבא". ואינן נהרגים – אין דנים את אנשי עיר הנדחת למיתת סייף, עד שיהיו מדיחה מאותה העיר – שנאמר: "וידיחו את יושבי עירם". ולא שבאו מדיחים מעיר אחרת, ומאותו השבט – שנאמר: "מקרבך", ועד שידיח רבה – של העיר, כלומר שרוב אנשי העיר יעבדו עבודה זרה, שנאמר: "יושבי עירם", ומשמע ישובה של עיר, דהיינו רובה (רש"י). ועד שידיחוֹם אנשים – שנאמר: "יצאו אנשים". אבל הדיחה נשים וקטנים – אם הדיחו נשים או קטנים את העיר, או שהדח מעוטה – של העיר, או שהיו מדיחה חוצה לה – מחוץ לעיר הזאת, היינו בני עיר אחרת, הרי אלו פְּיֻחִידִים – שעבדו עבודה זרה, ודינם בסקילה. וצריכין שני עדים והתראה לכל אחד ואחד – בין שהודח מיעוטה ובין שהודח רובה; בגמרא מבואר, שהיו מרבים להם בתי דינים, וכל מי שנמצא שעבד עבודה זרה בעדים ובהתראה מפרישים אותו, ואם נתברר שלא הודח לא מיעוטה, דנים אותם כביחידים; ואם הודח רובה, מעלים אותם לבית הדין הגדול וגומרים דינם שם. זה חמור ביחידים מבמרביתם – בזה חמור דינם של יחידים העובדים עבודה זרה מאשר מרובים, שהיחידים דינם בסקילה – שהיא מיתה חמורה, לפיכך ממונם פלט – לכן הקלו

– להיות נידונים על מעשיהם. ואף דור הפלגה עומדים כדן (תוספות יום טוב). מרגלים אין להם חלק לעולם הבא – מפני שהוציאו דבת הארץ רעה, שנאמר: "וימתו האנשים מוצאי דבת־הארץ רעה, במגפה לפני ה'"; "וימתו" בעולם הזה, "במגפה" בעולם הבא – שכתוב: "במגפה לפני ה'". ואיך שייך מיתה לפני ה'? אלא שהכוונה היא לעולם הבא, כלומר שניגפו מחלקם לעולם הבא (יתורה תמיסה). דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין, שנאמר: "במדבר הזה יתמו ושם ימתו"; דברי רבי עקיבא – שדורש "ושם ימותו" – שם בעולם הבא ימותו מיתת עולם, שלא יעמדו בדין. רבי אליעזר אומר: עליהם – על דור המדבר, הוא אומר – הכתוב אומר: "אספול־י חסדי פרת־י בריתי עלי־נבח" – שכתוב ברית עם ה' עלי זבח ושלמים, שכתוב (שמות כד, ח): "ויזבחו זבחים שלמים לה'", וכתוב (שם שם, ח): "ויקח משה את הדם ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם", ומכאן שיש להם חלק לעולם הבא. עדת קרח אינה עתידה לעלות – מן השאול שבלע אותם, שנאמר: "ותכס עליהם הארץ" בעולם הזה, "ויאבדו מתוך הקהל" לעולם הבא; דברי רבי עקיבא – הלומד מפסוק זה שאין לעדת קורח חלק לעולם הבא. רבי אליעזר אומר: עליהם הוא אומר – על עדת קורח אומר הכתוב: "ה' ממית ומחיה מוריד שאול ועל" – כלומר שיש לעדת קורח חלק לעולם הבא. עשרת השבטים – שהגלם שנחריב מלך אשור (מלכים ב יז, ח), אינן עתידין לחזור – ממקום שגלו, שנאמר: "וישלכם אל־ארץ אחרת פיוֹם הַזֶּה", מה היום הזה הולך ואינו חוזר – שהיום שעבר אינו חוזר לעולם, אף הם הולכים ואינם חוזרים; דברי רבי עקיבא – שהכתוב "וישליכם אל ארץ אחרת" משמע שיהו כולם גולים למקום אחד, והיינו עשרת השבטים, שהגלם שנחריב והושיבם במקום אחד, ואלה לא יחזרו מהגלות, ולא יא יא להם חלק לעולם הבא לאחר ימות המשיח, אבל שני השבטים לא גלו למקום אחד אלא נתפורו בכל הארצות; ולא מדובר כאן בבניהם ובבני בנייהם, אלא באותם שגלו בלבד, שהיו רשעים גמורים, אבל בניהם והדורות הבאים זוכים ומזכים (רש"י). רבי אליעזר אומר: מה היום מאפיל – בערב, ומאיר – בבוקר, אף עשרת השבטים שאפל להן – כשהלכו לגולה,

והמרבים בסוף, לפיכך ממונם אבד. ה"תפה תפה את" וגומר (דברים יג, טו), החמרת והגמלת, העוברת ממקום למקום – הרי אלו מצילין אותה. "החרם אתה ואת-פל-אשר-בה" וגומר (שם), מכאן אמרו: נכסי צדיקים שבתוכה – אובדין, שפחוצה לה – פלטיין; ושל רשעים, בין שבתוכה בין שפחוצה לה – הרי אלו אובדין. ו' שנאמר (דברים יג, יז): "ואת-פל-שללה תקבץ אל-תוך רחבה" וגומר. אם אין לה רחוב – עושין לה רחוב; היתה רחובה חוצה לה – פונסין אותו לתוכה. "ושרפת באש את-העיר ואת-פל-שללה פליל, לה' אלהיך" (שם) – "שללה" – ולא שלל שמים; מכאן אמרו: ההקדשות שבה יפרו, ותרומות יקבו, מעשר שני וכתבי הקדש יגזזו. "פליל לה' אלהיך" – אמר רבי שמעון: אמר הקדוש ברוך הוא: אם אתם עושים דין בעיר הנדחת, מעלה אני עליכם כאלו אתם מעלין עולה פליל לפני. "והיתה תל עולם לא תבנה עוד" (שם), לא תעשה

פירוש ברטנורא

רובה: הרי אלו כיחידים. שעברו עבודה זרה, וידונו בסקלה וממונן פלט; וצריכים. אנשי עיר הנדחת: שני עדים והתראה לכל אחד ואחד. שהיו מרבים להם בתי דינין, וכל מי שנמצא שעבר עבודה זרה בעדים והתראה מפרשים אותו עד שיראו אם הם רובה של עיר מכיין אותו לכות דין הגדול וגומרין דינו שם והורגים אותם בסוף וממונן אבד. ואם לא נמצאו רובה של עיר, דינו אותן בסקלה וממונן פלט:

ה החמרת והגמלת. שירא של חמרים ושל גמלים שנשתחו בעיר שלשים יום, היו להו בכלל יושבי עירם: הרי אלו מצילין. אם רוב אנשי העיר הודחו ומיעוט לא הודחו, וחמרים וגמלים שלא הודחו משלימין את המועט לעשות רוב, הרי אלו מצילין, שאין ממונן אבד אלא נדונין כיחידים. והוא הדין הנרמז נמי לעשות עיר הנדחת, אם הודחו עמם לעשותם רוב, אלא דתנא אוכותא קא מהדר. ועוד דהא פסיקא ליה מפי, דסתם חמרת וגמלת אין דעתן מעורבת עם בני העיר שהיו נדחין עמהן:

ו היתה הרובה חוצה לה. אם מקום קיבוץ בני העיר היה חוצה לה, כונסים אותה לתוך העיר, שצריך לעשות לה רחוב בתוכה: רחוב. פלטיא גדולה: הקדשות שבתוכה יפרו. כלומר אין נשרפים אלא צריכים פרייה כשאר כל ההקדשות: ותרומות יקבו. בגמרא מוקמין לה בתרומה ביד כהן, דממון כהן

משניות מבוארות – קהתי

הוא. ולפי הגירסא שלפנינו יש מבארים, כי הפיסקא "שנאמר: ואת כל שללה" שייכת לסיום המשנה הקודמת ("שינוי נוסחאות"). מכל מקום בפרשת עיר הנדחת כתוב: "ואת-פל-שללה תקבץ אל-תוך רחבה" – כלומר אל הרחוב שבתוך העיר, והוא שטח רחב המשמש מקום לקיבוץ בני העיר; אם אין לה רחוב, עושין לה רחוב – שכן "רחובה" אף רחוב שעושים עכשיו במשמע; הנה רחובה חוצה לה – שמקום קיבוץ בני העיר היה מחוץ לעיר, פונסין אותו לתוכה – בונים חומה לעיר מחוץ לרחובה, ונמצא הרחוב בתוך העיר. בהמשך הפרשה כתוב: "ושרפת באש את-העיר ואת-פל-שללה פליל, לה' אלהיך" – ודורשים: "שללה" – של העיר שורפים, ולא שלל שמים – דברי קדושה אין שורפים. מכאן אמרו – חכמים: ההקדשות שבה יפרו – כלומר אם היו בה דברים המוקדשים לבדק הבית, הרי הם נפדים, ואחר כך שורפים אותם (דמב"ס); ויש אומרים, שאין שורפים אותם (הואב"ד). אבל קדשי מזבח ימותו, שכן "זבח רשעים תועבה" (משלי כא, כז), בגמרא מבואר, שהבכור ומעשר בהמה שבתוכה, אם תמימים הם, הרי הם קדשי מזבח, ואם בעלי מומים, הרי הם בכלל "בהמתה", וייהרגו. ותרומות יקבו – בגמרא מבואר: "לא שנו אלא תרומה ביד כהן", כלומר שנמסרה כבר לכהן, והרי ממונו הוא; ומכל מקום אין מזוללים בה לשרוף אותה, הואיל והיא קודש, ולפיכך אמרו: תרומות יקבו. אבל תרומה ביד ישראל, שעדיין לא נמסרה לכהן, "תינתן לכהן שבעיר אחרת", שהרי "שלל שמים" היא ולא חל עליה איסור של עיר הנדחת (סנהדרין קיב, ב). מעשר שני – או כסף פדיונו, וכתבי הקדש – שבתוך עיר הנדחת, יגזזו – ואינם נשרפים, משום שיש בהם קדושה, ברם, הואיל והכל מותרים בהנאתם, חוששים לתקלה, שמא יבואו לאכול את המעשר או להשתמש בכתבי הקדש, ולפיכך צריכים גזיזה; מה שאין כן תרומה שאינה אלא לכהן, אינה צריכה גזיזה, שכתנים וזיזים הם ולא יבואו לאכול ממנה ("תוספות יום טוב"). "פליל לה' אלהיך" – אמר רבי שמעון: אמר הקדוש ברוך הוא: אם אתם עושים דין בעיר הנדחת – כפי מצוות התורה, מעלה אני עליכם – חושב אני לכם את המעשה הזה, כאלו אתם מעלין עולה פליל לפני – כאלו אתם מקריבים לפני קרבן "עולה", שהוא

בהם שממונם ניצל ועובר לירושים; והמרבים – אבל אם רובה של העיר עבדו עבודה זרה, ודינה כעיר הנדחת, דינם פסיף – כמו שהזכרנו לעיל, לפיכך ממונם אבד – לכן מחמירים בהם, שממונם נשמד, שנאמר: "החרם אותה ואת כל אשר בה".

ב א ו ר מ ש נ ה ה

כתוב בעיר הנדחת: "תפה תפה את" וישבי העיר ההיא לפי חרב", מכאן למדים: החמרת – שיראה של חמרים, והגמלת – או שיראה של גמלים, העוברת ממקום למקום – ושהתה בעיר הנדחת, הרי אלו מצילין אותה – בגמרא מבואר, שאם החמרים או הגמלים שהו בעיר שלוש יום, הרי הם בכלל יושבי העיר, ואם יש בעיר מועט שלא הודחו, והחמרים או הגמלים שלא הודחו, משלימים את המועט להוות רוב שלא הודחו, הרי אלו מצילים את העיר, שלא תהא נידונה כעיר הנדחת ודינם את עובדי עבודה זרה כיחידים. והוא הדין להיפך, שאם החמרים או הגמלים הודחו, ועל ידי הצטרפותם יש רוב שהודחו, נידונה העיר בדין עיר הנדחת. אבל אם שהו פחות משלושים יום, הרי הם כיחידים, ואינם נידונים עם אנשי העיר אם הודחו, ולא מצילים את העיר אם לא הודחו (בריייתא סנהדרין קיב, א). כתוב (דברים יג, טו): "החרם אתה ואת-פל-אשר-בה ואת בהמתה לפי חרב" – מכאן אמרו – חכמים: נכסי צדיקים שבתוכה – נכסיהם של אלה שלא הודחו, שנמצאים בתוך העיר, אובדין – נשמדים, שנאמר: "ואת כל אשר בה" שפחוצה לה – אבל נכסיהם הנמצאים מחוץ לעיר, פלטיין – ניצולים שנאמר: "החרם אותה" ולא נכסי צדיקים שפחוצה לה. ושל רשעים – נכסיהם של הרשעים, בין שבתוכה בין שפחוצה לה, הרי אלו אובדין – שנאמר: "ואת כל שללה". בגמרא מובאת ברייתא: "אמר רבי שמעון: מפני מה אמרה תורה נכסי צדיקים שבתוכה יאבדו? (התשובה היא) מי גרם להם שידורו בתוכה? ממונם, לפיכך ממונם אבד".

ב א ו ר מ ש נ ה ו

משנתנו ממשיכה בדיני עיר הנדחת, על פי מדרש פסוקי התורה. שנאמר – יש נוסחאות שאין גורסים "שנאמר", שכן התחלת ענין

אֶפְלוּ גִּזְלוֹת וּפְרֻדָּסִים; דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגִּלְלִי. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: "לֹא תִבְנֶה עוֹד", לְכַמוֹ שְׁהֵיְתָה אֵינָה נִבְנִית, אָבֵל נַעֲשִׂית הִיא גִּזְלוֹת וּפְרֻדָּסִים. "וְלֹא־יִדְבַק בְּיָדָךְ מְאוּמָה מִן־הַחֶרֶם" (דברים יג, יח), שֶׁכֵּל זְמַן שֶׁהָרַשְׁעִים בְּעוֹלָם, חֲרוֹן אַף בְּעוֹלָם; אֲבָדוּ רַשְׁעִים מִן הָעוֹלָם, נִסְתַּלַּק חֲרוֹן אַף מִן הָעוֹלָם.

פ ר ק א ח ד ע ש ר

א אלו הן הנחנקין; המפכה אביו ואמו, וגונב נפש מישראל, וזקן ממרא על פי בית דין, ונביא השקר, והמתנבא בשם עבודה זרה, והפא על אשת איש, וזוממי בת כהן ובוועלה. המפכה אביו ואמו אינו חייב עד שיעשה בהן חבורה; זה חמור במקלל מפמפה: שהמקלל לאחר מיתה חייב, והמפכה לאחר מיתה פטור. הגונב נפש מישראל – אינו חייב עד שיכניסנו לרשותו; רבי יהודה אומר: עד שיכניסנו לרשותו וישתמש בו, שנאמר (דברים כד, ו): "והתעמרבו ומכרו". הגונב את בנו – רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה מחיב, והחכמים פוטרין. גנב מי שחציו עבד וחציו בן חרין – רבי יהודה מחיב, והחכמים פוטרין. פירוש ברטנורא

הוא חל עליה איסור דעיר הנדחת. ומזה לא היו התרומות נשרפים כשאר שללה, דלא מולולין בה כולי האי, לפיכך ירקבו. ואם תרומה ביד ישראל היא, שלל גבוה הוא ותנתן לכהן שבעיר אחרת: ומעשר שני. אע"ג דממון ישראל הוא שהרי הוא נאכל לישראל, הואיל וקודש אקרי, לא ישרף אלא יגנו: כליל לה' אלהיו. אמר רבי שמעון וכי גרסינן, ולא גרסינן שנאמר כליל לה' אלהיו: לא תיעשה גזנות ופרדסים. דעוד, לגמרי משמע: כמו שהיה. בישוב בתים: אבל נעשית היא גזנות ופרדסים. והלכה כר"ע:

לא א אלו הן הנחנקין. ממרא על פי בית דין. שמסרב על דברי בית דין הגדול שבלשכת הגזית; וזוממי בת כהן. אע"פ שהם באים לחיבה שריפה, אין נדונים אלא במיתה שהיו מחייבים את כותלה שהוא כחנק, כאשר הבא על אשת איש, דכתיב (ויקרא כ"א) הוא באש תשרף, היא ולא כותלה. וזוממיה ילפינן מכאשר זמם לעשות לאחיו, ולא לאחותו: ובוועלה. לכת כהן כשהיא נשואה. אבל ארוסה, היא וכוועלה בסקילה: שהמקלל לאחר מיתה חייב. דכתיב (שם כ) אביו ואמו קלל, וקרא יתירא הוא לרבות לאחר מיתה: והמכה לאחר מיתה פטור. דהא לא מחיב עד שיעשה בו חבורה, ואין חבורה לאחר מיתה: עד שיכניסנו לרשותו. דכתיב (שמות כ"א) ונמצא בידו, ואין ידו אלא רשותו, וכן הוא אומר (במדבר כ"א) ויקח את כל ארצו מידו: וישתמש בו. תשמיש שיש בו שוה פרוטה. ות"ק מחיב אפילו בתשמיש שהוא פחות משהו פרוטה. והלכה כר"ק: הגונב את בנו. טעמיהו דרבנן דפטור, דכתיב ונמצא בידו, וקרא יתירא הוא, דהא כתיב (דברים כ"ד) כי ימצא איש, אלא למדרש מינה פרט לזה שהוא מצוי. והלכה כחכמים: רבי יהודה מחיב. דכתיב (שם) מאחזו

משניות מבוארות – קהתי

עולה כליל על גבי המזבח. וכיון שנשרפה, אסור לבנותה. שנאמר (בהמשך הפרשה): "והיתה תל עולם לא תבנה עוד" כלומר: לא תעשה אפלו גזנות ופרדסים; דברי רבי יוסי הגלילי – שלדעתו "לא תבנה עוד", לא תבנה לגמרי משמע. רבי עקיבא אומר: "לא תבנה עוד" – משמע: לכמו שהיתה אינה נבנית – דהיינו בתים וחצרות, אבל נעשית היא גזנות ופרדסים – והלכה כרבי עקיבא. ואסור ליהנות משלל עיר הנדחת ככל שהוא, שנאמר (בהמשך הפרשה): "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם" – והכתוב מסיים: "למען ישוב ה' מזרחון אפרי". לומר: שכל זמן שהרשעים פעולם – בגמרא מבואר: "רשעים" הגונבים מן החרם ונהנים ממנו, חרון אף פעולם – ובאות פורעניות, אבדו רשעים מן העולם, נסתלק חרון אף מן העולם – כמו שכתוב בעכ"ל, לאחר שנודון לסקילה (יהושע כז, כ): "וישב ה' מזרחון אפרי".

ב א ו ר מ ש נ ה א

לאחר שלמדנו בפרקים הקודמים פרטי דיניהם של חייבי סקילה (פרקים ז-ח), ושל חייבי שריפה וחיבי הרג (פרק ט-י), בא פרק זה לסיים את ענין "ארבע מיתות בית דין", והוא מונה את העבירות שחייבים עליהן מיתת חנק, וכן מוסיף לבאר פרטי הדינים של כל אחד מחייבי חנק. מיתת חנק אינה נזכרת במפורש בתורה, אלא שאמרו חכמים: "כל מיתה האמורה בתורה סתם, אינה אלא חנק" (ברייתא בגמרא).

אלו הן הנחנקין – עוברי עבירות שדינם במיתת חנק: המפכה אביו ואמו – אביו או אמו, שנאמר (שמות כא, טז): "ומכה אביו ואמו מות יומת", והיינו בחנק, כפי שבארנו לעיל; וגונב נפש מישראל – ומוכרו, שנאמר (שמות כא, טז): "וגונב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת", ומבואר להלן במשנתנו: וזקן ממרא על פי בית דין – חכם מחכמי ישראל, מומחה להוראה וסמוך בסנהדרין, שהורה לעשות דבר בניגוד לפסק דינם של הסנהדרין הגדולה, כפי שיבואר להלן משנה ב-ד; ונביא השקר – כמבואר להלן במשנה ה; והמתנבא בשם עבודה זרה – כמבואר להלן במשנה ו; והפא על אשת איש – שכתוב (ויקרא כ, י): "ואיש אשר ינאף את אשת איש אשר ינאף את אשת רעהו, מות יומת הנואף והנואפת"; וזוממי

בת כהן ובוועלה – שכן בת כהן נשואה שזינתה תחת בעלה, דינה בשריפה (עיין לעיל ט, א); ברם, בוועלה של בת כהן אינו נידון כמותה בשריפה, אלא בחנק, ככל הבא על אשת איש; וכן וזוממי בת כהן. היינו העדים שהעידו על בת כהן שזינתה כשהיא נשואה, ונמצאו זוממים, אינם נידונים בשריפה כאשר זממו לעשות לה, אלא במיתה שהיו מחייבים את בוועלה, דהיינו בחנק, כפי שיבואר בסוף פרקנו. – ולאחר שנימנו כל חייבי חנק, חוזרת המשנה לבאר פרטי דינו של כל אחד ואחד. המפכה אביו ואמו אינו חייב – מיתה, עד שיעשה בהן חבורה – פצע. זה חמור במקלל מפמפה – בדבר זה חמור המקלל אביו ואמו מהמכה אביו ואמו, שהמקלל לאחר מיתה חייב (סקילה). חייב – המקלל את אביו או את אמו לאחר מותם חייב מיתה (סקילה). והמכה – את אביו או את אמו, לאחר מיתה – לאחר מותם, פטור – ממיתה, שהרי המכה אינו חייב מיתה עד שיעשה בהם חבורה, ואין חבורה לאחר מיתה. אבל הקללה מתייחסת לנפש, שהיא נשארת (המאירי). הגונב נפש מישראל, אינו חייב – מיתה, עד שיכניסנו לרשותו – קודם שמכרו, שנאמר בגונב איש (שמות כא, טז): "ונמצא בידו", ואין ידו אלא רשותו. רבי יהודה אומר: אינו חייב מיתה עד שיכניסנו לרשותו וישתמש בו, שנאמר: "והתעמרבו ומכרו" – אבל אם גנבו ומכרו ולא נשתמש בו, או גנבו ונשתמש בו ומכרו, אבל לא הכניסו ברשותו, פטור ממיתה. בגמרא מבואר, שאף תנא קמא סובר, שאינו חייב עד שיכניסנו לרשותו וישתמש בו, אלא שלרבי יהודה צריך שישתמש בו שימוש שהוא לפחות שווה פרוטה, ולתנא קמא אף בפחות משהו פרוטה, כגון שנשען עליו, הריהו חייב. והלכה כתנא קמא. הגונב את בנו – אב שגנב את בנו ומכרו, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה מחיב – את האב מיתה, ונחכמים פוטרין – אותו ממיתה. והלכה כחכמים. טעמם מבואר בגמרא, לפי שכתוב בגונב איש: "ונמצא בידו", פרט למי שמצוי בידו, שאינו חייב עליו. גנב מי שחציו עבד וחציו בן חרין – כגון שהיה עבד של שני שותפים, ואחד מהם שחרר אותו, ובא זה וגנב אותו, ונשתמש בו ומכרו, רבי יהודה מחיב – את הגנב מיתה,

ב זקן ממרא על פי בית דין, שנאמר (דברים ז, ח): "כי יפלא ממך דבר למשפט" וגומר. שלשה בתי דינים היו שם: אחד יושב על פתח הר הבית, ואחד יושב על פתח העזרה, ואחד יושב בלשכת הגזית. באים לזה שעל פתח הר הבית, ואומר: כך דרשתי וכך דרשו חברי, כך למדתי וכך למדו חברי; אם שמעו – אומרים להם, ואם לאו – באין להם לאותן שעל פתח העזרה, ואומר: כך דרשתי וכך דרשו חברי, כך למדתי וכך למדו חברי; אם שמעו – אומרים להם, ואם לאו – אלו ואלו באים לבית דין הגדול שבלשכת הגזית, שממנו יוצאת תורה לכל ישראל, שנאמר (שם שם, ט): "מן המקום ההוא אשר יבחר ה'". חזר לעירו, ושנה ולמד כדרך שהיה למד – פטור, ואם הורה לעשות – חיב, שנאמר (שם שם, יב): "והאיש אשר יעשה כדון" – אינו חיב עד שיורה לעשות. תלמיד שהורה לעשות – פטור; נמצא חמרו קלו.

ג חמר בדברי סופרים מדברי תורה. האומר: אין תפילין, כדי לעבור על דברי תורה – פטור; חמש טוטפות, פירוש ברטנורא

מבני ישראל, מאחו למעוטי עבדים, מבני ישראל, או כתב בני ישראל הוה ממעטינן מי שחציו עבד וחציו בן חורין, השתא דכתיב מבני ישראל, מיעוטא אחרינא, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. ורבנן סברי, מאחו לאו למעוטי עבדים, דהא אחים הם במצות, אלא, בני ישראל למעוטי עבדים, מבני ישראל, למעוטי מי שחציו עבד וחציו בן חורין. והלכה כחכמים:

ב שלשה בתי דינים היו שם. בירושלים דמשמע כה קרא וקמת ועלית: אחד יושב על פתח הר הבית. הוא שער מורחז שלפנים מן החיל, לפני עזרת נשים: ואחד יושב. למעלה הימנו, כשעברו עזרת נשים ובאים לפתח עזרת ישראל: ואחד בלשכת הגזית. שהיא בנויה בתוך העזרה חציה כקודש וחציה כחול: באים לזה שעל פתח הר הבית. זקן זה שהורה בעירו ונחלקו ב"ד שבעירו עליו והוקיפו הכתוב לעלות לירושלים, באים הוא וב"ד שבעירו לזה ב"ד שעל פתח הר הבית, שהרי בו פוגעים תחלה: תלמיד שלא הגיע להוראה ונחלק על ב"ד שבעירו ובאו לב"ד הגדול ושאלו והורו לעירו והורה בכתחלה, פטור, שאין להם לסמוך על הוראתו, והתורה לא חיבה אלא מופלא ומומחה לב"ד, כדילפינן מכו יפלא ממך, כבופלא שבב"ד הכתוב מדבר: נמצא חומר קולו. חומר העבירה שעבר והורה אע"פ שלא הגיע להוראה מוסף על ההמראה שהמרה על פי בית דין, היא נעשית לו קולא לפוטרו מן המיתה, שאם היה זקן שהגיע להוראה והמרה על פי בית דין היה חיב מיתה:

ג האומר אין תפילין, וכי פטור: שאין זו הוראה. דיל קרי בי רב הוא: חמש טוטפות. יש הוראה. ואע"פ שאין דבר זה אלא להוסיף על דברי סופרים,

משניות מבוארות – קהתי

כך למדתי וכך למדו חברי – כמבואר לעיל, אם שמעו, אומרים להם, ואם לאו, אלו נאלו – הזקן וחבריו, וגם בתי הדין שנשאלו, באים לבית דין הגדול שבלשכת הגזית, שממנו יוצאת תורה לכל ישראל – והם מכריעים בספקות שבהלכה, והכל חייבים לעשות כפי הוראתם, שנאמר: "מן המקום ההוא אשר יבחר ה'". – והכתוב מסיים: "ושמרת לעשות ככל אשר יורוך". חזר – הזקן – לעירו, ושנה ולמד כדרך שהיה למד – למד ולימד כדעתו הקודמת, פטור – ממיתה, הואיל ולא עשה מעשה, אף על פי שדעתו היא בניגוד לדברי הסנהדרין הגדולה, ואם הורה לעשות – אבל אם הורה לעשות כפי דעתו, שאמר לאחרים: מותרים אתם לעשות כך וכך, וכן אם עשה בעצמו כהוראתו (רמב"ם), בניגוד להוראתם של הסנהדרין הגדולה, נעשה זקן ממרא, והוא חיב – חנק. שנאמר: "והאיש אשר יעשה כדון" – בא הכתוב לומר: אינו חיב – מיתה, כדן זקן ממרא, עד שיורה לעשות – אבל כל זמן שלא הורה לעשות, וכן אם לא בא לבית הדין הגדול לשאל אותם הלכה זו, אינו נעשה זקן ממרא. תלמיד שהורה לעשות – אם תלמיד שלא הגיע להוראה הורה לעשות בניגוד לפסק דינם של בית הדין הגדול, הריהו פטור – ממיתה, שאין סומכים על הוראתו, ולא חיבה התורה אלא מי שהגיע להוראה; נמצא חמרו – חומר חטאו של התלמיד, שעבר והורה אף שעדיין לא הגיע להוראה, נוסף על כך שהמרה על פי בית דין, קלו – זה מקל עליו, שפוטור אותו ממיתה, שאילו הגיע כבר להוראה, היה חיב מיתה כדן זקן ממרא.

באור משנה ג

משנה זו באה ללמד, שאין זקן ממרא חיב אלא על דבר שעיקרו מן התורה ופירושו מדברי סופרים. אבל אם הורה לעשות בניגוד למפורש בתורה, אינו חיב מיתה, שהואיל והדין מפורש בתורה, אין סומכים על הוראתו.

חמר בדברי סופרים מדברי תורה – הרבה מצוות התורה אינן מפורשות בתורה אלא נתפרשו על ידי הסופרים (מפורשי התורה, מלפני עזרא הסופר ועד התנאים) בדרך מדרש המקראות, כפי שקיבלו מפי השמועה. מצוות אלו נקראות דברי סופרים; ובאה משנתנו ללמד,

ותקמים פוטריין – אותו ממתה, שנאמר (דברים כד, ז): "כי ימצא איש גונב נפש מאחיו מבני ישראל", ודרשו חכמים: "מבני ישראל" – בא הכתוב למעט עבדים כנעניים, ואף מי שחציו עבד וחציו בן חורין. והלכה כחכמים.

באור משנה ב

משנתנו באה לבאר פרטי דינו של זקן ממרא שנימנה במשנה הקודמת בכלל חיבי חנק.

זקן ממרא על פי בית דין – חכם (מוסמך להוראה) שאינו שומע לבית דין הגדול, ומורה הלכה למעשה בניגוד לפסק דינם, דינו כחנק, כמו ששנינו במשנה הקודמת, שנאמר: "כי יפלא ממך דבר למשפט...". וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אליהם בו, ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם, ודרשת והגידו לך את דבר המשפט. ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה'... והאיש אשר יעשה כדון לבלתי שמוע אל הכהן... או אל השופט. ומת האיש ההוא" – וסתם מיתה האמורה בתורה היא חנק, כמו שהזכרנו כבר בהקדמה למשנה הקודמת. שלשה בתי דינים היו שם – בירושלים, שהיו באים אליהם לדרוש ולשאל בספקות שבהלכה: אחד יושב על פתח הר הבית, ואחד יושב על פתח העזרה – שבהוצר בית המקדש, ושני בתי דינים אלה היו של עשרים ושלושה דינים, ואחד יושב בלשכת הגזית – הבנויה בעזרה, חציה כקודש וחציה כחול; והוא בית דין הגדול של שבעים ואחד. וכיון שזקן זה הורה הלכה, וחבריו בבית הדין שבעירו נחלקו עליו, הרי הם באים לזה שעל פתח הר הבית – לבית הדין היושב על פתח הר הבית, ואומר – הזקן שהורה הלכה בניגוד לדעת חבריו: כך דרשתי וכך דרשו חברי – בענין הלכה זו, כך למדתי וכך למדו חברי – את ההלכה הזאת לתלמידים, אם שמעו – אומרים להם – את הדין כפי מה שמעו, ואם לאו – שלא שמעו מרבתיים בענין הלכה זו; או ששמעו ואמרו להם, אלא שהזקן לא קיבל מהם (המאירי; רמב"ם). באין להם לאותן שעל פתח העזרה, ואומר הזקן שוב: כך דרשתי וכך דרשו חברי,

להוסיף על דברי סופרים – תיב.

ד אין ממותין אותו לא בבית דין שבגירוי ולא בבית דין שביבנה, אלא מעלין אותו לבית דין הגדול שבירושלים, ומשמרין אותו עד הרגל, וממותין אותו ברגל, שנאמר (דברים י, יג): "וכל העם ישמעו ויראו ולא יידון עוד"; דברי רבי עקיבא. רבי יהודה אומר: אין מענין את דינו של זה, אלא ממותין אותו מיד, וכותבין ושולחין שלוחים בכל המקומות: איש פלוני בן איש פלוני נתחייב מיתה בבית דין. ה נביא השקר, המתנבא על מה שלא שמע ומה שלא נאמר לו – מיתתו בידי אדם; אבל הכובש את נבואתו, והמותר על דברי הנביא, ונביא שעבר על דברי עצמו – מיתתו בידי שמים, שנאמר (דברים יח, ט): "אנכי אדרש מעמו".

פירוש ברטנורא

חייב, שבמדרש סופרים, [למטפת למטפת] לטוטפת כתיב, הרי כאן ארבע פרשיות:

ד ולא כבד שביבנה. שאלו לכו"ש שלשכת הגזית ואמרו לו, וחזר לעירו ושהה שם ימים רבים עד שגלתה סנהדרי גדולה ליבנה ואח"כ הורה כבתחלה, אין ממותין אותו ביבנה. אע"פ שסנהדרי גדולה שם, ואע"פ שעדיין הבית קיים, כיון שסנהדרי גדולה אינה יושבת במקומה בלשכת הגזית: **ה מה שלא שמע.** מה שלא נאמר בנבואה לשום נביא בעולם, ומה שנאמר לחבירו ולא לו ושמועה מפי חבירו ובא ואמר שנאמרה לו, שני אלו נביאי השקר הם ומיתתן בחנק. דתבי (דברים י"ח) אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי, זה המתנבא מה שלא שמע מעולם. אשר לא צויתו, הא לחבירו צויתו,

משניות מבוארות – קהתי

בכל המקומות: איש פלוני בן איש פלוני נתחייב מיתה בבית דין – על שהמרה את פי בית דין הגדול שבירושלים. על ידי הכרזה זו מקיימים את הכתוב "וכל העם ישמעו ויראו". מכל מקום הלכה כרבי עקיבא. בגמרא אמרו (סנהדרין פ"ח, ב). שחמור דינו של זקן ממרא, שאפילו אם רצו בית דין למחול לו, אינם יכולים; והטעם הוא: כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל.

באור משנה ה

משנה זו באה לבאר דינו של נביא השקר, שנימנה במשנה א בפרקו בכלל הנחנקים. **נביא השקר** – והוא: **המתנבא על מה שלא שמע** – כלל, היינו דבר שלא נאמר לשום נביא, ומה שלא נאמר לו – או המתנבא דבר שלא נאמר לו אלא לחבירו, והוא שמע את הנבואה מפי חבירו, ובא ואמר שנאמרה לו, **מיתתו בידי אדם** – במיתת חנק, שכן כתוב (דברים יח, כ): "אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתו לדבר... ומת הנביא ההוא", ומבואר בגמרא: "אשר יזיד לדבר דבר בשמי" – זה המתנבא על מה שלא שמע; "אשר לא צויתו לדבר", אבל לאחר צייתי – זה המתנבא מה שלא נאמר לו; "ומת הנביא ההוא" – כחנק, שכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק. **אבל הכובש את נבואתו** – שאינו רוצה לומר את נבואתו שנצטווה מאת ה' לנבא אותה, כמו יונה בן אמיט, **והמותר על דברי הנביא** – שמקל בדברי הנביא, ומסרב לעשות מה שמצווה בדבר ה', כמסופר במלכים א (פרק כ, לה-לו): "ואיש אחד מבני הנביאים אמר אל רעהו בדבר ה' הנביא נא. וימאן האישי להכותו. ויאמר לו יען אשר לא שמעת בקול ה' הנב הולך ומאתי והכך האריה". **ונביא שעבר על דברי עצמו** – כמסופר במלכים א (פרק יג) באיש האלהים, והוא עידו הנביא (עין דברי הימים ב, ט, כס). שאמר לו ה': "לא תאכל לחם ולא תשתה שם מים, לא תשוב ללכת בדרך אשר הלכת בה". ובא אליו זקן אחד מביט אל "ויאמר לו גנ אני נביא כמוך ומלאך דבר אלי בדבר ה' לאמר השיבו אתך אל ביתך... כיחש לו. וישב אתו ויאכל לחם בביתו... ויהי דבר ה' אל הנביא... ויקרא אל איש האלהים... כה אמר ה', יען כי מרית פי ה'... ותשב ותאכל לחם ותשת מים במקום אשר דבר אליך אל תאכל לחם ואל תשת מים, לא תבוא נבלתך אל קבר אבותיך... וילך וימצאחור אריה בדרך וימיתוהו". – כל אחד משלושה אלו, **מיתתו בידי שמים, שנאמר:** "והיה האישי אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר (הנביא) בשמי" (דברים יח, יט), ומבואר בגמרא, שפסוק זה מרמז על כל השלושה שנימנו במשנה: הכובש את נבואתו, המותר על דברי הנביא, ונביא שעבר על דברי עצמו, הכתוב מסיים: **"אנכי אדרש מעמו"** – היינו מיתה בידי שמים.

שחמורים הם דברי סופרים לגבי זקן ממרא, מהמצוות המפורשות בתורה, שאם הורה הזקן בדברי סופרים חייב מיתה, ואילו כשהורה בדברי תורה הריהו פטור מיתה; כיצד? **האומר: אין תפלין** – זקן שהורה שלא להניח תפילין, **פדי לעבור על דברי תורה** – כלומר שבא להורות בזה לעבור על דבר המפורש בתורה, **פטור מיתה**, שאין זו הוראה, לפי שמצוות תפילין מפורשת בתורה (שמות יג, ט; דברים יח, יא; יח). אבל האומר: **המש טוטפות** – שהורה לעשות חמישה בתים בתפילין של ראש, **להוסיף על דברי סופרים** – שכן הסופרים דרשו מ"לטוטפות" שאין בתפילין של ראש אלא ארבע טוטפות לארבע פרשיות, ובא זקן והורה להוסיף עליהן טוטפת חמישית (ענין בגמרא סנהדרין פ"ח, א). **תיב** – מיתה כדין זקן ממרא. ברם, דבר זה לא נאמר בכל המצוות אלא בתפילין בלבד, אבל בשאר המצוות אין דין זקן ממרא אלא כמה שאפשר לבוא לידי חיוב כרת במזיד ולידי חיוב חטאת בשוגג, ואף באלו דווקא בדבר שעיקרו מן התורה ופירושו מדברי סופרים (המאירי; עין רמב"ם הל' סוחרים ד, ב-ג).

באור משנה ד

משנתו מוסיפה ללמד דינו של זקן ממרא, והיא באה להשמיענו, שאף על פי שדיניו אותו בבית דין של עשרים ושלושה דינים שבעירו, אין מבצעים את עונשו בבית דין שבעירו אלא בבית דין הגדול שבירושלים. **אין ממותין אותו** – את זקן הממרא, **לא בבית דין שבגירוי ולא בבית דין שביבנה** – שאם בינתיים גלתה הסנהדרין הגדולה ליבנה, אף שהמרה על פי הסנהדרין הגדולה שבירושלים, ואפילו נגמר דינו קודם שגלתה (ותוספות), אין ממתים אותו בבית דין שביבנה, **אלא** – אם בית דין הגדול יושב בלשכת הגזית – **מעלין אותו לבית דין הגדול שבירושלים, ומשמרין אותו עד הרגל** – שאין ממתים אותו מיד, אלא חושבים אותו עד הרגל, **וממתין אותו ברגל** – היינו בחול המועד, כדי שיתפרסם הדבר לכל ישראל שעלו לרגל (תפארת ישראל), **שנאמר** – בסוף פרשת זקן ממרא: **"וכל העם ישמעו ויראו ולא יידון עוד"** – ומכאן שהדבר צריך פרסום; **דברי רבי עקיבא** – הסובר, שלא די בהכרזה בלבד לשם פירסום הענין, אלא צריך להמיתו בזמן שהעם מכונס בירושלים. **רבי יהודה אומר:** אין מענין את דינו של זה – אין משהים את דינו של זקן ממרא עד הרגל; ובבביתא בגמרא מובא: "אמר לו רבי יהודה: וכי נאמר ייראו ויראו?" והלא לא נאמר אלא "ישמעו ויראו", למה מענין דינו של זה?" **אלא ממתין אותו מיד** – לאחר שהעלוהו לבית דין שבירושלים, **וכותבין ושולחין שלוחים**

ו המתנבא בשם עבודה זרה, ואומר: כן אמרה עבודה זרה, אפלו בן את ההלכה לטמא את הטמא ולטהר את הטהור. הבא על אשת איש, בין שגנבנה לרשות הבעל לנשואין, אף על פי שלא נבעלה, הבא עליה – הרי זה בחנק. וזוממי בת פהו ובוועלה, שכל הזוממין מקדימין לאותה מיתה, חוץ מזוממי בת פהו ובוועלה. סליק מסכת סנהדרין

מסכת מכות

פרק ראשון

א כיצד העדים נעשים זוממין? מעידין אנו באיש פלוני, שהוא בן גרושה או: בן חלוצה – אין אומרים: יעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו, אלא לוקה ארבעים. מעידין אנו באיש פלוני, שהוא חיב לגלות – אין אומרים:

פירוש ברטנורא

זה המתנבא מה שלא נאמר לו ונאמר לחברו. וכתוב ומת הנביא ההוא, וכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק: מיתתן בידי שמים. דכתיב (שם) והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי קרי ביה לא ישמע, וקרי ביה לא ישמע, וקרי ביה לא ישמע הוא עצמו אל דברי הרי שלשתן בכלל. וכתוב (שם) אנכי אדרוש מעמך, בידי שמים:

ו לרשות הבעל. כגון שמסר האב לשלוחי הבעל ועדיין היא בדרך, תו לא קרינא בה בית אביה: לאותה מיתה. שהיו מחייבין את הנידון: ובוועלה. כלומר, וכל הבעולים נידונים כמיתת הנבעלת, חוץ מבעול בת כהן שהיא בשריפה והוא בחנק:

מסכת מכות

א כיצד העדים נעשים זוממין. הכי קאמר, אותן עדים שנמצאו זוממין ואין עושיין בהן דין הומה, כלומר שאין מקיימין בהם ועשייתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו, כיצד הן נעשים זוממים: מעידין אנו באיש פלוני. כהן: שהוא בן גרושה. בפנינו נתגרשה אמו קודם שגולד וררי הוא חלל: אין אומרים.

משניות מבוארות – קהתי

מסכת מכות

באור משנה א

כבר הזכרנו לעיל (בפתיחה), שמשנתנו באה ללמד, מה דינם של עדים זוממים, שאין מקיימים בהם "ועשייתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו".

פיצד העדים נעשים זוממין – עדים שהוזמו, ואי אפשר לעשות בהם דין הזמה, דהיינו שאין יכולים לקיים בהם "ועשייתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו", כיצד נעשים הם זוממים ונענשים? אם באו עדים ואמרו: מעידין אנו באיש פלוני – כהן, שהוא בן גרושה או: בן חלוצה – שאמו נתגרשה בפנינו ביום פלוני, ואחר כך נישאה לאביו הכהן באיסור (שחרי גרושה אסורה לכהן). וילדה לו בן זה, והרי הוא חלל ופסול מן הכהונה; או שהעידו: בפנינו חלצה אמו ביום פלוני, ואחר כך נישאה לאביו הכהן, וחלוצה אסורה לכהן מדרבנן, ונמצא בן זה חלל מדרבנן, – והוזמו העדים הללו, שבאו עדים אחרים ואמרו להם: הרי עמנו הייתם באותו יום במקום פלוני, היאך אתם מעידים זה? אין אומרים: יעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו – שאם העד שהוזם הוא כהן, ייעשה חלל, והוא יורעו יפסלו מן הכהונה, כדי לקיים בו "ועשייתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו", שהרי כתוב: "ונעשיתם לו" – לו ולא לזרעו. וכן אין לומר, שייפסל הוא לבדו, שהרי נאמר "כאשר זמם לעשות", והוא זמם לפסול אותו ואת זרעו (גמרא), אלא – הואיל ואין יכולים לקיים בו דין הזמה, הרי הוא לוקה ארבעים – כלומר סופג מלקות, ארבעים חסר אחת. וכן אם באו עדים ואמרו: מעידין אנו באיש פלוני, שהוא חיב לגלות לגלות – לעיר מקלט, על שהרג אדם בשגגה ביום פלוני, אין אומרים – כשהוזמו העדים: יגלה זה – העד המזום, תחתיו – כאשר זמם לעשות לו, אלא לוקה ארבעים – לפי שאין יכולים לקיים בו דין הזמה, משום שכתוב ברצח בשגגה (דברים יט, ה): "הוא ינוס אל אחת הערים האלה", דורשים: "הוא ינוס" – הוא ולא זוממיו. בגמרא אמרו: "רמז לעדים זוממין (בכגון שאין הזמה יכולה להתקיים בהם) שלוקים מן התורה מניין? שכתוב (דברים כה, א-ב): "הוציאו את הצידיק והרשיעו את הרשע. והיה אם בן הכות הרשע" – וכי משום ש"הוציאו את הצידיק והרשיעו את הרשע. והיה אם בן הכות הרשע?" אלא עדים שהרשיעו את הצידיק, ובאו עדים אחרים והוציאו את הצידיק

באור משנה ו

משנה זו המסיימת את מסכתנו, באה לסיים את פרטי הדינים של שאר הנחנקים שנימנו במשנה א בפרקנו.

המתנבא בשם עבודה זרה, ואומר: כן אמרה עבודה זרה – כך אמר לי אליל פלוני, אפלו בן את ההלכה לטמא את הטמא ולטהר את הטהור – שאמר לעשות מצוה כהלכה, אבל הואיל ואמר את הדברים בשם האליל, דינו בחנק, שנאמר (דברים יח, ב): "ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא", היינו במיתת חנק, כמו שבארנו במשנה הקודמת. **הבא על אשת איש** – שנישנה במשנה א שחייב חנק, בין שגנבנה – הארוסה, לרשות הבעל לנשואין – כגון שמסר אותה האב לשלוחי הבעל, ועדיין היא בדרך, אף על פי שלא נבעלה – עדיין, הבא עליה, הרי זה בחנק – כדין הבא על אשת איש, שהואיל ויצאה מרשות אביה, אין דינה כנערה המאורסה, שהבא עליה בסקילה (כמו ששינונו לעיל ז, ד), אלא כנשואה, ולכן הבא עליה בדרך, דינו בחנק. **והרי זה בחנק** – כמו שבארנו במשנה א, שבת כהן נשואה שזינתה דינה בשריפה, אבל בוועלה וכן העדים שלה שנמצאו זוממים, דינם בחנק, שכל הזוממין מקדימין לאותה מיתה – מחייבים אותם באותה מיתה שרצו לחייב בה על ידי עדותם את הנידון, שנאמר בפרשת עדים זוממים (דברים יט, יט): "ועשייתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו", חוץ מזוממי בת פהו ובוועלה – אף על פי שרצו העדים לחייבה בשריפה, אין מחייבים אותם בשריפה אלא חנק, כפי שזממו לבעולה, שאף הוא אין דינו כשאר הבעולים שנידונים במיתת הנבעלת, אלא דינו בחנק, שנאמר בבת כהן (ויקרא כא, ט): "את אביה היא מחללת, באש תשרף" – היא באש תשרף ולא בוועלה, ובעדים זוממים כתוב: "כאשר זמם לעשות לאחיו", דורשים: לאחיו ולא לאחותו; בכרייתא בגמרא מבואר: "מה תלמוד לומר "ועשייתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו" – כלומר: מה תלמוד לומר "לאחיו"? "לפי שכל המומתין שבתורה (משום ביאות אסורות), זוממיהן ובוועליהן כיוצא בהן; בת כהן היא בשריפה, ואין בוועלה בשריפה; זוממין, אינו יודע, אם לו הוקשו (לבוועל), אם לה הוקשו (לבת כהן)? כשהוא אומר: "לעשות לאחיו" – לאחיו ולא לאחותו" (כל מקום שבעדותם מחייבים איש ואשה, ודינם חלוק, לו הוקשו. – רש"י).

יגלה זה תחתיו, אלא לוקה ארבעים. מעידין אנו באיש פלוני, שגרש את אשתו ולא נתן לה כתבתה; והלא בין היום ובין למחר, סופו לתן לה כתבתה – אומדין כמה אדם רוצה לתן בכתבתה של זו, שאם נתאלמנה או נתגרשה; ואם מתה יירשנה בעלה. מעידין אנו באיש פלוני, שהוא חייב לחברו אלף זוז, על מנת לתנם לו מכאן ועד שלשים יום; והוא אומר: מכאן ועד עשר שנים – אומדין כמה אדם רוצה לתן ויהיו בידו אלף זוז, בין נתנן מכאן ועד שלשים יום, בין נתנן מכאן ועד עשר שנים.

ב מעידין אנו באיש פלוני, שחייב לחברו מאתיים זוז; ונמצאו זוממין – לוקין ומשלמין, שלא השם המביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומין; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: פל המשלם אינו לוקה.

פירוש ברטנורא

אם חזמו והם כהנים יעשה זה בן גרושה לקיים בו כאשר זמם, והא כתיב (דברים י"ט) ועשיתם לו כאשר זמם, לו ולא לזרעו. ואם תעשהו חלל והוא כהן, פסלת את זרעו לעולם. ואם תאמר נפסול אותו לבדו ולא זרעו, בעיני כאשר זמם לעשות ולכא, שהרי הוא זמם לפסול הנידון ואת זרעו: אלא לוקה ארבעים. דאמר קרא (שם כ"ה) והצדיק את הצדיק והרשע את הרשע והיה אם בן הכות הרשע, משום דהרשעו את הרשע, והיה אם בן הכות הרשע, אלא, עדים שהרשעו את הצדיק ואתו עדי אחריו והצדיק את הצדיק דמעיקרא ושוינהו להנך רשעים, והיה אם בן הכות הרשע: אין אומרים יגלה זה. דכתיב ברצח (שם י"ט) הוא ינום, הוא ולא זוממו: שגרש את אשתו. כפנינו ביום פלוני, וזה אומר לא גרשתי ואינו חייב לה כתובה; והלא בין היום ובין למחר. כלומר מה ישלמו לו, אם תאמר כל הכתובה, והלא שמה ימות או שמה יגרשנה היום או למחר וסופו ליתן לה, נמצא שלא היו מפסדין אותו כלום: אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו. מספק. שאם נתאלמנה או נתגרשה ימנה לוקה, ואם מתה יירשנה בעלה ויפסיד מעותיו שתן, וכך יתנו העדים לבעל:

ב שלא השם המחיבו מלקות. לא המקרא המחיבו מלקות מחיבו תשלומין. מלקות, מלא תענה. תשלומין, מועשיתם לו כאשר זמם: כל המשלם אינו לוקה. דכתיב כדי רשעתו, על רשעה אחת אתה מחיבו ואי אתה מחיבו על שתי רשעות. ומדאמרי רבנן משלם ואינו לוקה ולא אמרי לוקה ואינו משלם.

משניות מבוארות – קהתי

לו מכאן ועד שלשים יום – שחברו הלווהו בפנינו ביום פלוני אלף זוז, בתנאי שיחזירם לו עד שלושים יום. והוא אומר – הלווה אומר: אמנם לוויית ממנו אלף זוז, אבל בתנאי שאחזירם לו מכאן ועד עשר שנים – והעדים נמצאו זוממים, אומדין כמה אדם רוצה לתן ויהיו בידו אלף זוז, בין נתנן מכאן ועד שלשים יום, בין נתנן מכאן ועד עשר שנים – כמה היה אדם משלם, בשביל שיאריכו לו את זמן ההלוואה של אלף זוז משלושים יום לעשר שנים, ואותו סכום ישלמו העדים הזוממים ללווה.

באור משנה ב

משנתנו ממשיכה בעדים זוממים שנתייבו בתשלומים, והיא באה להשמיענו מחלוקת רבי מאיר וחכמים, אם יש לחייבים גם במלקות, משום עדות שקר שהעידו, נוסף על חיוב התשלומים, משום "כאשר זמם".

באו עדים ואמרו: מעידין אנו באיש פלוני, שחייב לחברו מאתיים זוז – שחברו הלווהו בפנינו ביום פלוני מאתיים זוז, ונמצאו זוממין – שבו עדים ואמרו להם: עמנו הייתם באותו יום במקום פלוני, כפי שיבואר להלן במשנה ד, לוקין ומשלמין – חייבים העדים הזוממים מלקות ארבעים, משום שהעידו עדות שקר, וכן חייבים הם לשלם ללווה מאתיים זוז שרצו להפסידו, שלא השם המביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומין – לא הכתוב המחייב את העד מלקות מחייבו תשלומים, שכן חיובו במלקות הוא משום שעבר על הכתוב (שמות כ, ג): "לא תענה ברעך עד שקר", וחייבו בתשלומים הוא משום שכתוב: "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו"; דברי רבי מאיר – בגמרא מבואר, שרבי מאיר לומד ממוציא שם רע: "מה מוציא שם רע לוקה ומשלם, אף כל לוקה ומשלם". וחכמים אומרים: פל המשלם אינו לוקה – הואיל והתורה לימדה, שענשו של עד זומם, לעשות לו "כאשר זמם לעשות לאחיו", וכן ריבתה התורה בפירוש עד זומם לתשלומים, שאם זמם להפסיד את חברו כסף, הרי הוא חייב בתשלומים משום "כאשר זמם" (עיי' בגמרא כתובות לב, ב), לפיכך אין לחייבו עוד מלקות משום עדות שקר, שנאמר (דברים כה, ב): "והכהו לפניו כדי רשעתו" – ודרשו: משום רשעה אחת אתה מחייבו, ולא משום שתי רשעות. והלכה כחכמים. ברם במקום שאי אפשר לקיים בהם "כאשר זמם", כמו בעדות בן גרושה (במשנה הקודמת). מודים חכמים שלוקים, כמו שבארנו שם.

מעיקרו. ועשו את אלו רשעים, והיה אם בן הכות הרשע". פירוש הדברים: אם נאמר שפסוק זה מדבר בדיינים ובבעלי דין, לא היה לו לכתוב כלל "והצדיק את הצדיק" וכו', אלא: כי יהיה ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט ושפטום. והיה אם בן הכות הרשע: ולמה הוזכרה כאן צדקת הצדיק? וכי כל מקום שהצדיקו בית דין את הזכאי וחייבו את החייב יש מלקות, שבה הכתוב לתלות מלקות ב"והצדיק... והרשעו"? אלא על כרחך בעדים מדובר כאן, עדים שקרנים שהרשעו צדיק, ובאו אחרים והזימום, והצדיקו את הנידון שהוא צדיק, והרשעו את העדים הרשעים, "והיה אם בן הכות הרשע". אם הזמה זו בת מלקות היא, שאינו יכול לקיים בה דין הזמה, כגון בעדי בן גרושה או גלות, "הפילו השופט והכהו לפניו" (מכות ב, ב – ג נמא ורש"י: רמב"ם הלי עדות כ, ט). באו עדים ואמרו: מעידין אנו באיש פלוני, שגרש את אשתו – בפנינו ביום פלוני, ולא נתן לה כתבתה – כסף הכתובה; ובעלה טוען, שלא גרש אותה, ואינו חייב לשלם לה את כתובתה; והזמו העדים, האם נאמר, שיש לחייב את העדים לשלם לבעל את כל סכום הכתובה? והלא בין היום ובין למחר, סופו לתן לה כתבתה – הרי אפשר שיגרשנה או שימות היום או מחר, ועתיד הבעל או יורשו לשלם לה כתובתה, נמצאו העדים לא הפסידוהו כלום. לפיכך אין אומרים, שהעדים ישלמו לו את כל סכום הכתובה, אלא אומדין כמה אדם רוצה לתן בכתבתה של זו – כמה אדם מן השוק היה רוצה לשלם עכשיו לאשה תמורת כתובתה, בתנאי שאם נתאלמנה או נתגרשה – אם ימות בעלה או יגרשנה, יקבל את סכום הכתובה, ואם מתה – ואם מתה היא בחיי בעלה, יירשנה בעלה – והלה יפסיד את מעותיו שנתן; ערך זה מנכים מסכום הכתובה, והעדים משלמים לבעל את ההפרש, שכן הפרש זה רצו העדים להפסידו, כגון אם הכתובה היא מאתיים זוז, וערכה להימכר בשוק, בתנאים שאמרנו לעיל, הוא חמישים זוז, חייבים העדים שהזמו לשלם לבעל את ההפרש בסך מאה וחמישים זוז, שהרי אף הבעל היה נותן לה עכשיו טובת הנאה זו, כפי ערכה בשוק, ונמצא שהעדים לא רצו להפסידו אלא את ההפרש. ויש מפרשים, שהעדים משלמים לבעל אותו סכום שאדם מן השוק היה נותן עכשיו בכתובתה (רמב"ם הלי עדות כא, א; ברטנורא: עיי' רש"י ותוספות על הגמרא. ועיי' לחס משנה" שמקשה על דברי הרמב"ם). – באו עדים ואמרו: מעידין אנו באיש פלוני, שהוא חייב לחברו אלף זוז, על מנת לתנם

ג מעידין אנו באיש פלוני שהוא חיב מלקות ארבעים, ונמצאו זוממים – לוקין שמונים, משום "לא תענה ברעך עד שקר" (שמות כ, יג), ומשום "ועשיתם לו כאשר זמם"; דברי רבי מאיר. ויחכמים אומרים: אין לוקין אלא ארבעים. משלשין במקומו ואין משלשין במקומו. ביצד? העידוהו שהוא חיב לחברו מאתים זוז, ונמצאו זוממין – משלשין ביניהם; אבל אם העידוהו שהוא חיב מלקות ארבעים, ונמצאו זוממין – כל אחד ואחד לוקה ארבעים.

פירוש ברטנורא

שמע מינה דכל היכא דאיכא תרתי מלקות ותשלומין לא אמרין ילקה ולא ישלם אלא משלם ואינו לוקה. וכן הלכה: **ג משום לא תענה**. שהרי כשאי אפשר לקיים בעדים ועשיתם לו כאשר זמם, כגון מעידים אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה, לוקים העדים משום לא תענה, הכא דאיכא אזהרת לא תענה ואיכא נמי כאשר זמם, לוקים שמונים. ואין הלכה כר' מאיר: **משלשין במקומו**. עדים זוממין שחייבין בתשלומין משלמין הממון לפי מספר העדים. אם היו שלשה עדים והזומם, כל אחד משלם שליש הממון שהיו רוצים להפסידו: **ואין משלשין במקומו**. שאין כל אחד מהעדים לוקה שליש מלקות, אלא כל אחד לוקה ארבעים. דבעינן ועשיתם לו כאשר זמם, וכל אחד מהם מבקש להלקות הנדון מלקות שלם. וממון מצטרף, כשתן כל אחד מהם שליש הרי קיבל מה שרצו להפסידו בין כולם, אבל מכות לא מצטרפין:

משניות מבוארות – קהתי

משלשים ביניהם את התשלומים. "משלשין" מובנו כאן: מחלקים, ונקטה המשנה לשון "משלשין", להשמיענו, שאם היו שלושה עדים והזוממו, כל אחד משלם שליש הממון שהיו רוצים להפסידו. ומובן, שאם היו שני עדים, כל אחד משלם מחצית הממון, וכן אם היו ארבעה עדים, כל אחד משלם רבע. **ואין משלשין במקומו** – עדים זוממים שנתחייבו מלקות, אין אומרים, שכל אחד יקבל חלק מהמלקות, לפי מספר העדים שהזוממו, אלא כל אחד לוקה ארבעים, שכן במלקות לא מתקיים בהם "כאשר זמם", אלא אם כן כל אחד מהעדים ילקה מלקות שלמה, כמו שרצו לעשות לנידון, שאין צירוף במלקות. אבל בממון, כיון שמצטרפים העדים ביניהם את התשלום כולו, ומשלמים לו מה שרצו להפסידו, הרי מתקיים בזה דין הזמה כמצוות התורה. **ביצד? העידוהו שהוא חיב לחברו מאתים זוז, ונמצאו זוממין, משלשין ביניהם** – היו שני עדים, משלם כל אחד מהם מאה זוז; היו שלושה, משלם כל אחד ששים וששה ושני שלישי זוז, וכיוצא בזה, כמו שבארנו לעיל, ובלבד שיקבל מכולם יחד את כל המאתים שרצו להפסידו. **אבל אם העידוהו שהוא חיב מלקות ארבעים, ונמצאו זוממין, כל אחד ואחד לוקה ארבעים** – כמו שבארנו לעיל.

באור משנה ג

משנה זו מוסיפה ללמדנו, שכשם שנחלקו רבי מאיר וחכמים, במשנה הקודמת, בעדים זוממים שנתחייבו בתשלומים משום "כאשר זמם", כך נחלקו בעדים זוממים שנתחייבו במלקות משום "כאשר זמם". כן באה המשנה להשמיענו שיש הבדל בין חיובם של עדים זוממים בתשלומים לחיובם במלקות.

עדים שאמרו: **מעידין אנו באיש פלוני שהוא חיב מלקות ארבעים** – שראינוהו עובר ביום פלוני על "לא תעשה" המחייבו מלקות, כגון שאמרו, שאכל בשר בחלב, או שחרש בשור וחמור יחדיו, **ונמצאו זוממים, לוקין שמונים** – פעמיים מלקות ארבעים, **משום "לא תענה ברעך עד שקר"** – על שהעידו עדות שקר, **ומשום "ועשיתם לו כאשר זמם"** – על שרצו לחייבו מלקות, **דברי רבי מאיר** – שהואיל ואנו מוצאים בעדים זוממים שלוקים משום עדות שקר במקום שאין מקיימים בהם "כאשר זמם" (משנה א). לפיכך לוקים משום עדות שקר גם כשמקיימים בהם דין הזמה (ברטנורא). **ויחכמים אומרים: אין לוקין אלא ארבעים** – משום "כאשר זמם", כמבואר במשנה הקודמת, לפי שכתוב: "כדי רשתו" – משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום שתי רשעות. **משלשין במקומו** – עדים זוממים שנתחייבו בתשלומים,

אגרות קודש

ב"ה, ה' אלול, תשי"ט

ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"מ עוסק בצ"צ וכו' הרב יצחק שי

שלום וברכה!

בעתו נתקבל מכתבו, ות"ח.

בשים לב לאחריות המוטלת על כל אחד ואחד להיות לעזר לבני ובנות ישראל, הן בגשם והן ברוח, כל אחד לפי מעמדו ומצבו, ואשרי משכיל אל דל לתת לו עזר על טהרת הקדש, הרי עובדא משמחת היא שיש עסקנים פעילים הדואגים לצרכי ילדי ישראל שאינם מסתגלים במוסדות החנוך הרגילים.

בטחוני חזק שכת"ר ואתו עמו חבריו ושותפיו בעבודת הקדש, יעשו כל המאמצים המתאימים למלא האחריות המוטלת עליהם לחנך את הילדים שתחת רשותם והשפעתם ברוח התורה והמצוה על טהרת הקדש, והשיי"ת יצליחם בעבודתם האחראית הזאת, אשר על ידי כך יזכו לברכת השיי"ת בענייניהם הפרטיים מנפש ועד בשר.

בברכת כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה.

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

כל חדרה. הגנוז בחדרי חדרים: **נ"ב שנה.** הי' מחרבות ירושלים בגלות צדקיהו עד פקידת כורש שעלו לבנות הבית שהרי לטוף ע' לגלות יהויקים היתה הפקידה כמו ששינו במגילה (דף יא:) וי"ח שנה היה מכיבוש יהויקים עד חרבות ירושלים דאמר מר גלו בשבע גלו בשמונה גלו בשמונה עשרה גלו בתשע עשרה, ופירושו: גלה יכניה בשבע לכיבוש יהויקים שהוא שמונה לנבוכדנצר גלו צדקיהו וגלותו בחרבות ירושלים בשמונה עשר לכיבוש יהויקים שהוא תשע עשרה לנבוכדנצר דאמר מר שנה ראשונה כיבש נינוה שניה עלה וכיבש יהויקים: **עד בהמה.** בהמה בגימטריא חמשים ותרין: **הגביר לרבים.** בספר דניאל כתיב והכי מפרש ליה ר' יוחנן אותו ברית האמור בגפרית ומלח שנאמר בו על אשר עזבו את ברית הגבירו האויב על ישראל שבוע אחד: **לרבים.** לשרים כמו כל רבי מלך בבל (ירמיהו לט): **מתעסק.** בטיול ושחוק: **רצפה משונה.** אחת מן הטבלאות של שיש שברצפה ראה גבוהה מחברותיה והבין שסילקה מאחר שנסדרה שם: **ביחוד.** בברור:

דף נד עמוד א. **מאי פל תדרה,** שהיה יכול לומר ויצא מבית ציון הזרה. אלא בא לדרשה, 'כל תדרה' - כל הגנוז בחדרי חדרים, וזה הארון היה בבית קודש הקדשים חדר לפני מחדר, וגם הוא גלה מירושלים. ואחר שאמר רבי מתיא לרבי שמעון בר יוחאי כל זאת, שאלו, **אתה רבי שמעון בן יוחאי מה אתה אומר, אומר לו רבי שמעון בן יוחאי, שאני ארון במקומו נגזז ולא גלה לבבל, שנאמר (מלכים א' ח ח) 'ויארכו חפציהו ונגזזו ויהיו שם עד היום הזה.** הרי שלדעת עולא סובר רבי שמעון בן יוחאי שהארון נגזז במקומו ולא גלה לבבל.

אמר ליה רבה לעולא, מאי משמע - איך לומדים מהפסוק 'ויארכו הבדים' שהארון נגזז במקומו. השיבו עולא: **דכתיב בהמשך (שם) 'ויהיו שם עד היום הזה,** וכיון שלא נמצא הארון היום בקדש הקדשים, בהכרח שנגזז במקומו. מקשה רבה לעולא: **וכי כל היבא דכתיב 'עד היום הזה,** לעולם הוא עד היום הזה ממש, **והכתיב לגבי כיבוש הארץ (שופטים א כא) 'ואת היבוסים ישב ירושלים לא הורישו בני בנימין וישב היבוסים את בני בנימין בירושלים עד היום הזה,** האם הכי נמי הכוונה לעולם, ונאמר **דלא גלו בני בנימין מירושלים עד היום הזה, והתניא, רבי יהודה אומר, חמשים ושתים שנה מחורבן ירושלים עד שנתן כורש רשות לבנות את בית המקדש, לא עבר איש בארץ יהודה, שנאמר 'על ההרים** [-על חורבן ההרים] **אשא כבי ונחתי, ועל גאות מדבר** [-נוה הרועים שבמדבר] **קנינה, כי נצתו** [-שממו] **מבלי איש עבר ולא שמעו קול מקנה, מעוף השמים ועד בהמה נדרו חלבו.** ותיבת 'בהמה' בגימטריא חמשים ושתים הווי. הרי שחמשים ושתים שנה גלו בני בנימין מירושלים, ועל כרחק הנאמר 'עד היום הזה', אין הכוונה עד עולם ללא הפסקה.

ראיה נוספת שהיתה תקופה שלא היה איש בארץ ישראל: **ותניא, רבי יוסי אומר, שבע שנים נתקיימה הקללה האמורה בתורה (דברים כט כב) 'גפרית ומלח שריפה כל ארצה' ככל ארץ ישראל.** ואמר רבי יוחנן, **מאי טעמא דרבי יוסי, אתיא -** למדים זאת בגזירה שוה 'פרית' / 'פרית', **כתיב הכא** בדברי המלאך גבריאל לדניאל (דניאל ט כז) **'והגביר פרית לרבים שבווע אחר',** וכתיב **התם** כשיראו הגויים אין נהפכה הארץ לגפרית ומלח (דברים שם כד) **'ואמרו על אשר עזבו את פרית ה' אלהי אבתם'** אירע להם כך. נמצינו למדים, שהנאמר 'עד היום הזה' אין הכוונה לעולם, ואם כן אין הוכחה שהארון נגזז במקומו ולא גלה, ושלא כדברי עולא.

אמר ליה עולא לרבה, הכא גבי בדי הארון כתיב 'שם' שכתוב ויהיו שם עד היום הזה, ולכן פירושו לעולם, ומה שאין כן **התם** ביבוסים **לא כתיב 'שם',** אלא 'עד היום הזה', ולכן אין הכרח לפרשו 'לעולם'.

מקשה הגמרא: **וקל היבא דכתיב 'שם',** האם מוכרח להיות שכוונתו לעולם הוא. **מיתיבי,** נאמר גבי בני שמעון (דברי הימים א' ד מב) **'ומהם מן בני שמעון חלבו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפייה ועזיאל בני ישעי בראשם ויבו את שארית הפלטיה לעמלק** [-העמלקים שנפלטו מהכרת דוד ושאו] **וישבו שם עד היום הזה,** וכבר עלה סנהריב מלך אשור וכלכל כל הארצות, שהגלה לכל האומות ממקומם, **שנאמר 'ואסיר גבלות עמים** [-הסרתי את הגבלות שבין עם לעם], **ועתודותיהם שושתי'** [-ואת אוצרותיהם לקחתי]. לפיכך אי אפשר לומר שבני שמעון יושבים עד היום הזה בהר שעיר, ובהכרח שאף שכתוב 'שם עד היום הזה', אין הכוונה שלעולם הוא. מסיימת הגמרא: **תויבתא -** הופרכו דברי עולא בשיטת רבי שמעון בן יוחאי שהארון נגזז במקומו משום שכתוב בבדי הארון **'ויהיו שם עד היום הזה,'** לאחר שהוכח שאף שכתוב 'שם עד היום הזה' אין זה דווקא עד היום ממש.

דעה נוספת על מקומו של הארון: **אמר רב נחמן, תנא בברייתא, וחקמים אמרים, ארון בלשפת דיר העצים היה נגזז. אמר רב נחמן פר יצחק, אף אנן נמי תנינא** (משנה שקלים פ"ו מ"ב), **מעשה כבהן אחד שהיה מתעסק בטיול ושחוק, וראה את אחת מהמרצפות של הרצפה בלשכת העצים שהיא משונה מחברותיה בכך שהיא גבוהה יותר, והבין שסילקה ושוב החזירה, וכן והודיע את חבריו, ולא הספיק לנמור את הדבר להראות את מקומה עד שיצתה נשמתו של הכהן המספר, וידעו ביהוד -** בבירור **ששם ארון נגזז. מאי הוה עביד -** במה היה אותו הכהן מתעסק. **אמר רבי חלבון, מתעסק בקרדומו הוה -** משחק היה בגרזנו.

1-לשיטתו דרבי יוסי הגלילי, הסובר לעיל (לז) שאין יוצאים ידי
 חובת מצה במצת מעשר שני, משום שאינו נאכל באנינות, לא
 תיבני לך – אין להסתפק בדבר, שהלא הדברים קל וחומר, השתא
 – ומה אם בעיסת חולין, והיינו בשיירי העיסה של מעשר שני,
 לאחר שניטלה החלה, לא נפיק – אין יוצאים ידי חובה, מחמת
 שאין זו מצה הנאכלת באנינות, בחלתו של המעשר שני, שאף היא
 אסורה לאונן, מיבעיא – וכי צריך לומר שאין יוצאים בה ידי חובת
 מצה.
 אלא, כי תיבני לך – לשיטתו של איזה תנא יש לך להסתפק, אליבא
 1-לשיטתו דרבי עקיבא, הסובר שיוצאים ידי חובה במצה של
 מעשר שני, לדעתו יש לך להסתפק האם יוצאים ידי חובה בחלה
 שהופרשה ממעשר שני. והטעם לחלק ביניהם הוא, שהרי נאמר
 (שמות יב ט) 'ככל מושבתיתכם תאכלו מצות', ודרשו חכמים (לעיל לז)
 מלשון זו, שאין יוצאים ידי חובה אלא במצה שראויה להיות
 נאכלת בכל המושבות, ומכל מקום סובר רבי עקיבא שיוצאים ידי
 חובה במצה של מעשר שני, אף שאסור לאוכלה מחוץ לירושלים,
 והיינו משום שאם יטמא המעשר יהא ניתן לפדותו ולאוכלו מחוץ
 לירושלים, ומעתה יש להסתפק, האם פחולין הוא דנפיק – רק
 בשיירי העיסה של מעשר שני, לאחר הפרשת החלה, שהיא חולין
 ומותרת לכל אדם, יוצא האדם ידי חובה, משום דאי מיפמי –
 שאם יטמאו יש להן היתר אכילה בכל המושבות, ולכן אף קודם
 שנטמאו אינם מתמעטים מיכל מושבותיכם, אכל התלה
 שהופרשה ממעשר שני, דאי מפמיא – שגם אם טיטמא, לית – אין
 לה היתר אכילה בכל מושבות, שהרי אסור לאכול חלה טמאה,
 ולשריפה אולא – היא הולכת, וכשהיא טהורה מותר לאוכלה רק
 בירושלים, ואינה ראויה לפדיון, לפיכך לא נפיק – אף האדם יוצא
 בה ידי חובת אכילת מצה. או דילמא – או שמא אין בחלה של
 מעשר שני יוצאים ידי חובה, שהרי מצד מעשר שני יש לה היתר
 בכל מושבות אם טיטמא. ואף שחלה שנטמאת צריכים לשורפה
 ואין לה היתר אכילה כלל, מכל מקום אמרינן – אנו אומרים,
 הואיל ואילו לא קרא עליה שם חלה, ואיממי – והיתה נטמאת, אית
 – היה הדין שיש לה היתר אכילה בכל מושבות, כשאר מעשר שני,
 ונפיק – והיה יוצא בה ידי חובת מצה, נמצא שם 'מעשר שני'
 לבדו אינו מחשיב מצה זו כמי שאינה נאכלת בכל מושבות, ולכן
 השתא נמי – אף עתה, שקרא לה שם חלה, אם היא טהורה, נפיק
 – יוצא בה ידי חובת מצה, כיון שמצד שם 'חלה' לבד אין לפוסלה
 כשהיא טהורה, שהרי היא נאכלת בכל מושבות, וכמו ששינו
 במשנה (לעיל לה), ומצד שם 'מעשר שני' לבד גם כן אין לפוסלה,
 משום שאילו טיטמא תהא לה היתר בכל מושבות, ואף שבאן
 הצטרפו שני השמות במצה אחת, ומחמת כן אי אפשר לאוכלה
 בכל מושבות אם טיטמא, אין זה פוסלה.
 הגמרא מביאה ביאור אחר באופן של הספק האמור: איבא דאמרי
 – יש שאמרו שמעוה זו בלשון אחרת, הא ודאי לא תיבני לך – בדין
 זה אין לך להסתפק כלל, ובודאי יוצאים ידי חובת אכילת מצה
 בחלה של מעשר שני בירושלים, משום דדורי אמרינן סברא זו,
 שהאילו ואילו לא קרא לה שם חלה היה לה היתר בכל מושבות,
 אף עתה יוצאים בה. כי תיבני לך – והאופן שבו יש לך להסתפק,
 הוא בחלה שהופרשה מעיסת חולין, הלכות – שנקתה על ידי כהן
 בקרבן של מעשר שני, בירושלים, ונתפסה בה עתה קדושת מעשר
 שני, ובהמשך תבאר הגמרא צדדי הספק.
 הגמרא מבארת בדת מי ניתן להסתפק כן: ואליבא דרבנן לא
 תיבני לך – ולדעת חכמים, שדבריהם יובאו להלן, אין לך
 להסתפק בדבר, בין דאמרינן – שאמרו שאף אוכל טמא הלכות
 מכסף מעשר שני יפדה – ניתן לפדותו, ולדבריהם היינו מעשר –
 דין חלה זו שנקתה בכסף מעשר שני הוא כדין מעשר שני עצמו,
 שיש לו היתר בכל מושבות אם טמא. ולכן אף חלה זו נחשבת כמי
 שיש לה היתר בכל מושבות, אף על פי שהיא עצמה אסורה
 באכילה לאחר שנטמאה, אנו אומרים 'הואיל' שאילו לא היה
 קורא לה שם חלה היתה מותרת, וכמו שהתבאר לעיל.

דין נוסף: מצות של מעשר שני בירושלים, לדרבי רבי מאיר, הסובר
 שממון גבוה הוא ואינו בבעלות האדם, אין אדם יוצא בה ידי
 חובתו בפסח, כטעם שיבואר להלן. ולדרבי חכמים, הסוברים
 שמעשר שני ממון בעלים הוא, אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח.
 דין נוסף: אתרוג של מעשר שני, לדרבי רבי מאיר שהוא ממון גבוה,
 אין אדם יוצא בו ידי חובתו ביום טוב של סוכות, ולדרבי חכמים,
 שהוא ממון בעלים, אדם יוצא בו ידי חובתו ביום טוב.
 מקשה הגמרא על רב אסי: מתקיף לה – (הקשהו) רב פפא, בשלמא
 – מובן הדבר לגבי עיפה, מה שאינה מתחייבת בחלה אלא אם כן
 היא ממון בעלים, משום דכתיב בחלה (במדבר טו ב) 'ראשית ערסתכם
 1-בצקכם חלה תרימו תרומה', ומשמעות לשון ערסותיכם היא
 דווקא עיסה משלכם, ולכן לרבי מאיר מעשר שני פטור מחלה,
 שהרי ממון גבוה הוא. ובאתרוג של מעשר שני נמי – גם כן מובן
 מה שאין אדם יוצא ביום הראשון אלא בשלו, משום דכתיב בו
 (ויקרא כג ג) 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר', וגו', ומשמעות
 לשון 'לכם' היא שמשלכם, היא האתרוג, ולכן לדעת רבי מאיר
 1-אבל לגבי מצה של מעשר שני, מדוע לדעת רבי מאיר לא
 יצאו בה ידי חובה מי פתיב – וכי נאמר בה לשון מצתתכם,
 שמחמת כן נאמר שאין אדם יוצא אלא במצה שלו.
 מתרצת הגמרא: אמר רבא, ואיתימא – (ויש אומרים) שאמר כן רב
 ימר בר שלמיא, הלכה זו, שמצה צריכה להיות של האדם, אתיא
 1-נלמדת] בגזירה שה' להם' 'להם' מחיוב חלה, פתיב הקא – נאמר
 כאן, לגבי מצה, לשון 'להם עוני' (דברים טו א), וכתיב התם – ונאמר
 שם, לגבי חלה, 'והיה באכלכם מלחם הארץ' (במדבר טו ט), ויש
 ללמוד, מה להלן – כשם שלגבי חלה, אין החיוב נוהג אלא בעיסה
 משלכם, אף כאן במצה אין יוצאים ידי חובה אלא במצה משלכם.
 וממילא לדעת רבי מאיר שמעשר שני הוא ממון גבוה, אין יוצאים
 בו ידי חובת אכילת מצה.
 הגמרא מסייעת לדברי רב אסי מברייתא. מבררת הגמרא: לימא
 מסייע ליה – האם נאמר שיש סיוע לדברי רב אסי ממה ששינונו
 בברייתא, עיפה של מעשר שני פטורה מן החלה, דברי רבי מאיר.
 וחכמים אומרים, שהיא חייבת בחלה. הרי שחיוב מעשר שני
 בהפרשת חלה תלוי במחלוקת רבי מאיר וחכמים, האם מעשר שני
 הוא ממון גבוה או ממון בעלים.
 תמדה הגמרא על לשון השאלה: וכי ניתן לומר על הוכחה זו
 לימא מסייע, בלשון שאלה, הלא דברי הברייתא ודברי רב אסי
 היינו תך – שוים לגמרי, ומפורש בברייתא כדברי רב אסי.
 מתרצת הגמרא: הכי קאמר (ליה) – כך היתה כוונת האמורא
 שהסתפק האם הברייתא מסייעת לרב אסי, לימא מדפליגי בעיפה
 – האם ממה ששינונו בברייתא שנחלקו בעיסה של מעשר שני,
 פתקה נמי פליגי – יש ראייה שנחלקו גם באתרוג ובמצה, ואם כן יש
 הוכחה מהברייתא לכל דברי רב אסי. או דילמא – או שמא נאמר
 דשאני התם – שונה הדבר שם, בחלה, דכתיב בה 'ערסותיכם'
 1-ערסותיכם' תרי זמני – שתי פעמים, שנאמר (במדבר טו ב-א)
 'ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה פתרומת גרן פן תרימו אתה.
 מראשית ערסתיכם תתנו לה' תרומה לדתיתכם, ומייתור זה
 למדנו, שצריך שתהיה החלה ממון גמור של בעליה, ואין די בכך
 שהיא מותרת לו באכילה, ועל כן לשיטת רבי מאיר שמעשר שני
 אינו ממון הבעלים, אין הוא חייב בחלה. אבל באתרוג, שנאמר בו
 'לכם' פעם אחת בלבד, די בכך שנדרשו מלשון 'לכם' שלא יהא
 המעשר שני שאול או גזול, אף אם יש לו בו היתר אכילה, אף
 שאינו נקרא שלו ממש, יוצאים בו ידי חובה.
 הגמרא מביאה ספק בדין מצה העשויה מחלה שהופרשה מעיסה
 של מעשר שני. מסתפקת הגמרא: פני – (הסתפקו) רבי שמעון בן
 לקיש, לשיטת חכמים הסוברים שמעשר שני הוא ממון בעלים
 וחייב בחלה, מהו שיצא אדם – (כחון) ידי חובתו במצה העשויה
 מחלה של מעשר שני, בירושלים.
 מפרשת הגמרא לדעת מי ניתן להסתפק בספק זה: אליבא

פסחים. פרק שני - כל שעה דף לח עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קכא רש"י

1 ומצה של מעשר בו לדברי רבי מאיר אין אדם יוצא בה - ואפילו לא דריש עוני
2 לשון אנינות - בעינין מצה שלו, ולא של גבוה. ולקמן פריך: מי כתיב "מצתכם"? הכי
3 קאמר - לינא מסייעא הא לכל מילתיה דרב אסי, דמדבחה פליגי - באתרוג נמי
4 פליגי. תרי זימני - אבל התם "לכם" למעוטי שאול וגזול. אבל אתרוג של מעשר

5 שני, האי דאיתיהיב ליה לאכילה - נפיק ביה,
6 ואפילו לרבי מאיר. דרבי יוסי הנגילין - דאמר
7 לעיל: יצא זה שאינו נאכל באנינות. בחולין -
8 לאחר שנטלה חלתו, לא נפיק בחולין דידיה.
9 כי תיבעי לך לרבי עקיבא - דלא דריש אונן,
10 וניהו, היתר במושבות בעי, כדמיטע לעיל
11 בכורים מהאי טעמא. ומעשר שני ריבה משום
12 דאית ביה היתר מושבות אפילו לאחר שנכנס
13 לירושלים אם נטמא, כרבי אלעזר. לשריפה
14 אולה - דתרומה טמאה אסורה באכילה,
15 ובעודה טהורה אין לה היתר מושבות משום
16 דמעשר שני הוא. ובתרא דקלטא מדיעות -
17 לית ליה פדייה. או דילמא הוואיל ואילו לא
18 קרא עליה שם חלה אית לה היתר במושבות
19 - אם נטמא ונפיק - השתא נמי לא פקע
20 תורת מצה מינה משום קריאת שם חלה. דהא
21 חלה בעלמא לא נפקא מכלל מצה, כדתנן
22 מתניתין: והכהנים בחלה. אלא הא לחודה -
23 משום דאסורה ליה במושבות, ואמרינן הוואיל
24 ונפיק, הלוקח בכסף מעשר שני - בירושלים,
25 כדכתיב "ונתתה הכסף בכל אשר תאוד נפשך"
26 וגו', ואליבא דרבנן - דפליגי עליה דרבי
27 יהודה, ואמרי: לוקח בכסף מעשר שנטמא -
28 יפדה, דאלימא למיתפס פדיונו. לא תיבעי לך,
29 דאף על גב דרך חלה לית לה היתר במושבות,
30 דכל זמן שלא נטמא אין לה פדייה בירושלים,
31 ומשנטמא שוב אין לה היתר אכילה - דהא
32 חלה היא - אפילו הכי אמרינן: הוואיל ואילו
33 לא קרא עליה שם חלה היתר במושבות
34 על ידי טמאה, דנפיק בה אף בירושלים -
35 השתא נמי נפיק, כדאמרן במעשר גופיה. יקבר
36 - כל לוקח בכסף מעשר שני שנטמא, משום
37 דקלישא קדושתיה ולא אלים למיתפס
38 פדיוניה. ואי נמי לא קרא עליה שם חלה -
39 לא הוה ליה היתר במושבות. מאי מי אמרינן
40 הוואיל ואי לאו לוקח הוא - כלומר, הוואיל
41 ומעשר שני גופיה דאתי האי מחמתיה, וקיל
42 האי מיניה - נפקין במצה דידיה, דאית ליה
43 היתר במושבות על ידי טומאה. והא דלית ליה
44 היתר להאי - לאו חומיא הוא לגביה אלא
45 קולא הוא, משום דלא אלים למיתפס פדיונו,
46 הלכך לא חמיר כדמעיקרא. ואי משום דחלה
47 הוא, ובלאו לוקח נמי לית ליה היתר - הכא
48 נמי נימא "הוואיל" אחרינא: הוואיל ואילו לא
49 קרא עליה שם, ולא לוקח הוא. או דילמא חד
50 הוואיל אמרינן - כגון חלת מעשר גופיה, דלא
51 נפיק בה אלא על ידי "הוואיל" ואי לא קרא
52 עליה שם. אי נמי, חולין של לוקח לא נפיק
53 בה אלא על ידי "הוואיל" ואי לאו לוקח הוא -
54 היתר דבעי תרי "הוואיל" - לא אמרינן. ואם תאמר: בחלת מעשר גופיה נמי תרי
55 הוואיל איבא, "הוואיל" ואי לא קרא עליה שם, והוואיל ואי מיטמא פריק לה ואית ליה
56 היתר במושבות - הכא לא קרינא הוואיל דבר שיש בידו לעשות - לגרסו לה טומאה
57 מיד, ופריק, מסתברא שם מעשר חד הוא - וכי היכי דנפיק במעשר גופיה - נפיק
58 בחלתו, הוואיל ושם חלה לא נפיק בעלמא מכלל מצה. ונפיק נמי בחלת הלוקח, דהא
59 מכח מעשר אבא, ולא מחמתיה ליה מיניה.

ושמרתם

1 מצות של מעשר שני, לדברי רבי מאיר - אין אדם
2 יוצא בה ידי חובתו בפסח, לדברי חכמים - יוצא
3 בה ידי חובתו בפסח. אתרוג של מעשר שני, לדברי
4 רבי מאיר - אין יוצא בו ידי חובתו ביום טוב, לדברי
5 חכמים - אדם יוצא בו ידי חובתו ביום טוב. מתקוף
6 לה רב פפא: בשלמא עיפה - דכתיב: "עריסתיכם" -
7 משלכם. אתרוג נמי - דכתיב: "ולקחתם לכם", "לכם"
8 משלכם יהא. אלא מצה, מי כתיב "מצתכם"? אומר
9 רבא ואיתימא רב יימר פר שלמיא: אתיא לחם לחם,
10 פתיב הכא: "לחם עני", וכתיב התם: "והיה פאכלכם
11 מלחם הארץ". מה להלן משלכם - אף פאן משלכם.
12 לימא מפסיע ליה: עיפה של מעשר שני פטורה מן
13 החלה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: הייבת. לימא
14 מסייע?! היינו הך! הכי קאמר ליה: לימא מדפליגי
15 בעיפה, בהנד נמי פליגי, או דילמא: שאני התם,
16 דכתיב "עריסתיכם עריסתיכם" תרי זימני. בעי רבי
17 שמעון בן לקיש: מהו שייצא אדם ידי חובתו בחלה
18 של מעשר שני בירושלים? אליבא דרבי יוסי הגלילי
19 - לא תיבעי לך, השתא בחולין לא נפיק, בחלתו
20 מביעניא? כי תיבעי לך - אליבא דרבי עקיבא, בחולין
21 הוא דנפיק - דאי מיטמו יש להן היתר במושבות, אבל
22 חלה דאי מטמיא לית לה היתר במושבות, ולשריפה
23 אולה - לא נפיק. או דילמא, אמרינן: הוואיל ואילו לא
24 קרא עליה שם ואיפמי - אית לה היתר במושבות
25 ונפיק בה, השתא נמי נפיק. איפא דאמרי: הא ודאי
26 לא תיבעי לך, דודאי אמרינן "הוואיל". כי תיבעי לך:
27 חלה הלוקח בכסף מעשר שני. ואליבא דרבנן לא
28 תיבעי לך, בינן דאמרי יפדה - היינו מעשר. כי תיבעי
29 לך - אליבא דרבי יהודה, דאמר יקבר. דתנן: הלוקח
30 בכסף מעשר שני שנטמא - יפדה, רבי יהודה אומר:
31 יקבר. מי אמרינן: הוואיל ואי לא לוקח הו, והוואיל
32 ולא קרא עליה שם ואיפמי - יש לו היתר במושבות
33 ונפיק ביה - השתא נמי נפיק ביה. או דילמא: חד
34 הוואיל - אמרינן, תרי הוואיל - לא אמרינן? אומר רבא:
35 מסתברא, שם מעשר חד הוא. "חלת תודה ורקיקי
36 נזיר וכו'". מנא הני כילי? אומר רבה: דאמר קרא

"ושמרתם"

1 אתיא לחם לחם - הקשה הרב רבינו יעקב דאורליני: כיון דילפינן לחם לחם, דבעינן
2 מצה שלכם, אמאי איצטריך לעיל למעוטי שלא יצא בטבל מי שאיסורו משום "כל
3 תאכל חמץ" בו? תיפוק ליה דבעינן שלכם, וטבל אינו שלכםו דהא אתרוג של דמאי דמוכשרי
4 בית החלה ב"לולב הגזול" (סוכה להב), מפרש התם: משום דאי בעי מפקר לנכסיה דחזי עני,
5 חזוי ליה - השתא נמי שלכם קרינן ביה. משמע
6 דטבל גמור לא חשיב שלכם ותירץ רבינו יצחק:
7 אתרוג של טבל לא חשיב שלו - כיון שצריך
8 ליתן ממנו לכהן וללוי, ובעינן שיהא כל האתרוג
9 שלו. אבל מצה, שאם אבל כל כך שאם היה נותן
10 ממנו תרומה או מעשר ממה שאכל אבתי אבל
11 שיעור מצה - חשיב שפיר שלו. ורבינו שמשון בן
12 אברהם תירץ: דאיצטריך לעיל קרא להכא שמה
13 שפירשי יהיה שלו, כגון אם הוא כהן או לו או
14 ישראל עני, ונטל ממנו כבר תרומה ומעשר
15 ראשון, דשלכם קרינן ביה. אבל חלתו דאי
16 מטמיא - זו הסוגיא כמאן דאמר (מכות כ"א),
17 מחזיח קלטו דאורייתא. דאי מדרבנן - מי שלה
18 היתר מושבות, דאי יצאה חוץ למחזיח נפדית
19 אפילו טהורה, אי נמי: כיון דמדרבנן אין להם
20 פדייה - לא חשיב נאכל בכל מושבות.
21 או דילמא הוואיל ואילו לא קרי לה שם - תימה
22 לרבינו יצחק: אי אמרת "הוואיל", אם כן בכורים
23 נמי נאכלים בכל מושבותיכם, הוואיל ולא קרי ליה
24 שם ויש לומר: דלא רמי, דשם בכורים אינו נאכל
25 בכל מושבותיכם. אבל הכא - שם חלה נאכל
26 בכל מושבותיכם, וכן שם מעשר לחודה נאכל
27 בכל מושבותיכם. הלכך, בחלת מעשר אמר שפיר
28 "הוואיל ולא קרי לה שם". ועוד הקשה: אי אמרת
29 "הוואיל" - מעשר שני נמי נאכל בכל מושבותיכם
30 הוואיל ולא העלתו לירושלים, ואמאי איצטריך
31 לאוקמא לעיל (להב) כרבי אלעזר? ויש לומר: דאי
32 לאו משום דרבי אלעזר - לא חשיב שם מעשר
33 שני נאכל בכל מושבותיכם משום דהוואיל ולא
34 העלתו לירושלים - כמו שאין לומר הוואיל ולא
35 קרא לו שם מעשר. רבי יהודה אומר יקבר -
36 טעמיה דרבי יהודה משום דדריש כסף ראשון ולא
37 כסף שני, ולכך אינו נפדה לוקח טהור ברוקח
38 מקום. והוא דריש שאין נפדה טמא בקרוב מקום.
39 דתרייהו מחד קרא נפקי, מ"לא תוכל שאתו".
40 ורבנן לא דריש כסף ראשון ולא כסף שני, וסברי
41 דלוקח טהור נפדה ברוקח מקום, והוא דריש טמא
42 בקרוב מקום. וקשה לרבינו שמשון בן אברהם,
43 דברישי "איהו קומקום" (ובחסם ט"א), פריך: ולא
44 מציעו שטפל חמור מן העיקר? ודרי מעשר הוא
45 נפדה, ולקוח אינו נפדה. דתנן: הלוקח שנטמא -
46 יפדה, נטמא - אין, לא נטמא - לא. והיינו
47 ברוקח מקום, דכתיב: גונא מעשר עצמו נפדה.
48 ובעינן אחר לא הוי טפל חמור מן העיקר, אלמא:
49 לוקח דרבנן נמי אינו נפדה טהור ברוקח מקום
50 ותירץ רבינו יצחק: דהתם מיירי מדרבנן:
51 חלות תודה ורקיקי נזיר - נ"א לה רבינו יצחק
52 כפירוש הקונטרס, דמיירי שלא נשחט
53 עליהם חזב, ולא הוקדשו. דאי הוקדשו - תיפוק ליה דבעינן "מצתכם" דגמרינן לעיל לחם
54 לחם. ועוד, דקאמר: למכור בשוק יוצאין בהן, משמע דבלא הוקדשו מיירי. והכי פירושו:
55 מצה המשמרת לשים מצה - יצאה זו שמשמרת לשים מצה, כשיקדישנה. וכן שאין נאכלין
56 אלא ליום אחד - אקרא דמשמרת סמיך, דבעינן שתהא נשמרת לשים שבעה. והא דפריך:
57 ותיפוק ליה שאין נאכלין באנינות, ושאין נאכלין בכל מושבות - הכי פירושו: שאין עשה
58 לאכל בכל מושבותיכם ולאכל באנינות. והא דלא פריך: שאין נשחט לחיות מצתכם, אלא
59 לגבוה - כיון דלא כח בהדיא פסול דמצתכם - לא אין עשה למיפריך הכי.

זאת

1 **זאת** אומרת חלות תודה ורקיקי נזיר - פירש הקונטרס: דלא אתי כר' שמעון, דאמר בפרק
 2 קמא דמגילה (ט.ו.) לא קרבו אלא פסחים וחובות הקבוע להם זמן, אבל שאין קבוע
 3 להם זמן - לא. וכפירושו משמע בפרק בתרא דובחים (ק.יז.א.), דתניא התם: כל הנזיר ונידב
 4 - קרב בבמה, ושאין נזיר וכו' דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים: לא קרבו אלא עלות
 5 ושלמים בלבד. רבי שמעון אומר: אף ציבור לא
 6 הקריבו אלא חובות הקבוע לזמן זמן. משמע
 7 דמודה ר' שמעון לחכמים דלא קרבו מנחה
 8 וניזירות בבמה. וקשה, דבפרק קמא דמגילה (ט.ו.)
 9 תנו: אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסח.
 10 זה הכלל: כל שנזיר ונידב - קרב בבמה, שאין
 11 נזיר וכו'. ואמר בגמרא: מני - ר' שמעון היא. אם
 12 כן לר' שמעון קרבה מנחה בבמה, דנידב ונידב
 13 הוא. וניזרות מני קרב לזרידה בבמה, דהא ר'
 14 מאיר דקתני בהאי לישנא: כל שנזיר ונידב קרב
 15 בבמה, וסבר ריקי נזיר איכא בבמה, דאמר התם:
 16 מאי טעמא דר' מאיר - אמר קרא "לא תעשון
 17 ככל אשר אנחנו עושים" וגו'. אמר להו משה: כי
 18 עליתון לארץ - ישרות אקריבו, חובות לא
 19 אקריבו. ומנחה וניזרות ישרות נינהו, דניזרות
 20 גופייהו נזיר ונידב הוא. אף על גב דהקרבנות
 21 חובה. ורבנן מפרש התם דסברי אין מנחה בבמה,
 22 וניזרות אף על גב דנידב הוא - מכל מקום הקרבן
 23 חובה, ונראה לרבינו יצחק, דהכי פירושא
 24 דמתניתין דמגילה: דאין חילוק בין במה גדולה
 25 לבמה קטנה אלא פסחים. זה הכלל: כל הנזיר
 26 ונידב, הקרב בבמה גדולה - קרב בבמה קטנה,
 27 וכל שאין נזיר וכו'. ולא נחית אלא לפרש מה
 28 ששה גדולה קטנה, אבל יש נזיר ונידב כמו
 29 מנחה וניזרות שאין קריבין אל בוא ולא בוא.
 30 **נאכלים** - כגון ארבעה רבינו נסים: אם
 31 נזיר וכו' ממעט ביכורים מ'בכל
 32 מושבות', והא ביכורים הוו חובה הקבוע לזמן זמן
 33 בזמן שמחה. דמעצרת עד היום מביא וקרא - אם
 34 כן קריבים בגוב ונבעון כמו פסחים, שהיו קריבים
 35 לכבלי לעמאן ויש לומר: דביכורים, הואיל ויש
 36 להם זמן גדול כל כך - לא חשיב זמן קבוע. ורבינו
 37 שמשון בן אברהם מפרש: דמשום הכי הוו
 38 ביכורים חובה שאין לזמן זמן קבוע, כיון שאם אין
 39 לו פירות - לא יביא ביכורים.
 אצוותא

1 ושמתם את המצות עבדי לה שמירה לשם מצה - כל שימור שאתה משמרה שלא
 2 תחמיץ התכוון לשם מצה של מצוה. **יצאת בו** - דלאו לשם מצה של מצות פסח עבדי
 3 לה, אלא לשם מצה של זבח. **שאינה נאכלת לשבעה** - דלאחר יום ולילה היא נותר,
 4 כדכתיב (ויקרא ז): "ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו" וגו'. והיכא דלא נחשט עליהן
 5 הזבת, אף על גב דעכשיו יש לה היתר לשבעה,
 6 מיהו כי עבדה - לאו לשם מצה הראויה
 7 למצוה איכותן, דכי עבדה אדעתא לאיפסולי
 8 ביום ובלילה עבדה, ואית ליה לרב יוסף דא
 9 דרשה (דרבא) דבעינן שימור לשם מצוה,
 10 ואההוא קרא סמיך, ובהא פליג: דאי נמי איכותן
 11 לה נמי לשימור מצת מצוה, למיפק בה משום
 12 תורה ומשום מצה - לא נפיק, דבעינן שימור
 13 לשום מצה כל שבעה. ותיפוק ליה דאינה
 14 נאכלת לאונן - ולמה לי קרא אחרינא? דכל
 15 קדשים אסורין לאונן, בכימות (ג.ב.) אתיא לן
 16 בקל דוומה: מה מעשר השל אמרה תורה "לא
 17 אכלתי באוני", בשר קודש חמור - לא כל שכן?
 18 סבר לה כרבי עקיבא דאמר - לעיל (לז.א.)
 19 במצה של מעשר שני נפיק, אף על גב דאסור
 20 לאונן, דלא דריש עוני לשון אונן, אלא עני
 21 כמסורת. ותיפוק ליה - כיון דדריש עני - הא
 22 לאו מצה ענייה היא, דהא נילוש בשמן.
 23 רביעית היא - חצי לוג שמן מביא לתורה,
 24 וחוצוהו חציו לעשר חלות ועשר ריקיקי, וחציו
 25 לרוביה. במסכת מנחות בפרק "שתי מדות"
 26 (פ.ט.א.) ובניזרות לא היתה רוביה אלא חלות
 27 וריקיקין, ולא היה מביא אלא רביעית, כדאמרין
 28 נמי התם. הלכך, רביעית שמן לעשרים חלות
 29 גדולות שנעשות משבע עשרונות פחות שליש
 30 שרק, שזה הוא שיעורן כדאמרין התם
 31 ב"התורה" - אין כאן עשר. ותיפוק ליה דאינן
 32 נאכלות ככל מושבות - אלא בירושלים,
 33 דמחיצת קדשים קלים לפנין מן החומה.
 34 כדכתיב (דברים יב) "ואכלת לפני ה' וגו' וכל
 35 נדריך אשר תדור", ואם יצאו נפסלין, דכתיב
 36 (שמות כב) "ובשר בשדה טרפה" וגו', כיון
 37 שיצא בשר חוץ למחיצתו - נאסר. **זאת אומרת**
 38 - מדלא נפקא ליה מ'בכל מושבותיכם' -
 39 קסבר: חלות תודה וריקיקי נזיר נאכלות בגוב
 40 ונבעון, ודלא כרבי שמעון דאמר בפרק קמא
 41 דמגילה (ט.ו.) דלא קרב בגוב ונבעון, דהיינו
 42 במה גדולה, אלא פסחים וחובות הקבוע לזמן
 43 זמן. אבל חובות שאין לזמן זמן קבוע - לא.
 44 ודלא כמאן דאמר בפרק בתרא דובחים (ק.יז.א.) כאן וכאן - במה גדולה דנוב ונבעון, ובמה קטנה שהיה עושה בראש גגו - לא קרבו ליחיד אלא עולה ושלמים. ועל אותן שקרבו
 45 בגוב ונבעון הוצרך להביא ראיה מ'ושמתם את המצות' ומ'מצות תאכלו' וגו', דלא נפיק מ'בכל מושבותיכם' - דאית להו היתר בכל מושבות, שהיו יכולין להוליקן בכל מקום
 46 שירצו בתוך זמן אכילתן. דתנן בפרק בתרא דובחים (ק.יז.ב.) באו לנוב ונבעון - והתרו בהמות. עברו את הירדן והוקבע בגלגל שבעה שכבישו ושבעה שחילקו - היו
 47 עד שלא הוקם המשכן היו במות מותרות ועבודה בבכורות, מששוקם המשכן עבודה ככהנים ונאסרו בהמות. עברו את הירדן והוקבע בגלגל שבעה שכבישו ושבעה שחילקו - היו
 48 בהמות מותרות. באו לשילה לאחור שחילקו, והוקבע משכן שם - נאסרו בהמות. וכולוהו מפרש מקראי בפרק בתרא דובחים. חרבה שילה בימי עלי, כשנשבה הארון בארץ פלשתים
 49 - באו לזמן לנוב, ולא היה שם משכן, אלא בית של אבנים היה, והוקבע שם מזבח הנחשת. אבל ארון לא היה שם, שכשהחזירו פלשתים עמד בקרית יערים עשרים שנה עד שמלך
 50 דוד והביאו לציין, ובציין עמד עד ששנה שלמה בית המקדש, כדכתיב (מלכים א ח.) "ויביאו הכהנים את ארון ברית ה' וגו'. ומזבח הנחשת היה בגוב כל ימי שאלו ושמואל, כדכתיב
 51 (שמואל א בא.) "ויאמר אק לחם חל אל תחת ידי כי אם לחם קודש וגו' המוסרים מלפני ה'". חרבה נוב על דבר זה, שהרגם שאלו מפני שנתנו לחם לידו, ובאו להם לנבעון, וניתן
 52 שם מזבח הנחשת עד ששנה שלמה הבית, כדכתיב בדברי הימים (א כא.) ברית - שבעה. **ואיכא דאמרי** - בתמיה אמר ליה: וכי הן הדברים כו', דלא בעי טעמא כחלכה למשה
 53 מסיני? **וטעמא מאי** - גמרא בעי לה: וטעמא מאי שעשאן למכור בשוק לצורכי תודה יוצא בהן אם לא מכרין? הרי לא נשתמרה לשם מצה, אלא לשם זבח! **איפוק בהו אנא** - ידי
 54 חובת מצה.

פסחים דף לח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קכג

וְתִפְסֹק לֵיהּ – והרי אפשר להוציא וללמוד דין זה מדרשתו של רבי
עקיבא עצמו, והיינו משום דְהָהוּ לֵיהּ – שהרי זו מִצְעָה עֲשִׂירָה, כיון
שמצות אלו אינן נאפות במים לבד, אלא הן נבללות בשמן,
שנאמר בקרבן תודה (ויקרא יא) 'חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי
מצות משחים בשמן', ובקרבן נזיר (במדבר יט) 'וסל מצות סלת חלת
בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן', ומטעם זה יש לפסול
מצות אלו למצות מצוה של פסח.
מתרצת הגמרא: אָמַר שְׁמוּאֵל בַּר רַב יֶזְעָק, מידת השמן שמערבים
בחלות התודה ורקיקי הנזיר, רְבִיעִית הלוג בלבד היא, וּמְתַחַלְקַת
היא לְכַמָּה חֲלוֹת, ובשיעור שמן מועט שכזה אין החלות נחשבות
למצה עשירה, ולכן הוזקקו הברייתות והאמוראים ללמוד את
הפסול של חלות תודה ורקיקי נזיר מדרשות אחרות.
מוסיפה הגמרא ומקשה: וְתִפְסֹק לֵיהּ – והרי ניתן להוציא וללמוד
דין זה, שאין יוצאים בחלות תודה ורקיקי נזיר, משום דְמִצְוֹת אלו
אֵינָן נֶאֱבָלוֹת בְּכָל מוֹשְׁבוֹת, אלא בירושלים בלבד, ודרשו לעיל (לו)
ממה שנאמר במצות אכילת מצה (שמות יב) 'בכל מושבותיכם
תאכלו מצות', ללמוד שיוצאים ידי חובה רק במצה שראויה
להיאכל בכל המושבות, ולא בירושלים בלבד.
מתרצת הגמרא: אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, וְאֵת אוֹמְרָת – ממה שלא מיעטנו
מצות אלו מ'בכל מושבותיכם', יש להביא ראיה שחלות תודה
וְרִקְקֵי נְזִיר היו מובאים ונֶאֱבָלוּ בְּזִמְנָא בְּזִמְנָא בְּזִמְנָא, וְנֶאֱבָלוּ,
ומקום אכילתם היה בכל ארץ ישראל, ונמצא שהם נאכלים 'בכל
מושבות'. והוה שלא כדברי רבי שמעון הסובר (מגילה ט) שבזמן
שהיה המשכן בנוב ובנגעון הקריבו בו רק קרבנות חובה שיש להם
זמן קבוע, ולא קרבנות תודה ונזיר וכו' וכו' באלו, שהם קרבנות
נדבה, אלא סוכרות הברייתות שאף קרבנות נדבה היו קרבים שם,
והטעם שאין יוצאים בהם ידי חובה מצה בפסח הוא מדרשות
אחרות, ולא משום 'בכל מושבותיכם'.
הברייתא שלפנינו מביאה את מקור ההלכה שנאמרה במשנתנו
בדין חלות תודה ורקיקי נזיר: תִּנְיָא בְּרִייתָא, אָמַר רַבִּי אֵילְעָאי,
שְׁאֵלְתִי אֶת רַבִּי אֵילְעָאי, מַהוּ שְׂרִיצָא אֲדָם – האם יוצא אדם ידי
חובת אכילת מצה בחלות תודה ורקיקי נזיר, ואָמַר לִי, לֹא שְׂמֵעִיתִי
את ההלכה בנידון זה. ממשיך רבי אילעאי ואומר, בְּאֵתִי וְשְׁאֵלְתִי
לְפָנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שְׂאֵלָה זו, ואָמַר לִי, הָרִי אָמְרוּ חַכְמֵי, חֲלוֹת תוֹדָה
וְרִקְקֵי נְזִיר שְׂרִיצָא אֲדָם לְצוֹרֵךְ קֶרֶבֶן שֶׁל עֲצָמוֹ, אֵין אָדָם יוֹצֵא
בְּהֵן יְדֵי חוּבָתוֹ, וְאֵם עֲשָׂאן כְּדִי לְמַכּוֹר אוֹתוֹן בְּשׁוּק לְבַנֵי אָדָם
אֲחֵרִים, הַחַיִּיבִים בְּהַבָּאתָם, הָרִי הוּא יוֹצֵא בְּהֵן יְדֵי חוּבָתוֹ. מְסִיִּים
רבי אילעאי ואומר, בְּשְׂאֵלְתִי וְהִרְצִיתִי – וסידרתי את הדברים הללו
ששמעתי מרבי יהושע לְפָנֵי רַבִּי אֵילְעָאי, אָמַר לִי, בְּרִית – שבועה,
הֵן הֵן הַדְּבָרִים שְׂנֵאָמְרוּ לוֹ לְמוֹשֶׁה בְּסִינִי.
הגמרא מביאה לשון אחר בתשובתו של רבי אליעזר: אֵיבָא דְאָמְרִי
– יש אומרים, שכך אמר לו רבי אליעזר לרבי אילעאי, לאחר
שמע את תשובתו של רבי יהושע, בתמיחה, בְּרִית, וכי הֵן הֵן
הַדְּבָרִים שְׂנֵאָמְרוּ לוֹ לְמוֹשֶׁה בְּסִינִי – וכי דין זה הוא 'הלכה למשה
מסיני', וְלֹא מְעַמָּא בְּעֵינָא – ואינה צריכה טעם, הלא אין סברא
לחלק בין עשאן לעצמו לבין עשאן למכור בשוק.
הגמרא מבררת את הטעם של דין זה. שואלת הגמרא: וְעַמָּא מַאי
– מהו באמת טעמו של חילוק זה, שאם עשאן לעצמו אינו יוצא
בהן ידי חובתו בפסח, ואם עשאן למכור בשוק יוצא בהן ידי
חובה.
משיבה הגמרא: אָמַר רַבָּה, כָּל שֶׁעֲשָׂה אוֹתוֹן כְּדִי לְמוֹכְרֵן בְּשׁוּק,
הִי מִתְחַלְתֵּת עֲשִׂיתָן אֵימְלוּכֵי מִימְלָךְ – נמלך הוא בדעתו ואָמַר,
אֵי מוֹדְבֵן, מוֹדְבֵן – אם אצליח למכור, אמכור אותך, וְאֵי לֹא מוֹדְבֵן
אֵיפִיכָן בְּהוּ אָנָּא – ואם לא אצליח למכור, אצא בהן אני ידי חובת
מצה, ונמצא שעשאן לשם מצת מצוה. מה שאין כן במי שמחויב
חלות תודה ורקיקי נזיר, ועשאן לשם חובתו זה, אינו עושה אותן
לשם מצת מצוה אלא לשם קרבנו, ולכן אין יוצאים בהן ידי
חובה.

וְשִׁמְרָתֶם אֶת הַמִּצְוֹת, ומכאן שיוצאים ידי חובת מצת מצוה של
ליל פסח דווקא במצה הַמְשִׁתְּמֶרֶת מִחִמּוּיֹן לְשֵׁם מִצְעָה של מצוה,
כלומר, שכל השמירות שמשמרים אותה שלא תחמיץ נעשו לשם
מצת מצוה של ליל פסח, יִצְתָה מצה זו, של חלות תודה ורקיקי
נזיר, שְׂאֵין מְשִׁתְּמֶרֶת – שלא עשו בה כל השמירות מִחִמּוּיֹן לְשֵׁם
מִצְעָה של פסח, אֲלָא לְשֵׁם – לשם מצה של זְבַח תודה ושלמי נזיר,
ועל כן אין יוצאים בה ידי חובה.
הגמרא מביאה טעם נוסף בפסול זה: רַב יוֹסֵף אָמַר, אמנם סברתו
של רבה נכונה, שמצה שלא נאפתה לשם מצת מצוה פסולה, אבל
גם אם אפה מצה זו לשם שני דברים, לשם פסח ולשם זבח, גם כן
אין יוצאים בה ידי חובת אכילת מצה בפסח, כיון דְאָמַר קְרָא (שם
יב טו) 'שְׂבַעֲתָ יָמִים מִצְוֹת תֹּאכְלוּ', ללמוד שיוצאים ידי חובה רק
בְּמִצְעָה הַנֶּאֱבָלֶת לְשִׁבַעֲתָ יָמִים של פסח, כלומר, שנאפתה על דעת
שתהיה מותרת באכילה כל שבעת ימי הפסח, יִצְתָה מצה זו,
שאפאה גם לשם חלות תודה או רקיקי נזיר, שְׂאֵינָה נֶאֱבָלֶת לְכָל
שְׂבַעֲתָ יָמִים – שלא אפאה על דעת שתהיה מותרת באכילה שבעה
ימים, אֲלָא על דעת שתהיה מותרת באכילה רק לְיוֹם וְלַיְלָה, כדין
קרבה התודה ואלו הנזיר עצמם, שנאכלים רק ביום הקרבתם
ובלילה שלאחריו, ולאחר מכן הם נפסלים משום נותר, וכיון שכן
אף שנתכוין באפיית המצות גם לשם מצת מצוה של פסח, כיון
שלא נתכוין שיהיה גם לשם אכילה של שבעת ימים, אין יוצאים
בהם ידי חובת מצות מצה.
הגמרא מסייעת מברייתות שונות לדברי רבה ולדברי רב יוסף:
תִּנְיָא בְּרִייתָא – שנינו בברייתא כשיטתו דְרַבִּי יוֹסֵף, וְתִנְיָא בְּרִייתָא –
ושנינו בברייתא אחרת, כשיטתו דְרַבִּי יוֹסֵף. מפרשת הגמרא: תִּנְיָא
בְּרִייתָא דְרַבָּה, יְכוֹל הֵיית לומר שְרִיצָא אֲדָם יְדֵי חוּבָתוֹ בְּלִיל פֶּסַח
בְּמִצְעָה של חלות תודה ורקיקי נזיר, תְּלַמּוּד לומר – מלמדנו הכתוב
(שם יב יז) 'וְשִׁמְרָתֶם אֶת הַמִּצְוֹת, שֶׁרַק מִצְעָה הַמְשִׁתְּמֶרֶת לְשֵׁם מִצְעָה
יוצאים בה ידי חובה, יִצְתָה מצה זו, שְׂאֵינָה מְשִׁתְּמֶרֶת לְשֵׁם מִצְעָה,
אֲלָא לְשֵׁם – לשם זבח'.
ממשיכה הגמרא ומפרשת: וְתִנְיָא בְּרִייתָא – שנינו בברייתא אחרת
כשיטתו דְרַבִּי יוֹסֵף, יְכוֹל הֵיית לומר שְרִיצָא אֲדָם יְדֵי חוּבָתוֹ בְּחֲלוֹת
תוֹדָה וְרִקְקֵי נְזִיר, תְּלַמּוּד לומר (שם יב טו) 'שְׂבַעֲתָ יָמִים מִצְוֹת תֹּאכְלוּ',
ללמדך שרק מצה הַנֶּאֱבָלֶת לְכָל שְׂבַעֲתָ יָמִים הפסח יוצאים בה, יִצְתָה
מצה זו, שְׂאֵינָה נֶאֱבָלֶת לְשִׁבַעֲתָ יָמִים, אֲלָא לְיוֹם וְלַיְלָה בלבד, ולכן
אף אם לא נשחט הזבח ומותרות המצות באכילה כל שבעה, אין
יוצאים בה ידי חובה, כיון שנאפתה לשם זבח.
הגמרא מקשה עתה מדוע יש צורך בלימוד מיוחד למעט מצות
אלו של קרבן תודה או נזיר. מקשה הגמרא: מדוע הוזקקו רבה ורב
יוסף ללמוד דין זה מדרשה מיוחדת, וְתִפְסֹק לֵיהּ – והרי ניתן
להוציא וללמוד דין זה ממה שנאמר בתורה (דברים יט) 'לָחֶם עֵינִי',
וכמו שדרש רבי יוסי הגלילי לעיל (לו), שאין יוצאים ידי חובת
מצה אלא באכילת מי – מין מצה שְׂנֵאָבָל בְּאֵינִינֹת – באכילת יום
הראשון זה, על אחד משבעת הקרובים, שהיא מן התודה, יֵצֵא מִן
מצות זה, של קרבן תודה או רקיקי נזיר, שְׂאֵינָה נֶאֱבָל – שאסור
לאוכלו בְּאֵינִינֹת אֲלָא רק בְּשִׂמְחָה, כדין כל הקדשים, ולכן אין
יוצאים ידי חובת מצה באכילת מצות אלו, ומדוע הוזקקנו ללמוד
דין זה מדרשות אחרות.
מתרצת הגמרא: כָּכֵר לָהּ – אמוראים אלו סוברים כְּרַבִּי עֲקִיבָא
(שם), דְאָמַר שאין לדרוש את הפסוק כרבי יוסי הגלילי, כאילו נאמר
לָחֶם אוֹנִי, שהרי בפסוק 'עֵינִי' בְּתִיב, בלא וא"ו, ויש לדרשו
במשמעותו הפשוטה, והיינו עניות, ללמד שאין יוצאים ידי חובה
ב'מצה עשירה'.
הגמרא מוסיפה להקשות, מדוע לא למדנו דין זה ממקום אחר.
מקשה הגמרא: אם אכן סוברים אמוראים אלו כרבי עקיבא,
הדרש מהפסוק 'לחם עני' שאין יוצאים ידי חובה במצה עשירה,
כלומר במצה שנילושה בשמן או במי פירות, מדוע הוזקקו לדרוש
מפסוקים אחרים שאין יוצאים ידי חובה בחלות תודה ורקיקי נזיר,

משנה

1 המשנה מבארת את מיני הירקות שיוצאים בהם ידי חובת מצות
 2 אכילת מרור לביל פסח, ובאיזה אופנים יוצאים בהם: ואלו הם
 3 הירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצות מרור בפסח, בחזרת,
 4 בתמכא, ובחרכבינא, ובעולשין, ובמרור. ויוצאין בהן בין כשהם לחין
 5 ובין כשהם יבשין מעט, אבל לא כשהם כבושין בחומץ, ולא כשהם
 6 שלוקין – מבושלים הרבה מאד עד שנמסים, ואף לא כשהם
 7 מבושלין בדרך בישול. ומצטרפין כל מינים אלו זה לזה לשיעור
 8 פיות שבו יוצאים ידי חובת מצות מרור, ואם אכל כחצי זית מכל
 9 אחד משנים ממינים אלו, יצא ידי חובת מרור. ויוצאין ידי חובה
 10 בקלח שלחן אף כשהם יבשים, אך בעלי יוצאים רק כשהם לחים.
 11 וכן יוצאים פדמאי – מרור שנלקח מעם הארץ ויש ספק אם הוא
 12 מעושר, ובמעשר ראשון שנמלה תרומתו – שהלוי נטל ממנו תרומת
 13 מעשר ונתנה לכהן, ובמרור של מעשר שני שמפרישים בשנים
 14 הראשונה, השניה, הרביעית והחמישית לשמיטה, ואוכלים אותו
 15 בקדושה בירושלים, ובמרור של הקדש, שנפדו מקדושת מעשר
 16 שני והקדש על מצות יוצאו לחלוץ.

גמרא

18 מפרשת הגמרא: חזרת האמורה במשנה היא חסא ו-חסה. עולשין
 19 הם ירקות הנקראים היינדי. תמכא, אמר רבה בר בר חנה, היא מין
 20 ירק ש'תמכתא' שמה. תרבינא, אמר רבי שמעון בן לקיש, זה הוא
 21 אצותא דרסקלא – סיב ו-שיח) הגדל ונכרך סביב עץ הדקל.
 22 ובמרור, זה הוא מירקתא ו-עלים מרים).
 23 ברייתא המוסיפה מיני ירק למצות מרור: תני בר קפרא, אלו הם
 24 הירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח, בעולשין, ובתמכא,
 25 בחרכלין, בחרכבינא, ובחזרת ו-בחזרת. רבי יהודה אומר, יוצאים
 26 אף בעולשין שדה, ועולשין גינה, וחזרת.
 27 מקשה הגמרא: עולשין גינה שהם סתם עולשים וכן חזרת, היא תנא
 28 לה רישא – הרי כבר שנאם תנא קמא ברישא, ומדוע חזר רבי
 29 יהודה ושנאם. מתרצת הגמרא: הני קאמר – כך כוונת רבי יהודה
 30 לומר, אף עולשין שדה דינם בעולשין גינה וחזרת, ויוצאים בהם ידי
 31 חובת מרור, אף שאינם נקראים 'עולשים' סתם אלא יש להם שם
 32 המלוה שם זה.
 33 המשך דברי הברייתא: רבי מאיר אומר, יוצאים ידי חובת מרור אף
 34 במיני ירקות ששםם עקום, ומור, ורודא. אמר לו רבי יוסי
 35 לרבי מאיר, 'עקום' ו'מורא' מין ירק אחד הוא שיש לו שני שמות,
 36 וכן 'מר' זה הוא 'מורא', שמיני אחד הוא עם שני שמות.
 37 ברייתא נוספת המוסיפה מיני ירק למצות מרור: תני רבי (רבי)
 38 שמואל – בבית מדרשו של שמואל, אלו הם הירקות שאדם יוצא
 39 בהן ידי חובתו בפסח, בחזרת, בעולשין, ובתמכא, ובחרכבינא,
 40 ובחרכינא ו-מין ירק, ובחרכינא ו-לענה. רבי יהודה אומר, אף
 41 חזרת יולין וחזרת גילין, שהם מיני חזרת עם שם המלוה את שמם,
 42 פיוצא בהן – דינם כשאר המינים הנוכרים, שיוצאים בהם ידי
 43 חובת מרור. רבי אליעזר אומר משום ו-בשם רבי אליעזר, יוצאים
 44 אף בערקבלים – סיב גדול ועבה שהוא מין ירק בפני עצמו. והוסיף
 45 רבי אילעא: וחזרת על גל תלמידיו של רבי אליעזר, ובקשתי לי
 46 חרב שיסייעני ויעיד שאף הוא שמע דבר זה מפיו, ולא מצאתי.
 47 ובשפאתי לפני רבי אליעזר בן עקיב ואמרתי לו מה שמעתי מרבי
 48 אליעזר, הודה לרבי שכך אמר רבי אליעזר. רבי יהודה אומר, כל
 49 ירק שיש לו שרף – שבחסיטתו במקום חיתוכו מן העץ, יוצא ממנו
 50 משקה לבן כחלב, יוצאים בו ידי חובת מרור. רבי יוחנן בן ברוקה
 51 אומר, כל ירק שפניו מכסיפין – שחלקו הנראה בהיר ואינו ירוק
 52 מאד, יוצאים בו. אחרים אומרים, [כל] ירק מר יש בו שני סימנים
 53 אלו, יש לו שרף, וגם פניו מכסיפין, והם סימני המרור. אמר רבי
 54 יוחנן, מדברי בון – כל התנאים שפירשו את שמות הירקות
 55 שיוצאים בהם ידי חובת מרור נלמד, שרק מר יש לו שרף, וגם פניו
 56 מכסיפין, וכדברי אחרים, שהרי בכל הירקות הללו רואים אנו שני
 57 סימנים אלו. וכן אמר רב הונא, הלכה באחרים, שלכל ירק מר צריך
 58 שיהיו שני סימנים אלו כדי שיוכלו לצאת בו ידי חובת מרור.

60 מעשה בענין סדר הקדימה של מינים אלו: רבינא אשכחיה ו-מצאן
 61 לרב אחא בריה ו-בנו דרבא, דהוה מתיר אמיריתא – שהיה מחזר
 62 אחר ירק ששמו 'מרור', כדי לצאת בו ידי חובת מרור. אמר ליה
 63 רבינא לרב אחא, מאי דעיתך – מדוע סבור אתה שמין זה טוב יותר
 64 כדי לצאת בו, האם משום דמירין מפי – שהוא מר יותר מהמינים
 65 האחרים, והא בתחילת כל המינים שיוצאים בהם ידי חובת מרור
 66 חזרת תנן במשנה, וכן תנא רבי שמואל – בברייתא שנשתנה בבית
 67 מדרשו של שמואל את החזרת בתחילה, ומוכח שהיא קודמת לכל
 68 שאר המינים למצות מרור. וכן אמר רבי אשישיא, מנהג חזרת
 69 יותר מבשאר מינים. ואמר רבא, מאי חזרת, ירק ששמו חסא, ומאי
 70 חסא – מדוע נקרא 'חסא', על שם דתם רחמנא עולוין – שחס
 71 הקדוש ברוך הוא עלינו וגאלנו ממצרים, ולכן החזרת עומדת
 72 למרור יותר משאר המינים. ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי
 73 יוחנן, למה נמשלו המצריים כמרור לישראל, שנאמר (שמות א יד)
 74 'וימררו את חייהם', לומר לה, מה מרור זה שתחילתו – בתחילת
 75 גידולו הוא רך, וסופו נעשה הקלח קשה כעץ, אף המצריים נהגו
 76 כך, תחילתן רכה – בתחילה נהגו ברכות והעבירו את ישראל
 77 תמורת שכר, וסופן קשה – ולבסוף הקשו עליהם את ידם ורדו
 78 בהם בפרך. וחזרת הקלח שלה מתקשה כעץ, ולכן יש להקדימה
 79 לכולם.
 80 אמר ליה רב אחא לרבינא, דהרי בי – הריני חוזר בי, ואחזר אחר
 81 החזרת.
 82 מקור שמרור הוא דווקא מין ירק: אמר ליה רב רחומי לאביי, ממי
 83 דהאי מרור – מנין שמרור זה שיוצאים בו מין ירק הוא, אימא
 84 מירקתא דכופיא – שהוא אבר המרה של דג ששמו 'כופיא'. אמר
 85 לו אביי: בפסוק (שם יב ה) 'ומצות על מררים יאכלהו', הוקשו מצה
 86 ומרור זה לזה, ולמדים מזה, שמרור צריך להיות דומיא דמצה, מה
 87 מצה באה ממיני דגן שהם גידולי קרקע, אף מרור הוא מגידולי
 88 קרקע.
 89 ושוב שאל רב רחומי: ואימא שמרור הוא הידרוף – עץ מר שבו
 90 המתיק משה את המים המרים במרה, ומנין לנו שהוא דווקא ירק.
 91 השיב לו אביי: מהדיקש של מרור ומצה למדים, שמרור צריך
 92 להיות דומיא דמצה, מה מצה באה ממין ירעים ולא ממין אילנות,
 93 אף מרור צריך להיות ממין ירעים דהיינו ממין ירקות כמבואר
 94 להלן, ואילו הידרוף הוא ממין אילנות ואין יוצאים בו.
 95 שוב שאל רב רחומי: ואימא שמרור הוא הריפוי – מין זרע שהוא
 96 סם המות לבהמה. וגם על שאלה זו השיב אביי: מרור צריך להיות
 97 דומיא דמצה, מה מצה באה מתבואה שניקחת – שניתן לקנותה
 98 בכסף מעשר שני, אף מרור בא דווקא ממין מאכל שניקח בכסף
 99 מעשר שני, והריפוי שאינו מין מאכל, שהרי הוא סם המות
 100 לבהמה, לא ניתן לקנותו בכסף מעשר שני.
 101 המקור שאפשר לצאת בהרבה מינים: אמר ליה רבה בר רב חנין
 102 לאביי, אימא – שמה נאמר שמרור שחייבה התורה לאכול לביל
 103 פסח הוא דווקא חר – מין אחד של ירק מירקות אלו, דהיינו המין
 104 המר ביותר מכל מיני הירקות, ומנין שניתן לצאת בכמה מינים
 105 כמבואר במשנה ובברייתות. אמר לו אביי: 'מרורים' בלשון רבים
 106 פתיב בציווי אכילת המרור, ומוכח שאין כוונת התורה לירק
 107 מסוים, אלא שניתן לצאת ידי חובה בכל מיני הירקות המרים. שוב
 108 שאלו רבה בר רב חנין: ואימא שמרורים' הם תני מינים בלבד, ולא
 109 יותר, והרי במשנה ובברייתות מבואר שניתן לצאת ידי חובה
 110 בכמה מיני ירקות. אמר לו אביי: כיון שמרור הוקש למצה, הוא
 111 צריך להיות דומיא דמצה, מה מצה יוצאים בה במיני תרבה, דהיינו
 112 בחמשת מיני דגן, אף מרור יוצאים בו במיני תרבה, ובלבד שיהיה
 113 ירק מר.
 114 דין ירקות אלו לענין כלאי זרעים: אמר רבה בר רב הונא אמר רב,
 115 ירקות אלו שאמרו חכמים שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצות מרור
 116 בפסח, בולין נדרעין בערוגה אחת.
 117 מבינה הגמרא שכולם כמין אחד מותר לזרעם יחד ללא הרחקה,
 118 ומביאה קושיא: למיפרא דלית בהו – וכי ניתן לומר שאין בוריעתם
 119 יחד משום איסור בלאים, מתיב ו-הקשה רבא, שנינו במשנה כלאים

פסחים. פרק שני – כל שעה דף לט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) קכה

רש"י

1 **משנה** אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בחזרת ובתמאא ובעולשין ובחרחבינא ובמרוור – כולוהו מפרש בגמרא. כבושין – בחומץ. שלוקין – מבושלין הרבה מאד עד שנימוזין.
2 מבושלין – כדרך בישול. ומצטרפין לבית – אם אין לו מאחד מהן כזית, אבל יש לו מזה חצי זית ומזה חצי זית – מצטרפין זה עם זה כדי לצאת ידי חובתו. ובדמאי ובמעשר ראשון
3 בו – אבל בטבל לא. ואף על גב דמעשר ירק דרבנן – הויה לה מצוה הבאה בעבירה, דומיא דעציץ שאינו נקוב דאמרן בפירקין. **גמרא** חסא – לטיגיא. הינדיבי – עשב שקורין
4 קרישפלא: תמכתא – מרובי"א. אצוותא דדיקלא – סיב הגדל ונכרך סביב לדקל שקורין ויודיליא. מררייתא – אמרפרי"ל והיא פופר"ץ. חרחלין – לא איתפרש שמו. ובחורין –
5 חזרת. עולשי שדה – אף על גב דיש להן שם

1 **אצוותא** דדיקלא – צריך לומר דהוי מין
2 זרעים, דהא לקמן אמרינן: מה מצוה
3 מין זרעים – אף מרור מין זרעים.
4 **ואימא** הירדוף כי מצוה וכו' – בפרק "לולב
5 הגדול" (סוכה לבב), פריך גבי הדס:
6 ואימא הירדוף, אמר אביי: "דרכיה דרכי נועם".
7 ופירש הקונטרס: דלא הוי נועם, כיון דהוי סם
8 המות לבהמה. הכא נמי הוי מצי לשנויי הכי, אלא
9 דמשני שפיר טפי. אבל קשה לרבינו שמשון בן
10 אברהם, דלעיל אמר ההירדופני כשר למרור,
11 ובפרק "אלו טרפות" (תולין נחב), משמע דהוי סם
12 המות לבהמה, דאמר: בהמה שאכלה הירדופני –
13 כשרה. ופריך: היינו הירדופני היינו סם המות,
14 ומשני: תרי גונוי סם המות.
ערוגה

1 **משנה** ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו
2 בפסח: בחזרת, בתמאא, ובחרחבינא, ובעולשין,
3 ובמרוור. ויצאין בהן בין לחין בין יבשין. אבל לא
4 כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין. ומצטרפין לבית,
5 ויצאין בקלח שלהן. ובדמאי, ובמעשר ראשון שנמסרה
6 תרומתו, ומעשר שני והקדש שנפדו. **גמרא** חזרת
7 - חסא. עולשין - הינדיבי. תמאא, אמר רבה בר בר
8 חנה: תמכתא שמה. חרחבינא, אמר רבי שמעון בן
9 לקיש: אצוותא דדיקלא. ובמרוור - מרירתא. תני בר
10 קפרא; אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח:
11 בעולשין, ובתמאא, בחרחלין, בחרחבינא, ובחורין. רב
12 יהודה אומר: אף עולשי שדה, ועולשי גינה, וחזרת.

13 **עולשי גינה וחזרת!?** הא תנא לה רישא! הכי קאמר: אף עולשי שדה בעולשי גינה וחזרת.
14 **רבי מאיר אומר:** אף עסווס, ומורא, ומר ירואר. אמר רבי יוסי: עסווס ומורא - אהד
15 הוא, ומר - זה הוא ירואר. תני דבי רבי שמואל, אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו
16 בפסח: בחזרת, בעולשין, ובתמאא, ובחרחבינא, ובחורין, ובחורין. רבי יהודה אומר: אף
17 חזרת יולין וחזרת גליון פיצא בהן. רבי אילעא אומר משום רבי אליעזר: אף ערקבלים. וחזרת
18 על פל תלמידיו ובקשתי לי חבר, ולא מצאתי. וכשבאתי לפני רבי אליעזר בן יעקב הורה
19 לרבי. רבי יהודה אומר: כל שיש לו שרף. רבי יוחנן בן ברוקא אומר: כל שפניו מכספין.
20 אחרים אומרים: [כל] ירק מר יש לו שרף ופניו מכספין. אמר רבי יוחנן: מדברי כולן נלמד:
21 ירק מר יש לו שרף ופניו מכספין. אמר רב הונא: הלכה פאחרים. רבינא אשפחיה לרב אחא
22 בריה דרבא דהיה מהדר אמרירתא. אמר ליה: מאי דעתיה - דמרירין טפי, והא חזרת תנן,
23 ותנא דבי שמואל חזרת, ואמר רבי אשעיא: מצוה בחזרת, ואמר רבא: מאי חזרת - חסא.
24 מאי חסא - דהם רחמינא עילוון. ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: למה נמשלו
25 מצריים במרוור - לומר לך: מה מרוור זה שתחילתו רך וסופו קשה, אף מצריים - תחילתן
26 רכה וסופן קשה. אמר ליה: הדרוי בי, אמר ליה רב רחומי לאביו: ממאי דהאי מרוור מין ירק
27 הוא? אימא מרירתא דכופיא! דומיא דמצה, מה מצה גידולי קרקע - אף מרוור גידולי קרקע.
28 ואימא הירדוף! דומיא דמצה, מה מצה מין זרעים - אף מרוור מין זרעים, ואימא הרופנו!
29 דומיא דמצה, מה מצה שניקחת בכסף מעשר - אף מרוור שניקח בכסף מעשר. אמר ליה
30 רבה בר רב חנין לאביו: אימא מרוור חד! מרורים פתיבי - ואימא מרורים תרי! דומיא דמצה,
31 מה מצה מינין הרבה - אף מרוור מינין הרבה. אמר רבה בר רב הונא אמר רב: ירקות
32 שאמרו חכמים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח - פולין נורעין בערוגה אחת. למימרא
33 דלית בהו משום פלאים. מתיב רבא: חזרת וחזרת גליון, עולשין ועולשי שדה, ברישין וברישי
34 שדה, פוספר וכוספר שדה, חרדל וחרדל מצרי, ודלעת המצרי והרמוצה - אינם פלאים זה
35 בזה. חזרת וחזרת גליון - אין, חזרת ועולשין - לא! וכי תימא פוליהו בהרדי קתני להו -
36 והא אמר רב: זוגות זוגות קתני! מאי נורעין דאמר רב - נורעין פהלקתן - פהלקתן תנינא!
ערוגה

1 עולשין ועולשי שדה, וכן כולן, שנינו דאין כלאים זה בזה. אבל חזרת בעולשין - לא. מאי - כולן נורעין בערוגה אחת, דאמר רב לעיל: נורעין פהלקתן קא אמר, כדי שלא יינק
2 זה מזה. כגון חמשה זרעין בערוגה של ששה על ששה טפחים, כדתנן במסכת שבת (פדב).

ערוגה בת ששה טפחים זורעין לתוכה חמשה זרעים — ואם תאמר: הואיל ורוחק שלשה טפחים — לא ינקי מהרדי, והא אמצעית אינה רחוקה מן האחרות אלא שלשה טפחים, דבפרק "ר' עקיבא" (שבת פה,א) משמע דארבעה מארבע רוחות הערוגה לא בקרנה, אלא באמצע הרוחות. אם כן ירע לתוכה תשעה זרעים, שלש שורות של שלש שלש, ויהא רחוקים זה מזה שלשה טפחים! ואומר

אבל בירקות לא — בירקות נקי טפי. לפימרא בירקות אלימא — לניק טפי מזרעים, דאיצטריך ליה למימר דאף בירקות נזרעין חמשה מינין בערוגה של ששה. כל מיני זרעים אין נזרעין בערוגה אחת — אפילו בשיעור הזה, משום דינקי טפי. והא דתנן: זורעין בתוכה חמשה זרעונין — בירקות קאמר, דנזרעים הבלבד. מהו דתימא: הני דמור מין זרעים ניהו — ולא זרעו בערוגה אחת, קמשמע לן

רבי דמין בירקות ניהו, ונזרעים. זרעים סלקא דעתך — היכי תיסק אדעתך דזרעים ניהו? והא כולוהו תנאי בירקות קרי להו. חזרת איצטריבא ליה — לאשמעינן דנזרעת כשאר בירקות בערוגה עם ארבעה זרעונין. להקשות — קלח שלה נעשה עב. מרחיבין לו — מקום עד בית רובע, שלא יזרעו אצלו מין אחר. בית רובע — מקום זרעת רובע הקב. חצר המשכן היה שיעור לבית סאתים, וכל בית כור ובית סאה ובית רובע שבגמרא — לפי אותו חשבון. לא שנו — דיבש יש לו טעם מרור, אלא קלח, דמתוך שהוא עב אינו מתייבש, שפיסד טעמו. אבל עלין יבשין — הרי הן כעפר בעלמא. מכלל דרישא בעלין — קא פסיק ותנא כורו בין לחים בין יבשים. כמזשין — פלצראזי. כללו של דבר כו' — קתני מיהא בדרבי מאיר: יוצאין בוקן ובקלחין שלקח, בין לחין בין יבשין. ומתניתין נמי, מדמכשר ביבשים — רבי מאיר היא, ושמע מינה בעלין נמי אכשר. תרומא — להא דקתני בדרבי מאיר יבשין — אקלח קאמר. השתא מנא — דמעשר דידה דאורייתא, ואיכא למיפסלה משום דאין לה היתר במושבות — קאמר רבי עקיבא דנפיק, והואיל ואי ממטיא פריק לה, ואית לה היתר. מרור — דמעשר ירק מדרבנן הוא, ומדאורייתא אית ליה היתר במושבות, מבעיא? בעין דאורייתא תקון — ואין לו היתר במושבות, ומרור איתקש למצה, מה מצה בעינן נאכלת בכל מושבות — אף מרור נמי בעינן יש לו היתר. ליטנא אחרינא: מצה בומן הזה דאורייתא, ומרור מדרבנן, בפרק בתרא (קטו,א), וזה שמעתי. וקשיא ליה: בומן הזה מי מסקי מעשר שני לירושלים? ואי למאן דאמר קדושה ראשונה קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבוא — בהדיא איבעי ליה לפרושי בומן הזה. מצה ומרור — הווקשו יחד, וכי היכי דמצה יש עליה שם מעשר שני, ולא נפיק ביה — אף מרור נמי שיש עליה שם מעשר שני, לא נפיק ביה. משנה חולפין — ברותחין, שאין מיתחין אותו להחמיץ. לא תשרה המורסן — לשוף בה בשרה, מפני שמחמיץ בשרייתו. אבל שפה היא — מורסן יבש בבשרה. ואף על פי שמים טופחין על בשרה. לא ילעוס — לא יבוס. גמרא האמרי — לחם משנאפה, כל מה ששוריהו במים אינו מחמיץ, ארמבשל ליה מחפץ — בעוד שהמים פושרים קודם שירתיהו הוא מחמיץ! ובדשדי

לחן לומר זו. וכן משמע בכמה דוכתין. והא דתנן בפרק "שלושה מינים" (גור מהב): יהיה מבשל שלמים או שולקן — אף על גב דשליקה הוי טפי מבישול לא הוי התם זו ואין צריך לומר זו, דקא משמע לן דבשליקה אינו יוצא מתורת בישול. הכי פרושי קא מפרש, כי קתני "בין לחין בין יבשין" — אקלח. מיתבי: יוצאין ביה ובקלח שלקח, בין לחין בין יבשין, דברי רבי מאיר. והכמים אומרים: לחין — יוצאין ביה, יבשין — אין יוצאין ביה. ושון שיוצאין ביה כמובשין, אבל לא כמובשין ולא שולקין ולא מבושלין. כללו של דבר: כל שיש בו טעם מרור — יוצאין בו, וכל שאין בו טעם מרור — אין יוצאין בו. תרומא אקלה. תנו רבנן: אין יוצאין ביה כמובשין, משום רבי אלעזר ברבי צדוק אמרו: יוצאין ביה כמובשין. בעי רבי בר קאמא: מהו שיוצא אדם ידי חובתו כמרור של מעשר שני בירושלים? אליבא דרבי עקיבא לא תיבעי לך — השתא במצה דאורייתא נפיק — כמרור דרבנן מיבעיא? כי תיבעי לך — אליבא דרבי יוסי הגלילי מאי? במצה דאורייתא הוא דלא נפיק — אבל מרור דרבנן נפיק, או דילמא כל דתקינן רבנן — בעין דאורייתא תקון. אמר רבא: מסתברא, מצה ומרור. משנה אין שורין את המורסן לתרנגולים, אבל חולטין. האשה לא תשרה את המורסן שתלוף בודה למרחין, אבל שפה היא בבשרה יבש. לא ילעוס אדם חימין ויניח על כפתו, מפני שהן מחמיצות. גמרא תנו רבנן, אלו דברים שאין באין לידי חימוץ: האפוי, והמבושל, והלוט שחלטו ברותחין. מבושל? ארמבשל ליה מחפץ? אמר רב פפא: האפוי שבישלו קאמר. תניא, רבי יוסי ברבי יהודה אומר: קמח שנפל לתוכו דלף — אפילו כל היום פולו — אינו בא לידי חימוץ. אמר רב פפא: והוא דעביד טיף להדי טיף. אמרי דבי רבי שילא: ותיקא שרי. והתניא: ותיקא אסור! לא קשיא: הא — דעבדיה במישחא ומילחא, הא — דעבדיה במיא ומילחא. אמר מר זוטרא: לא לימחי איניש קדרא בקמחא דאבישנא, דילמא לא בשיל שפיר, ואתי לידי חימוץ. אמר רב יוסף: לא ליחלוט איניש

תרי לחן לתוך רותחין ליכא לאוקומה, והא בהדיא תני לה: וחלוט שחלטו ברותחין. אפוי שבשלו — כלומר, אפוי, אפילו הוא מבשול לאור אפיה — אינו מחמיץ. דלף — מן הגג. אינו בא לידי חימוץ — ששירד הדלף הנופל תמיד אינו מניחו להחמיץ. טיף להדי טיף — שנפלין טיפה אדור טיפה, סמוך ותכף, ואין שהות ביניהם. ותיקא — מאכל קמח. מישחא ומילחא — בקמחא שרי, דמי פירות אין מחמיצין. לא לימחי איניש קדרא — שמעבין בחביל הקדירה על ידי שממחין קמח לתוכו, ואפילו בקמחא דאבישנא שנתייבשה וניקלית בתנור. כשהיא לחה עושין אותה קלי בתנור, והרי היא באפיה — אפילו הכי לא ליעבדי. דילמא לא בשיל שפיר — לא נעשית קלי כל צורכה בתנור, ומחמצת בתבשיל. וכשהוא טרופה בקערה היא מחמצת. (ועוד) שאין דרך נתינתה לתוך תבשיל רותח. לא ליחלוט — ברותחין.

לחן לומר זו. וכן משמע בכמה דוכתין. והא דתנן בפרק "שלושה מינים" (גור מהב): יהיה מבשל שלמים או שולקן — אף על גב דשליקה הוי טפי מבישול לא הוי התם זו ואין צריך לומר זו, דקא משמע לן דבשליקה אינו יוצא מתורת בישול. הכי פרושי קא מפרש, כי קתני "בין לחין בין יבשין" — אקלח. מיתבי: יוצאין ביה ובקלח שלקח, בין לחין בין יבשין, דברי רבי מאיר. והכמים אומרים: לחין — יוצאין ביה, יבשין — אין יוצאין ביה. ושון שיוצאין ביה כמובשין, אבל לא כמובשין ולא שולקין ולא מבושלין. כללו של דבר: כל שיש בו טעם מרור — יוצאין בו, וכל שאין בו טעם מרור — אין יוצאין בו. תרומא אקלה. תנו רבנן: אין יוצאין ביה כמובשין, משום רבי אלעזר ברבי צדוק אמרו: יוצאין ביה כמובשין. בעי רבי בר קאמא: מהו שיוצא אדם ידי חובתו כמרור של מעשר שני בירושלים? אליבא דרבי עקיבא לא תיבעי לך — השתא במצה דאורייתא נפיק — כמרור דרבנן מיבעיא? כי תיבעי לך — אליבא דרבי יוסי הגלילי מאי? במצה דאורייתא הוא דלא נפיק — אבל מרור דרבנן נפיק, או דילמא כל דתקינן רבנן — בעין דאורייתא תקון. אמר רבא: מסתברא, מצה ומרור. משנה אין שורין את המורסן לתרנגולים, אבל חולטין. האשה לא תשרה את המורסן שתלוף בודה למרחין, אבל שפה היא בבשרה יבש. לא ילעוס אדם חימין ויניח על כפתו, מפני שהן מחמיצות. גמרא תנו רבנן, אלו דברים שאין באין לידי חימוץ: האפוי, והמבושל, והלוט שחלטו ברותחין. מבושל? ארמבשל ליה מחפץ? אמר רב פפא: האפוי שבישלו קאמר. תניא, רבי יוסי ברבי יהודה אומר: קמח שנפל לתוכו דלף — אפילו כל היום פולו — אינו בא לידי חימוץ. אמר רב פפא: והוא דעביד טיף להדי טיף. אמרי דבי רבי שילא: ותיקא שרי. והתניא: ותיקא אסור! לא קשיא: הא — דעבדיה במישחא ומילחא, הא — דעבדיה במיא ומילחא. אמר מר זוטרא: לא לימחי איניש קדרא בקמחא דאבישנא, דילמא לא בשיל שפיר, ואתי לידי חימוץ. אמר רב יוסף: לא ליחלוט איניש

61 אכן לא יוצאים כשהם יבשים.
 62 מקשה הגמרא: מיתבי, שנינו בברייתא, יוצאין כהן – במיני המרור,
 63 וגם כהן שחלקו, בין כשהם לחין ובין כשהם יבשים, דבר רבי מאיר.
 64 והכמים אומרים, אם הם לחין יוצאין כהן, אך אם הם יבשים אין
 65 יוצאין כהן. ושון בדעתם רבי מאיר וחכמים, במה שטורבים
 66 שיוצאין כהן כשהם כמושין – ונבליים, שעדיין לא יבשו לגמרי,
 67 אכל לא יוצאים בהם כשהם כמושין בחומץ, ולא כשהם שלוקין –
 68 מבושלים הרבה עד שנמסים, ולא כשהם כמושלין כדרך בישול.
 69 כללו של דבר, כל שיש בו מעט מרור, יוצאין בו, ולכן ניתן לצאת
 70 אף בכמושים, וכל שאין בו מעט מרור, כגון כבוש או שלוק או
 71 מבושל, אין יוצאין בו. ומדברי רבי מאיר שיוצאים בהם בין לחים
 72 ובין יבשים, משמע שגם בעלים יבשים יוצאים, ומשנתנו שנויה
 73 כשיטת רבי מאיר, וכיצד פירש רב חסדא במשנה שיוצאים רק
 74 בקלח יבש ולא בעלים יבשים.
 75 מתרצת הגמרא: תרגומא – תפרש את מה שאמר רבי מאיר
 76 שיוצאים אף כשהם יבשים, רק אכלת, ולא על העלים.
 77 ברייתא שנחלקו בה תנאים בדין ירקות כמושים לענין מרור בפסח:
 78 תני רבנן, אין יוצאין כהן – במיני מרור בפסח כשהם כמושין. משום
 79 ו-בשום רבי אליעזר פריבי צדוק אמרו, יוצאין כהן גם כשהם כמושין.
 80 הגמרא מביאה ספק אם מקיימים המצוה במרור של מעשר שני
 81 שהוא חייב בו מדרבנן: פני רמי בר חמא, מהו שיצא אדם ידי חובתו
 82 של מצות מרור לביל פסח, כמרור של מעשר שני שהיה כיושלין.
 83 ומפרש רמי בר חמא את הספק: אליפא דרבי עקיבא המכשיר גם
 84 מצת מעשר שני, לא תיבעי לה – אין לך להסתפק שמכשיר גם
 85 מרור של מעשר שני, שהרי השתא כמשה שחייבת במעשר שני
 86 מדאורייתא, ויתכן לפוסלה משום שאין היתר לאוכלה בכל
 87 מושבותיכם' מחוץ לירושלים, מכל מקום אמר רבי עקיבא דנפיק
 88 בה, כיון שאם תיטמא יפדנה ויאכל את הפדיון אף בכל
 89 מושבותיכם/ כמרור שחייב במעשר שני רק מדרבנן, ומן התורה
 90 ניתן לאוכלו בכל מושבותיכם, מיבעיא לומר שיכול לצאת בו.
 91 אלא בי תיבעי לה, רק אליפא דרבי יוסי הגלילי הפוסל מצת מעשר
 92 שני, מאי – מה הדין במרור של מעשר שני, האם רק כמשה
 93 שחייבת במעשר שני מדאורייתא הוא ולא נפיק בה ידי חובת מצה
 94 לביל פסח, כיון שמן התורה אטורה באכילה מחוץ לירושלים, אכל
 95 מרור שחייב במעשר שני רק מדרבנן, נפיק בו, שהרי מן התורה
 96 אינו מעשר כלל. או דילמא, כל דתקיננו רבנן כעין המצוה דאורייתא
 97 תקנו, וכשתקיננו חכמים דין מעשר שני בירק, תיקנו שיהא דינו
 98 ככל מעשר שני החייב מן התורה, וכשם שאין יוצאים ידי חובת
 99 מצות אכילה במעשר שני שחיובו מן התורה דהיינו במצה, משום
 100 שאינו יכול לאוכלו בכל מושבותיכם/ כך גם במרור שהוקש
 101 למצה, צריך שיהיה לו היתר אכילה בכל מושבותיכם' כמותה,
 102 ואין יוצאים במעשר שני של שחיבו הוא רק מדרבנן.
 103 הגמרא פושטת את הספק: אמר רבא, מפתקא שדינא שוה, כיון
 104 שמצה ומרור הוקשו זה לזה, וכשם שאין יוצאים במצה של מעשר
 105 שני, כך גם אין יוצאים במרור של מעשר שני, אף שחיובו רק
 106 מדרבנן.

משנה

107 המשנה מפרטת מעשים מסוימים האסורים והמותרים בפסח מצד
 108 איסור חמץ: אין שורין בפסח את המורקין ו-קליפת החטים העבה
 109 במים כדי להאכילו לתרנגולות, מפני שהקליפה מחמיצה על ידי
 110 שרייתה. אכל חולטין – נותנים את המורסן בתוך מים רותחים
 111 בפסח, שאינם מניחים לו להחמיץ.
 112 איסור והיתר נוספים בענין זה: האשה לא תשרה במים את המורקין
 113 שתוליד – שהיא מוליכה בידה למהרה כדי לשפשו על בשרה
 114 להסיר ממנה את הזיעה, שעל ידי שזוהה בידה ועומד ואינה
 115 מתעסקת בו, בא לידו חמוץ. אכל שפה – משפשת) היא כבשרה
 116 מורסן יבש, אף שיש מעט מים על בשרה.
 117 איסור נוסף בזה: לא ילעום אדם חיטין בפיו, ויניח אותם על מפתו
 118 לרפאה בפסח, מפני שהן – החטים) מקמיצות על ידי רוקו.
 119

1 ערוגה שהיא – שמידתה ששה טפחים אורך על ששה טפחים רוחב,
 2 וזרעין – מותר לזרוע בתוכה חמשה מיני זרעונים, ארבע מהזרעונים
 3 על ארבע רוחות הערוגה, כל אחד בגבול של צד אחר, ואת – וזרע
 4 אחדו ממין חמישי פאמצע הערוגה, שכיון שכל זרע רחוק מהשני
 5 שלשה טפחים אינם יונקים זה מזה, ואין בזריעתם משום כלאים.
 6 וכיון שכבר נתבאר במשנה שניתן לזרוע בערוגה באופן שיהיו
 7 הזרעים רחוקים זה מזה ולא יעבור על איסור כלאים, מדוע הוצרך
 8 רב להשמיענו זאת גם במיני ירקות שיוצאים בהם ידי חובת מרור.
 9 מתרצת הגמרא: אין זרעין אותם בערוגה אחת, אף שהם חמישה זרעים
 10 בירק, הני מילי שדי בשיעור הרחקת שלשה טפחים נאמר דוקא
 11 בזרעין, דהיינו במינים שאוכלים מהם את הגרעינים הנזרעים, כגון
 12 תבואה וקטנית, אכל בירקות, דהיינו במינים שאוכלים מהם את
 13 הצומח מהם, כגון צנון וחזרת וכרפס, לא די בשיעור זה, משום
 14 שניקתם מרובה מיניקת הזרעים, קא משמע לן שדין זה נוהג גם
 15 בירקות.
 16 מקשה הגמרא: למיפרא – וכי ניתן לומר בירקות אליפא – שניקת
 17 ירקות חזקה יותר מיניקת זרעים, והתנן במשנה (כלאים פ"ג מ"ב), כל
 18 מיני זרעים אין זרעין אותם בערוגה אחת, אף שהם חמישה זרעים
 19 בערוגה של ששה על ששה טפחים, ואילו כל מיני ירקות וזרעין
 20 אותם בערוגה אחת. ומוכח שניקת זרעים חזקה יותר, והמשנה
 21 שהתירה זריעת חמישה מיני זרעים בערוגה אחת נאמרה בירקות,
 22 שהם אכן נזרעים כהלכתם, ואם כן שוב קשה מה הוצרך רב
 23 להשמיענו שנוזעים יחד כהלכתם.
 24 לכן מפרשת הגמרא: רב הוצרך להשמיענו שמותר לזרוע את מיני
 25 המרור יחד, שכן מהו דתימא מרור – מיני מרור אלו מין זרעים
 26 יניהו – הם ולא מין ירקות, ומנילא אטור לזרוע כמה מינים מהם
 27 בערוגה אחת אף בשהרחיק שלשה טפחים זה מזה, קא משמע לן
 28 רב שמיני המרור מין ירק הם, ומותר לזרוע כמה מינים מהם
 29 בערוגה אחת בריחוק שלשה טפחים.
 30 מקשה הגמרא: וכי מרור הוא מין זרעים סלקא דעתך, והא תנן
 31 במשנתנו לגבי מרור 'אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו', וכן
 32 תני בר קפרא ברייתא בענין מיני מרור 'אלו ירקות/ וכן תני דבי –
 33 בבית מדרשו של שמואל 'אלו ירקות', וכיון שהוא מין ירק לא
 34 הוצרך רב להשמיענו שמותר לזרוע כמה מיני מרור בערוגה אחת
 35 במרחק שלשה טפחים זה מזה.
 36 מתרצת הגמרא: הרת איצטרביא ליה לרב להשמיענו, שנוזעת
 37 כשאר מיני הירקות בערוגה של ששה טפחים עם ארבעה מינים
 38 נוספים, שכן סלקא דעתך אמנא, שהואיל וסופה של הקלח שלה
 39 להקשות ולהעשות עבה, נתיב לה רווחא טפי – יתן בינה לבין המין
 40 השני ריח גדול יותר משלשה טפחים, וכי לאו אמר דבי יוסי דרבי
 41 תנינא, קלח של פרום שהוקשה מרחיבין לו מקום זריעת בית רובע
 42 הקב מכל צדדי, שהוא יותר משלשה טפחים, ואין זרעית בתוך
 43 מקום זה מין אחר, אלמא, שביין דסופו להקשות יהיבין ליה רווחא
 44 טפי – נותנים לו ריח גדול יותר משאר הזרעים, ואם כן הקא נמי
 45 בחזרת נתיב לה רווחא טפי – נאמר שצריך ליתן בינה לבין המין
 46 השני ריח גדול יותר, קא משמע לן רב שאף לחזרת די בהרחקת
 47 שלשה טפחים ככל הירקות.
 48 שנינו במשנה: שהירקות שיוצאים בהם ידי חובת מרור בפסח,
 49 יוצאין כהן בין לחין בין יבשים בו.
 50 הגבלה להלכה זו: אמר רב חסדא, לא שנו במשנה שיוצאים גם
 51 בירקות יבשים. כיון שעדיין יש להם טעם מרור, אלא כהן שחלקו
 52 שמתוך שהוא עבה אינו מתייבש לגמרי עד שיפסד כל טעמו, אכל
 53 כהן שחלקו שלהם, כשהם לחין, אין – אכן יוצאים בהם, אבל כשהם
 54 יבשים לא יוצאים בהם, משום שהם כעפר בעלמא בלא טעם.
 55 מקשה הגמרא: והא מדרבנא ביפא של המשנה שיוצאים כהן
 56 שלוקין, מכלל – משמע דרבני המשנה ברישא שיוצאים בהם בין
 57 כשהם לחים ובין כשהם יבשים אמורים בעליו, ומוכח שיוצאים אף
 58 בעלים יבשים ושלא כרב חסדא. מתרצת הגמרא: פרושי קא מפרשי
 59 הסיפא את הרישא, דבי קתני ברישא שיוצאים במיני המרור בין
 60 לחין ובין יבשים, דוקא אכלת שנינו כן ולא על העלים, כיון שבעלים

61 נתבקעו מִמֶּשׁ הן אסורות, וכיון שאלו לא נתבקעו אלא רק
62 התנפחו, לא נאסרו.
63 הלכה נוספת בענין הלחיתה בפסח: אָמַר רַבָּה, בְּעַל נֶפֶשׁ [ח-סידר]
64 לֹא לִלְתוּת בפסח. הגמרא סבורה עתה שדברי רבה נאמרו גם לענין
65 לחיתת שעורים, ולכן מקשה, מֵאֵי אִירָא – מדוע נקט רבה דווקא
66 'בְּעַל נֶפֶשׁ', הלא אִפִּילוּ בְּלוּלֵי עֲלָמָא נְמִי אסור ללתות, דְּהָא תַנַּיִן
67 בברייתא לעיל, אִין לִוְתַתִּין שְׁעוּרִין בְּפֶסַח.
68 הגמרא מבארת את דברי רבה: הָכִי קְאָמַר רבה, מעיקר הדין אין
69 ללתות רק שעורים שממהרות להחמיץ בלחיתה, אך בְּעַל נֶפֶשׁ,
70 אִפִּילוּ חִימִין דְּשִׁירִי – שהן קשות משעורים, ואינן ממהרות
71 להחמיץ, לֹא לִוְתוּת.
72 דעה חולקת: אָמַר (ליה) רַב נַחֲמָן, מֵאֵן דְּצִיִּית לִיה לֹאֲבָא – מי
73 שעושה כדברי רבה ומחמיר ואינו לותת חטים בפסח, אֲכִיל נְהָמָא
74 דְּעִירִישָׁא – אוכל פת מעופשת העשויה מסולת שאינה נקיה,
75 שקליפת החיטה נשארת ונשחנת יחד עמה, ואף מדת חסידות אין
76 מביעת הלחיתה. דְּהָא בִּי רַב הוֹנָא לְתַתִּי – שהרי אף בבית רב
77 הונא היו לותתים חטים בפסח, וְכִי רַבָּא פִּר אֲבִין לְתַתִּי – וכן בבית
78 רבא בר אבין היו לותתים.
79 שיטה שלישית בלחיתת חטים: וְרַבָּא אָמַר, לא מדת חסידות בלבד
80 היא שלא ללתות חטים בפסח, אלא מעיקר הדין אָסוּר לְלַתוּת,
81 ולכן לכל אדם אסור ללתות חטים בפסח, ולא רק לחסיד.
82 מקשה הגמרא: אָלָא הָא דַּתְנַיִן בברייתא, אִין לִוְתַתִּין שְׁעוּרִין בְּפֶסַח,
83 ומשמע ששְׁעוּרִין דווקא הוא דְּלֹא לותתים, הָא חִימִין שְׁרִי – אבל
84 חטים מותר ללתות, וקשה מזה על רבא שאסר ללתות גם חטים.
85 מתרצת הגמרא: לֹא מִיַּבְעִיא קְאָמַר – מה שנקט התנא שעורים
86 היינו בדרך 'אין צריך לומר', כלומר, לֹא מִיַּבְעִיא – אין צריך לומר
87 שאסור ללתות חִימִין, דְּבִינן דְּאִית בֵּיה צִירְיָא, עִירִיל בְּהוּ מֵאֵן –
88 שכיון שיש בהן סדקים, נכנסים בהם המים ומחמיצים את החטים,
89 אֲכִיל שְׁעֵרֵי דְשִׁיעִי – שעורים שהן חלקות ואינן סדוקות, אִמָּא שְׁפִיר
90 דְּמִי – היה מקום לומר שמוותר ללותתן, ולכן קָא מְשַׁמְעֵ לָן שאסור
91 ללתות גם שעורים.
92 אומרת הגמרא: לבסוף דַּרְדַּר [חזר בו] וְאָמַר רַבָּא, מוֹתֵר לְלַתוּת
93 חטים בפסח, משום דַּתְנַיִן בברייתא, יוֹצֵאִין ידי חובת אכילת מצה
94 גם בְּפַת נְקִיָּה – מקמח נקי בלא פסולת, ובפת הַדְרָאָה – מחטים
95 שנטוניה עמהם פסולת הסובין, ונקראת 'פת קיבר'. וְהִירִי אִי אֲפִשְׁר
96 שתהיה הפת נְקִיָּה מפסולת בְּלֹא לְתַתִּי, ומכך שהתירה הברייתא
97 לצאת ידי חובת מצה בפת נקיה, מוכח שמוותר ללתות חטים
98 בפסח.
99 קושיא על הוכחת רבא: אִיתִיבֵיה רַב קָסָא לְרַבָּא, שנינו בברייתא,
100 תְּקַמְחִין וְהַפְּלִיתוּת שְׁל נְכָרִים, אִם שְׁל בני נְכָרִים הן, הרי הם מְהוּרִים,
101 כלומר אינם מקבלים טומאה, וְאִם שְׁל בני בְּרַבְּנִין [ע-רים] הן, הרי
102 הם מְמַאֲן, כלומר מקבלים טומאה. מבאר רב פפא את קושייתו,
103 דְּכַפְרִים מֵאֵי מְעַמָּא – מה הטעם שקמחים וסללות של בני קושייתו,
104 טהורים, לֹא מִשּׁוּם דְּלֹא לְתַתִּי – האם לא משום שאינם לותתים
105 את חיטיהם במים קודם טחינתן, כיון שאינם מקפידים לעשות
106 קמח וסולת נקיים, ולכן לא הוכשרו לקבל טומאה. ומכל מקום קָא
107 קָרִי לִיה – התנא של הברייתא קורא לחיטיהם הטהונות 'סוּלַת'
108 שהיא קמח נקי, ומוכח שיש פת נקיה שאינה לותתה, ואם כן כיצד
109 הוכיח רבא שמוותר ללתות חטים בפסח מכך ששינונו בברייתא
110 שיוצאים ידי חובת מצה בפת נקיה, והלא ניתן לעשות פת נקיה גם
111 ללא לחיתה.
112 תירץ לו רבא, לעולם אפשר לומר שלא תתכן סולת נקיה בלא
113 לחיתה, ומה שאמרה הברייתא שקמחים וסללות של בני כפרים
114 טהורים, תְּהוּבָא – יש לפרש זאת אֲקַמְחָא – על קמח בלבד ולא
115 על סולת, ומה שהוזכר בברייתא 'סולת', היינו לגבי בני הכרכים.
116 קושיא נוספת על דברי רבא: בְּתֵר דְּנִפְיָא – לאחר שיצא רבא מבית
117 המדרש, הצטער רב פפא על עצמו וְאָמַר, מֵאֵי מְעַמָּא לֹא אִמָּא
118 לִיה – מדוע לא נזכרתי להקשות על דברי רבא מֵאֵן [ממה] – אָמַר
119 רַבִּי יוֹרָא אָמַר רַב יוֹרְמֵיה אָמַר שְׂמוּאֵל, חִימִין שְׁל מְנַחוּת – שעושים
120 מהן סולת למנחות אִין לִוְתַתִּין אֲוָתָא, כדי שלא יבואו לידי חימוץ,

1 תְּרִי חִימִין בְּהָרִי דְרִדִי – לא יחלוט [י-שליך במים רותחים] אדם שני
2 גרעיני חטה יחד בפסח, דְּיִלְמָא אֲוָלָא דְרִדִי וְיִתְבָּה בְּצִירְיָא דְהַבְרָתָה
3 – שמא תצמד חטה אחת לסדק של חברתה, וְלֹא פְּלִיק לְהוּ
4 דִיקוּלָא דְמֵאֵן מְאָרְבַּע רִוְחָתָא – ולא תגיע רתיחת המים לכל ארבע
5 רוחותיה, וְאֲתִי [ו-ותבוא] לְיַד חִימִין, שכן החליטה מונעת מחימוץ
6 רק כשהמים הרוותחים מגיעים בבת אחת לחטה כולה, אך
7 כשאינם מגיעים לכל החטה מיד אלא רק לחלק ממנה, הם
8 בחמיצים אותה. ולכן הבא לחלוט חטים בפסח, יחלוט כל חטה
9 בפני עצמה.
10 הגמרא מביאה נידון נוסף לגבי חריכת שבולי חטים באש בפסח:
11 וְאָמַר אֲבִי, לֹא לִיְחִירוּךְ אִינִישׁ תְּרִי שְׁבוּלֵי בְּהָרִי דְרִדִי – לא יחרוך
12 אדם באש שתי שיבולי חטים יחד בפסח, דְּיִלְמָא נְפִיק מֵאֵן מְהָא
13 וְיִבְלַע אֲוָרָךְ – שמא יצאו מים מהחטים שבשיבולת זו, ויבלעו
14 בחטים שבשיבולת השנייה, וְאֲתִי – ותבוא מחמתם לְיַד חִימִין.
15 אָמַר לִיה רַבָּא לֵאבִי, אִי הָכִי אִפִּילוּ דְרִדִי נְמִי – אם אתה הושש
16 שתחמיץ את החטה מחמת המים היוצאים, אם כן לא רק שתי
17 שיבולים אין לחרוך יחד בפסח, אלא אף שיבולת אחת, שיש
18 לחשוש דְּיִלְמָא נְפִיק מְהָא רִישָׁא וְיִבְלַע אֲוָרָךְ רִישָׁא – שמא יצאו
19 מים מהחטים שבראשה האחד, ויבלעו בחטים שבראשה השני,
20 ויחמיצו.
21 אָלָא אָמַר רַבָּא, אין איסור לחרוך חטים בפסח, ואף שיוצאים מהן
22 מים בעת החריכה, שכן מים אלו מִי פִּירוּת נִינְהוּ [הם], וְמִי פִּירוּת
23 אִינן מְחַמְצִין.
24 מוסיפה הגמרא: וְהָרַד בֵּיה אֲבִי מְהָרֵיא – ואף אביו חזר בו ממה
25 שאסר לחרוך שתי שיבולים יחד בפסח, אך לא מטעמו של רבא,
26 שכן לדעתו מי פירות מחמיצים, אלא מטעם אחר, דְּכָל אֲנָב
27 מְדַלְּהוּ לֹא מְחַמְצִי – שמים בדרך נפילתם אינם מחמיצים, שכן
28 אינם נבלעים, ולכן אף שבעת החריכה נופלים מים מחטה זו על
29 חטה זו, אינם מחמיצים אותה כיון שהם נופלים עליה ואינם
30 נבלעים בה. שכן מצינו דְּאָמַר אֲבִי, הָא חֲצִבָא דְּאֲבִישָׁנָא – אותו
31 כד שמייבשים בתוכו חטים בתורך בדרך קליה, כְּחִיפָא שְׁרִי – אם
32 הכד הפוך ופיו למטה, מותר לייבש בתוכו חטים בפסח, משום
33 שהמים הנפלטים מהחטים על ידי חום התנור, זבים ויוצאים אל
34 מחוץ לכד, אך אם הכד יִקְפָא [י-זקוף] ופיו למעלה, אָסוּר לִייבש
35 בתוכו חטים בתנור, משום שהמים הנפלטים מהן חוזרים ונבלעים
36 בחטים ומחמיצים אותם. ומכך שהתיר בכד הפוך משום שמי
37 החטים זבים לחוץ, מוכח שלא חשש שיחמיצו מי החטים בדרך
38 נפילתם, וחזר בו ממה שאסר לחרוך שתי שיבולים יחד, שהרי גם
39 בהן אין המים נבלעים בחטים, אלא מחליקים על פניהן ונופלים.
40 רבא לשיטתו חלק על אביו גם כזה: רַבָּא אָמַר, אִפִּילוּ יִקְפָא נְמִי
41 שְׁרִי – אף בכד זקוף מותר לייבש חטים בתנור בפסח, משום שהמים
42 הנפלטים מהם מִי פִּירוּת נִינְהוּ [הם], וְמִי פִּירוּת אִינן מְחַמְצִין.
43 הברייתא דנה בענין לחיתה שעורים בפסח: תְּנוּ רַבְּנֵי, אִין לִוְתַתִּין
44 שְׁעוּרִין בְּפֶסַח, שמא יחמיצו מחמת המים, וְאִם לְתַתִּי, אם נְתַבְקַעוּ
45 השעורים מחמת הנפיחות הנגרמת להן על ידי המים, הרי הן
46 אָסוּרוֹת, שכיון שנתבקעו ודאי ממהרות להחמיץ, ואם לא נְתַבְקַעוּ
47 מוֹתְרוֹת. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, אם הוא רואה שהן מתנפחות והושש
48 שמא יחמיצו, שוֹרְךְ בְּחוּמִין, וְחוּמִין צוּמְתִין [מחברן ומהדקן] מוונע
49 את חימוצן. אָמַר שְׂמוּאֵל, אִין הִלְבַּה כְּרִבִי יוֹסִי.
50 הגמרא מבאה מחלוקת בביאור דברי תנא קמא: אָמַר רַב קְהָרָא
51 אָמַר מִר עוֹקְבָא, מה ששינונו שאם נתבקעו השעורים מחמת
52 לחיתתן נאסרו, לֹא – אין זה רק באופן שנתבקעו מִמֶּשׁ, אֲלָא בל
53 שהתנפחו עד כדי שְׂאִילוּ היה מְנִיעַל עַל פִּי חֲבִית של יין וְהוּ [ו-היו]
54 נְתַבְקַעוּת מְאִילִיהוּן, משום שאינן יכולות לעמוד מפני ריח היין, הרי
55 הן אסורות. וְשְׂמוּאֵל אָמַר, רק אם נְתַבְקַעוּ מִמֶּשׁ נאסרו, אך אם לא
56 נתבקעו, אף שהתנפחו הרבה לא נאסרו.
57 מביאה הגמרא: עֲבַד שְׂמוּאֵל עוֹבְרָא – שמואל עשה מעשה
58 כשיטתו, בְּדוּרָא דְכִי בַר חֲשׁוּ – בשעורים שנלתתו בכפרו של אדם
59 ששמו 'בר חשו', והתנפחו עד שחזרו ראיות להתבקע מחמת ריח
60 היין, אך עדיין לא נתבקעו, והתירן שמואל, כיון שלדעתו רק אם

פסחים. פרק שני - כל שעה דף מ עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קכט רש"י

1 תרתי חיטי - גרעני חיטין, אלא חדא חדא חיתא. דילמא אתיא חדא ויתבה בצריא
2 החברתה - בסדק של חברתה. דיקולא דמיא - רתיחת המים. צריא - סדק, כמו טייליא
3 חריפא דמצרי זיק, דמסכת עבודה זרה (ל.א), אי הכי אפילו חדא - שבוילתא נמי לא
4 ליתרוך. דילמא נפקי מיא - מחיטי דברישא חדא, ובלעי חטים דאיך רישא. הכי גרסין.
5 והדר ביה אביי דכל אנב מרלייתו לא מחמעי -

6 כל דרך נפילתם לא מחמעי. חצבא דאבישונא
7 - כד שמיבישין בתוכו קליות בתנור. סחיפא
8 שרי - אם פיו כפוי למטה, שיהו המים הנפלטין
9 מן הקלי על ידי חום האור ובין ויוצאין לחוץ -
10 שרי. וקיפא - שיהא זוקף כדרכו - אסור,
11 שהמים נפלטין וחוזרין ונבלעין. ומדאמר אביי
12 סחיפא שרי משום דדייבי אבראי - שמע מינה
13 הדר ביה ממאי דאמר לעיל לא ליתרוך איניש
14 תרתי שיבלי, הדני נמי דייבי מיא ושרקי ונפלי,
15 ולא מיבלעי באיך. נתבקעו - מחמת הניפות,
16 שמחמת המים אסורות, ודראי ממהרות
17 להחמיץ. שורן בחומין - אם רואה שנופחות -
18 שורן בחומין. וחומין צומטן - אשטרייניב
19 בלע"ז, ואינו מניחין להחמיץ. והן נתבקעות
20 מאליהן - שאינן יכולות לעמוד מפני ריח היין.
21 בירוא דבי בר חשו - בכפר של אותו האיש.
22 נתבקעו ממש - כלומר, דאין אסורות אלא
23 נתבקעו ממש, ואותן לא מבוקעות ממש היה,
24 והיתרין. אמר רבה גרסינן, בעל נפש - חסיד.
25 הכי קאמר אפילו חיטי - שהן קשי משעורין,
26 ואין ממחרין להחמיץ, בעל נפש לא ילתות
27 אבל דלאו בעל נפש, דלא מחמיר על נפשיה
28 כולי האי. דשרירין - קשים. לאבא - רבה. הכי
29 קרי ליה לשון רבנות. מאן דצאית ליה לאבא
30 יאכל לחם עיפושא - כלומר, לא תהא סולתן
31 נקיה. דהא בי רב הונא לתתי - כולה רב נחמן
32 אמר לה. ורבא אמר אסור ללתות - לכולי
33 עלמא. דשיעין - שחלקן הן. והוראה - קיבה.
34 של כפרים סהורים - לפי שאין מקפידין על
35 סולתן לעשותן נקיה כל כך, ולא לתתי לחיטי
36 קרי ליה לשון ראשון. וקא קרי ליה
37 סולת, אלמא: אפשר לנקיה בלא לתיתה. כתר
38 דנפק - רבא מבי מדרשא. אמר - רב פפא
39 נצטער בעצמו: מדוע לא נזכרתי להשיב לו
40 מהא דאמר רבי ירמיה בוי, ואי לאו - לתיתה
41 דעכשיו בעי שימור שלא יחמיצו, שימור למד
42 לי: לאו שימור הוא - אי לא עבד ליה שימור
43 מקמי הכי. דאמר רב הונא גרסינן, בצקות של
44 גוים - שמכיר בהן שלא החמיצו, שאין שם לא
45 קרני חגבים ולא הכסיפו פניו, דהוא הוי סימן
46 סידוק וסימן שימור, כדלקמן, שיאכל בוית מצה
47 באחרונה - דבהא לא נפיק ידי חובת מצה,
48 משום דלא הוי לה שימור לשם מצה, ואף על

49 פי שאנו רואין שאין כאן חימוץ. ומיהו, למצה של מצה - שימור לשמה בעינן. באחרונה - היא מצות אכילתה, שעם הפסח היא חובת אכילתה, דכתיב קרא (שמות יב): "על מצות
50 ומרורים יאכלוהו", ופסח נאכל על השבוע. כדתנן (לקמן קט"ב), אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, בראשונה לא - כלומר, באכילה ראשונה שאכל מבצקות של גוים - לא נפיק;
51 הכי גרסינן. מאי טעמא דלא עבד לה שימור. ולא גרסינן: אי נימא דהא ודאי טעמא משום הכי הוא. מאפייה ואילך - משמע משמתקנה לאפייה, כגון עריכתה וקטוף שלה ונתניה
52 לתנור. וממאי דילמא - לעולם שימור דלישה שימור הוא, ואף על גב דלא איצטרך שימור מקמי הכי. והבא מאי טעמא לא נפיק - משום דמשעת נתינת מים לקמה, שזה דבר
53 המחמצת - הויא צריכה שימור, וזו לא נעשה לה שימור מההיא עידנא דנתינת לתורת שימור, דהיינו מנתינת מים. ואפילו הכי - דלא אשכח רבא סיעתא למילתיה - לא הדר
54 ביה ממאי דאמר בעינן שימור קודם לישא. מהפכי כיפי - העמירין, וקושרין את העמרים בימות הקציר.

הכי גריס רבינו גנאל: כל שאילו מניחן על פי אבוב של קלאים הם מתבקעות - פירושו:
כלי שבעלי קליות עושין בו קליות והוא מנוקב, כדאמרין בפרק י"ד 'ישמעאל' (מנחות
ס"א); מניחין בתוך אבוב של קלאים, כדי שתגמור האור ככולו. והם מתבקעות מכח האור,
וכן מצא רבינו יצחק בספר ישן בשם רבינו חם. תרגומא אקמחים - תימה: השתא אמאי
תני סלתות? ויש לומר: דלצדדין קתני.
בי מהפכיתו כיפי הפכיתו לשם מצה - ואם
תאמר: כיון דסבידא ליה דבעי שימור בשעת
היפוך, אם כן הוי מוכח דמצה ללתות? דילמא
לאו מצה היא. אלא דצריך שימור מתחלתו ועד
סופו ויש לומר: דעיקר שימור כדי שלא תחמיץ,
וסבר רבא: אי לאו שיש שימור מחמץ בשעה
שהוא עדיין דגן, כגון לתיתה - לא היה מצריך
שימור בשעת בי דרי, מתחלתו דהגון.
לא

מנקטא

1 לא יעשו מרדעת לחמור — אומר רבינו יצחק: דרוקא בכלאים אבודים אסור לעשות מן
2 מרדעת, שמא יעשו טלאי על בגדו, ולא יזהר נמי שלא יגע בבשרו. אבל בכלאים
3 ידועים — שרי. כדאמרין במסכת כלאים (פרק תשיעי משנה ד): מרדעת החמור — אין בה
4 משום כלאים, ומותר לעשות מן כר וכסת, ובלבד שלא יגע בבשר. אף על גב דאמרין בפרק
5 קמא דביצה (יד,ב): אפילו עשר מצעות זו על גב
6 זו אסור שמא חכרן לו נימא על בשרו — שמא בר
7 וקסת ומרדעת אין ריגלין ליתרן כל כך.
8 אבל עושהו תכריכין למת — ואם תאמר: הוא
9 איכא "לועג לרש" וגו' ובפרק "התכלת"
10 (מנחות מא,א) אמר רב טובי בר קטנא אמר
11 שמואל: כלי קופסא חייבין בציצית (אמר רב)
12 ומודה שמואל בוקן שעשאה לבכודו שפטורה,
13 והדיא שנתא ודאי רמינן ליה משום "לועג לרש",
14 ומהאי טעמא נמי לא יעשה כלאים למתו ואומר
15 רבינו חם: דציצית שקולה כנגד כל המצות, לכך
16 איכא "לועג לרש" טפי, כדאמרין ב"התכלת"
17 (שם מג,ב): "זכרחם את כל מצות ה'" — מלמד
18 ששקולה ציצית כנגד כל המצות. והא דאמר
19 בפרק "מי שמתו" (ברכות יח,א): רבי חיאי ורבי
20 יותן הוו שקלי ואולי בבית הקברות, הוי שדיא
21 תכלת דרבי יותן, אמר ליה ר' חיאי דליה שלא
22 יאמרו למחר באים אצלנו היום מלעיגים אותנו,
23 ואף על גב דמתים נמי יש להם ציצית! אומר רבינו
24 חם: דמכל מקום שייך בהן ליעוג, לפי שמראין
25 עצמן כמזונו במצות הן אינן מזוניהן, ואינו דומה
26 מצוה ועושה למי שאין מצוה ועושה. ומה
27 שסמירים בומן הזה מטליתות של מתים — סומכין
28 אהא דתניא במסכת שמוחה (פרק שנים עשר),
29 אבא שאול בן בטנית צוה לבניו: קברוהו תחת
30 מרגלותיו של אבא, והתירו תכלת מפליגיה,
31 ובכמה דברים אנו סומכין על ספרים היצונים
32 ומניחין גמרא שלנו, דבפרק תרנא דמגילה (לא,ב)
33 אמרין: ראש חודש אב שחל להיות בשבת —
34 מפטירין "חדשים ומועדיכם" דהיינו חוץ ישעיה,
35 ואנו מפטירין "השמים כסאי", וכן הוא בפסיקתא.
36 ובפרשת "ויחל" אנו קורין בתענית שלנו, אף על
37 גב דתנן במגילה (גם זה שם) שקורין בתענית
38 בקללת וברכות, ואנו סומכין על מסכת סופרים
39 (פרק שבעה עשר הלכה ז).
40 האילפס הקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן
41 לתוכן תבלין — מכאן אין להוכיח
42 דעירוי כבלי שני, מדלא אשמעין רבותא שלא
43 יערה על הקערה שהתבלין בתוכה. דאדרבה: דוק
44 מסיפא איפכא, דקתני: אבל נתון הוא לתוך
45 הקערה, ולא קתני: אבל מערה על הקערה שיש
46 בה תבלין. ונראה דאפילו שמואל דאית ליה
47 "תתאה גבר", והניא ביציגד צולין" (לקמן ע"א)
48 כותיה — אפילו הכי מבשל העירוי כדי קליפה,
49 דאמר התם, ונתיא כותיה דשמואל: חם לתוך
50 צונן — קולף, צונן לתוך צונן — מדיח, ואם עירוי רותחין על התרנגולת — צריך קליפה. וכלי שנשתמשו בכלי ראשון לא יוכל להגעיל על ידי עירוי — דאין מבשל אלא כדי קליפה, והוא
51 בלע יותר מכדי קליפה. והא דאמרין בפרק "כירה" (שבת מב,א) דשרי חם לתוך צונן — יש לומר: כיון שאינו מבשל אלא כדי קליפה, הואיל והצונן של מטה מים שהוא דבר המתערב —
52 אינו יכול להתבשל מחמת צנינות המים. אבל דבר שאינו מתערב — לא. ובשילהי עבודה זרה (ע"א) אמר: מר עוקבא זבן יורה מנוי ואחרו ליה גזנפא וכו'. ומסקי: כבולעו כן פולטו. מה
53 בולעו בניצוצות — אף פולטו בניצוצות ואי עירוי כבלי ראשון הוא. מאי איריא משום דבלע בניצוצות? אפילו בלע בליעה גמורה פליט בניצוצות. דהיינו עירוי! אלא ודאי לא בשל אלא
54 כדי קליפה. והא דתנן בפרק "חבית" (שבת קמ"ב): כל שלא בא בחמין לפני השבת, מדיחין אותו בחמין בשבת וכו' — צריך לאוקומא כבלי שני, דבכלי ראשון אפילו הרהר אסורה. וקשה:
55 דקתני דוק מדיחין, אבל שורין — לא. והבא גבי תבלין קתני: אבל נתון לתוך הקערה או לתוך התמחוי — דהיינו אפילו שורין ואומר רבינו יצחק: דהתם מיירי במידי דבר ביטול, וכששורין
56 אותו אפילו כבלי שני — מיחו כמבשל. אבל תבלין עשוין למתק הקדירה, ולא מיחו כמבשל. ובירושלמי בפרק "כירה" בעי: מהו ליתן תבלין מלמטה ולערוט עליהן מלמעלה? ר' יונה
57 אומר: אסור, דעירוי כבלי ראשון הוא. חילה דר' יונה מן הדא: "זכלי חרש אשר תבושל בו ישבר" — אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכו רותחו. ודחי ר' אסי תמן: כלי חרס בולע — תבלין
58 אינו מבשל. התיב ר' אסי בר בון: והתניא אף כבלי נחשת כך. אית לך למימר כלי נחשת בלע? בתמיה. רבא מחו ליה קידרא בחסיי — פירש הקונטרס: קימחא דאבישונא. וקשה: דהא
59 לעיל (ט"ב, אסרין), ולכא מאן דפליגו ונראה לרבינו יצחק: כדפירש בערוך "בחסיי" — קמח של ערשים, דאין דרכם לכא ליידי חימוץ כל כך.

אחרות
אחרות

פסחים דף מ עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שלישי) קלא

מדוע לא העמיד רב חסדא כרבי יוסי. משיבה הגמרא: **כי אִשְׁמְעִינוּ** 62
לֵיה – אימתי שמענו **לְרַבִּי יוֹסִי** שסבר שהחומץ מצמיח את 63
השעורים ואינו מניחן להחמיץ, **הֲנֵי מִיְלֵי דְאִיתִיהּ פְּעִינְהּ** – דברים 64
אלו אמורים דווקא כשהחומץ עומד בעינו, כלומר בפני עצמו, 65
ולא נתערב בדבר אחר, **אֲבָל עַל יְדֵי תַעְרוּבָתָא**, כלומר כשהוא 66
מעורב בדבר אחר, **לָא**, ושמא באופן זה גם רבי יוסי מודה שאין 67
החומץ מונע החימוץ, ולכן לא ניתן להעמיד את דברי היש 68
אומרים כדעת רבי יוסי, והוצרך רב חסדא להעמיד דבריהם 69
דווקא כרבי יהודה. 70
דעה אחרת בענין מלילת קמח בתבשיל בפסח: **עוֹלָא אָמַר**, אָחֵר זֶה 71
וְאָחֵר זֶה – בין אם נתן לתבשיל תחילה את הקמח ואחר כך את 72
החומץ, ובין אם נתן תחילה את החומץ ואחר כך את הקמח, **אָסוּר** 73
בפסח, **מְשוּם הַרְחָקָה**, וכדרך המשל **לְךָ לְךָ אֲמַרְיִנְיָ נְיָרָא סְחוּר** 74
סְחוּר לְבָרְקָא לָא תִקְרַב – אומרים לניזר האסור בגפן ובין (במדבר) 75
לָךְ והתרחק מן הכרם ואל תקרב אל סביבותיו, אף שזה מותר 76
לו ונאסר רק באכילת הענבים, כדי שלא יכשל באיסור אכילתם, 77
ואף כאן אסרו מלילת הקמח בתבשיל אף כשנתן עליו חומץ בעין, 78
כדי שלא יבואו להתיר בחומץ מעורב בתבשיל. 79
הלכה בענין מלילת תבשיל בקמח בפסח מחטים שהתייבשו 80
בתנור: **רַב פְּסִי שְׂרִי לֵיהּ לְבִנְיָדִיקָא דְבֵי רִישׁ גְּלוּתָא** – התיר 81
לנחתומים [האופים והמבשלים] שבביתו של ראש הגולה, 82
לְמַמְתָּה – לערב את התבשיל שבקִדְרָה בְּחִסְסֵי – בקמח שנתן 83
מחטים שהתייבשו בתנור, כיון שנחשב בקמח אפיו שאינו מחמיץ. 84
דעה חולקת: **אָמַר רַבָּא**, **אִיבָא דְשְׂרִי בֵי הַאי מִילְתָא** – וכי יש מי 85
שמתיר דבר כזה **בְּדוּבְקָתָא דְשִׁכְחֵי עֲבָדֵי** – במקום שמצויים בו 86
עבדים [וכגון בבית ראש הגולה], **בְּמַזְלוּלִים** ביותר באיסורים, והרי 87
יש חשש שמא יבואו לעשות כן גם בקמח סתם. לשון אחר בזה: 88
אִיבָא דְאָמְרֵי – יש אומרים, **רַבָּא גּוֹפֵא מַחֵי לָהּ קִדְרָא בְּחִסְסֵי** – 89
רבא עצמו נתן לתוך התבשיל קמח מחטים שהתייבשו בתנור, ולא 90
חשש שמא יבואו לעשות כך בקמח סתם אלא בבית ראש הגולה, 91
שמצויים בו עבדים שאינם הגונים, וחשודים לעבור על איסורים. 92

משנה

המשנה דנה בנתינת קמח לתוך דברים חריפים: **אֵין נוֹתֵינן קֶמַח** 94
לְתוֹךְ חֲרוּצֹת – מין מאכל העשוי ממיני פירות ומעורב בו חומץ או 95
לְתוֹךְ הַחֲרָדֵל בפסח, כיון שהוא מחמיץ בתוכם. **וּבְדִיעֵבַד אִם נִתַּן** 96
קמח בחרדל, **יֵאבָל** אותו מִיָּד קודם שיחמיץ, כיון שחזוקו של 97
החרדל מונע את מהירות החימוץ. **וְרַבִּי מְאִיר אִיבָר לֵאבּוּלוּ אִפִּילוּ** 98
מיד. 99
המשנה דנה באיסור לאכול את הפסח כשאינו צלי אלא נא או 100
מבושיל: **אֵין מְבַשְׁלִין אֵת קֶרֶבן הַפֶּסַח**, **לֹא בְּמִשְׁקֵין** כגון מים, יין, שמן 101
ודבש, ואף **לֹא בְּמֵי פִירוֹת** כגון מי תותים תפוחים ורימונים וכיוצא 102
בהם, ואף שלא נאמר באיסור זה אלא בישול במים. **אֲבָל סְבִינָא** את 103
קרבת הפסח בשעת צלייתו **וּמְבַשְׁלִין** אותו בשעת אכילתו **בְּהֵן** – 104
במשקים ובמי פירות. 105
הלכה בענין דבר המחמיץ: **מִי תִשְׁמִישׁוּ שֶׁל נִחְתוּם** – מים שהאופה 106
נותן בהם את ידיו ומצננן בשעה שעורך ומחליק את המצה, **יִשְׁכַּבּוּ** 107
מיד, **מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְחַמְצִין** – שבידיים העוסקות בעיסה דבוקים שירי 108
בצק ומחמיצים את המים. 109

גמרא

שנינו במשנה: אין נותנין קמח לתוך חרוסת או לתוך חרדל, ואם 111
נתן יאכל מיד, ורבי מאיר אוסר. הגמרא מבארת באיזה אופן 112
נחלקו: **אָמַר רַב פְּהֵנְא**, **מְחַלְקֵת חֲכָמִים** ורבי מאיר היא כשנתן קמח 113
לְתוֹךְ הַחֲרָדֵל, שבוה סוברים חכמים שיאכל מיד, כיון שחזוק 114
החרדל חז מזה, ואינו מניח לקמח להחמיץ מהר, ורבי מאיר 115
חולק ואוסר גם בזה. **אֲבָל** אם נתן קמח **לְתוֹךְ חֲרוּצֹת**, שאין חזוקו כל 116
כך, **לְדַבְרֵי חֶבֶל** אסור באכילה **וְיִשְׂרָף מִיָּד**, שהחומץ שבחרוסת 117
כשהוא צונן ממחר את החימוץ. 118
סיוע לרב כהנא מברייתא: **תַּנְיָא נְמִי הָבֵי**, **אֵין נוֹתֵינן קֶמַח לְתוֹךְ** 119

מְנַקְמָא לֵיה אִימִיה בְּאֶרְבֵי – אמו היתה לוקחת עבורו קערה מלאה 1
חטים, ששמרתן משעת קצירתן, ונוהרת בהן הרבה, ומצניעתן 2
בפני עצמן לצורך הפסח. 3
הלכה בענין מכירת חטים שנישירו במים לנכרי: **הָהוּא אֲרָבָא דְחִיטֵי** 4
– היתה ספינה מלאה חטים, **דְּמִבְּעָא בְּחִישְׁתָּא** – שטבעה בנהר 5
ששמו 'חישתא' קודם הפסח, ועל ידי כך נישרו החטים שהיו בה 6
במי הנהר, **שְׂרָיָא רַבָּא לְבִנְיָנֵי** – התיר רבא למכור חטים אלו קודם 7
הפסח לְבְנֵי רַבָּא, אך לא לישראל. 8
קושיא על רבא: **אִיתִיבֵיהּ [הקשה] רַבָּה בְּרַ לִינְיָא לְרַבָּא**, שנינו 9
בברייתא, **בְּגַד שְׂאבֵד בּוֹ בְּלֵאִים** – בגד שנארג מחוטי צמר ופשתן 10
יחד ונאסר בלבישה באיסור כלאים, ולא ניכר בבגד שהוא כלאים, 11
משום שרק חוט אחד של פשתן או צמר היה ארוג בו, **חֲרִי זֶה לָא** 12
יִמְכְּרֵנוּ – לא ימכור את הבגד לְבְנֵי רַבָּא, שמא ימכרנו הנכרי לישראל 13
אחר, ולא ידע שיש בו כלאים וילבשנו, ויכשל באיסור כלאים. וכן 14
לֹא יַעֲשֶׂה בּוֹ – בבגד זה **מְרַדְעַת לְחֻמוֹר**, והוא כעין אוכף שמניחים 15
עליו לחממו, למאן אחר כך יטלנו משם ויתפרנו בבגדו. **אֲבָל עוֹשִׂין** 16
אוֹתוֹ תְּבַרְכִין לְמַת, כיון שהמת עצמו פטור מן המצוות ואינו אסור 17
בכלאים, וגם אין חשש שמא יטלנו ויתפרנו בבגדו, כיון שבגדי מת 18
אסורים בהנאה. דייק רבה בר ליואי, **לְבְנֵי רַבָּא מְעַמָּא לָא** – מה 19
הטעם שלא ימכור לנכרי בגד שאבד בו כלאים, **לָאוּ** – האם לא 20
מְשוּם דְּהָדֵד מוֹבִין – שיש חשש שמא יחזור הנכרי וימכרנו לְיִשְׂרָאֵל 21
אחר, ומאותו טעם יש לאסור גם מכירת חטים שטבעו בנהר קודם 22
הפסח לנכרי, שמא ימכרם לישראל אחר, שכיון שאין החימוץ 23
ניכר בהם, לא ידע שהחמיצו ויאכלם בפסח. 24
רבא חזר בו מחמת קושיא זו: **הָדֵד [חזרו] וְאָמַר רַבָּא**, **לְבִנְיָנֵיהּ קֶמַח** 25
קָבָא – ימכור כל קב מחטים אלו בפני עצמו לְיִשְׂרָאֵל, ולא ימכור 26
הרבה לאיש אחד, **כִּי הֵיבֵי דְבָלְיָא קָמִי פִּיסְחָא** – כדי שיכלו כל 27
החטים לפני פסח. 28
הגמרא מביאה ברייתא הדנה בנתינת קמח לתוך תבשיל בפסח: 29
תַּנְי רַבֵּנּוּ, **אֵין מוֹלְלִין אֵת הַקִּדְרָה** בקמח, כלומר אין נותנים קמח 30
לתוך תבשיל שיש בתוכו מים בְּפִסְחָה, כשעדיין לא רתח התבשיל, 31
שעד שירתיח עלול הקמח שבתבשיל להחמיץ, **וְהַרְצָה שִׁימְלוּל**, 32
נוֹתֵן אֵת הַקֶּמַח בתבשיל ומיד **אָחֵר קֶף נוֹתֵן** עליו **אֵת הַחוּמִץ**, 33
שהחומץ מבשל את הקמח ואינו מניחו להחמיץ. אך לא יתן קודם 34
את החומץ, כיון שלאחר שהחומץ כבר נתערב בתבשיל, תש כוחו 35
ואינו מבשל את הקמח הניתן לתוכו. **וְיֵשׁ אוֹמְרִים**, אף נוֹתֵן קודם 36
אֵת הַחוּמִץ בתבשיל **וְאָחֵר קֶף נוֹתֵן אֵת הַקֶּמַח**, שלדעתם גם לאחר 37
שהחומץ נתערב בתבשיל, הוא מבשל את הקמח ואינו מניחו 38
להחמיץ. 39
מבררת הגמרא: **מָאן** – מי הם **יֵשׁ אוֹמְרִים** אלו. משיבה הגמרא: 40
אָמַר רַב הֲסָרָא, **רַבִּי יְהוּדָה הִיא**, **הֲתַנּוּ (שבת מב), הַאִילָפֶס** – מין כלי 41
בישול [והקִדְרָה שְׁהַעֲבִירִין מעל האש בערב שבת עם חשיכה 42
כשהם מְרוּתְחִין], **לֹא יִתֵּן לְתוֹכָן תְּבַלִּין** לאחר שהחשיך, משום שכלי 43
ראשון ו–כלי שבישל בו על גבי האש [מבשל את מה שבתוכו אף 44
לאחר שהעבירוהו מן האש, ונמצא שהוא מבשל את התבלין 45
בשבת ועובר על איסור בישול. **אֲבָל** נוֹתֵן הוא תבלין **לְתוֹךְ הַקִּדְרָה** 46
אוֹ לְתוֹךְ הַתְּמַחִיז ו–בעין קערה גדולה שעירו לתוכם תבשיל מן 47
הקִדְרָה או מן האיילפס, שכן כלי שני הם, וכלי שני אינו מבשל. 48
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר, **לְבָל הוּא נוֹתֵן** – מותר בשבת לתת תבלין לתוך 49
כל מאכל הנמצא בכלי שני, חוץ מְדַרְבָּי [דבר מאכל] שֶׁשֶׁשׁ בּוֹ חוּמִץ 50
– רוטב הנוסף מן הדגים כשכובשים אותם במכבש, שלא יתן 51
לתוכם תבלין בשבת, משום שהם מבשלים את התבלין אף בכלי 52
שני. ומבואר שסובר שהחומץ מבשל גם לאחר שנתערב בתבשיל, 53
וממילא גם מותר לתת קמח לתוך תבשיל שנתערב בו חומץ, 54
שמבשל את הקמח ואינו מניחו להחמיץ. 55
שואלת הגמרא: **וְנִקְבָּהּ** – ויעמיד רב חסדא את דברי היש אומרים 56
בְּרַבִּי יוֹסִי, **(רַתְנָא) [רַתְנָא]** בברייתא (לעיל ע"א), **רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר**, 57
שעורים שלתתן [שרה אותן] במים, ורואה שמתנפחות וחושש 58
שיחמיצו, שוֹמֵן בְּחוּמִץ, וְחוּמִץ צוֹמְתֵן ו–מחברן ומהדקן] ואינו 59
מניחן להחמיץ. וסברה הגמרא עתה, שגם כאשר החומץ מעורב 60
בתבשיל ואינו בעין, אינו מניח לקמח הניתן בו להחמיץ, ואם כן 61

61 לאיסור, כיון שהוא כמין בישול.
 62 מבררת הגמרא: ורַבֵּנָן הָאֵי בְּשֵׁל מְבוּשֵׁל מָא עֲבָדֵי לָהּ – מאחר
 63 שחכמים לא דרשו מ'בושל' לרבות איסור אכילת פסח
 64 שנתבשל בשאר משקים, מה הם דורשים מכפילות זו. משיבה
 65 הגמרא: מְכַפְּי לֵיה לְבִדְתַּנְיָא – היא נצרכת להם ללמד הלכה כפי
 66 שהיא שנויה בברייתא. ששנינו בברייתא, בְּשֵׁל לִקְרֹבן הִפְסח וְאַחַר
 67 כֶּךָ צֵלָא, או שְׂצֵלָא וְאַחַר כֶּךָ בְּשֵׁל, חייב מלקות על אכילתו,
 68 משום שעבר על לא תעשה של 'אל תאכלו וגו' וְבִשֵׁל מְבוּשֵׁל.
 69 ואיסור זה נלמד מהכפילות 'ובשל מבושל' לרבות שאכילת פסח
 70 מבושול אסורה בכל אופן של בישול.
 71 מקשה הגמרא: בְּשֵׁלָא – אמנם מובן שאם בְּשֵׁל וְאַחַר כֶּךָ צֵלָא
 72 חָיִיב, דְּהָא בְּשֵׁלִיה – שהרי בישלו תחילה וכבר נעשה מבושול, ואין
 73 הצליה לאחר הבישול מבטלת את הבישול, אֵלָא צֵלָא וְאַחַר כֶּךָ
 74 בְּשֵׁל, הָא – הרי באופן זה צֵלִי אֵשׁ הוּא, אלא שאחר כך בישלו,
 75 ואין הבישול מבטל את הצליה שקדמה לו, וְאַמַּאי – מדוע חייב על
 76 אכילתו.
 77 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב כְּהֵנָּא, הָא מְנֵי – ברייתא זו כשיטת מי
 78 היא שנויה, כשיטת רבי יוסי היא, דְּתַנְיָא – ששנינו בברייתא, יוֹצֵאִין
 79 – ניתן לצאת ידי חובת מצות אכילת מצה בְּרִיקָא – מאפה דק ורך
 80 הַשְּׂרִיב בתבשיל לאחר אפייתו, וְכַמְבוּשֵׁל שְׂלָא נִימוּחַ – וכן ניתן
 81 לצאת ידי חובת מצה בריקא שנתבשל אם הוא קיים ולא נמס
 82 לגמרי, שעדיין הוא קרוי לחם, דְּבִרְי רַבִּי מַאֲרִי. רַבִּי יוֹסִי אָמַר,
 83 יוֹצֵאִין בְּרִיקָא הַשְּׂרִיב, אֲבָל לֹא בְּרִיקָא מְבוּשֵׁל וְאַף עַל פִּי שְׂלָא נִימוּחַ,
 84 משום שהבישול מבטל ממנו שם לחם שהיה לו לאחר שנאפה.
 85 ומבואר שלדעת רבי יוסי דבר שנאפה ואחר כך נתבשל נחשב
 86 כמבושול, והוא הדין שדבר שנצלה ואחר כך נתבשל, הבישול
 87 שלאחר הצליה מבטל את הצליה, ולכן פסח שנתבשל לאחר
 88 צלייתו נאסר באכילה.
 89 תירוצו אחר: עוֹלָא אָמַר, אֲפִילוּ תִימָא – אף אם תאמר שהברייתא
 90 שנויה בשיטת רבי מאיר שאין הבישול שלאחר האפיה או הצליה
 91 נחשב כמבושול, גם לא קשה מדוע פסח שנצלה ואחר כך נתבשל
 92 אסור, שכן שְׂאֵנִי הָא – כאן באיסור פסח מבושול שונה ההלכה,
 93 כיון דְּאָמַר קְרָא – שנאמר בפסוק וְבִשֵׁל מְבוּשֵׁל בכפילות הלשון,
 94 למדים לאסור בישול מִכָּל מְקוֹם, אף אם נתבשל לאחר שנצלה,
 95 וגזירת הכתוב היא.
 96 הגמרא מביאה ברייתא בענין אכילת פסח חרוך: תְּנִי רַבֵּנָן, יָבֹול
 97 היית לומר שקרבן פסח שְׂצֵלָא כָּל צוּרְבוּ – יותר מכפי הראוי לו,
 98 וְהָא חָיִיב מַלְקוֹת עַל אֲכִילָתוֹ, משום שעבר על לא תעשה, שנאמר
 99 (שמות יב ט) 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ וגו' כִּי אִם צֵלִי אֵשׁ, וזה אינו צלי אש,
 100 אלא שרוף באש, תְּלַמּוּד לּוּמַר – מלמדנו הכתוב (ש) 'אל תאכלו
 101 מִמֶּנּוּ נָא וְבִשֵׁל מְבוּשֵׁל בְּמִים, שדווקא כשהפסח נָא – צלוי, אך אינו
 102 צלוי דיו וְבִשֵׁל מְבוּשֵׁל, אֲמַרְתִּי לָךְ שֵׁלָא לֹאכְלוּ, ולא בְּשֵׁלָא כָּל
 103 צוּרְבוּ – יותר מכפי שראוי לו, ולכן פסח על אכילתו.
 104 מבררת הגמרא: חֵיבֵי דְמֵי – באיזה אופן הוא צליה כל צורכו, אָמַר
 105 רַב אֲשֵׁי, דְשִׁנְיָא חֲרוּבָא – שחרך את הפסח ושרפו.
 106 ברייתא אחרת בענין אכילת פסח חי: תְּנִי רַבֵּנָן, יָבֹול היית לומר
 107 שאם אֲבָל מִן הִפְסח בְּזֵית בֶּשֶׂר כְּשֵׁהוּא חֵי, דהיינו שלא נצלה כלל,
 108 וְהָא חָיִיב מַלְקוֹת מִשׁוּם שֵׁעֵבַר עַל מַה שֵׁנֵאמַר (ש) 'אל תאכלו
 109 מִמֶּנּוּ וגו' כִּי אִם צֵלִי אֵשׁ, תְּלַמּוּד לּוּמַר – מלמדנו הכתוב 'אל
 110 תאכלו מִמֶּנּוּ נָא וְבִשֵׁל מְבוּשֵׁל, שדווקא כשהפסח נָא – צלוי אך
 111 אינו צלוי דיו וְבִשֵׁל – ולו שהוא מבושול אֲמַרְתִּי לָךְ שֵׁחִיבִים עַל
 112 אכילתו, ולא כשהפסח חֵי ולא נצלה. אמנם יָבֹול היית לומר שלא
 113 רק שאינו חייב מלקות על אכילתו, אלא אף וְהָא מוֹתֵר לְכַתְּחִילָה
 114 לאוכלו חי ואין בכך שום איסור, תְּלַמּוּד לּוּמַר – מלמדנו הכתוב
 115 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ נָא כִּי אִם צֵלִי אֵשׁ, שיש לאוכלו רק כשהוא
 116 צלוי, ולא כשאינו צלוי אלא חי.
 117 מבררת הגמרא: חֵיבֵי דְמֵי – מה הוא בשר נָא שנאסר באכילה
 118 בקרבן הפסח, אָמַר רַב, כְּדָאֲמַר פְּרִסְתָּא – אותה צליה שנקראת
 119 בלשון פרסי 'אֲבִרְנִים', בלשון הקודש נקראת 'נָא', והוא בשר צלוי
 120 אך אינו צלוי דיו.

1 אֲחֻרוֹת קָאָמַר טַר – מה שאמרת הלכה כדברי חכמים שאמרו
 2 'אבל מיד', האם היינו אף על חרוסת שניתן בה קמח, שאף בה
 3 נחלקו חכמים והתירוה באכילה מיד, או אֲחֻרְדֵּל קָאָמַר טַר – או
 4 שמא רק על חרדל שניתן בו קמח אמרת שהתירוהו והלכה
 5 כמותם, אך את החרוסת לא התירו.
 6 אָמַר לֵיה רַב הוּנָא בְּנו שֵׁל רַב יְהוּדָה, לְמָאֵי נִפְקָא מִיָּה – לאיזה
 7 ענין אתה צריך לדעת זאת. אמר לו רב נחמן בר יצחק, לְדַבְרֵי רַב
 8 כְּהֵנָּא שְׁחִילַק בִּינְהוּם, דְּאָמַר רַב כְּהֵנָּא, הַמְּחַלְקֵת שֵׁל חֲכָמִים וְרַבִּי
 9 מֵאִיר, הָאֵם יֵאבֹול מִיד או יִשְׁרַף מִיד הִיא רַק בְּנוֹתָן קַמַח לְתוֹךְ
 10 הַחֲרָדֵל, אֲבָל כְּשֵׁנוֹתוֹ לְתוֹךְ הַחֲרוּסֵת לְדַבְרֵי הַכָּל יִשְׁרַף מִיד, ואם
 11 אמרת דבריך שהלכה כחכמים גם בחרוסת, הרי שאתה חולק בזה
 12 על דברי רב כהנא, וסובר שהמחלוקת היא בין בחרדל ובין
 13 בחרוסת.
 14 אָמַר לֵיה רַב הוּנָא בְּנו שֵׁל רַב יְהוּדָה, לֹא שְׁמִיעַ לִי – לא שמעתי
 15 את דברי רב כהנא, פְּלוּמֵר, לֹא כְּבִירָא לִי – אינני סובר כדבריו
 16 שיש בזה חילוק, אלא חכמים התירו לאכול מיד גם בחרוסת
 17 שניתן בה קמח, והלכה כמותם.
 18 מביאה הגמרא הוכחה כרב כהנא: אָמַר רַב אֲשֵׁי, כְּוֹתִיהָ דְרַב כְּהֵנָּא
 19 מִסְתַּבְּרָא – מסתבר כשיטתו של רב כהנא שחכמים התירו רק
 20 בחרדל ולא בחרוסת, מִמַּה דְאָמַר שְׁמוּאֵל, שְׂאִין הִלְבָּה רַבִּי יוֹסִי
 21 שאמר לעיל (מ). שהחומץ מצמית את השעורים שלתתן ומונען
 22 מלהחמיץ, אלא החומץ אינו מצמית ואינו מונע חימוץ. מָאֵי לָא
 23 – האם לא משמע מזה, דְּצִפּוֹתֵי הוּא דְלֹא צְמִית הָא חֲמוּצֵי מְחַמְצָא
 24 – שכיון שאינו מצמית את השעורים שהחלו להתנפה, הרי הוא
 25 כשאר משקים שממחרים את חימוץ הקמח הניתן לתוכם, וכיון
 26 שבחרוסת מעורב חומץ, הרי הוא ממחר להחמיץ את הקמח הניתן
 27 לתוכו, ומוכח ששמואל סבר כרב כהנא שחכמים נחלקו דווקא
 28 בחרדל, אך בחרוסת שניתן בה קמח מודים שתשרף מיד משום
 29 החומץ שבה.
 30 הגמרא דוחה את הראיה: לֹא – אין ראיה מדברי שמואל שחכמים
 31 מודים שחרוסת שמועורב בה חומץ מחמיצה את הקמח הניתן
 32 לתוכה, שכן דִּילְמָא לֹא מְצַמֵּת צְמִית וְלֹא חֲמוּצֵי מְחַמְצֵי – שמא אף
 33 שאין החומץ מונע את חימוץ השעורים שהחלו להחמיץ, מכל
 34 מקום גם אינו ממחר את החימוץ, אלא מחמיץ רק לאחר שיעור
 35 חימוץ של עיסה רגילה, ולכן מותר לאוכלו מיד קודם שיתחמיץ.
 36 שנינו במשנה: אִין מְבַשְּׁלִין וְכו' את הפסח לא במשקין ולא במי
 37 פירות.
 38 הגמרא מביאה ברייתא במקור דין זה: תְּנִי רַבֵּנָן, נֵאמַר בְּקִרְבַן
 39 הִפְסח (שמות יב ט) 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ נָא וְבִשֵׁל מְבוּשֵׁל בְּמִים, ויש
 40 לדייק, אִין לִי ללמוד מפסוק זה אֵלָא שֵׁאִסוּר לֹאכְלוּ כְּשֵׁהוּא
 41 מבושול ב'מִים', אך כשהוא מבושול בְּשֵׂאֵר מְשַׁקִּין, מְנִיין שֵׁאִסוּר
 42 לאוכלו. אֲמַרְתִּי, מִכָּל וְחֻמְרָא נִלְמַד זֹאת, וְמַה מִּים שְׂאִין מְנִינִין מְעַמֵּן
 43 – שאינם נותנים טעם בבשר, מכל מקום אֲסוּרִין – אסור לאכול
 44 את קרבן הפסח שנתבשל בהם, שְׂאֵר מְשַׁקִּין, שְׂשִׁמְפִינִין מְעַמֵּן –
 45 שנותנים טעם בבשר, לֹא כָּל שְׂפָן שִׁבְשַׁר הִפְסח שנתבשל בהם
 46 נאסר באכילה.
 47 רַבִּי אֲמַר, לְמַדִּים אֵת הָאִיסוּר אֵף בְּשֵׂאֵר מְשַׁקִּים מִעַצֵּם הִפְסוּקָא,
 48 נֵאמַר בְּמִים, אִין לִי ללמוד לאסור לאכול קרבן פסח אֵלָא כְּשֵׁהוּא
 49 מבושול ב'מִים, כשהוא מבושול בְּשֵׂאֵר מְשַׁקִּין, מְנִיין שֵׁאִסוּר לֹאכְלוּ,
 50 תְּלַמּוּד לּוּמַר – מלמדנו הכפילות שבכתוב 'בְּשֵׁל מְבוּשֵׁל, שהיה
 51 יכול לומר רק 'נָא ומבושול במים, שִׁמְכָל מְקוֹם אִסוּר לֹאכְלוּ
 52 כשהוא מבושול, אף אם נתבשל בשאר משקים.
 53 מבררת הגמרא את החילוק להלכה בין מקורות האיסור: מָאֵי
 54 בְּנִיחֵיהּ – מה ההבדל בין שני לימודים אלו, אֵיכָא בְּנִיחֵיהּ צֵלִי קְרָד
 55 – יש הבדל בין הלימודים באופן שצלה את בשר הפסח ב'קִרְד',
 56 דהיינו בתוך קדירה שאין בה מים או משקה אחר, שהוא מתבשל
 57 בתוך המים הנפלטים משמנו, שלחכמים שלמדו לאסור בישול
 58 בשאר משקים בכל וחומר ממים, משום שנותנים טעם בבשר,
 59 באופן זה אין ללמוד ממים, שהיה באופן זה אינו נותן טעם בבשר,
 60 ומותר לאוכלו, ולרבי שלמד מ'בושול מבושול', אף אופן זה נתרבה

פסחים. פרק שני – כל שעה דף מא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ)

קלג

תוספות

1 לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי – אף על גב דתניא כוותיה, קסבר: מתניתין פליגא.
2 **מדאמר** שמואל אין הלכה כרבי יוסי – השתא מדמי חומץ לחרוסת. ועל כן נראה
3 לרבינו יצחק דעולא דאמר לעיל בין כך ובין כך אסור – משום לך לך אמרינן נזירא סחור
4 סחור לכרמא לא תקרב – פליג אדרב כהנא. דהא רב כהנא דאמר אבל לתוך חרוסת לדברי
5 הכל ישוק. ולעולא לא אסר אלא משום לך לך
6 אמרינן. **מאי** לא מדלא מצמת מחממ – קשה
7 לרבינו יצחק, דלעיל קאמר: יש אומרים אף נותן
8 את החומץ, ואחר כך וכו'. ופריך: ולקמא בר'
9 יוסי, דאמר שורן בחומץ וחומץ צומח. משמע
10 דתנא קמא דיש אומרים – היינו תנא קמא דר'
11 יוסי, דלית ליה החומץ צמית. ואפילו הכי קאמר
12 נותן הקמח ואחר כך נותן את החומץ, אלמא
13 קסבר: אף על גב דלא צמית – חממו נמי לא
14 מחממו! ואומר רבינו יצחק, דלעיל איירי לפי
15 המסקנא דהבא.
16 **אין** מבשלים את הפסח לא במשקין וכו' –
17 תימא: למה שנוא כאן? אי משום דתנא
18 ירוקת שלוקות ומבושלות – אם כן מיד היה לו
19 לשנות בסמוך אחריה. **איכא** ביניהו צלי קדר
20 – פירושו: אי לוקח עליו אי לא. אבל לכולי גמלא
21 פסול הוי, ועשה נמי אית ביה דצלי מחמת דבר
22 אחר הוא, כדאמרינן בריש "ביצד צולין" (לקמן
23 ע"ג). נפק מרובט על הירס חזור עליו – טיול
24 את מקומו. נגע בחרסו של תנור – יקלחו את
25 מקומו. וכן שאר משקין לא איצטרך למילף אלא
26 לענין מלקות, אבל פשיטא דלכל הפחות איכא
27 עשה ד"כי אם צלי אש". ואם תאמר: והיכי ליקח
28 שאר משקין מקל וחומר? והא אין מוזהרין מן
29 הדקין ויש לומר: דהאי קל וחומר אינו אלא מגלה
30 דבישול דקרא איירי אף בשאר משקין.
31 **אמר** רב כהנא הא מני ר' יוסי היא – תימא:
32 דרב כהנא דמוקי לה כרבי יוסי, לרבנן
33 האי "בשל מבושל" מאי עבדי להו? דצלאו ואחר
34 דבשל – לא עריך קרא, דמסברא דהיכי ליקח
35 דבישול מבטל הצליה, כדאמר רבי יוסי גבי מצה.
36 ויש לומר: דרב כהנא סבר דרבי יוסי ליקח מבישל
37 מבושל" דבישול מבטל אפיה.
38 **אבל** לא במבושול – פירש הקונטרס: דבישול
39 מבטל ליה מתורת לחם. ולפירושו מיירי
40 בבלייתו רבה, דבלייתו עבה לא נפיק מתורת
41 לחם, כדפירש לעיל. ורבינו יצחק מפרש: דמיירי
42 בבלייתו עבה, ופסולו משום מצה עשירה. ומייתי
43 דכי היכי דסבר רבי יוסי דבישול מפיק ליה מתורת
44 אפיה לשוויה מצה עשירה, כאילו לא נאפה –
45 הכי נמי גבי פסח עקר מיניה בישול שם צליה.
46 **עולא** אמר אפילו תימא ר' מאיר וכו' – הבא
47 מדמי פסח לבישול מצה, והיינו דלא
48 במסקנא ד"ביצד מברכין" (ברכות לחג) דקאמר
49 התם עולא משמיה דר' יוחנן: שלקות מברכין
50 עליהם "שהכל". לרבי יוסי דאית ליה הכא גבי
51 מצה דבישול מבטל האפיה – הכי נמי בישול
52 מבטל מהם שם ירק. ודחי: עד כאן לא קאמר רבי
53 יוסי אלא דבעינן טעם מצה. ועולא לטעמיה, דלא
54 בעי לדחויא הכא טעמא דרבי יוסי דבעינן טעם
55 מצה. והתם נמי קאמר דלרבי יוסי מברך "שהכל".
56 **אבל** כוית נא לוקח שתיים – משום נא ומשום כי אם צלי אש דהוי כאלו תאכלו כי אם צלי אש – הקשה הרב רבינו יעקב דאורליינ"ש: אמאי חשיבין בריש "אלו נערו" (כתובות
57 ל,א) בעולה לכהן גדול בעשה גרידא ד"כי אם בתולה מעמך" כתיב. האי כי היכי דחשיבין הכא כי אם צלי אש בלאו – הכי נמי הוה ליה לאיחשובי בעולה לכהן גדול בלאו, דהוי
58 כאילו כתיב "לא יקח כי אם בתולה" ויש לומר: דכי אם בתולה לא חשיב לאו – משום דסיפא דקרא מוכח עליו דהוי עשה, דכתיב: "כי אם בתולה מעמך יקח אשה".

1 **אחרות קאמר** – מי אית לך דרבנן נמי אחרות פליגי. לא סבירא לי – אלא בחרות
2 נמי שרו, והלכה כמותן, כוותיה דרב כהנא מסתברא – דאמר: רבנן אחרות לא פליגי,
3 וכי אמר שמואל הלכה כחכמים – אחרדל קאמר. אין הלכה כרבי יוסי – דאמר לעיל
4 חומץ צומח. **מאי לאו** – מדלא צמית חטין שהתחילו לינפח כבר, אלמא כשאר משקין
5 הוא – אחמועי נמי מחממ את הניתן מתחלה
6 לתוכו, כדרב כהנא. אלמא: שמואל כרב כהנא
7 סבירא ליה. וכי קאמר שמואל הלכה כחכמים
8 – אחרדל קאמר, ולא אחרות. לא מיצמת
9 צמית – את שהתחילו להחמין, ולא מחממ נמי
10 את הניתן לתוכו, דלא הוי כמים. כמים –
11 "ובשל מבושל במים". שפפין עטמן – שנותן
12 בו טעם שלהן. ובשל מבושל – רבויא הוא,
13 דדעה ליה למיכתב "לא מבושל". צלי קדר –
14 שמבשלין אותו בקדיחה בלא מים ובלא שום
15 משקה, אלא מים הנפלטין משמנו. למאן דיליף
16 לה מקי"ו – הבא שרי, לרבי דיליף מרביא –
17 האי נמי "בשל מבושל" הוא. חייב – מלקות על
18 אכילתו. רבי יוסי היא – דאמר: בישול לאתר
19 אפיה – בישול הוא. ויצאין – ידי חובת מצה
20 ברקיק השרוי במבושול לאתר אפיהו. ואף על פי
21 שמתמסס – לחם הוא, כל זמן שהוא קיים,
22 שלא נימוח לגמרי. וכן במבושול. אבל לא
23 במבושול – דלאו לחם קרינא ביה, ואף על פי
24 שכבר נאפה בתנור – והאילו חזור ובישלו –
25 ביטלו מתורת לחם. שאני הכא דבייה קרא –
26 "ובשל מבושל". דהוי ליה למכתב ומבושול,
27 וגזירת הכתוב הוא בפסח. יכול צלאו כל צורבו
28 – ואחר כך בשלו יהא חייבו והאי תנא הוא
29 דאמר לעיל: צלאו ואחר כך בישלו – חייב.
30 לישנא אחרינא: יכול צלאו כל צורבו, דשויא
31 חרובא, כדמפרש, היא חייבו דלאו צלי אש
32 הוא, אלא קלי אש, ושרוף. וזה עיקר, וראשון
33 אינו כלום: דההוא תנא, כיון דרבי קרא צלאו
34 ואחר כך בישלו, מה לי שויה חרובא מה לי לא
35 שויה? חרובא – שרוף. חי – לגמרי, שלא
36 נצלה כלל. נא – צלי ואינו צלי. יכול יהא מותר
37 – לאכול ממנו חי לכתחלה, דאפילו איסורא
38 נמי ליכא, תלמוד לומר: "אל תאכלו ממנו נא,
39 כי אם צלי אש", ולא זה שאינו צלי. והוא לאו
40 שבכללות, והאי תנא סבר: אין לוקח על לאו
41 שבכללות, כדאמרי פירסא אברנים – אותה
42 צליה שבשלו פרי קרויה אברנים, בלשון
43 הקודש קרי נא. חמי מבריא – מעינות רותחין.
44 פסח שבישלו בחמי מבריא חייב – על אכילתו.
45 וקא טלקא דעתך משום דלא תאכל מבושל.
46 דלא תולדות אש היא – הלכך לאו בישול
47 הוא, דליהוי חייב משום אב מלאכה. משום צלי
48 אש – לאו דלא תאכל כי אם צלי אש איכא,
49 ולא לאו דבישול. וסבר לוקח על לאו
50 שבכללות. בהדיא – דחייב רב חסדא משום
51 צלי אש, ולא משום בישול.
52 **נתן מתני לה להא דרב חסדא בהדיא, אמר רב חסדא:** המבשיל בחמי מבריא בשבת –
53 פטור, ופסח שבשלו בחמי מבריא – חייב, שעבר משום "צלי אש". אמר רבא: אכלו נא
54 לוקח
55 **אבל** כוית נא לוקח שתיים – משום נא ומשום כי אם צלי אש דהוי כאלו תאכלו כי אם צלי אש – הקשה הרב רבינו יעקב דאורליינ"ש: אמאי חשיבין בריש "אלו נערו" (כתובות
56 ל,א) בעולה לכהן גדול בעשה גרידא ד"כי אם בתולה מעמך" כתיב. האי כי היכי דחשיבין הכא כי אם צלי אש בלאו – הכי נמי הוה ליה לאיחשובי בעולה לכהן גדול בלאו, דהוי
57 כאילו כתיב "לא יקח כי אם בתולה" ויש לומר: דכי אם בתולה לא חשיב לאו – משום דסיפא דקרא מוכח עליו דהוי עשה, דכתיב: "כי אם בתולה מעמך יקח אשה".

איכא דאמרי חדא מיהא לקי — פירש הקונטרס: בחי וחמי טבריא — חייב משום כי אם צלי אש. וקשה לרבינו תם: אם כן בין לאביי בין לרבא תיקשי להו ברייתא דלעיל, דתניא: נא ומבושל אמרתי לך, ולא חי. אלמא לא לקי על חי! ועוד: דאמר בפרק "המקבל" (בבא מציעא קט"ג) אפלוגתא דרב הונא ורב יהודה בחובל ריחים ורכב, דרב יהודה אמר: לוקה שתיים, ורב הונא אמר: לוקה שלש. ומסיק

רבא: אנא דאמרי אפילו כרב יהודה, עד כאן לא קאמר רב יהודה התם — אלא ד"כי נפש הוא חובל" — לדברים אחרים הוא דאתא. אבל הכא "כי אם צלי אש" לומאי אתא? ולפירושו הקונטרס — הא איצטרך לחד ולחמי טבריא? לכן נראה לרבינו תם דאזי לא לקי לכולי עלמא. ד"כי אם צלי אש" לא משמע דאתא למלקות אלא לעשה, ד"כי אם צלי אש תאכלו", ולא דמי ל"כי נפש הוא חובל" דבהזאת מחד כולי עלמא דלוקה אשאר דברים, כדקתני התם בהדיא בברייתא: תבל זוג של ספרים וצמד של פרות — לוקה שתיים, ד"כי נפש הוא חובל" משמע שפיר בלשון לאו, שהוא נתינת טעם: כל שהוא דבר נפש — לא תחבול ואתא שפיר הא דקאמר רבא התם דכי נפש הוא חובל — אתא לשאר דברים. אבל "כי אם צלי אש" — לא אתא אלא לעשה. ובנא ומבושל דוקא פליגי, דרבא סבר: להכי סמכינא לאלו — ללקות עליו על נא ומבושל שהם בני מילקא. ואביי אמר: אין לוקין על לאו שבכללות. הוא דקאמר: חדא מיהא מילקא לקי — הכי פירושה: אם התרו בו משום "כי אם צלי אש" לבדו, אבל על מלקות נא ומבושל — לא ילקה, דלהכי מהני מה שכתוב בלשון כלל. ומיהו, לבדו מיהא לקי, שסמכו לאלו שהם בני מלקות. **אמר** רבא אבל זג לוקה שתיים — הא פלוגתא דאביי ורבא אייתמר איכפא בפרק "שלשה מינין" (נויר לחב) וכנהה רבות בגמרא.

שאין תלמוד לומר כי אם צלי אש — אף על גב דאיצטרך להלקות עליו משום כי אם צלי אש — היינו נמי משום דסמכינא לנא ומבושל. **אם** כן לימא קרא בשל בשל או מבושל מבושל — הכא משמע דאורדיה דקרא לכפול תיבה אחת בענין אחד טפי ממשני עניינים, וכן ב"מרוכב" (בבא קמא ס"ה, א) גבי "המצא ממצא", ובי"חובל" (שם פה"ג) גבי "ורפא ירפא". וקשה: דבריש "היז בודקין" (סנהדרין מ"ב) קאמר: מדדו ליה למיכתב "דרוש תדרשו" או "חוקר תחוקר", וכתב "היטב" — שמע מינה לאפנויי. משמע דאי הוה כתב הכי — לא הוה מופנה! ושמא התם לא חש לדקדק בלשון, רק להחזיק דמופתה.

לאמר

מפניו נא" אלא צלי מנול? דכתיב: "ואכלו את הבשר בלילה הזה" בלילה — אין, ביום — לא. האי לאו תבא מפלל עשה הוא, וכל לאו תבא מפלל עשה — עשה! אמר רב חסדא: האי מני רבי

"צלי אש ומצות" וגו'. אקרא אני בשל — דייק הוה ליה בקריאת בשל. אין לי — שיתחייב על אכילת בשר אלא אם כן ביטלו משחשיכה, שהוא עיקר זמנו. ביטלו מבעוד יום — ואכלו משתחשך, מניין והא אפקיה — רבי גופיה דרשה לעיל לשאר משקין ולצלי קור. בשל מבושל — מדשני בדבוריה דריש ביה דרשה אחרתיו נמי. כוית צלי מבעוד יום חייב — מפרש ליה לקמיה קתני — חיובא דצלי דמבעוד יום, דומיא דחיובא דנא משחשיכה.

פסחים. פרק שני — כל שעה דף מא עמוד ב — מתוך מהדורת "אבן ישראל" — (שטיינזליץ)

רש"י

לוקה שתיים — משום "לא תאכל נא", ומשום "לא תאכלו כי אם צלי אש", ד"כי אם צלי אש" נמי אלאו ד"לא תאכלו" קאי. מבושל לוקה שתיים — משום מבושל, ומשום "לא תאכלו כי אם צלי אש". לאו שבכללות הוא — דכולל בו כל מיני בשולים שאינן צליה לאסור. איכא דאמרי תרתי הוא דלא לקי — כיון שהוא לוקה משום נא [ואו] משום מבושל — תו לא לקי משום כלל ד"כי אם צלי אש". אבל חדא מיהא לקי — כגון המבושל בחמי טבריא ואבול, דאין כאן מלקות דבישול, ולא מלקות של נא — לוקה משום "כי אם צלי אש". ואיכא דאמרי חדא נמי לא לקי — משום "כי אם צלי אש", דלא מיוחד לאויה ידידה כלאו דחסימה, שהוא מפרש איסורו, וסמיכא ליה פרשת מלקות לעיל מיניה. אבל זג לוקה שתיים — נזיר שאבול, משום "זג לא יאכל", ומשום "מכל אשר יעשה מנפח היין מחרצנים" וגו', ד"לא יאכל" קאי נמי א"מכל אשר יעשה". לאו שבכללות — אין לוקין על "מכל אשר יעשה" — דלאו שבכללות הוא, שכולל חרצנים ווגים וענבים לחים ויבשים ועלים ולולבין. תרתי לא לקי — היכא דאכל זג או חרצן ולקי עליהו — לא לקי תו משום "מכל אשר יעשה". ומודה אביי דאם אכל זג וחרצן — לוקה שתיים, דכין דמפרש כל אחד לעצמו — קאי נמי אלאו דלא יאכל, והוי כמאן דכתב לאו אבל חד וחד. והכי מוכח במסכת נזיר, דלא פליגי אביי אלא אמלקות ד"מכל אשר יעשה". חדא מיהא לקי — אם אכל עלין ולולבין, דאין כאן מלקות דזג וחרצן — לקי משום לאו ד"מכל אשר יעשה". אבל כוית נא מבעוד יום פטור — טעמא מפרש לקמיה מקראי. לא פסל את עצמו מבני חבורה — דאמרין לקמן (פ"א, א) אין הפסח נאכל לא בשתי חבורות כאחד, ואין האוכל אוכל בשני מקומות. ונפקא לן מ"בבית אחד יאכל", ומתרגמינן: בחבורא חדא יתאכל, ואכילה דמבעוד יום לאו אכילה היא, ומותר לאכול משתחשך עם בני חבורה שנמנה עמו. כוית צלי משחשיכה — מפסח שנמנה עליו. פסל עצמו מבני חבורה — כדפרישית, שאין האוכל מותר לאכול הימנו בשני מקומות. בשעה שאינו בקום אבול צלי — דאין לו היתר אכילת צלי, אינו דין שיטנו בלאו דלא תאכל נא. או לא — או לא נאמר כן, אלא בענין אחר: בשעה שיטנו בקום אבול צלי, דהיינו בלילה, דכתיב: "ואכלו את הבשר בלילה הזה" — אינו בכל תאכל נא. ואל תתמה שהרי הותר מכללו אצל צלי — דהא אפילו צלי היה אסור לאכול ביום, כדכתיב: "ואכלו את הבשר בלילה הזה" — ולא ביום. וכשחשבה הותר מכלל איסור עשה דצלי, ונימא נמי: נדי דלא הותר לכתחלה אצל נא — מיהו לא לחייב עליה אם אכלו. שאין תלמוד לומר כי אם צלי אש — דהא כתיב לעיל מיניה

לוקה שתיים, לוקה שתיים, נא ומבושל — לוקה שלש. אביי אמר: אין לוקין על לאו שבכללות. איכא דאמרי: תרתי הוא דלא לקי — חדא מיהא לקי. איכא דאמרי: חדא נמי לא לקי, דלא מיוחד לאויה בלאו דחסימה. רבא אמר: אכל זג — לוקה שתיים, חרצן — לוקה שתיים, זג וחרצן — לוקה שלש. אביי אמר: אין לוקין על לאו שבכללות. איכא דאמרי: תרתי הוא דלא לקי — חדא מיהא לקי. איכא דאמרי: חדא נמי לא לקי, דלא מיוחד לאויה בלאו דחסימה. תנו רבנן: אכל כוית נא מבעוד יום — פטור, כוית נא משחשיכה — חייב. אכל כוית צלי מבעוד יום — לא פסל עצמו מבני חבורה, כוית צלי משחשיכה — פסל עצמו מבני חבורה. תניא אידך: יכול אכל כוית נא מבעוד יום והא חייב, ודין הוא: ומה בשעה שישנו בקום אכול צלי — ישנו בכל תאכל נא, בשעה שאינו בקום אכול צלי — אינו דין שיטנו בכל תאכל נא? או לא: בשעה שאינו בקום אכול צלי — ישנו בכל תאכל נא, בשעה שישנו בקום אכול צלי — אינו בקום אכול צלי. ואל תתמה, שהרי הותר מכללו אצל צלי — תלמוד לומר: "אל תאכלו מן הנא ובשר מבושל ביום כי אם צלי אש", שאין תלמוד לומר "כי אם צלי אש" — לומר לך: בשעה שישנו בקום אכול צלי — ישנו בכל תאכל נא, בשעה שאינו בקום אכול צלי — אינו בכל תאכל נא. רבי אומר: אקרא אני "בשול" מזה תלמוד לומר "מבושל" — שכול אין לי אלא שבישול משחשיכה, בשל מבעוד יום מנין — תלמוד לומר: "בשול מבושל" — מפל מקום. והאי "בשול מבושל" אפקיה רבי לצלי קדר ולשאר משקין! אם בן לימא קרא או "בשול בשול" או "מבושל מבושל", מאי בשול מבושל — שמעת מינה תרתי. תנו רבנן: אכל צלי מבעוד יום — חייב, וכוית נא משחשיכה — חייב. קתני צלי דומיא דנא, מה נא בלאו — אף צלי בלאו. בשלמא נא — פתיב: "אל תאכלו מן הנא" אלא צלי מנול? דכתיב: "ואכלו את הבשר בלילה הזה" בלילה — אין, ביום — לא. האי לאו תבא מפלל עשה הוא, וכל לאו תבא מפלל עשה — עשה! אמר רב חסדא: האי מני רבי

רבי — שיתחייב על אכילת בשר אלא אם כן ביטלו משחשיכה, שהוא עיקר זמנו. ביטלו מבעוד יום — ואכלו משתחשך, מניין והא אפקיה — רבי גופיה דרשה לעיל לשאר משקין ולצלי קור. בשל מבושל — מדשני בדבוריה דריש ביה דרשה אחרתיו נמי. כוית צלי מבעוד יום חייב — מפרש ליה לקמיה קתני — חיובא דצלי דמבעוד יום, דומיא דחיובא דנא משחשיכה.

פסחים דף מא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קלה

60 הגמרא מביאה ברייתא בענין זמנו של איסור אכילת קרבן פסח
 61 כשהוא נא: תנו רבנן, אכל בַּיּוֹם נא מקרבן פסח בערב פסח מִבְּעוֹד
 62 יום, פֶּסַח מְמַלְקוֹת, אמנם אם אכל בַּיּוֹם נא בליל פסח מִשְׁחֵשִׁיבָה,
 63 חַיִּיב מְלָקוֹת, שאין איסור אכילת נא נוהג אלא בזמן מצות אכילת
 64 הפסח שהוא בליל פסח, ולא קודם לכן.
 65 הלכה נוספת בברייתא בענין מקום אכילת קרבן הפסח: אם אכל
 66 מקרבן הפסח בַּיּוֹם צָלִי בערב פסח מִבְּעוֹד יום במקום אחד, לא פָּסַל
 67 את עֲצָמוֹ מְלֹאכְלוֹ בליל פסח עם בְּנֵי הַחֲבוּרָה שנמנה עמהם על
 68 פסח זה במקום אחר, כיון שאכילת הפסח שלא בזמנו אינה
 69 נחשבת אכילה המועילה לפסולו מלאכול את קרבן הפסח במקום
 70 אחר. אמנם אם אכל מקרבן הפסח בַּיּוֹם צָלִי בליל פסח מִשְׁחֵשִׁיבָה
 71 במקום אחד, פָּסַל את עֲצָמוֹ מְלֹאכְלוֹ עם בְּנֵי הַחֲבוּרָה שנמנה
 72 עמהם במקום אחר, כיון שלא ניתן לאכול את הפסח בשני מקומות
 73 או בשתי חבורות.
 74 ברייתא שמבשרת את מקור הפסח על אכילת נא מבעוד יום: תִּנְיָא
 75 אַרְיָהּ – וְבִבְרִייתָא אַחְרָתָא, יָבֹל הֵיית לומר, שאם אכל בַּיּוֹם מִן
 76 הפסח כשהוא נא בערב פסח מִבְּעוֹד יום, יִהְיֶה חַיִּיב מְלָקוֹת משום
 77 שעבר על הלאו של 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ נא', וְדִין – קְלֵי וְחוּמְרוֹ הוּא,
 78 וְזֶה בְּשַׁעֲרֵי שְׁשִׁשָּׁנוּ בְּקוּם אֲבוּל צָלִי – אם בליל פסח שאז היא שעת
 79 קיום מצות אכילת קרבן פסח צלוי, שנאמר (שמות יב ה) 'וְאָכְלוּ אֶת
 80 הַבֶּשֶׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צָלִי אֶשׁ, יִשְׁנֹו בְּאִיסוֹר 'פֶּל (אל) תֹּאכַל נא' –
 81 נאמר בו איסור אכילת קרבן פסח נא, בְּשַׁעֲרֵי שְׁשִׁשָּׁנוּ בְּקוּם אֲבוּל צָלִי
 82 – בערב פסח מבעוד יום שאז אינו זמן קיום מצות אכילת פסח
 83 צלוי, אִינוּ דִּין שְׁשִׁשָּׁנוּ בְּקֵל תֹּאכַל נא – וכי לא נאמר שאכילת קרבן
 84 הפסח כשהוא נא אסורה.
 85 או שמא לא נדרוש קל חומר זה, אך מסברא אחרת נאמר שאסורה
 86 אכילת נא בערב פסח מבעוד יום, ואף נוסף ונאמר שלא נאסרה
 87 אכילת נא בליל פסח. וכך נאמר, שמא רק בְּשַׁעֲרֵי שְׁשִׁשָּׁנוּ בְּקוּם אֲבוּל
 88 צָלִי – שאינו מצווה באכילת פסח צלוי, דהיינו בערב פסח מבעוד
 89 יום, יִשְׁנֹו בְּאִיסוֹר פֶּל תֹּאכַל נא, אך בְּשַׁעֲרֵי שְׁשִׁשָּׁנוּ בְּקוּם אֲבוּל צָלִי,
 90 דהיינו בליל פסח, אִינוּ בְּקֵל תֹּאכַל נא – לא נאסרה אכילת פסח
 91 כשהוא נא.
 92 וְאֵל תִּתְּמָה על סברא זו שבזמן המצוה לא נאמר האיסור של
 93 אכילת נא, שְׁחֵרִי בערב פסח מבעוד יום נאסר הפסח באכילה אף
 94 כשהוא צלוי, ומשהגיע ליל פסח הותר הפסח מִבְּקֵלוֹ – מכלל
 95 איסורו אֲצֵל אכילת צָלִי, ולכן יש לומר שאף אכילת נא הותרה,
 96 ולא ילקח עליה בליל פסח. וכדי שלא נאמר כן, תִּלְמוּד לומר –
 97 מלמדנו הכתוב (שם יב ט) 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ נא וּבִשְׁל מְבוּשָׁל בְּמִים
 98 בִּי אֶשׁ צָלִי אֶשׁ, שְׁאִין תִּלְמוּד לומר – שאין צורך לומר 'בי אם צָלִי
 99 אֶשׁ, שהרי כבר נאמר בפסוק הקודם (שם יב ה) 'וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר
 100 בַּלַּיְלָה הַזֶּה צָלִי אֶשׁ, וְזֶה תִּלְמוּד לומר 'בי אם צָלִי אֶשׁ, אלא בא
 101 הכתוב לומר לך, בְּשַׁעֲרֵי שְׁשִׁשָּׁנוּ בְּקוּם אֲבוּל צָלִי – שאתה מצווה
 102 באכילת פסח כשהוא צלוי, דהיינו בליל פסח, יִשְׁנֹו בְּקֵל תֹּאכַל נא
 103 – אתה מצווה גם שלא לאכול כשהוא נא, אך בְּשַׁעֲרֵי שְׁשִׁשָּׁנוּ בְּקוּם
 104 אֲבוּל צָלִי – שאינך מצווה לאכול כשהוא צלוי, דהיינו מבעוד יום
 105 בערב פסח, אף אִינוּ בְּקֵל תֹּאכַל נא – אינך מצווה שלא לאכול
 106 כשהוא נא.
 107 דרשה אחרת בפסוק זה: רַבִּי אוֹמֵר, יש לשאול, אֲקָרָא אִנִּי 'בִּשְׁל' –
 108 הרי די שיהיה כתוב 'בשלי' כדי שנדע לאסור אכילת פסח מבושל,
 109 וְזֶה תִּלְמוּד לומר – מה בא ללמדנו הוספת הכתוב 'מְבוּשָׁל'. יש
 110 להשיב, שְׁבֹבֵל היית לומר, אִין לִי לומר שיתחייב מלקות על
 111 אכילת פסח מבושל אֵלָא כִּשְׁבִישְׁלוֹ מִשְׁחֵשִׁיבָה, שהוא עיקר זמנו
 112 של הפסח, אך אם בִּשְׁלוֹ בערב פסח מִבְּעוֹד יום ואכלו משחשיכה
 113 בליל פסח, מִנֵּין שגם באופן זה חייב מלקות, תִּלְמוּד לומר – מלמדנו
 114 הכתוב 'בִּשְׁל מְבוּשָׁל' שנאמר בכפילות וביתור תיבת 'מבושל',
 115 ללמדנו שעובר על איסור אכילת פסח מבושל מְבֹל מְקוּם, אף
 116 כשנתבשל שלא בזמן אכילתו.
 117 קושיא על דרשת רבי מפסוק זה: וְהָאִי – והרי כפילות זו של 'בִּשְׁל
 118 מְבוּשָׁל' אֲפָקִיה – כבר דרש ממנה רַבִּי עצמו בברייתא לעיל (ע"א)
 119 לְאִיסוֹר אכילת הפסח כשהוא צָלִי קָדֵר – מבושל בקדירה נא

1 לֹקֶה שְׁתֵּים – שתי מלקיות, אחת משום הלאו של 'אל תאכלו
 2 מִמֶּנּוּ נא' (שמות יב ט), ואחת משום הלאו של 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ וגו'
 3 בִּי אֶשׁ צָלִי אֶשׁ' (שם), וכן אם אכל פסח מְבוּשָׁל לֹקֶה שְׁתֵּים – שתי
 4 מלקיות, אחת משום הלאו של 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ וגו' וּבִשְׁל מְבוּשָׁל
 5 בְּמִים' (שם), ואחת משום הלאו של 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ וגו' בִּי אֶשׁ צָלִי
 6 אֶשׁ'. ואם אכל ממנו כזית נא וכזית מְבוּשָׁל, לֹקֶה שְׁלֹשׁ מלקיות,
 7 אחת משום הלאו של 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ נא', ואחת משום הלאו של
 8 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ וגו' וּבִשְׁל מְבוּשָׁל בְּמִים', ואחת משום הלאו של
 9 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ וגו' בִּי אֶשׁ צָלִי אֶשׁ'.
 10 דעה אחרת לגבי המלקות על האיסור הנוסף של 'אל תאכלו ממנו
 11 וגו' כִּי אֶשׁ צָלִי אֶשׁ, אִין אֲבִי אֶמֶר, אִין לֹקִין עַל לֹא שְׁבִבְלָלוֹת –
 12 שכולל בתוכו כמה איסורים, ולכן האוכל פסח נא או מבושל אינו
 13 לוקה על הלאו של 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ וגו' בִּי אֶשׁ צָלִי אֶשׁ, משום
 14 שלא זו כולל לאסור כמה מיני בישולים שאינם צלי.
 15 שתי שיטות ברעת אביי: אִיכָא דְאָמְרִי – יש אומרים, שלדעת אביי
 16 תִּרְתִּי הוּא דְלֹא לָקִין – באופן שראוי לחייבו שתי מלקיות, כגון
 17 שאכל פסח כשהוא נא או כשהוא מבושל, שעבר הן על הלאו
 18 הכללי של 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ וגו' בִּי אֶשׁ צָלִי אֶשׁ, והן על הלאו
 19 הפרטי של איסורים אלה, כיון שלוקה מלקות אחת על הלאו
 20 הפרטי, אינו לוקה עוד על הלאו הכללי. אך תִּרְתִּי מִיַּתָּה לָקִין –
 21 באופן שראוי לחייבו רק מלקות אחת והיא על הלאו הכללי, כגון
 22 שאכלו כשהוא מבושל בחמי טבריא, שאין להלקותו משום הלאו
 23 הפרטי של 'אל תאכלו מִמֶּנּוּ וגו' וּבִשְׁל מְבוּשָׁל בְּמִים', כיון שאינו
 24 מבושל בתולדת האש, וגם לא משום הלאו הפרטי של 'נא' וְשִׁאִינוּ
 25 צָלִי לגמרי, כיון שאינו 'נא', מודה אביי שלוקה משום הלאו
 26 הכללי של אכילת בשר פסח כשאינו צלי אש.
 27 וְאִיכָא דְאָמְרִי – ויש אומרים, שלדעת אביי תִּרְתִּי נָמִי לֹא לָקִין – גם
 28 באופן שלא באנו לחייבו אלא מלקות אחת על שעבר על הלאו
 29 הכללי אינו לוקה, משום דְלֹא מִיַּיְחָד לְאִוְיָה – שאין לוקים אלא על
 30 לאו המיוחד ומפורש לדבר מסוים כְּמוֹ הַלֹּא דְחִסְמָה – של 'לא
 31 תִּחַסֵּם שוֹר בְּדִישׁוֹ' (דברים כה ד) שממנו למדים דיני חיוב מלקות
 32 בכל הלאוין שבתורה, ולא על לאו הכולל כמה איסורים.
 33 מחלוקת דומה בנויר, שאסור באכילת חרצנים וזגים של ענבים,
 34 כמה מלקיות לוקה אם אכלם: רַבָּא אֶמֶר, אם אכל הנויר זָג
 35 –קליפת ענבים] לֹקֶה שְׁתֵּים – שתי מלקיות, אחת משום הלאו של
 36 'זָג לֹא יֹאכַל' (מדבר יד), ואחת משום הלאו של 'מִכַּל אֶשֶׁר יַעֲשֶׂה
 37 מִגֶּפֶן הַיַּיִן וגו' לא יֹאכַל' (שם), וכן אם אכל הנויר חֶרְצָן – גֶּרְעִינֵי
 38 ענבים] לֹקֶה שְׁתֵּים – שתי מלקיות, אחת משום הלאו של
 39 'מִחֶרְצָנִים וגו' לא יֹאכַל' (שם), ואחת משום הלאו של 'מִכַּל אֶשֶׁר
 40 יַעֲשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן וגו' לא יֹאכַל'. ואם אכל זָג וְחֶרְצָן, לֹקֶה שְׁלֹשׁ
 41 מלקיות, אחת משום הלאו של 'זָג לֹא יֹאכַל', ואחת משום הלאו
 42 של 'מִחֶרְצָנִים וגו' לא יֹאכַל', ואחת משום הלאו של 'מִכַּל אֶשֶׁר
 43 יַעֲשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן וגו' לא יֹאכַל'.
 44 אֲבִי אֶמֶר, אִין לֹקִין עַל לֹא שְׁבִבְלָלוֹת, ולכן האוכל זג או חרצן
 45 אינו לוקה משום הלאו של 'מִכַּל אֶשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן וגו' לא
 46 יֹאכַל', מפני שהוא כולל כמה איסורים, שהם חרצנים, זגים, ענבים
 47 לחים ויבשים, ועלי גפנים ולולביהם.
 48 גם כאן נאמר שתי שיטות: אִיכָא דְאָמְרִי – יש אומרים, שלדעת
 49 אביי תִּרְתִּי הוּא דְלֹא לָקִין – באופן שראוי לחייבו שתי מלקיות, כגון
 50 שאכל זג או חרצן, שעבר הן על הלאו הפרטי והן על הלאו
 51 הכללי, כיון שלוקה על הלאו הפרטי, אינו לוקה עוד על הלאו
 52 הכללי של 'מִכַּל אֶשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן וגו' לא יֹאכַל', אך תִּרְתִּי
 53 מִיַּתָּה לָקִין – באופן שראוי לחייבו רק מלקות אחת והיא על הלאו
 54 הכללי, כגון שאכל עלי גפנים ולולביהם, מודה אביי שלוקה
 55 מלקות אחת. וְאִיכָא דְאָמְרִי – ויש אומרים, שלדעת אביי תִּרְתִּי נָמִי
 56 לֹא לָקִין – גם באופן שראוי לחייבו רק מלקות אחת משום הלאו
 57 הכללי, אינו לוקה, משום דְלֹא מִיַּיְחָד לְאִוְיָה – שאין לוקים אלא על
 58 לאו המיוחד ומפורש לדבר מסוים כְּמוֹ הַלֹּא דְחִסְמָה – של 'לא
 59 תִּחַסֵּם שוֹר בְּדִישׁוֹ', ולא על לאו הכולל כמה איסורים.

62 מחמם את הבצק ומחמיצו, וכן לא תלוש אותו בְּחַמֵי חֹמֶה – במים
63 שנתחממו בחמה, מפני שהם מחמיצים, ולא בְּמִים הַנְרוֹפִין מִן
64 הַמּוֹלָדִים – בשיירי מים שממצים משולי דוד גדול של נחשת עבה
65 שתלוי תמיד על גבי האש, שהם תמיד חמים או פושרים, ואף בזמן
66 שאין אש מתחת הדוד. וכן לא תִּבְנֶינָה יָדָה מִן הַתְּנוּרָה – לא תסיר
67 האשה את ידיה מן הבצק ותניחו, אלא תעסוק בו עַד שֶׁתִּמְנוֹרֵם אֶת
68 כָּל אֵפֵיית הַפֶּת של המצות, משום שאם ישנה הבצק בלא
69 התעסקות הוא ממחר להחמיץ. (וצריך) [וְצָרִיכָה] האשה הלשה
70 את הבצק למצות, שהיו לה שְׁנֵי בָּלִים מֵלֵאִים מִים, כלי אֶחָד
71 שְׁמֻקָּפֶת בו – שטובלת את ידיה במים שבו, ומחליקה בהם את
72 פני המצה בעודה בתנור, וכלי אֶחָד שְׁמֻקָּנֶנֶת בו אֶת יָדֶיהָ באמצע
73 הלישה. ואינה רשאית לצנן ידיה מן המים שבכלי שמהם היא
74 מחליקה את פני המצה, שכן הם מתחממים מחום הידים והבצק.
75 ספק בהלכות אלו: אִיפְעִיָא לָהּ – נסתפקו בני הישיבה, עָבְרָה
76 האשה על ההלכה וְלָשָׁה בִצֶק בְּמִים חֲמִים, ולא החמיץ הבצק, מֵאוּ
77 – מה דין מצות אלו, האם מותרים הם באכילה או לא.
78 מחלוקת בדין זה: מֵר זוּמְרָא אָמַר, מוֹתֵר לֵאכּוֹל מִצֹּט אִלוּ, כִּיּוֹן
79 שֶׁהִבֵּצַק שִׁמְמוֹ נֶאֱמַר לֹא חֲמִיץ, וְרַב אֲשֵׁי אָמַר, אֲסוּר לֵאכּוֹל,וְ
80 שאף שלא החמיץ הבצק, קנסו חכמים ואסרו לאכול את המצות
81 שנאפו ממנו.

82 מר זוטרא מוכיח את שיטתו: אָמַר מֵר זוּמְרָא, מֵנָא אֲמִינָא לָהּ –
83 מהיכן אני מוכיח שהמצות שנאפו מבצק שגילוש במים חמים
84 מותרות, דְּתִנְיָא – ממה ששינונו בברייתא. אֵין לִזְתִּינָן וְ-שורים
85 במים) את הַשְּׁעוּרִין בְּפִסְתָּה, וְאִם לָתָּה וְ-שרה) אותן, אִם נִתְּבַקְעוּ
86 אֲסוּרִים, שודאי ממהרות להחמיץ, ואם לא נִתְּבַקְעוּ מוֹתֵרִין, כִּיּוֹן
87 שנראה שלא החמיצו, ואף שעבר על דברי חכמים שאסרו
88 ללתות. ולפי זה הוא הדין אם עברה ולשה את בצק המצות במים
89 חמים ונראה עליו שלא החמיץ, שהמצות שנאפו ממנו מותרות.
90 רב אשי דוחה ראייה זו: וְרַב אֲשֵׁי אָמַר, אֲסוּר פּוֹלְהוּ חֲדָא מְחִיתָא
91 מְחִיתִינְהוּ – וכי באריגה אחת ארת את כולם, כלומר, וכי כל
92 איסורי חכמים נאמרו באותו אופן, שניתן ללמוד מאחד על חבירו
93 ולומר שאם מצינו באיסור אחד שאם עבר עליו מותר, נאמר כך
94 גם בשאר האיסורים, הרי אין זה כך, אלא הִיבָא דְּאִתְמַר אִתְמַר –
95 רק היכן שנאמר במפורש שאם קנסו בדיעבד, אכן יש לומר כך,
96 וְהִיבָא דְּלֹא אִתְמַר – אך היכן שלא נאמר כך, לֹא אִתְמַר – אין
97 ללמוד מהמקום השני ולומר כך, וממילא כאן שלא מצינו שלא
98 קנסוה, אף שעשתה כן בשוגג, מכל מקום היתה קרובה למזיד,
99 ולכן המצות שנאפו ממנו אסורות.

הדרן עלך כל שעה

פרק שלישי – אלו עוברין

משנה

102 משנתנו עוסקת במיני חמץ האסורים בפסח אף שאינם חמץ גמור
103 בעין, אלא תערובת חמץ גמור, או חמץ נוקשה, דהיינו חמץ רע
104 שאינו ראוי לאכילה, ומבארת דינם לענין איסור שהייתם ברשותו
105 ואיסור האוכלם: וְאִלוּ הַדְּבָרִים שְׁעוּבָרִין עֲלֵיהֶם משום איסור בל
106 יראה ובל ימצא אם משהה אותם בְּפִסְתָּה ברשותו, אף שאינם חמץ
107 גמור בעין אלא תערובת חמץ, פּוֹתַח הַכֶּבֶל – מין מאכל שעושים
108 בבבל, מתערובת של מלח ומי חלב עם לחם, ואינו עשוי לאכילה
109 בפני עצמו אלא כדי לטבל בו את הפת, וְשֶׁבֶר הַמָּדִי – שבר
110 שעושים במדי, שמכניסים לתוכו מי שעורים, וְחוּמֵץ הַאֲדוּמִי –
111 חומץ שעושים באדום, שמכניסים לתוך היין שעורים שלמים כדי
112 להחמיצו, וְוִיתוּם הַמְּצָרִי – משקה שעושים במצרים לרפואה, שיש
113 בו תערובת חמץ.
114 וכן עוברים משום בל יראה ובל ימצא על דברים שהם חמץ
115 נוקשה, כגון זֶמְן שֶׁל צִצְעִים – מים שנותנים בהם טובין,
116 ומשתמשים בהם הצבעים לצביעת העור, וְעִמְלִין שֶׁל מְבָחִים – פת
117 העשויה מקמח של תבואה שלא נגמר בישולה, והטבחים מניחים
118 אותם על הקדירה כדי לשאוב את זוהמת התבשיל, וְקוֹלֵן שֶׁל

המשך בעמוד קמח

1 כשיטת רבי יהודה היא, דְּתִנְיָא, נאמר לגבי הקדשת בהמה בעלת
2 מום (ויקרא כב ג) 'יִשְׂרֹר וְיִשָּׂה שְׂרִיעַ וְקָלוּם נִדְבָה תַעֲשֶׂה אוֹתוֹ וְלִגְדֹר
3 לֹא יִרְצָה', כלומר, שור או שה שיש בהם מומים אלו, אין נודרים
4 להקדישם לקרבן להקריבם על גבי המזבח, אלא מקדישים אותם
5 לנדבה על מנת למכרם ולהביא בדמיהם צרכי בדיק הבית, ומדויק
6 מתיבת 'אוֹתוֹ', שרק אוֹתוֹ דהיינו בהמה בעלת מום, אֲתָה מְתַפְּסִים
7 וְ-מקדישין לקדושת כֶּבֶד הַבַּיִת, וְאִי אֲתָה מְתַפְּסִים – אך אין אתה
8 מקדיש בהמות תְּמִימִים דהיינו שאין בהם מום הראויים להקריבם
9 על גבי המזבח, לְכַבֵּד הַבַּיִת. מֵכָאן אָמְרוּ, כָּל הַמְתַפְּסִים הַתְּמִימִים
10 לְכַבֵּד הַבַּיִת, עוֹבֵר בְּמִצְוַת 'עֲשֵׂה' זו של 'נִדְבָה תַעֲשֶׂה אוֹתוֹ'. אֵין לִי
11 ללמוד מזה אֵלָּא שהמקדיש תמימים לבידק הבית עובר בְּעֲשֵׂה,
12 כְּאִסוּר לֹא תַעֲשֶׂה' מֵנָּה שהוא עובר, תִּלְמוּד לזֶמֶר – מלמדנו
13 הכתוב בתחילת פרשה זו (שם כב ו) 'וְיִדְבַר ה' אֵל מֹשֶׁה לְאֹמְרוֹ, וּפְסוּק
14 זה לִימַד עַל כָּל הַפְּרָשָׁה פּוֹלְהָ – על כל מה שנאמר בפרשה זו,
15 שְׂיָחָא העובר עליו מוזהר ב'לֹא תַעֲשֶׂה', דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה.
16 שני ביאורים בדרשת לימוד זה: אָמַר לוֹ רַבִּי לְבָר קַפְרָא, מֵאוּ מְשַׁמַּע
17 – כיצד משמע בפסוק זה שיש בכך איסור 'לא תַעֲשֶׂה'. אָמַר לוֹ בֵּר
18 קַרְא, דְּכַתִּיב – שנאמר בו 'לְאֹמְרוֹ', והוא נוטריקון וְ-ראשי תיבות)
19 'לֹא, נֶאֱמַר בְּדָבָרִים, כלומר איסור 'לא תַעֲשֶׂה' נאמר בדברים
20 האמורים בפרשה זו.
21 וְכִי רַב אָמְרִי – בבית מדרשו של רב אמרו ביאור אחר בדרשה זו,
22 ש'לֹאמְרוֹ' הוא נוטריקון וְ-ראשי תיבות) 'לֹא אָמְרוֹ', כלומר, ציזה
23 הקב"ה למשה, אמור להם שיש איסור לאו בדברים האמורים
24 בפרשה.

25 נמצא, שלשיטת רבי יהודה מצות 'עֲשֵׂה' שנאמר בה לשון 'לאמר'
26 דינה כ'לא תַעֲשֶׂה'. ואף כאן בפסח, יש ללמוד ממה שנאמר
27 בתחילת הפרשה (שמות יב א) 'וְאָמַר ה' אֵל מֹשֶׁה וְאֵל אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ
28 מִצְרַיִם לְאֹמְרוֹ, שאיסור אכילת הפסח בערב פסח מבעוד יום,
29 שנלמד ממה שנאמר 'וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילַת הָהָה' (שמות יב ה) ולא
30 ביום, שדינו כ'לא תַעֲשֶׂה' ולוקה עליו, והברייתא שאמרה כך היא
31 כשיטת רבי יהודה.

32 שנינו בשנה: מִי תִשְׁמִישׁוּ שֶׁל נְחֹתוֹם וְכוּ' ישפכו, מפני שהן
33 מחמיצין.
34 סתירה בין שתי ברייתות בדין זה: הִנֵּי חֲדָא – בברייתא אחת,
35 שוֹפְכִין מִי תִשְׁמִישׁוּ של נחתום בְּמִקּוֹם מְדוּרָן וְ-משופע), שמתוך
36 שהם יורדים במדרון נבלעים בקרקע במהרה, וְאֵין שוֹפְכִין אותם
37 בְּמִקּוֹם הָאֵישׁבּוֹרִין וְ-בקע שבקרקע, כיון שמים אלו אינם נבלעים
38 בקרקע אלא נאספים ושוהים שם ומחמיצים, ואסור להשהות
39 חמץ בפסח. וְתִנְיָא אֵידֶךְ – ואילו בברייתא אחרת שנינו, שוֹפְכִין –
40 מותר לשפוך מי תִשְׁמִישׁוּ של נחתום אף בְּמִקּוֹם הָאֵישׁבּוֹרִין.
41 מתרצת הגמרא: לֹא קָשְׁיָא, הֵא – הברייתא הראשונה שנינו בה
42 שאסור לשופכם באישבורן, דיברה באופן דְּנִפְיִשֵׁי דְּקוּוּ – שהמים
43 מרובים, שמתאספים במקום אחד ואינם נבלעים בקרקע מהר,
44 אלא שוהים ומחמיצים, וְהָא – הברייתא השנייה שנינו בה
45 שמוותר לשפכם באישבורן, דיברה באופן דְּלֹא נִפְיִשֵׁי דְּקוּוּ –
46 שהמים מועטים, שאינם מתאספים אלא נבלעים בקרקע מהר,
47 ואין חשש שיחמיצו.

48 דין בלישת בצק המצות לפסח: אָמַר רַב יְהוּדָה, אֲשֶׁה לֹא תִלוֹשׁ בִּצֶק
49 למצות לפסח אֵלָּא בְּמִים שְׁלֵנוּ – ששהו במשך הלילה לאחר
50 שנשאבו, כיון שבימי ניסן המעיינות חמים, ומים חמים עלולים
51 להחמיץ את העיסה, ולכן צריך להשהותם מחוץ למעיין במשך
52 הלילה כדי לצננם.
53 מעשה בענין זה: דְּרָשָׁה רַב מִתְּנָה להלכה זו גְּעִיר פְּפוּנְיָא בלשון
54 הקודש, ומכיון שבני אותה העיר לא היו בקיאים בלשון הקודש,
55 סברו שכונתו שצריך ללוש בצק לפסח רק במים ששייכים לו,
56 ולכן לְמַחֵר אֵיתוּ בּוֹלֵי עֲלָמָא חֲצִיבִיהוּ וְאֵתוּ לְגַבִּיהּ – הביאו כל
57 אנשי העיר את כדיהם, ובאו לפניו וְאָמְרוּ לֵיהּ, הֵב לָן מֵיָא – תן לנו
58 מים משלך. אָמַר לָהּ רַב מִתְנָה, אֲנָא בְּמֵיָא דְּבִיתוֹ אָמְרִי – כוונתו
59 היתה למים ששהו בלילה מחוץ למעיין.
60 הלכות נוספות בלישת הבצק למצות: דִּישׁ רַבָּא, אֲשֶׁה לֹא תִלוֹשׁ
61 את הבצק המצות לפסח בְּמִקּוֹם זְרִיחַת הַחֶמֶד, כיון שחום השמש

פסחים. פרק שני – כל שעה דף מב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזליץ) קלז

רש"י

1 רבי יהודה היא – דאמר: לאו הבא מכלל "לאמור" – לאו הוא. שרוע – הוא אשאת מעיניו גדולה ואחת קטנה, וכן שאר אברים. קלוש – שפרסותיו קלותות. נדבה תעשה אותו –
 2 לדמיו, הקדישו לבדק הבית. ולנדר – להעלות קרבן – לא ירצה. וכתב "אותו" – אותו בעל מום אתה מתפס לקדושת בדיק הבית, ואין אתה מתפס תמימים הראויין למזבח לבדק
 3 הבית. וירכר ה' ונ' – בתחלת הפרשה כתיב. לא נאמר בדברים – נוטריקון "לאמר". לאו אמור – אמור לחן שיש איסור לאו בדברים. והכא גבי פסח נמי כתיב בתחלת הפרשה:
 4 "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן לאמור." האישבורן – לשון שבירה, שמשתבר הקרקע, ויש בקעים שהמים נאספים ושוהין בתוכן, ואין נבלעין, ומחמיצין. הכי נביטין: הא דנפיש דקו
 5 הא דלא נפיש דלא קו – כשון מרובות הן

6 נקות אל מקום אחד ואין נבלעות מהר
 7 ומחמיצות, וכשון מועטות לא קו. שלנו –
 8 בלילה. מפני שבמי ניסן המעיינות חמין, שעדיין
 9 ימות הגשמים הן, כדאמרין ב"מי שהיה" (לקמן
 10 צדב). בימות הגשמים חמה מהלכת בשיפולו
 11 של רקיע, לפיכך כל העולם צונן ומעיינות חמין.
 12 הלכך מלין בלילה ומצטננין. ורשה רב פתנה
 13 – ובלשון הקודש היו דורשין, וכסבורין
 14 שהמעין שמים שלו הוא אומר. דביתו –
 15 תרומם של "לנו" (דביתו). לא בחמה – לפי
 16 שחום השמש מחממת. ולא בחמי חמה – במים
 17 שהחמו בחמה, וכל שכן בחמי האור. הגרופים
 18 מן המולייר – דוד גדול של נוזשה, ותלוי על
 19 האור כל שעה, ונחושתי עבה, ואפילו כשאין
 20 שם אור – מים שבושלו חמים או פושרין.
 21 ניופים – לשון שירים, שממציין מנחושתי או פושרין.
 22 שוליו. ואל תנביה ידה מן התנור – כלומר,
 23 תהא עוסקת בבצק כל שעה. שמקטפת בו –
 24 טחה פני החררה במים. שמצננת בו ידה –
 25 דאותן שמקטפת בהן מתחממות מחום ידה
 26 והעיסה. עברה ולשה – בחמין. לא נתבקעו
 27 מותרות – ואף על גב דתנא אין לותתין – הכא
 28 נמי לא שנא. הואיל ואנו רואין שלא התמיק,
 29 שאין שם לא סימני שיאור ולא סימני סידוק.
 30 מחיתא מחיתניהו – כולם אריגה אחת
 31 אריגתהו! משום דבחדא איסורא דרבנן תנא אם
 32 עבר מותר באבילה – בעית למימר נמי
 33 בבולחיו היבא דאתמר – בהדיא דלא קסינן
 34 ליה – אתמר, והיבא דלא אתמר – לא אתמר.
 35 והלכך: עברה ולשה בחמין – קרובה למודי
 36 היתה, ואסור. ולא דמי לבציקות של גוים
 37 דאמרין (לעיל מא). ממלא אדם כריסו מהן –
 38 דהכא בעינן למיקנסה דעברה אדרבנן. "מעשה
 39 אורג" מתרגמינן "עבד מחי" (שמות כח).

תוספות

1 **לאמר** לימד על כל הפרשה שהיא בלאו –
 2 נראה לרבינו יצחק: דהיינו דוקא בחנך
 3 דברים דאית בהו לאו הבא מכלל עשה, אבל
 4 שאר דברים לא.

הדרן עלך כל שעה

5 **ואלו** עוברין בפסח – פירש הקונטרס: לעבור
 6 עליהן בכל יראה ובכל ימצא. וגם רבינו
 7 יצחק בן אשר מדקדק מלשון "עוברים" דמשמע
 8 עוברין מן העולם. ואין נראה לרבינו תם, דמשמע
 9 דכל הנך מרבין מכלל מחממת לא תאכלו
 10 ואפילו באבילה לא תהא מחממת אי לאו דרבייא
 11 קרא, ומחממת תיתי בל יראה ובל ימצא ונראה
 12 לרבינו תם: ד"אלו עוברין" פירושו: האוכלין
 13 ועוברין, היינו מעל השולחן, דלאו בני מיכל ניהו,
 14 אבל בל יראה ליבא.
 15 **רבי** אליעזר אומר אף תכשיטי נשים – היינו
 16 חמין נקשה. ואפילו היו חמין דגן גמור על
 17 ידי תערובות, מכל מקום מדקאמר אף – משמע
 18 דמודה לתנא קמא. ובגמרא אמרין: דרבי אליעזר
 19 סבר נוקשה בעיניה בלא כלום. לכך נראה דגריס
 20 רבי אלעזר חזר מינייהו, או במתניתין או בגמרא.
 דא

20 כלים, אחד שמקטפת בו ואחד שמצננת בו את ידיה. איבעיא להו: עברה ולשה מהו?
 21 מר זוטרא אמר: מותר, רב אשי אמר: אסור. אמר מר זוטרא: מנא אמיןא לה – דתניא:
 22 אין לותתין השעורין בפסח. ואם לתת, נתבקעו – אסורים, לא נתבקעו – מותרין. ורב אשי
 23 אמר: אטו פוליהו דא מוחיתא מחיתניהו? היבא דאייתמר – אייתמר, והיבא דלא אייתמר
 24 – לא אייתמר.

הדרן עלך כל שעה

25 **משנה** ואלו עוברין בפסח: פותח הכבלי, ושכר המדי, והומין האדומי, וזיתים המצרי,
 26 והומין של צבעים, ועמילן של טבחים, וקולן של סופרים. רבי אליעזר אומר: אף
 27 תכשיטי נשים. זה הכלל: כל שהוא ממין דגן – הרי זה עובר בפסח. הרי אלו פאוהרה,
 28 ואין בהן משום פרת. **גמרא** תנו רבנן, שלשה דברים נאמרים בפותח הכבלי: מטמטם את
 29 הלב, ומסמא את העינים, ומכחיש את הגוף. מטמטם את הלב – משום נסיוני דחלבא,
 30 ומסמא את העינים – משום מילחא, ומכחיש את הגוף – משום קומניא דאימא. תנו רבנן:
 31 שלשה דברים מרבין הובל, וכופפין את הקומה ונוטלין אחד מחמש מאות ממאור עיניו של
 32 אדם. אלו הן: פת קיפר, ושכר חדש, וירק חי. תנו רבנן: שלשה דברים מנעמין את הובל,
 33 וזקפין את הקומה, ומאירין את העינים. אלו הן: פת נקיה בשר שמן, ויין ישן. פת נקיה
 דסמיא

50 – מישגיא. קומניא דאימא – עיפושא. פת שמתעפש לאחר זמן בתוך הכותה. וכופפין את הקומה – כלומר, מתישין כוחו. ירק חי – כגון כרישין ובצלם חזירין, כשאוכל מהן
 51 הרבה תמיד.

דסמיא

הדרן עלך כל שעה

40 **משנה** ואלו עוברין – עליהן בכל יראה ובכל
 41 ימצא. וכולהו מפרש להו בגמרא,
 42 זיתום והומין וקולן ועמילן. תכשיטי נשים –
 43 בגמרא מפרש. מין דגן – חמשה מינין: חיטין
 44 ועשורין וכוסמין ושכולת שועל ושיפון. ואין בהן
 45 ברת – אם אכלן, אבל לאו יש באבילתן.
 46 ובגמרא יליף לה כולה. **גמרא** מטמטם –
 47 לשון סתימה. מסמא את העינים משום מילחא
 48 – מלח סדומית יש, שמסמא את העינים,
 49 כשנוגע במלח החזר ונוגע בעין. נסיוני דחלבא
 50 – מישגיא. קומניא דאימא – עיפושא. פת שמתעפש לאחר זמן בתוך הכותה. וכופפין את הקומה – כלומר, מתישין כוחו. ירק חי – כגון כרישין ובצלם חזירין, כשאוכל מהן
 51 הרבה תמיד.

1 הא בדרוקא והא ברפורצני - והא דאמרינן שחוקתן מן התמד - היינו מתמד דפורצני,
2 אבל דרווקי - טוב מאד, ואינם נעשים לעולם וזמין. וסימניך סיטני - ב"במה
3 אשה יוצאה" (שבת סו,א) גבי הקיטע יוצא בקב שלו - רבי יוסי אוסר, גרסינן: וסימניך סמ"ך
4 סמ"ך - הוא סימן טוב יותר. והבא לא מצוי למימר הכי - משום דשערי בש"ן כתיב.
5 מיפולן של בנות עשירים - ואם תאמר: אם

6 כן היינו תבשטי נשים! ויתרין הרב
7 רבינו יעקב דאורלינ"ש: הדבא מיידי בפנים של
8 מעלה, דלא מאיס כל כך כשטופלים על פניהם.
9 ותבשטי נשים - היינו בפנים של מטה, שטופלים
10 להסיר השער דמאיס טפי.
למה

6 מילי דמעלי להאי קשה להאי, ודקשה להאי מעלי להאי, בר מונגבילא רטיבא, ופילפלי
7 אריכתא, ופת נקיה, ובשר שמן, ויין ישן - דמעלי לכולי גופיה. "שכר המדי" - דרמו ביה מי
8 שערי. "וחומץ האדומי". דשדו ביה שערי. אמר רב נחמן בר יצחק: בתחלה, פשהו מביאין
9 נסכים מיהודה - לא היה יינם של יהודה מחמיץ עד שנותנין לתוכן שעורין, והיו קורין אותו
10 חומץ סתם. ועבשו אין יינם של אדומיים מחמיץ עד שנותנין לתוכן שעורין, וקורין אותו
11 חומץ האדומי, לקיים מה שנאמר: "אמלאה החרבה" אם מלאה זו - חרבה זו, ואם מלאה
12 זו - חרבה זו. רב נחמן בר יצחק אמר, מהכא: "ולאם מלאם יאמין". תניא, אמר רבי יהודה:
13 ביהודה, בראשונה הלוקח חומץ מעם הארץ - אינו צריך לעשר, מפני שהוקה אינו פא אלא
14 מן התמד. ועכשיו, הלוקח חומץ מעם הארץ - צריך לעשר, שחוקתו אינו פא אלא מן הנין.
15 וסבר רבי יהודה תמד לאו בר עשורי הוא? והא תניא: הכתמד ונתן מים פמדה, ומצא
16 כדי מדתו - פטור, ורבי יהודה מחייב! הכי קאמר: לא נחשדו עמי הארץ על התמד. אי
17 בעית אימא: נחשדו, ולא קשיא: הא - בדרוקא, הא - בדרפורצני. "זיתום המצרי וכו'".

18 מאי זיתום המצרי? תנא רב יוסף: תלתא שערי, תלתא קורטמו, ותלתא מלחא. רב
19 פפא מפיק שערי ומעניל חיטין, וסימניך סיטני. תרו להו, וקלו להו, וטחני להו, ושתו
20 להו מדיבחה ועד עצרתא. דקמיט - מרפי ליה, ודרפי - מקמיט ליה. לחולה ולאשה עוברת
21 - סכנתא. "זומן של צבעים וכו'". הכא תרגימו מיא דחיווי דצבעי בהו לבא. "ועמילן של
22 טבחים וכו'". - פת תבואה שלא הביאה שלישי, שפניחה על פי קריה ושואבת הזוהמא.
23 "וקולן של סופרים וכו'" הכא תרגומא: פרויא דאושפפי רב שימי מחוננאה אמר: זה מיפולן
24 של בנות עשירים שמששירות אותו לבנות עניים. איני?! והא תנא רבי חייא: ארבעה מיני
25 מדינה, ושלשה מיני אומנות. ואי אמרת טיפולן של פנות עשירים - מאי מיני אומנות איכא?
26 ואלא מאי - פרויא דאושפפי, אמאי קרי ליה האי קולן של סופרים? קולן של רצענין
27 מייבטיא ליה! אמר רב אשעאי: לעולם פרויא דאושפפי, ומאי קרי ליה קולן של סופרים -
28 דסופרים נמי מדבקין בהו גיירותיהון. "רבי אליעזר אומר אף תכשיטי נשים וכו'". תכשיטי
29 נשים סלקא דעתך?! אלא אימא: אף טיפולי נשים, דאמר רב יהודה אמר רב: בנות ישראל
שהגיעו

1 דסמדיא - סולת. דצפירתא דלא אפתח - עו שלא ילדה. עתיק עתיקי - ישן של שלש
2 שנים. כל דמעלי - לחולי זה - קשה לזה. המועיל ללב קשה לעינים, או לאחד
3 מתחלואי שאר האברים. זנגבילא - זינובר"א. דרמו ביה שערי - שמטילין לתוכו מי
4 שעורין, כגון שכר שלנו. ועושין אותו במדי. שכר המדי - לפי שבאותן הימים אץ נוהגין
5 לעשות שכר אלא מתמרים, ובמדי עושין שכר

6 ממי שעורין בעין אותן שלנו, קרי ליה שכר
7 המדי. דשדו ביה שערי - ביין נותנין שעורין
8 שלמים כדי להחמיצו. לפי שיינם טוב, ואינו בא
9 לידי חימוץ עד שנותנין לתוכו שעורין. בתחילה
10 - כשביט המקדש קיים, היו מביאין נסכים
11 מיהודה, ובכותב הנסכים היה טעם בינם ולא
12 היה מחמיץ בו. אמלאה החרבה - רישא דקרא
13 "יען אמרה צור לירושלים האח" וגו' - אתמלא
14 מן חרבנה של ירושלים. וצור מאדום היא.
15 ולאם מלאם יאמין - כשעשו גבור - יעקב
16 חלש. אין מלכות שניהם מתקיים יחד. תמד -

17 בופי"ט. לפי שהיין היה טוב ואינו מחמיץ. וסתם
18 חומץ שלהם מן תמד היה בא. ועכשיו - בטל
19 טעם היין, וממחר להחמיץ. פטור - מלעשר,
20 שהרי אין כאן אלא מים, שלא מצא אלא כדי
21 מדתו. ואף על גב דחזויהו ועטמא חמרא -
22 קיוהא דפירא בעלמא הוא דעיל ביה. ורבי
23 יהודה מחייב - דאזיל בתר חזותא וטעמא. הכי
24 קאמר - מתניתא קמייא: לא נחשדו עמי
25 הארץ מלעשר את התמד - לפי שאינו חשוב
26 בעיניהם, לפיכך הלוקחו ממנו - פטור מן
27 הדמאי. ואי בעית אימא נחשדו - ורבי יהודה
28 במתניתא קמייא - טעמיה משום דפטור
29 אפילו ממעשר ודאי. ובתמד דפורצני קאמר,
30 שנותנין מים בחרצנין והוא מחמיץ ומרתח
31 לאחר זמן כיון התוסס. והיינו תמד, ולית ביה
32 אלא קיוהא דפירא. והא דקתני רבי יהודה
33 מחייב - בדרוקא, שנותנין בשמרים מים, והוא
34 נמי תמד. בההוא מחייב רבי יהודה אף על גב
35 דלא מצא אלא כדי מדתו, לפי שהיין של
36 שמרים מעורב בו, ומן המים נשאר בשמרים.
37 קורטפי - מוריקא, קרו"ג. וסימניך - שלא
38 תטעה מאן אמר חטי ומאן אמר שערי. סמ"ך
39 סמ"ך - רב יוסף שיש סמ"ך בשמו אמר שערי.
40 לישנא אחרנא: וסימניך סיטני - כלי ששמו כן,
41 כדאמרינן (בבבכותב) (בבא מציעא סו,ב). ואי
42 אגביהו בסיטני - קנה. ושם כלי זה יתא סימן
43 לגירסא זו, דרב יוסף אמר שערי - שני סמכ"ן
44 יחד. תרו להו - שורין אותן יחד. מדיבחה ועד עצרתא - מפסח ועד עצרת. דקמיט - עצור מנקבו. מרפי ליה - משלשלו. ודרפי קמיט ליה - למי שיש לו שילשול מעצרו. סכנתא
45 - שמשלשל יותר מדאי. מיא דחיויא - מי סובין. דצבעו בהו לבא - סרכיא. פירודא דאושפפי - גלוד, ודרצענין מדבקין בו את העור כשמתחלק לשתים, או מדבקין שתי ערות
46 יחד לעשותן עבה. ודרבן לתת בה קמח של שיפון. ולקמיה מפרש מאי של סופרים. מיפולן של בנות עשירים - שהיא של סולת, משיירות משיוריהן לבנות סופרים - מלמדי תינוקות.
47 שחן עניים. ומטיפולן של בנות עניים לא מצוי למימר - דעניות אין להן סולת אלא סיד. טיפול - לשון מטפל ומדביק אותו דבר, או סיד או סולת על בשרן להסיר השער. והא תני
48 רבי חייא - ויהיב סימנא בהני דמתניתין, ואמר: ארבע מיני מדינה שנינו בהם, העצריק לכל אדם, בין אומן בין לא אומן. שהרי למאכל או לרפואה עשוין. כותח, שכר, וחומץ, חיתום.
49 אבל זמן אינו ראוי אלא לצבעים, וקולן של סופרים, ועמילן של נחתומין = גייר עשוי מעשבים על ידי דבק שקורין גלוד"ה. תכשיטי נשים - הוא כחל ושרק, ובשמים שתולות בצואריהן
50 להריח, ומאי חמץ איכא?

פסחים דף מב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קלט

מתרצת הגמרא: מה שאמר רבי יהודה בברייתא, שכשביט
המקדש היה קיים היה החומץ פטור מן המעשר לפי שהוא בא מן
התמד, אינו משום שהתמד פטור מן המעשר, אלא **הכי קאמר** –
כך כוונתו לומר, לא נחשדו עמי הארץ על התמד שלא לעשרו,
שאינו חשוב בעיניהם ואינם חסים עליו שלא לעשרו, ולפיכך
הלוקח חומץ מעם הארץ פטור מלעשרו.
הגמרא מתרצת תירוץ נוסף: **אי געית אימא** – אם תרצה תוכל
ליישב זאת כך, לעולם נחשדו עמי הארץ שלא לעשר את התמד,
ולא קשיא מרבי יהודה על רבי יהודה, שכן **הא** – במשנה, שבה
מחייב רבי יהודה לעשר את התמד, מדובר בדרווקא – בתמד
הנעשה משמרי יין, שחייב לעשר משום שמעורב בו מהיין שהיה
בלוע בשמרים. **והא** – בברייתא שפטר רבי יהודה מלעשר את
התמד, מדובר בדרווקא – בתמד הנעשה מהרצנים, שאינו חייב
במעשר, לפי שאין בו אלא חמיצות הפרי ולא יין ממש.
שנינו במשנה: **זיתום המצרי וזיתום המצרי וכו'**. הגמרא מבארת ממה היה נעשה
זיתום המצרי שמשום כך אסור להשהותו ברשותו בפסח. מבררת
הגמרא: **מאי** – מהו זיתום המצרי? משיבה הגמרא: **תנא** – כך שנה
רב יוסף, זיתום המצרי הוא משקה העשוי מתערובת שיש בה
תלתא שיערי – שליש שעורים, תלתא קורקמין – שליש כרכוב,
ותלתא מלקחא – ושלש מלח. **רב פפא מפיק שיערי** – מוציא
מגירסתו של רב יוסף את השעורים, ומענייל חופי – ומכניס במקום
זה חטים, שבמקום שליש שעורים הוא שונה שליש חטים. אומרת
הגמרא, וסימניך – הסימן לזיכרון הדברים, שלא תטעה מי אמר
חטים ומי אמר שעורים, סיפין – כללי שמניחים בו תמרים, כלומר,
שם כלי זה שיש בו שתי אותיות סמך יהא סימן לגירסא זו, שרב
יוסף שיש בשמו את האות סמך, אמר 'שעורים' שיש בהם את
האות שיין, שדומה בביטוי לאות סמך.
הגמרא מבארת את דרך עשיית הזיתום: **תרו להו** – שורים אותם
יחד, וקלו להו – וקולים אותם באש, ופחני להו – וטוחנים אותם,
ושותו להו מדיבקה ועד עצרתא – ושותים אותם מפסח ועד
שבועות.
הגמרא מבארת שמשקה זה מועיל לרפואה: **דקמיט** – מי שעצור
מנקביו, מרפי ליה – גורם לו לשלשל, ודרפי – ומי שיש לו שילשול,
מקמיט ליה – גורם לו שיהיה עצור מנקביו.
מסיימת הגמרא: **לחולה ולאשה עוקבה** – מעוברת, סכנה – סכנה
היא להם לשתותם, שגורם להם לשלשל יותר מדאי.
שנינו במשנה: **וזמן של צבעים וכו'**. הגמרא מבארת מהו: **הקא**
תריגמו – כאן בבבל פירשו, שהוא מאי דחורי – מי טובין, דצבעי
כהו לקא – שצובעים בהם עורות אדומים.
שנינו במשנה: **ועמילן של ספקים וכו'**. הגמרא מבארת מהו: עמילן
של טבחים היא פת העשויה מקמח של תבואה שלא הביאה שלישי,
שמפנייה הטבח על פי הקרייה של בשר ושואבת את הזיקמא
– לכלוך מתוך המאכל.
שנינו במשנה: **נקולן של סופרים וכו'**. הגמרא מבארת מהו: **הקא**
תריגמו – כאן בבבל פירשו, שהוא פרויא דאושכפי – דבק של
רצענים שרגילים ליתן בו קמח של שיפון. **רב שימי מחזינאה** – שם
מקום אמר, זה טיפולן של בנות עשירים – סולת שבנות העשירים
רגילות למרוח על בשרן כדי להשיך את השיער, שמפנייה אותה
אחר שהשתמשו בו, כדי ליתנו לבנות עניים שימרחוהו על בשרן.
הגמרא מקשה על פירוש של רב שימי מחזינאה מברייתא: **איני** –
האם כך הוא שקולן של סופרים הוא טיפולן של בנות עשירים,
והא תנא – והרי שנה רבי הוויא סימן לזכירת שבעת מיני החמץ
שבמשנתנו, ואמר שהיא מונה ארבעה מיני מדינה – מינים
הנצרכים לאכילה או לרפואה לכל אדם במדינה בין שהוא אומן
ובין שאינו אומן, שהם, כותח הבבלי, שכר המדי, חומץ האדומי,
וזיתום המצרי, ושלשה מיני אומנות – מינים הנצרכים לאומנים,
שהם, זומן של צבעים, קולן של סופרים, ועמילן של טבחים. **ואי**
אמרת – ואם תאמר שקולן של סופרים הוא טיפולן של בנות
עשירים, **מאי מיני אומנות איבא** – מדוע הוא נחשב מיני אומנות,
והלא הוא נצרך גם לסתם אשה.

דקמיטא – לחם העשוי מסולת. ובשר שמן היינו דצפירתא דלא
אפתת – של עיזה שלא נפתח רחמה, כלומר שלא ילדה. וזון יושן
היינו עתיק עתיק – יין ישן של שלש שנים.
הגמרא אומרת כלל בענין בריאות המאכלים: **כל מילי דמעלי**
להאי – כל המאכלים שמועילים לבריאות איבר אחד, קשה להאי
– הם מוזיקים לאיבר אחר, כגון דבר המועיל ללב מוזיק לעינים או
לאיבר אחר, וקשה להאי – והמאכלים שמוזיקים לאיבר זה, מעלי
להאי – מועילים לבריאות איבר אחר, כד – חוץ מונגליא רטיבא
– זנגביל לת, ופילפלי אריכתא – פילפלים ארוכים, ופת נקיה –
לחם העשוי מסולת, ובשר שמן של עיזה שלא ילדה, וזון יושן של
שלש שנים, דמעלי לכולי גופיה – שמועילים לבריאות כל איברי
הגוף.
שנינו במשנה: **שכר המדי**. הגמרא מבארת ממה היו עושים את
השכר במדי, שמשום כך אסור להשהותו ברשותו בפסח: הטעם
ששכר המדי אסור בפסח, הוא משום דרמו ביה מי שיערי –
שמכניסים לתוכו מי שעורים.
שנינו במשנה: **וחומץ האדומי**. הגמרא מבארת ממה עשוי החומץ
של אדום, שמשום כך אסור להשהותו ברשותו בפסח: הטעם
שחומץ האדומי אסור בפסח, הוא משום דשדו ביה שיערי – שהיו
מכניסים לתוכו שעורים שלמים כדי להחמיצו.
הגמרא מביאה מימרא בענין חומץ האדומי: **אמר רב נחמן** (כד
יצחק), **בתחלה** – כשביט המקדש היה קיים, כשהיו מביאין יין
לנסכים מארץ יהודה, לא היה יינם של בני יהודה מהמין, שהיה
טעם בינים בזכות מצות הנסכים, עד שהיו נוהגין לתוך שעורין כדי
להחמיצו, והיו קורין אותו אחר שהחמיצוהו חומץ סתם, משום
שתם חומץ שלהם היה נעשה בדרך זה, ועכשיו שחרב בית
המקדש ואין מביאים נסכים, בטל הטעם הטוב בינים של בני
יהודה, והתחיל להחמיץ מעצמו, ומאותו זמן אין יינם של אדומיים
– ארץ אדום) מהמין עד שנתנין לתוך שעורין, ומשום שהוא
נעשה יין טוב, וקורין אותו 'חומץ האדומי'. ומה שנעשה היין של
אדום טוב, כאשר הורע יינם של בני יהודה, הוא לקנים מה שפאמר
– מתקיים בזה מאמר הכתוב (יחזקאל כו ב), **אשר אמרה צר על**
ירושלם, האה, נשברת דלתות העמים סבה אלי, אמלאה התרבה –
אמלאה אני מחורבנה. ומהו אנו למדים שאם מלאה זו תרבה זו,
ואם מלאה זו תרבה זו, רב נחמן בר יצחק אמר, מהבא – מפסוק זה,
יש לדרוש שאם יהודה יורדת אדום עולה, שנאמר (בראשית כה כג)
ויאמר ה' לה, שני גוים בבטנך, ושני לאמים ממעריך יפרדו, ולאם
מלאם יאמין – כשעשו ואבי אדום) גיבור, אז יעקב חלש, וכן
להיפך, שאין מלכות שניהם מתקיימת יחד.
הגמרא מביאה חילוק בדין חומץ של יהודה לענין מעשר, שמקורו
במה שנתבאר לעיל: **תנא** – שנינו בברייתא, **אמר רבי יהודה,**
פארץ יהודה, פראשונה – כשביט המקדש היה קיים, שהיו מביאים
יין לנסכים מארץ ארץ ארץ וכו' היה יינם מחמיץ, היה הדין שהלוקח חומץ
מעם הארץ אינו צריך לעשר, אף שכל הלוקח פירות מעם הארץ
צריך לעשרן, מפני שהלוקח הוא שהחומץ אינו בא – עשוי אלא מן
התמד – ממים שנתנו על הרצנים או על השמרים, והתמד אינו
חייב במעשר, אבל ודאי שאינו עשוי מיין שהחמיץ, משום
שבאותו זמן היה יינם טוב בזכות מצות הנסכים, ולא היה מחמיץ
כלל. ועכשיו שחרב בית המקדש ואין מביאים נסכים, ובטל טעם
היין וממחר להחמיץ, הדין הוא שהלוקח חומץ מעם הארץ צריך
לעשר, משום שהלוקח של החומץ שאינו בא אלא מן היין.
הגמרא מקשה על דברי רבי יהודה בברייתא מדברי רבי יהודה
בעצמו במקום אחר. מקשה הגמרא: וכי קבר רבי יהודה שתמד לאו
כד עשורי הוא – אינו חייב במעשר, והא (תנא) [תנן] – והרי שנינו
במשנה (מעשרות פ"ה מ"ז), **התמד** – הנותן מים בחרצני ענבים או
בשמרי יין של טבל, ונתן מים בפדה – מדד כמה מים נתן, ואחר
שנעשו תמד סינגם ומצא בהם כד מדינתו – אותה מידת מים שנתן,
פטור מן המעשר, כיון שאין כאן יין כלל אלא מים. ורבי יהודה
מתייב, כיון שטעמו ומראיתו כשל יין. הרי שרבי יהודה מחייב את
התמד במעשר.

לדעת רבי יהודה, דהיינו בצק שהחמיץ יותר ונעשו בו סדקים
 כקרני חגבים, צריך לשרופו לדעת רבי יהודה. ומה ששנה התנא
 'ונתנו לפני בלבו', מדובר בשיאור דרבי מאיר – במה שנחשב
 שיאור לדעת רבי מאיר, דהיינו בצק שהכסיפו פניו, לדעת רבי
 יהודה שהוא מותר בהנאה. ומה ששנה התנא לגבי שיאור זה
 ו-בצק שהכסיפו פניו 'והאכלו בארבעים', אהאן – באנו לומר
 הדין לדעת רבי מאיר הסובר שזהו שיאור ולוקים על אכילתו.
 מסיימת הגמרא: שמעינן ליה לרבי מאיר – מבואר בברייתא זו שרבי
 מאיר סובר שחמץ נוקשה ו-חמץ רע שאינו ראוי לאכילהו בעיניה
 – שאינו מעורב בדבר אחר, אסור בלאו, שהרי שיאור הוא חמץ
 נוקשה, ולדעתו לוקה עליו ארבעים, וכל שבין שחמץ דגן גמור
 ו-מחמשת מיני דגן על ידי תערובת – המעורב בדבר אחר,
 שאיסורו חמור מחמץ נוקשה בעין, יש בו איסור לאו, ועל כן יש
 לומר, שמשנתנו ששינו בה שחמץ נוקשה וחמץ גמור על ידי
 תערובת איסורם בלאו, כשיטת רבי מאיר היא שנויה.
 הגמרא מביאה דעה אחרת כדעת מי שנויה משנתנו: רב נחמן
 אמר, משנתנו כדעת רבי אליעזר היא שנויה, דתניא בברייתא, על
 אכילת חמץ דגן ו-מחמשת מיני דגן גמור שאינו מעורב בדבר
 אחר, ענינו פרת, ועל עירובו – חמץ המעורב ומחוי בדבר אחר,
 אינו ענוש כרת על אכילתו, אלא עובר פאיסור לאו בלבד, דרבי
 רבי אליעזר. ונחמשים אומרים, על חמץ דגן גמור שאינו מעורב בדבר
 אחר ענינו פרת, וכדברי רבי אליעזר, אבל על עירובו – חמץ
 המעורב בדבר אחר, בלא בלום – אינו עובר על אכילתו כלל,
 אפילו באיסור לאו. ושמעינן ליה מברייתא זו לרבי אליעזר דאמר,
 שחמץ דגן גמור על ידי תערובת אסור בלאו, וכל שבין שחמץ נוקשה
 בעיניה – שאינו מעורב בדבר אחר, שהוא חמור מחמץ גמור
 שנתערב בדבר אחר, אסור בלאו, ועל כן יש לומר שמשנתנו
 ששינו בה שבחמץ נוקשה ובחמץ גמור על ידי תערובת יש לאו,
 כשיטת רבי אליעזר היא שנויה.
 הגמרא מבארת במה נחלקו רב יהודה ורב נחמן. שואלת הגמרא:
 ורב נחמן שאמר שמשנתנו כשיטת רבי אליעזר היא שנויה, מאי
 טעמא – מה הטעם שלא אמר פרב יהודה בשם רב, שמשנתנו
 כשיטת רבי מאיר היא שנויה. משיבה הגמרא: אמר לך רב נחמן,
 דילמא ו-שמא עד כאן לא קאמר רבי מאיר התם ו-שם בברייתא
 שעובר בלאו, אלא בשיאור, שהוא חמץ נוקשה בעיניה ו-שאינו
 מעורב בדבר אחר, אבל בחמץ דגן גמור על ידי תערובת שהוא קל
 מחמץ נוקשה, לא אמר שעובר בלאו, ואילו במשנה מבואר שגם
 בתערובת חמץ גמור יש איסור לאו. ולכך לא רצה להעמיד את
 משנתנו כרבי מאיר.
 שואלת הגמרא: ורב יהודה שאמר בשם רב שמשנתנו כשיטת רבי
 מאיר היא שנויה, מאי טעמא – מה הטעם שלא אמר פרב נחמן
 שמשנתנו כשיטת רבי אליעזר היא שנויה. משיבה הגמרא: אמר
 לך רב יהודה, עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם ו-שם בברייתא
 שעובר בלאו, אלא בחמץ דגן גמור על ידי תערובת, אבל בחמץ
 נוקשה בעיניה שהוא קל מחמץ גמור בתערובת, לא אמר שעובר
 בלאו, ואילו במשנה מבואר שגם בנוקשה בעין יש לאו.
 הגמרא מביאה ראייה מברייתא לדברי רב יהודה בשם רב: תניא
 בברייתא פנותיה דרב יהודה – כשיטת רב יהודה אמר רב, שחמץ
 גמור בתערובת חמור מחמץ נוקשה בעין. כתוב בתורה (שמות יב כ)
 'כל חמץ מצאת לא תאכלו, ויש לומר שלכך נאמר בפסוק 'מחמצי'
 ולא 'חמץ', לרבות תערובת חמץ, כגון פותה הפבלי וישכר המדי
 וחומץ האיומי וזיתום הפציר, שאסורים באכילה. וזיל היית לומר
 שגם יהא ענינו על אכילתם פרת, תלמוד לומר (שם יב טו) 'כי כל אכל
 חמץ ונכרתה' וגו', וכיון שלענין חיוב כרת כתוב 'חמץ' ולא
 'מחמצת', אין שום מקור לחיוב כרת על תערובת חמץ, ויש לומר
 שרק על אכילת חמץ דגן גמור בעין ענינו פרת, ואילו על עירובו
 ו-תערובת חמץ אינו נענש בכרת, אלא עובר פאיסור לאו בלבד.
 מסיימת הגמרא את הראיה: מאן שמעת ליה דאמר – מי הוא זה
 ששמעת אותו אומר שערב עירובו של חמץ גמור עובר בלאו, רבי
 אליעזר היא, כמו ששינו בברייתא שהביא רב נחמן לעיל, ואם כן

שיש להן שערות כאילו הגיעו לפרקן ועדיין לא הגיעו לכלל שנים
 הראיות לכך, ומתביישות בשערותיהן ורוצות להשירן, בנות
 עניים מופלות אותן – סכות את שערותיהן פסיד, כדי להשירן,
 ובנות עשירים מופלות אותן פסולת כדי להשירן, ובנות מלכים
 טופלות אותן בשמן המור, ששומר בענין הנערות שבאו
 לאחשוורוש אחר הריגת ושתי (אסתר ב יב), 'וששה חרשים בשמן
 המור', כלומר, היו סכים אותן ששה חודשים בשמן המור קודם
 שנכנסו לאחשוורוש, ומשמע שדרך בנות מלכים לטוך עצמן בשמן
 המור. ורבי אליעזר שאמר יאף תכשיטי נשים' כוונתו לסולת
 שנות העשירים סכות להשיר שערן.
 הגמרא מבררת מהו שמן המור. מבררת הגמרא: מאי שמן המור.
 משיבה הגמרא: רב הונא פר ירמיה אומר, ספכת – משחה לרפואה.
 רב ירמיה פר אבא אומר, שמן וית שלא הביא שלישי – הנעשה
 מזיתים שלא הגיעו לשלש בישולם.
 הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: תניא בברייתא, רבי יהודה אומר,
 אנפיקנין ששינו (מנחות פה) שאין מביאים למנחות, היינו שמן וית
 שלא הביא שלישי – הנעשה מזיתים שלא הגיעו לשלש בישולם.
 שואלת הגמרא: ולמה פכין אותו – למה בנות מלכים סכות את
 בשרן בשמן המור. משיבה הגמרא: מפני שמשיר את השיער ומעדין
 – מצידי ומיפה את הפער.
 שנינו במשנתנו: זה הפלל, כל שהוא מין דגן הרי זה עובר עליהם
 בפסח. הגמרא מביאה ברייתא לבאר את משנתנו: תניא בברייתא,
 אמר רבי יהושע, ובי מאחר ששינו בסיפא של המשנה שכל שהוא
 מין דגן הרי זה עובר בפסח, למה מנו חמץ ברישא את אלו שעובר
 עליהם, כגון כותה הבבלי ושכר המדי וכו', הרי מן הכלל יש לנו
 לדעת שהם אסורים מאחר שיש בהם מחמשת מיני דגן. אלא
 הטעם הוא כדי שיהא רגיל בהן ובשמותיהן – שידעו את שמותיהם
 של דברים אלו וממה הם עשויים, וכשיביאו לו מהם ידע שיש
 בהם חמץ ויזהר מלאוכלם בפסח, ובכותה ידע שיש חלב ויזהר
 מלאוכלו עם בשר.
 מביאה על כך הגמרא מעשה: כי הא דההוא פר מערבא איקלע
 לבלל – כאותו מעשה שהיה בבן ארץ ישראל שהודמן בבלל, היה
 בישורא בהדיה – היה עמו בשר לאכול, אמר להו-לבני בבל, קריבו
 לי מתבליהם – הגישו לי ליפתן לפתת בו את הפת. שמע דקאמרו
 קריבו ליה פותה – ושמע שאומרים זה לזה הגישו לו כותה. בין
 דשמע שקראו את שמו של הליפתן פותה, פירש מלאכלו עם
 הבשר, מפני שהיה בקי בשמו וידע שיש בו חלב.
 שנינו במשנתנו: הרי אלו השנויים במשנתנו וחמץ גמור בתערובת
 וחמץ נוקשה, באהרה – בלאו שלא לאוכלם, אבל אין באכילתם
 עונש כרת. הגמרא מבררת מי הוא התנא ששנה את משנתנו.
 מבררת הגמרא: מאן תנא – מי הוא התנא של משנתנו, ששנה בה
 דחמץ דגן גמור על ידי תערובת – שחמץ גמור מחמשת מיני דגן
 שנתערב בדבר שאינו חמץ ונימוח בו ואינו ניכר, כגון כותה הבבלי
 ושכר המדי, וחמץ נוקשה ו-חמץ רע שאינו ראוי למאכל בעיניה
 – שלא נתערב בדבר אחר, כגון תכשיטי נשים, מוזהרים מלאכלו
 בלאו.
 משיבה הגמרא: אמר רב יהודה אמר רב, משנתנו כשיטת רבי מאיר
 היא, דתניא בברייתא, שיאור – בצק ומחמשת מיני דגן שהתחיל
 להחמיץ ולא נתחמץ כל צרכו, שהוא חמץ נוקשה, ישיר, ונתנו
 לבלבו, והאכלו נענש בארבעים מלקות.
 הגמרא מבררת את כוונת הברייתא ומבארת את משמע
 מהברייתא שלרבי מאיר יש לאו בחמץ נוקשה ובחמץ בתערובת.
 מקשה הגמרא: הא נופא קשא – ברייתא זו מצד עצמה קשה היא,
 אמרת – בתחילת הברייתא כתוב 'שיאור ישיר', אלא – מוכח
 שהשיאור אסור בהנאה, והדר תני – ומיד אחר כך כתוב 'ונתנו
 לפני בלבו', אלא – מוכח שהשיאור מותר בהנאה. מרצת
 הגמרא: הכי קאמר – כך כוונת התנא לומר, מה ששנה התנא
 'שיאור ישיר', היינו שיאור דרבי מאיר – מה שנחשב שיאור לדעת
 רבי מאיר, דהיינו בצק שהחמיץ קצת והכסיפו פניו, צריך לשרופו
 לדעת רבי מאיר, וכן שיאור דרבי יהודה – מה שנחשב שיאור

פסחים. פרק שלישי – אלו עוברין דף מג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קמא רש"י

1 שהגיעו לפרקן ולא הגיעו לשנים – שיש להן שערות כאילו הגיעו לפרקן. וכן לא הגיעו
2 לכלל שנים, ובושות על כך. עשירות מופלות אותן בכולת – ומשיר את השער.
3 אנפיקינו – במנחות תנן: אנפיקינו לא יביא. ומפרש רבי יהודה: אנפיקינו הוא שמן זית
4 כר. פסחת – לא איתפרש. ומעין את הבשר – אשקליירא. שיהא בקי בהן – שידע
5 ממה הן עושין אותו, שיהא נודר בהן. כשיביאו
6 לו כותח ידע שיש חלב. ויש שם חמץ אם פסח
7 הוא. מתבילתא – שום לפתן ללפת בו את
8 הפת. כיון דשמע – שקראו שמו כותח. פירש
9 – שבקי היה, וידע שיש שם חלב. מאן תנא
10 – דמתניתין, דאית ליה חמץ דגן גמור
11 שנתערב במין אחר, ואינו בעין, שנימחת. אי
12 נמי: חמץ נוקשה רע, ואיתיה בעיניה –
13 מוחרק על אכילתו בלאו. דתני מתניתין
14 כותח הבבלי ושכר המרי חמץ דגן גמור, אלא
15 שנתערב בדבר אחר. ותבשיט נשים – בעיניה
16 הוא. אבל נוקשה הוא, דאינו ראי לאכילה.
17 וקתני: באזרה, דעובר עליהן בלאו. שיאור –
18 שלא נתתמן כל צורכו. "שיאור" פליגי
19 במתניתין, רבי מאיר קרי שיאור את שהכסיפו
20 פניו, הוה תחלת זימנא. ולרבי יהודה הוי
21 שיאור שהתחיל ליסדק כבר סדקין דקין בקרני
22 תבנים, אחד לכאן ואחד לכאן. אבל שהכסיפו
23 פניו לרבי יהודה – מצה היא. ולרבי מאיר
24 קרני חגבים חמץ גמור הוא. והכא הכי קאמר:
25 שיאור ישיר – דאסור בהנאה. שיאור דרבי
26 מאיר, הכסיפו פניו – ישיר לרבי מאיר. ושיאור
27 דרבי יהודה – ישיר לרבי יהודה. וסיפא דקתני:
28 ונותנו לפני כלבו – אליבא דרבי יהודה קאמר
29 ליה, ואשיאור דרבי מאיר קאי. והאובלו
30 בארבעים – אתאן לרבי מאיר. כלומר, לרבי
31 מאיר, האובלו לשיאור זה שרבי יהודה מתיר
32 בהנאה – סופג את הארבעים. אלמא שמעין
33 ליה לרבי מאיר דאית ליה חדא מנהי תרתי
34 דמתניתין, דקאמר: נוקשה בעיניה בלאו – בוקן
35 שיאור, דנוקשה הוא. דאינו ראי לאכילה
36 הואיל והחמין קצת ולא גמר. ולהחמין עיסות
37 אחרות כשאור נמי לא חוי, וקאמר בלאו. וכל
38 שכן חמץ גמור על ידי תערובת. דקסבר רב
39 יהודה: על ידי תערובת חמיר מנוקשה בעין.
40 והאי לא דנוקשה נפקא ליה מיכל מחמצת לא
41 "אכלו" – "כל" רביא הוא, כדלקמן. ועל
42 עירובו בלאו – מיכל מחמצת" כדלקמן. מאן
43 מעמא לא אמר כרבי יהודה – דמוקי מתניתין
44 כרבי מאיר: רב נחמן סבירא ליה נוקשה בעיניה
45 חמור מחמץ גמור על ידי תערובת. תניא כותח
46 דרב יהודה – דאמר חמץ גמור בתערובת חמור.
47 לעין כרת לא כתיב "כל מחמצת", אלא "כל
48 אוכל חמץ". ולקמן מפרש ליה. כותח ושכר
49 וחמץ וזיתים כולן חמץ גמור מעורב בהן. כותח
50 איכא פת. ובדנן תלחא איכא שעיר. וכולהו בני
51 אכילה ושתייה ניהו. אבל זמן ועמילן וקולן,
52 דנוקשה הוא ובעיניה, הואיל ולא בני אכילה
53 ניהו – לא תנינהו. ודיינו כדרב יהודה, דאמר:
54 מודה היה רבי אליעזר בנוקשה בעיניה דפטור.
55 ורבי אליעזר עירובו בלאו מנא ליה – פשיטא
56 מואפקיה בלשון מחמצת. וגיב כרת נמי
57 מחמצת כתיב. ההוא – מחמצת דגיב כרת –
58 לא לעירובי אתא. אלא לנתחמץ מחמת דבר
59 אחר. אי הכי – האי דגיב לאו נמי, אימא:
60 לאזוהי אנתחמץ מחמת דבר אחר אתא,
61 ואזרהה תערובת מנא ליה? התם נמי – גבי כרת, דא כתיב: "כל אוכל מחמצת ונכרתה". לכל עונשין – מכאן שהנשים חייבות על כל לא תעשה שבתורה, שהרי עונשן מלקות. מצות

למה מנו חכמים את אלו – תימה לרבינו שמשון בן אברהם: הא איצטרך למנותם
לאשמעינן שהן בלאו ולא בכרת! ותיצור רבינו יצחק: דלא הוה ליה לאשמעינן אלא
תרי מינייהו, חד לנוקשה בעיניה וחד על ידי תערובת. ועוד הקשה: דתנא קמא שמנא לית
ליה האי כללא, דהא איכא תבשיטי נשים שהן מין דגן ואין עובר בפסח. אלא רבי אליעזר
הוא דקאמר לה.
מאן תנא חמץ גמור על ידי תערובת ונוקשה
בעיניה בלאו משמע בשמעתין דאי לאו
דאיתרבי חמץ נוקשה למלקות – אפילו איסור
לא היה בו. ותימה לרבינו יצחק: דבפרק קמא
דחולין (בגב.) בעי רבי זירא: הרי עלי לחמי תורה
מן החמץ או מן המצה חביא שיאור מהו? שיאור
דמאן, אי דר' מאיר לר' מאיר מדלקי עליה –
חמץ הוא. והשתא מנא ליה דהוי חמץ לענין
תורה: דילמא שאני חמץ בפסח דרבייה קרא
למלקות! (גרידא) ואומר רבינו יצחק: ודחת נמי
איכא שום קרא דמרבין מיניה חמץ נוקשה. והא
דתניא בפרק "כל המנחות באות מצה" (מנחות
ג.ב.): אין מחמין בתפוחים, דהוי חמץ נוקשה
כדמשמע דתם – דינו לכתחילה, אבל בדיעבד
– כשר.
ואילו נוקשה בעיניה לא קתני – ואם תאמר:
ונימא דמשום הכי לא חשיב ליה, משום
דכל שכן הוא, כדאמר רב נחמן! ויש לומר: דאי
כל שכן הוא – הוה ליה למיתני, לאשמעינן
דלית ביה כרת.
ונתנו לפני כלבו דר' מאיר לרבי יהודה –
מדאורייתא אפילו באכילה שרי,
כדאמרין בפרק קמא דחולין (בגב.) דמצה
מעלייתא היא, אלא מדרבנן אסור.
ההוא כל לאתויי נשים – תימה לרבינו יצחק:
הא תרי "כי כל" כתיבי גבי כרת, "כי כל
אוכל חמץ ונכרתה" ו"כי כל אוכל מחמצת"
ונרבינן עירובו בכרת! ואפילו לרבנן דלא דרשי
"כל", "כי כל" דרשי! ואומר רבינו יצחק: דפשיטא
ליה לגמרא דאתא לשום דרשא.
סלקא

שהגיעו לפרקן ולא הגיעו לשנים, בנות עשירים מופלות
אותן בפסח, בנות עשירים מופלות אותן בפסח, בנות
מלכים בשמן המזר, שגאמר: "ששה חדשים בשמן
המזר". מאן שמן המזר? רב הונא בר ירמיה אומר:
סמפתה, רב ירמיה בר אבא אמר: שמן זית שלא הביא
שליש. תניא, רבי יהודה אומר: אנפיקינו - שמן זית
שלא הביא שלישי. ולמה סכין אותו - מפני שמשיר
את השיער ומעורר את הבשר. "זה הכלל כל שהוא
ממין דגן". תניא, אמר רבי יהושע: וכי מאחר ששינינו
כל שהוא מין דגן הרי זה עובר בפסח - למה מנו
חכמים את אלו - כדי שיהא רגיל בהן ובשמותיהן. פי
הא, דהוא בר מערבא איקלע לבלב, הוה בישורא
בהדיה, אמר להו: קריבו לי מתבילתא. שמע דקאמרי:
קריבו ליה פותח. כיון דשמע פותח - פירש. "הרי אלו
באזרה". מאן תנא דחמץ דגן גמור על ידי תערובת,
ונוקשה בעיניה בלאו? אמר רב יהודה אמר רב: רבי
מאיר היא. דתניא: שיאור ישיר, ונותנו לכלבו.
והאובלו - בארבעים. הא גופא קשיא! אמרת "שיאור
ישיר" - אלמא: אסור בהנאה. והדר תני: ונותנו לפני
כלבו - אלמא מותר בהנאה! הכי קאמר: שיאור ישיר
- דרבי מאיר לרבי מאיר, דרבי יהודה לרבי יהודה.
ונתנו לפני כלבו - דרבי מאיר לרבי יהודה. והאובלו
בארבעים - אתאן לרבי מאיר. ששמעין ליה לרבי
מאיר: נוקשה בעיניה - בלאו, וכל שכן חמץ דגן גמור
על ידי תערובת. רב נחמן אומר: רבי אליעזר היא,
דתניא: על חמץ דגן גמור - עגוש פרת, על עירובו - בלאו, דרבי רבי אליעזר. וחקמים
אומרים: על חמץ דגן גמור - עגוש פרת, על עירובו - בלאו פלוג. ושמעין ליה לרבי
אליעזר דאמר חמץ דגן גמור על ידי תערובת בלאו - וכל שכן נוקשה בעיניה. ורב נחמן,
מאי טעמא לא אומר פרב יהודה? אמר לך: דילמא עד פאן לא קאמר רבי מאיר התם
אלא נוקשה בעיניה, אבל חמץ דגן גמור על ידי תערובת - לא. ורב יהודה מאי טעמא
לא אומר פרב נחמן? אמר לך: עד פאן לא קאמר רבי אליעזר התם - אלא חמץ דגן
גמור על ידי תערובת, אבל נוקשה בעיניה - לא אומר. תניא פותחיה דרב יהודה: "כל
מחמצת לא תאכלו" - לרבות פותח הפכלי, ושכר המזר, וחמץ האדומי, וזיתים המצרי.
יכול יהא עגוש פרת - תלמוד לומר: "כי כל אוכל חמץ ונכרתה" על חמץ דגן גמור -
עגוש פרת, ועל עירובו - בלאו. מאן שמעת ליה דאמר על עירובו בלאו - רבי אליעזר
היא, ואילו נוקשה בעיניה - לא קאמר. שמע מינה: נוקשה לרבי אליעזר לית ליה. ורבי
אליעזר, עירובו בלאו מנא ליה? דכתיב: "כל מחמצת לא תאכלו" - אי הכי - פרת נמי
לכתיב, דהא כתיב "כי כל אוכל מחמצת ונכרתה"! ההוא מיבעי ליה לכדתניא: מחמצת
- אין לי אלא שנתחמץ מאלו, מחמת דבר אחר מניין - תלמוד לומר: "כל מחמצת
ונכרתה". אי הכי - דלאו נמי להכי הוא דאתא! אלא טעמא דרבי אליעזר מ"כל". התם
נמי, הכתיב "כל"! ההוא מיבעי ליה לרבות את הנשים, נשים, מדרב יהודה אמר רב
נפקא. דאמר רב יהודה אמר רב, וכן תנא דבי רבי ישמעאל, אמר קרא: "איש או אשה
פי יעשו מכל חטאת האדם" - הוה תתוב איש לאשה לכל עונשין שבתורה! איצטריך,
סלקא

1 **סלקא** דעתך אמינא כל שישנו בקום אכול מצה – תימה לרבינו יצחק: היכי סלקא דעתך
 2 למירדש הכי? אדרבה, איפכא יש לדרוש, ולחומרא מקשינן! ואומר רבינו יצחק:
 3 דסלקא דעתך דארוחה דקרא דסיפא מפרש לרשיה, משום הכי אמר דבאכילת מצה תלו,
 4 דכתיבא בסוף, ועוד יש לומר: והכא יש לדרוש יותר היתר לנשים משום גזירה שוה ד"חמשה

5 עשר" מחג הסוכות, והוּוּ מיפטר ממצה כמו
 6 מסוכה, דפטר להו בהדיא בפרק "הדשן" (סוכה)
 7 כ.ח.א) מדהלכה למשה מסיני. יש מקשים: למה
 8 נשים אין חיובת בעיצת משום דכל שישנו
 9 בלבשת עטטו – ישנו בגדילים, כדדרשין
 10 בערבין (ג.ב) גבי כתיב! ולפירוש רבינו יצחק,
 11 דפירש דמסיפא לרישא סברא לדרוש – קשה
 12 להפך שלא יהו נשים חיובת בבליאם. וכי תימא
 13 הכי נמי – והא בפרק קמא דביצה (יד.ב) משמע
 14 דכלאים לא חוו למירד.

15 **אין** לי אלא מצה – דכלאים לא חוו למירד.
 16 המנחות באות מצה" (מנחות נח.א) מפרש
 17 אביי: אין לי אלא כולו – הדיינו כית, מקצתו –
 18 חצי וית מניין. ורבא אמר התם, דהכי קאמר: אין
 19 לי אלא קומץ כולו, מקצת קומץ מניין. ומסיק
 20 התם דאיכא בינייהו, דאביי סבר: דיש קומץ
 21 בפחות משני זיתים, הדיינו כית – לכך מפרש
 22 כולו כית, וסבר נמי דיש הקטרה בפחות מית.
 23 ואף על גב דבפרק "ביצה צולין" (לקמן עט.א)
 24 אמר ר' יהושע: כל הוחבים שבתורה שנשתיר
 25 מתן כית בשר וכית חלב – זוזק את הדם.
 26 משמע דאין הקטרה בפחות מכית – הכא היינו
 27 טעמא משום דסבר דיש קומץ בפחות משני זיתים,
 28 אם כן כשריבה הכתוב חצי קומץ – על כרוך
 29 ריבה חצי זית. ורבא סבר: אין קומץ בפחות משני
 30 זיתים, ואין הקטרה בפחות מוית.

31 **מאן** שמעת ליה דרדיש כל ר' אליעזר – אף על
 32 גב דר' עקיבא נמי דריש "כל" בפרק
 33 "התערובות" (זבחים פב.א) גבי כל חטאת – לא
 34 קשה, דאפילו היה כר' עקיבא – מכל מקום לא
 35 מישתמי טנא למימר (סיסבור) שיהא תערובת
 36 חמץ בברת. ועוד נראה לרבינו יצחק: דאפילו
 37 לרבנן דלא דרשי הכא "כל" – דרשי בעלמא,
 38 בריש "מרובה" (בבא קמא סג.א) דאמר: "כל"
 39 רביא הוא. ובפרק שני דסוכה (כח.א) גבי "כל"
 40 האזרה. ודווקא הכא לא דרשי – דכבר שאין
 41 סברא לרבות, כגון עירובו, וכגון נשים משום
 42 היקשא, וכגון מקצת ד"בל תקטירו". והכי פירושה:
 43 כמאן – כר' אליעזר, דרדיש "כל" אפילו לדבר
 44 שאין סברא לרבות, כגון עירובו וכגון נשים. ואהא
 45 קאמר נמי דרבנן לא דרשי "כל".

46 **חויץ** מאיסורי נזיר – אף על גב דחטאת נמי
 47 קאמר לקמן לרבי יוחנן דהתר מצטרף
 48 לאיסור – הכא לא קשיא: דהתר חטאת,
 49 דבקדשים לא קמיירי:

50 **כמאן** כר' אליעזר דרדיש כל – נראה לרבינו
 51 יצחק: דעירי משמע ליה דשאר היתר

52 מצטרף לאיסור, מדקתני: עירובו מניין, תלמוד לומר "כי כל". ומדברי עירובו – אם כן היתר מצטרף לאיסור, הדיינו כדרכא. ולדידיה הכי פירושו: מקצתו מניין – היינו זית שלם. אבל לאביי,
 53 דמפרש "מקצתו" מניין חצי זית – לא שייך היתר מצטרף לאיסור, דאמשהו דאיסור לחודיה מיחייב. והא דמרבה עירובו – היינו כשמתערב לגמרי, ולא אמר שיתבטל האיסור אגב החיזור.
 54 והא דקאמר כמאן – כר' אליעזר, דרדיש "כל" – משום דלרבנן, אף על גב דרדיש "כי כל" – לא מוקמא ליה לרבות עירובו, אלא לרבות מקצתו. ורשי' פירש: דעירי משמע ליה "מקצת"
 55 היינו חצי זית קומץ דשאר, וחצי זית דמצה. ואין מעורבין אלא כל אחד ניכר. וקשיא לי לפירושו טובא. חדא: דלא הוי זעירי ולא כבאי ולא כרבא. ועוד, מאי קאמר: כמאן כר' אליעזר לא
 56 כרבנן נמי אתיא, חדא "כי כל" דרשי, ומקמין ליה אמקצתו – דהיינו היתר מצטרף לאיסור לפירוש הקונטרס. ועוד: כמאן קרא ליה היתר מצטרף לאיסור? ועוד,
 57 דלפירוש הקונטרס צריך לומר: מקצתו מניין – פירושו: חצי זית איסור וחצי זית היתר שאינם מעורבים יחד, דאי לאו הכי – היינו עירוב. ולקמן גבי חטאת משמע דאין היתר מצטרף לאיסור
 58 אם לא שיתערב האיסור וההיתר יחד, דהא אמר: עד שיבלע בבשרה.

1 מצות עשה שהזמן גרמא – נפקא לן בפרק קמא דקידושין (כט, א) דנשים פטורות. קמ"ל
 2 – האי "כל" – דמזוהרות על החמץ, וכיון דמזוהרות על לאו דחמץ – חיובת בעשה
 3 דאכילת מצה לילה הראשון, ואף על גב דזמן גרמא. כרבי אליעזר, הואיל וישנן בבל
 4 תאכל חמץ, דנפקא לן מ"כל אוכל חמץ" – ישנן בקום אכול מצה. קאי באוכלין – "כל"
 5 דגבי כרת באוכלי חמץ כתיב, אבל "כל"

6 דאזוהרה – בנאכל כתיב, "כל מחמצת". קאי
 7 באוכלין מרבה נאכלין – בתמיה. אשר יקרב
 8 – משמע: קדשים, ושידוה תמימים. התם ב"כל" דכתיב גבי
 9 לרבינו אוכלין – דהא נשים מדרב יהודה נפקי:
 10 השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה.
 11 הכא דאיכא לרבינו אוכלין – נשים באיסור
 12 חמץ, דלא נפקי לן מדרב יהודה, כדאמר לעיל:
 13 לא שביק אוכלין ומרבה נאכלין. ופרכינן: ורבנן
 14 – דפליגי אדריבא אליעזר בעירוב חמץ, כיון
 15 דלית להו לאו בעירוב. פשיטא "כל" דכתיב גבי
 16 אזוהרה ד"כל מחמצת" לא דרשי, והשתא על

17 כרוך "כל" דגבי כרת לרבי נשים נמי לא
 18 דרשי, ואלא נשים מנא להו: כל – דגבי
 19 אזוהרה, דלא כתיב "כי" בהדיא – לא דרשינן
 20 לרבינו נאכלין, דעירובו. אבל גבי כרת דאוכלין
 21 כתיב "כי כל אוכל" – דכרת לרבי נשים, ומקשינן
 22 ורבי אליעזר אימא כל – דכרת לרבי נשים,
 23 "כי כל" דכרת – לרבינו עירובו נמי לכרת. דכיון
 24 דליכא תו אוכלין לרבינו – מרבינן ביה נאכלין,
 25 כדאמרן גבי חלב. ואימא: על עירובו ככרת. אין
 26 לי אלא כולו – בזמן שכל הקטרת מן השאור.
 27 מקצתו – חצי זית, שאינו הקטר שלם, דאין
 28 הקטרה פחותה מכית. עירובו מניין – כשאני
 29 בעין, אלא מעורב ונבלל עם מנחה הוגנת של
 30 מצות לאחר שפתתן, דאין בעין. אין היתר
 31 מצטרף לאיסור – אבל חצי זית חלב וחצי זית
 32 בשר בבת אחת – אין היתר משלים את שיעור
 33 האיסור לחיובו, חוץ מאיסורי נזיר, שאם אבל
 34 חצי זית ענבים וחצי זית לחם בבת אחת – חיב,
 35 שהייר אמוה תורה. "שרת ענבים לא שיתח" –

36 חיב על שריית פתו בין. ואי איכא מין לחודה
 37 כזית – למה לי קרא: "וכל משרת" לא גרסינן.
 38 ואית דגרסי ליה, ומפרשי דאפילו לרבנן דלא
 39 דרשי "כל" – "וכל" דרשי. ולא היא, דהא
 40 פרכינן לקמן: האי מביעא ליה לכדתניא: משרת
 41 – ליתן טעם בעיקר. ואם איתא, נימא ליה: אנא
 42 טעמא דידי מ'ובל". אלא ממשמעוהא דמשרת
 43 נפקא ליה, "וכל" לא דרשי, אף שאור כל
 44 תקטירו – נמי היתר מצטרף לאיסור, חצי זית
 45 קומץ דשאר וחצי זית דמצה, ואינן מעורבין
 46 אלא כל אחד ניכר. כרבי אליעזר דרדיש "כל"
 47 – לעיל. ומהתם נפקא ליה, כדאמרן לעיל:
 48 מקצתו מניין – תלמוד לומר: "כל". ורדיש ליה
 49 הכי: מקצתו מניין חצי זית שאור וחצי זית מצה
 50 עמו.

אפילו
 לענין

לענין

דהיינו תערובת חמץ.
הגמרא דנה בדעת חכמים הסוברים שאין איסור בתערובת חמץ.
מקשה הגמרא: וְרַבִּינָן בברייתא לעיל (ע"א) החולקים על רבי
אליעזר ואינם מחייבים כלום על תערובת חמץ, הרי כיון דְלִיתָּ לְהוּ
עֵרוּב – שלדעתם אין לאו על תערובת חמץ, ודאי הוא ש'כֵּל לֹא
דְרִישִׁי – שאינם דורשים תיבת 'כל' שנאמרה בפסוק 'כֵּל מִמְחֻמֵּץ
לֹא תֹאכְלוּ' לרבות תערובת חמץ, ואם כן אינם דורשים גם תיבת
'כל' שנאמרה בפסוק 'כֵּל אוֹכֵל מִמְחֻמֵּץ וְנִכְרְתָהּ' לרבות נשים
באיסור אכילת חמץ, אֵלֶּם אֵלֶּם נָשִׁים מִנָּא לְהוּ – אם כן מנין להם
שנשים אסורות באכילת חמץ.
מתרצת הגמרא: אף שתיבת 'כֵּל' רבנן לֹא דְרִישִׁי ולכן אינם
דורשים מהאזהרה 'כֵּל מִמְחֻמֵּץ לֹא תֹאכְלוּ' לרבות תערובת חמץ,
מכל מקום תיבות 'כֵּי כֵּל' כן דְרִישִׁי, ולגבי כרת על האוכלים חמץ
נאמר (שמות יב ט) 'כֵּי כֵּל אוֹכֵל מִמְחֻמֵּץ וְנִכְרְתָהּ הִנֵּפֶשׁ הַהוּא מֵעֵדֶת
יִשְׂרָאֵל, וַיִּשׁ לרבות אף את הנשים.
הגמרא חוזרת לדון בדעת רבי אליעזר. מקשה הגמרא: וְרַבִּי
אֱלִיעֶזֶר הַדּוֹרֵשׁ תֵּיבַת 'כֵּל' לרבות, ואינו מחייב כרת על תערובת
חמץ משום שריבוי הכתוב 'כֵּי כֵּל אוֹכֵל מִמְחֻמֵּץ וְנִכְרְתָהּ' זה צרך
לרבות נשים, וְאִימָא – תאמר לדעתו שתיבת 'כֵּל' שבפסוק זה באה
לְרִבּוּת אֵת הַנָּשִׁים לְכַרְתָּ, ומה שנאמר בו 'כֵּי כֵּל' בא לְרִבּוּת אֵת
עֵרוּבוֹ – שיש חיוב כרת בתערובת חמץ, ומדוע אינו מחייב כרת
על תערובת חמץ, וְכֵי תִימָא – ואם תרצה לדחות ש'כֵּל' רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר לֹא דְרִישׁ לריבוי בפני עצמו, וְתִימָא בברייתא, ציאותה
התורה שְׁאוּר כֵּל תִּקְטְרוּ על המזבח, שנאמר (ויקרא ב יא) 'כֵּל
הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר תִּקְרְיֻוּ לָהּ' לא תִעֲשֶׂה חֻמֵּץ, כִּי כֵּל שֹׂאֵר וְכֵל דִּבֵּשׁ
לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אֲשֶׁה אֲשֶׁה לָהּ.' ומאחר שאין הקטרה בפחות מכזית,
אֵין לִי שְׁעוּבָה עַל לֹא אֵלֶּם כִּשְׁהַקְטִיר פּוּלֵוּ, שהקטיר כזית
שאוּר והיתה הקטרה שלימה מאיסור, אבל כאשר הקטיר מִקְצָתוֹ
– חצי זית של שאור, שאינו הקטר שלם, מִנִּין שאף הוא עובר
בלאו זה, תִּלְמוּד לִזְמַר 'כֵּל שֹׂאֵר' לרבות אפילו מקצתו. עֵרוּבוֹ מִנִּין
– אם השאוּר שהקטיר לא היה בעין, אלא מעורב ובלול בממחה
אחרת של מצות לאחר שפתתן, מנין שעובר בלאו זה, תִּלְמוּד לִזְמַר
'כֵּי כֵּל שֹׂאֵר', ומה שנאמר 'כֵּי כֵּל' בא לרבות אף את עירובו.
ומדייקת הגמרא: מֵאַן שְׁמַעְתָּ לִיה דְרִישִׁי 'כֵּל' – מי הוא התנא
ששמעת שהוא דורש תיבת 'כל' לרבות, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הוּא, כמו
שהתבאר לעיל, ואם כן ברייתא זו הדרשת תיבת 'כל' רבי
אליעזר היא, וְקָא דְרִישִׁי – והוא דורש בברייתא זו 'כֵּי כֵּל', ומוכח
שרבי אליעזר דורש 'כֵּי כֵּל'. ואם כן קשה, מדוע רבי אליעזר אינו
מרבה מ'כֵּי כֵּל' הכתוב בענין חמץ בפסח חיוב כרת על תערובת
חמץ. מסיקה הגמרא: קָשְׁיָא – אכן קשה הדבר.
פתיחה לסוגיית 'היתר מצטרף לאיסור' וטעם כעיקר:
'היתר מצטרף לאיסור' הוא שאם אבל חצי כזית איסור וחצי כזית
היתר בבת אחת, ההיתר מצטרף לאיסור להשלים שיעורו.
ובסוגייתנו נחלקו אמוראים באלו איסורים היתר מצטרף לאיסור.
טעם כעיקר' הוא שאם בישראל או שרה איסור והיתר ביחד ונתן
האיסור טעם בהיתר, דין ההיתר ואף לאחר שהפרידו מגוף
האיסור' כדן האיסור, מחמת טעם האיסור שבו, ואף על פי
שההיתר היה מרובה מהאיסור, לפי שטעמו של איסור הרי הוא
כעיקרו וממשו. דין 'טעם כעיקר' נאמר בכל האיסורים שבתורה.
לעיל נתבאר החיוב על אכילת חמץ והקטרת שאור שבתערובת
היתר. הגמרא מבארת דין ציורף היתר לאיסור להשלים שיעורו:
אֲמַר רַבִּי אֶבְהוֹ אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כֵּל אוֹיִסוּרִי שִׁפְתוֹלָם אֵין הֵיתֵר
מִקְצָתָהּ לְאוֹיִסוּר לְהַשְׁלִים אֶת שִׁיעוּרוֹ שֶׁל הַאיִסוּר כִּדִּי לְהַתְחִיב
עליו, חוץ מְאוֹיִסוּרֵי אֲכִילָה וְשִׁתִּיה שֶׁל נִיזִיר, שבהם ההיתר מצטרף
להשלים את שיעור האיסור, כגון אם אבל הניזיר חצי כזית ענבים
וחצי כזית לחם בבת אחת, הלחם מצטרף לענבים וחייב, שְׁהֵרִי
אֲמַרְהָ תוֹרָה בענין הניזיר (במדבר א), מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתָּה, הרי
שחייב על פת השרייה ביין, ובהכרח מדובר שאין ביין בפני עצמו
שיעור כזית, שהרי באופן שיש ביין לבדו שיעור כזית אין חידוש
שחייב ואין הפסוק צריך להשמיעו, אלא מדובר שרק יחד עם הפת

שכן סֵלְקָא דְעֵתָהּ אִמְנָא – היה עולה בדעתך לומר, הואיל וְכֵתִיב
(דברים טו א) 'לֹא תֹאכְלוּ עִלְיוֹ חֻמֵּץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכְלוּ עִלְיוֹ מִצּוֹת',
הקִישָׁה הַתּוֹרָה אִיסוּר אֲכִילַת חֻמֵּץ לְאֲכִילַת מִצָּה, לְלַמַּד שֶׁכֵּל מִי
שִׁישְׁנֵוּ כִּבְלָל צִיּוּי הַתּוֹרָה קוּם אֲכֹל מִצָּה, יִשְׁנֵוּ אֵף כִּבְלָל הַצִּיּוּי
כֵּל תֹּאכְלוּ חֻמֵּץ, וְהֵנִי נָשִׁי – ונשים אלו, הוֹאִיל וְלִיתְנָהוּ וְאִינָן
כִּבְלָל הַמִּצְוָה קוּם אֲכֹל מִצָּה, מִשׁוּם דְּהוּיָא לִיה (– שהיא) מִצּוֹת
עֲשֶׂה שְׁתַּיִמָן וְרַמָּא (היא) – שהזמן גורם למצוה שתבוא, כלומר
יש זמן מיוחד לקיומה, ונשים פטורות ממצות עשה שהזמן
גורמא, אִימָא – שנתאמר מחמת ההיקש שֶׁכֵּל תֹּאכְלוּ חֻמֵּץ נָשִׁי
לִיתְנָהוּ – גם אינן מצוות, ולכן אין לאסור נשים באכילת חמץ מצד
השווה הכתוב אשה לכל עונשין שבתורה. קָא מִשְׁמַע לָן
הַפּסוּק 'כֵּל' שנאמר באיסור אכילת חמץ, שאף הנשים מוזהרות
על אכילת חמץ.
מוסיפה הגמרא: וְהִשְׁתָּא דְאִתְרַבּוּ לְהוּ – ועכשיו שנתרבו הנשים
מ'כל' שאף הן מוזהרות כֵּל תֹּאכְלוּ חֻמֵּץ, אִיתְרַבּוּ נָשִׁי – נתרבו גם
לְאֲכִילַת מִצָּה בלילה הראשון, אף על פי שהיא מצות עשה שהזמן
גורמא, כְּמוֹ שֶׁדִּרְשׁ רַבִּי (אליעזר) [אֶלְעִיזָר], דְאֲמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, נָשִׁים
חַיִּיבוֹת כִּבְלָל מִצָּה דְבַר תּוֹרָה אֲפִילוּ שְׁהִיא מִצּוֹת עֲשֶׂה שֶׁהַזְמַן
גורמא, שְׁנֵאמַר (שם) 'לֹא תֹאכְלוּ עִלְיוֹ חֻמֵּץ וְגו' שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכְלוּ
עִלְיוֹ מִצּוֹת', הוֹקֵשָׁה אֲכִילַת חֻמֵּץ לְאֲכִילַת מִצָּה, לְלַמַּד שֶׁכֵּל שִׁישְׁנֵוּ
כִּבְלָל הַצִּיּוּי כֵּל תֹּאכְלוּ חֻמֵּץ, יִשְׁנֵוּ כַּחֲבוּב אֲכִילַת מִצָּה, וְהֵנִי נָשִׁי נָשִׁי
– וגם נשים אלו, הוֹאִיל וְיִשְׁנֵוּ כִּבְלָל תֹּאכְלוּ חֻמֵּץ, שהרי התרבו מן
הכתוב 'כֵּל', יִשְׁנֵוּ כִּבְלָל הַצִּיּוּי קוּם אֲכֹל מִצָּה.
הגמרא דנה בדעת רבי אליעזר הסובר שתיבת 'כל' שנאמרה לגבי
כרת באה לרבות את הנשים ואין ללמוד ממנה לתערובת חמץ.
שואלת הגמרא על רבי אליעזר: וְאִי הוּיָא חוּת – ומה ראית לומר דְהֵיא
'כֵּל' הנאמר בפסוק 'כֵּל אוֹכֵל מִמְחֻמֵּץ וְנִכְרְתָהּ', בא לְרִבּוּת נָשִׁים
שֶׁהֵן מִצּוֹת שֶׁלֹּא לְאֲכֹל חֻמֵּץ, וּמִפְּקֵת עֵרוּבוֹ – והיך מוציא
תערובת חמץ ואיך מרבה חיוב כרת על אכילתו. אִימָא – שמתא
תאמר ש'כֵּל' בא לְרִבּוּת עֵרוּבוֹ לחיוב עליו כרת, ואל תרבה נשים.
משיבה הגמרא: מִסְתַּבְרָא קָא' בְּאוֹבְלִין – מסתבר שהפסוק המדבר
בבני אדם האוכלים, מְרַבֵּה אוֹבְלִין – בא לרבות עוד אוכלים, אך
האם נאמר שְׁקָא' בְּאוֹבְלִין וּמְרַבֵּה דְבָרִים הַנֶּאֱבָלִין, ודאי אינו כן.
לכן יש לומר שהפסוק הנאמר לענין כרת 'כֵּל אוֹכֵל' המדבר
באוכלים, בא לרבות אוכלים, דהיינו נשים, שאף הן כִּבְלָל
האיסור, ולא בא לרבות דבר הנאכל, דהיינו חמץ בתערובת.
מקשה הגמרא: מִתְקִיף לָהּ – הקשה רב נתן אֶבְהוֹ (אביו) דְרַב הוּנָא
(גְרִיף דְרַב נָתָן), וְכֵל הוּיָא דְקָא' בְּאוֹבְלִין – וכי בכל מקום שהפסוק
מדבר באוכלים לֹא מְרַבֵּה נֶאֱבָלִין, וְהָא תִנְיָא בברייתא, נאמר
בפסוק לגבי איסור אכילת חלב (ויקרא י כה) 'כֵּי כֵּל אוֹכֵל חֵלֶב מִן
הַקֹּהֵל אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אֲשֶׁה לָהּ, וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ הָאֲכִילַת
מֵעַמִּיהָ, אֵין לִי לְלַמּוּד לֹאסוּר מִן הַכְּתוּב אֵלֶּם חֵלֶב בְּהַמּוֹת קִדְשִׁים
תִּמְיָיִן, שְׁדָאֵי הוּא לִיקְרֵב עַל הַמּוֹזֵב, שְׁהֵרִי בְּכַךְ עוֹסֵק הַפּסוּק,
אבל חֵלֶב קִדְשִׁים כְּעֵלִי מוּמִין שאינו ראוי ליקרב על המזבח מִנִּין
שאסור לאכול, תִּלְמוּד לִזְמַר 'מִן הַקֹּהֵל', לרבות כל בהמה,
ואפילו בעלת מום. ואין לי שאסור אלא חלב בהמת קדשים, אבל
חֵלֶב בְּהַמַּת חוּלִין מִנִּין שאסור. תִּלְמוּד לִזְמַר 'כֵּי כֵּל אוֹכֵל חֵלֶב'
לרבות אף חלב בהמת חולין. מבאר רב נתן את קושייתו: וְהָא קָא
– והרי כאן לגבי חלב דְקָא' – שעוסק הכתוב בְּאוֹבְלִין, שנאמר בו
'כֵּל אוֹכֵל חֵלֶב', וְקָא מְרַבֵּה נֶאֱבָלִין – ואף על פי כן אנו אומרים
על לרבות חלב בהמת חולין שהוא דבר הנאכל.
מתרצת הגמרא: הֵתֵם – שם לגבי חלב, דְלִיבָא (– שאין) אוֹבְלִין
שנוכל לרבותם מהכתוב, שהרי נשים כבר אסורות בו, שהוקשה
אשה לאיש לכל איסורים שבתורה כדברי רב יהודה אמר רב (לעיל
ע"א), יש לנו לומר שהכתוב מְרַבֵּה נֶאֱבָלִין, דהיינו חלב בהמת חולין,
אבל הָבָא – כאן לגבי חמץ דְאִיבָא – שיש אוֹבְלִין לרבותם מהכתוב,
דהיינו נשים, שְׁלֹוֹי הִרְבּוּי הֵיינו אומרים שאין להן איסור לאכול
חמץ כמו שנתבאר לעיל, לֹא שְׁבִיב לְהוּ לְאוֹבְלִין וּמְרַבֵּה נֶאֱבָלִין –
אין להניח מלרבות את האוכלים, דהיינו נשים, ולרבות נאכלים.

60 שהיית [אכילת פרס מצטרף ונחשב שנאכל כאחת, דאורייתא היא
 61 – מן התורה היא, שאתה אומר שלוקים עליה. מתוך רב דימי: אָמַר
 62 לִיה אֵין – אכן מן התורה היא, ולכך לוקים עליה.
 63 מקשה אביי לרב דימי על תשובתו: אֵי הָכִי – אם אכן חייב מלקות
 64 מן התורה על אכילת כזית בכדי אכילת פרס, אָמַאי פְּלִיגֵי – מדוע
 65 חולקים רבנן עֲלֵיה דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר בְּכוֹתָהּ הַבְּבֵלִי ואומרים שהאוכלו
 66 פטור, והרי בכותח יש כזית חמץ בשיעור אכילת פרס, ואף לרבנן
 67 יתחייב על אכילתו. משיב רב דימי לאביי: אָלַא מָאִי – אלא מה
 68 תאמר לבאר בדעתו של רבה בר בר חנה המחזיב מלקות על
 69 אכילה מן המקפה, מִשּׁוּם דְּהִיתֵר מְצַטְרֵף לְאִיסוּר להשלים את
 70 שיעורו של האיסור לחייב עליו, ולכך אפילו אם אכל מן המקפה
 71 כזית בלבד לוקה, סוּף סוּף גַם לדבריה קשה אָמַאי פְּלִיגֵי רַבְּנָן עֲלֵיה
 72 דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר בְּכוֹתָהּ הַבְּבֵלִי, והלא יש להם לחייב את האוכלו
 73 מלקות משום שההיתר שבו מצטרף לאיסור.
 74 מסיים רב דימי דבריו ומיישב: אָלַא הִנֵּה לְכוֹתָהּ הַבְּבֵלִי ואל תקשה
 75 שיתחייב האוכלו, משום דְּלִית בֵּיה – שאין אוכל ממנו פְּזִית חמץ
 76 בְּבֵדִי – בשיעור שהיית [אכילת פרס, שהרי כותח אינו עשוי לאכול
 77 בפני עצמו אלא לטבל בו, ועל כן, אֵי בְּעֵינֵיה דְקַשְׁטָרִיף וְקַאֲבִיל לִיה
 78 – אם אירע שגומע ממנו בפני עצמו ואינו מטבל בו, שאז מצטרף
 79 כזית בכדי אכילת פרס, מאחר שאין דרך בני אדם לאכול בפני
 80 עצמו מחמת חריפותו פְּטָלָה דְעֵתִיה אֲצִיל לָל אֲרַם, ואין אכילתו
 81 חשובה אכילה להתחייב עליה, וְאֵי מְשַׁטֵּר קַשְׁטָרִיף וְאֲבִיל – ואם
 82 טיבל בכותח כדרכו ואכל, לִית בֵּיה – אין באכילה זו פְּזִית חמץ
 83 בְּבֵדִי אֲכִילַת פְּרַס, שהרי באכילת הכותח בדרך טיבול אי אפשר
 84 לאכול ממנו בזמן שהיית אכילת פרס אלא מעט, כגון כשיני יתים
 85 או ארבעה, ובארבעה כזיתים של כותח אין כזית חמץ.
 86 אביי מקשה על רב דימי הסובר שכזית בכדי אכילת פרס
 87 דאורייתא: אִיתִיבִיה – הקשה אביי לרב דימי, שנינו בברייתא, שְׁתֵּי
 88 קְדִירוֹת, אֶחָת מֵהֶן שֶׁל מאכלי חולין וְאֶחָת מֵהֶן שֶׁל מאכלי תְּרוּמָה,
 89 וְלִפְנֵיהֶן שְׁתֵּי מְדוּכּוֹת – ומכשורות [שכותשים בהן תבלין, כגון פלפל
 90 וזנגביל, אֶחָת מוֹנַח בַּה תְּבַלִּין שֶׁל חוּלִין וְאֶחָת מוֹנַח בַּה תְּבַלִּין שֶׁל
 91 תְּרוּמָה, וְנִפְּלוּ התבלינים שבאֵלו המדוכות לְתוֹךְ אֵלוֹ הקדירות,
 92 ואין אנו יודעים לאיזו קדירה נפל התבלין של תרומה ולאיזו
 93 קדירה נפל התבלין של חולין, מוֹתְרִין המאכלים שבקדירה של
 94 חולין לזר, משום שְׁאֵינִי אוֹמֵר תְּרוּמָה לְתוֹךְ תְּרוּמָה נִפְּלָה –
 95 התבלינים של תרומה נפלו לתוך הקדירה שבה מאכל תרומה,
 96 ואילו התבלינים של חולין לְתוֹךְ הקדירה של חולין נִפְּלוּ. וְאֵי אֶמְתֵּר
 97 שעל אכילת פְּזִית של איסור [שנתערב בהיתר] בְּבֵדִי אֲכִילַת פְּרַס,
 98 חייב מְדַאֲרִיתָא, קשה, אָמַאי אָמְרִין – הכיצד מקילים בדבר
 99 שעונשו מיתה לומר 'שְׁאֵינִי אוֹמֵר תְּרוּמָה לְתוֹךְ כּו' תרומה נפלה
 100 וחולין לתוך חולין נפלו', הרי יש לנו לחשוש שמא נפל התבלין של
 101 תרומה לקדירת החולין, ויש בה כזית בכדי אכילת פרס, וזו
 102 שיאכל ממנה יעבור על איסור תורה שיש בו חיוב מיתה, אלא
 103 מוכח שאפילו אם נפל התבלין תרומה לקדירת החולין ואכלה זר
 104 אינו חייב מן התורה כיון שכזית בכדי אכילת פרס אינו אסור מן
 105 התורה אלא מדרבנן, וכיון שהוא ספק דרבנן תולים לקולא
 106 שהתבלין של תרומה נפל לקדירת התרומה, והתבלין של חולין
 107 נפל לקדירת החולין והיא מותרת לזר.
 108 מתוך רב דימי: אָמַר לִיה, הִנֵּה לְתוֹרַת תְּבַלִּין – אל תקשה
 109 מהברייתא המדברת בתרומת תבלין, שחיוב תרומה שבהם הוא
 110 רק מְדַרְבָּנָן, שכן התורה אין חיוב תרומה אלא בדגן תירוש ויצהר,
 111 ולכן אף שכזית בכדי אכילת פרס מן התורה, בתבלין שהחיוב
 112 להפריש ממנו תרומה הוא רק מדרבנן תולים להקל שהתבלין של
 113 חולין נפל לקדירת החולין.
 114 אביי מקשה לרב דימי מברייתא אחרת: אִיתִיבִיה – הקשה אביי
 115 לרב דימי, שנינו בברייתא, שְׁתֵּי קוֹפִיֹת גדולות ובתוכן דגן, אֶחָת
 116 מלאה דגן שֶׁל חוּלִין וְאֶחָת מלאה דגן שֶׁל תְּרוּמָה, וְלִפְנֵיהֶם שְׁתֵּי
 117 סָאִין של דגן, אֶחָת מוֹנַח בַּה דגן שֶׁל חוּלִין וְאֶחָת מוֹנַח בַּה דגן שֶׁל
 118 תְּרוּמָה, וְנִפְּלוּ שתי סאין אֵלו לְתוֹךְ שתי קופות אֵלו, ואין אנו

1 הרי לְעֵנָן הָמִין בְּפֶסַח נְמִי טובר רבי אליעזר שהיתר מצטרף
 2 לאיסור, ומדוע הזכיר זעירי רק הקטרת שאור ולא הזכיר גם חמץ
 3 בפסח.
 4 מתרצת הגמרא: אֵין, הָכִי נְמִי – אכן, גם בחמץ בפסח לדעת רבי
 5 אליעזר היתר מצטרף לאיסור, ומה שזעירי נקט שבהקטרת שאור
 6 היתר מצטרף לאיסור, הוא כדי לְאִפּוֹקֵי מְדַאֲבֵי – להוציא מדעתו
 7 של אביי, דְאָמַר (מנחות נח), 'יֵשׁ שֵׁם הַקְּטָרָה' להקטר של פְּזִית
 8 מְפִזָּה, ואף אם הקטיר משהו שאור בפני עצמו לוקה, ואין צריך
 9 צירוף היתר להשלים לכזית, לפיכך זעירי קָמַשְׁמַע לָן, דְּהַקְּטָרָה
 10 לָאוּ – אין שם הקטרה לְפִזּוֹת מְפִזָּה ואינו חייב על הקטרת שאור
 11 פחות מכזית אלא כשהיתר מצטרף עמו ומשלים את שיעורו.
 12 אביי מוכיח לרב דימי שאף בתרומה היתר מצטרף לאיסור: יְתִיב
 13 –[ישבו] רַב דִּימִי, וְקָאֲמַר לֵה לְהָא שְׁמַעְתָּא – ואמר את דבריו של
 14 רבי יוחנן, שבכל איסורים שבתורה מלבד נזיר, אין היתר מצטרף
 15 לאיסור. אָמַר לִיה אֲבִי לְרַב דִּימִי, וְכִי בְּכָל אִיסוּרִין שְׂבִיתָרָה אֵין
 16 הִיתֵר מְצַטְרֵף לְאִיסוּר, וְהִתְנַן במשנה (טבול יום פ"ב מ"א), הַמְּקַפֵּה
 17 –[תבשיל קפוי ועב, כגון דייסאן] שֶׁל תְּרוּמָה המונחת בקדירה,
 18 וְהַשּׁוֹם וְהַשְּׂמֵן הנתונים בה לתבלין הם שֶׁל חוּלִין, ומעורבים
 19 בתבשיל היטב עד שאינם ניכרים בו, וְנִנְע מְבּוּל יוֹם –[טמא שטבל
 20 ועדיין לא העריב שמשו] בְּמִקְצָתָן של הדברים הללו שבקדירה,
 21 פֶּסַל אֶת פּוֹלֵן – כל מה שבקדירה, שכיון שהמקפה היא העיקר
 22 והיא של תרומה, השום והשמן נגררים אחריה, ונחשבים תרומה
 23 כמותה, וכיון שטבול יום פוסל את התרומה נפסל הכל. אבל אם
 24 הַמְּקַפֵּה שֶׁל חוּלִין, וְהַשּׁוֹם וְהַשְּׂמֵן שֶׁל תְּרוּמָה, וְנִנְע מְבּוּל יוֹם
 25 בְּמִקְצָתָן, לֹא פֶּסַל אֵלַא את מְקוֹם מְנַעֵז בְּלֶבֶד, שהמקפה היא העיקר
 26 בה פוסלה נגדרת אחר השום והשמן להיחשב כולה תרומה, ולא שית
 27 בה פוסלה, וכשנוגע בשום ושמן שבמקום אחד אינו פוסל אלא אם
 28 מקום מגעו, לפי שהשום והשמן שבשאר הקדירה אינם מחוברים
 29 לשום והשמן שנגע בהם, שהמקפה של חולין מפסקת ביניהם.
 30 ממשיך אביי בדבריו: וְהוֹיֵנָּה בַּה – ושאלנו על האמור בסיפא שאם
 31 המקפה של חולין נפסל מקום מגעו, מְקוֹם מְנַעֵז אָמַאי פְּסוּלָה –
 32 למה נפסל מקום מגעו, הֵא בְּבֵלִי לְהוּ תְּבַלִּין בְּרוּב – הרי התבלינים,
 33 כלומר השום והשמן של תרומה, מועטים הם, וכיון שמן התורה
 34 תרומה מתבטלת ברוב, יתבטלו ברוב התבשיל שהוא חולין, וְאָמַר
 35 רַבָּה בַר בַּר חֲנָה לבאר את הסיפא, מַה הַפְּעֵם שאין השום והשמן
 36 של תרומה בטלים ברוב, הוֹאִיל וּמֵן התורה תרומה אינה בטלה
 37 ברוב, וְיָד שֶׁאוּכַל מתערובת זו לוקה עֲלֵיהָ בְּכַזִּית – חייב מלקות
 38 אם אכל כזית, משום שיש עליה שם תרומה [ולא כמו שהיינו
 39 סבורים מתחילה שמן התורה התרומה בטלה ברוב], הִלְכָךְ גַּם
 40 לענין טומאה יש עליה שם תרומה, ולכן טבול יום פוסל בקדירה
 41 את מקום מגעו.
 42 מסיים אביי את דבריו: ועתה יש לנו לשאול, הִכִּי דְמִי – איך יתכן
 43 שזר לוקה על אכילת כזית מהמקפה, הרי במה שאכל אין כזית
 44 תרומה, לָאוּ – האם אין הטעם מִשּׁוּם דְּהִיתֵר מְצַטְרֵף לְאִיסוּר,
 45 והחולין שבתערובת מצטרפים לתרומה להשלים שיעור אכילת
 46 כזית איסור. ואם כן מוכח שגם בתרומה היתר מצטרף לאיסור,
 47 ולא כמו שאמר רבי יוחנן שדין זה נוהג רק בניזיר.
 48 רב דימי דוחה את ראייתו של אביי: לֹא, אין כוונת רבה בר בר חנה
 49 שהאוכל כזית מן המקפה חייב מלקות משום שהיתר מצטרף
 50 לאיסור, אלא מָאִי בְּזִית – מה כוונתו במה שאמר שלוקים על
 51 אכילת כזית, דְאִיפָּא בְּזִית בְּבֵדִי אֲכִילַת פְּרַס – שיש במקפה שום
 52 ושמן של תרומה בשיעור שאם יאכל מהמקפה שיעור פרס –[חצי]
 53 ככר וכלומר שיעור ארבע ביצים], ימצא שאכל כזית מן השום
 54 והשמן לבדם, הִלְכָךְ זר שאכל מהמקפה שיעור פרס לוקה, וכיון
 55 שמן התורה אין התרומה בטלה ברוב וזר שאכל שיעור פרס
 56 מתערובת זו לוקה, הִלְכָךְ גַּם לענין טומאה יש עליה שם תרומה,
 57 ולכן טבול יום פוסל בקדירה את מקום מגעו.
 58 מתמה אביי על ביאורו של רב דימי ואומר לו: וְכִי זו שֶׁאִמְרו
 59 חכמים שְׂבִיתָא איסור המעורב בהיתר שנאכל בְּבֵדִי –[בשיעור

פסחים. פרק שלישי – אלו עוברין דף מד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – שטיינזולץ קמח רש"י

1 אפילו חמץ נמי – דהא אמרין על עירובו בלאו, והיינו נמי היתר מצטרף לאיסור. ומשני
2 אין הכי נמי – דהמנץ בפסח היתר מצטרף לאיסור, והאי דנקיש שאור – לאפוקי מדאביי,
3 דאמר במנחות בפרק "כל המנחות באות": יש הקטרה בפחות מכזית, וחייב בהקטרת
4 שאור כל דהו, ולא בעי צירוף. ומתוך לברייתא דלעיל הכי: אין לי אלא כזית, חצי זית
5 מנין – תלמוד לומר: "כל", וליף מינה דיש

6 הקטרה לפחות מכזית, קא משמע לן דאין
7 הקטרה, ואי איכא צירוף – אין, ואי לא – לא.
8 להא שמעתא – דרבי יוחנן. המקפה – תבשיל,
9 קפוי ועב של תרומה, כגון דייסא. והשום השמן
10 התנונן בו תחליץ, היו של חולין. פסל – את
11 כל הקדירה, דמקפה עיקר וטבול יום פוסל את
12 התרומה. מקום מגעו אמאי פסל הא כפילו לוו
13 תבלין כרובא – דקא סלקא דעתך דימעה
14 מדרבנן הוא דאסור. ואמר רבה בר בר חנה –
15 דימעה מדאורייתא הוא, וזר לוקה עליו בכזית,
16 משום דיש שם תרומה עלה. הלכך, לגבי
17 טומאה נמי שם תרומה עלה. ומיהו, לא חמיירא
18 כתרומה עצמה ליפסול את כולן. ומאי טעמא
19 זר לוקה עליו בכזית – משום זרות. הא לא אכל
20 כזית תרומה – לאו משום דהיתר מצטרף
21 לאיסור? ומשני: מאי לוקה בכזית דקאמר –
22 כזית בבדי אכילת פרס, שאם אכל פרס ממנו
23 שיעור ארבעה ביצים – יש בו כזית תרומה.
24 וקיימא לן דכל שיעורי אכילת איסור, בין כזית
25 של חלב ודם ובין כותבת דיום הכפורים,
26 מצטרפין אכילת השיעור בכדי שהיה זר. שאם
27 אכל כחרדל חלב, וחזר ואכל כחרדל עד
28 שהשלים לכזית, אם אין מתחילת האכילה ועד
29 סופה יותר משתיים כזית אכילת פרס באכילה
30 בינונית – מצטרף, והוי כמו שאכלו בבת אחת
31 וחייב. והבא נמי יש כאן תרומה כדי להצטרף
32 כזית באכילת פרס ממנו. וכזית בכדי אכילת
33 פרס דאורייתא – בתמימה, הא דאמרו רבנן כזית
34 מצטרף כשיעור שהיה אכילת פרס – מי הוי
35 מדאורייתא, הלכה למשה מסיני כשאר
36 שיעורין, דקא אמרת ליה ומתרגמא משום
37 דאכיל כזית מאיסור בר מהיתר. אמאי פליגי
38 רבנן עליה דרבי אליעזר בכותה – נהי נמי דלא
39 דרשי "כל" לרבות עירובו, הא אכיל מהיא
40 מאיסור כזית בכדי אכילת פרס. ואלא מאי –
41 סבירא לך, האי לוקה דרבה משום דהיתר
42 מצטרף לאיסור, ובחד כזית קאמר דלק. סוף
43 סוף אמאי פליגי רבנן עליה – יצטרף היתר
44 לאיסור, ולחייב. אלא סרס. הנה לבותה הבבלי
45 – דלא אכיל כזית מן החמץ כשיעור שהיה
46 אכילת פרס. דהא כותח אינו עשוי לאכול אלא
47 לטבול, ואי מתרמי ואכיל ליה ממש, דהשתא
48 איכא כזית, ממחר דלצטרף כשיעור אכילת
49 פרס ממנו. בפלה דעתו – ולאן אכילה היא
50 לחיובי עלה. ואי מישרא קא שטר – מטבל

51 בתוכו דכרכו – ליכא כזית מן החמץ בכדי שהיה אכילת פרס. שכשאכל כדי אכילת
52 פרס ממה שטיבל בתוכו – לא אכל מן הכותח אלא מעט, או שני זיתים או ארבעה,
53 ובההוא פורתא ליכא מן החמץ כזית. ושבר המיד נמי, אף על גב דשתי ליה בעיניה –
54 מיהו אין לך שותה שתיים ושלא כוסות שלא יפסיק וישתה בינתיים. הלכך, בכדי שהיה
55 אכילת פרס לא שתי כזית מן החמץ לבד מן המים ושאר התערובת. סתסם שכר עיקרו
56 מן התמרים או מתאנים, אלא שבמדי מערב עמהם מי שערין קצת. פרס – הוא חצי
57 כבר שיעורו בו עירובי תרומים, שהוא מון שיעודות. וחצי לביית המנוגע, עלתא
58 בגדים אם ישהה בו כדי אכילתו, שנתנה תורה שיעור שהיה כדי סעודה, דכתיב (ויקרא
59 יד): "האוכל בבית יכבס את בגדיו", והלכה למשה מסיני דחצי כבר של שמונה ביצים
60 הוא סעודה. שתי פרוכות – שהתבלין נידוכין בתוכן, פלפלי תונגביל. אלו לתוך אלו –
61 ממוזכות לתוך הקדירות. פותרין – קדירות חולין לזר. היכי אמרין שאני אוטר –
62 ותלינן לקולא בעון מיתה, ודילמא תרומה לתוך חולין נפל, וכי אכיל לה – איכא כזית
63 תרומה באכילת פרס. אלא שמע מינה: אי נמי ודאי נפל – לא מייחייב משום כזית בכדי אכילת פרס אלא מדרבנן, וכי מספק לן – תלינן לקולא: במסכת נזיר גרסינן, ואלא מאי –
64 היתר מצטרף לאיסור, היכי אמר "שאני אוטר". אלא הנה לתרומת תבלין מדרבנן, "ראשית דגן תירושך ויצהרך" כתיב. קופות – גדולות, ובתוכן דגן, דהויא תרומה דאורייתא.

1 לענין חמץ בפסח נמי – לר' יוחנן לא מצי פריך, דאיהו לא דרשי "כל". ואם תאמר: והא
2 בפרק בתרא דיומא (עד.א.) דרשי רבי יוחנן "מל חלב" דחצי שיעור אסור מן התורה!
3 ואומר רבינו יצחק: דלא דרשי אלא לאיסורא, אבל להתחייב מלקות כמו בכשיעור – לא,
4 וכן גבי חמץ. הכי גרס רש"י: **מקום** מגעו אמאי פסל הא טביל ברובא – ופירש: דסלקא
5 דעתך השתא דדימעה דרבנן. וקשה לרבינו יצחק

6 בן אשר: דמשמע שהשום והשמן בעין, מדקתני:
7 נגע במקצת, ולא קתני במקצתה. ועוד, דחני
8 סיפא: אימתי – בזמן שחן גוש בקערה. אבל אם
9 היה מפורש – מכשיר לנגמרי! ונראה מגעו משום
10 מדומע – אדרבה, כי הוי מפורש לו לו להיות
11 מדומע יותר! ועוד: אמאי פסל מקום מגעו ותו
12 לא? כיון דחשיב כמו כולה תרומה על ידי דימעה
13 – יפסל הכל, או לא יפסל אפילו מקום מגעו.
14 דבהדיא איתא הא פלוגתא במסכת טבול יום
15 בעיסה מדומעת, ומי שפוסלה – פוסלה לגמרי,
16 ומי שנמשך – מכשיר לנגמרי! ונראה לרבינו
17 יצחק כפירוש רבינו תם, דפירש: דמתניתין מיירי
18 שהשום והשמן בעין, וכדגרס בכל הספרים: מקום
19 מגעו אמאי פסל, והא לא הוי כביעה – והואיל
20 דלא מקבל טומאה אלא מדרבנן אין לן למימר
21 דבטלי אנב מקפה, כדפירש בפרק "כל שעה"
22 (לעיל ג.כב.).

23 **לאו** משום דהיתר מצטרף לאיסור – ומטעם
24 הואיל אם היה מלקט מן השום או מן
25 השמן כזית וילקה עליו – לית לן למימר שלא
26 תבטל אנב מקפה, כיון שאין דרך אכילה בכך.
27 **דאיכא** כזית בכדי אכילת פרס – מקשין
28 דב"השחט" (חולין ד.כד.) אמרין: הנה
29 לנזיד הדומע דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס.
30 משמע דבסתמא לא הוי כזית בכדי אכילת פרס!
31 ויש לומר: דהבא קים ליה דעסקין בדאית ביה
32 כזית בכדי אכילת פרס. ולפירוש רבינו תם, דמוקי
33 שהשום והשמן בעין – אתי שפיר, דאי הוי מעורב
34 – לא הוי כזית בכדי אכילת פרס.

35 **אלא** מאי היתר וכו' – נראה דלא גרס ליה,
36 דאי גרס ליה – גאם בן מאי יצחק דעתיך.
37 דאביי לאקשווי? כיון דלדלידה נמי קשה. אלא
38 לאביי אתי שפיר, דפליגי עליה רבנן, דלר' עקיבא
39 דוקא אית ליה היתר מצטרף לאיסור בכל
40 התורה, דגמר מניור. אבל לרבנן, דמוקמי
41 "משרת" לטעם מקום – לית להו היתר מצטרף
42 לאיסור בשום מקום. ועוד: דבגמיר בפרק "שלשה
43 מינים" (ג.כב.) גרסינן גבי שתי קופות דבסמוך:
44 בשלמא לדידי דאמינא היתר מצטרף לאיסור –
45 דנפיש חולין. פירוש: לאביי, הא דהיתר מצטרף
46 לאיסור – היינו כשיש מן האיסור יותר מן
47 ההיתר, או ששניהם בשוה. אבל כשהיתר רבה
48 על האיסור – אין מצטרף. ולרבי דימי – אין
49 היתר מצטרף לאיסור בשום מקום. כדמסקי לקמן,
50 דהו וזאת וזו וזו שתי תוביבם באיבאם באחד ואין

51 מלמדך. והכי פירושו: אי הכי, אמאי פליגי רבנן בו. בשלמא לדידי – פליגי רבנן משום דר'
52 אליעזר דרשי "כל", ותאם "כל" לרבות אפילו כשהאיסור מועט. ורבנן לא דרשי "כל",
53 דכשהאיסור מועט – אין מצטרף. כמו בעלמא. אלא לדידך, אמאי פליגי? וכן גבי קופה
54 ומזכות, אתי שפיר לאביי.

55 **הנה** לתרומת תבלין דרבנן – קשה לרבינו שמשון בן אברהם: כיון דתרומת תבלין דרבנן,
56 גבי שום אמאי פסל מקום מגעו ויש לחלק.

57 **איתבייהו** שתי קופות – ואם תאמר, מאי פריך: אמאי אמרין שאני אוטר – והא פשיטא
58 דבכל מקום מדאורייתא מין במינו בטל ברוב, והבא מיירי שרבו חולין על
59 התרומה, כיון דסבר השתא דמיירי בתרומה דאורייתא, דבדאורייתא בעי רבייה אפילו לר'
60 יוחנן ב"הערל" (בבמז.פ.א.) ואומר רבינו יצחק: דבעי למימר בכל ענין, אפילו מין בשאינו
61 מינו, כגון קמח חזינן בקמח שערין, שאינו ניכר.

והוא

והוא – תלינן לקולא: במסכת נזיר גרסינן, ואלא מאי –
גדולות, ובתוכן דגן, דהויא תרומה דאורייתא.
ליתן

1 והוא הדין לערלה בשתים - וכן אמרין בפרק קמא דקדושין (לחא.) גבי חדש. ופירש
2 הקונטרס: דערלה אין איסורו איסור עולם - דאדור שלש מותר. וקשה: מה שמוחר
3 אחר שלש - היינו האילן, והאילן לא נאסר מעולם רק הפרי, והפרי אין לו היתר ורבינו תם
4 פירש: הוא הדין לערלה בשתים - היינו בשנת ארבע, דיש היתר לאיסורו על ידי פדייה, או
5 להביא לירושלים. ורבינו יצחק מפרש: דנזיר
6 חודש אין איסורין איסור עולם - שהגדל מן הגפן
7 אחר השלמת נזרו לא חל עליו איסור, וכן חודש
8 היוצא מקנה השיבולת אחר הבאת העומר - לא
9 חל עליו איסור, כיון אילן דערלה. דפנים חדרשות באו
10 ערלה אחר שלש שבנים, היוצא ממנו אין איסור חל
11 עליו. ויש היתר לאיסורו יש לפרש כפירוש
12 הקונטרס: שנזיר תוך זמנו יש לו היתר על ידי
13 שאלה. וחדש נמי, לר' יהודה דאמר: יום הגף כולו
14 אסור - יש לו היתר תוך זמנו על ידי עומר.
15 וערלה אין לה היתר תוך זמנה. ויהיה בוקינה
16 דבטלה - אין זה אילן דערלה. דפנים חדרשות באו
17 לכאן. ועוד מפרש רבינו יצחק: שהפרי של חודש
18 שנאסר כבר, וכן היוצא מן הגפן קודם השלמת
19 נזירות - יש לחזק היתר בהשלמת זמן האיסור.
20 אבל ערלה וכלאים, הפרי שנאסר - אין לו היתר.
21 ופירוש זה נראה עיקר, דאין צריך להעמיד כר'
22 הורדה. ואין להקשות לפירוש זה: אמאי לא חשיב
23 יש היתר לאיסור שבא לה שאלה ובעומר והוא שלש
24 בערלה? דיש לומר: דלא סבר כר' יהודה אלא
25 האיר המזרח מתידי. ונזיר נמי, אי משתיל - אין
26 זה היתר לדבר שנאסר, שהחכם עוקר הגדר
27 מעיקרו, ונמצא שלא נאסר מעולם. אבל לפירוש
28 קמא הוה מצי לאחשובי מה שהפרי עצמו נאסר
29 לעולם, והיה מוצא בערלה שלש.
30 ודילמא מין לחודיה - ולשון לצרף אתי
31 שפיר, כלומר: לצרף היין הבלוע
32 בתוכו.
33 ורבנן מבשר בחלב לא נגמרין חידוש הוא -
34 תימה לרבינו שמשן בן אברהם: התינוח
35 חרבא, אלא לאביי דאית ליה בפרק "כיל הבשר"
36 (חולין קמא.) דבשר בחלב לאו חידוש הוא. אמאי
37 איצטרך למילף מנזיר לטעם כעיקר?
38 אלא יליף מנגיעולי גוים - הקשה הרב ר' יוסף;
39 היכי יליף רבי עקיבא טעם כעיקר בניזיר
40 מנגיעולי גוים? הא נזיר קל מכל איסור שבתורה,
41 שאין איסורו איסור עולם ויש היתר לאיסורו
42 ותיריך: דבמדק נמי היו כליהן בלועות מייך,
43 אסורים לנזיר. ורבנן קדירה בת יומא נמי אי
44 אפשר דלא פגמה פורתא - ואפילו הכי אסר
45 הכתוב, אם כן ליבא לאיפלוגי בין בת יומא לשאין
46 בת יומא, וכולהו אסורים. ור' עקיבא סבר: קדירה
47 בת יומא לא פגמה כלל, אבל שאין בת יומא,
48 דפגמא - שרי. דנותן טעם לפגם מותר, דגמר
49 מנבילה. והכי נמי סבר ר' שמעון בפרק תרוא
50 דמסכת עבודה זרה (סו.ב.) ור' מאיר פליגי עליה התם, וסבר נותן טעם לפגם אסור, דגמר
51 מנגיעולי גוים דאסר הכתוב אף על גב דנותן טעם לפגם הוא, דאפילו קדירה בת יומא אי
52 אפשר דלא פגמה פורתא. וגייעולי גוים לאו חידוש הוא. ומה שהתיר הכתוב נבילה - מוקי
53 לה בסרוח מעיקרא. ולרבי מאיר מצי למילף נמי מנגיעולי גוים לטעם כעיקר, כיון דלאו
54 חידוש הוא, ואיכא השתא שלש מחלוקות דברב.

1 ליתן טעם כעיקר - לעשות טעמו של איסור כעיקרו וממשו. ויש בהן - במים טעם יין.
2 חייב - בכזית מוקי. והא לאו משום היתר מצטרף לאיסור הוא, אלא משום דאיתעביד
3 ליה כזיתא איסור. אבל היתר מצטרף לאיסור - לא לפינן מינה. לכל היתרה כולה -
4 שיהא טעמו של איסורין כממשו. שאין איסורו איסור עולם - אלא כמה שפירש. ואם
5 סתם - שלשים יום. וענבים ויין מותרין לו
6 בהנאה. ויש לו היתר לאיסורו - אף תוך זמן,
7 על ידי (הפרת) חכם. כלאים - כלאי הכרם.
8 איסור עולם - זרע חטה וחרצן - הכל אסור
9 לעולם. והוא הדין לערלה בשתים - קל וחומר
10 זה אתה דן לערלה בשתי דרכים, דאיסורו
11 איסור הנאה, ואין היתר לאיסורו בתוך שלש.
12 מה שאין כן בניזיר. ואיסור עולם ליבא למימר
13 בה, דלאחר שלש מותרות. הא מני -
14 דאפיקתיה להאי קרא לטעם כעיקר, רבנן
15 דפליגי אדריבי עקיבא בהיתר מצטרף לאיסור.
16 ולקמיה מפרש מאי היא. הי רבי עקיבא - מה
17 מילתא דרבי עקיבא שמעינן דהיתר מצטרף
18 לאיסור. וילמא מין לחודיה - וצירוף שייך
19 למיתני בה, משום דנבלע בתוך הפת. והיאך
20 משערין כזית יין? ממלא כלי מפה לפה. ומביא
21 זית ונותן לחתוכו, והיין היוצא הוא כזית יין. וכן
22 הוא בתוספתא דנזיר. תקורבות - שאינו בנין,
23 שנבלע בפת. מפת ומיין חייב - ופליגי רבנן
24 עליה: דלית להו היתר מצטרף לאיסור. ואילו
25 פשט היין בכל הפת - לא הוה פליגי רבנן עליה,
26 דהא אית להו טעם כעיקר, ואיתעביד ליה פת
27 גופיה איסור. ובהא מיהא פליגי עליה, דטעמא
28 דרבי עקיבא משום צירוף הוא. ואי נמי לא
29 נשרית כל הפת ביין - מצטרף נמי היתר
30 לאיסור לחודיה. ורבי עקיבא - כיון דמפיק ליה
31 להאי "משרת" להיתר מצטרף לאיסור. טעם
32 כעיקר - היכא דליבא מידי עיקר, אלא טעם,
33 כגון שרה ענבים במים, מנא ליה? בשר בחלב
34 - בשר שנתבשל בחלב, והבשר בעיניה, אלא
35 שטעם החלב נבלע בו. חידוש הוא - כל איסורו
36 תימה הוא, דבר חידוש שאינו מצוי בינינו
37 בשאר איסורין - לא נגמרין חומרא דידיה
38 אשאר איסורין. דכי היכי דשאר חידושין דידיה
39 לא הוה בשאר איסורין - האי דטעם כעיקר נמי
40 לא תיגמר מיניה. ומאי חידושה - משאר מילי.
41 אליבא היינו חידושה - דשני דברים המותרים
42 הם, וכשתערבו נאסרין, מה שאין כן בשאר
43 דברים. הא כלאים נמי - דוגמתן, תרי ליה -
44 שורשו בחלב כל היים - שרי. כלומר, מותר
45 לשרותו בתוכו, ואינו עובר עליו אפילו על
46 אכילתו, דלא אסרה תורה אלא דרך בישול,
47 ואפילו יחייב ביה טעמא, ומיהו, מדרבנן אסור.
48 בשיל ליה בשולי אסור - עובר על בישולו,
49 ועובר על אכילתו. יגיעולי גוים - קדירה שבישל
50 בה הגוי, וכשחודר ישראל ומבשל בה - היא מוגלת בליעתה לתוך של ישראל. גיעול
51 לשון מקיא ופולט. והתורה אסרה במעשה מוקי. "כל דבר אשר יבא באש" (במזבח לא)
52 - דהיינו זירות וקומקמוסין וכיצא בהן, שמרתחין אותן על האור. דנגמרין מנבילה -
53 דכתיב: "לא תאכלו כל נבילה, לגר" וגו' (דברים יד.) דראויה לגר - קרויה נבילה, שאינה
54 ראויה לגר - אינה קרויה נבילה. והבא אסור - דהאי נמי לפגם הוא, דאותה בליעה
55 מששתה בדפנו של כלי לילה אוחת - הופג טעמו ונתקלקל, ותו לא משבחת לאוכל
56 משום
57 בה הגוי, וכשחודר ישראל ומבשל בה - היא מוגלת בליעתה לתוך של ישראל. גיעול
58 לשון מקיא ופולט. והתורה אסרה במעשה מוקי. "כל דבר אשר יבא באש" (במזבח לא)
59 - דהיינו זירות וקומקמוסין וכיצא בהן, שמרתחין אותן על האור. דנגמרין מנבילה -
60 דכתיב: "לא תאכלו כל נבילה, לגר" וגו' (דברים יד.) דראויה לגר - קרויה נבילה, שאינה
61 ראויה לגר - אינה קרויה נבילה. והבא אסור - דהאי נמי לפגם הוא, דאותה בליעה
62 מששתה בדפנו של כלי לילה אוחת - הופג טעמו ונתקלקל, ותו לא משבחת לאוכל
63 משום

שהיא נפלטת בתוכו. בת יומא - שבישל בה הגוי בו ביום. דלא פגמה פורתא - מטעם הכלי נפגמה הבליעה. מרבנן נשמע לרבי עקיבא - לרבי יוחנן פריך, דאמר לעיל: כל איסורים
שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור, חוץ מאיסורי נזיר, ואוקימנא כרבי עקיבא. מכדי לרבי עקיבא שמעינן ליה דאמר באיסורי נזיר היתר מצטרף לאיסור, ובשאר איסורי לא איירי
מידי. ורבי יוחנן אמאי לא אמר דכי היכי דאית ליה באיסורי נזיר אית ליה נמי בשאר איסורי, הא ממאי דשמעינן להו לרבנן בטעם כעיקר, מצינן למשמע מינה נמי דעתיה דרבי עקיבא
בהיתר מצטרף לאיסור. לא אמרי רבנן כו' - וקא אמרי נמי הכי בשאר איסורי לרבי עקיבא נמי דמפיק לה להיתר מצטרף לאיסור, מצינן למימר נמי דאית ליה מכאן אתה דן לכל
התורה כולה. אמר ליה - כיון דמוקי ליה רבי עקיבא להיתר מצטרף לאיסור - לא מצינן למימר מכאן אתה דן.

18 –(מעורר) אֶת הָעֵינַיִם, וּמִכְחִישׁ אֶת הַנּוֹף.
 19 הגמרא מבארת מדוע הכותח גורם לדברים אלו. מבארת הגמרא:
 20 מה ששינוי שהכותח מְטַמֵּם אֶת הַלֵּב, הוא מְשׁוּם נְסִיבֵי דְחֻלָּא –
 21 מי החלב הנשארים אחרי עשיית הגבינה. ומה ששינוי שִׁמְסָמָא אֶת
 22 הָעֵינַיִם, הוא מְשׁוּם מִלְחָא – מלח סדומית שיש בו, שלפעמים נוגע
 23 בכותח ואחר כך חוזר ונוגע בעינו. ומה ששינוי שִׁמְכִישׁ אֶת הַנּוֹף,
 24 הוא מְשׁוּם קוּמְנִיתָא דְאִמָּא – הלחם המעופש שבתוך הכותח.
 25 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת במאכלים שמוזקים לגופו של
 26 האדם: תָּנוּ רַבֵּנּוּ, שְׁלֹשָׁה דְבָרִים – מאכלים מְדַבְּרִין אֶת הַנְּבֵל [הרעין]
 27 במעיו, וְכֹפְסִין אֶת הַקּוּמָה – מתישים את כוחו, וְנוֹטְלִין אֶחָד מִחֲמֵשׁ
 28 מֵאוֹת מְטָאוֹר עֵינָיו – מחלישים את הראיה שֶׁל הָאָדָם. וְאֵלוּ הֵן, פֶּת
 29 קֶבֶר – לחם העשוי מקמח שאינו נקי, וְשָׂרֵי חֶדְשׁ, וְיֶרֶק חֵי, כגון
 30 כרתי ובצל וחזרת, כשאוכל מהם הרבה בקביעות.
 31 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת במאכלים שמרפאים את גופו של
 32 האדם: תָּנוּ רַבֵּנּוּ, שְׁלֹשָׁה דְבָרִים – מאכלים מְמַעְטִין אֶת הַנְּבֵל – הרעי
 33 במעיו של אדם, וְזוֹקְפִין אֶת הַקּוּמָה – מחזקים את כוחו, וּמְאִירִין אֶת
 34 הָעֵינַיִם. וְאֵלוּ הֵן, פֶּת נְקִיָּה, בְּשָׂר שְׁמֹן, וְזֶן יָשֵׁן.
 35 הגמרא מבארת מה הם שלושת הדברים האלו: פֶּת נְקִיָּה, היינו

1 סוּפְרִים – דבק שיש בו קמח של שיפון, שהרצענים משתמשים בו
 2 כדי להדביק את העור כשנחלק לשנים או כדי להדביק שתי
 3 עורות זה לזה כדי לעשותן עבה. רַבֵּי אֲלִיעֶזֶר אָמַר, אִפֵּי תַבְשִׁיטִי
 4 נְשִׂים – סולת שהנשים טופלות ומדביקות על בשרם כדי להשיר
 5 את השיער עוברים עליהם המשהים אותם ברשותם בפסח, משום
 6 איסור בל יראה ובל ימצא. מסיימת המשנה: זֶה הַכֶּלֶל כָּל חֻמֵּי
 7 שְׁעוֹרָה עֲשׂוּי מִמֶּיִן דְּגָן – מאחד מחמשת מיני דגן, שהם חטה,
 8 שעורה, כוסמין, שבולת שועל, ושיפון, חֲרִי זֶה עוֹבֵר עֲלֵיו בְּפֶסַח
 9 משום בל יראה ובל ימצא, אף שאינו בעין, ואינו ראוי לאכילה.
 10 ומיני דגן שהם תערובת חמץ או חמץ נוקשה, חֲרִי אֵלּוּ בְּאוֹתָהָ –
 11 בלאו שלא לאוכלם, ואם עבר ואכל מהם כוית לוקה, וְאִין בְּהֵן
 12 מְשׁוּם בְּרִית, כיון שאינם חמץ גמור בעין.

נמרא

13 שנינו במשנה: אלו הדברים שעוברין עליהם בפסח, כותח הבבלי
 14 וכו'. הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בענין כותח הבבלי: תָּנוּ
 15 רַבֵּנּוּ, שְׁלֹשָׁה דְבָרִים נִמְאָרִים [נאמרו] בְּכוֹתֵחַ הַבְּבֵלִי שִׁמְשׁוּם כֶּךָ
 16 אֵין רְאוּי לֵאכֹל, מְטַמֵּם – סותם אֶת הַלֵּב מִלְּהַחֲכִים, וּמְסָמָא

המשך ביאור למס' פסחים ליום שישי עמ' א

33 לענין כרת אנו מפרשים שהוא בא לרבות חמץ שנתחמץ על ידי
 34 דבר אחר, דְּלֹא נָמִי לְהִכִּי הוּא דְאֵתָא – תאמר שגם הפסוק שנאמר
 35 בו 'מחמצת' לענין הלאו של אכילת חמץ, בא לרבות חמץ
 36 שנתחמץ על ידי דבר אחר להזוהר עליו, ואם כן מנין אנו לומדים
 37 שיש לאו בתערובת חמץ.
 38 הגמרא חוזרת בה ממה שפירשה שרבי אליעזר לומד שיש לאו
 39 בתערובת חמץ מכך שנאמר בפסוק 'מחמצת' ומביאה מקור אחר
 40 לדבריה: אֵלּא מְעַמָּא דְרַבֵּי אֲלִיעֶזֶר הַסּוֹבֵר שִׁישׁ לֹא בְּתַעְרוּבַת חֻמֵּי
 41 הוּא מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר בַּפְּסוּק (שם יב ט) 'כָּל מִחְמָצַת לֹא תֹאכְלוּ', באה
 42 תיבת 'כל' לרבות תערובת חמץ, שגם היא בכלל אזהרת הלאו
 43 שלא לאכול חמץ.
 44 מקשה הגמרא: הֲתָם נָמִי – גם שם (שם יב ט) 'מחמצת' שנאמר
 45 לענין חיוב כרת, הֲתָתִיב – הרי כתוב 'כָּל אוֹכֵל מִחְמָצַת וְנִכְרְתָהּ',
 46 וילמד רבי אליעזר מתיבת 'כל' לחיוב כרת על תערובת חמץ.
 47 מתרצת הגמרא: הֲהוּא 'כל' שנאמר לגבי כרת מִיִּפְעֵי לִיָּה לְרִבּוֹת
 48 אֶת הַנְּשִׂיִם, שגם הן חייבות כרת על אכילת חמץ.
 49 מקשה הגמרא: וכי דין זה שְׁנָשִׁים שוות לאיש נלמד מהפסוק 'כל'
 50 אוכל מחמצת ונכרתה; הרי מְדַבְּרֵי הַיְהוּדָה אָמַר רַב נִמְכָּא – הוא
 51 נלמד, דְאָמַר רַב הַיְהוּדָה אָמַר רַב, וְכֵן תָּנָא דְרַבֵּי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל – וכן
 52 שנו בבית מדרשו של רבי ישמעאל ברייתא זו, אָמַר קְרָא (במדבר ה
 53 ט) בענין הגזול ונשבע לשקר חוזר והודה, שחייב כפרה על עונו,
 54 'דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשֶׂוּ מִכָּל מַעֲלַת הָאָדָם לְמַעַל
 55 מֵעַל בְּדָו' וְאִשְׁמָה הִנְפֹשׁ הַהוּא', ומכך שנאמר 'איש או אשה' בענין
 56 חיוב קרבן של החוטאים, למדנו שהשְׁוֵה הֲתָתִיב (איש לאשה)
 57 [אִשָּׁה לְאִישׁ] לְכָל עוֹנְשֵׁי שְׁבֻתוֹתָהּ – שאשה חייבת בעונש כאיש,
 58 ויש ללמוד מכאן שמוזהרת היא בכל מצוות לא תעשה שיש בה
 59 עונש, כגון מלקות או כרת, ואם כן מפסוק זה יש לנו ללמוד שגם
 60 הנשים בכלל אזהרת אכילת חמץ ועונש כרת לאוכל, ואין צריך
 61 ללמוד ענין זה מהפסוק 'כל אוכל מחמצת ונכרתה'.
 62 מתרצת הגמרא: אִיצְטְרִיךְ – הוצרך הכותח ללמוד בפירוש חיוב
 63 נשים על אכילת חמץ, ולא הייתי יודעו מהכתוב 'איש או אשה',

1 מסתבר שגם ברייתא זו ששינוי בה שעל תערובת חמץ עובר בלאו
 2 בשיטת רבי אליעזר היא שנויה, והרי לא מנה בה רבי אליעזר
 3 לאסור בלאו אלא תערובת חמץ גמור, וְאֵלּוּ חֻמֵּי נִמְכָּשָׁה בְּעֵינֵיהָ,
 4 כגון זומן של צבעים עמילן של טבחים וקולן של סופרים השנויים
 5 במשנתנו, שאינם ראויים לאכילה, לֹא קָאָמַר – לא שנינו בברייתא
 6 שיש בו איסור לאו, שְׁמַע מִיָּמֵה נִמְכָּשָׁה לְרַבֵּי אֲלִיעֶזֶר לִית לִיה – מוכח
 7 מכאן שלדעת רבי אליעזר אין לאו בחמץ נוקשה, ושחמץ גמור
 8 בתערובת חמור מחמץ נוקשה בעין, וכמו שאמר רב יהודה בשם
 9 רב שבחמץ נוקשה מודה רבי אליעזר לחכמים שהאוכלו פטור
 10 לגמרי, ואין אומרים שכיון שחייב בחמץ גמור בתערובת כל שכן
 11 שחייב בחמץ נוקשה בעין.
 12 הגמרא דנה בדעת רבי אליעזר הסובר שיש רק לאו על תערובת
 13 חמץ. מקשה הגמרא: וְרַבֵּי אֲלִיעֶזֶר הַסּוֹבֵר שֶׁעַל חֻמֵּי בְּתַעְרוּבַת יֵשׁ
 14 לֹא וְאִין כִּרְתָּה, עֵידוּבוּ בְּלֹא מִנָּא לִיה – מניין לו שבתערובת חמץ
 15 יש לאו, ודאי הוא משום דְּתָתִיב (שמות יב ט) 'כָּל מִחְמָצַת לֹא תֹאכְלוּ'
 16 – ממה שכתוב בפסוק 'מחמצת' ולא 'חמץ', אִי הָכִי [אם כן] בְּרִית
 17 נָמִי לְחִיִּיב – שגם יהיה חייב על אכילתו כרת דְּהָא כְּתִיב (שם יב ט)
 18 'כִּי כָּל אֹכֵל מִחְמָצַת, וְנִכְרְתָהּ' וגו', הרי שאף לענין חיוב כרת כתוב
 19 בפסוק 'מחמצת' ולא 'חמץ', ויש לנו לומר שהפסוק בא ללמד על
 20 תערובת חמץ שחייב כרת על אכילתו.
 21 מתרצת הגמרא: הֲהוּא – הפסוק שנאמר לענין חיוב כרת בלשון
 22 'מחמצת', לא בא ללמד על תערובת חמץ, אלא מִיִּפְעֵי לִיָּה
 23 לְבְּרִיתָנָא – נצרך לדרשה אחרת כפי ששינוי בברייתא, נאמר
 24 בתורה (שם יב ט) 'כִּי כָּל אֹכֵל (מחמצת) [חֻמֵּי] וְנִכְרְתָהּ, אִין לִי – אין
 25 אנו יודעים מפסוק זה שחייב כרת אֵלּא על חמץ שנתחמץ מֵאֵלּוּי –
 26 שנהיה חמץ על ידי מינו, דהיינו שאור, אבל חמץ שנתחמץ מִחֻמֵּי
 27 דְּרַבֵּי אָחֵר – על ידי מיין אחר וכגון על ידי שמרי יין מיובשים] מִיִּין
 28 שחייב עליו כרת, תְּלַמְּדוּ לִימָר (שם יב ט) 'כָּל [אֹכֵל] מִחְמָצַת
 29 וְנִכְרְתָהּ, ללמד שחייבים כרת אף על חמץ שנתחמץ מחמת דבר
 30 אחר. וכיון שפסוק זה נצרך לרבות שחייב כרת על חמץ שנתחמץ
 31 מחמת דבר אחר, אין ללמוד ממנו שחייב כרת על תערובת חמץ.
 32 מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם כן שאת הפסוק שנאמר בו 'מחמצת'

המשך ביאור למס' פסחים ליום חמישי עמ' ב

10 אותו בדבק זה.
 11 שנינו במשנה: רבי אליעזר אומר אף תכשיטי נשים וכו'. הגמרא
 12 מבררת מה הם 'תכשיטי נשים'. מקשה הגמרא: תכשיטי נשים
 13 סלקא דעתך - וכי על תכשיטי נשים עולה בדעתך לומר שאוסר
 14 רבי אליעזר, הלא תכשיטי נשים הם בשמים לתלות בצוארן
 15 להריח, וכחל ושרק לצביעת פניהן, ואיזה חמץ יש בהם. מתרצת
 16 הגמרא: אלא אימא - תגרס כר, רבי אליעזר אומר, אף טיפולי
 17 נשים - סולת חמץ שנשים מדבקות לבשרן להשיר שערן, דאמר
 18 רב יהודה אמר רב, בנות ישראל

1 הגמרא חזרת לפירוש הראשון ומקשה עליו: ואלא מאי צריך
 2 לומר, שקולן של סופרים הוא כמו שפירשנו לעיל שהוא פרוקא
 3 דאושכפי - דבק של רצענים, אם כן קשה אמאי קרי ליה האי -
 4 למה קוראו התנא 'קולן של סופרים', והרי 'קולן של רצענין' מיבעיא
 5 ליה - יש לו לקוראו.
 6 מתרצת הגמרא: אמר רב אשיעיא, לעולם קולן של סופרים פירושו
 7 פרוקא דאושכפי - דבק רצענים, (ומאי) [ואמאי] קרי ליה - ומה
 8 הטעם שהוא נקרא 'קולן של סופרים', משום דסופרים נמי מדבקין
 9 בהו נירוהתיך - שהסופרים העושים נייר מעשבים גם מדבקים

המשך ביאור למס' פסחים ליום שישי עמ' ב

8 מתיבתא 'בל' שבפסוק (ויקרא ב'יא) 'כל שאר וכל דבש לא תקטירו
 9 ממנו, וכמובא בבבביתא לעיל 'מקצתו' של שאור שהקטירו, מניין
 10 ושחייב עליו, תלמוד לומר כל, ולדעת רבי אליעזר 'מקצתו'
 11 הכוונה חצי זית שאור ועמו חצי זית מצה, ולמדים מ'כל' שהמצה
 12 המותרת מצטרפת לשאור האסור להשלים שיעור האיסור
 13 ולהתחייב על ההקטרה, ומעתה קשה, אי הוי - אם כן שזעירי
 14 אמר דבריו כדעת רבי אליעזר,

1 יש כזית, והשמיענו הכתוב שבאיסורי נזיר היתר מצטרף לאיסור.
 2 וזעירי אמר, אף בשאור כל תקטירו - באיסור הקטרת שאור על גבי
 3 המזבח, היתר מצטרף לאיסור, ולכן אם הקטיר כחצי זית שאור
 4 וכחצי זית מצה עמו, ואינם מעורבים אלא כל אחד ניכר, חייב
 5 מלקות על הקטרה זו.
 6 הגמרא מקשה על דברי זעירי: הרי כמאן - כדעת מי אמר זעירי
 7 את דבריו, ודאי אמרם כדעת רבי אליעזר, דדריש - שדורש זאת

המשך ביאור למס' פסחים ליום שבת קודש עמ' א

11 בדגן אלא מדרבנן, ולכן אף שכזית בכדי אכילת פרס מן התורה,
 12 בזמן הזה שאין חיוב תרומה אלא מדרבנן, תולים להקל שהסאה
 13 של חולין נפלה לקופה של חולין.
 14 לעיל (מג) הובאה דרשתו של רבי יוחנן שהיתר מצטרף לאיסור
 15 בנוזיר ממה שנאמר בו 'משרת'. הגמרא מקשה שפסוק זה נצרך
 16 לדרשה אחרת. מקשה הגמרא: וכי האי 'משרת' הנאמר בנוזיר להבי
 17 הוא דאמא - לכך הוא בא ללמד שהיתר מצטרף לאיסור באיסורי
 18 נזיר, האי מיפעי ליה לכתתניא - הרי הוא נצרך לדרשה זו ששנינו
 19 בבביתא, מה שאמר הכתוב בענין הנוזיר (במדבר ו'א), וכל משרת
 20 ענבים לא ישותה,

1 יודעים לאיזו קופה נפלה הסאה של תרומה ולאיזו קופה נפלה
 2 הסאה של חולין, מותרין הדגנים שבקופה של חולין לזר, משום
 3 שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו - הסאה של חולין נפלה
 4 לתוך הקופה של חולין, והסאה של תרומה לתוך הקופה של
 5 תרומה נפלה. ואי אמרת שעל אכילת בנות של איסור
 6 ונתערב בהיתר בקרי אכילת פרס חייב מדאורייתא, קשה,
 7 אמאי אמרינן - הכיצד מקילים בספק תרומת דגן שחויבו מן
 8 התורה ועונשו מיתה לומר שאני אומר חולין לתוך חולין
 9 נפלו.
 10 מתרץ רב דימי: אמר ליה, הנה לתרומה בזמן הזה שאין חיובה אף

המשך ביאור למס' פסחים ליום שבת קודש עמ' ב

13 לרבי עקיבא - מדברי רבנן לענין טעם כעיקר נלמד את דעתו של
 14 רבי עקיבא לענין היתר מצטרף לאיסור, שהרי מי לא אמרי דבנן,
 15 שהכתוב 'משרת' בא ליתן - ללמד שמעם כעיקר באיסורי נזיר,
 16 ומכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה שגם בהם יהיה טעם כעיקר,
 17 אם כן לרבי עקיבא נמי - גם לרבי עקיבא הסובר ש'משרת' בא
 18 ללמד שהיתר מצטרף לאיסור באיסורי נזיר, יש לנו לומר שלדעתו
 19 מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה כולה שהיתר מצטרף לאיסור,
 20 ומדוע אמר רבי יוחנן שלדעת רבי עקיבא אין היתר מצטרף
 21 לאיסור בשאר איסורי תורה. מתרצת הגמרא: אמר רב אשי
 22 לרב אחא בריה דרב אויא, לרבי עקיבא שמעמיד את 'משרת'
 23 שבנוזיר להיתר מצטרף לאיסור, אי אפשר ללמוד ממנו לכל
 24 התורה שהיתר מצטרף לאיסור,

1 נכרים חידוש הוא, טוברים שקדירה בת יומא נמי לא אפשר ללא
 2 פגמה פוקתא - גם קדירה שבישלו בה באותו היום, אי אפשר
 3 שהטעם הבלוע בה לא יפגם מעט מחמת טעמו של הכלי, ואף על
 4 פי כן אסרה התורה גיעולי נכרים, ועל כן חידוש הוא ואין ללמוד
 5 ממנו לשאר איסורים שטעם כעיקר.
 6 נתבאר לעיל שרבי יוחנן שאמר (לעיל מג) שהיתר מצטרף לאיסור
 7 באיסורי נזיר ולא בשאר איסורים שבתורה, אמר כן בדעת רבי
 8 עקיבא. הגמרא מקשה על דברי רבי יוחנן: אמר רב אהא בריה
 9 דרב אריא לרב אשי, הרי רבי עקיבא אמר רק שבאיסורי נזיר היתר
 10 מצטרף לאיסור, ואילו בשאר איסורים הוא לא דיבר כלל, וכיון
 11 שכן קשה למה לא אמר רבי יוחנן שלרבי עקיבא לומדים מאיסורי
 12 נזיר לשאר איסורים שהיתר מצטרף לאיסור, הלא מדרבנן נשמע

27 מעשר שני, מכל מקום יוצאים בו ידי חובה. **א** וְיִלְקָא – או שמא
 28 נאמר, שרק **ה** הוֹאִיל אֲמָרִינָן – סברת 'הואיל' אחת אומרים כדי
 29 להחשיב את המאכל כניתן לאכילה בכל מושבות, אבל **ת**רִי הוֹאִיל
 30 לֹא אֲמָרִינָן – אין אומרים שתי סברות של 'הואיל' באותו מאכל,
 31 כדי להחשיבו כראוי לאכילה בכל מושבות, וכיון שבאופן זה יש
 32 צורך בשתי סברות של הואיל, אין אומרים כן, ונחשב המאכל
 33 כאינו ראוי לאכילה בכל מושבות. והאופנים בהם סברת 'הואיל'
 34 מועילה להחשיב את המצה כראויה לאכילה בכל מושבות, היינו
 35 כגון חלת מעשר שני עצמה, שהואיל ואילו לא קרא עליה שם
 36 חלה היה לה היתר במושבות. וכן מצת חולין שניקחה בכסף
 37 מעשר שני, הואיל ואילו לא היה זה מאכל הנקנה במעות מעשר
 38 שני, אלא מעשר שני עצמו, היה נחשב כמאכל בכל מושבות, גם
 39 עתה יוצאים בו ידי חובה.
 40 הגמרא פושטת ספק זה: **א**מֵר רַבָּא, מִקְתַּבְרָא – מסתבר לפשוט את
 41 הספק ולומר ששם 'מַעֲשֵׂר' **ה** הוּא – יש דין שזה למעשר שני עצמו
 42 ולמאכל שנקנה בכסף מעשר שני, ואין לחלק ביניהם, וכשם
 43 שיוצאים בחלת מעשר משום סברת 'הואיל', כך יוצאים בחלה
 44 הלקוחה בכסף מעשר, שהרי מכח מעשר היא באה, ואין להחמיר
 45 בה יותר ממנו לענין מצה.
 46 שנינו במשנה (לעיל לה): חֵלֶת תִּזְדָּה וְרִקְיָנִי נְזִיר וכו', עשאן לעצמו
 47 אין יוצא בהן.
 48 שואלת הגמרא: מָנָא הֵנִי מִיָּלֵי – מנין נלמד דין זה, שאין יוצאים
 49 ידי חובת מצה בחלות תודה וריקני נזיר שעשאן האדם לצורך
 50 עצמו, אף שהן שמורות מחימוץ.
 51 משיבה הגמרא: **א**מֵר רַבָּה, דְּאֵמֵר קְרָא – שנאמר לגבי מצות
 52 אכילת מצה

1 **כִּי תִיבְעֵי לָךְ** – לשיטתו של איזה תנא יש לך להסתפק, **א**לִיבָא
 2 וְלִשְׁיטְתוֹן דְּרַבֵּי יְהוּדָה, דְּאֵמֵר שאוכל שנקנה בכסף מעשר שני,
 3 ונטמא. וְיִקְבֵר, כיון שאין לו פדיון, לדעתו יש לך להסתפק מה הדין
 4 בחלה זו. ולפני שתבאר הגמרא את צדדי הספק לדעת רבי יהודה,
 5 מביאה הגמרא את המשנה שבה נחלקו רבי יהודה וחכמים.
 6 מביאה המשנה את מחלוקתם: דְּרִבְנָן במסכת מעשר שני (פ"ג מ"א),
 7 מאכל הַלְקוּחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, שְׁנַמְמָא, חכמים אומרים, יִפְדָּה,
 8 וחלה קדושתו על המאכל האחר שעליו חיללוהו. וְרַבֵּי יְהוּדָה
 9 אָמַר, לפי שמאכל הנקנה בכסף מעשר שני, אין קדושתו
 10 חזקה כקדושת המעשר עצמו, ואין בו כח להתפיס קדושה בדבר
 11 אחר, ולכן אם נטמא אין לו פדיון, וכיון שהוא אסור באכילה, דינו
 12 בקבורה.
 13 עתה מבארת הגמרא את צדדי הספק לשיטת רבי יהודה: מִי
 14 אֲמָרִינָן – האם אנו אומרים, הוֹאִיל יָאֵי לֹא לְקוּחַ הָיוּ – כיון שאילו
 15 לא היה מאכל זה נקנה בכסף מעשר שני, אלא היה זה מאכל של
 16 מעשר שני עצמו, ונטמא, היה לו פדיון וממילא היה מותר
 17 לאכילה בכל המושבות, אף לקוח בכסף מעשר שני דינו כן, שהרי
 18 הטעם שלקוח אינו נפדה אינו מחמת חומרתו, אלא אדרבה,
 19 מחמת קולא שיש בו, שאין קדושתו חמורה כל כך, ואינה יכולה
 20 להיות נתפסת במאכל הנפדה בו. ואף שמדובר כאן ב'חלה', שאף
 21 אם היתה של מעשר שני עצמו לא היה לה היתר בכל מושבות,
 22 כיון שלאחר שנטמאת היא אסורה באכילה, מכל מקום הרי
 23 שייכת כאן סברת 'הואיל' שנתבארה לעיל, וְהוֹאִיל וְאֵילוּ לֹא קְרָא
 24 עָלֶיהָ – על אותו מעשר שני שם חלה, וְאֵילוּמִי – והיה נטמא, יש לו
 25 הֵיתֵר בְּמוֹשְׁבוֹת וְנִפְיָק בֵּיהּ – ויוצאים בו ידי חובת מצה, הַשְׁתָּא נִמְי
 26 נִפְיָק בֵּיהּ – אף עתה שנקרא עליו שם חלה, ואף שהוא לקוח מכסף

אגרות קודש

בי"ה, ז' אלול, תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה יצחק שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מאדר"ח אלול, עם הפ"נ שיקרא בעת רצון על הציון הקי של כ"ק
מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ונעם לי לקרות בו שמקוה לעשות התועדות ביום שנתלו בו שני המאורות הגדולים הוא ח"י
אלול.

ויהי רצון שכאו"א ימלא תפקידו במילוי רצונם הקי להפיץ המעינות חוצה, ותתחיל ההתחלה
תיכף, שהרי מגלגלין זכות ליומין זכאין הם ימי חדש אלול, וכמבואר המשל מרבנו הזקן יעו"ש (לקו"ת
ראה לב, ב).

בברכה לבשו"ט ולכחו"ט,

מ. שניאורסאהן

המשך ביאור למס' פסחים ליום שלישי עמ' ב

5 פסק הלכה במחלוקת זו: אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיהּ [–בנו] דְּרַב יְהוּדָה,
6 אָמַר רַב נַחֲמָן, אָמַר שְׁמוּאֵל, הֲלֵכָה בְּדַבְרֵי חֲכָמִים הַמְתִּירִים לֵאכּוֹל
7 מִיַּד הַרְדֵּל שֶׁנֶּתֶן בּוֹ קָמַח. מִבְּרֵרַת הַגְּמָרָא: אָמַר לֵיהּ רַב נַחֲמָן פֶּר
8 יִצְחָק לְרַב הוֹנָא בְּרִיהּ [–בנו] דְּרַב יְהוּדָה,

1 הַחֲרוֹסֶת, וְאִם נִתְּן יִשְׂרָף מִיָּד. וְאִם נִתְּן קָמַח לְתוֹךְ הַחֲרָדֵל, רַבִּי מְאִיר
2 אָמַר יִשְׂרָף מִיָּד קוֹדֵם שִׁחְמִיץ, וְחֲכָמִים אוֹמְרִים יֵאָכֵל מִיָּד, וְאִין
3 חוֹשְׁשִׁים שׁוּמָא יִחְמִיץ קוֹדֵם שִׁיאֲכַלְנוּ. הָרִי מְבוּאָר שֶׁנֶּחֱלַקוּ רַק
4 בַּחֲרָדֵל וְלֹא בַּחֲרוֹסֶת.

המשך ביאור למס' פסחים ליום רביעי עמ' ב

19 כִּשְׁהוּא צָלִי מִבְּעוֹד יוֹם, הוּא דִּימְיָא דְנָא – בְּדוּמָה לַחֲיּוּב עַל אֲכִילַת
20 נָא בְּלִיל פֶּסַח, מָה – כִּשֶׁם שֶׁאֲכִילַת נָא אֲסוּרָה בְּלֵאָו הַמְחִייב אֶת
21 הָאוּכְלוּ בְּמִלְקוֹת, אָף אֲכִילַת הַפֶּסַח כִּשְׁהוּא צָלִי מִבְּעוֹד יוֹם אֲסוּרָה
22 בְּלֵאָו הַמְחִייב אֶת הָאוּכְלוּ בְּמִלְקוֹת. וְלִפִּי זֶה שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא:
23 בְּשִׁלְמָא – אִמְנָם מוּבָן מִקּוֹר הַחֲיּוּב עַל אֲכִילַת הַפֶּסַח כִּשְׁהוּא נָא
24 בְּלִיל פֶּסַח, שֶׁכֵּן בְּתִיב – נִאמַר בְּפֶסַח (שְׁמוֹת יב ט) 'אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ
25 נָא, אֲלֵא אֲכִילְתוּ כִּשְׁהוּא צָלִי מִבְּעוֹד יוֹם, מִנְּלָן – מִנֵּין לָנוּ שֶׁהִיא
26 אֲסוּרָה בְּלֵאָו.
27 מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: מִמָּה דְבָתִּיב [–שְׁנֵאמַר] בְּפֶסַח (שֶׁם יב ה) 'וְאָכְלוּ אֶת
28 הַבֶּשֶׂר בְּלֵילָה הַזֶּה, וַיֵּשׁ לְדַקֵּק 'בְּלֵילָה' אִין – אֲבָן תֹּאכְלוּהוּ, אֶךְ
29 בְּיוֹם לֹא תֹאכְלוּהוּ, וְכִיּוֹן שֶׁעֲבַר עַל אֲיִסוּר זֶה נִחְשָׁב שֶׁעֲבַר עַל לָאו,
30 וְחִייב מִלְקוֹת.
31 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: הָאִי – הָרִי לָאו זֶה אִינוּ 'לֹא תַעֲשֶׂה' שְׁחִייבִים עַלִּין
32 מִלְקוֹת, אֲלֵא לָאו הֵבֵא מְבַלְל [–מִמְשַׁמְעוֹת] מִצּוֹת 'עֲשֵׂה' הוּא,
33 שֶׁהִי מְדִייקִים אוֹתוֹ מִמִּצּוֹת עֲשֵׂה, וְהֵהֱלֵכָה הִיא שֶׁבֶל לָאו הֵבֵא
34 מְבַלְל מִצּוֹת 'עֲשֵׂה', דִּינוּ כִּמְצוֹת 'עֲשֵׂה', שֶׁהַעוֹבֵר עַלִּין אִינוּ לּוֹקֵה.
35 מִתַּרְצַת הַגְּמָרָא: אָמַר רַב חֲסֵדָא, הָא מְנִי – בְּרִייתָא זֹו בְּשִׁיטַת מִי
36 הִיא שְׁנוּיָה,

1 מִשְׁקָה כֹּלל, וְלִשְׂאָר מְשֻׁקֵּין – וְלֹאֲסוּר אֲכִילַת פֶּסַח שֶׁנֶּתְבַשֵּׁל בְּשֹׂאֵר
2 מִשְׁקִים וְלֹא בְּמִים, וְאִינָה מִיִּתְרַת לְלַמַּד אֲיִסוּר לֵאכּוֹל פֶּסַח
3 שֶׁנֶּתְבַשֵּׁל בְּעֶרֶב פֶּסַח מִבְּעוֹד יוֹם.
4 מִתַּרְצַת הַגְּמָרָא: אִם בְּן שְׁבַע הַכְּתוּב רַק לֹאֲסוּר לֵאכּוֹל פֶּסַח
5 כִּשְׁהוּא צָלִי קָדֵר אוֹ מְבוּשֵׁל בְּשֹׂאֵר מִשְׁקִים, לִימָא קָרָא –
6 יִכְפּוֹל הַכְּתוּב אֶת אוֹתָהּ תִּיבָה עֲצֻמָּה, וַיֹּאמֶר אוֹ 'בְּשֵׁל בְּשֵׁל'
7 אוֹ 'מְבוּשֵׁל מְבוּשֵׁל', מָאִי – מְדוּעַ שִׁינָה לְשׁוֹנוֹ וְכֵתֵב 'בְּשֵׁל'
8 מְבוּשֵׁל', אֲלֵא וְדֵאִי שְׁמַעְתָּ מִיָּנָה תִּרְתִּי – יֵשׁ לְלַמּוֹד מִכֵּאֵן אֶת
9 שְׁנֵי הַדִּינִים, מַעֲצֵם כִּפְּל הַלְשׁוֹן יֵשׁ לְרִבּוּת שֶׁאֵף כִּשְׁהַפֶּסַח
10 הוּא צָלִי קָדֵר אוֹ מְבוּשֵׁל בְּשֹׂאֵר מִשְׁקִים אֲסוּר לֵאכּוֹלוֹ, וּמִכֵּךְ
11 שִׁשִּׁינָה הַכְּתוּב לְשׁוֹנוֹ יֵשׁ לְדְרוֹשׁ שְׁחִייב מִלְקוֹת עַל אֲכִילַת
12 פֶּסַח מְבוּשֵׁל בְּלִיל פֶּסַח, אֵף כִּשְׁנֶתְבַשֵּׁל בְּעֶרֶב פֶּסַח מִבְּעוֹד
13 יוֹם.
14 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמְּחַדֶּשֶׁת אֲיִסוּר לָאו בְּאֲכִילַת פֶּסַח מִבְּעוֹד
15 יוֹם: תְּנִי רַבְּנָן, אִם אָכַל כּוּיַת מִקְרָבֵן הַפֶּסַח כִּשְׁהוּא צָלִי בְּעֶרֶב פֶּסַח
16 מְבַעוֹד יוֹם תְּחִיב מִלְקוֹת, וְכֵן אִם אֲכַל בְּצִיַת מִן הַפֶּסַח כִּשְׁהוּא נָא
17 בְּלִיל פֶּסַח מְשֻׁחְשִׁיבָה, תְּחִיב מִלְקוֹת.
18 מְדִייקַת הַגְּמָרָא: קְתַנִּי – שְׁנִינֵנוּ בְּרִייתָא, שֶׁהַחֲיּוּב עַל אֲכִילַת הַפֶּסַח

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח מני"א, תשי"ט
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד סניף מחנה גן ישראל
וסניף מסבות שבת מחנה יומי אשר במאנטרעאל
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מכ"ו מני"א עכ"פ ידיעה בקיצור הכי נמרץ מסיוס המחזורים, ומובנת הפליאה והתמיי הכי גדולה על שאינם כותבים כלל איך שעברו המחזורים וכ"ו ויהי רצון שימלאו בהזדמנות הבאה.

ובאם מודיעים ע"ד דברים שאינם גורמים נחת רוח (בהכרח אבל בכ"ז הרי מודיעים), עאכ"ו כ צצריכים להודיע מדברים הגורמים נחת רוח וכידוע (ולמרות) שעוד רבנו הזקן התאונן על הנהגה הפכית.

ויהי רצון שימשיכו כאו"א בפעולות כהאמורות גם לאחרי סיום המחזורים, שהרי כר נרחב ושטח רחב בפעולות הפצת המעינות, שזוהי נקודה הפנימית של הפעולות ויעשו זה מתוך שמחה וטוב לבב.

וכיון שמתקרבים אנו לחדש אלול הוא חדש הרחמים ועת רצון וכמבואר בלקו"ת לרבנו הזקן שאז מאירים י"ג מדות הרחמים, הנה יבשרו טוב בטוב הנראה והנגלה בענינים הכללים ובענינים הפרטים גם יחד.

ברכה לבשו"ט בכל האמור.

המשך ביאור למס' פסחים ליום שני עמ' ב

גמרא

21 הגמרא דנה בדין מאכל קמח הנקרא 'ותיקא' בפסח: אָמְרֵי דְבֵי –
 22 אמרו בבית מדרשו של רבי שילא, מאכל קמח ששמו וְתִיקָא, שָׂרִי
 23 – מותר לאוכלו בפסח.
 24 מקשה הגמרא: וְהֵתְנֵי – והלא שנינו בברייתא, וְתִיקָא אָסוּר
 25 לאוכלו בפסח. מתרצת הגמרא: לֹא קָשְׂיָא, הָא – מה שהתירו
 26 לאכול ותיקא בפסח, הוא באופן דְעֵבְרִיה בְּמִישְׁחָא וּמִלְחָא –
 27 שעשאו על ידי עירוב הקמח בשמן ומלח, שהשמן אינו מחמיץ
 28 מפני שהוא מי פירות, ומי פירות אינם מחמיצים, וְהָא – הברייתא
 29 שאסרה לאכול ותיקא בפסח, הוא באופן דְעֵבְרִיה בְּמִיָּא וּמִלְחָא –
 30 שעשאו על ידי עירוב הקמח במים ומלח, שהוא מחמיץ מחמת
 31 המים.
 32 הגמרא מביאה גזירה בקמח שנתייבש בתנור: אָמַר מַר זֻמְרָא, לֹא
 33 לִמְיָי אֵינִישׁ קִדְרָא בְּקִמְחָא דְאֵבִישְׁנָא – לא יתן אדם קמח שנתחן
 34 מחטה לחה שנתייבשה על ידי קליה בתנור, לתוך תבשיל כדי
 35 לעבותו. ואף שנחשב לדבר האפוי, והאפוי אינו בא לידי חימוץ
 36 כמבואר לעיל בברייתא, מכל מקום יש לחשוש דִּילְמָא לֹא בָשֵׁל
 37 שָׂשִׂיר – שמא לא נקלתה החטה כל צורכה בתנור, וְאִתֵּי – ויבוא
 38 הקמח לִידֵי חִימוּץ.
 39 הגמרא מביאה אופן של חליטה האסורה בפסח: אָמַר רַב יוֹסֵף, לֹא
 40 לִתְלוּט אֵינִישׁ

1 הגמרא מביאה ברייתא המפרטת דברים שאינם באים לידי חימוץ:
 2 תְּנִי רַבֵּנָן, אִלוּ דְבָרִים שְׂאִין בְּאִין לִידֵי חִימוּץ, בַּצַּק הָאֵפוּי, שלאחר
 3 שנאפה אף אם ישרה במים אינו מחמיץ, וּבַצַּק הַמְּבוּשֵׁל, וּבַצַּק
 4 חָלוּט שְׁחֵלְטוּ בְּרוֹתְחִין – ששרה אותו במים רותחים.
 5 הגמרא מבינה ש'מבושול' הוא בצק שניתן במים צוננים שמרתחים
 6 ומבשלו. מקשה הגמרא: וְכִי מְבוּשֵׁל אֵינוּ מִחִמּוּץ, והרי אֲדַמְבָּשֵׁל
 7 לִיה מְחַמֵּע – עד שהוא מתבשל, בעוד שהמים פושרים קודם
 8 שירתיחו, הרי הוא בא לידי חימוץ. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב פֶּפְאֵה,
 9 הָאֵפוּי שְׂבִישָׁלוּ קָאָמַר – כוונת התנא שבברייתא לומר, שבצק אפוי
 10 אינו מחמיץ אף אם מבשלו לאחר מכן.
 11 הברייתא מביאה אופן נוסף שבו קמח אינו בא לידי חימוץ: תְּנִיָא,
 12 רַבִּי יוֹסֵף בְּרַבִּי יְהוּדָה אֹמְרִי, קָמַח שְׁנֵפֵל לְתוֹכּוּ דְלֵף – מים הדולפים
 13 מן הגג לתוך קמח, אֲפִילוּ אִם נופלים עליו כָּל הַיּוֹם כּוּלוּ, אֵינוּ פָּא
 14 לִידֵי חִימוּץ, משום שטירתת הטפטוף אינה מניחה למים להחמיץ
 15 את הקמח.
 16 הגבלה להלכה זו: אָמַר רַב פֶּפְאֵה, וְדִין זֶה הוּא דוּקָא דְעֵבִיד מִיָּף
 17 לְתַדִּי מִיָּף – כשנופלות הטיפות בסמיכות זו אחר זו בלא הפסקה,
 18 שמתוך כך אין לו שהות ביתיים להחמיץ, אֲךָ אִם יֵשׁ הַפֶּסֶק בֵּין
 19 טיפה לטיפה, ביתיים הוא מחמיץ.

המשך ביאור למס' פסחים ליום שלישי עמ' א

30 ממה לשומרה קודם הלישה.
 31 הגמרא דוחה את ראיתו של רבא מדברי רב הונא: וּמַפְּאֵי – ומנץ
 32 שטעמו של רב הונא שלא ניתן לצאת ידי חובת מצה, במצה
 33 שנאפתה מבצק של נכרי, הוא משום שצריך שימור אף קודם
 34 הלישה, דִּילְמָא שְׂאֵנִי הֵתָם – הרי יתכן שבאמת אין צריך שימור
 35 קודם הלישה בעודן חטים וקמח, ושם בבצקות של נכרים הדין
 36 שונה שאין די להם בשימור מאפיה, משום דְעֵבִידָא דְנִתְיָת –
 37 שבזמן שירד לְשִׁמּוֹר מחמיץ, כלומר בזמן שבו נצרך לשומרה
 38 מפני החימוץ, שהוא הלישה שאז נותן מים בקמח שהוא דבר
 39 המחמיץ, לֹא עֵבִיר [עשהו] לָהּ שִׁמּוֹר לשם מצה, שהרי הנכרי
 40 לש את הבצק בתחילתו, אֲבָל הֵיכָא דְעֵבִידָא דְנִתְיָת – באופן
 41 שבזמן שירד לְשִׁמּוֹר, עֵבִיר [עשהו] לָהּ שִׁמּוֹר לשם מצה, הָכִי
 42 נִמְי – אכן יהיה הדין כך, דְשִׁמּוֹר דְּמִשְׁעַת הַלִּישָׁה ואילך הָוּ
 43 [ונחשב] שִׁמּוֹר, אך קודם לכן אין צריך לעשות שימור, ושלא
 44 כדברי רבא.
 45 הגמרא מוכיחה שאף שנדחתה ראית רבא, מכל מקום לא חזר בו
 46 מדבריו: וְאֲפִילוּ הָכִי – ואף שנדחתה ראיתו מבצקות של נכרים,
 47 מכל מקום לֹא הָדַר בֵּיה – לא חזר בו רבא ממה שהצריך שימור
 48 לשם מצה גם קודם הלישה, דְהָרִי אָמַר לָהּ רַבָּא לְהִנְהוּ דְמַתְּפִי
 49 בְּיָפִי – לאלו שהופכים את העומרים לצורך הערמתם בגורן,
 50 וקושרים אותם בימות הקציר, כִּי מַתְּפִיָתוּ – כאשר אתם הופכים
 51 את העומרים, הָפִיבו – הפכו אותם לְשׁוֹם [לשם] מִצְוֵה שֶׁל מִצָּה
 52 בפסח, והזהרו בשמירתם כדי שיהיו ראויים למצה. אֲלֵמָא קִרְבֵּר –
 53 ומוכח שסבר רבא, שחובת שִׁמּוֹר לשם מצה הוא מְעִיקְרָא –
 54 מתחילת עשייתה, כלומר, שְׂמַתְחִלְתוּ וְעַד סוּפּוֹ שֶׁל מַעֲשֵׂה הַמִּצְוָה
 55 בְּעֵינֵין – צריכים לעשות את השימור, ולכן מעת קצירת החטים
 56 לצורך עשיית המצה, יש לשומרם מחימוץ.
 57 מעשה באמורא נוסף שהקפיד על שימור המצות לפסח מחמיץ אף
 58 קודם הלישה: מַר בְּרִיה [בנו] דְרַבִּינָא,

1 ואף על פי כן קָא קְרִי לָהּ – התורה קוראת בכל מקום לקמח
 2 המנחות 'סולת' שהוא קמח נקי, ומבואר שניתן לעשות פת נקיה גם
 3 בלא לתיתת החטים, ונדחית הוכחת רבא להתיר לתיתת חטים
 4 בפסח, מדברי הברייתא שיוצאים ידי מצות אכילת מצה בפת
 5 נקיה.
 6 אומרת הגמרא: הָדַר – ושוב חזר וְאָמַר רַבָּא, לא רק שמותר ללתות
 7 חטים בפסח, אלא אף מִצְוֵה לְלִתּוֹת אותן לצורך מצת מצוה,
 8 שְׁנַאָמַר (שמות יב יז) וְשִׂמְרֶתֶם אֶת הַמִּצְוֹת, כלומר, צריך לשמור את
 9 המצות מחימוץ, וְאִי לֹא דְעֵי – ואם אין החטים צריכים לְתִיתָה,
 10 שִׁמּוֹר לְמָאֵי – ממה ישמור, והלא כל זמן שלא באו במים אינן
 11 יכולות להחמיץ. וְאִי שִׁמּוֹר דְּלִישָׁה – ואם תאמר שיקיים מצות
 12 שמירה בכך שישמור את הבצק מעת לישתו ואילך, שאז יש בו
 13 מים ועלול להחמיץ, והלא שִׁמּוֹר דְּלִישָׁה בלבד לֹא שִׁמּוֹר הוּא
 14 לקיים בו מצות שימור, אלא צריך שיתחיל לשמור קודם לכן,
 15 דְהָרִי אָמַר רַב הוּנָא, בְּצַקוֹת שֶׁל נְכָרִים שֶׁנִּיכַר עֲלֵיהֶם שֶׁלֹא
 16 החמיצו, אֲדָם מְמַלָּא בְּרִיסוֹ [אוכל הרבה] מִתְּנֵן בְּלִיל פֶּסַח, וּבְלִבְד
 17 שְׂיִאבֵל בְּרוֹת מִצְוֵה שֶׁנִּשְׁמַרְתָּה לְשֶׁם מִצְוֵה פְּאֲחַרוּנְהָ, לְשֶׁם
 18 מִצְוֵה, וּמְדוּיקָא, שדווקא בְּאִכִּילָה הָאֲחַרוּנְהָ שאוכל ממצה
 19 שנשתמרה לשמה אֵינן – אכן יוצא ידי חובת אכילת מצה, אך
 20 בְּאִכִּילָה הָרְאשׁוֹנָה שהיתה ממצה שנאפתה מבצקות של נכרים
 21 לֹא, וּמַאי מְעַקְמָא – ומה הטעם בזה, ודאי מְשׁוּם דְּלֹא עֵבִיר כְּהוּ שִׁמּוֹר
 22 – שלא שמרם לשם מצה, ואף שידוע שלא החמיצה, אך אם כן
 23 קִשָּׁה, וְעֵבִיר לָהּ – שיעשה לבצק זה שִׁמּוֹר לשם מצה מְאִפְּיָה
 24 וְאִילָף, שלאחר שלקח את הבצק מהנכרי יתקנו לאפיה לשם מצה,
 25 כגון במלאכת עריכתו והחלקתו והכנסתו לתנור, שבכך תחשב
 26 המצה שאופה ממנו משומרת, ויוצא בה ידי חובה. אֲלֵמָא לֹא לְאִם
 27 מִיָּנָה – ודאי מוכח מזה, שִׁמּוֹר מְעִיקְרָא בְּעֵינֵין – צריך שימור
 28 למצה מתחילת עשייתה, ואין די בשימור מהלישה ואילך, אלא
 29 אף קודם לכן צריך לשמרה לשם מצה, וללא לתיתת החטים אין

.א

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 יג וְכֹל זֶה בְּנֵר אֶבֶל בַּמְדוּרָה שֶׁעָשָׂאָה נְכָרֵי אֶפְלוּ לְצָרְכוֹ בְּלֶבֶד אוֹ לְצַרְףּ חוּלָה אֶפְלוּ שְׂיֵשׁ בוֹ סַכְנָה אֲסוּר
- 2 לְבְרִיא לְהִתְחַמֵּם בְּנִגְדָה גְזֵרָה שְׁמָא יִרְבֵּה הַנְּכָרֵי עֲצִים בְּשִׁבְלוֹ אִם יִהְיֶה מְתָר לוֹ לְהִתְחַמֵּם בִּהּ⁸⁶ וְאִינָה
- 3 דוּמָה לְנֵר שְׂאִין שֵׁם חֲשֵׁשׁ שִׁירְבָה בְּשִׁבְלוֹ שֶׁנֶּר לֹא־חָדָר נֵר לְמֵאָה מֵה שְׂאִין כֵּן בַּמְדוּרָה שְׁכָל מֵה שְׁמֵתְרֵבִים
- 4 בְּנֵי אָדָם הַמְתַּחַמְמִים בִּהּ צָרִיף לְהִרְבּוֹת בִּהּ עֲצִים לְהִרְחִיבָהּ אֶבֶל אִם חָמֵם אֶת בֵּית הַחֶרֶף לְצָרְכוֹ אוֹ לְצַרְףּ
- 5 חוּלָה מְתָר לְבְרִיא לִילָף מִבֵּית הַקִּיּוֹן לְבֵית הַחֶרֶף לְהִתְחַמֵּם בוֹ שְׂאִין לְחוּשׁ שְׁמָא יִרְבֵּה לְחַמְמוֹ בְּשִׁבְלוֹ
- 6 שְׁחֵמוּם לְאַחַד חֵמוּם לְמֵאָה¹⁰².
- 7 וַיֵּשׁ מִתִּירוּן אֶפְלוּ בַּמְדוּרָה וְאִין גְּזֵרִים שְׁמָא יִרְבֵּה בְּשִׁבְלוֹ מִפְנֵי שְׂאָף אִם לֹא הִיא מְרַבֵּה בְּשִׁבְלוֹ הִיא נִהְיָה
- 8 קֶצֶת מִהַמְדוּרָה וְאָף שֶׁעַל יְדֵי רַבּוּי הָעֲצִים נִהְיָה מִמֶּנּוּ בְּרִיחַ אִין תּוֹסַפֵּת הַנְּאָה זֶה כְּדָאֵי לְגוֹר בְּשִׁבְלָהּ שְׁמָא
- 9 יֹאמְרוּ לוֹ⁸⁹ לְהִרְבּוֹת בְּשִׁבְלוֹ עֲצִים וְאָף אִם עָשָׂה הַנְּכָרֵי מְדוּרָה קְטַנָּה לְצָרְכוֹ בְּלֶבֶד אוֹ לְצַרְףּ חוּלָה וְאַחַר
- 10 כִּדְ בָּא זֶה לְהִתְחַמֵּם בְּנִגְדָה וְהוֹסִיף הַנְּכָרֵי עֲצִים בְּשִׁבְלוֹ מִדַּעַת עֲצָמוֹ אִין הוֹסַפָּה זֶה אוֹסְרָתוֹ לְהִתְחַמֵּם שֵׁם
- 11 פִּינּוּן שְׁתֵּיּוֹ יִכַּל לְהִתְחַמֵּם שֵׁם קֶצֶת אָף בְּלֹא הוֹסַפָּה זֶה¹⁰¹ וְכֵן אִם הִיתָה הַמְדוּרָה דוֹלְקֵת מִבְּעוֹד יוֹם וּבְשֶׁבֶת
- 12 הוֹסִיף בִּהּ הַנְּכָרֵי עֲצִים בְּשִׁבְלוֹ יִשְׂרָאֵל מְתָר לְהִתְחַמֵּם בְּנִגְדָה.

הלכתא רבנא

ישראל בזמן שאין הקור גדול, וכן אם הדליק מזגן קירור בזמן שהחום אינו גדול כל כך, אסור ליהנות מחום התנור או מקור המזגן⁹⁰, אף כשאפשר לשהות בחדר גם ללא הנאת החימום או הקירור⁹¹.
מא] בלא הוספה זו - נכרי שצחצח נעלי ישראל בשבת - מותר ללבשם בו ביום, שהרי היה יכול ללבשם גם ללא שצחצחם⁹², וכן נכרי שביירר פסולת מתוך אוכל,

לח] חימום למאה - מותר ליהנות מן הנר או מן החימום גם אם כבר אין בו צורך לחולה⁸⁷.
לא] חימום למאה - נכרי שהדליק המתג הראשי של החשמל בבית לצרכו או לצורך חולה, מותר ליהנות גם מהנורות שהודלקו בשאר החדרים, ואפילו לא היה בהם אור כלל⁸⁸.
מ] בלא הוספה זו - נכרי שהדליק תנור חימום עבור

ציונים והוספות

שהרי הדלקתו נעשתה בשביל חולים שנמצאים באותו איזור - ונר לאחד נר למאה. (שש"כ פ"ב הערה קכב, וראה שם שאם נעשה התיקון ע"י ישראל ובשכונה אחת שאין בו חולה שיב"ס אסור ליהנות מתיקון זה).
 (89) כדלעיל סוף ס"א, שזהו טעם איסור ההנאה ממלאכה שעשה הנכרי בשבילו.
 (90) היינו שאסור להכנס לחדר זה כשכוונתו ליהנות מהחימום או מהקירור, אבל יכול להכנס לצורך אחר, וודאי שאם נמצא בחדר זה אינו צריך לצאת (כדלעיל ס"ב).
 (91) כיון שללא מלאכת הנכרי לא היתה לו כלל הנאת החימום או הקירור (שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סימן מז אות ב).
 וצריך למחות בו אם התנור או המזגן שייך לישראל (כדלעיל ס"ג), ולמהדו"ב אפילו כשאינו שייך לישראל (כיון שנהנה ממנו, ראה המצויין לעיל ס"ג), ואם מיחה - מותר ליהנות.
 (92) לעיל סימן רנב ס"י. אבל אם אמר לו לצחצח הנעליים בשבת, וכן מי שאינו לובש נעליים שאינם מצוחצחות אסור לו ללבשם בשבת שהרי בשבילו יש תיקון גדול במה שצחצחם, והוא על דרך מי שאמר לנכרי שחום המדורה אינו מספיק לו ועליו להוסיף עצים למדורה כדי להגביר החום - שאסור לו ליהנות ממנה אף שיכל להתחמם גם ללא

(86) עד"ז בסימן שיח ס"ה: השוחט בשבת לחולה שיש בו סכנה מותר הבריא לאכול ממנו. . אבל המבשל או עשה שאר מלאכה בשביל החולה שיש בו סכנה אסור בשבת לבריא או לחולה שאין בו סכנה גזרה שמא ירבה במלאכתו בשבילו משא"כ בשחיטה שאין בה להרבות בשביל הבריא שהרי אי אפשר לכזית בשר שצריך להחולה בלא שחיטת כל הבהמה.
 ואפילו עשה ע"י נכרי בין לצורך חולה שיש בו סכנה בין לצורך חולה שאין בו סכנה אסור לבריא בשבת גזרה שמא ירבה בשבילו.
 ובסימן שכה ס"ח: וכן הדין בכל דבר שיש לחוש בו שמא ירבה בשבילו אם הוא מכירו כגון נכרי שצלה או בישל לעצמו דברים שאין בהם משום בישולי נכרים וכל כיוצא בדבר זה שצריך להרבות בו בשביל שנים יותר מבשביל אחד אבל בדבר שאין לחוש בו שמא ירבה בשבילו כגון שהדליק נר לעצמו או שעשה כבש לירד בו מהספינה שבנר אחד וכבש אחד יספיק לכל אפילו מכירו מותר.
 (87) ואינו דומה למבואר להלן ובסעיף הבא שיש להחמיר שלא בעת הצורך - ששם חוששים לישמא ירבה, וכאן אין חשש כלל.
 (88) ומטעם זה מותר להשתמש באור שכבה בהפסקת חשמל איזורית ותוקן בשבת (אפילו אין בביתו חולה) -

- 1 (רק שְׁלֵכְתְּחִלָּה צְרִיף לְיִזְהַר בְּכָל זֶה לְמַחֲזוֹת בּוֹ אִם הָעֲצִיּוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר⁹⁵).
- 2 וְלַעֲת הַצְּרִיף יֵשׁ לְסִמּוּף עַל דְּבָרֵיהֶם לְהִקְל בְּדָבָרֵי סוּפְרִים:

חלק ב סימן רעו דיני נר שהדליק הנכרי בשבת טע"ף ג

הלכתא רבתא

מותר ליהנות ממלאכתו, שהרי אין צריך להוספה זו לנכרי שחיים מעצמו אוכל שהיה ראוי לאכילה אף ויכול לברור בעצמו האוכל מן הפסולת⁹³, והוא הדין כשהוא צונן⁹⁴.

ציונים והוספות

הוספה זו (ראה ש"כ פ"ל הערה קסז), ועפ"ז מותר ללבוש חולצה שגיהץ הנכרי בשבת - בתנאי שהיה לובש חולצה זו אף בלא גיהוץ. (ראה לעיל ס"ט לענין 'צד ההיתר שבזה', ולענין הדלקת אור ראה בסעיף הבא. 93) כדלעיל סימן רנג סכ"ה. ושם אסר רבינו לאכול תבשיל שהיה צונן לגמרי וחימומו הנכרי והצטנן שוב לגמרי, וביאר שהוא משום 'שהועילו מעשי הנכרי', וצ"ע אם כוונתו לחדש שבכל מקום שהועילה מלאכת הנכרי אפילו לשעה בלבד אסור ליהנות ממלאכתו, או שהוא דין מיוחד במאכלים, כפי שיש שהחמירו במאכל יותר משאר מלאכות משום שנעשה איסור במאכל (פמ"ג סימן שיח א"א, ובארוכה בשו"ת מנחת שלמה ח"א סימן ה), אלא דמלשון רבינו 'שהועילו מעשי הנכרי' משמע שזהו דין כללי בכל המלאכות (שכל שעשה דבר שיכול להביא תועלת לישראל אסור ליהנות ממנו - אף אם לישראל לא היה בפועל תועלת ממעשי הנכרי).

ויש נפק"מ רבות ומהם: נכרי שהדליק אור שהיה אמור להדלק יותר מאוחר על ידי שעון שבת (במקום שאין אפילו מעט אור מבחוץ); אם נאמר שתועלת לשעה בלבד נאסרה לכל השבת - יש לאסור הנאה מהאור אף בשעה שהיה האור נדלק לבד, ומאידך אם נאמר שזוהי חומרא מיוחדת

במאכלים, יהיה מותר ליהנות מהאור החל מהשעה שהיה נדלק בלאו הכי. וכן נכרי שגיהץ חולצה לישראל שמקפיד שלא לילך בחולצה לא מגוהצת - ולאחר מכן החולצה התקמטה שוב (תועלת לשעה). או נפק"מ הפוכה: נכרי שברר פסולת מתוך האוכל, שלא הועילו מעשיו אפילו לשעה (שהרי ישראל יכול לעשות מיד באופן אחר), ומאידך מדובר באיסור שנעשה במאכל.

ולב' הצדדים הנ"ל יש לאסור קדירה המונחת על גבי האש (בהיתר) וסופה להתבשל בשבת, ובא נכרי ומיהר בישולה ע"י הגסה או הגבתה החום, שאין ליהנות מהקדירה אף בזמן שהתבשיל היה מוכן בלאו הכי, כיון שהועילו מעשיו לשעה, ואיסור זה (כמבואר בסימן רנג שם) רק כשפעולות אלו נעשו מדעת הישראל, אבל לא כשנעשו בלא ידיעתו או הסכמתו, וצ"ע.

95) סעיף ג. וראה במצויין שם ובס"ה מסקנתו במהדו"ב, דהכא התירו אפילו בעצים של ישראל, ואין צריך למחות אע"פ שישאל נהנה בשבת מהמלאכה, כיון שהוא רק הוסיף נר או הוסיף שמן בנר (שלמסקנא במהדו"ב אין חובת מחאה כי אם איסור הנאה ובהוספת נר בלבד אין איסור הנאה), וע"פ המהדו"ב יהיה מותר לרמוז לנכרי להגביה המזגן או האור (אינני יכול ללמוד כשהמזגן על קור נמוך או כשלא כל המנורות דולקות).

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ו אף על פי ששכרו לחדש אם התנה עמו לשלם לו כך
- 2 וכך בעד כל יום ויום אף על פי שמשלם לו בסוף
- 3 החדש שכר השבתות בהבלעה עם שאר הימים אין זה כלום
- 4 שלא נקרא הבלעה מה שמבליע לו יום השבת בשעת פירעון
- 5 אלא כשהיה שכר השבת מובלע בשכר שאר הימים בשעת
- 6 השמירה דהיינו כשהתנה עמו שישלם לו כך וכך בעד
- 7 שמירת כל החדש אבל זה כל יום ויום ששמר נתחייב לו
- 8 בעל הבית לשלם בסוף היום השכר של אותו היום שהרי
- 9 אם הוא רוצה לא ישמור לו עוד שבשביל כך התנה עמו
- 10 לשלם לו בעד כל יום ויום כדי שיוכל להפסיק באיזה יום
- 11 שירצה וא"כ שכר השבת הוא בפני עצמו ואף על פי שהוא
- 12 רוצה לגמור שמירת כל החדש ואין בדעתו להפסיק באמצע
- 13 החדש מכל מקום כיון שאם היה רוצה להפסיק באמצע
- 14 החדש לא היה משלם לו בעד כל החדש אלא היה מחשב
- 15 עמו יום יום מימי החדש כמו שנשכר לו נמצא ששכר
- 16 השבת הוא בפני עצמו וכן הדין במשכיר חדר לחבירו
- 17 והתנה עמו כך.
- 18 וכן הדין במלוי ברבית לנכרים בעד כך וכך לשבוע צריכים
- 19 להלוות בענין שאם יפרעו החוב באמצע השבוע יפרעו
- 20 הרבית בעד כל השבוע או לא יפרעו כלל החוב בתוך שבוע
- 21 זה שאם יוכלו לפרוע באמצע השבוע ויצטרך לחשב עמהם
- 22 הימים שעברו משבוע זה אף אם ינכה להם כנגד יום השבת
- 23 שעבר משבוע זה אין זה מועיל כלום אלא אם כן ינכה להם
- 24 כל השבתות שעברו שהרי בכל שבוע ושבוע אם היו רוצים
- 25 היו פורעים באמצע השבוע והיה צריך לחשוב עמהם יום
- 26 יום מימות החול נמצא שרבית זו היא נחשבת לכל יום בפני
- 27 עצמו ולפיכך אף אם עבר כל השבוע ולא פרעו לו אינו
- 28 רשאי ליטול כל הרבית אלא צריך לנכות כנגד יום השבת
- 29 כיון שכל יום ויום הוא נחשב בפני עצמו:
- 30 ו וכן הדין בכל קנסות שקונסים לאדם כך וכך בעד כל יום
- 31 ויום שעובר על תקנת חכמים כמ"ש באה"ע סי' ע"ז או
- 32 על תקנת טובי העיר אע"פ שעברו עליו כמה שבועות אינו
- 33 משלם בעד השבתות כיון שהיה יכול לחזור בו באמצע כל
- 34 שבוע ושבוע אבל אם הקנס הוא לנכות לו מהחוב שיש לו

39 מרשותו לרשות גבוה ודומה למקח וממכר אבל כשמחייב
40 עצמו שיתן איזה דבר לגבוה עדיין לא יצא שום דבר
41 מרשותו על ידי אמירה זו.

42 ולפי זה אסור להקדיש בשבת לבית הכנסת שום חפץ ידוע
43 כגון ספר תורה או עטרה או טס לספר תורה ולא נהגו כן
44 ויש שלימד עליהם זכות שלא אסרו אלא להקדיש חפץ
45 למזבח או לבדק הבית שאותו החפץ יוצא לגמרי מרשותו
46 לרשות גבוה שאין לו עוד שום זכות וחלק בו ודומה למקח
47 וממכר אבל כשמקדיש חפץ לבית הכנסת יש לו חלק וזכות
48 בו בתוך כל אנשי העיר שיש להם זכות בהקדשות של בית
49 הכנסת למכרם כשיצטרכו כמ"ש בס"י קנ"ג ואינו דומה
50 למקח וממכר שיוצא המקח לגמרי מרשות מוכר לרשות
51 לוקח.

52 ומכל מקום טוב ליהדר כשמקדיש חפץ לבית הכנסת בשבת
53 שיקדישנו בפיו מערב שבת אפילו בינו לבין עצמו ואז
54 אע"פ שבשבת מביאו לבית הכנסת אינו אלא מפרסם
55 ההקדש שהקדיש מערב שבת וזה מותר לדברי הכל:

56 **טו** יש אומרים שבמקום שנוהגין לומר לקורא בתורה מי
57 שבירך והוא נודר לצדקה או לחזן אסור לו לפסוק
58 כמה יתן אלא יאמר לו סתם עשה לי מי שבירך והמנהג
59 להקל בזה מפני שמותר לפסוק צדקה בשבת אבל מה
60 שנוהגים קצת כשהחתן דורש בשבת שהם מחייבים עצמם
61 ליתן כך וכך (מעות) אחר השבת לא יפה הם עושים שלא
62 התירו לחייב עצמו אלא לצדקה וכיוצא בה משאר מצות
63 אבל לדבר הרשות אסור משום ודבר דבר.

64 וכן הנוהגים ליתן כלים במתנה לחתן הדורש לא יפה הם
65 עושים שאסור ליתן שום דבר במתנה לחבירו בשבת ויו"ט
66 אלא מיני מאכל ומשקה שלצורך היום כמ"ש בס"י שכ"ג
67 ותקי"ז שהרי אפילו להקדיש לגבוה אסור והקדש דומה
68 למתנה שיוצאה ג"כ לגמרי מרשותו לרשות חבירו ואפילו
69 נתן לו חדר ורוצה לקנותו ע"י סגירת הדלת שהיא נקראת
70 חזקה לענין שלא יוכל לחזור בו הנותן אסור לסגרה בשבת
71 שאין קנין קנין בשבת בשום דרך מדרכי ההקנאה מפני
72 שדומה למקח וממכר ואין צריך לומר בקנין סודר שסתמו
73 עומד לכתובה ושמה יכתוב בשבת (ועיין סי' של"ט תשלום
74 הלכות אלו):

חלק ב סימן שו באיזה חפצים מותר לדבר בשבת טעפים ט"ט

1 על אחרים בעד כל יום ויום כך וכך מנכין לו גם בעד
2 השבתות מפני שהקנס שנוטלים ממנו אינו נראה כשכר
3 נטילת שבת אלא כשנוטלים ממנו איזה דבר שהוא בעין
4 אבל לא כשמנכין לו מחוב שיש לו:

5 **יא** אסור לשכור חזן להתפלל בשבת או יו"ט אע"פ
6 ששכרוהו מבעוד יום שאסור לו ליטול שכר שבת או
7 יו"ט והוא הדין לשכר התוקע בראש השנה ויש מתירין
8 מפני שבמקום מצוה לא גזרו על שכר שבת שאין אסור
9 אלא משום גזירת שכירות בשבת שהיא עצמה אינה אסורה
10 אלא משום גזרה שמא יכתוב וכן המנהג להקל ומכל מקום
11 לדברי הכל אינו רואה סימן ברכה משכר זה לעולם הואיל
12 והוא שכר השבת אף שהתירוהו לצורך מצוה ואם הוא
13 מושכר לשנה או לחדש או לשבוע שיתפלל גם בחול
14 ומשלמין לו בעד השבתות והחול בבת אחת הרי זה שכר
15 שבת בהבלעה ומותר לדברי הכל:

16 **יב** מותר לפקח על עסקי רבים בשבת ואפילו לילך
17 לטרטיאות דהיינו מיני טרקלין של נכרים ששם נאספו
18 לבית הועד וכן לילך לשלטון לפקח על עסקי רבים ואין
19 בזה משום ממצוא חפץ ודבר דבר שצרכי רבים הם כמו
20 חפצי שמים ומכל מקום לא התירו אלא לפקח ולהתעסק
21 בדברים בלבד שאינו אסור בצרכי יחיד אלא משום ממצוא
22 חפץ ודבר דבר אבל כל דבר האסור משום שבות גמור לא
23 התירו לצרכי רבים כמו שלא התירו לצורך מצוה כמ"ש
24 לעיל:

25 **יג** וכן מותר לשדך התינוק ליארס שדבור של מצוה הוא
26 וכן לדבר עם המלמד אם רוצה להישכר ללמדו ספר או
27 אפילו ללמדו אומנות שזהו ג"כ מצוה שאם לא תהא לו
28 אומנות לפרנס עצמו ילסטם את הבריות אבל אסור לשכור
29 המלמד (בשבת ואפילו) להזכיר לו סכום מעות (אסור)
30 שזהו שבות גמור ולא התירוהו לצורך מצוה:

31 **יד** וכן מותר לפסוק צדקה לעניים שדבור של מצוה הוא
32 ואינו דומה למעריך דהיינו שאומר ערכי עלי או ערך
33 איש פלוני עלי לגבוה שאסור משום שבות גמור כמ"ש בס"י
34 של"ט לפי שכשנותן לגבוה כפי ערך שנים של הנערך
35 ככתוב בתורה הרי זה כקונה את הנערך ע"י שנותן ערכו
36 לגבוה ודומה למקח וממכר משא"כ בפסיקת צדקה ולא
37 אסרו להקדיש שום חפץ לגבוה כמ"ש שם אלא משום
38 שכיון שמקדיש חפץ ידוע הרי הוא מוציאו באמירה זו

לקוטי תורה

6 כוחם של ישראל להעלות את המצוות למקורן
7 (היינו לגלות האור האלקי שבמצוות כפי שהוא
8 במקורו למעלה), הוא מצד מעלת נשמתן, דהיות
9 שהן מושרשות במחשבתו ית', בבחינת פנימיות
10 אור אין סוף ב"ה, לכן, על ידי שהנשמות

1 [וממשיך לבאר ה"זה לעומת זה" באמירת
2 "אלהינו למעשה ידיו":]
3 כי כמו שהמצוות מתעלים על ידי העלאות
4 פנימיות לבבות בללות נשמות ישראל, כמאמר
5 עלה במחשבה בו'.

40 אין לך עשב מלמטה שאין לו כוכב מלמעלה
41 שהוא המזל שממנו נשפע הדבר.

42 - ועל כן משתחוה להם העובדים, ד"ענין
43 עבודת כוכבים בגשמיות הוא המשתחוה לשמש
44 וירח מפני שמהם תצא השפעת המזון וכמ"ש
45 ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים [ולכן
46 משתחוה להם ועובדים, כדי לקבל מהם השפעה],
47 הגם שבאמת נמשך ההשפעה על ידם, הרי הם
48 שלוחי ההשפעה בלבד, והמשתחוה להם מחשיב
49 אותם ליש ודבר נפרד כאילו הם משפיעים מצד
50 עצמם".

51 וכשאדם ממריד מחשבתו ולבו רק בעניני עולם
52 הזה כל הימים, הוא מוריד שכלו שבראשו
53 לדבר הנשפע מכוכבים ומזלות, ונעשה גם הם
54 בחינת אלהינו למעשה ידינו, כי מעשה ידינו
55 שהוא עסק הפרנסה נעשה מזה בחינת אלהים
56 אחרים.

57 "השתחוואה בגשמיות היינו שכופף ראשו
58 וקומתו הגשמיים, ויש השתחוואה ברוחניות,
59 שכופף ומבטל שכלו לדבר הנשפע מן השמש
60 והירח שהם מגד תבואות כו', בדאגת הפרנסה ע"י
61 איזו תחבולה כאילו התחבולה הזאת היא עיקרית
62 בהשפעה זו. הגם שנאמר וברכך ה' אלקיך בכל
63 אשר תעשה, הרי ה' אלקיך כתיב, שלא יהי נפרד
64 מאלקותו ית', משא"כ כשמחשיב את התחבולה
65 עיקר ההשפעה, שאז הוא בבחינת נפרד
66 [מאלקות]".

67 כלומר: אע"פ שהאדם צריך לעשות השתדלות
68 בטבע כדי להשיג פרנסתו, מכל מקום צריך לזכור
69 שפרנסתו באה מאת הקב"ה, שהוא ית' ממציא לו
70 פרנסתו, וההשתדלות שלו היא רק לעשות כלי שבו
71 תשרה ברכת ה'.

72 ואם אינו חושב כן, אלא חושב שהתחבולות
73 שלו מביאות לו פרנסתו, ה"ה נפרד מהשי"ת, וזהו
74 ענין עבודה זרה בדקות (ב"טהרה").

75 וזהו פירוש הכתוב "ולא נאמר עוד אלהינו
76 למעשה ידינו", שלא בא לשלול רק עבודה זרה
77 כפשוטה, אלא גם עבודה זרה בדקות,
78 ש"משתחוה" לעסק הפרנסה שלו ("מעשה
79 ידינו"), בחשבו שעיקר שפע פרנסתו בא ממעשה

1 מתעוררות בפנימיות לבבן לאלקות בעת התפלה,
2 שעי"ז מאיר בהן שרשן ומקורן (בבחינת עלי'
3 למדרגת מחשבתו ית'), הרי הן "מעלות" גם את
4 המצוות למקורן (שיתגלה האור האלקי שבמצוות,
5 קודש העליון), כפי שיבאר להלן.

6 ולכן אומרים אלקינו, פירוש, שהוא כח חיותנו
7 ושאליו אנחנו משתחיים ומודים בבחינת ביטול.
8 מצד קשר זה בין נשמות ישראל להקב"ה
9 (שעלו במחשבה), אומרים בני" על הקב"ה שהוא
10 "אלקינו" (אלקה שלנו), [כדיוק ל' הכתוב "ולא
11 נאמר עוד אלקינו למעשה ידינו"] אע"פ שהשי"ת
12 הוא אלקי כל העולם - כי "אלקים" הוא לשון כח,
13 והפירוש הפנימי ב"אלקינו" הוא - "כוחנו
14 וחיותנו", כי היות הנשמה "חלק אלקה ממעל
15 ממש" (להיותה מושרשת במחשבה עליונה כנ"ל),
16 לכן דוקא בני" אומרים "אלקינו" (אלקה שלנו),
17 כלומר, שכח וחיות נשמתנו הוא אלקות.

18 וזהו שורש ענין הביטול שישנו בנשמות
19 ישראל להקב"ה, דהיות שהקב"ה הוא כוחנו
20 וחיותנו, לכן "ואנחנו כורעים ומשתחיים ומודים
21 כו'", שתוכן ענין ההשתחוואה הוא ביטול מוחלט
22 אליו ית'.

23 [ועתה יבאר כיצד ענין זה בא לידי ביטוי בלעומת
24 זה - "ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו":]

25 והנה אמרו רז"ל ישראל שבחוץ לארץ עובדי
26 כוכבים במהרה הם.

27 עומק ענין אמירת "אלהינו למעשה ידינו" יובן
28 בהקדם הביאור הפנימי במאמר רז"ל שישראל
29 שבחוץ לארץ עובדי עבודה זרה בטהרה הם,
30 פירוש, כשם שיש עבודה זרה כפשוטה,
31 שמשתחוה לכוכבים ומזלות כו', כך יכול אדם
32 להיות עובד עבודה זרה ב"דקות" (והיינו מה
33 שאמרו "בטהרה"), דאע"פ שאין כאן חטא עבודה
34 זרה כפשוטו ח"ו, מכל מקום, בפנימיות הענינים
35 יש בזה התוכן הפנימי שבעבודה זרה.

36 כי ההשתחוואה לעבודת כוכבים הוא
37 שמשתחוה וכופף ראשו לכוכבים ומזלות.

38 והנה כתיב וממגד תבואות שמש, שהתבואות
39 גדלים מן השמש, וכן שאר כל עניני עולם הזה

41]וזהו ביאור המשך הענינים "ולא נאמר עוד
 42 אלהינו למעשה ידינו" ל"אני כבדו רענן" - דלעומת
 43 הריחוק מאלקות הנפעל על ידי שמחשיב את מעשה
 44 ידינו, הנה על ידי קיום מצוות מעשיות דוקא, עולה
 45 האדם ומתקרב מאד לאלקות.
 46 ועתה חוזר לענין עליית המצוות למקורן על ידי
 47 תפלה (שעל ידי זה דוקא ניתן לאדם להרגיש קדושת
 48 המצוות כנ"ל):

49 והנה עליית המצוות העיקר הוא על ידי התפלה,
 50 לפי שאז הוא שעת הכושר ומתגלה ומתעלה
 51 בחינת פנימית נקודת הלב בכללות נשמות
 52 ישראל בחשיקה ודביקה באלהים חיים.
 53 הטעם שעליית המצוות היא על ידי תפלה
 54 דוקא, הוא לפי שעניינה של תפלה הוא גילוי
 55 דביקות הנשמה באלקים חיים, כידוע שתפלה "היא
 56 שעת הכושר לכל אדם, שאז מקשר חכמה בינה
 57 דעת שלו לה', להעמיק דעתו בגדולת אין סוף ב"ה
 58 ולעורר את האהבה כרשפי אש .. לדבקה בו".

59 וסיבת הדבר, כי בזמן זה מתגלה "פנימית
 60 נקודת הלב" בכללות נשמות ישראל, שמצד בחינה
 61 זו רוצה הנשמה מאד לידבק במקורה בחשיקה
 62 ודביקה.

63 ולפיכך, על ידי שהאדם מתדבק באלקים חיים
 64 ע"י התפלה (שהוא "סולם" שראשו מגיע
 65 השמימה, כנ"ל), הוא מעלה עמו גם את המצוות
 66 שעשה למקורן.

67 וזהו [פירושו] מאמר רז"ל תפלות במקום קרבנות
 68 תקנום, כי כמו הקרבן שהיו מקריבין הבהמה
 69 שתהא נשרפת באש שעל גבי המזבח, וכך צריך
 70 לעורר את האהבה בתפלה ברשפי אש שלהבת
 71 מתלהבת בלבנו, כי יסוד האש הוא בלב, ולשרוף
 72 ולכלות את נפש הבהמית שבו בו':

73 ענין זה, שעיקרה של תפלה הוא הדביקות בה',
 74 הוא הוא תוכן מאמר רז"ל שתפלות כנגד קרבנות
 75 תקנום, לפי שבשעת התפלה האדם "שורף" את
 76 נפשו הבהמית, כמו שריפת הבהמה ע"ג המזבח.

77 ו"שריפה" זו היא על ידי התעוררות הנשמה
 78 באהבה כרשפי אש להקב"ה, שאש האהבה
 79 לאלקות "שורפת" ומכלה את האש הזרה דנפשו
 80 הבהמית.

1 ידיו (ושוכח כי ברכת ה' היא תעשיר), ובזה עושה
 2 את עסק הפרנסה שלו כמו עבודה זרה, אלהים
 3 אחרים.

4]ועתה יסיק כיצד על ידי שאדם אומר "אלהינו
 5 למעשה ידינו" - נופל ומתרחק מאד מאלקות (זה)
 6 לעומת-זה - כנגד עליות האדם ע"י קיום מצוות
 7 מעשיות):

8 וזהו ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע.
 9 אחד מעושי הנשמה (לאחרי מיתה) הוא "כף
 10 הקלע", פירוש, "כף הקלע" הוא "כלי העשוי כעין
 11 מקל ובראשו כעין כף ובו יניחו האבן הנזרק",
 12 וענין עונש כף הקלע הוא, שהנשמה "נזרקת"
 13 באופן ש"תהי' משוטטת נעה ונדה כהאבן הקלוע
 14 (הנזרק) בכף הקלע".

15 אך על פי פנימיות הענינים, הענין ד"כף
 16 הקלע" אינו רק עונש הבא אחר מיתה, אלא הוא
 17 גם תיאור המצב הנגרם לנפש האדם על ידי החטא
 18 גופאי, שמתרחק מאד מאלקות (כאבן הנזרק למקום
 19 רחוק ע"י כף הקלע).

20 שאע"פ שהדבר שהוא מלוכש בו בענינים
 21 גשמיים נראה לעין שהוא מן העבירות שאדם
 22 דש בעקביו, הנה הוא דומה למשל קליעת
 23 האבן, שמקלעין אותו על ידי כף הקלע למקום
 24 רחוק מאד, עד שנעשה כאלו עובר כוכבים.

25 ריחוק זה מאלקות (הנק' "כף הקלע") נגרם גם
 26 על ידי עבודה זרה ב"דקות" הנ"ל, שהאדם אומר
 27 "אלהינו למעשה ידינו", דאע"פ שלכאורה אין עון
 28 גדול בכך שמחשיב את עסק פרנסתו לעיקר (שלא
 29 עבר בזה על שום מצות לא תעשה), ומצד מעשיו
 30 הגשמיים נראה שזהו דבר קל כעבירות שאדם דש
 31 בעקביו מחמת קלותם, מכל מקום, על ידי זה
 32 מתרחק האדם מאד מאלקות, שמקלעין אותו
 33 ברוחניות למקום רחוק מאד, עד שנעשה מרוחק
 34 כאילו עובר עבודה זרה.

35 וזהו ההיפך ממה שנעשה בצד הקדושה, שעל
 36 ידי קיום מצוות מעשיות, בדברים גשמיים, מתעלה
 37 האדם ומתקרב לאלקות (כנ"ל בפירוש "כברוש
 38 רענן"), הנה זה לעומת זה יש כף הקלע, שעל ידי
 39 אמירת "אלהינו למעשה ידינו" מתרחק כריחוק
 40 העובר עבודה זרה.

- 1 ונמצא, שעיקרה של תפלה הוא התעוררות
2 אהבה לה'.
3 [לסיכום:
4 ענין שמירת שבת הוא - שהאדם צריך "לשמור"
5 את קדושת האלקות המאירה בשבת בתוך נפשו;
6 וכדי לפעול זאת צריך להכין את עצמו עוד קודם
7 השבת לכך (לעשות "שבת" בנפשו עוד בימות החול)
8 - על ידי קיום מצוות מעשיות (שבהן שורה "קודש
- 9 ע"י עבודת התפלה ברשפי אש
10 אהבה לה', שהיא "מעלה" את המצוות למקורן, באופן
11 שעל ידי התפלה יכול להרגיש קדושת המצוות
12 ("קדשנו במצותי") - שעל ידי זה "עושה" בחינת שבת
13 בנפשו בימות החול (שגם זה נכלל בשמירת שבת -
14 ששומר את השבת "מחול לשבת", על ידי עשיית שבת
15 בנפשו בימות החול), ואז, בבוא השבת, הרי הוא
16 מתקדש בקדושתו ית'.
- ושמרו בני ישראל את השבת פרק שני

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

- 1 (כה) ויובן זה יותר בענין משל אחר כמו תלמיד לפני
2 רבו שמקבל הארת שפע שכל וחכמה
3 מרבו. שאצל רבו החכמה והשכל. רב כמו מי התהום.
4 והתלמיד מקבל רק אפס קצהו כטפה מים. ואף גם זאת
5 המעט אצלו בהעלם ואין. להיותו מופלא מכלי שכלו
6 עדיין. ואח"כ מבינה ומקבלה בשכלו ומתפשטת
7 בהשגה והיה לנהר רחב כו'. ובהיותו טרוד למבלע
8 ולקבל. אז בטל כלי שכלו ונעשה בבחי' אין. משום
9 דכלא וכאין ממש חשיב לגבי עצם החכמה כמו שהיא
10 במוח רבו וע"כ איידי דטריד למבלע לא פליט. להיות
11 משפיע לתלמידו הקטן הימנו כידוע. אבל אחר שקבל
12 מרבו הגם שהוא אצלו עדיין בבחי' אין. מ"מ יוכל
13 להשפיע לזולתו בבחי' יש בהשגה הגבולית. או לעצמו
14 להרחיב בה כו'. ונמצא גם כאן ג' מדרגות הנ"ל. שהן
15 ד' בפרט שהרי מה שהתלמיד מתבטל בעת קבלתו
16 מרבו. יש בו ב' טעמים הא' מצד הפלאת השכל הזה.
- 17 שהוא אצלו בבחי' אין עדיין. והב' שהוא עיקר הביטול
18 מה שכלא חשיב ממש לגבי עצם החכמה כמו שהיא
19 אצל רבו אשר ע"כ איידי דטריד למבלע לא פליט כלל.
20 להיות בבחי' אין ויש. ונמצא יש כאן ד' מדרגות בפרט.
21 א' בחי' יש האמתי שהוא עצם החכמה שברבו. והב'
22 מה שהארה בעלמא נשפעת להיות אור שפע לתלמיד.
23 דכלא וכאין חשיב לגבי עצמות חכמתו. והג' מה
24 ששפע זו נעשה בבחי' אין והעלם לגבי שכלו של
25 התלמיד. והד' מה שמתפשט מאין ליש בתלמיד.
26 לעצמו או להבינה לזולתו. ואע"פ שאין כאן רק יש
27 ואין ויש. שהוא יש האמיתי דרב. והארת השפע שלו.
28 שנעשה אין של היש בתלמיד. מ"מ בבחי' האין יש ב'
29 מדרגות כי מה שהארת המשפיע נק' אין לגבי עצמותו.
30 יותר נעלה הרבה ממה שנק' אח"כ אין של היש לגבי
31 התלמיד. והכל עולה לסגנון א' עם משל הראשון
32 וד"ל:
- שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

- 1 ועפ"ז יובן שורש הפרש מעלת התו' למצות כי רמ"ח
2 פיקודין הם רמ"ח איברי' דמלכא כמבואר
3 לעיל כמשל השראת והלבשת הרצון בכל האיברים,
4 כמו"כ הו"ע המצות שממשיכים אא"ס בכלים להיות
5 שם רצה"ע ובחי' סוכ"ע בגילוי, ע"י בחי' גמ"ח
- 6 ממשיכים אא"ס במדת החסד, וע"י בחי' איזהו גבור
7 הכובש את יצרו ממשיכים אא"ס במדת הגבורה להיות
8 שם אא"ס בגילוי, אך עכ"ז ה"ז דוגמת ענין המדות כי
9 ט' פעמים ט' הם פ"א וראש תוך סוף הם רמ"ג וה'
10 חסדים רמ"ח ה"ז יחוד אא"ס במדות או כמשל הנ"ל

- 1 מענין גוף ונפש איהו וגרמוהי שמתאחדים כאחד, אבל
2 במעלת התו' אורייתא מחכמה עילאה נפקת אורייתא
3 וקוב"ה כולא חד ה"ז יחוד אחר לגמרי וגבוה יותר, וכן
4 יובן ג"כ הענין למטה, שבהיות האדם לומד פסוק
- 5 ממקרא או משנה כו' הרי מתאחד שכלו עם בחי'
6 חכמת התורה ואורייתא וקוב"ה כולא חד ה"ז יחוד
7 והתכללות ממש (וכמבואר בתניא).

להבין ענין התומ"צ שמבואר בלק"א פכ"ג

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

- 1 וע"פ הקבלה מעשה בראשית נת' בפרד"ס בשער
2 ערכי הכנויים שהוא בחי' מל' ובל' המד"ר נק'
3 אדריכל, וענין הצמצום הוא בחי' הפרסא ויש כמה
4 בחי' פרסא שיש פרסא באצי' גופא שזהו מ"ש
5 והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדה"ק כו', וגם
6 בבחי' מל' דאצי' יש בחי' פרסא ויש פרסא שמפסיק
7 בין יצי' לעשי' שמסתיר ומעלים לגמרי, הגם כי קמי'
- 8 ית' אינו מסתיר כלל אבל מאחר שמסתיר לפנינו לכן
9 מותר בעשיית מלאכה, כי זהו אינו נק' בפני המלך כי
10 הפרסא מסתיר כו', אבל בשבת הוא בחי' עליות הדבור
11 ומאיר מלמעלה מן הפרסא הרי העושה מלאכה בשבת
12 דומה כעושה מלאכה בפני המלך כו', לכן בשבת אסור
13 עשיית מלאכה, ואפי' דבור אסור מדרבנן כי בשבת
14 הוא בחי' עליות הדבור למקורו כו'.

שלוש פנמיים בשנה

בס"ד. (ש"פ משפטים. בדר"ח אדר ראשון, ל"ב).

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהר"ש

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

- 1 לאחר שביאר הרבי נ"ע, את ההבדל בין הכוחות
2 העצמיים בנפש, לכוחות הגלויים שבנפש, ואת הנמשל
3 בהבדל בין הספירות הגנוזות לספירות דסדר
4 ההשתלשלות, מבאר מהי הסיבה שלא יכולים להימשך
5 לעולמות הספירות הגנוזות (שהם כמשל הכוחות
6 הנעלמים) כפי שהם למעלה לפני הצמצום:
7 ואם יהיה התגלות העשר ספירות העצמיים למטה בסדר
8 ההשתלשלות כמו שהן באור אין סוף, ככוחות
9 העצמיים, יהיה התגלות כולם כאחד, וכולם יתגלו
10 בבחינת תוקף האור והגילוי באופן שלא כלל
11 בבחינת אור פנימי בבחינת התלבשות אורות בכלים -
12 שהרי כל המהות של אור פנימי הוא אור מוגבל ומוגדר
13 בגדר מסויים שמתגלה בכלי המתאים לו. ואם היו
14 נמשכות הספירות כולם כאחד, כפי שהם בכוחות
15 העצמיים, היו בפשיטות ובעוצמה חזקה מאוד ולא היו
16 יכולים להתלבש בכלים שהם בחינה של גבול ממש.
17 וגם - תוצאה נוספת שהיתה קיימת אילו היו נמשכות
18 הספירות בסדר ההשתלשלות כמו שהן גנוזות באור אין
19 סוף, שלא היה אז ענין ההשתלשלות כלל, שהרי לא היו
- 20 הספירות משתלשלים זה מזה אלא היו כולם מקבלים
21 ונמשכים מבחינת אור אין סוף בשוה כו', - כל ענין
22 ההשתלשלות של הספירות אחת מהשניה, שבינה
23 נמשכת מהחכמה, והמידות מהמוחין וכו' לא היה קיים
24 אם היו נמשכים כמו שהן לפני הצמצום, כי כולם היו
25 באופן שווה ביניהם וביחס לאין סוף, ולא היה קדימה
26 ואיחור והשתלשלות הספירות זה מזה.
27 וממילא - תוצאה נוספת, שלא היה גם כן ענין
28 ההתכללות של הספירות אחת עם השניה, שזה מה
29 שמייחד את עולם התיקון - עולם האצילות - שיש
30 התכללות והתאחדות של הספירות אחת עם השניה וכל
31 אחת נותנת מקום לשניה, ובנוגע להתכללות הספירות
32 זה מזה - שבכל ספירה יש בתוכה גם בחינה מהספירה
33 האחרת, וזה עם זה - שכל ספירה מתאחדת ומתכללת
34 עם הספירה האחרת, שייך דוקא כשהן בבחינת הגבלה
35 ובבחינת התלבשות בכלים כו', - ואז יכולה להיות
36 ביניהם הרמוניה והתכללות.
37 אבל ככחות הבלתי מוגבלים אינו שייך ענין ההתכללות
38 כו' וכמו שנתבאר במקום אחר, שכאשר כל אחד מאיר

10 ולא כולם ישירות מהעצמותו ית', וההתכללות בו' של
11 הספירות זה בזה וכמו שנתבאר במקום אחר.
12 ועל כן - כדי למלא את הכוונה העליונה - היה צריך
13 להיות הצמצום באור אין סוף ברוך הוא בשרשי האורות
14 להיות נמשכים ספירות מיוחדות - כלומר כל ספירה
15 באופן ייחודי ונפרד, שלא יהיו בבחינת התערבות
16 והתאחדות בו', ולא ימשכו כולם כאחד כפי שהיו באור
17 אין סוף.

שבת פרשת שלח תער"ב

1 בתוקף בלתי מוגבל, הרי הוא לא נותן מקום לבחינה
2 אחרת⁴³.
3 ולמה באמת לא יהיו הספירות באופן זה? על זה אומר
4 הרבי נ"ע: אשר לא כן היה כוונת המאציל עליון ברוך
5 הוא - לא כך היא כוונת הקב"ה, שלא יהיו אורות
6 בכלים ולא תהא השתלשלות והתכללות, דכוונת
7 המאציל הוא שיהיה בחינת אור פנימי - כלומר אור
8 מוגבל, וממילא יהיה התלבשות אורות בכלים דוקא
9 ויהיה בחינת ההשתלשלות של הספירות אחת מהשניה

ההשתלשלות, יתכן שהיו סותרים זה את זה. ב. גם אם אינם
סותרים, אבל עדיין אין זה התכללות. כלומר יכול להיות מצב
שאינם סותרים זה את זה, ויכולים לשכון ביחד, כאבן אש של
צור החלמיש הנמצאת במים, ואינם מכבין זה את זה, אבל אין
הפירוש שיש ביניהם התאחדות והתמזגות פנימית, ובעולם
האצילות צריך להיות התכללות והתאחדות בין הספירות.

43. לכאורה יש לבאר, הרי למדנו במאמר הקודם (פרק יט)
שהכוחות העצמיים אינם סותרים זה את זה, וכמו האש והמים
היסודיים שאינם מכבים זה את זה כפי שהם בעצמיותם, ולמה
אומר כאן דאם היו נמשכות הספירות כפי שהם בשרשן לא היה
בהם התכללות. ויש לומר: א. מה שאינם סותרים זה את זה, הוא
כפי שהם למעלה לפני הצמצום, אך אילו ירדו כך בסדר

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ט

1 חובת המוח - להביא אמונה זו בהשגה. גם מצוות אהבה ויראה מוגבלות בזמן. התפלה
2 - עת רצון וסולם התקשרות לאו"ס, ע"י הדרגות שעולה בתפלה. ובהקדמת הכנעה
3 ושפלות לפני התפלה וחשבון נפש בק"ש שעל המטה

17 באהבה הינו בהתגלות האהבה, ויש על זה זמנים
18 מיחדים כמו זמן התפלה, דכאשר התפלה היא כדכע"י
19 הנה אז הוא עת רצון, והנה התקשרות האדם באלקות
20 הוא בתפלה, דתפלה הוא סלם* ההתקשרות באור אין
21 סוף ברוך הוא, וכמו שכתוב¹⁹ "והנה סלם מצב ארצה
22 וראשו מגיע השמימה", וכשם דבסלם הרי על ידי
23 השליכות עולה למטה למעלה, הנה כמו כן על ידי
24 השליכות דתפלה הוא עולה בהתקשרותו, דשליכה
25 ראשונה הוא פסוקי דזמרה, אחר ההתבוננות פללי
26 ד"הודו להנני קראו בשמו" בבחינת הודאה בכלל, הנה
27 אחר כך באמרו "ברוך שאמר והיה העולם", דבאמירה
28 אחת נבכרו כל העולמות, ואחר כך באמירתו פסוקי
29 התפלה בהתהווה כל הנבכרים, ומשמיע לאזניו מה

4 ג) וזהו חובת המוח והשכל להביא אמונה זו בידיעה
5 והשגה, וזהו "לידע שיש שם מצוי ראשון",
6 ער זאל דאס וויסעני בהשגה והבנה דוקא, וכמו
7 שכתוב "דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם",
8 וכתוב "וידעת היום והשבת אל לבבך" כו', שיהיה
9 דעת והשגה, וכן הוא בחובת הלכות, שהוא ענין
10 האהבה והיראה, וכמאמר "הא-ל הנכבד והנורא הנה,
11 מצוה לאהבו ולירא ממנו, שנאמר¹⁶ ואהבת את הני
12 אלקיך, ונאמר¹⁷ את הני אלקיך תירא", והינו דאהבה
13 ויראה הם מצוות דחובת הלכות, והם מצוות עשה
14 דכל ישראל מחייבים בקיימם, הנה גם מצוות אלו
15 דחובת הלכות הרי הם גם כן מגבלים¹⁸, לכך זאת
16 ששהם גם כן מגבלים בזמן, שגרי אין צריך להיות תמיד

19) ויצא כת, יב. ראה זוהר חלק א רסו, ב. חלק ג שו, ב.
תקוני זוהר תיקון מה (פג, א).

16) ואתחנן ו, ה.

17) ואתחנן שם, יג. עקב י, כ.

18) ראה גם ספר המאמרים תרצ"ז ע' 215, 282. ושם נסמן.

9 חֲשׁוֹבֵן בְּנִפְשׁוֹ²¹ מִכָּל אֲשֶׁר עָבַר עָלָיו בְּמִשְׁפַּח הַיּוֹם, כִּי
10 בְּתוֹהוּ יִלְךְ וּבְהֶגְלַל יִכְלֶה יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו, וְהִחְשְׁבוֹן הוּא
11 אֲדַעְתָּא דְנִפְשֵׁיהִי, וַיִּמְעַמֵּיק דַּעְתּוֹ בְּזַה, הֵנָּה אִזְ הָרִי
12 נִשְׁבַּר לְבוֹ בְּקָרְבוֹ, וּבְמִילָא יַעֲשֶׂה אֲצִלוֹ הַחֲלִט וְהִסְכֵּם
13 לְשָׁנוֹת הָרְכִיז לְטוֹב, וְאִזְ הֵנָּה בְּקוֹמוֹ מִשְׁנָתוֹ הֵנָּה
14 הַמְחַשְׁבָּה הָרְאשׁוֹנָה הוּא לְקַבֵּל עַל מַלְכוּתוֹ יִתְבַּרְךָ,
15 דְקַבְּלַת עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם הוּא יְסוּד הָעֲבוּדָה, וְאִזְ הֵנָּה
16 תְּפִלְתּוֹ תְּהִיָּה כְּדָבְעִי.

שבת פרשת תבוא, תרפ"ט

1 שְׁהוּא מוֹצִיא מִפִּי, וְהוֹלֵךְ מִשְׁלִיכָה לְשִׁלְיָה לְבָרְכוֹת
2 קְרִיאַת שְׁמַע וְקְרִיאַת שְׁמַע שְׁמַתְעוֹרָר בְּהִתְעוֹרְרוֹת אֲמַתִּי
3 בְּדַבְּקוֹת נִפְשׁוֹ בְּאִמְרוֹ "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל כּו' הַנְּי' אֶחָד",
4 וּבְכַדִּי שְׁתִּהְיֶה עֲבוּדַת הַתְּפִלָּה כְּדָבְעִי הוּא עַל יְדֵי
5 הַקְּדָמַת הַתְּפִלָּה, וּכְמֵאמֶר "אֵין עוֹמְדִין לְהַתְּפַלֵּל אֲלָא
6 מֵתוֹךְ כְּכַד רֵאשׁ", וּפְרַשׁ רַש"י²⁰ הַכְּנַעַה וְשִׁפְלוֹת, שְׁזָהוּ
7 הַקְּדָמָה כְּלִילִית אֶל הַתְּפִלָּה. וְהַתְּחִלַּת הַקְּדָמַת וְהַכְּנַת
8 הַתְּפִלָּה הוּא מְקַרֵּיאת שְׁמַע שְׁעַל הַמְּטָה, וְהִינּוּ שְׁעוֹשֶׂה

הוספות ע' ט. אור התורה ואתחנן ע' קסט.

(20) ראה ספר המאמרים תרפ"ט ע' 85 הערה 45.
21) ראה זוהר חלק ג קעח, א, מאמרי אדמו"ר הזקן תק"ע

ח. על דעת נפשו (ברצינויות).

לקוטי דיבורים

גאולה על ידי תשובה

9 שמרו על טהרת המשפחה ואז טהרת המשפחה
10 תשמור על ילדיכם.
11 שמרו על השבת ואז השבת תשמור על רכושכם.
12 שמרו על כשרות ומצוות מעשיות ואז הכשרות
13 והמצוות המעשיות ישמרו על חייכם.
14 יתן השי"ת שיעורר את הלב היהודי בחסד
15 וברחמים, ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם
16 ונזכה לגאולה השלימה על ידי משיח צדקנו בקרוב
17 ממש.

י"ד אייר, פסח שני, ה'תש"ד

1 יהודים!
2 המצב מר וחמור. עתה שוררת אפילה עמוקה
3 וקשה לפני עלות השמש של העם היהודי בגאולה
4 שלימה על ידי משיח צדקנו. עד אז שורר חושך גמור,
5 וקרן אור של תקווה אחת היא התשובה: שמירת שבת,
6 טהרת המשפחה, מצוות מעשיות וחינוך הילדים
7 במוסדות חינוך כשרים.
8 יהודים!

יומן כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

1 כשחזרנו השיחה דימי עולם וימי תורה אמר החסיד ר' יעקב מרדכי² שהי' אז עוד צעיר
2 לימים, כי ימי עולם הם היומין זעירין דמדות וימי תורה הם הימים דמוחין, והאדמו"ר דעכשו
3 אמר כי יום הוא גילוי, ימי עולם הם העבודה דתפלה וימי תורה הם העבודה בפו"מ. החסיד ר'
4 דוד הירש³ שהי' באותו מעמד תמה על זה וטען שימי תורה הם למעלה במדריגה מימי עולם,
5 והעבודה בפועל היא למטה במדריגה מהעבודה דתפלה שהיא עבודה שבלב, א"כ ראוי הדבר
6 אשר ימי תורה הם העבודה שבלב וימי עולם העבודה בפועל. האדמו"ר דעכשו אמר שמצד

(מ) בעזפאלאוו, רב בפאלטאוו. מחסידי אדמו"ר מהרי"ש ואח"כ אדמו"ר מהורשיב ני"ע. נפטר ל' תשרי תרע"ו. – ראה אודותו שיחת שמח"ת תר"ץ אות כא ואילך [ספר השיחות תר"ץ ע' 104 ואילך]. שיחת כי כסלו תרצ"ג. ספר השיחות קיץ השי"ת ע' 26. ועוד. (מא) ראה אודותו ספר השיחות קיץ השי"ת ע' 49. ספר התולדות – אדמו"ר מהרי"ש ע' 81. ועוד.

1 ההשכלה וההבנה הנה הצדק עם הרד"ק⁹⁰ שימי תורה הם עבודה שבלב וימי עולם הם העבודה
2 בפועל, אמנם ע"פ ההתבוננות וההרגש בהמאמרים המיוסדים דכל הגבוה ביותר יורד למטה
3 יותר⁹¹ וכמאמר⁹² דנעוץ תחלתן בסופן וסוף מעשה עלה במחשבה תחלה⁹³ ביתרון הגשמי שיהי'
4 לעתיד⁹⁴, הנה ימי עולם הוא העבודה בלב איך לברר ולזכך את העולם וימי תורה הוא העבודה
5 בפועל אשר יתגלה במעלת היש בהגלות נגלות טעמי תורה ע"י משיח צדקנו כב"א⁹⁵.

6 המסובים התווכחו ביניהם על אודות זה ויתחלקו לשתי דעות. בינתיים באו הקצבים ר' חיים
7 מאיר ואחיו ר' אברהם⁹⁶ בשאל'. אבי ושאר הרבנים שהיו באותו מעמד עיינו בהשאלה ובעת
8 ההיא היתה פקודה מכ"ק אדמו"ר אשר כל שאלה חמורה בבדיקה יבוא אבי אליו להתיישב,
9 ולהיות כי כעין שאלה כזו אירע בימי כ"ק אדמו"ר צמח צדק ודודי ר' אהרן חוור⁹⁴ הי' באותו
10 מעמד שכ"ק אדמו"ר פסק הלכה למעשה בשם זקנו כ"ק אדמו"ר הזקן, נכנס גם הוא עם אבי
11 לכ"ק אדמו"ר להרציא דבר השאלה, ובעמדם בהיכל כ"ק אדמו"ר סיפר דודי הרא"ח שגם הרד"ק
12 שמע מאביו החסיד ר' פרץ⁹⁷ דבר הוראת כ"ק אדמו"ר הזקן בשאלה זו, וציוה כ"ק אדמו"ר
13 לקרוא את הרד"ק לספר מה ששמע מאביו בנידון זה.

14 כשגמר כ"ק אדמו"ר לדבר בנידון השאלה שאל את אבי ואת דודי במה עסקו שתי שעות
15 אלו ובמה היתה שיחתם.

16 ויאמר דודי הרא"ח שחזרו דברי השיחה והתווכחו בפי' ימי עולם וימי תורה, הא' פי' ימי
17 עולם הם הגילוי דמדות וימי תורה הגילוי דג' ראשונות חב"ד, השני פי' ימי עולם עבודה שבלב
18 וימי תורה עבודה בפועל, והשלישי פי' ימי עולם עבודה בפועל וימי תורה עבודה שבלב.

19 ויסתכל כ"ק אדמו"ר בפני דודי הרא"ח ויאמר: דער צווייטער פירוש איז אַ בעל חוש און
20 האָט אַ געפיהל אין עבודה, ויפסיק רגעים אחדים ויאמר: דאָס האָט מסתמא געזאָגט מיין
21 מיטעלער⁸⁸, ער איז אַ בעל חוש מיט אַ טיפן געפיהל אין הבנה בכלל און אין עבודה בפרט, אז
22 ער זאָגט אַ ניגון איז אין יעדער תנועה דערהערט ער און גיט אַרויס דעם מהלך הנפש פון דעם
23 וואָס האָט געמאַכט דעם ניגון און די נשמה פון דעם ניגון.

24 * * *

25 כבר עברה שעה שני' אחר חצות וכ"ק אדמו"ר עודנו עומד בברכות יוצר, אם כי מנגן אחד
26 הניגונים הישנים הרגיל בפי כל, הניגון הוא בעל שלש בבות, בבא קמא מתארת חושב שכל
27 עיוני ומתעמק בו ותנועת הבבא מתארת הירידה מעומק לעומק, בבא תנינא מתארת התרגשות
28 והתפעלות על ההבנה השכלית שעומד בה ובבא תליתאה מתארת את הכוסף והגעגועים בתשוקה
29 למרחב ורום בלי סוף, ובניגון זה מתפלל כ"ק אדמו"ר, הנה בקולו הממושך חודר ללב השומעים
30 בהדרת קודש.

(93) ע"פ פיוט לכה דודי.

(94) ראה ד"ה אלה תולדות נח תרל"ז. סה"מ תרע"ח ע' תיז. ובכ"מ.

(95) ראה אותיות דרבי עקיבא אות ז. פרש"י שה"ש א, ב.

(96) ר' חיים מאיר ואחיו ר' אברהם דן - ראה רשימת המאסר - ספר השיחות תר"פ-תרפ"ז ע' 244.

(97) ראה אודותו ספר תרצ"א ע' 221. וש"נ.

(90) הר' חיים דוד צבי (דוד הירש) חן הנ"ל הערה מא.

(91) ראה לקו"ת אמור לך, ג. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' קכו (בשם הבעש"ט והה"מ). הנסמן בספר המפתחות (קה"ת, תשמ"א) לספרי אדה"ז ערך כל הגבוה כו'. סידור עם דא"ח עא, ד. שג, ג. שערי אורה שער הפורים נח, א ואילך. סה, א ואילך. סה"מ תשי"ח ע' 195 בהערה.

(92) ספר יצירה פ"א מ"ז.

אגרות קודש

43 בחיבת הקודש, והתלהבות הנפש, הלוהטת בכל אחד
44 ואחד מעמינו, ובאם שיסודר בסדר הראוי, הנה שם ימצא
45 חיים ואושר מהשוע בתורה ועבודה עד העני בדעת
46 שבישראל, כי שמה (בהיות הכנסת בנוי על תלו) ימצאו
47 שיעור גמרא בלימוד עיוני, שיעורי משניות והלכה בשו"ע,
48 אגדת עין יעקב, פרקי אבות ומדרשים, למודי דא"ח
49 לשגשג הנפש ולסייע עליצותה ושאיפותה, וגם אגודת
50 מזמרי זמירות מלך ישראל ומנעימותיו בלב טהורה ועדן
51 הנפש.

52 המדרש, כאשר יהי מסודר, הוא מעין מי התורה, חיי
53 הלאום הקדוש, גאונו והדרתו. החדר, בו יבואו ילדינו עם
54 לבותם הטהורות, וכשרונותיהם הנעלים, לשמוע וללמוד
55 שיח אבות אבותינו, הנאמר לנו מאת אלקינו בטהרתה
56 ובשכלולה, בו ינקו אורחות חיים בחיי עבודת השכל ע"י
57 מלמדים להועיל, ובו ימצאו אושר אלקי בקנין מדות
58 המנושאות, ממנו יבואו ויעלו להשיעור, לשמוע שיעור
59 בגמרא, ופרק בהנהגת אדם עם חבריו, וקנין מעלת השכל
60 ומדות ישרות, עד בואם להשיבה מקום פנס התורה מאיר
61 באור אלקי וחיים שכלים אין סוף, וימלאו כדי שכלם ממי
62 החכמה העמוקה, חכמתו ורצונו ית' הנאמרת מפורשת
63 בדעה רחבה ובשכל מזהיר, ויעלו מעלה מעלה בידיעה,
64 ובפועל טוב, אשר בגלל כל אלה הי' עם הקדש עולה מיום
65 ליום בסולם הצלחת הנפש אושרו וטובו, אשר זה רק זה
66 הוא קנין עמינו מלפנים, וגם כהיום, יברכהו האלקים.

67 ראוי הדבר כי בכל עיר ועיר יהי הרב ובעלי תורה
68 מנצחים על עבודת משמרתם בהרמת התורה, מוסדי
69 החדר, החזקת הישיבות (אשר מחוצה להן), העמדת קופת
70 הרמב"ן (הנהרס עתה לגמרי), השגחת עין פקיא בהנוגע
71 לטהרת עם קדשינו, באכילתו (בבשר), וגם במאכלי חלב
72 כשרים), בשמירת הדת והמועד.

73 וראוי הדבר כי ימצאו עסקני הציבור אשר יאגדו כל
74 אלה לאחד, כי עיירות מדינה אחת יתדברו הם יחדיו
75 ויעוררו זה את זה, וכל עיר פלכית תעשה תעמולה בערי
76 המחוז, והמחוז בכל ערי השדה, והעיירות בהמושבות
77 החונים עלי, ועל כולם הי' מרכז אחד משפיע
78 בהתעוררותו, ושיתוף כחו בכל אשר יוכל להיות בעזר
79 מקום אחד ממקום אחר מפנים המדינה, ולהיות בא כח
80 כל המדינות להתיצב באגרותיו ודרישותיו מאת אחינו
81 היושבים חוצה להיות בעזר אחיהם היושבים בפנים
82 המדינה ולמלאות מחסורם באשר יוכלו. וכמו כהיום אשר
83 המחסור בספרים הולך וגדול, אין סידורים אין חומשים
84 ובפרט מסכתות ושו"ע, גם קיצור שו"ע בקושי גדול ישיגו,
85 ומדוע לא נוכל דרוש כזאת מאת אחינו שבחול"ל הי' עליהם

1 ב"ה, א' כ"ו מר"ח רפ"ב

2 כבוד ש"ב ידידי יקירי הנכבד ומרומם

3 וו"ח אי"א מו"ה שמואל שי'

4 שלום וברכה,

5 במענה על מכתביו מבי' וירא וא' חיי, נהנ[י]תי מאד
6 מאשר קראתי הנא' במכתבו מפורש, בדבר התעסקותו
7 לטובת הענינים, בהרמת התורה ומצבן של ישראל הי'
8 עליהם יחיו בנאומיו, ואת אשר שמעתי מאת ר' מנוחין
9 ועוד, אשר דבריו נשמעין בחיבה, ועושים רושם טוב, טוב
10 הוא מאד, וטוב בכל טוב יושפע למו בכל אשר ישאל לבבו
11 הטובה, וירוממהו האל מעלה מעלה, ויצליחהו בהצלחה
12 מופלגה בכל אשר לו, אשר יוכל לשקוד בטובת אחינו
13 הזמני והנחיי, כי זה כל האדם באשר הוא אדם חלק
14 אלקה ממעל, וכיניס אי"ע בזה יותר ויותר והאלקים
15 יעזרהו בעזר בלתי מוגבל.

16 את אשר שאל וכותב וגם יש הרבה ענינים שנוגע
17 לדעת ממצבו הנני עונה לו בזה בצעטיל מיוחד (אשר
18 בקשתי כי לאחר קריאתו ישרפנו כי למה זה יתגללו
19 דברים נפשיים ברחובות קרי' כי את אשר אגיד למו לא
20 אגלה לזולתו).

21 בדבר שתי שאלותיו, הא' דבר נסיעתו למאסקוא, והב'
22 דבר נסיעתי, והתראותינו.

23 שאלות כאלו דורשים פתרון מקורי ויסודי, אשר הי'
24 מתבאר יותר בדיבור מבכתב, אבל עלינו להתחשב בכל עת
25 לתווך את הראוי והאפשרי, ראוי הי' לעשות כמה וכמה
26 ענינים אשר היו מביאים תועלת רב בעזה"י בהרמת קרן
27 ישראל, קרן התורה וקרן היהדות, וכאשר הננו באים
28 בקירוב יותר לזה, הנה האפשרי טופח על פנינו ומעכב
29 בעדינו, ואז הננו נסוגים לאחור גם מן הראוי שיש עליו
30 אפשרי. וזאת צריכה להיות עבודתנו לבלי העמיס כ"כ
31 ולהגדיל את הראוי, כ"א כפי אופן האפשרי, ואז בא
32 הראוי בתקנתו, ובחיות רב, ומוליד אפשרי יותר גדול,
33 ומתרחב חוג הפעולה לטוב, והיא שליבת התעמולה
34 וההסתדרות אשר מעת לעת תתגדל ותתחזק. ואשרי
35 האיש שככה לו, ומאזני פלס בידו לתווך ביניהם ודעתו
36 חזקה לעלות משליבה לשליבה בסולם העבודה והחריצות.

37 ראוי הי' כי בכל עיר ועיר יהי ועידת אנשי מעלה
38 (אשר דעת להם לדעת מהנוגע לחיי עמנו הזמני הוא
39 החומרי, והנפשי בלימוד והדרכה וחינוך) ומורים בראשם,
40 אשר יסדרו, מוסדות החסד הנהוגות בקרב עמינו
41 העתיקה, ויתנו לבם ונפשם על מקור חיי הלאום כולו,
42 הוא הכנסת והמדרש, בית הכנסת הוא מעין מים זכים

28 בחילופי דברים עם כל עיר ועיר, לעלות מהקל אל החמור.
29 נתחיל מהחדרים והת"ת לאגדם לזרוק את הרפש והטיט,
30 ולתת בהם רוח חיים ע"י מורים טובים, ועם זה בא
31 בדברים עם עוד, שנוכל לסדר שיעורי למוד והדומה.

32 אשר ע"כ כאשר ת"ל האלקים הצליחו, הנה מלבד זה,
33 את אשר ביכולתו לעשות חיות בעירו (מהאמור בזה
34 מאחר שידונו בכבוד ראש בדבר) הן בהת"ת והחדרים
35 אשר הוא נשיאם, יבוא בכתובים בכל העירוות בכל הפלך
36 תחלה, להודע מצבם איי נמצא ת"ת וחדרים, ולבוא
37 בחלופי דברים עמהם בזה, ואפשר ימצא כי יוכל לעזור
38 להם איי"ה, בכל אופן הי' מביא תועלת רב.

39 ולדעתי יכול לבוא בחליפות דברים גם בפלכים
40 אחרים כמו פאלטאווע צערניגוב (ע"י ערי הפלך אשר
41 בודאי יש לו מכירים ומיודעים בשם), ובמשך קצר הי'
42 ביכולתו בעזה"י להעמיד שורות ת"ת וחדרים, ובכל אופן
43 הי' אצלו הסתדרות נכונה (ארגעניזאציע) עם כל
44 המקומות.

45 וכן כתבתי לעוד איזה מקומן, בויטעבסק, מינסק
46 סמאלענסק וכו', ואז היינו מתדברים יחדיו לבחור ועד
47 המשתדל בכל זה והי' מביא בעזה"י תועלת רב בהפרט
48 והכלל.

49 אין לנו בעולמינו אלא תורה, והשי"ת יהי' בעזרינו
50 והוא יחינו בתוך כאחב"י ברו"ג.

51 והנני ידו ש"ב הדו"ש ומכבדו בן מו"ר,
52 יי"ש.

אג"ק מוהרי"צ נרך יד

1 יחיו, אשר יהיו בעזר ילדינו בנינו ובנותינו שלא ישכחו
2 להתפלל ח"ו.

3 אבל מה יאמר האפשרי על כל הראוי הנכבד הלזה,
4 ואת אשר ימצא עוד ועוד כמה וכמה ענינים הראויים
5 מאד. ובאמת אין זה רק ראוי כי אם נחוץ ומוכרח, כאשר
6 נאמר כי ראוי לדגים להיות במים אשר בלעדס אי אפשר
7 להם להתקיים, וההעדר הוא מיתתם, כן אנחנו, אין אלו
8 הענינים ר"ל רק ראויים לנו כי אם הכרח אשר בלעדס אי
9 אפשר להלאום הקדוש להתקיים אפילו שעה אחת.

10 הנותן לב ודעת על כל הנעשה עמנו, במשך השנים
11 האלו, מהתהוה אשר בקרבנו, והבוהו אשר יסובבינו, יבהל
12 יפחד וירעוש, הבתי מדרשים ח"ו עזובים, הבתי כנסיות
13 סגורות, החדרים ריקים, וגוף קדוש וטהור, הוא עם
14 קדוש, יסלח לי ה' אם אומר, אשר מפרפר הנהו זעיר שם,
15 כמעונה וסובל מכאובים נוראים, תנועת חיים בו יראה
16 ועוד מעט וח"ו כו'.

17 ועתה כאשר כל איש יראה, אשמים רק אנחנו, וכל
18 אלו אשר ביכולתם לעשות מאומה, כי לב ישראל פתוחה
19 היא ת"ל לפנינו ער הוא לכל דורש טוב בדבר הרמת
20 התורה והלימוד, כי כולם נוכחו לדעת, כי רק התורה היא
21 חיי הלאום, וכל אחד מישראל ידו פשוטה לאחוז בהדגל
22 הקדוש והעתיק, אשר אותיותיו מזהירים, "האלקים
23 תורתו ועמו אחד", ורק אנחנו יושבים בחיבוק ידיים,
24 מאתנו נמצאים, נמצאים רק מבכים את המצב ונושאים
25 קינה ונהי, וכן כאלו המגביהים עוף להוליד הכל ברגע
26 אחת, אשר שני קצות אלה אין תקוה למו.

27 עלינו לעשות ככל האפשרי לחלק את המדינות ולבוא

המשך ביאור למס' פסחים ליום רביעי עמ' א

15 שחמומו נוצר על ידי אש.
16 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּא, מַאי חַיִּיב דְּקַתְּנִי – מה שאמר רב חסדא
17 שהאוכל קרבן פסח שנתבשל בחמי טבריא חייב, היינו על דְּקָא
18 עֵבֶר מְשֻׁם 'אל תאכלו ממנו וגו' כי אם צָלִי אֵשׁ, שהרי אינו צלוי
19 באש, אך משום 'אל תאכלו ממנו וגו' וְבָשַׁל מְבֻשָׁל בְּמִים' אכן אינו
20 עובר, כי אינו נחשב מבושל.
21 מביאה הגמרא: רב תיבא בְּרִיהּ –בנו] דְּרַב נְתַן מְתַנִּי לָהּ לְהָא דְּרַב
22 חֲסָדָא – שנה תירוץ זה שחייב משום שאינו 'צלי אש' ולא משום
23 שהוא 'מבושל', בְּהַדְרָא – במפורש, בדברי רב חסדא עצמו, וכך
24 שנה, אָמַר רַב חֲסָדָא, הַמְבֻשָׁל בְּחַמֵּי מְבֻרְיָא בְּשֶׁבֶת פְּטוּר, וְפִסְחָא
25 שְׁבֻשָׁלוּ בְּחַמֵּי מְבֻרְיָא חַיִּיב, כיון שְׁעֵבֶר מְשֻׁם 'אל תאכלו ממנו וגו'
26 כי אם צָלִי אֵשׁ.
27 הגמרא מביאה מחלוקת בחיוב מלקות על לא תעשה זה: אָמַר
28 רַבָּא, אֲכָלוּ לְקַרְבַּן הַפֶּסַח כִּשְׁהוּא נָא – צלוי אך אינו צלוי דיו,

1 הגמרא מבארת הלכה בענין בישול שלא על גבי האש בשבת
2 ובקרבן פסח: אָמַר רַב חֲסָדָא, הַמְבֻשָׁל בְּמַעֲיֵנוֹת רֹתְחִים שְׁבֻטְבְּרִיא
3 הנקראים 'חַמֵּי מְבֻרְיָא' בְּשֶׁבֶת, פְּטוּר מִקְרַבֵּן חֲטָאת אִם עֲשָׂה כֵּן
4 בשוגג, ופטור ממיתה אם עשה כן במזיד, כיון שאין בכך מלאכת
5 בישול האסורה מן התורה בשבת. אך קרבן פֶּסַח שְׁבֻשָׁלוּ בְּחַמֵּי
6 מְבֻרְיָא' – במעיינות רותחים 'חמי טבריא' ואכלו, חַיִּיב מִלְּקוֹת עַל
7 אכילתו.

8 מקשה הגמרא: מַאי שְׁנָא – במה שונה בישול בחמי טבריא בְּשֶׁבֶת,
9 דְּלֵא – שאינו נחשב בישול, משום דְּתוֹלְדוֹת אֵשׁ בְּעֵינֵן – שצריכים
10 שיבשל באש או בתולדת אש, שהוא דבר שקיבל חומו מן האש,
11 כדי שיתחייב משום מלאכת בישול, וְלֵיבָא – וחמי טבריא אינם
12 תולדת אש, שהרי חומם לא נוצר על ידי אש, הרי פֶּסַח נְמִי – גם
13 בשר הפסח שנתבשל בחמי טבריא לא יתחייב על אכילתו משום
14 אוכל פסח מבושל, שהרי לֵאָו תוֹלְדוֹת אֵשׁ הוּא – לא נתבשל בדבר

פרק ו משנה ג

הַלּוּמֵד מִחֵבְרוֹ פֶּרֶק אֶחָד, אוּ הִלְבֵּה אֶחָת, אוּ פֶּסוּק אֶחָד, אוּ דְבוּר אֶחָד, אוּ אָפְלוּ אוֹת אֶחָת, צָרִיךְ לְנַהֵג בּוֹ כְּבוֹד

נקודות משיחות קודש

להיות כנודין¹⁰, ופי' דכשארם לומר מרב הגון התורה היא פרה ורבה אצלו כנודע¹¹ וכשלומד מרשע¹² אזי אינו פרה ורבה אלא נשאר כפשוטו כמו שלמד ממנו. ולזה אמר מה דוד שלמד מאחיתופל שני דברים בלבד דהי' רשע¹³ ולא הי' פרה ורבה רק נשאר שני דברים בלבד כמו שלמד ממנו ואפילו הכי קראו רבי, הלומד מחבירו דהיינו שניהם צדיקים דאו התורה פרה ורבה על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד¹⁴.

ויש לדקדק בזה: מאחר שה"שני דברים" שלמד דוד מאחיתופל היו דברי תורה, ועד שדוד עשה מעשה על סמך זה¹⁴, איך הוא בכחו של אחיתופל לשנותם ולהורידם ממדרגתם, שיהיו בבחינת "בלבד"?

והביאור בזה:

רז"ל אמרו¹⁵ "שלשה שותפין הן באדם, הקב"ה, אביו ואמו", ז.א. שהולדה כפשוטה באה מכחו של הקב"ה. ובלשון החסידות: כח ההולדה הוא בבחינת אין סוף (כי "מאיש אחד יוכל להיות כמה דורות"), ומשום זה עיקר ההולדה הוא בכח האין סוף דוקא¹⁶, "ולכן יש כמה בני אדם שאינם מולידים גם שכת המוליד ישנו בשלימות, וזהו רק מפני שאינו מאיר שם האור האלקי כו"¹⁷. וכשם שהוא בהולדה גשמית, כן הוא ב"הולדה" בתורה: הולדה זו אפשרית רק על ידי זה שהאדם "משתף" את הקב"ה בלימודו, היינו שלומד ביראת שמים. ובדרגא נעלית יותר: על ידי זה שממשיך נותן התורה יתברך (שהוא אין סוף) בלימודו, וכמבואר בחסידות¹⁸ בפירושו המאמר¹⁹ "דוד הי' מחבר תורה שלמעלה עם הקב"ה, שהכוונה בזה הוא שהי' ממשיך השראת אור אין סוף בחכמה. ומעין עבודה זו שייך בכל אחד ואחד, על ידי העבודה ד"ברכו בתורה תחלה"²⁰.

ומאחר שלימודו של אחיתופל לא הי' באופן כזה, נשאר לימודו באופן של "בלבד".

אבל עדיין יש להבין: מסופר בגמרא²¹ ש"בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ובעא למשטפא עלמא, אמר דוד מי איכא דידע אי שרי למכתב שם אחספא ונשדי" בתהומא ומנח כו' נשא אחיתופל קל וחומר בעצמו כו' אמר לי' שדי, כתב שם אחספא ושדי לתהומא ונחית תהומא". הרי שעל ידי ה"שני דברים" (שאחד מהם הוא קל וחומר הנ"ל²²) ניצל כל העולם כולו, ואיך אפשר לומר שהם "שני דברים בלבד" (היינו שלא יצאו מהם שום תוצאה ותולדה כו')?

והביאור בזה: ה"שני דברים" היו בבחינת "בלבד" רק מצד אחיתופל, אבל אחר כך פעל דוד על ידי עבודתו שהם נעשו שולל, ופעולת ההצלה מתייחסת איפוא לז"ל, ולא לאחיתופל²³.

תליין מיני תילין רזין דחכמתא עילאה". 12. להעיר מיומא עב, ב: "זכה נעשית לו סם חיים כו". מו"ק ז, א: "אם דומה הרב למלאך ה' צבאות כו". 13. ראה סנהדרין קו, ב. 14. ראה לקמן בפנים. 15. קידושין ל, סע"ב. 16. לקו"ת שלח מז, רע"ג. 17. א. וראה ב"ח או"ח סמ"ז תרנ"ז ע' 7. 18. לקו"ת שלח מז, רע"ג. 19. ספר מעיין החכמה. ספר הבהיר. 20. נדרים פא, א. לקו"ת ראה כט, א. וראה ב"ח או"ח סמ"ז ד"ה ומ"ש דאמר. 21. סוכה נג, סע"א ואילך. 22. מחז"ו. 23. משיחת מוצש"ק פ' במדבר תשל"ט – על פי רשימת השומעים בלבד.

השאלות במשנתנו: א. מה מחדש התנא בזה, והרי מעצמו מובן שמאחר שלמד ממנו ענין בתורה חייב בכבודו. ויתרה מזו: גם אם לא למד ממנו מאומה חייב לכבודו, כפי ששינונו לעיל¹ "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך". ב. התנא מדייק "הלומד מחבירו" (ולא "הלומד מן האדם")² ללמדך שאפילו חבירו (השוה אליו) צריך לנהוג בו כבוד, וכל שכן במי שגדול ממנו³. וקשה: למה לא נקט "הלומד מתלמידו"⁴ (וכפי ששינונו לעיל⁵ "יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך"), שהוא רבותא יתירה. ג. הדיוק "צריך לנהוג בו כבוד" (ולא "צריך לכבדו" וכיו"ב). ד. לכאורה היה לי' להתנא לקצר בלשונו ולומר: "הלומד מחבירו אפילו את אחת צריך לנהוג בו כבוד".

והביאור:

התנא מחדש ש"צריך לנהוג בו כבוד" – בהנהגה המידתית⁶, היינו שגם בשעה שחברו מתנהג לכאורה שלא כדבעי חייב לדנוג לכף זכות ולכבודו. וזהו יותר מ"יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך", כי בשעה שהאדם מתנהג שלא כדבעי הנה בנפשו פנימה הוא נבוה בעיניו (אף שבגלוי הרי על כל פשעים תכסה אהבתו את עצמו): ואילו בנוגע לחבירו – כשלמד ממנו אפילו את אחת – "צריך לנהוג בו כבוד" בתמידות.

ולכן מדייק "הלומד מחבירו" ולא "הלומד מתלמידו", כי מאחר שהתלמיד צריך לישב לפני רבו באימה ויראה⁷, הרי לא יתכן לומר שעל הרב לנהוג כבוד בתלמידו (גם כשמתנהג שלא כדבעי), ותובעים ממנו רק שיהי' כבוד התלמיד "חביב עליך כשלך".

והתנא מאריך בלשונו ומפרט "פרק אחד או הלכה אחת וכיו", כי חמשה ענינים אלו רומזים על חמשה סוגים בלומדי תורה.

פרק אחד: הוא לומד ומבין את הענין בכללותו, אך אין בכחו להבין גם פרטי הדברים. הלכה אחת: הוא נכנס אמנם לפרטי הדברים, והוא לומד את ה"פרק" כפי שהוא מחולק כבר להלכות פרטיות, אבל "לוקח" כל ענין באופן של הלכה פסוקה, ואינו מגיע לכלל הבנת פרטי הענין על בוריו. פסוק אחד: הוא לומד בפרטיות יותר (בתורה שבכתב). דבור אחד: הוא מפרט את הענין עוד יותר (בכל פסוק ישנם כמה דבורים). אות אחת: היינו הדרגא הנעלית יותר בלימוד והבנת התורה – ביכלתו ללמוד אות אחת ולמצוא בה תילי תילים של הלכות.

והתנא מלמדינו, שאין הבדל אם "חבירו" לומד באופן של "פרק אחד" או באופן של "אות אחת" – הוא חייב לנהוג בו כבוד⁸. ידוע פירוש הבעל שם טוב בזה, וז"ל⁹: "וקשה מאי קאמר שני דברים בלבד, עוד קשה הוה לי' למימר דיו לבא מן הדין

1. פ"ב מ"י. 2. ע"ד "הלומד מכל אדם" (לעיל רפ"ד). 3. מד"ש. 4. כמארז"ל (תענית ז, א) "ומתלמידי יותר מכולם". 5. פ"ד מ"ב. 6. ראה מד"ש: "שינהג הכבוד הזה בהנהגה ובתמידות". 7. כמארז"ל (שבת ל, ב) "כל ת"ח שיושב לפני רב ואין שפתותיו נוטפות מר כו". 8. משיחת פ' במדבר תשל"ג – על פי רשימת השומעים בלבד. 9. כש"ט סכ"ב. 10. פסחים יח, ב. 11. ראה חגיגה ג, ב: "מה נטיעה זו פרה ורבה אף דברי תורה פרין ורביין". וראה זח"ג עט, ב: "לית לך מלה באורייתא או אות זעירא באורייתא כו' דלא כו'".

פרשת ראה

יא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֲנֹכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה: ^ב אֶת־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם: ^ג וְהַקְלָלָה אִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּסְרַתֶּם מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרַי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יַדְעֶתֶם: ^ד וְהָיָה כִּי יִבְיָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת־הַבְּרָכָה עַל־הַר גְּרִזִים וְאֶת־הַקְלָלָה עַל־הַר עֵיבָל: ^ה הַלֹּא־הִמָּוֶה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרַי דֶּרֶךְ מִבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ בָּאָרֶץ הַבְּנֵעֵנִי הַיֵּשֵׁב בְּעֵרְבָה מוֹל הַגְּלָזָל אֵצֶל אֱלוֹנֵי מֹרָה: ^ו כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן לְבֹא לְרִשֵׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם וּרְשַׁתֶּם אֹתָהּ וּיִשְׁבַּתֶּם־בָּהּ: ^ז (ל) וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם: ^ח יב אֱלֹהֵי הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ לְרִשְׁתָּהּ כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר־אַתֶּם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה: ^ט אַבְדָּה תֵּאבְדוּן אֶת־כָּל־הַמִּקְדָּשִׁים אֲשֶׁר עִבְדוּ־שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת־אֱלֹהֵיהֶם עַל־הַהָרִים הָרְמִיּוֹם וְעַל־הַגְּבְעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן: ^י וְנִתְצַתֶּם אֶת־מִזְבְּחֹתֶם וּשְׁבַרְתֶּם אֶת־מִצְבְּחֹתֶם וְאֲשֵׁרִיהֶם תִּשְׁרְפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאַבְדֹתֶם אֶת־שִׁמְם מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא: ^{יא} לֹא־תַעֲשׂוּן כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^{יב} כִּי אִם־אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל־שְׁבֹטֵיכֶם לְשׂוֹם אֶת־שְׁמוֹ שָׁם לְשַׁכְּנוֹ תִדְרָשׁוּ וּבֹאֵת שָׁמָּה: ^{יג} (ישראל) וְהִבַּאתֶם שָׁמָּה עֲלֵיתֶם וּזְבַחֵיכֶם וְאֵת מַעֲשֵׂי־רֵיכֶם וְאֵת תְּרוֹמַת יִדְכֶם

וְגִדְרֵיכֶם וְגִדְבַתֵיכֶם וּבְכֹרֶת בְּקֶרְכֶם וּצְאֻנְכֶם: וְאֶכְלַתֶּם־שָׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּשְׂמַחְתֶּם בְּכָל מוֹשַׁלְח יִדְכֶם אֹתָם וּבְתִיבְכֶם אֲשֶׁר בְּרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ: ^ה לֹא תַעֲשׂוּן כָּכָל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים פֹּה הַיּוֹם אִישׁ כְּלֵי־יָשָׁר בְּעֵינָיו: ^ו כִּי לֹא־בִאתֶם עַד־עַתָּה אֶל־הַמְּנוּחָה וְאֶל־הַנַּחֲלָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ: ^ז וְעַבְרַתֶּם אֶת־הַיַּרְדֵּן וּיִשְׁבַּתֶּם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִנְחִיל אֶתְכֶם וְהָנִיחַ לָכֶם מִכָּל־אִיְבֹכֶם מִסְּבִיב

וּיִשְׁבַּתֶּם־בְּטוֹחַ: עַד כַּאן בַּחֹל

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 121)

כי מנסה ה' אלקיכם אתכם

כְּאֲשֶׁר מִתְרַחֵשׁ דְּבַר הַמוֹנֵעַ וּמַעֲכָב אֶת עֲבוֹדַת ה', יִשְׁלַח לְדַעַת שְׂכָל מַה שְּׁקוּרָה בְּעוֹלָם הוּא מֵאֵת ה', וְלִכְּן לֹא יִתְכַּן שֶׁהַדָּבָר יִגָּדַר בְּאֵמֶת לְעֲבוֹדַת ה', וְאִין זֶה אֶלָּא נְסִיּוֹן, כִּי מְנַסֶּה ה' אֱלֹקֵיכֶם אֶתְכֶם. וּמִסְרַתוֹ הַתְּחַזְּקוֹת וְהַתְּעַלּוֹת בְּעֲבוֹדַת ה'. כְּאֲשֶׁר יִדְעֶה זֶה 'עֲלִטָּה' בְּאָדָם בְּאֵמֶת - הוּא רֹאֵה בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר, גַּם בְּעֵינֵי בִשָּׂר, אֵת הָאוֹר הַנוֹסֵף עַל יְדֵי הַהַעֲלָם וְהַסְתֵּר.

שני יי וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשַׁכְּן שְׁמוֹ שָׁם שָׁמָּה תָּבִיאוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם עוֹלֹתֵיכֶם וּזְבַחֵיכֶם מַעֲשֵׂי־רֵיכֶם וְתְרוֹמַת יִדְכֶם וְכֹל מִבְּחַר גִּדְרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרוּ לַיהוָה: ^ב וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֹתָם וּבְנִיתֶם וְעַבַּדְתֶּם וְאִמְהַתִּיתֶם וְהָלוּי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיכֶם כִּי אִין לוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה אֶתְכֶם: ^ג הַשְּׁמַר לָךְ כִּי־תַעֲלֶה עֲלֵיתִךָ בְּכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה: ^ד כִּי אִם־בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה בְּאַחַד שְׁבֹטֵיךָ שָׁם תַּעֲלֶה עֲלֵיתִךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה כָּל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה: ^ה רַק בְּכָל־אוֹת נַפְשֶׁךָ תִּזְבַּח | וְאֶכְלַת בִּשָּׂר כְּבָרְפַת יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ בְּכָל־שַׁעְרֵיךָ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ בְּצִבֵּי וּכְאִיל: ^ו רַק הַדָּם לֹא תֹאכְלוּ עַל־הָאָרֶץ

הכחות המתאימים להתגבר עליהם. אלא שזכה דורנו, כנראה במוחש, שבששמחליטים בתקף המתאים ללכת בדרכי הישרה על פי 'ספר הישר' תורתנו הקדושה, רואים שהקשיים פחותים מאשר שערום מראש, והכחות להתגבר עליהם כפירים יותר מאשר היו בהשערה.

שלישי ^כ כִּי־יִכְרִית׃ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתָּה בֹא־שָׂמָה לְרִשְׁתָּ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ וּוְרִשְׁתָּ אוֹתָם וַיִּשְׁבַּת בְּאַרְצָם׃ ^כ הַשֹּׁמֵר לְךָ פֶּן־תִּנְקַשׁ אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵי הַשְּׂמֹדִם מִפְּנֵיךָ וּפְנֵי־תִדְרֹשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת־אֱלֹהֵיהֶם וְאֵעֲשֶׂה־כֵן גַּם־אֲנִי׃ ^כ לֹא־תַעֲשֶׂה כֵן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל־תוֹעֵבֶת יְהוָה אֲשֶׁר שָׁנֵא עָשׂוּ לְאֱלֹהֵיהֶם כִּי גַם אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם׃ יג ^כ אֶת כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם אֲתוֹ תִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לֹא־תִסְּף עָלָיו וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ׃ פ ^כ כִּי־יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא אוֹ חֵלֶם חֲלוֹם וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת׃ ו ^כ וְכֹּה הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת אֲשֶׁר־דָּבַר אֵלֶיךָ לֵאמֹר גִּלְכָּה אַחֲרַי אֱלֹהִים אַחֲרַיִם אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתֶּם וְנַעֲבֹדֶם׃ - לֹא תִשְׁמַע אֶל־דְּבַרֵי הַנְּבִיא הַהוּא אוֹ אֶל־חֹלֶם הַחֲלוֹם הַהוּא כִּי מִנְּפֹה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲתִכֶּם לְדַעַת הַיִּשְׁכֶּם אֲהַבִּים אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם׃ ה ^כ אַחֲרַי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאֲתוֹ תִירָאוּ וְאֶת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֲתוֹ תַעֲבֹדוּ וְכוּ תִדְבְּקוּ׃ ו ^כ וְהַנְּבִיא הַהוּא אוֹ חֵלֶם הַחֲלוֹם הַהוּא יוֹמֵת כִּי דַבַּר סֵּרָה עַל־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפְּדֶה מִבַּיִת עֲבָדִים לְהַדְיָחֵךְ מִן־הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בָּהּ וּבְעֶרְתָּ הָרַע מִקִּרְבְּךָ׃ ס ^כ וְכִי יִסִּיתְךָ אַחִיךָ בֶן־אִמְךָ אוֹ־בִנְךָ אוֹ־בִתְךָ אוֹ אִשֶׁת חֵיקְךָ אוֹ רַעַךְ אֲשֶׁר כְּנַפְשֶׁךָ בִּסְתֵר לֵאמֹר גִּלְכָּה וְנַעֲבֹדָה

תִּשְׁפָּכְנוּ כַּמּוֹיִם׃ ה ^כ לֹא־תוֹכֵל לֵאכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ מַעֲשֵׂר דִּגְנְךָ וְתִירִשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת בְּקִרְךָ וְצֹאנְךָ וְכָל־גְּדִרְיֶךָ אֲשֶׁר תִּדֹר וּנְדַבְתִּיךָ וְתִרְוֹמַת יָדְךָ׃ ו ^כ כִּי אִם־לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אֶתָּה וּבְנֶךָ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְחֵלְוֵי אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַשְׁלַח יָדְךָ׃ ז ^כ הַשֹּׁמֵר לְךָ פֶּן־תַּעֲזֹב אֶת־חֵלְוֵי כָל־יְמֹיךָ עַל־אֲדַמְתְּךָ׃ ח ^כ כִּי־יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבֻלְךָ כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְךָ וְאִמְרַתְּ אֲכַלָּה בְּשֵׂר כִּי־תֵאָוֶה נַפְשְׁךָ לֵאכֹל בְּשֵׂר בְּכָל־אוֹת נַפְשְׁךָ תֹאכַל בְּשֵׂר׃ ט ^כ כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם וּזְבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כְּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ וְאֲכַלְתָּ בְּשַׁעֲרֶיךָ בְּכָל אוֹת נַפְשְׁךָ׃ י ^כ אִךְ כְּאֲשֶׁר יֹאכַל אֶת־הַצִּבִּי וְאֶת־הָאֵיל פֶּן תֹאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יַחֲדוּ יֹאכְלֶנּוּ׃ יא ^כ רַק חֹזֵק לְבַלְתִּי אֲכַל הָדָם כִּי הָדָם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבֶּשָׂר׃ יב ^כ לֹא תֹאכְלֶנּוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפָּכְנוּ כַּמּוֹיִם׃ יג ^כ לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יֵיטֵב לְךָ וּלְבְנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי־תַעֲשֶׂה הַיִּשָּׂר בְּעֵינֵי יְהוָה׃ יד ^כ רַק קִדְשֶׁיךָ אֲשֶׁר־יִהְיוּ לְךָ וּנְדָרֶיךָ תִשָּׂא וְכֹאת אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה׃ טו ^כ וְעֲשִׂיתָ עֲלֵיתְךָ הַבֶּשָׂר וְהָדָם עַל־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדָם־זִבְחֶיךָ יִשְׁפַךְ עַל־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַבֶּשָׂר תֹאכַל׃ טז ^כ שְׂמֹר וְשָׂמַחְתָּ אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ לְמַעַן יֵיטֵב לְךָ וּלְבְנֶיךָ אַחֲרֶיךָ עַד־עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיִּשָּׂר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ טז

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 361 ממכתב)

כִּי מִנְּפֹה ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲהַבֶּם מִבְּאֵר בְּסַפְרֵי מוֹסֵר, וּבִיתֵךְ בְּאוֹר בְּסַפְרֵי חֲסִידוֹת, הַעֲנֵנּוּ דְלִפּוּם גְּמֵלָא שִׁיחָנָא, הִינְנוּ שְׂבִיחַד עִם הַנְּסִיוֹנוֹת נִתְּנוּ גַם כֵּן

בהתגברות על כל ההעלמות וההסתרים דאז, שאז העבודה נעימה יותר ונחביבה יותר, הן לעובד והן לזה שצוה על העבודה, בורא העולם ומנהיגו, מה שאין בן כשרות השמאה עבר מן הארץ ואין מנגידים.

רבי יד « פנים אתם ליהוה אלהיכם לא תתגדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת: ב פי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך וכך בחר יהוה להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על-פני האדמה: ס ג לא תאכל פל-תועבה: ו זאת הבהמה אשר האכלו ישור שיה כשבים ושה עזים: ה איל וצבי ויחמור ואקו ודישן ותאו וזמר: ו וכל-בהמה מפרסת פרסה ושסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו: ז אך את-זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה השסועה את-הגמל ואת-הארנבת ואת-השפן פי-מעלה גרה הפה ופרסה לא הפריסו טמאים הם לכם: ח ואת-החזיר פי-מפריס פרסה הוא ולא גרה טמא הוא לכם מבשרם לא תאכלו ובגבולתם לא תגעו: ט את-זה תאכלו מפל אשר בפנים פל אשר-לו סנפיר וקשקשת תאכלו: וכל אשר אין-לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו טמא הוא לכם: י כל-צפור טהרה תאכלו: יא וזה אשר לא תאכלו מהם הנשר והפרס והעזניה: יב והראה ואת-האיה והדיה למינה: יג ואת-פל-ערב למינו: יד ואת פת היענה ואת-התחמס ואת-השחף ואת-הנץ למינהו: טו את-הפוס ואת-הינשוף והתנשמת: יז והקאת ואת-הרחמה ואת-השליך: יח והחסידה והאנפה למינה והדוכיפת והעטלף: יט וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו: כ פל-עוף טהור תאכלו: כא לא תאכלו כל-נבלה לגר אשר-

אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבתיך: ה מאלהי העמים אשר סביבתיכם הקרבים אליך או הרחקים ממך מקצה הארץ ועד-קצה הארץ: ט לא-תאבה לו ולא תשמע אליו ולא-תחוס עינד עליו ולא-תחמל ולא-תכסה עליו: כ פי הרג תהרגו ידך תהיה בו בראשונה להמיתו ויד פל-העם באחרונה: « ומסלתו באבנים ומת פי בקש להדיחך מעל יהוה אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: כ וכל-ישראל ישמעו ויראו ולא-יוספו לעשות בדבר הרע הזה בקרבך: ס ב-יתשמע באחת עריך אשר יהוה אלהיך נתן לך לשבת שם לאמר: ה יצאו אנשים בני-בליעל מקרבך ודיחו את-ישיבי עירם לאמר גלכה ונעברה אלהים אחרים אשר לא-ידעתם: ט ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון הדבר געשתה התועבה הזאת בקרבך: ט הבה תפה את-ישיבי העיר ההוא לפי-חרב החרם אתה ואת-פל-אשר-בה ואת-בהמתה לפי-חרב: י ואת-פל-שללה תקבץ אל-תוף רחבה ושרפת באש את-העיר ואת-פל-שללה פליל ליהוה אלהיך והיתה תל עולם לא תבנה עוד: יא ולא-ידבק בידך מאומה מן-החרם למען ישוב יהוה מחרון אפו ונתן-לך רחמים ורחמך והרפך כאשר נשבע לאבתיך: יב פי תשמע בקול יהוה אלהיך לשמור את-פל-מצותיו אשר אנכי מצוך היום לעשות תישר בעיני יהוה אלהיך: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כא עמ' 388 - ממכתב)

פי מנפה ה' אלקיכם אתכם

ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, שפשיבא משיח צדקנו, יצטערו ויתחרטו ביותר על הימים והתקופה הכי טובה שבסוף זמן הגלות, שהיו יכולים לפעל בתורה ומצות

עד שהוא בהעלם לגמרי, וכדי לגלותו יש לבטל העלם זה. ואף בעבודת האדם בעצמו כד: בעבודת הבורים הוא 'פותח' את כחותיו, שכלו ומדותיו; ובנפיון הוא פועל הפך טבעו, מתוך מסירות נפש.

שישי טו א מקץ שבע־שנים תעשה שמטה:

ב וזה דבר השמטה שמוט כל־בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא־יגש את־רעהו ואת־אחיו בִּיקרא שמטה ליהוה: ג את־הנכרי תגש ואשר יהיה לך את־אחיו תשמט ידך: ד אפס כי לא יהיה־כך אביון בִּי־ברך וברכך יהוה בארץ אשר יהוה אלהיך נתן־לך נחלה לרשתה: ה רק אם־שמע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמור לעשות את־כל־המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום: ו בִּי־הוה אלהיך ברכך כאשר דבר־לך והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בגוים רבים וכן לא ימשלו: ז בִּי־הוה בך אביון מאחד אחיו באחד שעריך בארצך אשר־יהוה אלהיך נתן לך לא תאמץ את־לבבך ולא תקפץ את־ידך מאחיו האביון: ח בִּי־פתח תפתח את־ידך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו: ט השמר לך פִּו־יהיה דבר עם־לִבְבְךָ בלִיעַל לאמר קרבה שנת־השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיו האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל־יהוה והיה בך חטא: י נתון תתן לו ולא־ירע לִבְבְךָ בתתך לו כי בגלל א הדבר הזה יברכך יהוה אלהיך בכל־מעשך ובכל משלח ידך: יא כי לא־יחדל אביון מקרב הארץ על־פִּנְי אִנְכִי מצוה לאמר פֶּתַח תפתח את־ידך לאחיו לעניך ולאביונך בארצך: יב בִּי־מזכר לך אחיו העבוי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך: יג וכי־תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם: יד העניק

בשעריך תתננה ואכלה או מכל לנכרי כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך לא־תבשל גדי בחלב אמו: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כ עמ' 292)

פי מנפה ה' אלקיכם אתכם

באשר יהודי מעמיד את עצמו בתקף לא להתפעל מן הנפיון - מתגלה כיצד הפונה הפנימית של הנפיון גופא היא תוספת ועלוי בעבודתו, וכפרוש רבנו הזקן ש"מנפה" הוא מלשון גם ותרמה, "ארים נסי".

חמישי כב עשר תעשר את כל־תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה: ג ואכלת לפני א יהוה אלהיך במקום אשר־יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את־יהוה אלהיך כל־הימים: ד וכי־ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו בִּי־ירחק ממך המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשום שמו שם כי יברכך יהוה אלהיך: ה ונתתה בפסך וצרת הפסך בידך והלכת אל־המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו: ו ונתתה הפסך בכל אשר־תאווה נפשך בבקר ובצאן וביון ובשכר ובכל אשר תשא לך נפשך ואכלת שם לפני יהוה אלהיך ושמחת אתה וביתך: ז והלוי אשר־בשעריך לא תעובנו כי אין לו חלק ונחלה עמך: ח מקצה א שלש שנים תוציא את־כל־מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך: ט ובא הלוי כי אין־לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכך יהוה אלהיך בכל־מעשה ידך אשר תעשה: ט

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 40)

פי מנפה ה' אלקיכם אתכם

בעבודת הבורים מתעסקים עם דבר גשמי כדי לגלות את תכליתו, שנברא לשמש את קונו, וכן לגלות את הנפיון האלקי שבו. אף הנפיון האלקי שבנפיון נפל למטה ביותר,

וְלֹא־יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֵר בְּכָל־גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת יָמִים
 וְלֹא־יִלִּין מִן־הַפֶּשֶׁר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בַּעֲרֵב בְּיוֹם
 הָרֵאשׁוֹן לְבָקֶר: ה' לֹא תֻכַּל לִזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח
 בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: וְכִי
 אִם־אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 לְשִׁפְן שְׂמוֹ שֵׁם תִּזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח בַּעֲרֵב כְּבֹא
 הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֹאתְךָ מִמִּצְרַיִם: וּבְשִׁלַּת
 וְאִכְלַת בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ
 וּפָנִיתָ בְּבָקֶר וְהִלַכְתָּ לְאֹהֲלֶיךָ: ה' שֵׁשֶׁת יָמִים
 תֹּאכַל מִצֹּאת וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַיהוָה
 אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלֶאכֶה: ס שִׁבְעָה
 שָׁבָעַת תִּסְפְּרֶנּוּ מֵהַחֵל חֲרַמְשׁ בְּקָמָה תַּחֲלֵ
 לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבָעוֹת: וְעֲשִׂיתָ חֹג שָׁבָעוֹת
 לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת גְּדֻבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן
 כְּאֲשֶׁר יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ז' וְשִׂמַּחְתָּ לִפְנֵי
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶתְּהָ וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ
 וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהִתְּוֹם וְהָאֱלֻמְנָה
 אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 לְשִׁפְן שְׂמוֹ שֵׁם: ח' וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ
 בְּמִצְרַיִם וְשִׁמַּרְתָּ וְעֲשִׂיתָ אֶת־הַחֻקִּים
 הָאֵלֶּה: ט' חֹג הַסֵּכֶת תַּעֲשֶׂה לְךָ שָׁבָעַת
 יָמִים בְּאַסְפֹּד מִגִּרְנָה וּמִיִּקְבָּד: י' וְשִׂמַּחְתָּ בְּחֹג
 אֶתְּהָ וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַלְוִי
 וְהַגֵּר וְהִתְּוֹם וְהָאֱלֻמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: יא שָׁבָעַת
 יָמִים תַּחֲגֹ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
 יְהוָה כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל תְּבוּאֹתֶיךָ
 וּבְכָל מַעֲשֵׂה יָדְיָךָ וְהָיִיתָ אֶךְ שָׂמֵחַ: יב שְׁלֹשׁ
 פְּעָמִים | בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל־זָכוֹרְךָ אֶת־פְּנֵי |
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּחֹג הַמִּצְוֹת
 וּבְחֹג הַשְּׁבָעוֹת וּבְחֹג הַסִּפּוֹת וְלֹא יִרְאֶה
 אֶת־פְּנֵי יְהוָה רִיקָם: יג אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ
 כְּבִרְבַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ: סס

תַּעֲנִיךְ לֹא מִצִּיאוֹתֶיךָ וּמִגִּרְנָה וּמִיִּקְבָּד אֲשֶׁר בְּרַכְךָ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּתֵּן־לוֹ: יד וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ
 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפִדְדָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־פְּנֵי אֲנֹכִי
 מִצִּיאוֹתֶיךָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם: טו וְהָיָה כִּי־יֹאמַר
 אֱלֹהֶיךָ לֹא אֵצֵא מֵעַמְּךָ כִּי אֶהְבְּדָה וְאֶת־בֵּיתְךָ
 כִּי־טוֹב לוֹ עַמְּךָ: יז וְלִקְחַתָּ אֶת־הַמִּרְצָע וְנִתַּתָּה
 בְּאֲזָנוֹ וּבִדְלָת וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם וְאִךָ לְאִמְתְּךָ
 תַּעֲשֶׂה־כֵּן: יח לֹא־יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיךָ בְּשִׁלַּחְךָ אֶתְּוֹ
 חֲפָשִׁי מֵעַמְּךָ כִּי מִשְׁנֵה שָׂכָר שְׂכִיר עַבְדְּךָ עֲשֵׂה
 שָׁנִים וּבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 426 - ממכתב)

כִּי מִנְּסַח ה' אֱלֹהִים אֶתְכֶם

כָּל עֲנִינֵי שֶׁל הַצָּר הָרַע הוּא לְהִלָּחֵם נֶגַד אֲשֶׁרוֹ שֶׁל
 הָאָדָם, הָרוּחִנִי וְהַגִּשְׁמִי, בְּהַסְבֵּרוֹת שְׂאִין לָהֶן יִסוּד בְּשִׁכַל
 הַבְּרִיאָה, וְכָל מִצִּיאוֹתֶיךָ הִיא "כִּי מִנְּסַח ה' אֱלֹהִים אֶתְכֶם".
 וְכִשְׂמַתָּמֵן וְעוֹמֵד בְּנִסְיוֹן - רוֹאֶה גַם הָאָדָם עֲצָמוֹ אִיךָ
 שֶׁבְטָלָה כָּל מִצִּיאוֹתֶיךָ הַמְּרֻמָּה.

שְׁבִיעִי יב כָּל־חֶבְכּוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָךָ וּבְצִיאוֹתֶיךָ
 הַזָּכָר תִּקְדִּישׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבִכּוֹר
 שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגַּז בְּכוֹר צִיאוֹתֶיךָ: יג לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 תֹּאכְלִנּוּ שְׁנָה בְּשָׁנָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה
 אֶתְּהָ וּבֵיתְךָ: יד וְכִי־יִהְיֶה כּוֹ מוֹם פֶּסַח אוֹ עוֹר
 כָּל מוֹם רָע לֹא תִזְבַּחְנָה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ:
 טו בְּשַׁעְרֶיךָ תֹּאכְלִנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יַחְדָּו בְּצִבִּי
 וּבְאִיל: טז רַק אֶת־דָּמּוֹ לֹא תֹאכַל עַל־הָאָרֶץ
 תִּשְׁפְּכֶנּוּ בַּמַּיִם: פ' מִזֹּ א שְׂמוֹר אֶת־חֲדָשׁ
 הָאֲבִיב וְעֲשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֲדָשׁ
 הָאֲבִיב הוֹצִיאָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לְיִלְחָה:
 ז' וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקֶר בַּמָּקוֹם
 אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה לְשִׁפְן שְׂמוֹ שֵׁם: ח' לֹא־תֹאכַל
 עָלָיו חֲמִין שָׁבָעַת יָמִים תֹּאכַל־עָלָיו מִצֹּאת לֶחֶם
 עֲנִי כִּי בְּחַפְזוֹן יֵצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר
 אֶת־יוֹם צֹאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

תִּשְׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרוּן בְּעֵלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: אָמֵן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 427 – מומכתב)

כּי מְנַסֶּה ה' אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם

ידועים דברי רבנו הַזֵּקֵן, אֲשֶׁר מֵהַנְּסִיוֹנוֹת עֲצָמָם צָרִיךְ לְהַתְּעוֹרֵר בְּתוֹסֶפֶת אִמָּץ לַחַיּוֹת חַיִּים עַל פִּי הוֹרָאת אֱלֹקִים חַיִּים. שְׁהָרִי בּוֹדָאֵי אֵין הַקִּבְּ"ה בָּא בְּטְרוּנְיָא עִם בְּרִיּוּתִיו, וְאִינוּ מִבְּקֵשׁ אֶלָּא לְפִי כֶּחֶן, וְאִם גִּתּוּסָף בְּנִסְיוֹן - בּוֹדָאֵי וּבּוֹדָאֵי שְׁמַקְדָּם לְזֶה הוֹסִיפוּ בְּכַחוֹת פְּנִימִיִּים שֶׁל הָעוֹמֵד בְּנִסְיוֹן.

◆ ◆ ◆

חצי קדיש

וְתַגְדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אָמֵן בְּעֵלְמָא דִּי בְּרָא כְרַעוּתָהּ וְיַמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וְיַצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ. אָמֵן בְּתַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֵגְלָא וּבְזֶמֶן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: אָמֵן יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּא מִבְּרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יְתַבְרַךְ: יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּא מִבְּרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יְתַבְרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמַם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדַּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמֵהּ דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אָמֵן לְעֵלְא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא,

מפטיר י. חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים באספך מגרנד ומיקבך: י ושמחת בתגך אתה ובגך ובתך ועבדך ואמתך וחלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך: ט שבועת ימים תחג ליהוה אלהיך במקום אשר יבחר יהוה כי יברכך יהוה אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידך והיית אף שמח: ט שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים | בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל־זְכוּרָךְ אֶת־פָּנָי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּחַג הַמִּצּוֹת וּבְחַג הַשְּׂבָעוֹת וּבְחַג הַסּוּסוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת־פָּנָי יְהוָה רִיקָם: י אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ: ססס

קכ"ו פסוקים, פליא"ה סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עַץ־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרַכִּיהָ דְרַכִּי־נַעַם, וְכָל־נִתְיַבְּתִיהָ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בְּיַמִּינָהּ, בְּשִׂמְחָתָהּ עֲשֶׂר וּכְבוֹד. יי חֶפֶץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר:

מדדיקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחנות של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצַדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת ראה לקריאה בציבור ולשמו"ת

בישעיה פרק נד

נָד יֵא עֲנִיָּה סְעָרָה לֹא נַחֲמָה הִנֵּה אֲנֹכִי מַרְבִּיץ בַּפּוֹדֶיךָ אֲבָנֶיךָ וַיִּסְדַּתֶּיךָ בַּסְּפִירִים: יֵב וְשִׁמְתִי כְּדָכֵד שְׁמִשְׁתִּיךָ וְשַׁעֲרֶיךָ לְאַבְנֵי אֶקְדָּח וְכָל־גְּבוּלְךָ לְאַבְנֵי־חֲפִץ: יֵג וְכָל־בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ: יד בְּצַדִּיקָה תִּפְוֹנְנִי רַחֲמֵי מַעֲשֶׂק בִּי־לֹא תִירָאִי וּמִמַּחֲתָה כִּי לֹא־תִקְרַב אֵלֶיךָ: טו הֵן גֹּזֵר יָגוּר אֶפֶס מֵאוֹתֵי מִי־גֵר אֶתְּךָ עֲלֶיךָ יִפּוֹל: טז הִנֵּה אֲנֹכִי בְּרִאתִי חָרֹשׁ נִפְחַ בְּאֵשׁ פָּחַם וּמוֹצִיא כָּלִי לְמַעֲשָׂהוּ וְאֲנֹכִי בְּרִאתִי מִשְׁחִית לְחַבֵּל: יז כָּל־כְּלִי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח וְכָל־לְשׁוֹן תִּקּוּם־אֶתְּךָ לְמִשְׁפַּט תִּרְשִׁיעֵי זֹאת נִחַלְתָּ עַבְדֵי יְהוָה וְצַדִּיקְתֶּם מֵאֵתִי נֹאֵם־יְהוָה: נח א הוּי פֶלֶצְמָא לְכוּ לְמוֹם וְאִשֶׁר אֵינְלוּ בְּסַף לְכוּ שִׁבְרוּ וְאִכְלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלוֹא־כֶסֶף וּבְלוֹא מַחִיר יִזֵּן וְחֻלְבִּ: כ לְמָה תִּשְׁקְלוּ־לְכֶסֶף בְּלוֹא־לֶחֶם וַיִּגְיעַכֶּם בְּלוֹא לְשִׁבְעָה שְׁמֵעוּ שְׁמוֹעַ אֵלַי וְאִכְלוּ־טוֹב וְתִתְעַנְּג בְּדִשָׁן נִפְשֵׁכֶם: ג הִטּוּ אֲזַנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי שְׁמֵעוּ וּתְחִי נִפְשֵׁכֶם וְאִכְרַתְהָ לְכֶם בְּרִית עוֹלָם חֲסֵדֵי דָוִד הַנִּצְמָנִים: ד הֵן עַד לְאוֹמִים נִתְּנוּ נִגִּיד וּמִצְוָה לְאוֹמִים: ה הֵן גֹּי לֹא־תִדַע תִּקְרָא וְגוֹי לֹא־יִדְעוּךָ אֵלֶיךָ יְרוּצוּ לְמַעַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פִּאֲרָךְ:

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים

ע"פ שי למורא

יא סְעָרָה, מרב צרות לכה פוער. מַרְבִּיץ בַּפּוֹדֶיךָ, מרצה ורצפתך מאבני נֶפֶךְ. (ראה שמות כח.יח). **יב** כְּדָכֵד, מין אבן יקרה המאירת. והוא מלשון "כִּידְוִי אֵשׁ" (איוב מא.יא). שְׁמִשְׁתִּיךָ, הלונות. אֶקְדָּח, מין אבן יקרה המאירה ביותר. והוא מלשון "קִדְחֵי אֵשׁ" (ישעיה נ.יא). לְאַבְנֵי חֲפִץ, אבנים יקרות שאדם חפץ ורוצה בהן. **יג** לְמוֹדֵי ה', בלומר, ישפילו בחכמה באלו היו תלמידי ה'. **יד** בְּצַדִּיקָה תִּפְוֹנְנִי, בעבור הצדקה שתעשי תהיו מבוססת. רַחֲמֵי מַעֲשֶׂק, תהיו מרחמת מעושקים. **כי לא תיראי**, ולא תפחדו מהם. וּמִמַּחֲתָה, משבר ופחד. **טו** גֹּזֵר יָגוּר, ענין פחד. כמו "לא תגורו" (דברים א.יח). אֶפֶס מֵאוֹתֵי, מי שאין אני עמו. **מי גר אתך עליך יפול**, מי שיתגרה אתך להלחם בך, על הירך ופל. **יז** כָּל כְּלִי יוֹצֵר עֲלֶיךָ, כל כלי נשק אשר יוצר להביא עליך. **יח** הוּי, לשון קריאה. **כל צמא לכו למום**, כמו שתיצמא מתאונה למום, כך הנפש החכמה מתאונה לתורה ולחכמה. וכמו שאמר הנביא עמוס "לא רעב ללחם ולא צמא למום כי אם לשמע את דברי ה'" (עמוס ח.יא). וְאִשֶׁר אֵינְלוּ לֹא כֶסֶף, בלומר, התאב לדבר ה' ילך אל הנביא לשמע דבר ה' מבלי שיצטרף לשלם כסף. שִׁבְרוּ, לשון קנייה. יִזֵּן וְחֻלְבִּ, נמשלה התורה לזון המשמח, כמו שכתוב "פקודי ה' ישרים משמחי לב" (תהלים יט.ט). וְנִמְשְׁלָה לְחֻלְבִּ שְׁהוּא מְקוּם וּמְגוּדֵל אֵת הַתִּינֹק, כי דברי תורה הם קיום הנשמה וגדולה, שהיא חולבת וגדלה במדרגתה על ידי למוד התורה. **כ** בְּלוֹא לֶחֶם, בלומר, למה תרבו לתת מחיר עבור למוד חכמות נכריות שאין בהם תועלת. וַיִּגְיעַכֶּם, כפיכם הבא לכם על ידי יגיעה. **בלוא לשבעה**, בדבר שאינו משביע. וְתִתְעַנְּג בְּדִשָׁן נִפְשֵׁכֶם, תענוג הנפש בעולם הבא. **ג** חֲסֵדֵי דָוִד הַנִּצְמָנִים, חסדי דוד הנקמנים. והוא מלך המשיח.

שנקרא על שם דוד, ככתוב "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" (יחזקאל לז.כה). **ד** עַד לְאוֹמִים, שר וגדול עליהם, ומוכיח ומעיד דרכיהם על פניהם. נִגִּיד וּמִצְוָה לְאוֹמִים, מלך המשיח יהיה ראש על העמים, ומצוה להם את המעשה אשר יעשו. וְנִקְרָא "נִגִּיד" על שם שפונים נגדו בכל עניניהם. **ה** גֹּי לֹא תִדַע תִּקְרָא וְגוֹי, גוי שהוא רחוק מארץ ישראל, תקרא אותו ויבוא לפניך, אף על פי שלא תדעהו ולא ידעך עד היום, כי ישמע את הנפלאות שעשה ה' עם ישראל. וְרוּחַ לְעַבְדֶּיךָ. וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל, ולמען הקב"ה. פִּאֲרָךְ, לשון פאר ופי.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צְדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק:
נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבַר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשֵׁי תוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שִׂמְחָנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶיךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶיךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבְנוֹ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׂלֵא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעַד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתַּתְּ לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וְלִמְנוּחָהּ, לְכָבוֹד וְלִתְפָאֶרְתָּ. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעַד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

המולד: אור ליום ד' שעה 10 בלילה 2 דקות וחלק 1.

ראש חדש אלול, ביום השלישי וביום הרביעי הבא עלינו לטובה.

המשך ביאור למס' פסחים ליום שני עמ' א

- 1 פ"א מ"ב, חֲזַרְתָּ וְחֲזַרְתָּ גִלְיוֹן, וְכֵן עוֹלָשִׁין וְעוֹלָשִׁי שְׂדֵה, וְכֵן בְּרִישֵׁין –
2 ירקות ששמן 'כרתני' הגדלים בגינה וְכִרְשֵׁי שְׂדֵה – כרתני הגדל
3 בשדה, וכן מין ירק ששמו פּוֹסְפֶר וּבּוֹסְפֶר הגדל בְּשֵׂדֵה, וכן חֲרָדֵל
4 וְחֲרָדֵל מְצִירִי, וכן דְּלַעַת הַמְצִירִי וְדַלְעַת הַרְמוּצָה, כל זוג מהם אֵינָם
5 כְּלָאִים זֶה בָּזֶה, כִּיֹּן שְׁנַחֲשָׁבִים כְּמִין אֶחָד, ואף ששמו של האחד
6 מכל זוג הוא בסתם, ולשני יש שם נוסף המלווה את שמו. ומשמע,
7 שדווקא חֲזַרְתָּ וְחֲזַרְתָּ גִלְיוֹן או שנים שבזוג אחר, אֵין – אכן אינם
8 כְּלָאִים זֶה בָּזֶה, אֶךְ חֲזַרְתָּ וְעוֹלָשִׁין או שאר המינים שאינם מאותו
9 זוג, לֹא נֹאמַר שֵׁאִינָם כְּלָאִים זֶה בָּזֶה, ומבואר שאף שכולם מין
10 מרור הם כְּלָאִים זֶה בָּזֶה, ושלא כדברי רב שאין בהם משום
11 כְּלָאִים.
12 מוסיף רבא: וְכִי תִּמְאָ פוֹלְהוּ בְּחֲדָדִי קְתַנִּי לְהוּ – ואם תרצה
- 13 לומר, שדברי המשנה 'אינם כלאים זה בזה' אמורים על כל
14 המינים יחד, ולא רק על שנים שבכל זוג. וכי ניתן לומר כך, וְהָא
15 אָמַר רַב, שוֹזְזוֹת וּזְזוֹת של מינים קְתַנִּי – שנינו במשנה, והיינו
16 שרק על כל זוג בפני עצמו אמרה המשנה שאין שני המינים
17 כְּלָאִים זֶה בָּזֶה, אֶךְ שאר המינים הם ודאי כְּלָאִים זֶה בָּזֶה, וקשה
18 לדברי רב.
19 מתרצת הגמרא: לעולם מינים שונים הם ויש בהם משום כלאים,
20 וּפְאִי נ-מה הכוונה 'נִרְעִין בערוגה אחת' דָּאָמַר רַב, שהם נִרְעִין בה
21 כְּהַלְבְּתָן, כלומר בהרחקת כל מין מחבירו כשיעור ההרחקה
22 שיובא בסמוך, כדי שלא יינקו כולם מאותו מקום.
23 מקשה הגמרא: וכי יתכן שבא רב לומר ששנורעים כְּהַלְבְּתָן, הלא זה
24 כבר תְּנִינָא – שנינו במשנה (שם פ"ג מ"א)

לוח זמנים לשבוע פרשת ראה בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

שבת יציאת	שבת כניסת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
20:14	19:19	20:03	20:08	19:38	19:42	10:28	10:27	9:19	9:17	8:47	8:45	5:55	5:52	באר שבע (ק)
20:17	19:11	20:06	20:11	19:40	19:45	10:26	10:25	9:17	9:15	8:45	8:43	5:51	5:47	חיפה (ק)
20:13	19:00	20:05	20:10	19:39	19:44	10:26	10:25	9:16	9:14	8:45	8:43	5:51	5:47	ירושלים (ק)
20:16	19:20	20:04	20:09	19:39	19:43	10:28	10:27	9:19	9:17	8:46	8:45	5:55	5:51	תל אביב (ק)
21:23	20:16	21:06	21:15	20:32	20:41	10:28	10:26	9:12	9:08	8:41	8:37	5:28	5:20	אוסטריה, וינה (ק)
18:15	17:19	18:05	18:00	17:38	17:33	10:41	10:43	9:49	9:52	9:17	9:20	7:15	7:21	אוסטרליה, מלבורן (ח)
21:04	20:11	21:00	21:09	20:28	20:36	10:33	10:31	9:18	9:15	8:46	8:42	5:38	5:30	אוקראינה, אודסה (ק)
20:43	19:49	20:39	20:48	20:05	20:14	10:03	10:00	8:47	8:43	8:15	8:12	5:04	4:56	אוקראינה, דונייצק (ק)
20:55	20:01	20:51	21:00	20:17	20:26	10:14	10:11	8:58	8:54	8:26	8:22	5:14	5:06	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
21:27	20:31	21:23	21:33	20:48	20:57	10:37	10:35	9:20	9:16	8:48	8:44	5:34	5:26	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
21:22	20:26	21:18	21:28	20:42	20:51	10:29	10:27	9:12	9:08	8:40	8:36	5:25	5:16	אוקראינה, קייב (ק)
21:40	20:35	21:23	21:32	20:52	20:59	11:00	10:58	9:46	9:42	9:13	9:10	6:06	5:59	איטליה, מילאנו (ק)
18:57	18:13	18:53	18:53	18:31	18:31	10:15	10:15	9:13	9:13	8:43	8:43	6:09	6:09	אקוואדור, קיטו (ח)
18:54	17:58	18:42	18:38	18:17	18:12	11:13	11:15	10:19	10:22	9:47	9:49	7:43	7:48	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:31	18:40	19:27	19:21	18:59	18:53	12:07	12:10	11:16	11:19	10:45	10:48	8:44	8:50	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:51	20:02	20:47	20:53	20:19	20:25	10:49	10:47	9:37	9:35	9:05	9:02	6:06	6:01	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:55	19:56	20:42	20:49	20:13	20:19	10:37	10:35	9:24	9:22	8:53	8:50	5:51	5:45	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:55	19:55	20:41	20:48	20:12	20:18	10:37	10:36	9:25	9:22	8:53	8:50	5:52	5:46	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)
21:36	20:36	21:23	21:30	20:53	21:00	11:12	11:10	9:59	9:56	9:27	9:24	6:23	6:17	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:51	19:58	20:40	20:45	20:15	20:20	11:10	11:09	10:01	10:00	9:29	9:27	6:39	6:36	ארה"ב, היוסטן (ק)
20:32	19:39	20:22	20:27	19:56	20:01	10:38	10:37	9:28	9:26	8:57	8:55	6:02	5:58	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:42	19:50	20:32	20:36	20:08	20:12	11:12	11:11	10:04	10:03	9:32	9:30	6:46	6:43	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:52	19:51	20:37	20:44	20:08	20:15	10:33	10:31	9:20	9:17	8:48	8:45	5:47	5:41	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:53	19:54	20:41	20:48	20:11	20:18	10:30	10:28	9:17	9:14	8:46	8:43	5:41	5:35	ארה"ב, שיקאגו (ק)
18:57	18:13	18:53	18:52	18:31	18:29	10:40	10:41	9:41	9:42	9:12	9:13	6:47	6:49	בוליביה, לה-פס (ח)
22:26	21:12	22:04	22:15	21:28	21:38	11:13	11:10	9:56	9:51	9:23	9:19	6:08	5:59	בלגיה, אנטוורפן (ק)
22:24	21:12	22:04	22:15	21:28	21:38	11:13	11:11	9:56	9:52	9:24	9:20	6:08	5:59	בלגיה, בריסל (ק)
18:20	17:32	18:13	18:11	17:50	17:48	10:19	10:20	9:22	9:24	8:51	8:52	6:35	6:38	ברזיל, ס. פאולו (ח)
18:07	17:19	18:01	17:59	17:37	17:35	10:05	10:06	9:08	9:09	8:36	8:38	6:21	6:24	ברזיל, ריו דה ז'נירו (ח)
21:46	20:33	21:26	21:37	20:49	20:59	10:30	10:27	9:12	9:08	8:41	8:37	5:23	5:14	בריטניה, לונדון (ק)
22:07	20:49	21:44	21:56	21:05	21:15	10:36	10:33	9:17	9:12	8:46	8:41	5:24	5:14	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
21:40	20:42	21:36	21:47	20:58	21:08	10:35	10:32	9:17	9:12	8:45	8:40	5:26	5:16	גרמניה, ברלין (ק)
21:49	20:53	21:45	21:55	21:10	21:19	10:57	10:54	9:40	9:35	9:08	9:04	5:52	5:44	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:17	17:31	18:13	18:11	17:50	17:47	10:21	10:22	9:24	9:26	8:54	8:56	6:39	6:42	דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:42	18:58	19:38	19:41	19:15	19:18	10:33	10:33	9:27	9:27	8:55	8:54	6:14	6:12	הודו, בומביי (ח)
19:39	18:55	19:35	19:38	19:12	19:15	10:29	10:28	9:23	9:22	8:51	8:50	6:09	6:07	הודו, פונה (ח)
20:55	20:01	20:51	21:00	20:18	20:26	10:18	10:16	9:03	8:59	8:31	8:27	5:21	5:13	הונגריה, בודפשט (ק)
20:54	20:04	20:50	20:57	20:21	20:27	10:45	10:43	9:32	9:30	9:00	8:57	5:59	5:53	טורקיה, איסטנבול (ק)
21:07	20:18	21:03	21:09	20:35	20:41	11:08	11:07	9:57	9:54	9:25	9:22	6:27	6:22	יוון, אתונה (ק)
21:13	20:20	21:09	21:18	20:37	20:45	10:40	10:38	9:25	9:22	8:53	8:49	5:44	5:37	מולדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבוע פרשת ראה בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
20:46	20:02	20:42	20:45	20:19	20:22	11:29	11:29	10:22	10:21	9:52	9:51	7:06	7:04	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ק)
18:06	17:15	18:02	17:56	17:33	17:27	10:55	10:58	10:05	10:09	9:32	9:36	7:39	7:45	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)
19:26	18:40	19:22	19:27	18:58	19:02	9:52	9:51	8:44	8:42	8:13	8:11	5:22	5:18	נפאל, קטמנדו (ח)
19:44	19:00	19:40	19:41	19:18	19:19	11:07	11:07	10:05	10:05	9:32	9:33	7:03	7:03	סינגפור, סינגפור (ח)
21:09	20:11	21:05	21:17	20:28	20:38	10:05	10:02	8:46	8:42	8:15	8:11	4:55	4:46	פולין, ורשא (ק)
18:31	17:47	18:27	18:26	18:05	18:04	10:16	10:17	9:17	9:18	8:44	8:45	6:24	6:26	פרו, לימה (ח)
21:58	20:54	21:42	21:51	21:11	21:18	11:17	11:15	10:02	9:59	9:31	9:27	6:22	6:15	צרפת, ליאון (ק)
22:22	21:14	22:04	22:14	21:30	21:39	11:24	11:21	10:07	10:03	9:36	9:32	6:22	6:14	צרפת, פריז (ק)
18:45	18:01	18:41	18:42	18:19	18:20	9:56	9:56	8:52	8:52	8:22	8:22	5:46	5:46	קולומביה, בוגוטה (ח)
21:26	20:25	21:12	21:20	20:42	20:49	10:56	10:54	9:42	9:39	9:10	9:07	6:05	5:58	קנדה, טורונטו (ק)
21:10	20:06	20:54	21:03	20:23	20:31	10:31	10:29	9:16	9:13	8:45	8:41	5:37	5:30	קנדה, מונטריאול (ק)
20:18	19:30	20:14	20:19	19:47	19:52	10:31	10:30	9:21	9:19	8:48	8:46	5:55	5:51	קפריסין, לרנקה (ק)
22:43	21:42	22:39	22:52	21:58	22:09	11:21	11:18	10:01	9:56	9:30	9:24	6:05	5:54	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
22:44	21:21	22:20	22:34	21:37	21:49	10:53	10:49	9:32	9:26	9:01	8:56	5:32	5:21	רוסיה, מוסקבה (ח)
21:31	20:38	21:27	21:36	20:54	21:02	10:56	10:54	9:41	9:38	9:09	9:05	5:59	5:52	רוסיה, רוסטוב-נא-דון (ח)
21:50	20:45	21:35	21:44	21:02	21:10	11:00	10:58	9:44	9:41	9:13	9:10	6:01	5:54	שווייץ, ציריך (ק)
19:14	18:30	19:10	19:12	18:48	18:50	10:15	10:14	9:10	9:10	8:38	8:37	6:00	5:59	תאילנד, בנגקוק (ח)

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף פל-אויב ואורב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומכל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת פל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00384
28/07/2013

P.P.
שולם
1949
תל אביב